LENİN SEÇME ESERLER 2

LENİN

SEÇME ESERLER

CİLT: 2

inter
yayınları

V. İ. LENİN
SEÇME ESERLER
CİLT: 2

V. İ. Lenin — 12 Ciltlik Seçme Eserler
2. Cilt

Moskova'daki **Yabancı İşçiler Yayınevi**'nin; **Marx - Engels - Lenin Enstitüsü** tarafından hazırlanan Rusça baskısından, Almanca'ya çevirdiği Moskova baskısından dilimize çevrildi.

Yayınevi

Birinci Basım : Kasım 1993
Dizgi : Dönüşüm (528 03 41)
Baskı : Teknografik Matbaacılık A. Ş.
Kapak : İnter Grafik-Tasarım
Kapak Baskı : Anka Ofset

ISBN 975 - 7349 - 05 - 4 - (Tk. No)
ISBN 975 - 7349 - 11 - 9 - (2. Cilt)

İNTER YAYINLARI
Ankara Cad. No: 31
Fahrettin Kerim Gökay Vakfı İşhanı
Kat: 4 Daire: 51
CAĞALOĞLU-İSTANBUL
Tel: 519 16 16

V. İ. LENİN

SEÇME ESERLER
CİLT: 2

BOLŞEVİK PARTİ İÇİN MÜCADELE

1900—1904

Çevirenler:
Süheyla KAYA
İsmail YARKIN



İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

PROLETARYANIN ÖNCÜ MÜFREZESİ OLARAK PARTİ

II. PARTİ KONGRESİ VE RUSYA SOSYAL-DEMOKRAT İŞÇİ PARTİSİ'NİN BÖLÜNMESİ

EK

ÖNSÖZ

Elinizdeki Cilt, esas olarak, Lenin tarafından kurulan son derece önemli "Iskra" gazetesi (ilk sayısı Aralık 1900'de yayınlanmıştır), Rus sosyal-demokrasisi II. Parti Kongresi (Ağustos 1903'te yapılmıştır) ve II. Kongre'den sonra bölünme dönemlerini kapsamaktadır. Bu, II. Parti Kongresi Lenin'in söylediği gibi, ***Bolşevizmin*** "bir politik düşünce sistemi olarak, bir politik parti olarak şekillendiği" ideolojik oluşum dönemidir. SBKP'nin gelişiminde bir başka dönem de II. Kongre sonrasında Rus sosyal-demokrasisinin iki eğilimini (proleter ve küçük-burjuva eğilim) ifade eden Kongre'nin "çoğunluk" kanadıyla (Rusça Bolşinstvo) ve "azınlık" (Menşintsvo) kanadının mücadelesidir.

Bu dönem Iskra'nın yayınlanması, etkinlik kazanması ve Rusya'da "Iskra" tarafından temsil edilen eğilimin taraftarlarının faaliyetiyle başlamaktadır. Bu ilk ve devrimci Marksizm düşüncesinin yarattığı Rus gazetesi, Lenin tarafından başlatılan Rus Sosyal-demokrasisinin gelişiminin üçüncü safhasında gündeme gelmiştir. 1884'den 1894'e kadar süren ilk safha, Lenin'in deyimiyle, "teori ve programın oluşması ve sağlamlaşması" safhasıydı; 1894-1899 yılları arasını kapsayan ikinci safha, sosyal-demokrasinin "sosyal bir hareket, halk kitlelerinin isyanı ve politik bir parti olarak" ortaya çıktığı safhaydı. Üçüncü safha ise, "parçalanma, çözülme ve sapmalar" safhasıydı. "Iskra" (ve onunla aynı zamanda kurulan "Zarya" adlı dergi) hemen devrimci Marksizm yararına, parti yararına geniş bir politik mücadeleye başladı. Bu safhada Lenin, ortodoks kanadın önderi olarak ortaya çıkmış ve Leninizm düşüncesi, bütün sosyal-demokratları çevresinde toplayan bir bayrak haline gelmiştir.

1902 yılında Lenin'in kaleme aldığı dahice yazı ***"Ne Yapmalı?"***'nın bu dönem için büyük önemi vardır. Bu yazı "Iskra" tarafından temsil edilen düşüncelerin özünü ifade etmekte ve sosyal-demokratik çalışmanın devrimci deneylerinin bir dizi genellemesini vermektedir. Bu deneyler, sadece Rusya'da Bolşevizmin bugünkü ve daha sonraki gelişim dönemleri için büyük öneme sahip değildi, aynı zamanda Komünist Enternasyonal'in bütün partileri için de son derece büyük güncel öneme sahipti. Devrimci teoriyle donanmış merkezi-

leşmiş bir parti —proletaryanın öncüsü— için mücadele eden Lenin, "Ne Yapmalı?" adlı broşüründe Rus Sosyal-Demokrasi Hareketi içinde oportünizmin ana akımı olan ekonomizme karşı saldırıyı yoğunlaştırmıştı; Lenin "amatörlük" (Handwerklerei) ve devrimci hareketin peşinden sürüklenen geri unsurların (nachzüglertums) aşılması, parti çalışmasının daha yüksek bir seviyeye yükseltilmesi için gerekli koşullar olarak profesyonel devrimcilerden oluşan sağlam ve bütünlüklü bir çekirdek yaratılması şiarını ortaya attı. Lenin "Ne Yapmalı?" adlı yazısının, "'Iskra'nın 1901-1902 yıllarındaki taktiği ve örgütlenme politikasının özeti" olduğunu söylemekteydi.

Lenin'in bu dönemde "Iskra" için yazdığı bir dizi makalenin yanı sıra, derimci Rus sosyal-demokrasisinin teorik organı olan "Zarya"da da bir dizi yazısı çıkmıştır; bunlar arasında "Zemstvo'ya Karşı Tahrikler ve Liberalizmin Anniballeri" (1901) ve "Rus Sosyal-Demokrasisinin Tarım Programı" (1902) adlı yazıları vardır.

Son olarak 1902 yılında kaleme alınan partinin tarım programı genel programla bağıntılı olarak aydınlatan ve gerekçelendiren, işçiler arasında parti programının popülarite kazanmasına önemli ölçüde neden olan popüler broşür "*Kır Yoksullarına*" adlı broşürden de söz edilmelidir.

Elinizdeki bu cildin özel ikinci bölümü, ***II. Parti Kongresi*** ve bölünme döneminde, yani Bolşevizmin esas olarak şekillendiği dönemde kaleme alınan Lenin'in yazılarından oluşmaktadır. SBKP(B) tarihinde bu dönemin olağanüstü önemi herkes tarafından bilinmektedir. Rus Sosyal-demokrasisinin devrimci ve reformist kanatlarının bundan sonraki gelişim yolları da nihai olarak bu dönemde kristalize olmuştur. Bu yıllarda şekillenen Menşevizm kılığında ortaya çıkan oportünizme karşı mücadele ve 1903 sonlarıyla 1904 başlarında politika sahnesinde görülen "uzlaşmacılık"a karşı yoğun mücadele, Lenin'in bir dizi makale ve broşür yazmasına neden olmuştu. Bu dönemde kaleme alınan yazılardan altı çizilmesi gereken çalışmalar şunlardır: "RSDİP II. Parti Kongresi Üzerine Rapor", "Rus Sosyal-Demokrasisi Yurtdışı Birliği Kongresi'nde II. Parti Kongresi Üzerine Rapor" (1903), "Bir Adım ileri İki Adım Geri", "Zemstvo Kampanyası ve 'Iskra'nın Plânı" (1904).

Lenin'in, Menşeviklerin "örgütsel oportünizme karşı mücadelesi, doğrudan taktik sorunlarda oportünizmine karşı mücadeleye dönüşmüştür; bu oportünizm kendisini 1905 Devrimi eşiğinde açığa vurmuştur. Böylece, II. Parti Kongresi'nden sonraki dönem, aynı zamanda, ***1905 Devrimi***'nde devrimci taktik, silahlı ayaklanma, proletarya ve köylülüğün devrimci-demokratik diktatörlüğü için mücadeleye geçiş dönemi olarak da görülmektedir.

1908 yılında yayınlanan 1895-1907 yılları arasını kapsayan çalışmaların yer aldığı "12 Yıl içinde" adlı derlemede Lenin o yıllardaki faaliyetinin sonuçlarını değerlendirmekte ve partinin sosyal-demokrat hareketin sağcı oportünist kanadına karşı vermek zorunda kaldığı inatçı mücadeleyi (bu mücadelenin başını Lenin çekmekteydi) anlatmaktaydı:

> "Genel olarak Rus Marksizmi ve Rus Sosyal-demokrasisi içinde iki akımın, bu on iki yıl sürecinde (1895-1907) mücadelesine bir göz atıldığında 'Legal Marksizmin', 'Ekonomizm'in ve 'Menşevizmin' tek ve aynı tarihsel eğilimi ifade ettikleri sonucuna varmak kaçınılmazdır. Struve ve benzerlerinin 'Legal Marksizm'i (1894) ***Marksizmin burjuva literatüründe yansımasıydı.*** 1897 ve daha sonraki yıllarda Sosyal-demokratik faaliyetin özel bir eğilimi olarak 'Ekonomizm', gerçekten de ***burjuva-liberal*** 'Credo'nun programını gerçekleştirmişti: İşçiler için ekonomik, liberaller için politik mücadele. Menşevizm sadece bir yazın eğilmi değil, sosyal-demokratik faaliyetin sadece bir eğilimi değil, Rus Devrimi'nin ilk döneminde (1905-1907) özel bir politika izleyen birleşik bir fraksiyondur; bu politikayla, proletarya gerçekte burjuva liberalizmine tabi kılınmıştır."

"Seçme Eserler"in elinizdeki cildi "Bütün Eserler"in üç cildini (IV, V, VI) kapsayan bir dönemi ele almaktadır. Bundan çıkan sonuç, Lenin'in bu dönemdeki çalışmaları arasından sadece küçük bir bölümünün "Seçme Eserler"e alınabildiğidir. Yazıların düzenlenmesi, bu ciltte genel olarak yapıldığı gibi, esas itibariyle tarih sırasına göre olmuştur; ne var ki okuyucuya kolaylık sağlaması için bağıntılı konularda sık sık bu düzenin dışına çıkılmıştır. Yine okuyucu açısından kolaylık olması ve aradığını kolayca bulabilmesi için Cilde notlar, adlar dizini ve en önemli kavram ve ifadelerin yer aldığı bir bölüm eklenmiştir.

PROLETARYANIN ÖNCÜ MÜFREZESİ OLARAK PARTİ

"ISKRA" YAZI KURULU'NUN DUYURUSU

Bir politik gazetenin, "Iskra"nın[1] yayınlanması işine koyulurken, neyi hedeflediğimiz ve görevlerimizi nasıl kavradığımız hakkında birkaç söz söylemeyi zorunlu görüyoruz.

Bugün Rus işçi hareketi ve Rus sosyal-demokrasisi tarihinin son derece önemli bir anını yaşıyoruz. Son yıllar, sosyal-demokrat düşüncelerin aydınlarımızın çevrelerinde şaşırtıcı bir hızla yayılmasıyla karakterizedir, ve toplumsal düşüncenin bu akımı, kendisini ezenlere karşı mücadele etmek için birleşmeye başlayan, bütün gücüyle sosyalizmi hedeflemeye başlayan sanayi proletaryasının kendi kendine ortaya çıkan hareketiyle çakışmaktadır. Her yerde, işçilerle sosyal-demokrat aydınların oluşturduğu çevreler ortaya çıkmakta, yerel yayınlanan bildiriler dağıtılmakta, sosyal-demokrat yazına talep, arzı büyük ölçüde aşarak artmakta, ve Hükümetin artan baskıları da bu hareketi durduramamaktadır. Hapishaneler hıncahınç doludur, sürgün yerleri dolup taşmaktadır, neredeyse her ay Rusya'nın hemen hemen her yerinde sosyalistlerin "yakalandığı", sevkiyatların ele geçirildiği, broşür ve matbaalara el konulduğu duyuluyor; fakat hareket gittikçe büyüyor, gittikçe daha geniş bir alanı kapsıyor, işçi sınıfı içinde gittikçe daha çok zemin kazanıyor, kamuoyunun dikkatini gittikçe artan oranda üzerine çekiyor. Rusya'nın bütün ekonomik gelişimi, Rusya'da toplumsal düşüncenin ve devrimci hareketin bütün tarihi, sosyal-demokrat işçi hareketinin bütün engellere rağmen gelişmeye devam edeceği ve sonunda bu engelleri aşacağının garantisidir.

Öte yandan, hareketimizin son zamanlarda özellikle göze çarpan başlıca özelliği dağınıklığıdır, deyim yerindeyse amatörce karakteridir: yerel çevreler oluşuyor ve bunlar birbirlerinden bağımsız olarak

ve hatta (bu özellikle önemlidir) aynı yerlerde faaliyette bulunmuş olan ve hâlâ faaliyetini sürdüren çevrelerden bağımsız olarak faaliyet gösteriyorlar; bir gelenek yaratılmıyor, bir süreklilik yok, ve yerel yazın, bu parçalanmışlığı ve Rus sosyal-demokrasisinin bugüne kadar yaratmış olduklarıyla bağıntı eksikliğini tamamen yansıtıyor.

Bu parçalanmışlığın, hareketin güç ve kapsamının gerektirdiği taleplerle örtüşmemesi, görüşümüzce hareketin gelişmesinde kritik bir anı ortaya çıkarmaktadır. Bizzat hareket içinde, belirli bir çehrenin, belirli bir örgütün sağlamlaşması, oluşması gereksinimi kendisini önüne geçilmez bir şiddetle ifade ediyor; fakat pratik faaliyet içinde bulunan sosyal-demokratların çevrelerinde, hareketin böyle bir üst biçimine geçişin gerekliliği henüz her yerde görülmüş olmaktan uzaktır. Tam tersine, oldukça geniş çevrelerde, düşünceye güvensizlik, moda haline gelmiş olan "Marksizmi eleştirme"ye ve Bernsteincılığa hayranlık, "ekonomik" denilen eğilimin görüşlerinin yaygınlık kazanması ve bütün bunlarla kopmaz bağ içinde, hareketi en alt aşamasında tutma çabası, bütün halkın en önünde mücadeleyi yürüten devrimci bir partinin oluşturulması görevini arka plâna itme çabası görülüyor. Rus sosyal-demokratları arasında düşünceye böyle bir güvensizlik görüldüğü, bir bütün olarak hareketin teorik aydınlatılmasından kopuk dar pratikçiliğin hareketi yanlış bir yola sokmakla tehdit ettiği, **bir olgudur:** örgütlerimizin çoğundaki durumu doğrudan bilen hiç kimse bundan kuşku duyamaz. Ayrıca bu durumu doğrulayan yazınsal eserler de var: örneğin, son derece haklı protestolara yol açmış bulunan "Credo"dan[2], ayrıca **tüm** "Raboçaya Mysl"[3] gazetesinin iliğine kadar işlemiş olan eğilimi çok etkili bir şekilde dile getiren "Raboçaya Mysl"ın "Özel Ek"inden (Eylül 1899), ya da son olarak Petersburg "İşçi Sınıfının Kurtuluşu Grubu"nun[4] aynı "Ekonomizm" ruhuyla kaleme alınmış olan çağrısından söz etmek yeter. "Raboçeye Dyelo"nun[5], "Credo"nun tek tek insanların düşüncelerinden öte bir şey olmadığı ve "Raboçaya Mysl"ın eğiliminin, Rus işçi hareketi içindeki özel bir eğilimi değil, sadece yazı kurulunun kafa karışıklığını ve hedeften yoksun oluşunu dile getirdiği iddiası **tamamen yanlıştır.**

Fakat aynı zamanda okuyucuların şimdiye kadar az çok haklı olarak "legal" Marksizmin[5a] mükemmel temsilcileri saydığı yazarların eserlerinde, burjuva savunuculuğuna yakın görüşlere doğru gittikçe bir çark ediş ortaya çıkmaktadır. Tüm bunların sonucu, sabık Marksist ya da daha doğrusu sabık sosyalist Bernstein'ın, başarılarını sayarken, itirazla karşılaşmaksızın, Rusya'da faaliyet gösteren sosyal-demokratların çoğunun kendi yanında olduklarını açıklamasına izin veren işte bu dağınıklık ve anarşidir.

Durumun tehlikesini abartmak istemiyoruz, fakat bu tehlikeyi görmemek çok daha zararlı olacaktır; bu nedenle, "Emeğin Kurtuluşu" grubunun yazın faaliyetine yeniden geçme ve sosyal-demokratizmi tahrif etme ve sığlaştırma çabalarına karşı sistemli bir mücadele başlatma kararını yürekten selamlıyoruz.

Bütün bu anlatılanlardan çıkarılacak pratik sonuç şudur: biz Rus sosyal-demokratları birleşmek ve bütün çabalarımızı, devrimci sosyal-demokrasinin yekpare bayrağı altında mücadele eden güçlü bir parti oluşturmaya yöneltmek zorundayız. Ta 1898'de yapılan ve Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'ni kurup, onun "Manifesto"sunu yayınlayan[6] Parti Kongresi, önüne işte bu görevi koymuştu.

Bizler kendimizi bu Partinin üyeleri olarak görüyor, "Manifesto"nun temel düşüncelerini bütünüyle ve tümüyle paylaşıyor ve Partinin hedeflerinin açıkça ilan edildiği bir metin olarak ona büyük önem veriyoruz. Bu nedenle Parti üyeleri olarak bizler için en yakın ve dolaysız görevlerimizin neler olduğu sorusu şöyle olmalıdır: Partinin mümkün olduğunca sağlam biçimde yeniden inşasına ulaşmak için hangi plâna göre çalışmalıyız?

Genellikle bu soru, yeniden bir Parti yönetimi seçmek ve onu Partinin yayın organını yeniden çıkarmakla görevlendirmek gerektiği şeklinde yanıtlanmaktadır. Fakat bugünkü dağınıklık döneminde böyle basit bir yol amaca uygun olamaz.

Partiyi yaratmak ve sağlamlaştırmak, bütün Rus sosyal-demokratlarının birliğini yaratmak ve sağlamlaştırmak demektir, oysa yukarıda sözü edilen nedenlerden dolayı böyle bir birlik bir kararnameyle gerçekleştirilemez; diyelim ki herhangi bir temsilciler toplantısının basit

bir kararıyla gerçekleştirilemez, onu çalışarak elde etmek gerekiyor. İlk olarak, —açık olalım— Rus sosyal-demokratları arasında egemen olan kargaşayı ve kafa karışıklığını ortadan kaldıracak sıkı bir ideolojik birlik yaratmak gereklidir; bu ideolojik birlik, bir parti programıyla pekiştirilmelidir. İkinci olarak, özellikle hareketin bütün merkezleri arasında bağın korunmasına hizmet edecek ve görevi, hareket hakkında tam ve zamanında bilgi vermek ve periyodik yayınları Rusya'nın her yerine ulaştırmak olan bir örgüt yaratmak gereklidir. Ancak böyle bir örgüt ortaya çıktığında, bir Rus sosyal-demokrat posta hizmeti kurulduğunda, Parti sağlam bir varlık kazanacak, gerçek bir olgu ve dolayısıyla da etkin bir politik güç haline gelecektir. Güçlerimizi, bu görevin ilk yarısını yerine getirmeye, yani devrimci sosyal-demokrasiyi ideolojik olarak birleştirecek durumda olan, ilkeleri tutarlılıkla savunan genel bir yazın yaratmaya adamak istiyoruz, çünkü bu noktayı bugünkü hareketin hayati gereksinmesi ve Partinin yeniden faaliyete geçmesi yolunda zorunlu bir hazırlık adımı olarak görüyoruz.

Yukarıda söylemiş olduğumuz gibi, Rus sosyal-demokratlarının ideolojik birliğinin daha yaratılması gerekiyor, bunun için görüşümüzce, modern "Ekonomistler", Bernsteincılar ve "eleştiriciler" tarafından ortaya atılan en önemli ilkesel ve taktik sorunların açık ve çok yönlü bir şekilde *tartışılması gereklidir.* Birleşmeden önce, ve birleşebilmemiz için, ilkönce kesinlikle ve kararlılıkla aramızdaki ayrılıkları belirlemeliyiz. Yoksa birliğimiz, mevcut dağınıklığın üstünü örten ve kökten aşılmasını engelleyen bir kuruntu olacaktır. Yani gazetemizi çeşitli türden görüşlerin basit bir toplanma yeri haline getirmeye niyetimiz olmadığı anlaşılırdır. Tam tersine, gazeteye son derece katı saptanmış bir yön vereceğiz. Bu yön tek bir sözcükle, Marksizm sözcüğüyle karakterize edilebilir. Ve bizim Marx ve Engels'in düşüncelerini tutarlılıkla geliştirmekten yana olduğumuzu ve Ed. Bernstein, P. Struve ve başkaları sayesinde şimdi moda haline gelmiş olan yarım yamalak, muğlak ve oportünist düzeltmeleri kesinlikle reddettiğimizi eklemeye herhalde gerek yoktur. Fakat, bütün sorunları kendi belirgin bakış açımızdan hareketle tartışacak olmamıza rağmen, yayın organımızın sütunlarında yoldaşlar arasında yapılacak bir polemiğe kesinlikle karşı

değiliz. Mevcut görüş ayrılıklarını temelden açıklığa kavuşturmak, ihtilaflı sorunları çok yönlü tartışmak ve sadece çeşitli görüşlerin temsilcilerinin değil, çeşitli yörelerin veya devrimci hareketin çeşitli "dalları"nın temsilcilerinin düştüğü aşırılıklara karşı mücadele yürütmek için, tüm Rus sosyal-demokratları ve sınıf bilinçli işçiler önünde yapılacak bir açık polemik gereklidir ve bu arzu edilir birşeydir. Hatta biz, daha önce yukarıda söylendiği gibi, açıkça birbirinden uzaklaşan görüşler arasında açık bir polemiğin olmamasının, çok önemli sorunlarda görüş ayrılıklarını gizli tutma çabasının, bugünkü hareketin eksikliklerinden biri olduğu görüşündeyiz.

Burada, gazetemizin programında olan sorunları ve konuları tek tek saymak istemiyoruz, çünkü bu program, verili koşullar altında yayınlanacak bir politik gazetenin nasıl olması gerektiği konusundaki genel anlayıştan kendiliğinden çıkmaktadır.

Bütün Rus yoldaşların, gazetemizi, hareket hakkındaki tüm bilgileri her gruba veren, her grubun deneyimlerini, görüşlerini, Parti yazınından taleplerini, sosyal-demokrat yazılar hakkında yargılarını bildirdiği, tek kelimeyle, harekete verdikleri ve ondan aldıklarını açıkladıkları kendi yayınları olarak görmeleri için herşeyi yapacağız. Gerçekten tüm Rusya'yı kapsayan bir sosyal-demokrat yayın organını yaratmak ancak bu koşul altında mümkün olacaktır. Ancak böyle bir organ, hareketi geniş politik mücadele yoluna ulaştıracaktır. "Çerçeveyi genişletmek ve propaganda-ajitasyon ve örgütleme faaliyetimizin içeriğini genişletmek" — P. B. Akselrod'un bu sözleri, önümüzdeki dönemde Rus sosyal-demokratlarının faaliyetini belirleyecek şiar haline gelmelidir, ve biz bu şiarı gazetemizin programına alıyoruz.

Çağrımız sadece sosyalistlere ve sınıf bilinçli işçilere değildir. Bu çağrıyı, mevcut devlet düzeninin ezdiği ve köleleştirdiği herkese yöneltiyor, gazetemizin sütunlarını Rus otokrasisinin bütün rezilliklerini ortaya çıkarmaları için onlara açıyoruz.

Sosyal-demokraside sadece proletaryanın kendiliğinden mücadelesine hizmet edecek bir örgüt görenler, sadece yerel ajitasyon ve "salt işçi yazını" ile yetinebilirler. Biz sosyal-demokrasiyi böyle kavramıyoruz: bizim için sosyal-demokrasi, otokrasiye karşı yönelen, işçi ha-

reketine kopmaz biçimde bağlı devrimci bir partidir. Proletarya, modern Rusya'nın bu en devrimci sınıfı ancak böyle bir partide örgütlendiğinde, omuzlarına düşen şu tarihsel görevi yerine getirecek durumda olacaktır: bayrağı altında ülkenin bütün demokratik unsurlarını birleştirmek ve tam bir dizi kuşağın kurban verildiği şiddetli mücadeleyi nefret edilen rejim üzerinde zafere ulaştırmak.

Gazetemizin her sayısı bir ile iki forma kapsamında olacaktır.

Rus illegal basınının varlık koşulları göz önüne alınarak, gazetenin çıkış tarihi önceden belirlenmeyecektir.

Uluslararası sosyal-demokrasinin bazı mükemmel temsilcileri işbirliği sözü, "Emeğin Kurtuluşu Grubu" (G. V. Plehanov, P. B. Akselrod, V. İ. Zasuliç)[7] yakın işbirliği sözü, Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nin çeşitli örgütleriyle Rus sosyal-demokratlarının tek tek grupları destek sözü vermişlerdir.

Eylül 1900

HAREKETİMİZİN EN ACİL GÖREVLERİ*

Rus sosyal-demokrasisi, şimdiye kadar çeşitli defalar, Rus işçi partisinin en yakın politik görevinin otokrasiyi yıkmak, politik özgürlüğü mücadeleyle kazanmak olması gerektiğini açıklamıştır. On beş yıldan fazla bir zaman önce, Rus sosyal-demokrasisinin temsilcileri olan "Emeğin Kurtuluşu" grubunun üyeleri bunu açıklamışlardı, 1898 ilkbaharında Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'ni kuran Rus sosyal-demokrat örgütlerinin temsilcileri de iki buçuk yıl önce aynı şeyi açıkladılar. Fakat bu yinelenen açıklamalara rağmen Rusya'da sosyal-demokrasinin politik görevleri sorunu bugün yeniden ön plâna çıkıyor. Hareketimizin pekçok temsilcisi, sorunun çözümünün doğruluğu hakkındaki kuşkularını dile getiriyorlar. Ekonomik mücadelenin son derece ağırlıklı bir önemi olduğu iddia ediliyor, proletaryanın politik görevleri arka plâna itiliyor, bu görevler daraltılıyor ve kısıtlanıyor, hatta Rusya'da bağımsız bir işçi partisi oluşturmaktan söz etmenin, yabancı sözcüklerin basitçe yinelenmesinden başka birşey olmadığı, işçilerin sadece ekonomik mücadele yürütmesi ve politikanın liberallerle birlikte aydınlara bırakılması gerektiği ifade ediliyor. Bu yeni iman yemini ilanı (kötü ünlü "Credo"), tam da, Rus proletaryasının reşit olmadığını ilan etmekle ve sosyal-demokrat programı tamamen reddetmekle sonuçlanıyor. "Raboçaya Mysl" (özellikle "Özel Ek"inde), öz itibariyle aynı yönde görüş beyan etmiştir. Rus sosyal-demokrasisi bir yal-

* *Bu makale "Iskra"nın 1. sayısının başyazısıydı ve bu makalede Lenin, yazı kurulu adına devrimci sosyal-demokrasinin taktiğini çiziyordu.* ***—Alm. Red.***

palamalar döneminden, kendi kendini inkâra kadar varan bir kuşku döneminden geçmektedir. Bir yandan işçi hareketi sosyalizmden kopuyor: ekonomik mücadeleyi yürütmelerinde işçilere yardım ediliyor, fakat bu yapılırken işçiler sosyalist hedefler ve bir bütün olarak hareketin politik görevleri hakkında ya çok az aydınlatılıyor, ya da hiç aydınlatılmıyor. Öte yandan sosyalizm işçi hareketinden koparılıyor: Rus sosyalistleri yeniden ve giderek artan oranda, hükümete karşı mücadeleyi aydınların sadece kendi güçleriyle yürütmeleri gerektiğinden, çünkü işçilerin kendilerini sadece ekonomik mücadeleyle sınırladıklarından söz ediyorlar.

Görüşümüzce üç türden husus bu acıklı görüngülere zemin hazırlamıştır: Birinci olarak, Rus sosyal-demokratları faaliyetlerinin başlangıcında sadece çevreler içinde propaganda çalışması yapmakla yetinmişlerdir. Kitleler arasında ajitasyona geçtiğimizde ise öteki aşırı uca savrulmamayı her zaman başaramadık. İkinci olarak, faaliyetimizin başlangıcında çok sık bir şekilde yaşam hakkımızı "Halkın İradesi"[8] partisinin yandaşlarına karşı savunmak zorunda *kaldık*, bunlar "politika"dan, işçi hareketinden kopuk bir faaliyeti anlıyordu, bunlar için politika komplocu bir mücadeleden başka bir şey değildi. Böyle bir politikayı reddeden sosyal-demokratlar, politikayı tamamen geri plâna itme biçimindeki aşırı uca düştüler. Üçüncü olarak, dağınık bir şekilde yerel küçük işçi çevrelerinde faaliyet gösteren sosyal-demokratlar, yerel grupların bütün faaliyetlerini birleştiren ve devrimci çalışmayı doğru biçimde örgütleme olanağı yaratan devrimci bir parti örgütleme zorunluluğuna yeterince dikkat sarfetmediler. Dağınık çalışmanın ağır basması ise elbette ekonomik mücadelenin ağır basmasıyla bağıntılıdır.

Sayılan tüm bu hususlar, hareketin bir yanının abartılması sonucunu doğurmuştur. "Ekonomik" eğilim (burada bir "eğilim"den sözedilebildiği ölçüde), bu dargörüşlülüğü özel bir teori haline getirme ve bu amaçla eski burjuva düşünceleri yeni bayrak altında dalgalandıran moda haline gelmiş Bernsteincılıktan, moda haline gelmiş "Marksizm eleştirisi"nden yararlanma çabalarına yol açmıştır. Tek başına bu çabalar bile, Rus işçi hareketiyle, politik özgürlüğün öncü savaşçısı ola-

rak Rus sosyal-demokrasisi arasındaki bağın zayıflaması tehlikesini yaratmıştır. Hareketimizin en acil görevi şimdi bu bağın sağlamlaştırılmasıdır.

Sosyal-demokrasi, işçi hareketinin sosyalizmle birliğidir, onun görevi, işçi hareketine tek tek bütün aşamalarda pasif bir şekilde hizmet etmek değil, hareketin tümünün çıkarlarını temsil etmek, bu harekete onun nihai hedefini ve politik görevlerini göstermek, hareketin politik ve ideolojik bağımsızlığını korumaktır. Sosyal-demokrasiden kopuk işçi hareketi, parçalanmak ve kaçınılmaz olarak burjuvalaşmak zorundadır; eğer işçi sınıfı sadece ekonomik mücadele yürütürse, politik bağımsızlığını kaybeder, öteki partilerin bir uzantısı haline gelir ve şu büyük vasiyete ihanet eder: "İşçi sınıfının kurtuluşu ancak işçi sınıfının kendi eseri olabilir." Bütün ülkelerde işçi hareketiyle sosyalizmin birbirinden bağımsız varlık sürdürdüğü ve ayrı yollarda yürüdüğü bir dönem olmuştur — ve bütün ülkelerde bu bölünme, sosyalizmin ve işçi hareketinin güçsüzleşmesine yol açmıştır; ancak bütün ülkelerde sosyalizmin işçi hareketiyle birleşmesidir ki, ikisi için de sağlam bir temel yaratmıştır. Fakat her ülkede sosyalizmin işçi hareketiyle bu birleşmesi tarihsel olarak ortaya çıkmıştır, her ülkede zaman ve mekan koşullarına göre farklı yoldan meydana gelmiştir. Rusya'da sosyalizmin işçi hareketiyle birleşmesinin zorunluluğu teorik olarak çoktan açıklanmıştır, ama pratikte bu birleşme ancak şimdi husule gelmektedir. Bu son derece zor bir süreçtir, o nedenle sürece çeşitli yalpalamalar ve kuşkuların eşlik etmesinde şaşılacak bir şey yoktur.

Bizim için geçmişten çıkarılacak ders nedir?

Tüm Rus sosyalizminin tarihi, otokratik hükümete karşı mücadelenin, politik özgürlüğün ele geçirilmesinin en acil görev haline gelmesine yol açmıştır; sosyalist hareketimiz, deyim yerindeyse, otokrasiye karşı mücadele üzerinde yoğunlaşmıştır. Öte yandan tarih, Rusya'da sosyalist düşüncenin emekçi sınıfların ileri temsilcilerinden kopukluğunun, öteki ülkelerdekinden çok daha derin olduğunu ve bu ayrılığın sürmesi halinde Rus devrimci hareketinin güçsüzlüğe mahkûm olduğunu göstermiştir. Buradan, Rus sosyal-demokrasisinin gerçekleştirmekle görevli olduğu şu görev kendiliğinden ortaya çıkmaktadır: pro-

letarya kitleleri içinde sosyalist düşünceleri ve politik öz bilinci sağlamlaştırmak ve aslî işçi hareketiyle kopmaz şekilde bağlı olan devrimci bir parti örgütlemek. Bu açıdan Rus sosyal-demokrasisinin başardıkları az değildir; fakat daha yapılacak çok şey var. Hareketin büyümesiyle, sosyal-demokrasinin çalışma alanı giderek genişlemekte, çalışmalar daha çok yönlü hale gelmekte, hareketin gittikçe artan sayıda fonksiyoneri güçlerini propaganda ve ajitasyonun günlük gereksinimlerinden çıkan çeşitli kısmi görevleri gerçekleştirmeye yoğunlaştırmaktadır. Bu olay son derece haklı ve kaçınılmazdır, fakat aynı zamanda bu olgu, faaliyetin kısmi görevlerinin ve tek tek mücadele yöntemlerinin amaç haline getirilmemesine, ön çalışmanın biricik ve ana çalışma haline getirilmemesine özellikle dikkat etmeyi zorunlu kılmaktadır.

İşçi sınıfının politik gelişiminin ve politik örgütlenmesinin ilerletilmesi — bizim baş görevimiz ve temel görevimiz budur. Bu görevi geri plâna iten, bütün kısmi görevleri ve tek tek mücadele yöntemlerini buna tabi kılmayan herkes, yanlış yoldadır ve harekete ciddi zararlar vermektedir. Ne var ki bu görev, birincisi, devrimcileri hükümete karşı mücadeleyi işçi hareketinden kopuk tek tek komplocu çevrelerin gücüyle yürütmeye çağıranlar tarafından; ikincisi, politik propaganda, ajitasyon ve örgütlenmenin içerik ve kapsamını daraltan, işçilere ancak hayatlarının belli alanlarında, ancak bazı resmi vesilelerle "politika" ikram etmeyi mümkün ve uygun gören, otokrasiye karşı politik mücadele yerine kolaylıkla tek tek tavizlere yönelik talepleri geçiren ve bu tek tek taviz taleplerinin devrimci partinin otokrasiye karşı sistematik ve enerjik bir mücadelesi haline getirilmesi için yeterince çaba sarfetmeyenler tarafından arka plâna itilmektedir.

"Raboçaya Mysl" gazetesi işçilere çeşitli makamlarda "Örgütlenin" çağrısı yapıyor ve bu çağrı "ekonomist" eğilimin bütün taraftarlarınca yineleniyor. Elbette bu çağrıya biz de tamamen katılıyoruz, ama şunu da mutlaka ekliyoruz: Sadece yardımlaşma ve grev sandıklarında, işçi çevrelerinde değil, aynı zamanda bir politik parti içinde örgütlenin, otokratik hükümete ve tüm kapitalist topluma karşı kararlı mücadele için örgütlenin. Böyle bir örgüt olmadan proletarya kendisini bilinçli

sınıf mücadelesine yükseltemez, böyle bir örgüt olmadan işçi hareketi güçsüzlüğe mahkûmdur; sadece sandıkların, çevrelerin ve yardımlaşma birliklerinin yardımıyla işçi sınıfı, kendisini ve tüm Rus halkını politik ve ekonomik kölelikten kurtarma büyük tarihi görevini yerine getirmeyi asla başaramayacaktır. Tarihte hiçbir sınıf, kendi içinden, hareketi örgütleme ve yönetme yeteneğinde olan kendi politik önderlerini, kendi öncü savaşçılarını yaratmadan egemenliğe ulaşmamıştır. Ve Rus işçi sınıfı, içinden böyle insanlar çıkaracak durumda olduğunu çoktan göstermiştir: Son beş-altı yıl içinde Rus işçilerinin genişleyen mücadelesi, işçi sınıfı içinde saklı devrimci güçlerin ne kadar bol olduğunu, hükümetin en kötü baskılarının sosyalizmi, politik bilince ulaşmayı ve politik mücadeleyi hedefleyen işçilerin sayısını azaltmadığını, tersine artırdığını göstermiştir. Yoldaşlarımızın 1898 yılında yaptıkları Parti Kongresi görevi doğru koymuş ve yabancı sözcükleri yinelememiştir, sadece "aydınların" fantezilerini dile getirmemiştir... Ve bizler bu görevleri yerine getirmek için kararlılıkla işe koyulmalı, program, örgüt ve Partinin taktiği sorununu gündeme almalıyız. Programımızın temel tezleri üzerine fikrimizi zaten ifade ettik, ve bu tezleri ayrıntılı biçimde açımlamanın yeri elbette burası değil. Örgütlenme sorunlarına önümüzdeki sayılarda bir dizi makale ayırma niyetindeyiz. Bu bizim en kangren olmuş noktalarımızdan biridir. Bu konuda Rus devrimci hareketinin eski savaşçılarının çok gerisinde kalmış bulunuyoruz; bu kusur açıkça kabul edilmeli ve güçler, çalışmanın daha konspiratif örgütlenmesine, çalışmanın kurallarının, jandarmaları atlatma ve polis ağından kurtulma yöntemlerinin sistematik propagandasını yapmaya yöneltilmelidir. Devrime sadece boş akşamlarını değil, bütün hayatlarını adayan insanlar yetiştirilmelidir; çalışmamızın çeşitli alanları arasında sıkı bir işbölümü uygulayabilmeyi olanaklı kılacak kadar büyük bir örgüt yaratılmalıdır. Son olarak taktik sorunlara gelince, burada şunlarla yetinmek istiyoruz: Sosyal-demokrasi kollarını bağlamaz, faaliyetini peşinen saptanmış herhangi bir plânla ya da peşinen saptanmış herhangi bir politik mücadele yöntemiyle sınırlatmaz, Partinin mevcut güçlerine uygun düştüğü ve mevcut koşullar altında mümkün olduğunca büyük sonuçlar elde etmeyi olanaklı kıldığı ölçü-

de, bütün mücadele araçlarını tanır. Sağlam örgütlenmiş bir parti var olduğunda, bir tek grev politik bir gösteriye, hükümet üzerinde politik bir zafere dönüştürülebilir. Sağlam örgütlenmiş bir parti var olduğunda, bir yerde patlak veren ayaklanma, muzaffer bir devrime doğru gelişebilir. Hükümete karşı tek tek talepler için mücadelenin, tek tek tavizlerin koparılmasının, sadece, düşmanla yapılan küçük çatışmalar, küçük ileri karakol çatışmaları olduğunu, tayin edici savaşın henüz önümüzde bulunduğunu unutmamalıyız. Karşımızda, üzerimize yağdırdığı top mermileri ve kurşunlarla en iyi savaşçıları elimizden alan bir düşman kalesi duruyor tüm gücüyle. Bu kaleyi hücumla zaptetmek zorundayız, ve uyanan proletaryanın bütün güçlerini Rus devrimcilerinin bütün güçleriyle, Rusya'da canlı ve dürüst olan herkesi çekecek olan bir tek partide birleştirdiğimizde bu kaleyi hücumla zaptedeceğiz. Ancak bundan sonradır ki Rus proleter devrimcisi Peter Alekseyev'in şu büyük kehaneti yerine getirilmiş olacaktır: "Sayıları milyonları bulan işçi halk, nasırlı yumruğunu kaldıracak ve despotizmin asker süngüleriyle korunan boyunduruğu tuzla buz olacaktır."

Aralık 1900

NEREDEN BAŞLAMALI?

"Ne Yapmalı?" sorusu son yıllarda kendini Rus sosyal-demokratlarına özellikle güçlü biçimde dayatmaktadır. Burada söz konusu olan, (80'li yılların sonu, 90'lı yılların başında olduğu gibi) hangi yolun seçileceği değil, hangi pratik adımların atılacağı ve bizce bilinen yolda bu adımların nasıl atılacağıdır. Söz konusu olan, pratik faaliyetin sistem ve plânıdır. Ve kabul etmek gerekir ki, pratik çalışma içinde olan bir parti için, mücadelenin niteliği ve yöntemleri temel sorunu bizde hâlâ çözülmemiştir, hâlâ, kafalarda acıklı bir güvensizlik ve yalpalamaya işaret eden ciddi görüş ayrılıklarına yol açmaktadır. Bir yandan, politik örgütlenme ve ajitasyon çalışmasını kırpmak ve daraltmak isteyen "Ekonomist" eğilim henüz ölmüş olmaktan çok uzaktır. Öte yandan, kendisini her yeni "akım"a uyduran, anın gereklerini temel görevlerden ve bir bütün olarak hareketin sürekli gereksinimlerinden ayırdetmeyi bilmeyen ilkesiz bir eklektizm akımı başını gururla kaldırmaya devam etmektedir. Bilindiği gibi bu akım "Raboçeye Dyelo" gazetesinde yuvalanmıştır. Son "programatik" açıklaması —"Tarihsel Bir Dönüm Noktası"[9] gibi tumturaklı bir başlık altında tumturaklı bir makale ("Raboçeye Dyelo" No. 6)—, biraz önce verdiğimiz karakterizasyonu özellikle canlı biçimde doğrulamaktadır. Daha dün "Ekonomizm"le cilveleşiyor, "Raboçaya Mysl"ın şiddetle mahkûm edilmesine öfkeleniyor, otokrasiye karşı mücadele sorununun Plehanovcu konuluşunu "yumuşatıyor"du, bugün ise Liebknecht'in şu sözlerini aktarıyor: "Koşullar 24 saat içinde değişirse, taktik de 24 saat içinde değişmek zorundadır", bugün otokrasiye doğrudan saldırı için, hücum için

"güçlü bir savaş örgütü"nden, "kitle içinde kapsamlı bir devrimci politik (ne kadar enerjik: hem devrimci, hem de politik!) ajitasyon"dan, "sokak protestoları için durmaksızın çağrı yapmak"tan, sıkı politik (gerçekten böyle!) karakterli "sokak gösterileri yapılması"ndan vs. söz ediyorlar.

"Raboçeye Dyelo"nun, tarafımızdan daha "Iskra"nın ilk sayısında, sadece kısmi tavizlerin elde edilmesini değil, bizzat otokrasinin müstahkem mevkiinin ele geçirilmesini hedefleyen sıkı örgütlenmiş bir partinin yaratılması için ortaya atılan programı böylesine çabuk benimsemesine memnuniyetimizi ifade edebilirdik elbette, fakat bu kişilerin herhangi bir sağlam bakış açısından yoksun oluşları, insanın sevincini kursağında bırakıyor.

"Raboçeye Dyelo" Liebknecht'e boşuna atıfta bulunuyor elbette. Herhangi bir özel sorunda ajitasyon taktiği, örneğin parti örgütlenmesinin herhangi bir detayının uygulanması taktiği, 24 saat içinde değiştirilebilir; fakat bir savaş örgütünün ve kitleler içinde politik ajitasyonun genel olarak gerekip gerekmediği, her zaman ve mutlaka gerekli olup olmadığı konusunda 24 saatte, hatta 24 ayda görüş değiştirmeyi — bunu ancak herhangi bir sağlam ilkesi olmayan insanlar yapabilir. Koşulların değişikliğine, zamanın değiştiğine atıfta bulunmak gülünçtür: bir savaş örgütünün yaratılmasında çalışmak, politik ajitasyon yürütmek, her durumda, "en monoton, en barışçıl" durumlarda da, "devrimci ruhun" ne kadar büyük ölçüde olursa olsun "çöktüğü" bir dönemde de bir zorunluluktur; dahası: tam da böyle bir durumda ve böyle dönemlerde sözü edilen çalışma özellikle zorunludur, çünkü patlama ve boşalma anlarında örgüt yaratmak için vakit çok geçtir; böyle bir örgüt, anında faaliyete geçebilmek için hazır bulunmalıdır. "24 saatte taktik değiştirmek"! Taktik değiştirmek için, herşeyden önce bir taktiği olmak gerekir, eğer bütün koşullar ve dönemlerde politik mücadele içinde sınanmış sıkı bir örgüt mevcut değilse, o zaman sistematik, sağlam ilkelerin aydınlattığı ve şaşmazlıkla uygulanan bir faaliyet plânından da söz edilemez, ki taktik tanımını ancak ve yalnız bu hak eder. Gerçekten de şunu bir düşünün: daha şimdiden "tarihsel an"ın Partimizin önüne "yepyeni" bir sorun koyduğu söyleniyor — terör

sorunu.[10] Dün politik örgütlenme ve ajitasyon sorunu "yepyeni"ydi — bugün ise terör sorunu. Geçmişlerini bu ölçüde unutan insanların temel taktik değişiklikleri üzerine nasıl tartıştıklarını duymak tuhaf değil mi?

Ne mutlu ki, "Raboçeye Dyelo" haksız. Terör sorunu kesinlikle yeni bir sorun değil, ve Rus sosyal-demokratlarının bu sorundaki kesin görüşlerini anımsatmamız yeter.

İlkesel olarak terörü hiçbir zaman reddetmedik ve reddedemeyiz. Terör, çarpışmanın belli bir anında, askeri güçlerin içinde bulunduğu belli bir durumda ve belirli koşullar altında kesinlikle işe yarar ve hatta zorunlu savaş yöntemlerinden biridir. Fakat meselenin özü, bugün terörün, savaşan bir ordunun tüm savaş sistemiyle sımsıkı bağlı ve koordineli operasyonlarından biri olarak değil, kendi başına ve herhangi bir ordudan bağımsız bir münferit saldırı aracı olarak ön plâna çıkarılmasıdır. Evet, merkezi bir örgütün yokluğu ve yerel devrimci örgütlerin güçsüzlüğü koşullarında zaten terör de bundan başka bir şey olamaz. Tam da bu nedenle biz kararlılıkla, bugünkü koşullar altında böyle bir savaş aracının zamansız ve elverişsiz olduğunu, en aktif savaşçıları, hareketin bütününün çıkarları için en önemli, gerçek görevlerinden saptırdığını ve hükümet güçlerini değil, devrim güçlerini parçaladığını açıklıyoruz. Son olaylar anımsansın[11]: kent işçilerinin ve kentlerin "aşağı halk"ının geniş kitlelerinin mücadele isteğiyle nasıl yanıp tutuştuğunu görüyoruz, fakat devrimcilerin bir yöneticiler ve örgütçüler kurmayına sahip olmadıkları görülüyor. Bu koşullar altında en enerjik devrimcilerin teröre yönelmeleri, ciddi umutlar besleyebileceğimiz biricik ordunun güçsüzleşmesi tehlikesini içinde barındırmıyor mu? Bu, devrimci örgütlerle, güçsüzlükleri tam da dağınıklıklarında yatan hoşnutsuzlar, muhalifler ve mücadele etmek isteyenler kitlesi arasındaki bağın kopması tehlikesini yaratmıyor mu? Oysa başarımızın tek güvencesi bu bağda yatıyor. Yapılan tek tek kahramanca eylemlerin bütün önemini reddetme düşüncesinden çok uzağız, fakat terör sarhoşluğuna kapılmaya, bugün pekçok devrimcinin meyilli olduğu, onu en önemli ve en temel mücadele aracı olarak kabul etmeye karşı uyarıda bulunmak bizim görevimizdir. Terör hiçbir zaman ola-

ğan bir savaş yöntemi olamaz: En iyi halde terör, sadece tayin edici taarruz yöntemlerinden biri olarak uygundur. İçinde bulunduğumuz durumda böyle bir taarruz ç a ğ r ı s ı yapabilecek durumda mıyız? Belli ki "Raboçeye Dyelo" bu soruya olumlu yanıt veriyor. En azından şu çağrıyı yapıyor: "Taarruz kolları oluşturun!" Fakat burada da gayretkeşliği aklından ağır basıyor. Askeri güçlerimizin esas kütlesi gönüllülerle isyancılardır. Daimi ordu olarak sadece bazı küçük birliklere sahibiz, ve bunlar da seferberlik halinde değiller, birbirleriyle bağlantı halinde değiller, bırakın taarruz kolları oluşturmayı, herhangi bir askeri kol oluşturmak için bile eğitilmiş değiller. Mücadelemizin genel koşullarını, bunları tarihsel olayların her "dönüm noktası"nda unutmadan görebilecek durumda olan herkes için, bugün şiarımızın "Haydi taarruza!" değil, "Düşman kalesinin kurala uygun şekilde kuşatılması" olabileceği açıktır. Başka kelimelerle: Partimizin dolaysız görevi, bütün mevcut güçleri şimdi bir taarruza çağırmak olamaz; daha çok, bütün güçleri birleştirebilecek ve hareketi sadece sözde değil gerçekte yönetecek, yani tayin edici savaş için işe yarar askeri güçleri çoğaltmak ve güçlendirmek amacıyla yararlanılması gereken bütün protestoları ve devrimci patlamaları desteklemeye daima hazır olacak bir devrimci örgütün yaratılması çağrısı olmalıdır.

Şubat ve Mart olaylarının dersleri öylesine etkileyici ki, böyle bir sonucun çıkarılmasına karşı ilkesel itirazlara rastlayabilmek son derece zor. Ne var ki bugün bizden beklenen, sorunun ilkesel değil, pratik çözümüdür. Gerekli olan sadece hangi örgüt ve bu örgütün hangi çalışma için gerekli olduğu hususunda net bir görüşe ulaşmak değildir — aynı zamanda, bu örgütün inşasına her yönden koyulmak amacıyla belirli bir örgütlenme p l â n ı hazırlamak gerekmektedir. Sorunun ertelenemez aciliyetini göz önüne alarak, yoldaşlara, baskıya hazırlanan bir broşürde daha ayrıntılı biçimde açımlamak istediğimiz bir plân taslağı sunmaya karar verdik.

Faaliyetimizin çıkış noktası, arzu edilen örgütü yaratma yolunda ilk pratik adım, nihayet sayesinde yolumuzdan şaşmadan örgütü geliştirebileceğimiz, derinleştirebileceğimiz ve genişletebileceğimiz kılavuz, görüşümüzce, tüm Rusya'yı kapsayacak bir politik gazetenin ku-

rulmasıdır. Her şeyden önce bir gazeteye gereksinimimiz var — o olmadan, genelde sosyal-demokrasinin sürekli ve temel bir görevi ve halkın en geniş kesimleri arasında politikaya, sosyalizmin sorunlarına ilginin uyandığı bugünün özellikle acil bir görevi olan ilkelerde tutarlı ve çok yönlü bir propaganda ve ajitasyonu sistematikman yürütmek olanaksızdır. Kişisel etkileme, yerel bildiriler, broşürler vs. yolu ile yapılan dağınık ajitasyonun, ancak periyodik bir basınla olanaklı olan genelleştirilmiş ve düzenli bir ajitasyonla tamamlanması gereksinimi, hiçbir zaman böylesine önem kazanmamıştı. Hiç abartmadan söylenebilir ki, bir gazetenin az çok sık ve düzenli çıkışı (ve dağıtılması), savaş faaliyetimizin en asli ve en önemli alanını ne kadar sağlam inşa etmiş olduğumuzun en sıhhatli ölçütü olarak hizmet edebilir. Ayrıca, bir tüm-Rusya gazetesine ihtiyacımız var. Halk üzerindeki ve hükümet üzerindeki etkimizi basılı söz yardımıyla toparlamayı bilemezsek ve bilemediğimiz sürece, daha başka, daha karmaşık, daha zor, buna karşılık ama daha tayin edici etkileme araçlarını birleştirmeyi düşünmek bir ütopya olacaktır. Hareketimiz gerek düşünsel açıdan, gerekse de pratik-örgütsel açıdan, her şeyden önce dağınıklığının, sosyal-demokratların çok büyük çoğunluğunun hem ufuklarını, hem de faaliyetlerinin kapsamını, konspiratif becerilerini ve eğitimlerini daraltan salt yerel çalışma içinde neredeyse tamamen boğulmalarının acısını çekiyor. İşte, yukarıda sözünü ettiğimiz güvensizlik ve yalpalamaların derinlerdeki kökleri bu dağınıklıkta aranmalıdır. Ve bu hatanın ortadan kaldırılması yolunda, birçok yerel hareketin birleşik bir tüm-Rusya hareketine dönüştürülmesi yolunda atılacak **ilk** adım, bir tüm-Rusya gazetesinin kurulması olmalıdır. Son olarak, mutlaka **politik** bir gazeteye ihtiyacımız var. Bir politik organı olmadan, bugünkü Avrupa'da politik hareket adını hakeden bir hareket düşünülemez. O olmadan görevimizi yerine getirmek —bütün politik hoşnutsuzluk ve protesto unsurlarını yoğunlaştırmak ve onlarla birlikte proletaryanın devrimci hareketini ilerletmek— kesinlikle olanaksızdır. İlk adımı attık, işçi sınıfı içinde fabrikalardaki rezaletlerin "ekonomik" teşhiri için coşku uyandırdık. İkinci adımı atmalı ve bir ölçüde düşünen bütün halk kesimleri arasında **politik** teşhirler için merak uyandırma-

lıyız. Politik şikayetlerin bugün böylesine güçsüz, seyrek ve çekingen olması gözümüzü yıldırmamalıdır. Bunun nedeni, kesinlikle kitlelerin polis baskısına alışmış olmaları değildir. Bunun nedeni, teşhir edebilecek ve suçlayabilecek, bunları yapmaya hazır insanların söz söyleyebilecekleri bir kürsülerinin olmaması, konuşmacıları coşkuyla dinleyen ve cesaretlendiren dinleyicilerin olmaması, bunların halkta "her şeye kadir" Rus hükümetini suçlamaya değecek herhangi bir güç görmemeleridir. Fakat bütün bunlar şimdi korkunç bir hızla değişiyor. Böyle bir güç mevcuttur: sadece politik mücadele çağrısına kulak vermeye ve bu çağrıyı desteklemeye değil, aynı zamanda cesaretle bu mücadeleye atılmaya da hazır olduğunu göstermiş olan devrimci proletarya. Şimdi, bütün halkın önünde Çarlık hükümetini teşhir etmekle görevli bir kürsü kuracak durumdayız ve bu *kürsüyü kurmakla* yükümlüyüz; sosyal-demokrat gazete böyle bir kürsü olmalıdır. Rus işçi sınıfı —Rus toplumunun öteki sınıf ve tabakalarından farklı olarak— politik bilgiye sürekli ilgi duyuyor, onda her zaman (sadece belli heyecan dönemlerinde değil) illegal yayınlara büyük bir talep var. Böyle kitlesel bir talep göz önüne alındığında, deneyimli devrimci önderlerin ortaya çıkmaya başlaması, işçi sınıfının —onu oralarda gerçekten duruma hakim kılan— büyük kentlerin işçi mahallelerinde, işçi yerleşim yerlerinde, küçük fabrika kentlerinde yoğunlaşması göz önüne alındığında, politik bir gazete çıkarılmasının, proletaryanın kesinlikle hakkından geleceği *bir* iş olduğu anlaşılırdır. Proletarya aracılığıyla kent küçük burjuvazisinin saflarına, ev sanayii sanatkârları ve köylüler arasına girecek olan gazete, böylece gerçek bir politik halk gazetesi haline gelecektir.

Fakat gazetenin rolü sadece düşüncelerin yayılmasıyla, sadece politik eğitim ve politik müttefiklerin kazanılmasıyla sınırlı değildir. Gazete sadece kollektif bir propagandist ve kollektif bir ajitatör değil, aynı zamanda kollektif bir örgütleyicidir. Bu bağlamda o, inşa halindeki bir binanın çevresine kurulan iskeleyle kıyaslanabilir; binanın krokisini gösterir, inşaat işçileri arasında irtibatı kolaylaştırır, işbölümü yapılmasına ve örgütlü çalışmayla ulaşılmış genel sonuçların görülmesine yardımcı olur. Gazetenin yardımıyla ve onunla bağıntı içinde, sadece

yerel çalışmayla değil, düzenli genel çalışmayla uğraşan, üyelerine politik olayları dikkatle izlemeyi, bunların önemini ve çeşitli halk katmanları üzerindeki etkisini doğru değerlendirmeyi öğreten, devrimci partinin bu olaylar üzerinde etkide bulunmasını sağlayabilecek amaca uygun yöntemler bulan kalıcı bir örgüt kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Sadece, gazete için materyal temin edilmesi ve dağıtımın iyi yapılması gibi teknik bir görev bile, yekpare Partinin yerel mutemetlerinden, birbirleriyle canlı ilişki içinde bulunan, meselelerin genel durumundan haberdar olan, tüm Rusya'yı kapsayan çalışmanın kısmi fonksiyonlarını düzenli biçimde yerine getirmeye alışan, güçlerini şu ya da bu devrimci eylemin örgütlenmesinde sınayan güvenilir insanlardan oluşan bir ağ kurulmasını zorunlu kılar. Bu mutemetler* ağı, ihtiyacını duyduğumuz örgütün iskeletini oluşturacaktır: bütün ülkeyi kapsayacak kadar büyük; sıkı ve ayrıntılı bir işbölümünü uygulayacak kadar dallı budaklı ve çok yönlü; her koşul altında, her "dönüm noktası"nda ve her beklenmedik durumda **k e n d i** çalışmasını yolundan şaşmadan uygulayacak kadar tutarlı, bir yandan, kendisinden daha güçlü bir düşmana karşı, bu düşman güçlerini bir noktada topladığında, onunla açık savaşa girmekten kaçınmayı ve öte yandan, bu düşmanın hantallığından yararlanmayı ve saldırının en az beklendiği yerde ve zamanda ona saldırmayı bilecek kadar esnek bir örgüt. Bugün büyük kentlerin sokaklarında gösteriler yapan öğrencileri desteklemek gibi nispeten kolay bir görevle karşı karşıyayız. Yarın belki de daha zor bir görevle, örneğin belli bir bölgede işsizler hareketini destekleme göreviyle karşı karşıya kalacağız. Daha sonraki gün ise, belki de bir köylü ayaklanmasına devrimci biçimde katılmak için görev başında olmamız gerekecek. Bugün, hükümetin Zemstvo'ya karşı açtığı saldırının yarattığı politik durumdaki sertleşmeden yarar-

---

* *Bu mutemetler elbette ancak Partimizin yerel komiteleriyle (gruplar, çevreler) en sıkı ilişki koşullarında başarıyla çalışabilirler. Ve genel olarak tarafımızdan açımlanan plân ancak, şimdiye kadar Partinin birleştirilmesi yolunda birçok kez adımlar atmış bulunan ve bu birliği —bundan eminiz— bugün değilse yarın, bu biçimde olmazsa başka biçimde elde edecek olan komitelerin en aktif desteğiyle gerçekleşebilecektir.*

lanmamız gerekir. Yarın, halkın Çarlığın şu ya da bu kudurmuş ajanına karşı öfkesini desteklememiz ve boykot, ajitasyon, gösterilerin vs. yardımıyla Çarlığa, açık ricata geçmek zorunda kalacağı bir ders vermemiz gerekecek. Çarpışmaya bu ölçüde hazır olmak, ancak düzenli bir ordunun düzenli faaliyetiyle mümkündür. Ve güçlerimizi genel bir gazetenin çıkarılması için birleştirirsek, böyle bir çalışma sadece en iyi propagandistleri eğitip su yüzüne çıkarmakla kalmayacak, aynı zamanda gerekli anda tayin edici savaş parolasını verecek ve savaşı yönetecek yetenekte olan Partinin en becerikli örgütçülerini, en yetenekli politik önderlerini de öne çıkaracaktır.

Son olarak, olası bir yanlış anlamayı önlemek için birkaç söz. Tüm zaman boyunca hep sadece sistematik ve *plânlı* bir hazırlıktan söz ettik, fakat bununla kesinlikle, otokrasinin ancak ve yalnız kurala uygun bir kuşatmayla ya da örgütlü bir taarruzla yıkılabileceğini söylemek istemiyoruz. Böyle bir anlayış saçma bir doktrincilik olurdu. Tam tersine: otokrasinin, onu her yandan tehdit eden herhangi bir kendiliğinden patlamanın ya da önceden görülemeyen politik komplikasyonların baskısı altında düşmesi tamamen olanaklı ve tarihsel olarak kesinlikle daha büyük olasılıktır. Fakat hiçbir politik parti, eğer maceracılığa düşmek istemiyorsa, faaliyetini bu tür patlamalar ve komplikasyonlar beklentisi üzerine kuramaz. Kendi yolumuzda yürümek, yolumuzdan şaşmadan sistemli çalışmamızı inşa etmek zorundayız, ve beklenmedik olaylara ne kadar az güvenirsek, hiçbir "tarihsel dönüm noktası"nın bizi gafil avlamaması o kadar büyük ihtimaldir.

Mayıs 1901

NE YAPMALI?[12]

Hareketimizin Yakıcı Sorunları

"Parti içi mücadelelerin, bir partiye tam da güç ve canlılık verdiğini, bir partinin güçsüzlüğünün en büyük kanıtının, onun belirsizliği ve açık ayrım çizgilerinin körelmesi olduğunu, bir partinin kendisini arındırarak güçlendiğini resmi mantık pek bilmez ve bundan pek korku duymaz." *(F. Lassalle'in Marx'a 24 Haziran 1852 tarihli mektubundan)*

ÖNSÖZ

Elinizdeki broşür, yazarın ilk plânına göre, "Nereden Başlamalı?" adlı makalede ("İskra" No: 4, Mayıs 1901* içerili düşüncelerin ayrıntılı biçimde açımlanmasına ayrılacaktı. Orada verdiğimiz (ve birçok özel soru ve mektupların yanıtlarında yinelediğimiz) sözü yerine getirmekte geciktiğimiz için, her şeyden önce okurdan özür dilememiz gerekiyor. Bu gecikmenin nedenlerinden biri, geçtiğimiz yılın (1901) Haziran ayında yapılan, bütün yurtdışı sosyal-demokrat örgütlerini birleştirme girişimidir.[13] Elbette bu girişimin sonucunu beklemek gerekiyordu, çünkü eğer bu girişim başarıya ulaşsaydı, o zaman belki "İskra"nın örgütsel görüşlerini biraz farklı bir açıdan ortaya koymak gerekecekti, ve böyle bir girişimin başarısı, her halükârda Rus sosyal-demokrasisi içindeki iki eğilimin varlığına hızla son vermeyi vaad edecekti. Okurun bildiği gibi, girişim başarısızlıkla sonuçlandı ve aşağıda kanıtlayacağımız gibi, "Raboçeye Dyelo"nun 10. sayıda Ekono-

* *Bkz. elinizdeki cilt, s. 27.* —***Red.***

mizme çarketmesinden sonra, böyle sonuçlanmak zorundaydı. Çeşitli biçimler içinde yeniden dirilmeyi başaran bu bulanık ve belirsiz, ama o ölçüde de inatçı akıma karşı kararlı bir mücadele başlatmanın mutlak gerekli olduğu anlaşıldı. Dolayısıyla broşürün ilk plânı değiştirilmiş ve çok önemli ölçüde genişletilmiştir.

Broşürün ana konusu, "Nereden Başlamalı?" makalesinde ortaya koyulan üç soru olacaktı: Politik ajitasyonumuzun karakteri ve ana içeriği, örgütsel görevlerimiz, aynı anda ve çeşitli yönlerden başlayan, tüm Rusya çapında bir savaş örgütünü inşa plânı. "Raboçaya Gazeta"yı yeniden çıkarma yolundaki başarısız girişimlerden birinde yazarın ortaya koymaya çalıştığı bu sorular, yazarın kafasını uzun süreden beri kurcalamaktadır (bkz. V. Bölüm). Fakat bu broşürde kendini sadece bu üç sorunun tahliliyle sınırlama ve hiç ya da hemen hemen hiç polemiğe girmeden görüşlerini mümkün olduğunca olumlu biçimde tartışma şeklindeki ilk niyetin, iki nedenden dolayı tümüyle gerçekleştirilemez olduğu ortaya çıktı. Bir yandan, Ekonomizmin bizim zannettiğimizden çok daha yedi canlı olduğu anlaşıldı (Ekonomizm sözcüğünü "Iskra"nın 12. sayısında [Aralık 1901], okurun elindeki bu broşürün neredeyse taslağı olan "Ekonomizm Savunucularıyla Sohbet" adlı makalede açıklandığı gibi, geniş anlamıyla kullanıyoruz*). Hiç kuşkusuz, bu üç sorunun çözümüne ilişkin farklı görüşler, tek tek sorunlardaki görüş ayrılıklarından çok, Rus sosyal-demokrasisi içindeki iki eğilim arasındaki temel karşıtlıkla açıklanır. Öte yandan, görüşlerimizin "Iskra"da fiilen açıklanması üzerine Ekonomistlerin düştüğü şaşkınlık, çoğu kez kelimenin tam anlamıyla farklı diller konuştuğumuzu, bu nedenle ab ovo** başlamadıkça, birbirimizi **anlayamayacağımızı** ve **bütün** Ekonomistlerle görüş ayrılıklarımızın **bütün** ilkesel noktalarında mümkün olduğunca halkın anlayacağı bir dille ve çok sayıda örnekle açıklanan **sistematik bir tartışmanın** gerekliliğini çok açık biçimde göstermiştir. Ve ben, bu broşürün hacmini büyük ölçüde genişleteceği, yayınlanmasını geciktireceğinin tamamen bilincinde olmama rağmen,

* *Bkz. "Bütün Eserler", cilt IV, 2. yarı cilt, s. 95.* —***Alm. Red.***

** *ta baştan.* —***Alm. Red.***

böyle bir "tartışma" denemesinde bulunmaya karar verdim; çünkü "Nereden Başlamalı?" makalesinde verdiğim sözü yerine getirmenin **b a ş k a** bir imkanını görmüyorum. Dolayısıyla gecikme için dilediğim özüre, broşürün edebi hazırlığıyla ilgili ciddi yetersizlikler için özürümü de eklemek zorundayım: **ç o k b ü y ü k b i r h ı z l a** çalışmak zorundaydım ve üstelik araya çok sayıda başka işler de girdi.

Yukarıda sözü edien üç sorunun incelenmesi, hâlâ broşürün ana konusunu oluşturmaktadır, fakat daha genel nitelikte iki soruyla başlamak zorunda kaldım: "eleştiri özgürlüğü" gibi "masum" ve "doğal" bir slogan neden bizim için gerçek bir savaş işaretidir? Ve neden kendiliğinden kitle hareketi karşısında sosyal-demokrasinin rolü temel sorunu hakkında bile anlaşamıyoruz? Devamla, politik ajitasyonun karakteri ve içeriği hakkındaki görüşlerin anlatımı, trade-unioncu ve sosyal-demokrat politika arasındaki farkın açıklanmasına; örgütsel görevler hakkındaki görüşlerin anlatımı ise, Ekonomistleri tatmin eden amatörlükle, görüşümüzce gerekli olan devrimciler örgütü arasındaki farkın açıklanmasına dönüşmüştür. Ayrıca ben, ona karşı getirilen itirazlar öyle çürük olduğu ve "Nereden Başlamalı?" makalesinde koyulan, bizim için öylesine gerekli olan örgütün her yönden ve aynı zamanda inşasına nasıl koyulabileceğimiz sorusuna verilen yanıtlar o ölçüde işsellikten uzak olduğu için, tüm Rusya için bir politik gazete "plânı" üzerinde o kadar ısrar ediyorum. Nihayet broşürün son bölümünde, Ekonomistlerle kesin bir kopuştan kaçınmak için elimizden gelen her şeyi yaptığımızı —fakat bunun kaçınılmaz olduğu meydana çıktı—; "Raboçeye Dyelo"nun en mükemmel, en canlı bir şekilde, tutarlı Ekonomizmi değil, Rus sosyal-demokrasisi tarihinin **t ü m b i r d ö n e m i n i n** özel belirtisi olan kafa karışıklığını ve yalpalamaları ifade ederek, özel, deyim yerindeyse, "tarihsel" bir önem kazandığını; o nedenle de ilk bakışta "Raboçeye Dyelo"ya karşı çok ayrıntılı gibi gelen polemiğin anlam kazandığını, çünkü bu dönemi kesin olarak tasfiye etmezsek ilerleyemeyeceğimizi göstermeyi umuyorum.

Şubat 1902

I— DOGMATİZM VE "ELEŞTİRİ ÖZGÜRLÜĞÜ"

A) "Eleştiri Özgürlüğü" Ne Demektir?

"Eleştiri özgürlüğü" bugün kesinlikle, bütün ülkelerin sosyalistleri ile demokratları arasındaki tartışmalarda en sık kullanılan, en moda slogandır. İlk bakışta, tartışan taraflardan birinin eleştiri özgürlüğüne yaptığı vakur atıflardan daha tuhaf bir şey düşünülemez. Avrupa ülkelerinin çoğunda bilim ve bilimsel araştırma özgürlüğünü güvence altına alan mevcut anayasal yasaya karşı ilerici partiler içinden sesler mi yükselmiştir? Bu moda sloganı her yerde duyan, ama tartışan taraflar arasındaki görüş ayrılıklarının özünü henüz kavramamış olan, meseleye dışarıdan bakan herkes, "bu işte bir bit yeniği var!" diyecektir; "bu slogan, tıpkı lakaplar gibi kullanıla kullanıla yerleşen ve neredeyse cins isimler haline gelen geleneksel deyimlerden biri olmalı".

Gerçekten de, uluslararası* modern sosyal-demokrasi içinde iki akımın ortaya çıktığı, bu iki akım arasındaki mücadelenin kâh tutuşup alevler içinde parladığı, kâh sönüp törensel "ateşkes kararları"nın külleri altında kor halinde yanmaya devam ettiği hiç kimse için bir sır de-

* *Yeri gelmişken. Modern sosyalizmin tarihinde, sosyalizm içindeki çeşitli akımların çekişmesinin ilk kez ulusal çerçeveleri aşıp uluslararası bir çekişmeye dönüşmesi, belki de tek ve bir bakıma son derece teselli verici bir olaydır. Eskiden Lassalle'cilerle Eisenach'cılar, Guesdistlerle Possibilistler, Fabian'cılarla Sosyal-Demokratlar ve "Halkın İradesi" partisi ile Sosyal-Demokrasi arasındaki ihtilaflar, salt ulusal çerçevelerle sınırlı kalır, salt ulusal özellikler yansıtır ve deyim yerindeyse farklı düzeylerde yürürdü. Bugün ise (bu şimdiden açıkça görülüyor) İngiliz Fabian'cıları, Fransız Ministerialistleri, Alman Bernstein'cıları ve Rus eleştiricileri bir tek aile oluşturuyor, hepsi birbirini övüyor, birbirinden öğreniyor ve "dogmatik" Marksizme karşı ortak mücadele için birleşiyorlar.*[14] *Sosyalist oportünizmle giriştiği bu ilk gerçekten uluslararası çatışmada belki de uluslararası devrimci sosyal-demokrasi, uzun zamandan beri Avrupa'da egemen olan politik gericiliğin sonunu hazırlamak için yeterli güce ulaşacaktır?*

ğildir. "Eski dogmatik" Marksizme karşı "eleştirel" bir tutum takman "yeni" eğilimin ne olduğunu, Bernstein yeterince açık **s ö y l e - m i ş** ve Millerand **g ö s t e r m i ş t i r.**[15]

Sosyal-demokrasi bir sosyal devrim partisi olmaktan çıkıp bir demokratik sosyal reformlar partisi haline gelmelidir. Bernstein bu politik talebi, birbiriyle oldukça uyumlu olan bir "yeni" argümanlar ve muhakemeler bataryasıyla kuşatmıştır. Sosyalizmi bilimsel bir temel üzerine oturtma ve onun gerekliliğini ve kaçınılmazlığını materyalist tarih anlayışı bakış açısından kanıtlama olanağı yadsınmıştır; artan yoksullaşma, proleterleşme ve kapitalist çelişkilerin derinleşmesi olgusu yadsınmıştır; bizzat **"n i h a i h e d e f"** kavramı çürük ilan edilmiş ve proletarya diktatörlüğü düşüncesi tamamen reddedilmiştir; liberalizmle sosyalizm arasındaki ilkesel karşıtlık ve çoğunluğun iradesine göre yönetilecek sıkı demokratik bir topluma güya uygulanamaz olan **s ı n ı f m ü c a d e l e s i t e o r i s i** yadsınmıştır.

Böylece, devrimci sosyal-demokrasiden burjuva sosyal-reformizmine kesin çarketme talebine, en az onun kadar kesin olan bir Marksizmin bütün temel düşüncelerinin burjuva eleştirisine çarketme eşlik etmiştir. Ve Marksizm uzun zamandan beri gerek politik kürsülerden ve üniversite kürsülerinden, gerekse de birçok broşür ve bilimsel yayınlarda böyle bir eleştiriye tabi tutulduğu, eğitim görmüş sınıfların tüm genç kuşakları onyıllar boyunca sistematik olarak bu eleştiriyle yetiştirildiği için, bu "yeni eleştirel" akımın sosyal-demokrasi içinde, tıpkı Jüpiter'in kafasından Minerva gibi aniden tastamam bir şekilde ortaya çıkmasında şaşılacak bir şey yoktur. Bu eğilimin içerik olarak gelişmesine ve biçimlenmesine gerek yoktu: Burjuva yazından sosyalist yazına doğrudan aktarıldı.

Devam. Bernstein'ın teorik eleştirisi ve politik emelleri kimileri için eğer hâlâ açık değildiyse, Fransızlar bu "yeni yöntemi" çarpıcı biçimde gözler önüne serdiler. Fransa bu kez de, "tarihsel sınıf mücadelelerinin, her defasında, başka bir yerde olduğundan daha fazla, kesin sonuç alınıncaya kadar sürdürüldüğü" (Marx'ın "Onsekizinci Brumaire"ine* Önsöz'ünde Engels) ülke olma eski ününü haklı çıkardı. Fran-

* *Louis Bonaparte'ın Onsekizinci Brumaire'i, s. 15, Marksist Kitaplık, VII. Cilt, Verlag für Literatur und Politik, Berlin—Viyana —Alm. Red.*

sız sosyalistleri teori yapmadılar, hemen eyleme geçtiler; Fransa'nın demokratik bakımdan daha gelişmiş politik koşulları, Fransızlara hemen, bütün sonuçlarıyla birlikte "pratik Bernsteincılığa" koyulma olanağı verdi. Millerand bu pratik Bernsteincılığın parlak bir örneğini sundu — hem Bernstein hem de Vollmar'ın Millerand'ı böyleşine gayretle savunmaya koşmaları ve övmeleri boşuna değil! Gerçekten de: Eğer sosyal-demokrasi aslında basit bir reform partisi ise ve bunu açıkça kabul etme yürekliliğini göstermek zorundaysa, bu durumda burjuva hükümette bakanlık görevi almak her sosyalistin sadece hakkı değildir, hatta daima bunu hedeflemelidir. Eğer demokrasi aslında sınıf egemenliğinin kaldırılması anlamına geliyorsa, o zaman bir sosyalist bakan neden bütün burjuva dünyasını sınıfların işbirliği sözleriyle hayran etmesin? İşçilerin jandarmalar tarafından kurşunlanması, demokratik sınıf işbirliğinin gerçek niteliğini yüzlerce ve binlerce kez göz önüne serdikten sonra bile, neden hükümette kalmasın? Fransız sosyalistlerinin bugün cellat, kırbaççı ve sürgüncü (pendeur, knouteur et deportateur) diye adlandırdıkları çarın selamlanmasına neden şahsen katılmasın? Ve bütün dünyanın gözü önünde sosyalizmin böylesine aşağılanması, kendi kendini alçaltması ve zaferimizi güvence altına alabilecek biricik temel olan işçi kitlelerinin bilincinin bozulmasının karşılığı nedir? Bütün bunların karşılığı, zavallı reformlar için görkemli **projelerdir**, öylesine zavallı ki, burjuva hükümetler altında daha fazlası elde edildi!

Gözlerini kasten kapatmayan herkes, sosyalizm içindeki yeni "eleştirel" akımın, **oportünizmin** yeni bir türevinden başka bir şey olmadığını görmek zorundadır. Ve insanlar kendi kendilerine giydikleri parlak üniformalar, kendi kendilerine verdikleri gösterişli unvanlarla değil, eylemleriyle ve gerçekte propagandasını yaptıklarıyla değerlendirilirlerse, o zaman "eleştiri özgürlüğü"nün, sosyal-demokrasi içindeki oportünist akımın özgürlüğü, sosyal-demokrasiyi bir demokratik reform partisine dönüştürme özgürlüğü, sosyalizm içinde burjuva düşünceler ve burjuva unsurlar yeşertme özgürlüğü anlamına geldiği açıklığa kavuşur.

Özgürlük yüce bir sözcüktür, fakat sanayi özgürlüğü bayrağı altında en haydutça savaşlar yürütülmüş, çalışma özgürlüğü bayrağı altında emekçiler iliğine kadar soyulmuştur. "Eleştiri özgürlüğü" sözcüğünün bugünkü kullanımı da aynı içsel yalancılığı içermektedir. Bilimi ileriye taşımış olduklarına gerçekten inanan insanlar, eski görüşlerin yanında yeni görüşlerin özgürlüğünü değil, eski görüşler yerine yeni görüşlerin konulmasını talep ederlerdi. Bugünkü "Yaşasın eleştiri özgürlüğü!" yaygarası, boş fıçı masalını çok anımsatıyor.[16]

Bir avuç insan, birbirimizin elini sımsıkı tutmuş halde, sarp bir yolda, uçurumun kenarında yürüyoruz. Her taraftan düşmanlarca sarılmışız ve yolumuza neredeyse devamlı düşman ateşi altında devam etmek zorundayız. Özgürce almış olduğumuz kararla, tam da düşmanlara karşı savaşmak için birleştik, ayrı bir grup olarak birleştiğimizden, uzlaşma yerine savaşmayı seçtiğimizden ötürü sakinleri baştan beri bize öfkelenen yanı başımızdaki bataklığa saplanmak için değil. Ve şimdi aramızdan bazıları bağırmaya başlıyor: Gelin bataklığa gidelim! Kendilerini utandırdığımızda ise şöyle yanıt veriyorlar: Ne geri insanlarsınız! Sizi daha iyi bir yola çağırma hakkımızı reddetmekten utanmıyor musunuz! Evet, baylar, sadece çağırmakta değil, istediğiniz yere, hatta bataklığa bile gitmekte özgürsünüz; hatta biz, sizin gerçek yerinizin tam da bataklık olduğunu düşünüyoruz, ve eğer **s i z** oraya yerleşmek istiyorsanız, size bütün gücümüzle yardım etmeye hazırız. Yeter ki elimizi bırakın, bize sarılmayın ve yüce özgürlük sözcüğünü kirletmeyin, çünkü biz de istediğimiz yere gitmekte "özgür"üz, sadece bataklığa karşı değil, bataklığa yönelenlere karşı da mücadele etmekte özgürüz!

B) "Eleştiri Özgürlüğü"nün Yeni Savunucuları

İşte bu slogan ("eleştiri özgürlüğü"), son zamanlarda "Rus Sosyal-Demokratları Yurtdışı Birliği"nin organı "Raboçeye Dyelo" (No: 10) tarafından, teorik postülat olarak değil politik talep olarak, "yurtdışında faaliyet gösteren sosyal-demokrat örgütlerin birleşmesi olanaklı mı?" sorusuna yanıt olarak ileri sürülmektedir. "Kalıcı bir birlik için eleştiri özgürlüğü zorunludur." (s. 36)

Bu açıklamadan iki kesin sonuç çıkmaktadır: 1— "Raboçeye Dyelo" genel olarak uluslararası sosyal-demokrasi içindeki oportünist eğilimi koruması altına almaktadır; 2— "Raboçeye Dyelo" Rus sosyal-demokrasisi içinde oportünizmin özgürlüğünü talep etmektedir. Bu sonuçları inceleyelim.

"Özellikle" "'Iskra' ve 'Zarya'nın uluslararası sosyal-demokrasi içinde, **D a ğ P a r t i s i** ile **J i r o n d** arasında bir kopuş kehanetinde bulunma eğilimi", "Raboçeye Dyelo"nun hiç hoşuna gitmiyor.*

> "Genel olarak —diye yazıyor "Raboçeye Dyelo" editörü B. Kriçevski— sosyal-demokrasi safları içindeki bu **D a ğ P a r t i s i** ve **J i r o n d** lafları, sığ bir tarihsel analojidir, ve bir Marksistin kaleminden çıktığında çok gariptir: Dağ Partisi ve Jirond, tarih ideologlarının zannedebileceği gibi, farklı mizaçları ya da düşünsel akımları değil, farklı sınıf ya da katmanları temsil ediyorlardı — bir yanda orta burjuvaziyi, öte yanda ise küçük-burjuvaziyi ve proletaryayı. Modern sosyalist hareket içinde ise sınıf çıkarlarının çatışması yoktur, **t ü m** (italikler B. Kriçevski'nindir) varyasyonlarıyla o, en aşırı Bernstein'cılar da dahil, tümüyle ve bütünüyle proletaryanın sınıf çıkarlarının, politik ve ekonomik kurtuluş için onun sınıf mücadelesinin zemini üzerinde durmaktadır" (s. 32 ve 33).

Cüretli bir iddia! B. Kriçevski, çoktan beri saptanmış olan, son yıllarda tam da "akademikerler" **k a t m a n ı n ı n** sosyalist harekete güçlü biçimde katılımının, Bernstein'cılığın bu kadar hızla yayılmasını teşvik ettiği gerçeğini hiç duymamış mıdır? Ve herşeyden önce, yazarımız "en aşırı Bernstein'cıların" bile, proletaryanın politik ve ekonomik kurtuluşu için sınıf mücadelesi zemini üzerinde durduğu yolundaki görüşünü neye dayandırmaktadır? Bilinmiyor. En aşırı Bernstein'cıların kararlılıkla savunulması, herhangi bir argüman ya da

---

* *Devrimci proletarya içindeki iki akımın (devrimci ve oportünist) 18. yüzyılın devrimci burjuvazisi içindeki iki akımla (Jakoben "Dağ Partisi" ve Jirondistler) kıyaslanması, "Iskra"nın 2. sayısında (Şubat 1901) yapılmıştır[17] Bu makalenin yazarı Plehanov'dur. Kadetler, "Bezzaglavtsi"[18] ve Menşevikler bugüne kadar Rus sosyal-demokrasisi içindeki "Jakobenliğe" atıfta bulunmayı severler. Fakat Plehanov'un bu kavramı ilk kez sosyal-demokrasinin sağ kanadı için kullandığı bugün sessizlikle geçiştirilir ya da ... unutulur. (Yazarın 1908 baskısına notu) —* ***Alm. Red.***

muhakemeyle desteklenmiyor. Belli ki yazar, en aşırı Bernstein'cıların kendileri hakkında söylediklerini yinelediğinde, iddialarını kanıtlamaya gerek olmadığına inanıyor. Fakat bir akım hakkında, bu akımın temsilcilerinin kendileri hakkında söyledikleri temelinde yargıya varmaktan daha "sığ" bir şey düşünülebilir mi? Devamla Partinin iki farklı ve hatta birbirine taban tabana zıt gelişme tipi ya da yolu "vaaz"ından daha sığ bir şey düşünülebilir mi ("Raboçeye Dyelo", s. 34 ve 35)? Alman sosyal-demokratları tam eleştiri özgürlüğünü kabul ediyor, Fransızlar ise kabul etmiyormuş, ve tam da onların örneği "hoşgörüsüzlüğün zararlarını" gösteriyormuş.

Tam da B. Kriçevski örneği, diye yanıt verebiliriz buna, tarihi kelimenin tam anlamıyla "İlovaiski'vari"* kavrayan insanların, bazen kendilerini Marksist olarak adlandırdıklarını gösteriyor. Alman sosyalist partisinin birliğiyle Fransız sosyalist partisinin dağınıklığını açıklamak için, bu veya o ülkenin tarihsel özelliklerini araştırmak, askeri yarı-mutlakiyet koşulları ile cumhuriyetçi parlamentarizm koşullarını karşılaştırmak, Komün'ün ve Sosyalistlere Karşı Yasa'nın sonuçlarını tahlil etmek, iki ülkenin ekonomik yaşamını ve ekonomik gelişimini karşılaştırmak, "Alman sosyal-demokrasisinin eşi görülmedik büyümesine" sadece teorik yanlışlara (Mühlberger, Dühring**, Kürsü Sosyalistleri[19]) karşı değil, taktik yanlışlara (Lassalle) karşı da, sosyalizm tarihinde eşi görülmedik enerjik bir mücadelenin eşlik ettiğini anımsatmak kesinlikle gerekli değilmiş vs. Bütün bunlara gerek yokmuş! Fransızlar hoşgörüden yoksun oldukları için birbirleriyle kavga ediyorlarmış, Almanlar ise uslu çocuklar oldukları için birlik halindelermiş.

---

* *İlovaiski, Çarlık yönetimi altında Rus okullarında okutulan, son derece ilkel, gayri-bilimsel tarih kitabının yazarı. —**Alm. Red.***

** *Engels Dühring'e karşı mücadeleye başladığında, Alman sosyal-demokrasisinin pekçok temsilcisi Dühring'in görüşlerine eğilim gösteriyordu, ve hatta parti kongresinde Engels, alenen, aşırı sert, çok hoşgörüsüz, yoldaşlıkla bağdaşmayan bir polemik yürütmekle suçlanmıştı. Most ve yandaşları (1877 Parti Kongresinde) "okurların çoğunu ilgilendirmediği için" Engels'in yazılarının "Vorwärts"den çıkarılmasını önermiş ve Vahlteich, bu yazıların yayınlanmasının partiye büyük zararlar verdiğini, Dühring'in de sosyal-demokrasiye hizmetlerde bulunduğunu açıklamıştı: "Partinin çıkar-*

Bu eşsiz zekâ kıvraklığıyla, Bernstein'cıların savunulmasını tamamen yerle bir eden bir gerçeğin dikkatlerden kaçırıldığına dikkat edin. Bernstein'cıların proletaryanın sınıf mücadelesi zemini üzerinde **durup durmadıkları** sorusu ancak tarihsel deneyimle tam ve kesin olarak çözülebilecektir. Dolayısıyla bu bağlamda tam da Fransa örneği, Bernstein'cıların —Alman yandaşlarının (ve kısmen de Rus oportünistlerinin, bkz. "Raboçeye Dyelo" No: 2/3, s. 83 ve 84) içten tezahüratıyla— kendi ayakları üzerinde **durma** denemesine giriştikleri biricik ülke olarak Fransa örneği çok büyük öneme sahiptir.[20] Fransızların "uzlaşmazlığı"na yapılan işaretin, "tarihsel" (Nozdrev* tarzında) anlamı bir yana bırakılırsa, son derece nahoş gerçekleri öfkeli sözlerle örtbas etme çabası olduğu ortaya çıkıyor.

Fakat biz, Almanları B. Kriçevski ve diğer birçok "eleştiri özgürlüğü" savunucularına armağan etme niyetinde de değiliz. Eğer "en aşırı Bernsteincılara" Alman partisi saflarında hâlâ göz yumuluyorsa, bunun nedeni, bunların gerek Bernstein'ın "değişiklik önergeleri"ni kesinlikle reddeden Hannover kararına, gerekse de (diplomatik üslubuna rağmen) Bernstein'a doğrudan bir ihtar[21] içeren Lübeck kararına uymalarıdır. Bu diplomatik tutumun Alman partisinin çıkarları açısından ne ölçüde yerinde olduğu, bu olayda, kötü bir barışın iyi bir kavgadan daha iyi olup olmadığı, kısacası, Bernstein'cılığın reddinin şu ya da bu **biçiminin** amaca uygunluğunun değerlendirilmesi konusunda farklı düşünülebilir, fakat Alman partisinin Bernsteincılığı iki kez **reddettiği** gözden kaçırılmamalıdır. Bu nedenle, Alman örneğinin, "en aşırı Bernsteincıların proletaryanın ekonomik ve

---

ları için herkesten yararlanmak zorundayız, ve profesörler kendi aralarında anlaşmazlığa düştüklerinde, bu anlaşmazlıkları tartışmanın yeri kesinlikle 'Vorwärts' değildir" ("Vorwärts", No: 65, 6 Haziran 1877). Görüldüğü gibi, bu da "eleştiri özgürlüğü"nün nasıl savunulduğunun bir örneğidir, ve Almanlara atıfta bulunmayı pek seven legal eleştirmenlerimizle "illegal" oportünistlerimizin bu örnek üzerine düşünmeleri fena olmaz!

* *Nozdrev: Gogol'ün "Ölü Canlar"ında bir kahraman. Lenin, korkak, kendini beğenmiş bir toprak sahibinin skandal öykülerine imada bulunmaktadır.* ***—Alm. Red.***

politik kurtuluşu için sınıf mücadelesi zemini üzerinde durduğu" tezini doğruladığına inanmak, herkesin gözü önünde olup bitenleri kesinlikle anlamamak demektir.

Dahası. Gördüğümüz gibi, "Raboçeye Dyelo"; **R u s** sosyal-demokrasisinin karşısına "eleştiri özgürlüğü" talebi ve Bernsteincılık savunusuyla çıkıyor. Belli ki "Raboçeye Dyelo", "eleştiricilerimiz"le Bernsteincılarımızın haksız yere incitildiğine inanıyor. Fakat hangileri bunlar? Kim incitmiş? Nerede? Ne zaman? Yapılan bu haksızlık neymiş? "Raboçeye Dyelo" bunlar hakkında tek sözcük söylemiyor, tek bir Rus eleştiricisinin ya da Bernsteincısının adını anmıyor! Bize iki olası varsayımdan birini kabul etmek kalıyor. **Y a** haksız yere incitilen "Raboçeye Dyelo"nun ta kendisidir (10. sayıdaki iki makalede sadece "Zarya" ve "Iskra"nın "Raboçeye Dyelo"ya yaptığı hakaretlerden söz edilmesi bunu doğruluyor). Peki bu durumda, Bernsteincılıkla her türlü dayanışmayı daima ısrarla inkâr etmiş olan "Raboçeye Dyelo"nun, kendisini "en aşırı Bernsteincılar" ve eleştiri özgürlüğü lehinde tavır takınmadan savunamaması tuhaf olgusu nasıl açıklanmalı? **Y a d a** bazı üçüncü kişiler haksız yere incitilmişlerdir. Eğer durum böyleyse, bunların adını anmamanın nedenleri ne olabilir?

Böylece "Raboçeye Dyelo"nun kurulduğu günden beri oynadığı saklambaç oyununu (aşağıda bunu kanıtlayacağız) sürdürdüğünü görüyoruz. Ve ayrıca o pek ünlü "eleştiri özgürlüğü"nün bu **i l k** gerçek uygulanışına dikkat edilsin. Gerçekte bu, sadece her türlü eleştirinin yokluğuna değil, aynı zamanda genel olarak kendi başına düşünmenin de yok olmasına yol açmıştır. Rus Bernsteincılığından gizli bir hastalıkmış gibi (Starover'in isabetli deyimiyle) hiç söz etmeyen aynı "Raboçeye Dyelo", bu hastalığın tedavisi için, hastalığın Alman türevine karşı kullanılan son Alman reçetesini **b a s i t ç e k o p y a e t m e y i** öneriyor! Eleştiri özgürlüğü yerine, kölece, ... daha da kötüsü maymunca taklitçilik! Uluslararası modern oportünizmin aynı sosyo-politik içeriği, ulusal özelliklere uygun olarak, şu ya da bu varyasyonla ortaya çıkıyor. Bir ülkede oportünistler uzun zamandan beri ayrı bir bayrak altında ortaya çıkmıştır; bir başkasında oportünistler teoriyi gözardı etmiş ve pratikte radikal sosyalistlerin po-

litikasını uygulamışlardır; üçüncüsünde devrimci partinin bazı üyeleri oportünizm kampına iltihak etmiş ve hedeflerini ilkeler ve yeni taktikler uğruna açık mücadele içinde değil, partilerini yavaş yavaş, farkedilmeden ve deyim yerindeyse cezasız kalacak bir tarzda demoralize ederek ulaşma çabası içine girmişlerdir; dördüncü ülkede ise aynı cinsten kaçaklar, politik köleliğin karanlığında tamamen özgür bir "legal" ve "illegal" faaliyet ilişkisi içinde aynı yöntemleri uyguluyorlar vs. Fakat **R u s** sosyal-demokratlarının birleşmesinin önkoşulu olarak eleştiri ve Bernsteincılık özgürlüğünden söz etmek, fakat bunu yaparken tam da **R u s** Bernsteincılığının nasıl tezahür ettiğini ve hangi özel sonuçlara yol açtığını tartışmamak, herhangi bir şey söylemeden konuşmak istemek demektir.

"Raboçeye Dyelo"nun söylemek istemediğini (ya da hatta belki de anlayacak durumda olmadığını) birkaç sözcükle de olsa biz söylemeye çalışalım.

C) Rusya'da Eleştiri

İncelemekte olduğumuz bağıntıda Rusya'nın esas ayırıcı özelliği, bir yandan daha **b i z z a t** kendiliğinden işçi hareketinin **b a ş l a n g ı c ı n ı n** ve öte yandan ilerici kamuoyunun Marksizme yönelmesinin, apaçık heterojen unsurların ortak bayrak altında ve ortak düşmana karşı (zamanını doldurmuş toplumsal-politik dünya görüşüne karşı) mücadele etmek amacıyla birleşmesi ile karakterize olmasıdır. "Legal Marksizm"in balayından sözediyoruz. Genel olarak bu, 80'li yıllarda ve 90'lı yılların başında, mümkün olabileceğine kimsenin inanmadığı, olağanüstü ilginç bir olaydı. Basının tamamen köleleştirildiği, en küçük muhalefet belirtisini ya da politik huzursuzluğu ezen kudurmuş bir politik gericiliğin egemen olduğu otokratik bir ülkede, devrimci Marksizmin teorisi, **s a n s ü r e t a b i** yazında birdenbire kendisine yol açıyor ve allegorik, fakat tüm "ilgilenenler" için anlaşılır bir dille ortaya konuluyor. Hükümet sadece "Halkın İradesi" (devrimci) akımının teorisini tehlikeli saymaya alışkındı, her zaman olduğu gibi, onun geçirdiği iç evrimi farketmiyor, ve bu teoriye karşı

yöneltilen **h e r** eleştiriye seviniyordu. Hükümet neler olup bittiğini anlayıncaya, hantal sansürcüler ve jandarmalar ordusu yeni düşmanı keşfedip üzerine çullanıncaya kadar (Rus ölçülerine göre) çok zaman geçti. Bu süre içerisinde ise birbiri ardına Marksist kitaplar yayınlandı, Marksist dergiler kuruldu, istisnasız herkes Marksist oldu, Marksistlere övgüler düzüldü, iltifatlar yağdırıldı, yayıncılar Marksist kitapların satışından çok memnundu. Elbette böyle bir atmosfer içinde, henüz ilk adımlarını atan Marksistler arasından birkaç "kendini beğenmiş yazar"ın çıkması doğaldı...

Bugün o dönemden, rahatça, geçmişte kalmış bir şey olarak söz edebiliriz. Marksizmin yazın alanının yüzeyinde parlak günler yaşadığı bu kısa döneme, aşırı radikallerle son derece ılımlı insanların ittifakının meydan verdiği hiç kimse için bir sır değildir.[22] Aslında bu ikinciler burjuva-demokratlardı; ve bu sonuç (ki daha sonra onların kaydettiği "eleştirel" gelişme ile tamamen doğrulanmıştır) kendisini bazılarına daha "ittifak"ın hâlâ yürürlükte olduğu bir zamanda dayatmıştı.*

Fakat durum eğer böyleyse, o zaman daha sonraki karışıklığın en büyük sorumluluğu, geleceğin "eleştiricileri" ile ittifaka girmiş devrimci sosyal-demokratlara düşmüyor mu? Böyle bir soruyu ve bu soruya verilen olumlayıcı yanıtı insan bazen meseleye fazla düz bakan kişilerden duymak zorunda kalıyor. Fakat bu kişiler kesinlikle haksızdır. Ancak bizzat kendine hiç güveni olmayanlar, güvenilmez kimselerle de olsa geçici ittifaklara girmekten korkarlar, ve böylesi ittifaklar olmadan hiçbir politik parti var olamaz. Legal Marksistlerle birleşme, Rus sosyal-demokrasisinin girdiği kendi türünde ilk gerçekten politik ittifaktı. Bu ittifak sayesinde Narodnikler üzerinde şaşırtıcı bir hızla zafer elde edildi ve Marksizmin düşünceleri (vulgarize edilmiş biçimde de olsa) muazzam bir yaygınlık kazandı. Üstelik bu ittifak tamamen "koşulsuz" da yapılmamıştı. Bunun bir kanıtı, 1895 yılında sansür tarafından yakılan "Rusya'nın Ekonomik Gelişimi Sorunu Üzerine

* *Burada K. Tulin'in (Lenin'in takma adı) Struve'ye karşı makalesi kastedilmektedir ("Seçme Eserler", Cilt I, s. 443. —**Alm. Red.**), makale, "Marksizmin Burjuva Yazınında Yansıması" adlı bir raporun özetiydi. (Yazarın 1908 baskısına notu. —**Alm. Red.**)*

Materyaller" adlı Marksist derlemedir. Legal Marksistlerle yapılan yazınsal anlaşma bir politik ittifakla kıyaslanabilirse, bu kitap da bir politik sözleşmeyle kıyaslanabilir.

Kopuşa elbette, "müttefikler"in burjuva demokratları olduklarının ortaya çıkması meydan vermedi. Tersine, Rusya'nın bugünkü durumunun ön plâna çıkardığı onların demokratik görevleri söz konusu olduğu sürece, bu akımın temsilcileri sosyal-demokrasinin doğal ve arzu edilir müttefikleridir. Fakat böyle bir ittifak için zorunlu önkoşul, sosyalistlerin işçi sınıfı önünde, onların çıkarlarıyla burjuvazinin çıkarları arasındaki aşılmaz çelişkiyi ortaya serme tam olanağıdır. Oysa Bernsteincılık ve Legal Marksistlerin çok büyük çoğunluğunun kayıtsız-şartsız benimsedikleri "eleştirici" akım, bu olanağı yerle bir etti ve Marksizmi tahrif ederek, toplumsal çelişkilerin körletilmesi teorisini vaaz ederek, sosyal devrim ve proletarya diktatörlüğü düşüncelerinin saçma olduğunu ilan ederek, işçi hareketi ve sınıf mücadelesini dar "trade-union"culuk ve küçük, tedrici reformlar için "gerçekçi" mücadeleyle sınırlayarak sosyalist bilinci bozdu. Bu, sosyalizmin bağımsızlık hakkının ve dolayısıyla da yaşam hakkının burjuva demokrasisi tarafından yadsınmasıyla tamamen aynı anlama geliyordu; bu, pratikte, henüz oluşma aşamasında bulunan işçi sınıfı hareketini liberallerin bir uzantısına dönüştürmek demekti.

Elbette bu koşullar altında kopuş zorunluydu. Fakat Rusya'nın "orijinal" özelliği öyleydi ki, bu kopuş, sosyal-demokratların herkes için ulaşılabilir ve yaygın "legal" yazından tamamen yok olması idi. Legal basına tümüyle, "eleştiri bayrağı altına" giren ve neredeyse Marksizmle "işportacılık yapma" alanında tam bir tekel oluşturan "sabık Marksistler" yerleşti. "Ortodoksluğa hayır" ve "Yaşasın eleştiri özgürlüğü" sloganları ("Raboçeye Dyelo" şimdi bu sloganları yineliyor) aniden moda sözcükler haline geldi, ve hatta sansürcülerle jandarmaların bile bu modaya direnemedikleri, örneğin ünlü (Erostrat anlamında ünlü) Bernstein'ın kitabının **ü ç** Rusça baskı yapması ya da Bernstein, Prokopoviç ve diğerlerinin kitaplarının Zubatov tarafından salık verilmesi ("Iskra" No: 10) gibi olgulardan anlaşılıyor. Sosyal-demokratların önünde artık, zaten çok zor olan ve tamamen dış engellerle

inanılmaz derecede zorlaşan, yeni akıma karşı mücadele görevi duruyordu. Fakat bu akım yalnızca yazın alanıyla sınırlı değildi. "Eleştiri"ye çarketme, bu noktada sosyal-demokrat pratikçilerin "Ekonomizm"e düşkünlükleriyle buluştu.

Legal eleştiriyle illegal Ekonomizm arasındaki ilişki ve karşılıklı bağımlılığının nasıl oluştuğu ve geliştiği sorunu, bu ilginç sorun özel bir makalenin konusu olabilir. Burada, böyle bir bağın kuşku götürmez varlığı olgusunu belirtmek yeter. Kötü ünlü "Credo" işte bu ilişkiyi açıkça formüle ettiği ve "Ekonomizm"in temel politik eğilimini açığa vurduğu için böyle hakedilmiş bir ün kazandı: İşçiler ekonomik mücadele yürütsün (daha doğrusu: trade-union'cu mücadele denmeliydi, çünkü ekonomik mücadele özgün işçi politikalarını da kapsar), Marksist aydınlar ise liberallerle ortak politik "mücadele" içinde kaynaşmalı. "Halk içindeki" trade-union'cu çalışma bu görevin ilk yarısının, legal eleştiri de ikinci yarısının gerçekleştirilmesi olacaktı. Bu açıklama Ekonomizme karşı öyle mükemmel bir silahtı ki, "Credo" olmasaydı, onu icat etmek gerekecekti.

"Credo" icat edilmedi, bilakis yazarının rızası olmadan ve belki de onun isteğine rağmen yayınlandı. En azından bu satırların yazarı, ki yeni "program"ın* gün ışığına çıkarılmasına katılmıştır, yazarlar tarafından kaleme alınan görüşlerin özetini çoğaltarak yaymak, ona "Credo" etiketini yapıştırmak ve hatta bir protestoyla birlikte basında yayınlamış olmak konusunda suçlamalar ve yakınmalar duymak zorunda kalmıştır! Bu olaydan söz ediyoruz, çünkü bu Ekonomizmin çok ilginç bir özelliğini ortaya çıkarmaktadır: Kamuoyundan korku! İşte genel olarak Ekonomizmin özelliği budur, sadece "Credo" yazar-

---

* *Burada kastedilen, "Credo"ya karşı "Onyedilerin Protestosu" dur. Bu satırların yazarı bu protestonun kaleme alınmasına (1899 sonu) katılmıştır. Protesto "Credo" ile birlikte 1900 ilkbaharında yurtdışında yayınlanmıştır. (Bkz. "Seçme Eserler", Cilt I. —**Alm. Red.**) Şimdi Bayan Kuskova'nın makalesinden (sanırım "Byloye"de çıktı) "Credo"yu kaleme alanın kendisi olduğunu ve yurtdışında o zamanki "Ekonomistler" arasında Bay-Prokopoviç'in çok önemli bir rol oynadığını öğreniyoruz. (Bu not yazar tarafından 1908 baskısına eklenmiştir. —**Alm. Red.**)*

larının değil; Ekonomizmin en açık sözlü ve dürüst taraftarı olan "Raboçaya Mysl" da bu özellikle sivrilir, ayrıca ("Vademecum"da[23] "Ekonomist" belgelerin yayınlanmasına çok öfkelenen) "Raboçeye Dyelo" ve iki yıl önce, kendi *profession de foi*'sının,* buna karşı kaleme alınmış red yazısıyla birlikte yayınlanmasına rıza vermek istemeyen Kiev Komitesi ve Ekonomizmin daha çok, pekçok tekil temsilcisi bu özellikle sivrilir.

Eleştiri özgürlüğü yandaşlarının sergilediği bu eleştiri korkusu, sadece kurnazlıklarıyla açıklanamaz (elbette ara sıra kurnazlık olmadan olmaz: yeni bir eğilimin henüz güçsüz tohumlarını muhaliflerin saldırılarına terketmek amaca uygun değildir!). Hayır, Ekonomistlerin çok büyük bölümü tüm teorik çatışmalara, fraksiyonel görüş ayrılıklarına, büyük politik sorunlara, devrimcilerin örgütlenmesi plânlarına vs. içten bir antipatiyle bakıyorlar (ve Ekonomizmin niteliği gereği böyle yapmak zorundalar). "Bütün bunlar yurtdışına bırakılmalı!" — *demişti bir zamanlar* oldukça tutarlı Ekonomistlerden biri bana, ve bu sözlerle çok yaygın (ve yine salt trade-union'cu) şu görüşü dile getiriyordu: Bizim meselemiz, buradaki, yani yaşadığımız yerdeki işçi hareketi ve işçi örgütleri, bunun dışındaki her şey doktrincilerin icadıdır, "Iskra"nın 12. sayısında yayınlanan mektubun yazarlarının "Raboçeye Dyelo"nun 10. sayısıyla *mutabakat halinde ifade ettikleri* gibi, "ideolojinin abartılması"dır.

Şimdi sorun şu: Rus "eleştirisi"nin ve Rus Bernsteincılığının bu özellikleri dikkate alınarak, oportünizme sadece sözde değil gerçekten karşı çıkmak isteyenlerin görevi ne olmalıydı? Birincisi, Legal Marksizm döneminde tam başlanmış olan ve şimdi yeniden illegal faaliyet içinde olanların omuzuna yüklenen teorik çalışma yeniden başlatılmalıydı; böyle bir çalışma olmadan hareketin başarıyla gelişmesi olanaksızdı. İkincisi, kafaları epeyce döndüren legal "eleştiri"ye karşı aktif bir mücadele başlatılmalıydı. Üçüncüsü, pratik hareket içindeki kafa karışıklığıyla ve yalpalamalarla aktif mücadele edilmeli, bu yapılırken, program ve taktiğimizi, bilinçli ya da bilinçsiz olarak daha alt seviyelere çekme yönündeki bütün çabalar açığa çıkartılıp çürütülmeliydi.

---

* *İman yemini — politik görüşlerin açıklanması* —*Alm. Red.*

"Raboçeye Dyelo"nun ne birincisini, ne ikincisini, ne de üçüncüsünü yapmadığı biliniyor, ve daha aşağıda bu bilinen olguyu çeşitli yönleriyle ayrıntılı biçimde inceleyeceğiz. Şimdi sadece, "eleştiri özgürlüğü" talebinin, bizim yerli eleştiricilerimiz ve Rus Ekonomizminin özellikleriyle ne kadar çarpıcı bir çelişki içinde olduğunu göstermek istiyoruz. Gerçekten de "Rus Sosyal-Demokratları Yurtdışı Birliği"nin, "Raboçeye Dyelo"nun bakış açısını onayladığı kararın metnine bir göz atalım:

> "Sosyal-demokrasinin düşünsel plânda daha da gelişmesinin çıkarları doğrultusunda, sosyal-demokrat teoriyi Parti basınında eleştirme özgürlüğünün mutlak gerekli olduğunu tanırız — eleştiri, bu teorinin devrimci ve sınıfsal karakterine aykırı düşmediği sürece ve ölçüde." (İki Konferans[24], s. 10)

Ve gerekçelendirmesi: Kararın "birinci kısmı Lübeck Kongresi'nin Bernstein hakkındaki kararıyla örtüşüyor..." Safdillikleri nedeniyle "müttefikler" bu kopyacılıkla kendilerine nasıl bir *testimonium paupertatis* (yoksulluk/zavallılık belgesi) çıkarttıklarını görmüyorlar!.. "fakat ... ikinci kısmında, eleştiri özgürlüğünü Lübeck Kongresinin yaptığından daha da sınırlamaktadır."

"Yurtdışı Birliği"nin kararı Rus Bernsteincılarını hedeflemektedir, öyle mi? Eğer öyle değilse, Lübeck Kongresi'ne atıf yapmak tamamen saçma olurdu! Kararın "eleştiri özgürlüğünü daha da sınırladığı"nı söylemek ise doğru değildir. Hannover kararı ile Almanlar, **tam da** Bernstein'ın değişiklik önergelerini madde madde reddetmiş, ve Lübeck kararında, kararda adını anarak **Bernstein'a şahsen** ihtar vermişlerdir. Buna karşılık bizim "özgür" taklitçilerimiz, özgün Rus "eleştirisi"nin ve Rus Ekonomizminin **herhangi bir** tezahürü üzerine **tek sözcük bile** etmiyorlar. Bu suskunluk karşısında sadece teorinin sınıfsal ve devrimci karakterine işaret etmek, özellikle Yurtdışı Birliği'nin "Ekonomizm" denen şeyi oportünizme dahil etmeyi reddettiği ("İki Konferans", s. 8, 1. madde) koşullarda, yanlış yorumlar için çok daha fazla boş alan bırakmaktadır. Bunlardan sadece geçerken söz ediyoruz. Asıl önemli olan, oportünistlerin Almanya ve Rusya'daki devrimci sosyal-demokratlara karşı tutumlarının birbirine taban tabana zıt olmasıdır. Bilindiği

gibi Almanya'da, devrimci sosyal-demokratlar mevcut olanın korunmasından yanalar: eski programdan ve herkesin bildiği ve onlarca yıllık deneyimlerle bütün ayrıntıları açıklığa kavuşturulmuş taktikten yanalar. "Eleştiriciler" ise değişiklikler getirmek istiyorlar, ve bu eleştiriciler son derece küçük bir azınlık ve revizyonist çabalarında çok utangaç olduklarından, çoğunluğu "yenilikleri" kısaca reddetmekle yetinmeye sevkeden saikleri anlamak mümkün. Bizde Rusya'da ise eleştiriciler ve Ekonomistler mevcut olanın korunmasından yanalar: "eleştiriciler", kendilerinin Marksist olarak görülmeye devam edilmesini ve bugüne kadar tamamen tasarruflarında olan "eleştiri özgürlüğü"nün kendilerine garantilenmesini istiyorlar (çünkü bunlar aslında herhangi bir **P a r t i** bağını asla kabul etmemişlerdir;* ayrıca bizim, sadece öğütle bile olsa eleştiri özgürlüğünü "sınırlayabilecek", genel kabul görmüş bir parti organımız hiçbir zaman olmadı); Ekonomistler, devrimcilerin "bugünkü hareketin tam egemenliği"ni ("Raboçeye Dyelo" No: 10, s. 25), yani mevcut olanın "meşruluğu"nu tanımalarını istiyorlar; "ideologlar"ın hareketi "maddi unsurlarla maddi çevrenin karşılıklı etkileşimiyle belirlenmiş" yoldan saptırma girişiminde bulunmamalarını ("Mektup", "Iskra" No: 12); "işçilerin bugünkü koşullarda yürütebilecekleri mücadele"yi arzu edilen mücadele, "şu anda gerçekte yü-

---

* *Rusya ile Almanya arasında öylesine temel bir fark olan bu açık Parti bağının ve Parti geleneğinin yokluğu bile, her aklı başında sosyalisti, körü körüne taklitçiliğe karşı uyarmış olmalıydı. Fakat işte "eleştiri özgürlüğü"nün Rusya'da nereye kadar vardırıldığını gösteren bir örnek: Rus eleştiricisi Bay Bulgakov, Avusturyalı eleştirici Hertz'i şöyle itham ediyor: "Vardığı sonuçlar ne kadar bağımsız olursa olsun, Hertz bu noktada (kooperatif sorununda) partisinin görüşlerine pek fazla bağlı kalmaktadır, ve ayrıntılarda farklı görüşler savunmasına rağmen genel ilkeden vazgeçmeye cesaret edememektedir" ("Kapitalizm ve Tarım", Cilt II, s. 287). Nüfusunun binde dokuz yüz doksan dokuzunun iliğine kadar politik kölelikle ve parti onuru ve parti bağı anlayışından mutlak yoksunlukla sakatlanmış olduğu bir devletin uyruğu, meşrutiyetle yönetilen bir devletin yurttaşını, tepeden bakan bir edayla, "partisinin görüşlerine" pek fazla "bağlı kalmak"la itham ediyor! Öyle görünüyor ki, illegal örgütlerimize, eleştiri özgürlüğüne dair kararlar çıkarmaktan başka bir şey kalmıyor...*

rüttükleri mücadele"yi ise olanaklı tek mücadele olarak ("Raboçaya Mysl" Özel Eki, s. 14) tanımalarını istiyorlar. Buna karşılık biz sosyal-demokratlar, kendiliğindenliğe bu tapınmadan, yani "şu anda" mevcut olandan hoşnut değiliz, son yıllarda egemen olan taktiğin değiştirilmesini talep ediyor ve şöyle diyoruz: "Birleşmeden önce ve birleşebilmemiz için, ilkönce kesinlikle ve kararlılıkla aramızdaki ayrılıkları belirlemeliyiz." ("Iskra"nın yayına başlaması üzerine yapılan duyurudan.)* Kısacası, Almanlar mevcut olanı koruyor ve değişiklikleri reddediyorlar; biz ise mevcut olanın değişmesini istiyor ve mevcut olana tapınmayı ve onunla uzlaşmayı reddediyoruz.

Alman kararlarının bizim "özgür" kopyacıları bu "küçük" farkı görememişlerdir.

D) Teorik Mücadelenin Önemi Üzerine Engels

"Dogmatizm, doktrincilik", "düşüncenin zorla engellenmesinin kaçınılmaz cezası olarak partinin kemikleşmesi" — "eleştiri özgürlüğü" şampiyonlarının "Raboçeye Dyelo"da şövalyece savaşa hazırlandıkları düşmanlar bunlardır. Bu sorunun gündeme getirilmesine çok sevindik, ve sadece, bu soruyu bir başka soruyla genişletmeyi önermek istiyoruz:

Ya yargıçlar kimler?

Önümüzde iki yayıncı duyurusu var. Biri, "Rus Sosyal-Demokratları Yurtdışı Birliği Periyodik Yayın Organı `Raboçeye Dyelo'nun Programı" ("Raboçeye Dyelo"nun 1. sayısından tıpkıbasım). Diğeri — "Emeğin Kurtuluşu" grubunun yayınlarının yeniden çıkışına ilişkin duyuru. İkisi de 1899 yılı tarihini, "Marksizmin bunalımı"nın çoktandır gündemde olduğu bir tarihi taşıyorlar. Peki ne görüyoruz? İlk belgede, bu görüngüye işaret etmenin izinden eser aramak ya da yeni organın bu sorunda takınmaya niyetlendiği tavrın kesin bir anlatımını aramak boşunadır. Teorik çalışma ve bugünkü dönemde onun en acil görevleri üzerine tek sözcük yoktur — ne bu programda, ne de Yurtdı-

---

* *Bkz. elinizdeki cilt, s. 15. —**Red.***

şı Birliği Üçüncü Konferansı'nın 1901 yılında kabul ettiği bu programa eklerde (İki Konferans, s. 15-18). Tüm bu zaman boyunca "Raboçeye Dyelo" yazı kurulu, bütün dünyanın sosyal-demokratlarını ilgilendirmesine rağmen, teorik sorunları bir kenara bırakmıştır.

Buna karşılık ikinci duyuru, herşeyden önce, son yıllarda teoriye karşı ilginin azalmasına dikkat çekmekte, "proletaryanın devrimci hareketinin teorik yanına titizlikle dikkat gösterilmesi"ni ısrarla talep etmekte ve hareketimiz içinde "Bernsteincılık ve öteki anti-devrimci eğilimleri şiddetle eleştirme" çağrısı yapmaktadır. "Zarya"nın çıkan sayıları, bu programın nasıl uygulandığını gösteriyor.

Yani görüyoruz ki, düşüncenin kemikleşmesine vs. karşı yüksekten atılan sözler, sadece, teorik düşüncenin geliştirilmesi konusunda gösterilen kayıtsızlığın ve çaresizliğin üstünü örtüyor. Rus sosyal-demokratlarının örneği, (Alman Marksistleri tarafından da çoktan saptanmış olan) genel-Avrupai görüngüyü, yani kötü ünlü eleştiri özgürlüğünün, bir teorinin yerine bir başka teorinin konması değil, her türlü bütünlüklü ve derinlemesine düşünülmüş teoriden bağımsız olmak anlamına geldiğini, eklektizm ve ilkesizlik anlamına geldiğini son derece açık biçimde gözler önüne sermektedir. Hareketimizin gerçek durumunu az biraz bilen herkesin, Marksizmin geniş biçimde yaygınlaşmasına, teorik seviyenin belli oranda düşüşünün eşlik ettiğini bilmesi gerekir. Harekete, hareketin pratik önemi ve pratikteki başarılarının çektiği, teorik bakımdan çok az eğitilmiş ya da hiç eğitimsiz az insan katılmadı. "Raboçeye Dyelo"nun, Marx'ın "gerçek hareketin her adımı, düzinelerce programdan daha önemlidir" sözlerini adeta bir zafer havasıyla tekrarlarken nasıl bir densizlik yaptığı buradan görülebilir. Teorik karışıklığın egemen olduğu bir dönemde bu sözleri yinelemek, bir cenaze töreninde, cenaze sahiplerine, "Gözünüz aydın" demekle aynı şeydir. Üstelik Marx'ın bu sözleri, ilkelerin formülasyonunda izin verilmiş olunan eklektizmi **ş i d d e t l e m a h k û m e t t i ğ i** Gotha Programı üzerine mektuptan alınmıştır: İlle de birleşmeniz gerekiyorsa —diye yazıyordu Marx, parti liderlerine—, hareketin pratik hedeflerinin gerçekleştirilmesi adına anlaşma yapın, ama ilkelerle pazarlığa izin vermeyin, teorik "tavizler" vermeyin.

Marx'ın düşüncesi buydu; ne var ki aramızda, onun adına teorinin önemini küçültmeye çalışan insanlar var![25]

Devrimci teori olmadan, devrimci hareket de olamaz. Moda haline gelmiş olan oportünizm vaazının, pratik faaliyetin **en dar** biçimlerine duyulan hayranlıkla birleştiği bir zamanda, bu düşünce ne kadar vurgulansa azdır. Rus sosyal-demokrasisi için ise teorinin önemi, çoğu kez unutulan şu üç husus tarafından daha da artırılmaktadır: İlk olarak, Partimizin henüz oluşma halinde, çehresinin daha yeni belirginleşmeye başlamış ve hareketi doğru yoldan ayırmakla tehdit eden devrimci düşüncenin öteki eğilimleriyle henüz kozunu paylaşmamış olması. Tersine, son dönemlere, sosyal-demokrat olmayan devrimci eğilimlerin canlanması damgasını vurmuştur (Akselrod'un uzun zamandan beri Ekonomistlere kehanette bulunduğu gibi*). Bu koşullar altında, ilk bakışta "önemsiz" gibi görünen bir yanılgı en kötü sonuçları doğurabilir, ve ancak burnunun ucunu göremeyenler, fraksiyonel tartışmaları ve nüansları sımsıkı ayırmayı zamansız ve gereksiz bulabilirler. Rus sosyal-demokrasisinin geleceği çok uzun yıllar için şu ya da bu "nüans"ın sağlamlaşmasına bağlı olabilir.

İkinci olarak, sosyal-demokrat hareket tüm özü itibariyle enternasyonaldir. Bu, ulusal şövenizmle mücadele etmek zorunda olduğumuz anlamına gelmekle kalmaz sadece. Aynı zamanda bu, genç bir ülkede yeni oluşmaya başlayan bir hareketin, ancak başka ülkelerin deneyimlerinden yararlandığı taktirde başarılı olabileceği anlamına da gelir. Fakat bu deneyimlerden yararlanmak için bunları sadece tanımak ya da en son kararları kopya etmek yetmez. Bunun için, bu deneyimleri eleştirel bir tutumla ele almayı ve bunları bağımsız biçimde sınamayı bilmek gerekir. Bu görevi yerine getirmek için ne kadar büyük bir teorik ve politik (aynı zamanda devrimci) deneyime gerek olduğunu kavramak için, modern işçi hareketinin ne ölçüde geliştiğini ve dal budak saldığını göz önüne getirmek yeter.

---

* *Burada Akselrod'un "Rus Sosyal-Demokratlarının Bugünkü Görevleri ve Taktiği Sorunu Üzerine" yazısı (1898) kastedilmektedir. Bu yazıda Akselrod, sosyal-demokratların kendilerini ekonomik mücadeleyle sınırlamaları sonucunda işçilerin bu akımlara yöneleceklerini öngörüyordu.* —**Alm. Red.**

Üçüncü olarak, Rus sosyal-demokrasisinin ulusal görevleri, dünyada başka hiçbir sosyalist partinin karşı karşıya kalmadığı türdendir. Daha aşağıda, bu tüm halkı otokrasinin boyunduruğundan kurtarma görevinin omuzlarımıza yüklediği politik ve örgütsel yükümlülüklerden söz edeceğiz. Şimdi sadece, **öncü savaşçı rolünü ancak bir öncü-teorinin kılavuzluk ettiği bir partinin yerine getirebileceğine** işaret etmek istiyoruz. Bunun ne anlama geldiğini birazcık da olsa somut şekilde göz önüne getirmek için okur, Rus sosyal-demokrasisinin Herzen, Belinski, Çernişevski ve 70'li yılların diğer parlak devrimciler alayı gibi öncüllerini anımsasın, Rus yazınının şimdilerde kazanmaya başladığı uluslararası önemi düşünsün, vs... ama bu kadarı da yeter!

Sosyal-demokrat harekette teorinin önemi üzerine Engels'in 1874'te söylediklerini aktarmak istiyoruz. Engels, bizde olduğu gibi, sosyal-demokrasinin büyük mücadelesinin **iki** biçimi (politik ve ekonomik) **değil, onların yanına teorik mücadeleyi de koyarak üç** biçimi olduğunu tanır. Onun pratik ve politik olarak güçlenmiş Alman işçi hareketine öğüt olarak verdiği sözler, bugünkü sorunlar ve tartışmalar bakımından öylesine öğreticidir ki, umarız okur, çoktan beri nadide bir kitap haline gelen "Alman Köylü Savaşı"* broşüründen aktardığımız alıntının uzunluğu yüzünden bize kızmaz:

> "Alman işçilerinin Avrupa'nın diğer işçilerinden iki önemli üstünlüğü vardır. Birincisi, onların Avrupa'nın en teorisyen halkına mensup olmaları ve Almanya'nın sözümona 'tahsillileri'nin tamamen yitirmiş olduğu teorik anlayışı muhafaza etmiş olmalarıdır. Eğer ondan önce gelmiş olan Alman felsefesi, özellikle Hegel'inki olmasaydı, Alman bilimsel sosyalizmi —olup olan tek bilimsel sosyalizm— asla olmazdı. İşçiler arasında teorik anlayış olmasaydı, bu bilimsel sosyalizm asla şimdi olduğu gibi onların eti-kemiği haline gelmezdi. Ve bunun ne paha biçilmez bir üstünlük olduğu, bir yanda, tek tek mesleklerin tüm mükemmel

* *Üçüncü baskı, Leipzig 1875. Verlag der Genossenschaftsbuchdruckerei. (Yeni baskı: H. Duncker, Internationaler Arbeiter-Verlag, Berlin.* ***—Alm. Red.)***

örgütlülüğüne rağmen, İngiliz işçi hareketinin son derece yavaş ilerlemesinin temel nedenlerinden biri olan her türlü teoriye karşı kayıtsızlıktan; öte yanda, Proudhonculuğun ilk biçiminin Fransız ve Belçikalılarda, Bakunin tarafından daha da karikatürize edilmiş biçiminin ise İspanyol ve İtalyanlarda yarattığı fesat ve karışıklıktan görülebilir.

İkinci üstünlük, Almanların işçi hareketine zaman itibariyle hemen hemen son gelen olmalarıdır. Tıpkı Alman teorik sosyalizminin, tüm fantastik fikirlerine ve ütopyacılıklarına rağmen bütün zamanların en önemli kafaları arasında olan ve bugün doğruluklarını bilimsel olarak kanıtladığımız birçok şeyi dâhice önceden gören üç adamın, Saint-Simon, Fourier ve Owen'in omuzları üzerinde yükseldiğini hiçbir zaman unutamayacağı gibi, Alman pratik işçi hareketi de, İngiliz ve Fransız hareketinin omuzları üzerinde geliştiğini, onların pahalıya edindikleri deneyimlerden yararlanarak, onların o zamanlar çoğunlukla kaçınılmaz olan hatalarından kaçınabildiğini asla unutmamalıdır. İngiliz trade-unionları ve Fransız politik işçi mücadeleleri, özellikle de Paris Komünü'nün verdiği dev atılım olmasaydı bugün nerede olurduk?

Alman işçilerinin, üstün durumlarından az rastlanır bir anlayışla yararlanmasını bildiklerini söylemek gerekir. Bir işçi hareketi var olalı beri, mücadele ilk kez üç yönü itibariyle —teorik, politik ve pratik-ekonomik (kapitalistlere karşı direniş)— uyum ve bağıntı içinde, plânlı olarak yürütülmektedir. Alman hareketinin gücü ve yenilmezliği, tam da bu —deyim yerindeyse— ortak merkezli saldırıda yatmaktadır.

Bir yandan bu elverişli konumları, öte yandan İngiliz hareketinin adasal özellikleri ve Fransız hareketinin zorla bastırılması nedeniyle, Alman işçileri şu anda proleter mücadelenin öncü müfrezesi haline gelmişlerdir. Olayların onları bu onur mevkiinde ne kadar bırakacağı önceden söylenemez. Fakat bu mevkii işgal ettikleri sürece, umarız görevi layıkıyla yerine getirirler. Bunun için mücadele ve ajitasyonun her alanında çabaların iki katına çıkarılması gerekiyor. Bütün teorik sorunlarda gittikçe daha çok aydınlanmak, kendisini günü geçmiş, eski dünya görüşünün lafzının etkisinden gittikçe daha çok kurtarmak ve sosyalizmin bir bilim haline geldiğinden bu yana, bir bilim olarak da yürütülmesi, yani incelenmesi gerektiğini sürekli göz önünde tutmak, özellikle önderlerin görevi olacaktır. Görev, böylece elde edilen, gittikçe netleşen görüşleri işçi kitleleri arasında artan bir gayretle yaygınlaştırmak, parti ve sendika örgütlerinin saflarını gittikçe daha sağlam bir biçimde sıklaştırmak olacaktır...

> Eğer Alman işçileri böyle davranırlarsa, hareketin ta başında yürümeyeceklerdir —sadece bir ulusun işçilerinin hareketin başında yürümesi hareketin hiç de yararına değildir—, ama savaş hattında onurlu bir yer alacaklardır; ve beklenmedik ağır sınavlar ya da muazzam olaylar, kendilerinden daha çok cesaret, daha çok kararlılık ve azim talep ettiğinde, savaşa hazırlıklı olacaklardır."

Engels'in sözlerinin kâhince sözler olduğu görüldü. Birkaç yıl sonra Alman işçileri, Sosyalistlere Karşı Olağanüstü Yasa biçiminde beklenmedik ağır sınavlarla karşı karşıya kaldılar. Alman işçileri bu sınavları savaşa tam hazırlıklı olarak karşılayıp, onlardan zaferle çıkmayı bildiler.

Rus proletaryası, bununla kıyaslanmayacak kadar ağır sınavların eşiğinde bulunuyor, meşrutiyetle yönetilen bir ülkedeki Sosyalistlere Karşı Yasa'nın, onunla kıyaslandığında bir cüce gibi gözüktüğü bir canavara karşı mücadele duruyor önünde. Tarih önümüze şimdi, herhangi bir başka ülkenin proletaryasının karşı karşıya kaldığı bütün **acil** görevlerin **en devrimcisi** olan bir acil görev koymuştur. Bu görevin gerçekleştirilmesi, sadece Avrupa gericiliğinin değil, aynı zamanda (şimdi diyebiliriz ki) Asya gericiliğinin de en güçlü dayanağının yıkılması, Rus proletaryasını, uluslararası devrimci proletaryanın öncü müfrezesi durumuna getirecektir. Ve öncüllerimizin, yetmişli yılların devrimcilerinin kazanmış oldukları bu onurlu unvanı, binlerce kez daha derin ve daha geniş olan hareketimizi aynı koşulsuz kararlılık ve azimle esinlendirmeyi bildiğimiz taktirde elde edeceğimize inanmaya hakkımız var.

II— KİTLELERİN KENDİLİĞİNDENLİĞİ VE SOSYAL-DEMOKRASİNİN BİLİNÇLİLİĞİ

70'li yıllardaki hareketten çok daha geniş ve derin olan hareketimizin, aynı koşulsuz kararlılık ve azimle dolu olması gerektiğini söyledik. Gerçekten de, şimdiye kadar zannederiz hiç kimse, bugünkü hareketin gücünün kitlelerin (ve her şeyden önce sanayi proletaryasının) uyanışında, güçsüzlüğünün ise devrimci önderlerin bilinç ve inisiyatif yokluğunda yattığından kuşku duymamıştır.

Ne var ki son zamanlarda, bu sorunda bugüne kadar egemen olan bütün görüşleri tepetaklak etmekle tehdit eden sarsıcı bir keşifte bulunuldu. Bu keşif, "Iskra" ve "Zarya"ya karşı polemiğinde kısmi itirazlarla yetinmeyip, "genel görüş ayrılıkları"nı daha derin bir köke, yani "kendiliğinden unsurla, bilinçli 'plânlı' unsurun **görece** öneminin farklı değerlendirilmesi"ne bağlamaya çalışan "Raboçeye Dyelo" tarafından yapılmıştır. "Raboçeye Dyelo"nun suçlaması şudur: "**Gelişmenin nesnel ya da kendiliğinden unsurunun önemini küçümseme**".* Buna şu yanıtı vermek istiyoruz: "Iskra" ve "Zarya"nın polemikleri "Raboçeye Dyelo"yu "genel görüş ayrılıkları" üzerine bu tezi ileri sürmeye sevketmekten başka bir sonuç vermemiş olsaydı bile, tek başına bu sonuç da bizi çok memnun ederdi: bu tez o kadar manidardır, Rus sosyal-demokratları arasındaki bugünkü teorik ve politik görüş ayrılıklarının tüm özüne öyle parlak bir ışık tutmaktadır.

Bu nedenden ötürü, bilinçle kendiliğindenlik arasındaki ilişki sorunu muazzam bir genel ilgi uyandırmaktadır, ve bu nedenle bu sorunu çok ayrıntılı biçimde ele almak gereklidir.

A) Kendiliğinden Kabarışın Başlangıcı

Önceki bölümde, 90'lı yılların ortalarında, eğitim görmüş **tüm** Rus gençliğini saran, Marksizm teorisine duyulan coşkuya işaret ettik. Aynı dönemde, ünlü 1896 Petersburg sanayi savaşından sonraki işçi grevleri de aynı şekilde genel bir niteliğe bürünmüştü.[26] Grevlerin bütün Rusya'ya yayılması, daha yeni başlayan halk hareketinin derinliğini açıkça gösteriyordu ve eğer "kendiliğinden unsur"dan söz edilecekse, o zaman elbette herşeyden önce bu grev hareketinin kendiliğinden olduğu kabul edilmelidir. Fakat kendiliğindenlik vardır, kendiliğindenlik vardır. Rusya'da yetmişli ve altmışlı yıllarda da (hatta XIX. yüzyılın ilk yarısında bile), "kendiliğinden" makine tahripçiliğinin vs. eşlik ettiği grevler olmuştur. Bu "isyanlar"la kıyaslandığında, 90'lı yılların grevlerini hatta "bilinçli" olarak tanımlamak bile olanaklıdır — işçi hareketinin bu süre içinde ileriye doğru attığı adım böylesine

* *"Raboçeye Dyelo" No: 10, Eylül 1901. İtalikler "Raboçeye Dyelo"nundur.*

önemlidir. Bu bize, "kendiliğindenlik unsuru"nun aslında bilinçliliğin **tohum halinden** başka bir şey olmadığını gösterir. İlkel isyanlar da belli bir bilinç uyanışını ifade ediyorlardı: İşçiler, kendilerini ezen rejimin yıkılmazlığına olan eski inançlarını yitiriyor, kollektif bir savunmanın zorunluluğunu anlamasalar da hissetmeye başlıyor, otoriteye kölece boyun eğişi kesinlikle terkediyorlardı. Fakat bu bir **mücadeleden** çok, bir çaresizlik ve intikam patlamasıydı. 90'lı yılların grevleri, bilinç uyanışının çok daha fazla belirtilerini gösteriyorlardı: belirli talepler ileri sürülüyor, hangi anın daha elverişli olduğu önceden düşünülüyor, başka yerlerdeki bilinen olaylar ve örnekler üzerine konuşuluyordu vs. İsyanlar ezilen insanların sadece bir karşı koyuşu idiyse, sistemli grevler artık sınıf mücadelesinin tohumlarını ifade ediyordu, ama elbette sadece tohumlarını. Aslında bu grevler henüz sosyal-demokrat mücadeleler değil, trade-unionist mücadelelerdi; işçilerle işverenler arasındaki antagonizmanın uyanışını gösteriyorlardı, fakat işçiler henüz, kendi çıkarlarının bugünkü politik ve sosyal rejimin bütünüyle uzlaşmaz karşıtlık içinde olduğu bilgisinden yoksundu —ve yoksun olmak zorundaydı—, yani sosyal-demokrat bilinçten yoksundu. Bu anlamda 90'lı yılların grevleri, "isyanlar"la karşılaştırıldığında büyük bir ilerleme olmalarına rağmen, salt kendiliğinden bir hareket olarak kaldılar.

İşçiler sosyal-demokrat bir bilince henüz **sahip olamazlardı** dedik. Bu onlara ancak dışarıdan götürülebilirdi. Bütün ülkelerin tarihi, işçi sınıfının kendi gücüyle ancak ve yalnız trade-unionist bilince, yani sendikalarda birleşme, işverenlere karşı mücadele etme, hükümetten işçiler için gerekli şu ya da bu yasayı çıkarmasını talep etme vs. gerekliliği inancına ulaşabileceğini göstermektedir.* Oysa sosyalizm öğretisi, mülk sahibi sınıfların eğitim görmüş temsilcileri tarafından, aydınlar tarafından yaratılan felsefi, tarihsel ve ekonomik teorilerden doğup gelişmiştir. Modern bilimsel sosyalizmin

---

* *Trade-unionizm, bazılarının zannettiği gibi her türlü "politika"yı dışlamaz. Trade-union'lar her zaman belli bir (fakat sosyal-demokrat olmayan) politik ajitasyon ve politik mücadele yürütmüşlerdir. Trade-unionist politikayla sosyal-demokrat politika arasındaki farka bir sonraki bölümde değineceğiz.*

kurucuları olan Marx ve Engels de toplumsal konumları itibariyle burjuva aydınlarına dahildiler. Aynı şekilde Rusya'da da sosyal-demokrasinin teorik öğretisi, işçi hareketinin kendiliğinden gelişmesinden tamamen bağımsız biçimde doğmuştur; devrimci-sosyalist aydınlar arasındaki düşünce gelişiminin doğal ve kaçınılmaz sonucu olarak doğmuştur. Sözünü ettiğimiz dönemde, yani 90'lı yılların ortalarında bu öğreti, sadece "Emeğin Kurtuluşu" grubunun kendi içinde kapalı programı haline gelmekle kalmamış, aynı zamanda Rusya'da devrimci gençliğin çoğunluğunu kendi tarafına kazanmış bulunuyordu.

Böylece hem işçi kitlelerinin kendiliğinden uyanışı, bilinçli yaşama ve bilinçli mücadeleye uyanışı olgusuyla, hem de sosyal-demokrat teoriyle donanmış, işçilere yönelen bir devrimci gençliğin mevcudiyeti olgusuyla karşı karşıyaydık. Burada, sık sık göz ardı edilen (ve nispeten az bilinen) bir durumu saptamak özellikle önemlidir: **Büyük bir gayretle ekonomik ajitasyonla uğraşan** (ve bu bakımdan o zamanlar henüz el yazması halinde bulunan "Ajitasyon Üzerine"[27] broşürünün yararlı öğütlerinin kesinlikle hakkını veren) bu dönemin **ilk** sosyal-demokratları, bu ajitasyonu sadece tek görevleri olarak görmemekle kalmıyor, bilakis tam tersine **baştan itibaren** genelde Rus sosyal-demokrasisinin en kapsamlı tarihsel görevlerini, özelde de otokrasinin yıkılması görevini ön plâna çıkarıyorlardı. Böylece, örneğin "İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği"ni[28] kurmuş olan Petersburg'lu sosyal-demokratlar grubu, daha 1895 sonunda, "Raboçeye Dyelo" adını taşıyan bir gazetenin ilk sayısını hazırlamışlardı. Baskıya hazır durumda olan bu sayıya, 8 Aralık'ı 9 Aralık'a (1895) bağlayan gece, grup üyelerinden A. A. Vanyeyev'in* evinde yapılan bir arama sırasında jandarmalar tarafından el konacak ve "Raboçeye Dyelo"nun ilk sayısı

---

* *A. A. Vanyeyev 1899 yılında Doğu Sibirya'da, tevkifhanedeki hücre hapsi sırasında yakalandığı veremden öldü. Bu nedenle, A. A. Vanyeyev'i çok yakından ve doğrudan tanıyan insanlardan alınan, doğruluğunu garantilediğimiz yukarıdaki bilgileri yayınlamayı mümkün gördük.*

gün yüzü görmeyecekti. Bu gazetenin başyazısı (belki de otuz yıl sonra "Ruskaya Starina" gibi herhangi bir yayın organı tarafından polis arşivlerinden ortaya çıkarılacaktır), Rusya'da işçi sınıfının tarihsel görevlerini anlatıyor ve politik özgürlüğün kazanılmasını bu görevlerin en başına koyuyordu. Bu sayıda ayrıca "Temel Bilgiler Komiteleri"nin polis tarafından ezilmesini ele alan "Bakanlarımız Neler Düşünüyor?"* adlı bir makaleyle, sadece Petersburg'dan değil, Rusya'nın başka bölgelerinden de bir dizi yazışma vardı (örneğin Yaroslavl ilinde işçi katliamı üzerine). Böylece, 90'lı yılların Rus sosyal-demokratlarının eğer yanılmıyorsak bu "ilk girişimi", dar-yerel, hele de "Ekonomist" bir nitelikte hiç olmayan, tersine grev mücadelelerini otokrasiye karşı devrimci hareketle birleştirmeye ve gerici obskürantizm [bilmesinlercilik — ÇN] politikasının ezdiği herkesi sosyal-demokrasiye destek vermeye kazanmaya çalışan bir gazete idi. O dönemde hareketin durumunu az buçuk bilen herkes, böyle bir gazetenin hem başkent işçileri hem de devrimci aydınların mutlak sempatisini ve çok büyük bir yaygınlık kazanacağından kuşku duymaz. Girişimin başarısızlığı sadece, o zamanki sosyal-demokratların devrimci deneyim ve pratik hazırlıktan yoksun oldukları için, anın acil gereksinmelerine cevap verecek durumda olmadıklarını göstermiştir. Aynı şey, St. Petersburg'da yayınlanan "Raboçii Listok" ve özellikle de "Raboçaya Gazeta" ve 1898 ilkbaharında kurulan Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nin "Manifesto"su için de söylenmelidir. Bu kusurlu hazırlık için o zamanki liderleri suçlamak elbette aklımızdan geçmez. Fakat hareketin deneyimlerinden yararlanmak ve bu deneyimden pratik dersler çıkarmak için, şu ya da bu kusurun nedenleri ve önemi hakkında tamamen açık olunmak zorundadır. Bu nedenle, 1895—1898 yıllarında faaliyet gösteren sosyal-demokratların bir bölümünün (hatta belki de çoğunluğunun), daha o zaman, "kendiliğinden" hareketin ta

* *Lenin tarafından yazılan bu makale, "Tüm Eserler", Cilt I'de yayınlanmıştır. —Alm. Red.*

başlangıcında, kapsamlı bir program ve bir savaş taktiğiyle ortaya çıkmayı gayet haklı bir şekilde mümkün gördüklerini saptamak son derece önemlidir.* Çoğu devrimcinin kusurlu hazırlığı, bu son derece doğal bir olgu olduğu için, özel bir endişe yaratamazdı. Görevler doğru saptandığında, bu görevleri yerine getirmek amacıyla tekrar tekrar girişimde bulunmak için enerji mevcut olduğunda, geçici başarısızlıklar ancak küçük musibetler olabilirdi. Devrimci deneyim ve örgütsel ustalık, edinilebilen şeylerdir. Yeter ki insanda gerekli özellikleri edinme isteği olsun! Yeter ki insan hatalarının farkına varsın — devrimci meselelerde bu, yarı yarıya düzelme demektir!

Fakat bu bilinç sönmeye başlayınca (sözü edilen grubun üyeleri arasında bu çok canlıydı), kusuru erdem saymaya hazır, **kendiliğindenliğe körü körüne tapma ve onu göklere çıkarmayı** hatta **teorik olarak** gerekçelendirmeye çalışan insanlar —ve hatta sosyal-demokrat organlar— ortaya çıkmaya başlayınca, bu küçük musibet tam bir felaket haline geldi. İçeriği çok sağlıksız biçimde, onun için çok dar olan "Ekonomizm" kavramıyla karakterize edilen bu akımı mutlak surette aydınlatma zamanı gelmiştir.

---

* *"Doksanlı yılların sonundaki sosyal-demokratların faaliyetlerini reddeden bir tutum içinde olan 'Iskra', o dönemde küçük talepler için mücadele dışında herhangi bir çalışma için koşulların olmadığını görmezlikten geliyor" — diyorlar Ekonomistler "Rus Sosyal-Demokrat Organlara Mektup"larında ("Iskra" No: 12).*

*Yukarıda sayılan olgular, bu "koşulların yokluğu" iddiasının **gerçekle taban tabana zıt** olduğunu kanıtlamaktadır. 90'lı yılların sadece sonunda değil, ortalarında da, küçük talepler için mücadeleden **başka** faaliyetler için bütün koşullar mevcuttu, önderlerin yeterli hazırlığı dışında bütün koşullar mevcuttu. Fakat biz ideologların, önderlerin bu kusurlu hazırlığını açıkça teslim etmek yerine, Ekonomistler, her şeyi "koşulların yokluğu"na, o olmadan hiçbir ideologun hareketi başka bir yola sokamayacağı, yolu belirleyen maddi koşulların etkisine yüklemeye çalışıyorlar. Bu, kendiliğindenliğe yaltaklanmaktan, "ideologlar"ın kusurlarına tutkunluklarından başka nedir ki?*

B) Kendiliğindenliğe Tapma "Raboçaya Mysl"

Bu kendiliğindenliğe tapmanın yazınsal tezahürlerine geçmeden önce, Petersburg'da faaliyet gösteren yoldaşlar arasında, Rus sosyal-demokrasisinin iki eğilimi arasındaki çatlağın nasıl doğduğu ve geliştiğine belli bir ışık tutan (yukarıda sözü edilen kaynaktan edinilen) şu karakteristik olguyu saptamak istiyoruz. 1897 başlarında A. A. Van-yeyev ve birkaç yoldaşı, sürgüne gönderilmeden önce, "İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği"nin "ihtiyar" ve "genç" üyelerinin bir araya geldiği özel bir toplantıya katılma olanağı bulmuşlardı. Esas olarak örgütlenme üzerine, özellikle de son biçimi "Listok Rabotnika"nın[29] 9-10. sayısında (s. 46) yayınlanan "İşçi Sandığı Tüzüğü" üzerine konuşulmuştu. "İhtiyarlar"la (o zamanlar Petersburglu sosyal-demokratların şakayla söyledikleri gibi, "Dekabristler"le), bazı "genç"ler (daha sonra "Raboçaya Mysl"ın çalışmalarına yakından katıldılar) arasında hemen keskin görüş ayrılıkları baş göstermiş ve şiddetli bir polemik alevlenmişti. "Gençler" tüzüğün temel ilkelerini yayınlandığı biçimiyle savunuyorlardı. "İhtiyarlar" ise öncelikli gereksinmenin bu değil, "Mücadele Birliği"nin sağlamlaştırılması, çeşitli işçi yardımlaşma sandıklarının, öğrenci gençliğin propaganda çevrelerinin ona tabi olacağı bir devrimciler örgütü haline getirilmesi olduğunu söylüyorlardı. Elbette tartışan taraflar bu görüş ayrılığında, bir yol ayrılığının başlangıcını görmekten çok uzaktılar, tersine bu görüş ayrılığını tekil ve tesadüfi bir şey olarak görüyorlardı. Fakat bu olgu, "Ekonomizm"in ortaya çıkış ve yaygınlaşmasının Rusya'da da "eski" sosyal-demokratlara karşı kesinlikle mücadele olmadan olmadığını gösteriyor (bugünkü Ekonomistler bunu sık sık unutuyorlar). Ve bu mücadele esas itibariyle "belgesel" izler bırakmadıysa, bunun **t e k** nedeni, faaliyet gösteren çevrelerin bileşiminin inanılmaz sıklıkta değişmesi, bir sürekliliğin sağlanamaması ve bu nedenle de görüş ayrılıklarının belgelerle saptanmamış olmasıdır.

"Raboçaya Mysl"ın kuruluşu Ekonomizmi gün ışığına çıkardı, ama birdenbire değil. Yeni eğilimin çeşitli kentlerdeki başarı ya da başarısızlığında tesadüfün payının ne kadar çok olduğunu ve hem yandaşlarının hem de karşıtlarının bu "yeni"nin gerçekten ayrı bir eğilim mi, yoksa tek tek kişilerin kusurlu hazırlıkları mı olduğuna uzun süre karar veremediklerini, evet kelimenin tam anlamıyla karar verme olanağından yoksun olduklarını anlamak için, çoğu Rus çevrelerinin çalışma koşullarını ve kısa ömrünü somut biçimde göz önüne getirmek gerekir (bunu ama ancak bunu bizzat yaşayanlar yapabilir). Örneğin "Raboçaya Mysl"ın ilk teksir edilmiş sayıları sosyal-demokratların büyük çoğunluğuna bile ulaşmamıştır, ve eğer biz şimdi ilk sayının başyazısına* atıfta bulunabiliyorsak, bunu ancak, onun yukarıda sözünü ettiğimiz gazetelerden ve gazete projelerinden çok farklı olan bu yeni gazeteye büyük bir gayretle —akıllı olmaktan çok gayretli— övgüler yağdırma** fırsatını elbette kaçırmamış olan V. İ-n'ın makalesinde ("Listok Rabotnika" No: 9-10, s. 47 ve devamı) yayınlanmış olmasına borçluyuz. Ama bu başyazı üzerinde durulmaya değerdir, "Raboçaya Mysl"ın ve genelde Ekonomizmin **b ü t ü n r u h u** onda son derece canlı biçimde dile gelmektedir.

Polis yumruğunun işçi hareketinin gelişmesini durdurmayı başaramayacağına işaret ettikten sonra makale şöyle devam ediyor: "... İşçi hareketi bu hayatiyeti, bugün işçinin kendi kaderini, liderlerin elinden koparıp kendi eline alıyor olmasına borçludur", ve sonra bu temel tez ayrıntısıyla açımlanıyor. Oysa liderler (yani sosyal-demokratlar, "Mücadele Birliği" örgütleyicileri) işçilerin elinden*** polis tarafından ko-

* *Bu makale, "Bütün Eserler"in II. cildinin Ek'inde yayınlanmıştır. —Alm. **Red.***

** *Ekonomizmin özellikle yurtdışında tam bir açıklıkla ortaya çıktığı bir dönemde "Raboçaya Mysl"a Kasım 1988'de yapılan bu övgü, çok kısa bir süre sonra "Raboçeye Dyelo"nun yöneticilerinden biri olan aynı V.I-n'ın kaleminden çıkmıştı. Ve "Raboçeye Dyelo" hâlâ —bugün de devam ettiği gibi— sosyal-demokrasi içindeki iki eğilimin varlığını inkâr ediyordu!*

*** *Bu teşbihin doğru olduğu, şu karakteristik olaydan anlaşılıyor: "Dekabristler"in tutuklanmasından sonra, "Dekabristler"le ilişkisi olan bir gruba yakın ajan-provokatör N. N. Mihailov'un (diş doktoru) tutuklamalarda parmağı olduğu haberi Schlüsselburg kazası işçileri arasında yayılınca, işçiler öyle öfkelenmişlerdi ki, onu öldürmeye karar verdiler.*

parlıp alınmıştır, fakat mesele, sanki işçiler bu liderlere karşı bir mücadele vermişler ve kendilerini onların boyunduruğundan kurtarmışlar şeklinde gösteriliyor! İlerlemek, devrimci örgütün sağlamlaştırılması ve politik faaliyetin yaygınlaştırılmasını hızlandırmak yerine, salt trade-unionist mücadeleye **g e r i   ç e k i l m e** çağrısı yapılmaya başlamıştır. "Hareketin ekonomik temelinin, politik ideali asla unutmama yönündeki sürekli çabayla karartıldığı", işçi hareketinin sloganının "ekonomik koşullar için mücadele"(!), ya da daha iyisi, "işçiler işçiler için" olduğu ilan edildi; "grev sandıklarının hareket için yüzlerce başka örgütten daha önemli" olduğu açıklandı (Ekim 1897'de ileri sürülen bu iddiayı, 1897 yılı başlarında "Dekabristler"le "gençler" arasındaki çekişmeyle karşılaştırınız) vs. Ön plâna işçilerin "üst kesimi"ni değil, "vasat" işçiyi, kitleyi oluşturan işçiyi almak gerektiği, "politikanın daima itaatle ekonomiyi izlediği"* vs. vs. vecizeleri moda haline geldi ve harekete akan, çoğu durumda Marksizmi legal anlatımından ancak bölük pörçük tanıyan gençlik kitleleri üzerinde karşı konulmaz bir etki yarattı.

Bu, bilincin kendiliğindenlik tarafından tamamen ezilmesi demekti — bilincin, Bay V.V.'nin "fikirleri"ni yineleyen "sosyal-demokrat-lar"ın kendiliğindenliği tarafından: rubleye kopekler eklenmesinin her türlü sosyalizmden ve politikadan daha değerli ve yakın olduğu, ve "mücadeleyi, gelecekteki herhangi bir kuşak için değil, kendileri ve çocukları için mücadele ettikleri bilinciyle yürütmeleri gerektiği" ("Raboçaya Mysl" No: 1, başyazı) argümanına açık olan işçilerin kendiliğindenliği tarafından tamamen ezilmesi demekti. Bu tür laflar, Batı Avrupalı burjuvaların daima gözde silahları olmuştur, bunlar sosyalizmden nefret ettikleri için ülkelerine İngiliz trade-unionizmini taşımak ve bunu yaparken bizzat kendileri (örneğin Alman "sosyal-politi-

---

* *"Raboçaya Mysl"ın ilk sayısındaki aynı başyazıdan. Buna bakarak, bu "Rus sosyal-demokrasisinin V. V.'leri"nin teorik eğitiminin ne olduğu hakkında bir yargıya varılabilir. Marksistler, politika ile ekonomi arasındaki ilişki hakkında* ***b e n z e r*** *düşüncelere sahip olduğu için çoktandır "gerici işler uzmanı" olarak adlandırılan gerçek Bay V. V.'ye karşı yazınsal bir savaş yürütürlerken, bu "Rus sosyal-demokrasisinin V. V.'leri" "ekonomik materyalizm"in kabaca sığlaştırılmasını yinelemeye devam ediyorlardı.*

kacısı" Hirsch) işçileri, salt-sendikal mücadelenin,* gelecekteki herhangi bir kuşak için ya da gelecekteki bir sosyalizm için mücadele değil, kendi çıkarları ve çocuklarının çıkarları için mücadele olduğuna ikna etmeye çalışıyorlardı. Ve şimdi "Rus sosyal-demokrasisinin V. V.'leri" bu burjuva lafları yinelemeye başladılar. Burada, **b u g ü n k ü** görüş ayrılıklarının tahlilinin devamında yararlı olacak üç hususa işaret etmek önemlidir.**

İlk olarak, yukarıda işaret etmiş olduğumuz bilincin kendiliğindenlik tarafından ezilmesi de keza **k e n d i l i ğ i n d e n b i r y o l** izlemiştir. Bu sözcük oyunu gibi geliyor, ama ne yazık ki acı gerçek. Bu, birbirine tamamen karşıt iki görüşün açık mücadelesi ve birinin öteki üzerindeki zaferi yoluyla değil, "eski" devrimcilerin gittikçe artan sayıda jandarma tarafından "koparılıp alınması" ve gittikçe daha çok sayıda "Rus sosyal-demokrasisinin genç V.V.'leri"nin öne çıkması yoluyla olmuştur. **B u g ü n k ü** Rus hareketinin —harekete katılmış demek istemiyorum— havasını solumuş herkes bile bunun böyle olduğunu bilir. Ve biz buna rağmen, okurun bu herkesçe bilinen olgu hakkında kafasının iyice açık olmasında özellikle ısrar ediyor, sarahat açısından "Raboçeye Dyelo"nun ilk sayısından materyallere ve 1897 yılının başlarında "ihtiyarlar" ile "gençler" arasındaki görüş ayrılıklarına atıfta bulunuyorsak, bunun nedeni, "demokratizm"leri ile övünen bazılarının, geniş kamuoyunun (ya da çok genç kuşağın) bu olguyu bilmemesi üzerine kurulu spekülasyonlarıdır. Buna daha ileride tekrar döneceğiz.

---

* *Almanların özel bir tabirleri bile var: "Salt-sendikacı"; bu kavramla, "salt-sendikal" mücadelenin taraftarları anlatılıyor.*

** ***B u g ü n k ü*** *sözcüğünün altını, ikiyüzlülükle omuzlarını silkip şöyle diyecek olanları dikkate alarak çizdik: şimdi "Raboçaya Mysl"e saldırmak kolay, ama bu eski defterleri karıştırmak değil mi! Mutato nomine de te fabula narratur (senin masalındır anlatılan bir başka ad altında) diye yanıtlıyoruz bu modern ikiyüzlüleri; bunların "Raboçaya Mysl"ın düşüncelerine tamamen boyun eğmiş olduklarını ileride* ***k a n ı t l a y a c a ğ ı z .***

İkinci olarak, Ekonomizmin daha ilk yazınsal tezahüründe, son derece garip ve modern sosyal-demokrasi içindeki bütün görüş ayrılıklarının anlaşılması için son derece karakteristik şu olguyu gözlemleyebiliriz; "saf işçi-hareketi"nin yandaşları, proleter mücadele ile en sıkı ve "en organik" ("Raboçeye Dyelo"nun deyimi) bağın şampiyonları, proleter olmayan her aydına (bunlar sosyalist aydınlar olsa bile) karşı olanlar, pozisyonlarını savunmak için **b u r j u v a** "salt-sendikacı"lığın argümanlarına sığınmak zorunda kalıyorlar. Bu bize, kuruldu-ğundan bu yana "Raboçaya Mysl"ın —kendisi bunun bilincinde olmadan— "Credo"nun programını gerçekleştirmekte olduğunu gösteriyor. Bu, (ki "Raboçeye Dyelo" bunu kesinlikle kavrayamıyor) işçi hareketinin kendiliğindenliğine **h e r   t ü r l ü** tapmanın, "bilinçli unsur"un, aynı zamanda sosyal-demokrasinin rolünün her türlü küçümsenmesinin, aynı zamanda **—b u   r o l ü   k ü ç ü m s e y e n i n   b u n u   i s t e y i p   i s t e m e d i ğ i n d e n   t a m a m e n   b a ğ ı m s ı z   o l a r a k—   i ş ç i l e r   ü z e r i n d e   b u r j u v a   i d e o l o j i s i n i n   e t k i s i n i n   g ü ç l e n d i r i l m e s i   a n l a m ı n a   g e l d i ğ i n i** kanıtlamaktadır. "İdeolojiye aşırı değer verilmesi"nden*, bilinçli unsurun rolünün abartılmasından** vs. söz eden, saf işçi hareketinin, işçiler "kaderlerini liderlerin elinden koparıp almayı" başarır başarmaz, kendi gücüyle bağımsız bir ideoloji geliştirebileceğine ve geliştireceğine inanmaktadır. Ancak bu büyük bir yanılgıdır. Yukarıda söylediklerimize ek olarak, Avusturya Sosyal-Demokrat Partisi'nin yeni bir program taslağı üzerine K. Kautsky'nin son derece isabetli ve önemli şu sözlerini aktarmak istiyoruz:***

> "Revizyonist eleştirmenlerimizden bazıları, Marx'ın, ekonomik gelişme ve sınıf mücadelesinin, sadece sosyalist üretimin önkoşullarını de-

---

* *"Ekonomistler"in Mektubu, "Iskra" No: 12.*

** *"Raboçeye Dyelo" No: 10.*

*** *"Neue Zeit", 1901-02, XX, 1; No: 3, s. 79. K. Kautsky'nin sözünü ettiği komisyon taslağı, Viyana Parti Kongresi tarafından (geçtiğimiz yıl sonu) biraz değiştirilmiş biçimiyle kabul edilmiştir.*

ğil, aynı zamanda doğrudan bunun zorunluluğu **b i l g i s i n i** (italikler K. Kautsky'nin) de yarattığını iddia ettiğini varsayıyorlar, ve kapitalist gelişmenin en yüksek düzeyine ulaştığı ülke olmasına rağmen, modern ülkeler içinde bu bilgiden en uzak ülkenin İngiltere olduğu itirazıyla işi hallediveriyorlar.

Yeni taslağa bakılırsa, Avusturya program komisyonunun da, bu biçimde çürütülen güya 'ortodoks Marksist' görüşü paylaştığı varsayılabilir. Çünkü orada şöyle deniyor: 'Kapitalist gelişme proletaryayı çoğalttıkça, o kapitalizme karşı mücadeleye girişmeye o kadar çok zorlanır ve muktedir kılınır. Sosyalizmin olanaklılığı ve zorunluluğu bilincine ulaşır' vs.

Bu bağlamda sosyalist bilinç, proleter sınıf mücadelesinin zorunlu doğrudan sonucu olarak görünür. Fakat bu yanlıştır. Öğreti olarak sosyalizmin kökleri, elbette, tıpkı proletaryanın sınıf mücadelesi gibi, bugünkü ekonomik koşullarda yatar, tıpkı onun gibi kapitalizmin yarattığı kitlesel yoksulluk ve kitlesel sefalete karşı mücadeleden doğar; fakat bu ikisi birbirinden değil, birbirinin yanı sıra ve farklı koşullar altında doğar. Modern sosyalist bilinç ancak derin bilimsel kavrayış temelinde ortaya çıkabilir. Gerçekten de bugünkü ekonomi bilimi, tıpkı bugünkü teknoloji gibi, sosyalist üretimin bir önkoşulunu oluşturur, ne var ki proletarya, ne kadar isterse istesin, ne birini ne de ötekini yaratabilir; bunların ikisi de bugünkü toplumsal süreçten doğarlar. Oysa bilimin taşıyıcısı proletarya değil, **b u r j u v a a y d ı n k a t m a n ı - d ı r** (italikler K. K.'nın); zaten modern sosyalizm de bu katmanın tek tek bireylerinde ortaya çıkmış ve onlar tarafından ilkönce düşünsel bakımdan öne çıkan proleterlere iletilmiştir; koşulların izin verdiği yerde bunlar onu proletaryanın sınıf mücadelesine taşımışlardır. Yani sosyalist bilinç, proletaryanın sınıf mücadelesine dışarıdan taşınan bir şeydir, onun içinden kendinden bitme çıkan bir şey değil.

Zaten eski Hainfeld programı da buna uygun olarak gayet haklı bir şekilde, proletaryayı içinde bulunduğu durumun ve görevinin **b i l i n - c i y l e** (italikler K. K.'nın) doldurmanın, sosyal-demokrasinin görevleri arasında olduğunu söylüyor. Eğer bu bilinç sınıf mücadelesinden kendiliğinden doğsaydı, buna gerek olmazdı. Yeni taslak, eski programdan bu önermeyi aynen almış ve sözünü ettiğimiz önermeye eklemiştir. Fakat böylece bütün düşünce silsilesi tamamen koparılmıştır..."

Hareketin seyri içinde işçi kitlelerinin kendileri tarafından ortaya çıkarılmış bağımsız bir ideolojiden eğer söz edilemezse,* o zaman sorun **ancak şöyle** konulabilir: ya burjuva ideolojisi, ya sosyalist ideoloji. Burada ikisinin ortası bir şey yoktur (çünkü insanlık "üçüncü" bir ideoloji yaratmamıştır, ve dahası, sınıf karşıtlıklarıyla parçalanmış bir toplumda, sınıflarüstü ya da sınıflar dışı bir ideoloji de olamaz). Bu nedenle, sosyalist ideolojinin **her** küçümsenişi, ondan **her uzaklaşma**, aynı zamanda burjuva ideolojisinin güçlendirilmesi demektir. Kendiliğindenlikten söz ediliyor. Oysa işçi hareketinin **kendiliğinden** gelişimi, onun burjuva ideolojisine tabi olmasına yol açar, "Credo" **programı doğrultusunda olur**, çünkü kendiliğinden işçi hareketi trade-unionizmdir, salt-sendikacılıktır; trade-unionizm ise işçilerin burjuvazi tarafından tam da ideolojik olarak köleleştirilmesi demektir. Bu nedenle görevimiz, sosyal-demokrasinin görevi, **kendiliğindenliğe karşı mücadele** etmektir, trade-unionizmin işçi hareketini burjuvazinin kanatları altına sokma yolundaki kendiliğinden çabalarından **uzaklaştırmak** ve onu devrimci sosyal-demokrasiye kazanmaktır. "Iskra"nın 12. sayısındaki "Ekonomist" mektubun yazarlarının, heyecanlı ideologların, ne kadar büyük olursa olsun çabalarının, işçi hareketini, maddi unsurlarla maddi çevrenin karşılıklı etkileşimi tarafından belirlenen yoldan ayırama-

---

* *Elbette bu, işçilerin ideolojinin yaratılmasına katılmadıkları anlamına gelmez. Fakat işçi olarak değil, sosyalizmin teorisyenleri olarak, Proudhon ve Weitling'ler olarak katılırlar, başka bir deyişle, yaşadıkları çağın bilgisini az ya da çok edinmeyi ve bu bilgiyi geliştirmeyi başardıkları takdirde ve ölçüde katılırlar. Ancak işçilerin bunu* ***daha sık başarabilmeleri*** *ve genel olarak işçilerin bilinç seviyesini yükseltmek için her şey yapılmalıdır; işçiler kendilerini yapay olarak daraltılmış* ***"işçi yazını"*** *nın sınırları içine hapsetmemeli, bilakis giderek artan oranda* ***genel yazına*** *hâkim olmayı öğrenmelidirler. "Kendilerini hapsetmemeli" yerine "hapsedilmemeliler" demek daha doğru olur, çünkü işçiler, aydınlar için de yazılmış herşeyi okuyorlar ve okumak istiyorlar, ve sadece bazı (kötü) aydınlar, "işçiler için" fabrika koşullarından söz etmenin ve "çoktandır bilinen" şeyleri yineleyip durmanın yeteceğini düşünüyorlar.*

yacağı yönündeki iddiaları, bu nedenle **sosyalizmden vazgeçmekle tamamen aynı anlama gelir,** ve bu yazarlar. yazınsal ve toplumsal faaliyet alanına giren herkesin yapmak zorunda olduğu gibi söylediklerini korkusuzca ve tutarlılıkla sonuna kadar düşünebilecek durumda olsalardı, kendilerine "boş ellerini bağırlarına basıp"... alanı işçi hareketini asgari direniş, yani burjuva trade-unionizmi yoluna çeken Bay Struve ve Prokopoviç'e, ya da işçi hareketini papaz ve jandarma ideolojisine çeken Zubatov'a bırakmaktan başka yapacak bir şey kalmazdı.

Almanya örneği anımsansın. Lassalle'in Alman işçi hareketine yaptığı tarihi hizmet neydi? Bu hizmet, bu hareketi (**Schulze-Delitsch ve benzerlerinin lütufkâr çabalarıyla**) kendiliğinden tutmuş olduğu ilerlemeci trade-unionizm ve kooperatifçilik yolundan **çevirmesiydi.** Bu görevi yerine getirmek için, kendiliğinden unsurun küçümsenmesi, süreç olarak taktik, unsurlarla çevrenin karşılıklı etkileşimi gevezeliğinden çok farklı bir şey gerekiyordu. Bunun için, **kendiliğindenliğe karşı çılgınca bir mücadele** gerekliydi, ve ancak uzun, çok uzun yıllar verilen bu mücadelenin sonucu olaraktır ki, Berlin'in işçi nüfusunun İlerleme Par-tisi'nin bir dayanağı olmaktan çıkıp, sosyal-demokrasinin en güçlü dayanaklarından biri haline gelmesi sağlanmıştır. Bu mücadele, (Alman hareketinin tarihini Prokopoviç, felsefesini ise Struve'den öğrenen kimselerin zannedebileceği gibi) bugün de son bulmuş değildir. Bugün de Alman işçi sınıfı, deyim yerindeyse, çeşitli ideolojilere parçalanmıştır: İşçilerin bir bölümü katolik ve monarşist işçi birlikleri içinde örgütlenmiştir; bir başka bölümü, İngiliz trade-unionizminin bur-juva yandaşları tarafından kurulan Hirsch-Duncker'ci birlikler içinde, üçüncü bir bölümü ise sosyal-demokrat birliklerde örgütlenmiştir. Bu son bölüm diğerleriyle kıyaslanamayacak ölçüde büyüktür, ne var ki sosyal-demokrasi bu üstünlüğü ancak bütün öteki ideolojilere karşı şaşmaz bir mücadele yürüterek sağlamıştır ve ancak bu mücadeleyi sürdürerek üstünlüğünü koruyabilecektir.

Peki ama —diye soracaktır okur— neden kendiliğinden hareket, en az direniş çizgisinde hareket, burjuva ideolojisinin egemenliğine yol açar? Şu basit nedenden ötürü ki, burjuva ideolojisi köken itibariy-

le sosyalist ideolojiden çok daha eskidir, daha çok yönlü gelişmiştir, ve sosyalist ideolojiyle **k a r ş ı l a ş t ı r ı l a m a y a c a k** kadar çok yaygınlaşma olanaklarına sahiptir.* Ve bu nedenle bir ülkede sosyalist hareket ne kadar gençse, sosyalist olmayan ideolojiyi sağlamlaştırmaya yönelik çabalara karşı mücadele o kadar enerjik yürütülmeli, işçiler "bilinçli unsura aşırı değer biçilmesi"ne vs. karşı yaygara koparan kötü danışmanlara karşı o kadar kararlı uyarılmalıdır. Ekonomist mektubun yazarları, "Raboçeye Dyelo" ile koro halinde hareketin çocukluk dönemine özgü hoşgörüsüzlüğe esip gürlüyorlar. Buna şu yanıtı veriyoruz: Evet, hareketimiz gerçekten de çocukluk döneminde bulunuyor, ve çabucak büyümesi için, onun büyümesini kendiliğindenliğe taparak durdurmaya çalışanlara karşı tamamen hoşgörüsüz olmak zorunda. Mücadelenin tüm tayin edici episotlarını çoktan görmüş geçirmiş kişiler rolünü oynamak kadar gülünç ve zararlı bir şey yoktur!

Üçüncü olarak, "Raboçaya Mysl"ın ilk sayısı, Ekonomizm teriminin (yerleşmiş olduğu için elbette vazgeçmek istemiyoruz bu terimden) yeni eğilimin özünü yeterince tam bir şekilde ifade etmediğini göstermiştir. "Raboçaya Mysl" politik mücadeleyi tamamen reddetmiyor: "Raboçaya Mysl"ın 1. sayısında yayınlanan yardımlaşma sandıkları tüzüğünde, hükümete karşı mücadeleden söz ediliyor. Ancak "Raboçaya Mysl", "politikanın her zaman itaatle ekonomiyi izlediği" görüşündedir ("Raboçeye Dyelo" ise programında, "Rusya'da ekonomik mücadele, politik mücadeleyle başka herhangi bir ülkede olduğundan

* *Çoğu kez şöyle denir: İşçi sınıfı sosyalizme* ***k e n d i l i ğ i n d e n*** *eğilim gösterir. Bu, sosyalist teorinin, işçi sınıfının sefaletinin nedenlerini herhangi bir başka teoriden daha derin ve doğru ortaya çıkarması bakımından doğrudur; bu nedenle,* ***e ğ e r*** *bu teori kendiliğindenliğe teslim olmazsa,* ***e ğ e r*** *kendiliğindenliği kendisine tabi kılmayı bilirse, işçiler tarafından kolayca kavranır. Genellikle bu kendiliğinden anlaşılırdır, ne var ki* ***"R a b o ç e y e D y e l o"*** *bu kendiliğinden anlaşılır olguyu unutuyor ve çarpıtıyor. İşçi sınıfı kendiliğinden sosyalizme eğilim gösterir, fakat en yaygın olan (ve çok çeşitli biçimlerde yeniden ve yeniden ortaya çıkan) burjuva ideolojisi, yine de çoğunlukla aynı şekilde kendiliğinden bir biçimde işçilere dayatılır.*

daha fazla **k o p m a z** bir şekilde bağlıdır" diyerek bu tezi değiştirmektedir). "Raboçaya Mysl"ın ve "Raboçeye Dyelo"nun bu iddiaları, **e ğ e r p o l i t i k a d a n a n l a ş ı l a n s o s - y a l - d e m o k r a t p o l i t i k a y s a ,** tamamen yanlıştır. Görmüş olduğumuz gibi, işçilerin ekonomik mücadelesi çoğu kez burjuva politikasıyla, ruhbanların politikasıyla vs. (kopmaz şekilde olmasa da) bağlıdır. Eğer politikadan trade-unionist politika anlaşılıyorsa, yani tüm işçilerin devletten, kendi durumlarına özgü sıkıntıları hafifletecek, fakat bu durumu ortadan kaldırmayan, yani emeğin sermayeye tabi oluşunu ortadan kaldırmayan şu ya da bu önlemleri almasını sağlama çabaları anlaşılıyorsa, "Raboçeye Dyelo"nun iddiaları doğrudur. Bu çaba, gerçekten de, sosyalizme karşı düşman bir tutum takınan hem İngiliz trade-unionistlerinin, hem de katolik işçilerin, "Zubatov" işçilerinin ortak yanıdır. Politika var, politika var. Böylece, "Raboçaya Mysl"ın politik mücadele sorununda da, bu mücadelenin reddedilmesinden çok, bu mücadelenin **k e n d i l i ğ i n d e n - l i ğ i n e,** bilinçsizliğine tapmayı dile getirdiği görülüyor. "Raboçaya Mysl", işçi hareketinin kendi içinden kendiliğinden çıkan politik mücadeleyi (daha doğrusu: işçilerin politik istek ve taleplerini) tamamen tanıyor, fakat sosyalizmin genel görevlerine ve Rusya'nın günümüzdeki koşullarına uygun özgül bir **s o s y a l - d e - m o k r a t p o l i t i k a n ı n b a ğ ı m s ı z o l a - r a k o r t a y a ç ı k a r ı l m a s ı n a** yanaşmıyor. Daha ileride, "Raboçeye Dye-lo"nun da aynı hataya düştüğünü göstereceğiz.

C) "Öz Kurtuluş Grubu" ve "Raboçeye Dyelo"

"Raboçaya Mysl"ın ilk sayısındaki çok az bilinen ve bugün neredeyse unutulmuş başyazı üzerinde, daha sonra sayısız küçük akımlar olarak gün ışığına çıkan genel akımı başkalarından daha önce ve daha canlı biçimde dile getirdiği için bu kadar ayrıntılı durduk. V. I-n "Raboçaya Mysl"ın ilk sayısını ve başyazısını överken, yazının "sert ve meydan okuyucu" olduğunu söylemekte tamamen haklıdır ("Listok Rabotnika" No: 9/10, s. 49). Yeni bir şeyler söylediğine inanan, dü-

şüncelerinden emin her insan, "meydan okuyucu" ve görüşlerini net biçimde ifade eden bir üslupla yazar. Sadece iki arada bir derede kalmaya alışık insanlar "meydan okuyucu" bir üsluptan yoksundurlar, sadece bu tür insanlar, daha dün "Raboçaya Mysl"ın meydan okuyucu üslubunu överken, bugün onun hasımlarına "meydan okuyucu polemik" yaptıkları nedeniyle saldırabilirler.

"'Raboçaya Mysl' Özel Eki" üzerinde daha ayrıntılı biçimde durmadan (daha ileride, çeşitli vesilelerle, Ekonomistlerin düşüncelerini en tutarlı biçimde ifade eden bu yazıya değinmek zorunda kalacağız), "İşçilerin Öz Kurtuluşu Grubu'nun Çağrısı"na (Mart 1899, Londra'da *yayınlanan* "Nakanunye"nin 7. sayısında Haziran 1899'da yeniden basılmıştır) kısaca işaret etmek istiyoruz. Bu çağrıyı kaleme alanlar çok doğru olarak, "çalışan Rusya'nın **hayata gözlerini daha yeni açtığını**, daha etrafına yeni bakındığını **ve içgüdüyle, önüne gelen mücadele araçlarına sarıldığını**" söylüyorlar, ama "Raboçaya Mysl"ın çıkardığı aynı yanlış sonucu çıkarıyorlar, çünkü içgüdüsel olanın, sosyalistlerin yardımını gerektiren bilinçsiz (kendiliğinden) olan olduğunu, mo-dern toplumda "önüne gelen" mücadele aracının her zaman trade-unionist mücadele araçları ve "önüne gelen" ideolojinin ise burjuva (trade-unionist) ideoloji olacağını unutuyorlar. Aynı şekilde, politika da bu yazarlar tarafından "reddedilmiyor", onlar sadece (sadece!), tıpkı Bay V. V. gibi, politikanın üstyapı olduğunu, o nedenle de "politik ajitasyonun, ekonomik mücadele için ajitasyonun üzerinde yükselen bir üstyapı olması gerektiği, bu mücadele zemini üzerinde gelişmesi ve onu izlemesi gerektiği"ni söylüyorlar.

"Raboçeye Dyelo"ya gelince, faaliyetine doğrudan doğruya Ekonomistleri "savunmak"la başlamıştır. İlk sayısında, ünlü broşüründe* Ekonomistleri uyaran "Akselrod'un, hangi genç yoldaşlardan söz ettiği"ni bilmediğini iddia ederek **doğrudan yalan** söyledikten sonra, "Raboçeye Dyelo", bu yalan nedeniyle alevlenen Aksel-

* *"Rus Sosyal-Demokratlarının Bugünkü Görevleri ve Taktiği Sorunu Üzerine", Cenevre 1898. 1897 yılında "Raboçaya Gazeta"ya yazılmış iki mektup.*

rod ve Plehanov'la polemiğinde, "bu şaşkınlıkla, yurtdışındaki bütün genç sosyal-demokratları bu haksız suçlamaya karşı savunmak istediği"ni kabul etmek zorunda kalmıştır (Akselrod'un Ekonomistlere getirdiği dargörüşlülük suçlaması.) Gerçekte bu itham tamamen haklıydı ve "Raboçeye Dyelo" bunun, başkalarının yanı sıra kendi yazı kurulu üyesi V. I-n'i de hedef aldığını çok iyi biliyordu. Geçerken belirteyim ki, bu polemikte Akselrod, benim "Rus Sosyal-Demokratlarının Görevleri"* broşürümü yorumlayışında tamamen haklı ve "Raboçeye Dyelo" tamamen haksızdı. Bu broşür, 1897 yılında, daha "Raboçaya Mysl" çıkmadan önce yazılmıştır, yukarıda karakterize ettiğim Petersburg Mücadele Birliği'nin **b a ş l a n g ı ç t a k i** eğiliminin egemen olduğunu düşündüğüm ve böyle düşünmekte haklı olduğum bir dönemde yazılmıştır. Ve en azından 1898 ortalarına kadar bu eğilim gerçekten de egemen eğilimdi. Bu nedenle, "Raboçeye Dyelo"nun Ekonomizmin varlığını ve yarattığı tehlikeyi çürütmek için, Petersburg'da 1897 ve 1898 yıllarında "Ekonomist" görüşler tarafından **y e r i n d e n e d i l e n** görüşlerin savunulduğu bir broşüre dayanmaya en ufak hakkı yoktu.

Fakat "Raboçeye Dyelo" Ekonomistleri sadece "savunmak"la kalmadı, bizzat kendisi de aynı temel hatalara düştü. Bunun nedeni, "Raboçeye Dyelo"nun programındaki şu tezin son derece muğlak yorumunda aranmalıdır: "Mücadele Birliği'nin **g ö r e v l e r i n i** (italikler bizim) ve yazın faaliyetinin niteliğini ilk plânda **b e l i r l e - y e c e k** olan Rus yaşamının en önemli olgusu, görüşümüzce, son yıllarda ortaya çıkmış olan **i ş ç i l e r i n k i t l e h a r e - k e t i d i r** " (italikler "Raboçeye Dyelo"nun). Kitle hareketinin son derece önemli bir olgu olduğu konusunda kuşku olamaz. Fakat burada tüm sorun, kitle hareketinin "görevleri belirleyeceği"nin nasıl anlaşılacağıdır. Bu iki biçimde anlaşılabilir: **Y a** bu hareketin kendiliğindenliğine tapmak, yani sosyal-demokrasinin rolünü, işçi hareketinin basit bir hizmetçisi rolüne indirgemek anlamında ("Raboçaya Mysl", "Öz Kurtuluş Grubu" ve diğer Ekonomistlerin yorumu); **y a d a** bu

---

* *Bkz. "Seçme Eserler", Cilt I, s. 480.—**Red.***

kitle hareketinin, önümüze, kitle hareketinin ortaya çıkmasından önceki dönemde yetinebileceğimizden daha karmaşık **y e n i** teorik, politik, örgütsel görevler koyması anlamında. "Raboçeye Dyelo" ilk yoruma eğilim göstermiştir ve göstermektedir, çünkü herhangi bir yeni görevler hakkında kesin hiçbir şey söylememiş, bilakis hep, sanki bu "kitle hareketi" bizi, onun önümüze koyduğu görevleri berrak bir şekilde görme ve çözme zorunluluğundan **k u r t a r a c a k m ı ş** gibi konuşmuştur. "Raboçeye Dyelo"nun, otokrasinin yıkılmasını işçilerin kitle hareketinin **i l k** görevi olarak tanımayı imkansız gördüğüne işaret etmek yeter; bu görevi o (kitle hareketi adına), acil politik talepler için mücadele görevine indirgemiştir ("Yanıt", s. 25).

"Raboçeye Dyelo" editörü B. Kriçevski'nin, aynı hataları yineleyen, 7. sayıdaki "Rus Hareketindeki Ekonomik ve Politik Mücadele" başlıklı yazısı* üzerinde durmadan, doğrudan "Raboçeye Dyelo"nun 10. sayısına geçmek istiyoruz. Elbette B. Kriçevski ve Martinov'un "Zarya" ya da "Iskra"ya karşı tek tek itirazları üzerinde durmayacağız. Burada bizi ilgilendiren sadece, "Raboçeye Dyelo"nun 10. sayıda aldığı ilkesel tavırdır. Örneğin "Raboçeye Dyelo"nun şu iki önerme ara-

---

* *"Aşamalar teorisi" ya da politik mücadelede "utangaç zikzak rotası" teorisi örneğin bu yazıda şöyle dile geliyor: "Nitelikleri itibariyle tüm Rusya için geçerli olan politik talepler, ne var ki ilk dönemlerde" (bu Ağustos 1900'de yazılmıştır!), "ilgili işçi katmanının (aynen böyle!) ekonomik mücadelede edindiği deneyimlere uygun olmalıdır. Ancak(!) bu deneyim temelinde politik ajitasyona girişilebilir ve girişilmelidir" vs. (s. 11). 4. sayfada, kendisince tamamen asılsız olan Ekonomist zındıklık suçlamasına karşı yazar, dokunaklı biçimde şöyle haykırıyor: "Marx ve Engels'in öğretisine göre, tek tek sınıfların ekonomik çıkarlarının tarihte tayin edici rolü oynadıklarını ve* ***d o l a y ı s ı y l a***, *özellikle proletaryanın ekonomik çıkarları için mücadelesinin, sınıf olarak gelişmesi ve kurtuluş mücadelesi için birinci derecede önem taşıdığını hangi sosyal-demokrat bilmez?" (italikler bizim). Bu "dolayısıyla" sözü tamamen yersizdir. Ekonomik çıkarların tayin edici bir rol oynamasından, ekonomik (=sendikal) mücadelenin birinci derecede önem taşıdığı* ***s o n u c u k e s i n l i k l e ç ı k m a z***, *çünkü en önemli, "tayin edici" sınıf çıkarları genelde* ***a n c a k*** *radikal bir* ***p o l i t i k*** *değişiklikle tatmin edilebilir; özelde proletaryanın temel ekonomik çıkarları ise ancak burjuva diktatörlüğünün yerine proletarya*

sında "taban tabana zıt bir çelişki" bulması tuhaflığını ele almayacağız: Birinci önerme:

> "Sosyal-demokrasi kollarını bağlamaz, faaliyetini peşinen saptanmış herhangi bir plânla ya da peşinen saptanmış herhangi bir politik mücadele yöntemiyle sınırlatmaz, Partinin mevcut güçlerine uygun düştüğü... ölçüde bütün mücadele araçlarını tanır." vs. ("Iskra" No: 1)

İkinci önerme:

> "Eğer bütün koşullar ve dönemlerde politik mücadele içinde sınanmış sıkı bir örgüt mevcut değilse, o zaman sistematik, sağlam ilkelerin aydınlattığı ve şaşmazlıkla uygulanan bir faaliyet plânından da söz edilemez, ki taktik tanımını ancak ve yalnız bu hak eder." ("Iskra" No: 4) *

Amaca uygun olması koşuluyla bütün mücadele araçlarının, bütün plân ve yöntemlerin **ilke olarak** kabul edilmesiyle, taktikten söz edilmek istendiğinde **verili politik anda** şaşmazlıkla yürütülen bir plân tarafından yönetilme talebini birbirine karıştırmak, tıp tarafından çeşitli tedavi yöntemlerinin kabul edilmesiyle, belirli bir hastalığın tedavisinde belli bir sistemi uygulama talebini birbirine karıştırmakla aynı anlama gelir. Ama mesele de budur zaten: kendisi, bizim kendiliğindenliğe tapma diye adlandırdığımız hastalıktan mustarip olan "Raboçeye Dyelo", **bu** hastalığın tedavisi için bir tanecik de olsa bir "tedavi sistemi"ni kabul etmek istememektedir. Bu nedenle, "plân olarak taktiğin" Marksizmin temel ruhuna aykırı olduğu (No: 10, s. 18), taktiğin **"partiyle birlikte büyüyen parti görevlerinin büyüme süreci"** olduğu (s. 11, italikler "Raboçeye Dyelo"nun) yolunda dikkate değer keşifler yapmıştır. Bu son vecizenin

---

diktatörlüğünü geçiren bir politik devrimle tatmin edilebilir. B. Kriçevski, "Rus sosyal-demokrasisinin V. V.'leri"nin (politika ekonomiyi izler vs.) ve Alman sosyal-demokrasisinin Bernsteincılarının argümantasyonunu yinelemektedir. (Örneğin Woltmann tam da böylesi gerekçelerle, işçilerin bir politik devrimi düşünmeden önce "ekonomik güç" kazanmak zorunda olduklarını kanıtlamaya çalışmıştır.)

* *İki alıntı da elinizdeki ciltedir, s. 25 ve 28.* —***Red.***

ünlü bir özdeyiş, "Raboçeye Dyelo" "yönelimi"nin yıkılmaz bir anıtı olması ihtimali büyüktür. " N e r e y e ? " sorusuna bu yönetici organ şu yanıtı veriyor: Hareket, başlangıç noktasıyla sonraki hareket noktaları arasındaki uzaklığın değişmesi sürecidir. Bu eşsiz sivri zekâlılık sa-dece bir garabet değil (eğer böyle olsaydı, üzerinde özellikle durmaya değmezdi), aynı zamanda t ü m b i r a k ı m ı n p r o g r a m ı d ı r , hem de R. M.'nin ("Raboçaya Mysl Özel Eki"nde) şu sözlerle ifade ettiği programın ta kendisidir: Arzu edilen mücadele olanaklı olan mücadeledir, olanaklı olan mücadele ise şu an yürütülmekte olan mücadeledir. Bu tam da, kendisini edilgence kendiliğindenliğe uyduran sınırsız oportünizm akımıdır.

"'Plân olarak taktik' Marksizmin temel özüne aykırıdır!" Fakat bu, Marksizme iftira etmektir, Marksizmi, Narodniklerin bize karşı yürüttükleri mücadelede karşımıza koydukları karikatürün aynısına dönüştürmektir. Bu, herşeyden önce, sınıf bilinçli önderlerin inisiyatif ve enerjilerinin küçümsenmesidir, oysa Marksizm tam tersine, sosyal-demokratın inisiyatif ve enerjilerini teşvik eder, ona en geniş perspektifleri açar ve mücadeleye "kendiliğinden" katılmış milyonlarca ve on milyonlarca işçinin gücünü (deyim yerindeyse) onun tasarrufuna sunar! Uluslararası sosyal-demokrasinin tüm tarihi, bazen şu bazen de bu politik önder tarafından ileri sürülen, bir önderin ileri görüşlülüğünü ve politik ve örgütsel görüşlerinin doğruluğunu, bir başkasının ise dargörüşlülüğünü ve politik hatalarını gösteren plânlarla doludur. Almanya'da imparatorluğun kurulması, Reichstag'ın açılması, genel seçim hakkının yürürlüğe konması[30] gibi muazzam bir tarihsel dönemeç yaşanırken, sosyal-demokrat politika ve genel çalışma için Liebknecht'in bir plânı, Schweitzer'in ise bir başka plânı vardı. Alman sosyalistlerine karşı olağanüstü yasa çıkarıldığında, hemen şiddete ve teröre çağrı çıkarmak isteyen Most ve Hasselmann'ın bir plânı vardı; sosyal-demokratlara, akılsız sertlik ve radikalizmleriyle bu yasanın çıkarılmasına neden olduklarını, o nedenle de şimdi bağışlanabilmeleri için örnek bir davranış sergilemeleri gerektiğini vaaz etmeye başlayan Höchberg, Schramm ve (kısmen de) Bernstein'ın başka bir plânı vardı; illegal bir yayın organının çıkarılmasına hazırlanan ve bunu gerçekleş-

tirenler ise üçüncü bir plâna sahiptiler. Şimdi, hangi yolun seçileceği konusunda yürütülen mücadelenin sona ermesinden, tarihin, seçilen yolun doğruluğu konusunda kesin hükmünü vermesinden pekçok yıl sonra, geriye dönüp bakıldığında, partiyle birlikte büyüyen parti görevleri hakkında zekice sözler etmek elbette zor değildir. Fakat, Rus "eleştirmenleri"nin ve Ekonomistlerin sosyal-demokrasiyi trade-unionizm derekesine indirgemek istedikleri, teröristlerin ise eski yanlışları yineleyen "bir taktik plânı"nı gayretle savundukları bir karışıklık anında.* tam da böyle bir anda, böylesine zekice sözler etmekle yetinmek, kendi kendine "zavallılık belgesi" çıkarmak anlamına gelir. Birçok Rus sosyal-demokratı için işte tam da inisiyatif ve enerji yokluğunun, "yeterince kapsamlı bir politik propaganda, ajitasyon ve örgütlenmenin"** yokluğunun, dallanıp budaklanmış bir devrimci çalışma "plânları"nın yokluğunun karakteristik olduğu bu anda, tam da böyle bir anda, "plân olarak taktik Marksizmin temel ruhuna aykırıdır" demek, sadece teorik olarak Marksizmi sığlaştırmak değil, aynı zamanda pratikte de **P a r t i y i g e r i y e s a v u r m a k** demektir.

> "Devrimci sosyal-demokratın görevi —diye ders vermeye devam ediyor "Raboçeye Dyelo" bize—, bilinçli çalışmasıyla nesnel çelişmeyi ortadan kaldırmak ya da onun yerine öznel plânları geçirmek değil, onu sadece hızlandırmaktır. Teoride 'Iskra' bütün bunları bilir. Fakat Marksizmin bilinçli devrimci çalışmaya haklı olarak yüklediği muazzam önem, taktik konusundaki doktrinci görüşlerinden dolayı 'Iskra'yı, pratikte **g e l i ş m e n i n n e s n e l y a d a k e n d i l i ğ i n d e n u n s u r u n u n ö n e m i n i k ü ç ü m s e m e y e s e v k e t m e k t e d i r**." (s. 18)

Bay V. V. ve şürekasına layık muazzam bir teorik karışıklık daha. Filozofumuza sormak istiyoruz: Öznel plânlar kaleme alan birinin, nesnel gelişmeyi "küçümsemesi", ifadesini nerede bulabilir? Açıktır

---

* *Karışıklık Yılı: "Alman Sosyal-Demokrasisinin Tarihi" adlı eserinde Mehring, sosyalistlerin yeni duruma uygun taktik için plânın seçilmesinde gösterdikleri yalpalamalar ve kararsızlıkları anlattığı bölüme bu adı vermiştir.*

** *Bkz. "Iskra" No. 1'in başyazısı (Bkz. "Bütün Eserler", Cilt IV, s. 57. —**Alm. Red.***

ki, nesnel gelişmenin, belirli sınıf, katman ve grupları, belirli ulusları ya da ulus gruplarını vs. ortaya çıkardığını ya da sağlamlaştırdığını, güçsüzleştirdiğini ya da yok ettiğini, bunun da şu ya da bu uluslararası ve politik güçler mevzilenmesini ya da şu ya da bu devrimci partinin durumunu vs. belirlediğini dikkate almamasında. Ama böyle bir durumda yazarın suçu, kendiliğinden *unsurun* küçümsenmesinde değil, tersine **b i l i n ç l i** unsurun küçümsenmesinde yatacaktır, çünkü anlama yeteneği nesnel gelişmeyi doğru anlamasına yetmeyecektir. Bu nedenle sadece kendiliğindenlikle bilincin "**g ö r e c e** öneminin değerlendirilmesi" (italikler "Raboçeye Dyelo"nun) lafları bile tam bir "bilinç" yokluğunu göstermektedir. Eğer "gelişmenin" bazı "kendiliğinden unsurları" genel olarak insan bilinci tarafından kavranabiliyorsa, o zaman bunların yanlış değerlendirilmesi, "bilinçli unsurun küçümsenmesi"yle aynı anlama gelecektir. Ancak bunlar bilinç tarafından kavranamıyorsa, bunları bilemeyiz ve bunlardan söz edemeyiz. Öyleyse B. Kriçevski neden söz ediyor? Eğer "Iskra"nın "öznel plânlari"nı yanlış buluyorsa (ki yanlış olduklarını açıklamaktadır), bu plânların gözardı ettiği nesnel olguların neler olduğunu göstermesi ve "Iskra"yı, bu olguları dikkate almadığı için **b i l i n ç s i z l i k - l e ,** "bilinçli unsuru küçümsemek"le (onun kendi sözleriyle söylersek) suçlaması gerekirdi. Fakat o, öznel plânlardan hoşnutsuzluk duyup, "kendiliğinden unsurun küçümsenmesi"nden(!!) başka bir gerekçe ileri süremiyorsa, bununla sadece, birinci olarak, Marksizmi teorik olarak, Beltov tarafından yeterince alaya alınan Karayev ve Mihailovski tarzında anladığını, ikinci olarak, Legal Marksistlerimizi Bernsteincılığa, sosyal-demokratlarımızı ise Ekonomizme çekmiş olan "gelişmenin kendiliğinden unsurları"ndan pratikte tamamen hoşnut olduğunu, ve son olarak, Rus sosyal-demokrasisini ne pahasına olursa olsun "kendiliğinden" gelişme yolundan **a y ı r m a y a** karar veren insanlara çok kızdığını tanıtlamaktadır.

..."Raboçeye Dyelo", "Iskra" ve "Zarya"yı, "şekilsiz bir kaos üzerinde dolaşan bir ruh gibi, programını hareketin karşısına çıkarmak"la

(s. 29) suçluyor. Fakat sosyal-demokrasinin rolü, sadece kendiliğinden hareketin üzerinde dolaşan bir "ruh" olmakla kalmayıp, ayrıca bu hareketi **"k e n d i p r o g r a m ı" n ı n s e v i y e s i n e y ü k s e l t e n** bir ruh olmaktan başka nedir ki? Onun rolü, hareketin peşinden sürüklenmek olamaz her halde: hareket için bu, en iyi halde yararsız, en kötü halde ise çok çok zararlı olurdu. Oysa "Raboçeye Dyelo" sadece bu "süreç olarak taktiği" izlemekle kalmıyor, aynı zamanda bunu ilke düzeyine yükseltiyor; öyle ki, "Raboçeye Dyelo"nun eğilimini oportünizm olarak değil **k v o s t i z m** (kvost* sözcüğünden) olarak adlandırmak daha doğru olacaktır. Ve kabul etmek gerekir ki, hareketin peşinden hep onun kuyruğu olarak sürüklenmek kararında olanlar, "gelişmenin kendiliğinden unsurunun küçümsenmesi"ne karşı her zaman ve kesin olarak güvenceli olacaklardır.

*

Böylece, Rus sosyal-demokrasisi içindeki "yeni eğilim"in temel hatasının kendiliğindenliğe tapma olduğuna, kitlenin kendiliğindenliğinin, biz sosyal-demokratlardan büyük bir bilinç talep ettiği gerçeğinin kavranmaması olduğuna kanaat getirmiş bulunuyoruz. Kitlelerin kendiliğinden kalkınışı ne kadar güçlüyse, hareket de o kadar genişleyecek ve sosyal-demokrasinin gerek teorik, gerekse politik ve örgütsel çalışması o kadar yüksek bir bilinç gerektirecektir.

Rusya'da kitlelerin kendiliğinden kalkınışı öylesine büyük bir hızla cereyan etmiştir (ve hâlâ da etmektedir) ki, sosyal-demokrat gençliğin, muazzam görevlerini yerine getirmek için hazırlıksız olduğu görülmüştür. Bu hazırlıksızlık bizim genel bir olumsuzluğumuz, **b ü t ü n** sosyal-demokratların olumsuzluğudur. Kitlelerin kabarışı dur-

---

* *Kvost: Kuyruk, Kvostizm: Kuyrukçuluk/artçılık politikası.—**Alm. Red.***

maksızın ve sürekli ilerlemiş ve yayılmış, sadece başladığı yerde bitmemekle kalmamış, aynı zamanda yeni yeni bölgeleri ve yeni yeni halk katmanlarını içine almıştır (işçi hareketinin etkisi altında öğrenci gençlik, genel olarak aydınlar ve hatta köylülük içindeki kaynaşma çok canlılık kazanmıştır). Fakat devrimciler bu yükselişin **g e r i - s i n d e k a l m ı ş l a r** ve ne "teori"lerinde ne de faaliyetlerinde bütün hareketi **y ö n e t e b i l e c e k** kalıcı ve sürekli bir örgüt oluşturamamışlardır.

Birinci bölümde, "Raboçeye Dyelo"nun teorik görevlerimizi küçümsediğini ve moda olan "eleştiri özgürlüğü" sloganını "kendiliğinden" yinelediğini saptadık: Bu gazete, Almanya ile Rusya'da oportünist "eleştirmenler"in tavrıyla devrimcilerin *tavrında birbirinin* taban tabana karşıtı olanı anlayacak "bilinç"ten yoksundu.

Bundan sonraki bölümlerde, bu kendiliğindenliğe tapmanın, sosyal-demokrasinin politik görevleri alanında ve örgütsel çalışmasında nasıl dile geldiğini göreceğiz.

III— TRADE-UNIONİST POLİTİKA VE SOSYAL-DEMOKRAT POLİTİKA

Yine "Raboçeye Dyelo"ya bir övgüyle başlayalım. "Teşhir Yazını ve Proleter Mücadele" — bu başlığı koymuş Martinov, "Iskra" ile görüş ayrılıkları üzerine "Raboçeye Dyelo"nun 10. sayısındaki makalesine.

> "Kendimizi yalnızca onun (işçi partisinin) gelişmesini engelleyen koşulları teşhir etmekle sınırlayamayız. Aynı zamanda proletaryanın dolaysız günlük çıkarlarına da tepki vermek zorundayız" (s. 63) diye formüle ediyordu "Iskra" ile görüş ayrılıklarının özünü. "...'Iskra'... fiilen devrimci muhalefetin, ülkemizdeki durumu, özellikle de politik durumu teşhir etmeye çalışan organıdır... Biz ise proleter mücadeleyle sıkı organik bağ içinde işçi sınıfı davası için çalışıyoruz ve çalışacağız." (Aynı yerde)

Bu formülasyon için Martinov'a teşekkür edilmelidir. Bu formülasyon yoğun bir genel ilgiyi hak ediyor, çünkü sadece bizim "Raboçeye Dyelo" ile olan görüş ayrılıklarımızı değil, politik mücadele konusunda "Ekonomistler"le aramızdaki bütün görüş ayrılıklarını kapsamaktadır. Daha önce, "Ekonomistler"in "politika"yı tamamen reddetmediklerini, ama sosyal-demokrat politika anlayışından, sürekli trade-unionist politika anlayışına düştüklerini gösterdik. Aynı şey Martinov'da da gündeme geliyor, o nedenle bu sorunu ele alırken Ekonomist yanılgıların **t i p i k ö r n e ğ i** olarak onu seçmek istiyoruz. Bu seçime karşı —bunu kanıtlamaya çalışacağız— ne "Raboçaya Mysl Özel Eki"ni, ne "Öz Kurtuluş Grubu" bildirisini, ne de "Iskra"nın 12. sayısındaki Ekonomist mektubu kaleme alanlar itiraz edebileceklerdir.

A) Politik Ajitasyon ve Onun Ekonomistler Tarafından Daraltılması

Herkes, Rus işçilerinin ekonomik* mücadelesinin yaygınlaşması ve güçlenmesinin, ekonomik (fabrika ve meslekle ilgili) teşhirler "yazını"nın ortaya çıkışıyla kol kola yürüdüğünü bilir. "Bildiriler"in esas içeriğini fabrika koşullarının teşhiri oluşturuyordu ve kısa süre sonra işçi çevreleri içinde gerçek bir teşhir tutkusu ortaya çıktı. İşçiler, sosyal-demokrat çevrelerin, kendilerine sefalet içindeki yaşamları, dayanılmaz ağırlıktaki çalışma koşulları, haklardan yoksun oluşları konusunda bütün gerçeklerin açıklandığı yeni türden bir bildiri sunmak istediklerini, bunu yapabileceklerini anlar anlamaz, fabrika ve işletmelerden mektup yağmaya başladı. Bu "teşhir yazını" sadece bildiride teşhir edilen fabrikada değil, teşhiri yapılan gerçekler hakkında bir şeyler duymuş bütün fabrikalarda büyük bir sansasyon yaratmıştı. Çeşitli mesleklerdeki ve çeşitli fabrikalardaki işçilerin yoksulluk ve sı-

* *Yanlış anlamalardan kaçınmak için, buradan itibarenki anlatımda, ekonomik mücadeleden (aramızda yerleşmiş kullanıma uygun olarak) Engels'in yukarıda aktardığımız bölümde "kapitalistlere karşı direniş" olarak adlandırdığı ve özgür ülkelerde sendikal, sendikalist ya da trade-unionist mücadele denilen "pratik-ekonomik mücadele"yi anladığımızı burada belirtmek isteriz.*

kıntıları pekçok ortak özellik arzettiğinden, **h e p s i ,** "işçilerin yaşamına ilişkin gerçekler"den çok etkileniyordu. En geri işçiler arasında gerçek bir "basında çıkma" tutkusu oluşmuştu — bu, soygun ve baskı üzerine kurulu bugünkü toplumsal düzenin tamamına karşı mücadelenin bu tohum hali için duyulan soylu bir tutkuydu. Ve bildiriler durumların büyük çoğunluğunda gerçekten de birer savaş ilanıydı, çünkü yapılan teşhir güçlü bir ajitatif etki yaratıyor ve işçiler arasında en kötü koşulların ortadan kaldırılması yönünde ortak bir istek ve bu talepleri grevlerle desteklemeye hazır olma duygusu yaratıyordu. En sonunda işverenler bu bildirilerin savaş ilanı olarak önemini kabul etmek zorunda kaldılar ve çoğu kez, savaşın kendisini beklemek bile istemediler. Bu teşhirlerin sadece yayınlanması bile, her zaman olduğu gibi, son derece güçlü bir etki yaratıyor, teşhir, güçlü bir moral baskı aracı anlamını kazanıyordu. Birçok durumda bütün taleplerin, ya da taleplerin bir bölümünün yerine getirilmesi için, sadece bildirinin yayınlanması yetiyordu. Tek sözcükle, ekonomik (fabrika ile ilgili) teşhirler, ekonomik mücadelede önemli bir kaldıraçtı ve bugün de öyledir. Ve işçileri kendilerini savunmak zorunda bırakan kapitalizm var oldukça, bu teşhirler önemlerini koruyacaktır. En ileri Avrupa ülkelerinde bugün bile, geri bir sanayi kolunda ya da tamamen unutulmuş bir ev sanayii kolunda olumsuzlukların teşhir edilmesinin, sınıf bilincinin uyanması, sendikal mücadelenin başlaması ve sosyalizmin yaygınlaşması için çıkış noktasını oluşturduğu görülebilir.*

** Bu bölümde sadece* ***p o l i t i k*** *mücadeleden, onun geniş ya da dar anlamında söz ediyoruz. Bu nedenle "Raboçeye Dyelo"nun, "İskra"nın ekonomik mücadele karşısında "aşırı çekingen" olduğu yolundaki suçlamasına ("İki Konferans", s. 27, bu iddia Martinov tarafından "Sosyal-Demokrasi ve İşçi Sınıfı" adlı broşürde yinelenmiştir) sadece geçerken, bir tuhaflık olarak değinmiş olalım. Eğer iddia sahipleri, "İskra"nın bir yıl içinde ekonomik mücadeleye ayırdığı yeri kilo ya da forma hesabıyla ölçselerdi (böyle yapmayı pek severler) ve bunu "Raboçeye Dyelo" ve "Raboçaya Mysl"da ayrılan sütunlarla karşılaştırsalardı, bu hususta bile geri kaldıklarını görürlerdi. Belli ki bu basit gerçeğin bilinmesi, şaşkınlıklarını açıkça gösteren gerekçelere sığınmalarına yol açmaktadır. "'İskra' —diye yazıyorlar—, istese de istemese de(!) en önemli güncel sorunları dikkate almak ve en azından(!!) işçi hareketi üzerine mektuplar yayınlamak zorundadır(!)" ("İki Konferans", s. 27.) Gerçekten de mahvedici bir argüman!*

Rus sosyal-demokratlarının büyük çoğunluğu, son zamanlarda, bu fabrika teşhirlerinin örgütlenmesi çalışması içinde neredeyse tamamen boğulmuşlardı. Bu çalışmayla ne kadar dolu olunduğunu, bunun **tek başına alındığında** aslında henüz sosyal-demokrat faaliyet değil, sadece trade-unionist bir faaliyet olduğunun nasıl unutulduğunu görmek için, "Raboçaya Mysl"ı anımsamak yeter. Aslında yapılan teşhirler *sadece,* **belirli bir meslekten** işçilerin işverenlerle ilişkisini kapsıyor ve sadece, işgücü satıcılarının bu "meta"yı daha uygun koşullarda satmayı ve alıcılara karşı mücadeleyi tamamen ticari alışveriş zemini üzerinde yürütmeyi öğrenmelerine yol açıyordu. Bu teşhirler (devrimciler örgütünün bunlardan bir ölçüde yararlanması koşuluyla) sosyal-demokrat faaliyetin başlangıcı ve bir bileşeni olabilirlerdi, fakat aynı zamanda "salt-sendikal" mücadeleye ve sosyal-demokrat olmayan bir işçi hareketine yol açabilirlerdi (ve kendiliğindenliğe tapmayla böyle olmak zorundaydılar). Sosyal-demokrasi işçi sınıfının sadece işgücünü daha uygun koşullarda satma mücadelesini değil, aynı zamanda mülksüzleri, kendilerini zenginlere satmak zorunda bırakan toplumsal düzenin ortadan kaldırılması için mücadeleyi de yönetir. Sosyal-demokrasi, işçi sınıfını sadece belli bir işverenler grubuyla ilişkisinde değil, modern toplumun bütün sınıflarıyla, örgütlü politik iktidar olarak devletle ilişkisinde temsil eder. Buradan sadece, sosyal-demokratların kendilerini ekonomik mücadeleyle sınırlayamayacakları sonucu değil, aynı zamanda ekonomik teşhirlerin örgütlenmesinin başlıca faaliyetleri olmasına izin veremeyecekleri sonucu da çıkar. İşçi sınıfının politik eğitimini, politik bilincinin geliştirilmesi işini aktif biçimde ele almak zorundayız. "Zarya" ve "Iskra"nın Ekonomizme karşı ilk saldırısından sonra **şimdi,** "herkes bununla hemfikir"dir (fakat biraz sonra göreceğimiz gibi, bazıları sadece lafta hemfikirdir).

Şu soru ortaya çıkıyor: politik eğitim neden ibaret olmalı? İşçi sınıfının otokrasiye karşı düşmanlığı fikrinin propagandasıyla yetinilebilir mi? Elbette hayır. İşçilere politik olarak ezildiklerini **açıklamak** (kendi çıkarları ile işverenlerin çıkarlarının uzlaşmaz karşıtlık içinde olduğunu **açıklamak** gibi) yetmez. Ajitasyon yürüt-

mek için, bu baskının her somut görüntüsü (tıpkı ekonomik baskının somut görüntülerini ajitasyon için kullandığımız gibi) ele alınmalıdır. Ve **bu** baskının altında çeşitli toplumsal sınıflar ezildiği için, bu baskı hayatın ve faaliyetin çeşitli alanlarında —sendikal, kamusal, özel, ailevi, dini, bilimsel vs. vs. ortaya çıktığı için— otokrasinin **çok yönlü politik teşhirinin** örgütlenmesini **üstlenmedikçe**, işçilerin politik bilincini geliştirme **görevimizi yerine getirmediğimiz** açık değil midir? Baskının somut görüntülerini ajitasyon vesilesi olarak kullanmak için, bu görüntüleri teşhir etmek (ekonomik ajitasyon için fabrika koşullarının teşhir edilmesi gibi) zorunludur.

Bunun yeterince açık olduğu sanılabilir. Fakat tam da bu noktada, politik bilincin **çok yönlü** geliştirilmesi zorunluluğunu "herkes"in ancak lafta kabul ettiği görülüyor. Tam da bu noktada, örneğin "Raboçeye Dyelo"nun çok yönlü politik teşhirin örgütlenmesi (ya da bu yolda ilk adımı atma) görevini sadece üstlenmemekle kalmayıp, hatta, bu göreve koyulan "Iskra"yı **yolundan çevirmeye** çalıştığı görülüyor. Şunu bir dinleyin:

> "İşçi sınıfının politik mücadelesi sadece" (hiç de "sadece" değil) "ekonomik mücadelenin en gelişkin, en yaygın ve en gerçek biçimidir" ("Raboçeye Dyelo"nun Programı, "Raboçeye Dyelo" No: 1, s. 3). "Şimdi sosyal-demokratlar, ekonomik mücadelenin kendisine mümkün olduğunca politik bir nitelik kazandırmak göreviyle karşı karşıya bulunuyorlar" (Martinov, No: 10, s. 42). "Ekonomik mücadele, kitlelerin aktif politik mücadeleye çekilmesi için en geniş uygulanabilirliği olan araçtır" (Yurtdışı Birliği Konferansı kararı ve "Değişiklik Önergeleri" — "İki Konferans", s. 11 ve 17).

Okurun da gördüğü gibi, bütün bu ilkeler, yayın hayatına başlayışından son "Yazı Kurulu'na Talimatlar"a kadar "Raboçeye Dyelo"nun iliğine işlemiştir ve hepsi politik ajitasyon ve politik mücadele konusunda bir ve aynı görüşü ifade etmektedir. Bu görüşü, Ekonomistler arasında yaygın olan, politik ajitasyonun ekonomik ajitasyondan **sonra** gelmesi gerektiği bakış açısından inceleyelim. Ekonomik

mücadelenin genelde,* kitlelerin politik mücadeleye çekilmesi için "en geniş kullanılabilirliği olan araç" olduğu doğru mudur? Kesinlikle doğru değildir. Kitlelerin [politik mücadeleye —ÇN] "çekilmesi" için daha az "geniş kullanılabilir" olmayan bir araç, sadece ekonomik mücadeleyle bağıntılı olgular değil, polis baskısının ve otokrasinin aşırılıklarının **t ü m** tezahürleridir. Kırsal yöneticiler ve köylülere dayak cezası, memurların rüşvetçiliği ve kentlerde polisin "sıradan halka" karşı davranışı, açlığa karşı mücadele ve halkın aydınlığa ve bilgiye yönelik her türlü çabasının ezilmesi, zorla vergi toplanması ve mezheplerin baskıya maruz kalması, erlerin eğitimi ve öğrencilerle liberal aydınların acemi er muamelesine tabi tutulmaları — baskının, "ekonomik" mücadeleyle doğrudan ilişkili olmayan bunlar gibi binlerce belirtisi, politik ajitasyon için, kitlelerin politik mücadeleye çekilmesi için neden **d a h a a z** "geniş uygulanabilirliği" olan araçlar olsun? Tam tersine: işçilerin (kendilerinin ya da yakınlarının) maruz kaldığı haksızlık, zulüm ve zorbalık olaylarının toplamı içinde, özellikle sendikal mücadelede polis baskısı olaylarının küçük bir azınlık oluşturduğuna hiç kuşku yoktur. Öyleyse neden araçlardan sadece **b i r i** "en geniş uygulanabilirliği olan" ilan edilerek politik ajitasyonun kapsamı peşinen **d a r a l t ı l ı y o r ?** Oysa sosyal-demokratların, genel olarak söylendiğinde, "geniş uygulanabilirliği" daha az olmayan başka birçok araca sahip olmaları gerekir.

---

* *"Genelde" diyoruz, çünkü "Raboçeye Dyelo" tüm partinin genel ilkeleri ve genel görevlerini söz konusu etmektedir. Hiç kuşkusuz, pratikte, politikanın ekonomiyi izlemek zorunda olduğu durumlar vardır, ama tüm Rusya için geçerli olan bir kararda bundan söz etmeyi ancak Ekonomistler başarabilirler. Politik ajitasyonun "başlangıçtan itibaren" "ancak ekonomik temelde"* ***y ü r ü t ü l e b i l e c e ğ i*** *durumlar da vardır, fakat "Raboçeye Dyelo" buna rağmen, bunun için "zorunluluk bulunmadığı" sonucuna varmıştır ("İki Konferans", s. 11). Bir sonraki bölümde, "politikacılar"ın ve devrimcilerin taktiğinin, sosyal-demokrasinin trade-unionist görevlerini görmezden gelmek bir yana, tersine sadece onun, bütün bu görevlerin tutarlı biçimde uygulanmasını* ***g ü v e n c e a l t ı n a a l d ı ğ ı n ı*** *göstereceğiz.*

... Yurtdışı Birliği, Yahudi İşçiler Birliği'nin (Bund) IV. Kongresinin ilgili kararında yer alan "en iyi araç" deyiminin yerine, kendisinin "en geniş uygulanabilirliği olan araç" deyimini geçirmiş olmasına önem veriyor.[31] Gerçekten de bu iki karardan hangisinin daha iyi olduğunu söylemek zor: görüşümüzce, **ikisi de birbirinden kötü.** Gerek Yurtdışı Birliği gerek Bund (kısmen belki de bilincinde bile olmadan, geleneğin etkisiyle), politikanın Ekonomist, trade-unionist yorumuna düşüyorlar. Bu hataya "en geniş uygulanabilirliği olan" kelimelerini kullanarak mı, yoksa "en iyi" kelimelerini kullanarak mı düştükleri temelde hiçbir şeyi değiştirmez. Eğer Yurtdışı Birliği "ekonomik temel üzerinde politik ajitasyonun" en geniş uygulanan ("uygulanabilirliği olan" değil) araç olduğunu söyleseydi, sosyal-demokrat hareketimizin gelişiminin belli bir dönemine ilişkin olarak haklı olurdu. Özellikle **Ekonomistlere** ilişkin olarak, 1898—1901 yıllarındaki birçok pratikçiye (eğer çoğunluğuna değilse) ilişkin olarak haklı olurdu, çünkü bu Ekonomistler, pratikçiler, gerçekten de politik ajitasyonu **neredeyse tamamen ekonomik zemin üzerinde uygulamışlardır** (eğer uyguladılarsa tabii!). **Böyle** bir politik ajitasyonu, gördüğümüz gibi, hem "Raboçaya Mysl" hem de "Öz Kurtuluş Grubu"* kabul etmiş, hatta salık vermişlerdir! "Raboçeye Dyelo" ekonomik ajitasyon gibi yararlı bir işe politik ajitasyonun sınırlandırılması gibi zararlı bir faaliyetin eşlik etmesini şiddetle **mahkûm etmeliydi**; bunu yapacağı yerde, en geniş uygulanan (Ekonomistler tarafından) aracı, en geniş **uygulanabilirliği olan** araç ilan ediyor!

... Martinov'un sosyal-demokrasinin önüne koyduğu şu görevin somut ve gerçek anlamı nedir: "Ekonomik mücadelenin kendisine politik bir nitelik kazandırmak"? Ekonomik mücadele, işçilerin **işgüçlerini** daha uygun koşullarda **satmak**, çalışma ve yaşam koşullarını iyileştirmek için işverenlere karşı yürüttükleri kollektif mücadeledir. Çeşitli mesleklerde çalışma koşulları son derece

* *Bkz. 3 ve 4 no'lu notlar.* —***Alm. Red.***

farklı olduğundan ve dolayısıyla bu koşulların **i y i l e ş t i r i l m e s i** için mücadele de ancak mesleklere göre (Batıda sendikalar, Rusya'da geçici sendikal birlikler ve bildiriler vs. aracılığıyla) yürütülebileceğinden, bu mücadele zorunlu olarak sendikal bir mücadeledir. Dolayısıyla, "ekonomik mücadelenin kendisine politik bir nitelik kazandırmak", bu mesleki taleplerin, çalışma koşullarına yönelik mesleki iyileştirme taleplerinin (makalesinin 43. sayfasında Martinov'un ifade ettiği gibi) "yasa koyucu ve idari önlemler" yardımıyla yerine ge-tirilmesini hedeflemek demektir. Bütün işçi sendikalarının yapmakta oldukları işte budur ve hep bu olmuştur. Son derece bilgili (ve "esaslı" oportünist) Webb çiftinin* eserlerine göz atıldığında, İngiliz işçi birliklerinin "ekonomik mücadelenin kendisine politik bir nitelik kazandırmak" görevini çoktan beri kabul ettiklerini ve uyguladıklarını; çoktan beri grev özgürlüğü, kooperatif ve sendika hareketinin önündeki bütün yasal engellerin kaldırılması, kadın ve çocukların korunması için yasaların çıkarılması, sağlık alanında ve fabrikalarda yasamanın yardımıyla çalışma koşullarının iyileştirilmesi için vs. mücadele ettikleri görülür.

Böylece, kulağa "korkunç" derecede zeki ve devrimci gelen, "ekonomik mücadelenin **k e n d i s i n e** politik bir nitelik kazandırmak" yollu tumturaklı sözler, aslında sosyal-demokrat politikayı trade-unionist politikaya **i n d i r g e m e** yönündeki geleneksel çabayı gizleyen bir paravanadır! "Dogmanın devrimcileştirilmesini yaşamın devrimcileştirilmesinden üstün"** tutan "Iskra"nın tekyanlılığını düzeltme bahanesiyle, **e k o n o m i k r e f o r m l a r i ç i n m ü c a d e l e** bize, yeni bir şeymiş gibi yutturuluyor.

* *Sidney ve Beatrice Webb: "İngiliz Trade-Unionizminin Teori ve Pratiği", I. H. W. Dietz ve Halefleri Yayınevi, Stuttgart. —**Alm. Red.***

** *"Raboçeye Dyelo", No: 10, s. 60. Bu, "gerçek hareketin her adımı, düzinelerce programdan daha önemlidir" tezinin, hareketimizin daha önce yukarıda karakterize ettiğimiz bugünkü kaotik durumuna uygulanmasının Martinovcu varyasyonudur. Aslında bu, Bernstein'ın ünlü "hareket her şeydir, nihai amaç ise hiçbir şey" cümlesinin Rusça'ya çevirisinden başka bir şey değildir.*

Çünkü gerçekten de "ekonomik mücadelenin kendisine politik bir nitelik kazandırmak" cümlesinde, ekonomik reformlar için mücadelenin dışında hiçbir şey içerili değildir. Ve eğer Martinov kendi sözlerinin anlamını iyice düşünmüş olsaydı, bu basit sonuca kendisi varabilirdi.

> "Partimiz —diyor 'Iskra'ya karşı en ağır topunu mevziye sürerek— hükümetten ekonomik sömürüye, işsizliğe, açlığa vs. karşı yasa koyucu ve idari önlemler doğrultusunda somut taleplerde bulunabilir ve bulunmalıdır." (s. 42—43, "Raboçeye Dyelo", No: 10.)

Somut önlemler talebi — bu sosyal reformlar talebi değil mi? Ve önyargısız okura bir kez daha soruyoruz: ekonomik reformlar için mücadele zorunluluğu tezini "Iskra" ile arasındaki **görüş ayrılığı** olarak gösteren "Raboçeye Dyelo"culan —"Raboçedyeltsen"* — (bu kaba alışılageldik tanım için kusuruma bakılmasın!) maskeli Bernsteincılar olarak adlandırdığımızda onlara iftira mı etmiş oluyoruz?

Devrimci sosyal-demokrasi, reformlar için mücadeleyi her zaman faaliyeti içine dahil etmiştir ve bugün de etmektedir. Fakat o, "ekonomik" ajitasyondan sadece hükümetten çeşitli önlemlerin alınması talebinde *bulunmak* için değil, aynı zamanda (ve herşeyden önce) onun otokratik bir hükümet olmaya son vermesini istemek için de yararlanır. Ayrıca, hükümete karşı *bu talebi* **yalnızca** ekonomik mücadele zemininde **değil**, genelde sosyo-politik yaşamın tezahürünün tüm zemininde ileri sürmeyi görevi bilir. *Tek sözcükle o, bütünün bir parçası olarak* reformlar için mücadeleyi, özgürlük ve sosyalizm mücadelesine tabi kılar. Oysa Martinov aşamalar teorisini bir başka biçimde yeniden diriltmekte ve politik mücadeleye, deyim yerindeyse, mutlaka ekonomik bir gelişme yolu emretmeye çalışmaktadır. Devrimci yükseliş zamanında güya özel bir reformlar için mücadele "görevi"yle öne çıkarak partiyi geri çekmekte ve böylece hem "Ekonomist" oportünizmin hem de liberal oportünizmin ekmeğine yağ sürmektedir.

Devam. Martinov, reformlar için mücadeleyi, "ekonomik mücadelenin kendisine politik bir nitelik kazandırmak" gibi tumturaklı bir

---

* *"Raboçeye Dyelo" yandaşları. —**Alm. Red.***

tezin arkasına utangaççа gizledikten sonra, **s a l t e k o n o - m i k** (hatta salt fabrikaya ilişkin) **r e f o r m l a r ı** özel bir şeymiş gibi ortaya getirmiştir. Bunu neden yaptığını bilmiyoruz. Belki dikkatsizlikten? Fakat salt "fabrika" reformlarını hedef edinmemiş olsaydı, az önce aktardığımız tez tüm anlamını yitirirdi. Belki de, hükümetin sadece ekonomik alanda "taviz" vermesini imkan ve ihtimal dahilinde gördüğünden?* Eğer böyleyse, bu tuhaf bir yanılgıdır: Dayak cezası, pasaport, bedel ödemeleri, dini mezhepler, sansür vs.ye dair yasalar alanında da tavizler mümkündür ve yapılmaktadır. "Ekonomik" tavizler (ya da sözde tavizler) hükümet için elbette en ucuzu ve kolayıdır, çünkü hükümet bu yolla işçi kitlelerinin güvenini kazanmayı ummaktadır. Ve tam da bu nedenle biz sosyal-demokratlar, ekonomik reformları tercih ettiğimiz, ya da ekonomik reformları özellikle önemli bulduğumuz vs. görüşüne (ya da yanlış anlamasına) asla meydan vermemeliyiz.

> "Bu tür talepler —diye yazıyor Martinov, ileri sürdüğü yasa koyucu ve idari somut önlemler hakkında— boş sözler olarak kalmazlar, çünkü elle tutulur belli sonuçlar vaat ettiği için, işçi kitleleri tarafından aktif biçimde desteklenebilirler"...

Biz Ekonomist değiliz, aman hayır! Biz sadece, Baylar Bernstein, Prokopoviç, Struve, R. M. ve tüm diğerleri gibi (e tutti quanti), "elle tutulur" somut sonuçlar önünde kölece eğiliyoruz. Biz sadece, (narsist Tuporilov** ile birlikte,) "elle tutulur sonuçlar" vaat etmeyen her şeyin "boş söz" olduğunu ima ediyoruz! Sadece, işçi kitlelerinin (sanki onlar, kendi darkafalılıklarını onlara yüklemeye çalışanlara rağmen bu konudaki yeteneklerini şimdiden kanıtlamamışlar gibi), **k e n d i l e r i n e k e s i n l i k l e e l l e t u t u l u r s o n u ç l a r v a a t e t m e s e d e**, otokrasiye karşı **h e r** protestoyu aktif bir biçimde destekleme yeteneğinden yoksun olduklarını ifade ediyoruz!

---

* *S. 43: "İşçilere hükümetten belli ekonomik taleplerde bulunmalarını öğütlerken, bunu elbette, otokratik hükümet* ***e k o n o m i k*** *alanda çarnaçar belli tavizler vermeye hazır olduğu için yapıyoruz."*

** *Martinov'un takma adı. —**Alm. Red.***

"... işçilerin işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadelesi" ("hükümete karşı **e k o n o m i k** mücadele"!!), "doğrudan devrimci anlamı dışında, işçileri sürekli olarak politik haklardan yoksun oluşları sorunuyla karşılaştırmak gibi bir başka anlama daha sahiptir." (Martinov, s. 44.)

Bu alıntıyı, yukarıda söylediklerimizi yüzüncü, bininci kez yinelemek için değil, Martinov'a bu yeni ve mükemmel formülasyon nedeniyle teşekkürlerimizi sunmak için yaptık: "işverenlere ve hükümete karşı işçilerin ekonomik mücadelesi". Harika! İşçilerin "bütün işçilerin durumlarının düzeltilmesi için genel çıkarlar uğruna politik mücadeleye" çağrılmasından* başlayıp, aşamalar teorisinden geçerek, "en geniş uygulanabilirlik" vs. üzerine Konferans kararına kadar Ekonomizmin **t ü m ö z ü** burada bu kısa ve açık cümlede Ekonomistler arasındaki tüm kısmi görüş ayrılıkları ve nüansları elimine etmede ne kadar eşsiz bir beceri ve ustalıkla ifade edilmiştir. "Hükümete karşı ekonomik mücadele", sosyal-demokrat politikadan çok çok uzak olan trade-unionist politikanın ta kendisidir.

B) Martinov Plehanov'u Nasıl Derinleştirdi

... "Plehanov bu kitabı ("Rusya'da Kıtlığa Karşı Mücadelede Sosyalistlerin Görevleri") yazdığından bu yana, köprülerin altından çok sular aktı" diyor Lomonosov-Martinov. "On yıl boyunca işçi sınıfının ekonomik mücadelesini yöneten sosyal-demokratlar... Parti taktiğini kapsamlı bir teorik temele oturtmaya henüz zaman bulamamışlardır. Şimdi bu sorun olgunlaşmıştır ve biz böyle bir teorik temel atmak istiyorsak, Plehanov'un bir zamanlar geliştirdiği taktik ilkeleri mutlaka önemli ölçüde derinleştirmek zorundayız... Şimdi propaganda ile ajitasyon arasındaki farkı, Plehanov'un yaptığından farklı tanımlamamız gerekir." (Martinov az önce Plehanov'un şu sözlerini aktarmıştır: "Propagandist birçok düşünceyi bir ya da birkaç insana verir, ajitatör ise sadece bir ya da birkaç düşünce verir, ama bunu geniş bir kitleye verir".) "Propaganda denince, tek tek kişilerin mi yoksa geniş kitlelerin mi anlayabileceği bir biçimde yapılıp yapılmamasından bağımsız olarak, mevcut toplumsal düzenin tü-

* *"Raboçaya Mysl", "Özel Ek", s. 14.*

münün ya da kısmi görüngülerinin devrimci tarzda aydınlatılmasını anlamalıyız. Sözcüğün dar anlamında (aynen böyle!) ajitasyondan ise, kitlelerin belirli somut eylemlere çağrılmasını, proletaryanın toplumsal yaşama doğrudan devrimci müdahalesinin teşvik edilmesini anlamamız gerekir."

Rus sosyal-demokrasisini —ve uluslararası sosyal-demokrasiyi de— bu yeni, daha kesin ve daha derin Martinovcu terminolojiden dolayı kutlarız. Şimdiye kadar (Plehanov ve uluslararası işçi hareketinin diğer önderleriyle birlikte) biz, örneğin işsizlik sorununu ele alan propagandistin, bunalımların kapitalist niteliğini açıklaması, modern toplumda bu bunalımların kaçınılmazlığının nedenini göstermesi, bu toplumun sosyalist bir topluma dönüştürülmesi zorunluluğunu vs. anlatması gerektiğini düşünüyorduk. Tek sözcükle propagandist, "birçok düşünce" vermelidir, öyle çok ki, tüm bu düşünceler bütünlükleri içinde ve bir kerede, ancak (nispeten) az sayıda kişi tarafından anlaşılır. Oysa aynı sorunu ele alan ajitatör, kendisini dinleyenlerin en çok bildikleri ve en göze batıcı bir örneği —örneğin işsiz bir işçi ailesinin kıtlıktan ölmesi, sefaletin artması vs.— ele alacak ve tüm çabalarını, herkesçe bilinen bu olgular temelinde "kitle"ye **bir tek düşünceyi** vermek üzerine yoğunlaştıracaktır: zenginliğin artmasıyla sefaletin artması arasındaki çelişkinin saçmalığı düşüncesi; bu çarpıcı haksızlığa karşı kitlede hoşnutsuzluk ve öfke **uyandırmaya** uğraşacaktır, bu çelişkinin kökeninin açıklanmasını ise propagandiste bırakacaktır. Bu nedenle propagandist esas olarak **yazarak,** ajitatör ise **konuşarak** görev yapar. Propagandistten, ajitatörünkinden farklı vasıflar beklenir. Örneğin Kautsky ve La-fargue'a propagandist, Bebel ve Guesde'ye ajitatör deriz. Pratik faaliyetin üçüncü bir alanını ya da işlevini, görevi "kitleleri belirli somut eylemlere çağırmak" olan bir işlevi uydurmaya kalkışmak büyük saçmalıktır, çünkü tekil bir olgu olarak "çağrı", ya doğal ve kaçınılmaz biçimde gerek teorik inceleme ve propaganda broşürünü, gerekse de ajitasyon konuşmasını tamamlar, ya da salt bir yürütme işlevini ifade eder. Örneğin Alman sosyal-demokratlarının tahıl gümrüklerine karşı bugünkü mücadelesini alalım. Teorisyenler gümrük po-

litikası üzerine incelemeler kaleme alırlar ve örneğin ticaret sözleşmeleri *ve ticaret serbestliği için* mücadeleye "çağırırlar"; propagandist aynı şeyi dergide, ajitatör ise halka yaptığı konuşmalarda yapar. Kitlenin "somut eylemleri" şu anda, Reichstag'a, tahıl gümrüğünün yükseltilmemesini talep eden dilekçelerin imzalanmasıdır. Bu eylemlere çağrı, dolaylı olarak teorisyenler, propagandistler ve ajitatörlerden, dolaysız olarak ise fabrika ve evlerden imza toplayan işçilerden gelir. O halde Martinovcu terminolojiye göre Kautsky ve Bebel'in ikisinin de propagandist, imza toplayanların ise ajitatör olmaları gerekir, öyle değil mi?

Almanlar örneği bana, Almanca "Verballhornung" sözcüğünü anımsattı. Johann Ballhorn, XVI. yüzyılda Leipzig'de yaşayan bir yayıncıydı; bir alfabe kitabı yayınlamıştı ve içine, âdet olduğu üzere, bir horozu temsilen bir de resim koymuştu; fakat resim, mahmuzlarıyla birlikte bir horozun bilinen resmini değil mahmuzsuz bir horoz gösteriyor, yanında ise birkaç yumurta duruyordu: alfabenin kapağında da şu açıklama yer alıyordu: "Johann Ballhorn tarafından **düzeltilmiş** baskı." O zamandan bu yana Almanlar, aslında kötüleştirme olan bu tür "düzeltmeler"e Verballhornung (Ballhornlaştırma) derler. Ve Martinovların Plehanov'u nasıl "derinleştirdiğini" görünce, insan ister istemez Ballhorn'u anımsıyor...

Martinov bu karışıklığı ne amaçla "icat" etti? "Tıpkı Plehanov'un bundan 15 yıl önce yaptığı gibi, 'Iskra'nın dikkatini meselenin yalnızca bir yanına diktiğini" (s. 39) göstermek amacıyla.

> "'Iskra'ya göre, en azından bugün için, ajitasyon görevleri propaganda görevleri tarafından geri plâna itilmektedir." (s. 52)

Bu son cümleyi Martinovcadan insanların konuştukları dile çevirecek olursak (çünkü insanlık, yeni keşfedilen terminolojiyi benimsemeye henüz zaman bulamamıştır), ortaya şu çıkmaktadır: "Iskra"da, "elle tutulur belli sonuçlar vaat eden" "hükümete yasa koyucu ve idari önlemler talepleri sunma" (ya da, henüz Martinov'un seviyesine ulaşamamış eski insanlığın eski terminolojisini kullanmama bir kez daha izin verilirse, sosyal reform talepleri), politik propaganda ve politik ajitasyon görevleri tarafından geri plana itilmektedir. Biz okura bu tezle aşağıdaki tiradı karşılaştırmasını öneriyoruz:

> "Bizi bu programlarda" (devrimci sosyal-demokratların programlarında) "şaşırtan şey, bu programlarda, işçilerin parlamentodaki (ki Rusya'da yoktur) faaliyetlerinin yararları ön plâna çıkarılırken, işçilerin ülkemizde mevcut olan fabrika işlerini düzenleyen fabrikatörlerin yasama meclislerine... ya da en azından yerel yönetimlere katılmalarının öneminin (devrimci nihilizmleri yüzünden) tamamen gözardı edilmesidir..."

Bu tiradın yazarı, Martinov'un kendi aklıyla vardığı düşünceyi biraz daha doğrudan, net ve açık ifade etmektedir. Bu yazar ise "Raboçaya Mysl Özel Eki"ndeki R. M.'dir (s. 15).

C) Politik Teşhirler ve "Devrimci Faaliyete Eğitmek"

Martinov "Iskra"nın karşısına kendi "işçi kitlelerinin faaliyetini yükseltme" "teorisi"ni koymakla, gerçekte bu faaliyeti **küçültme** çabasını açığa vurmuştur, çünkü bütün Ekonomistlerin önünde eğildikleri aynı ekonomik mücadeleyi, harekete geçirmek için tercih edilmesi gereken özellikle önemli, "en geniş uygulanabilirliği olan" bir araç ve bu faaliyetin alanı ilan etmiştir. Bu yanılgı, kesinlikle sadece Martinov'a özgü olmadığından ötürü karakteristiktir. Gerçekte ise "işçi kitlelerinin faaliyetini yükseltmek" **ancak**, kendimizi "ekonomik zemin üzerinde politik ajitasyon"la **sınırlamadığımızda** sağlanabilecektir. Politik ajitasyonun zorunlu genişletilmesinin en önemli koşullarından biri ise **çok yönlü** politik teşhirin örgütlenmesidir. Bu teşhirler olmadan kitleler politik bilince ve devrimci faaliyete eğitilemezler. Bu nedenle, bu tür faaliyet, tüm uluslararası sosyal-demokrasinin en önemli işlevlerinden birini oluşturur, çünkü politik özgürlük de bu teşhirleri ortadan kaldırmaz, sadece yönelim alanını değiştirir. Örneğin Alman partisi, tam da yürüttüğü politik teşhir kampanyasının azalmayan enerjisi sayesinde konumlarını sağlamlaştırmakta ve etki alanını genişletmektedir. Eğer işçiler, **hangi sınıfı** hedef alıyor olursa olsun, **her türlü** zorbalık ve baskı, zor ve suiistimal olayına tepki göstermeyi, hem de herhangi bir açıdan değil de sosyal-demokrat açıdan tepki göstermeyi öğrenmemişlerse, işçi sınıfının bilinci gerçek bir politik bi-

linç olamaz. Eğer işçiler, somut ve ayrıca mutlaka güncel politik olaylar ve olgular temelinde diğer toplumsal sınıfların **h e r b i r i - n i** entelektüel, moral ve politik yaşamlarının **b ü t ü n** tezahürleri içinde gözlemlemeyi öğrenmezlerse; nüfusun **b ü t ü n** sınıf, katman ve gruplarının yaşam ve faaliyetlerinin bütün yönlerinin materyalist tahlil ve materyalist değerlendirmesini pratikte uygulamayı öğrenmezlerse, işçi kitlelerinin bilinci gerçek bir sınıf bilinci olamaz. İşçi sınıfının dikkatini, gözlem yeteneğini ve bilincini yalnızca ya da hatta esas itibariyle işçi sınıfı üzerinde yoğunlaştıranlar sosyal-demokrat değildir, çünkü işçi sınıfının kendisini tanıması, onun modern toplumun **b ü t ü n** sınıfları arasındaki karşılıklı ilişkilere dair yalnızca teorik düşüncelerle değil — daha doğrusu: teorik olmaktan çok, politik yaşamın deneyimleri temelinde edinilmiş düşüncelerle kopmaz biçimde bağlıdır. Bu nedenle, Ekonomistlerimizin, ekonomik mücadelenin kitlelerin politik harekete çekilişi için en geniş uygulanabilirliği olan araç olduğu yolundaki vaazları bu kadar zararlı ve pratikteki anlamı bakımından bu kadar gericidir. Bir işçi, sosyal-demokrat olabilmek için, toprak sahibi ve papazın, yüksek memur ve köylünün, öğrenci ve dilencinin ekonomik niteliği ve sosyo-politik çehresi hakkında açık seçik bir düşünceye sahip olmalıdır; onların güçlü ve zayıf yanlarını bilmeli, her sınıf ve katmanın, ardında bencil hedeflerini ve gerçek "iç yapısı"nı **g i z l e d i ğ i** bütün slogan ve safsataları bilmelidir; hangi kurumların ve hangi yasaların şu ya da bu çıkarları dile getirdiğini ve bunu nasıl yaptıklarını anlamalıdır. Ne var ki, bu "açık seçik düşünce" hiçbir kitaptan öğrenilemez; bu ancak canlı örnekler sayesinde, belli bir anda çevremizde olup biten, herkesin birbirine anlattığı ya da fısıldadığı, belli olaylarda, belli mahkeme kararlarında vs. ifadesini bulan şeylerin hemen teşhir edilmesi sayesinde edinilebilir. Bu çok yönlü politik teşhirler, kitleleri devrimci faaliyete eğitmenin zorunlu ve **t e m e l** koşuludur.

Polisin halka hayvanca davranışı, mezheplerin baskı görmesi, köylülere zulmedilmesi, sansürün amansızlığı, askerlere eziyet edilmesi, en masum kültürel çabaların bastırılması vs. karşısında Rus işçileri neden hâlâ bu kadar az devrimci faaliyet göstermektedir? "Ekonomik"

mücadele bunu "kafasına dank ettirmediği", bu faaliyet "elle tutulur sonuçlar" "vaat etmediği" ve "olumlu" pek fazla bir şey sağlamadığı için mi? Hayır, böyle düşünmek, yineliyoruz, kendi suçunu başkalarına yüklemeye çalışmaktan, kendi darkafalılığını (diğer bir isimle Bernsteincılığı) işçi kitlelerinin sırtına yıkmaya çalışmaktan başka bir şey değildir. Kitle hareketinin peşinden ayağımızı sürüyerek geldiğimiz için, bütün bu rezaletlerin yeterince geniş, çarpıcı ve hızlı teşhirini örgütlemeyi henüz beceremediğimiz için kendi kendimizi suçlamalıyız. Bunu yaparsak (ve bunu yapabiliriz ve yapmak zorundayız), en sıradan işçi bile, öğrencilerin ve mezhep üyelerinin, köylülerin ve yazarların, kendisini adım başı ezen aynı gerici iktidar tarafından hakarete uğradığını ve eziyet gördüğünü anlayacak **ya da hissedecektir**, ve bunu hisseder hissetmez kendisi de mutlaka tepki göstermek isteyecek, bugün sansürcüleri yuhalayacak, yarın bir köylü ayaklanmasını bastırmış olan valinin konağı önünde gösteri yapacak, öbür gün kutsal engizisyonun işini yapan papaz kılıklı jandarmalara bir ders verecektir vs. Bugüne kadar, işçi kitlelerinin önüne, son zamanlarla ilgili çok yönlü teşhirler **sermek** konusunda çok az şey yaptık ya da hemen hemen hiçbir şey yapmadık. İçimizden pekçoğunda bu **boyun borcu** henüz bilince çıkmış değil, pekçok kişi, fabrika yaşamının dar çerçevesi içinde "monoton günlük mücadele"nin peşinden ayaklarını sürüyerek geliyor. Böyle bir durumda "'Iskra', parlak ve tamamlanmış düşüncelerin propagandasının önemine kıyasla monoton günlük mücadelenin ilerleyişinin önemini küçümseme eğilimindedir" (Martinov, s. 61) demek, partiyi geriye savurmak, hazırlıksızlığımızı, geriliğimizi savunmak ve göklere çıkarmak demektir.

Kitlelerin eyleme çağrılmasına gelince, enerjik bir politik ajitasyon, canlı ve çarpıcı teşhirler mevcut olur olmaz, bu kendiliğinden gerçekleşecektir. Birini suçüstü yakalamak ve her yerde anında teşhir etmek, aslında her türlü "çağrı"dan daha etkilidir; bu öyle etkilidir ki, çoğu kez, kitlelere kimin çağrı yaptığını, kimin şu ya da bu gösteri plânını önerdiğini vs. saptamak olanaksızlaşır. Çağrı —sözcüğün genel anlamında değil, somut anlamında— ancak eylem yerinde, an-

cak bizzat ve hemen eyleme katılanlar tarafından yapılabilir. Biz sosyal-demokrat yazarların işi ise, politik teşhirleri ve politik ajitasyonu derinleştirmek, genişletmek ve güçlendirmektir.

Sırası gelmişken, "çağrı yapmak" üzerine birkaç söz. İlkbahar olaylarından **ö n c e ,** işçileri, kesinlikle **e l l e t u t u l u r s o n u ç l a r v a a t e t m e y e n** bir soruna, yani öğrencilerin zorla askere alınması sorununa aktif biçimde müdahale etmeye **ç a ğ ı r a n t e k o r g a n "I s k r a"** idi. "183 öğrencinin zorla askere alınması" ile ilgili 11 Ocak tarihli emrin yayınlanmasından hemen sonra, "Iskra" bu konu üzerine bir makale yayınladı (No: 2, Şubat*) ve daha herhangi bir gösteri başlamadan **ö n c e,** işçileri öğrencilerin yardımına koşmaya **ç a ğ ı r d ı ,** "halkı", hükümetin bu küstahça meydan okumasına karşı açık bir yanıt vermeye çağırdı. Şimdi herkese soruyoruz: "Çağrı yapmak"tan bu kadar çok söz eden ve bunu özel bir faaliyet alanı haline getiren Martinov'un **b u** çağrı hakkında tek sözcük etmemesi gibi önemli bir durum nasıl açıklanır?

... "Raboçeye Dyelo" da dahil olmak üzere Ekonomistlerimiz, kendilerini geri işçilere uydurdukları için başarılı olmuşlardır. Ne var ki sosyal-demokrat işçi, devrimci işçi (ve bunların sayısı giderek artmaktadır), "elle tutulur sonuçlar vaat eden" vs. talepler için mücadele üzerine bütün bu açıklamaları hiddetle reddedecektir, çünkü o, bunların o eski, rubleye kopek katma türküsünün sadece yeni varyasyonları olduğunu anlayacaktır. Bu işçi, "Raboçaya Mysl" ve "Raboçeye Dyelo"dan akıl hocalarına şöyle diyecektir: Niçin yaygara basıyorsunuz beyler, kendi görevlerinizi yerine getireceğinize, niçin bizim kendi başımıza üstesinden gelebileceğimiz şeylerle uğraşıyorsunuz? Sosyal-demokratların görevinin ekonomik mücadelenin kendisine politik bir nitelik kazandırmak olduğunu söylemek hiç de akıllıca değil; bu sadece başlangıçtır ve sosyal-demokratların esas görevi bu değildir, çünkü bütün dünyada, ve Rusya'da da, **ç o ğ u k e z p o l i s i n k e n d i s i** ekonomik mücadeleye politik bir nitelik kazan-

---

* *Bkz. "Bütün Eserler", Cilt IV, 1. yarı cilt, s. 72.* —***Alm. Red.***

dırmaya **b a ş l a m a k t a d ı r,** ve işçiler hükümetin kimin yanında yer aldığını kendileri öğrenecektir.* Fakat sanki yeni bir Amerika keşfetmişçesine ileri sürdüğünüz "işçilerin işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadelesi", Rusya'nın en ücra taşrasında bile, grevlerden haberdar olan ama sosyalizm hakkında neredeyse hiçbir şey duymamış işçilerin kendileri tarafından yürütülüyor. Elle tutulur sonuçlar vaat eden somut talepler ileri sürerek harekete geçirmek istediğiniz işçi kitlelerinin "eylemliliği" zaten mevcuttur ve biz kendimiz günlük, sınırlı sendikal çalışmamızda bu somut talepleri, nerdeyse aydınlardan hiç yardım al-madan ileri sürüyoruz. Fakat **b ö y l e** bir faaliyet bize yetmiyor; sadece "ekonomik" politika mamasıyla beslenecek çocuklar değiliz; diğerlerinin bildiklerini de bilmek istiyoruz, politik yaşamın **b ü t ü n** yönlerini tanımak ve **h e r** politik olaya **a k t i f b i ç i m d e** katılmak istiyoruz. Bunun için, aydınlarımızın bizim zaten bildiğimiz şeyleri** daha az tekrarlaması, buna

---

* *"Ekonomik mücadelenin kendisine politik bir nitelik kazandırmak" talebi, politik faaliyet alanında* ***k e n d i l i ğ i n d e n l i ğ e t a p m a y ı*** *en açık biçimde ifade etmektedir. Ekonomik mücadele genellikle* ***k e n d i l i ğ i n d e n ,*** *yani "devrimci basilin, aydınlar"ın müdahalesi olmadan, bilinçli sosyal-demokratların müdahalesi olmadan politik bir nitelik kazanır. Örneğin İngiltere'de işçilerin ekonomik mücadelesi, sosyalistlerin herhangi bir katılımı olmadan politik bir nitelik kazanmıştır. Oysa sosyal-demokratların görevi, ekonomik zemin üzerinde politik ajitasyondan ibaret değildir, onların görevi, bu trade-unionist politikayı sosyal-demokratik bir politik mücadeleye* ***d ö n ü ş t ü r m e k ,*** *ekonomik mücadelenin işçilerde uyandırdığı politik bilinç kıvılcımlarından, işçileri* ***s o s y a l - d e m o k r a t*** *politik bilinç düzeyine* ***y ü k s e l t m e k*** *için* ***y a r a r l a n m a k t ı r .*** *Fakat kendiliğinden uyanan politik bilinci yükseltip ileriye götürmek yerine Martinovlar,* ***k e n d i l i ğ i n d e n l i k ö n ü n d e d i z ç ö k ü y o r*** *ve ekonomik mücadelenin işçilerin politik haklardan yoksun olmalarını "kafalarına dank ettirdiği"ni iddia edip bıkkınlık verene kadar yineliyorlar. Trade-unionist politik bilincin bu kendiliğinden uyanışının, sizlerin sosyal-demokrat görevleriniz sorununa* ***"k a f a l a r ı n ı z ı d a n k e t t i r m e m e s i "*** *kötü baylar!*

** *İşçilerin Ekonomistlere yönelttikleri bu sözlerin tarafımızdan uydurulmadığını kanıtlamak için, işçi hareketini hiç kuşkusuz çok yakından tanıyan ve biz "dogmatikler"e sempati duyma eğiliminde hiç olmayan iki tanığa atıfta*

karşılık henüz bilmediğimiz, "ekonomik" deneyimlerimizden ve fabrikadaki deneyimlerden hiçbir zaman öğrenemeyeceğimiz şeylerden, yani politik bilgilerden daha fazla söz etmesi gerekir. Bu bilgiyi siz aydınlar edinebilirsiniz, ve bunları bize, şimdiye kadar yaptığınızdan yüzlerce, binlerce kez fazla miktarda iletmek **boynunuzun borcudur;** hem de sadece açıklamalar, broşürler ve makaleler biçiminde değil (çoğu kez bunlar —açıksözlülüğümüzü bağışlayın!— biraz sıkıcı oluyor), hükümetimizin ve egemen sınıflarımızın bugün yaşamın bütün alanlarında yaptıklarının mutlaka canlı **teşhiri** biçiminde yapın. Bu boyun borcunuzu daha gayretle yerine getirin ve **"işçi kitlelerinin faaliyetini yükseltmek"ten daha az söz edin.** Biz sizin zannettiğinizden çok daha eylemliyiz ve "elle tutulur sonuçlar" vaat etmeyen talepleri bile sokak savaşlarıyla desteklemeyi beceriyoruz! Bizim eylemliliğimizi "yükseltmek" sizin işiniz değil, çünkü **eylemlilikten yoksun olan asıl sizsiniz.** Kendiliğindenlik önünde daha az secdeye gelin ve

bulunacağız, çünkü bunlardan biri ("Raboçeye Dyelo"yu bile politik bir organ sayan!) bir Ekonomist, diğeri ise bir teröristtir. Birinci tanığımız —gerçeklik ve canlılık açısından— mükemmel bir makalenin, "Petersburg İşçi Hareketi ve Sosyal-Demokrasinin Pratik Görevleri"nin yazarıdır ("Raboçeye Dyelo" No: 6). Yazar, işçileri: 1- bilinçli devrimciler, 2- ara kesim, ve 3- geriye kalan kitle olarak üçe ayırmaktadır. Ve ara kesim, "politik yaşamın sorunlarına, genel toplumsal koşullarla ilişkisini çoktan kavranmış olduğu kendi acil ekonomik çıkarlarından daha fazla ilgi göstermektedir.." "Raboçaya Mysl" "sertçe eleştirilmekte"dir: "Hep aynı şey, çoktan bilinen, çoktan okunan şeyler", "politik panoramasında yeni bir şey yok" (s. 30 ve 31). Fakat üçüncü kesim bile, "meyhanenin ve kilisenin daha az demoralize ettiği bu daha genç ve duyarlı kesimin eline neredeyse hiçbir zaman politik içerikli bir kitap geçmemesine rağmen, öğrenci ayaklanmaları vs. üzerine duyduğu bölük pörçük haberler hakkında derinlemesine düşündüğünde, politik yaşamda meydana gelen olaylar hakkında tamamen yanlış hükümler vermektedir." Terörist ise şöyle yazıyor: "... Çeşitli yabancı kentlerdeki fabrika yaşamı üzerine küçük ayrıntılar bir iki kez okunur, sonra bundan vazgeçilir... Bu çok can sıkıcıdır... Bir işçi gazetesinde devletten söz etmemek... işçilere küçük çocuk muamelesi yapmak demektir... İşçi küçük çocuk değildir" ("Svoboda", Devrimci-Sosyalist Grubun organı, s. 69 ve 70).

k e n d i eylemliliğinizi yükseltmeyi biraz daha çok düşünün baylar!

D) Ekonomizmin Terörizmle Ortak Yanı Nedir?

Yukarıdaki dipnotta, bir Ekonomistle, sosyal-demokrat olmayan bir teröristin, tesadüfen birbiriyle mutakabat içinde olduğu görülen görüşlerini aktardık. Ne var ki, genel konuşulduğunda, bu ikisi arasında tesadüfi değil, zorunlu bir iç bağıntı vardır, ve bunun üzerinde daha sonra ve tam da devrimci faaliyete eğitmek sorununda duracağız. Ekonomistlerle günümüz teröristlerinin ortak bir kökü var: bu, önceki bölümde genel bir olgu olarak söz ettiğimiz ve şimdi politik faaliyet ve politik mücadele alanındaki etkileri açısından inceleyeceğimiz **k e n d i l i ğ i n d e n l i ğ e t a p m a n ı n** ta kendisidir. İlk bakışta, iddiamız paradoks gelebilir, çünkü "monoton günlük mücadele"yi vurgulayanlarla, tek tek insanları en özverili mücadeleye çağıranlar arasındaki fark çok büyük gözükür. Fakat bu paradoks değildir. Ekonomistler ve teröristler, kendiliğinden hareketin iki farklı kutbuna tapanlardır: Ekonomistler, "salt-işçi-hareketi"nin kendiliğindenliğine, teröristler ise, devrimci çalışmayı işçi hareketiyle bir bütün halinde birleştirmeyi bilmeyen ya da bu olanaktan yoksun aydınların tutkulu öfkesinin kendiliğindenliğine taparlar. Bu olanağa artık inanmayan ya da hiç inanmamış olan birine, öfke duygusuna ve devrimci enerjisine terörden başka bir çıkar yol bulması gerçekten zor gelebilir. Böylece, sözünü ettiğimiz iki akımda da kendiliğindenliğe tapma, ünlü "Credo" programının **g e r ç e k l e ş t i r i l m e y e b a ş l a m a s ı n d a n** başka bir şey değildir: işçiler "işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele" ("Credo"nun yazarı, düşüncesini Martinov'un sözleriyle ifade ettiğimiz için bizi bağışlasın! Buna hakkımız olduğunu düşünüyoruz, çünkü "Credo"da da, işçilerin ekonomik mücadelede nasıl "kafalarını politik rejime çarptıkları"ndan söz edilmektedir), aydınlar ise kendi güçleriyle politik mücadeleyi yürütsünler, elbette teröre baş vurarak! Bu tamamen mantıki ve kaçınılmaz bir **s o n u ç t u r ,** bu sonucun kaçınılmazlığı bu programı gerçekleştirmeye başlayanların **b i l i n c i n e ç ı k m a m ı ş**

olsa da, bu sonuçta ısrar etmemek elde değildir. Politik faaliyetin kendi mantığı vardır, ve bu mantık, en iyi niyetle ya teröre başvurmaya ya da ekonomik mücadelenin kendisine politik bir nitelik kazandırmaya çağıranların bilincinden bağımsızdır. Cehenneme giden yol da iyi niyet taşlarıyla döşenmiştir, ve bu durumda iyi niyet insanı, "en az direnme yolu"na, tamamen burjuva "Credo" programı yoluna girme kendiliğinden çabasından kurtarmaz. Pekçok Rus liberalinin —açıktan liberallerin ve Marksist maskeli liberallerin— teröre içten bir sempati duyması ve bugün ortalığa yayılmış olan terörist ruh hallerini teşvik etmeye çalışması da tesadüf değildir.

İşçi hareketini her bakımdan ilerletme görevini önüne koyan, fakat bunu yaparken terörü ve deyim yerindeyse sosyal-demokrasiden kurtulmayı programına almış olan devrimci-sosyalist grup "Svoboda"nın[32] ortaya çıkması olgusu, sosyal-demokrat yalpalamaların yol açacağı bu sonucu daha 1897 sonunda harfiyen öngörüp ("Bugünkü Görevler ve Taktik Sorunu Üzerine") ünlü "iki perspektif"ini çizen P. B. Akselrod'un olağanüstü zekâsını bir kez daha doğrulamıştır.[33] Rus sosyal-demokratları arasında daha sonra ortaya çıkan bütün anlaşmazlıklar ve görüş ayrılıkları, tıpkı bitkinin tohum içinde bulunması gibi, bu iki perspektifte içerilidir.*

---

* *Martinov "başka, daha gerçekçi(?) bir ikilem tasavvur etmektedir" ("Sosyal-Demokrasi ve İşçi Sınıfı", s. 19): "Ya sosyal-demokrasi, proletaryanın ekonomik mücadelesinde doğrudan önderliği üstlenir ve bu sayede(!) bu mücadeleyi devrimci sınıf mücadelesine dönüştürür..." "Bu sayede" — yani besbelli ki ekonomik mücadelede doğrudan önderlik sayesinde. Martinov bize, sadece sendikal mücadeleye önderlik sayesinde, trade-unionist bir hareketi devrimci bir sınıf hareketine dönüştürmenin başarıldığının nerede görüldüğünü bir göstersin bakalım. Böyle bir "dönüşüm" için çok yönlü politik ajitasyona "doğrudan önderlik" etmeye aktif biçimde girişmenin zorunlu olduğunu kavramıyor mu?... "Ya da öteki perspektif: Sosyal-demokrasi, işçilerin ekonomik mücadelesinin önderliğinden uzaklaşır ve... böylece kendi kanatlarını keser..." "Raboçeye Dyelo"nun yukarıda aktarılan görüşüne göre, "uzaklaşan" "Iskra"dır. Oysa gördük ki "Iskra", ekonomik mücadeleye önderlik için "Raboçeye Dyelo"dan çok daha fazla şey yapmakta, bunu yaparken kendisini sadece bununla sınırlamamakta ve bu görev uğruna politik görevlerini ihmal etmemektedir.*

Bu açıdan bakıldığında, ekonomizmin kendiliğindenliğine karşı koyamayan "Raboçeye Dyelo"nun, neden terörizmin kendiliğindenliğine karşı koyamadığı da anlaşılır. Burada, "Svoboda"nın terörizmi savunmak için benimsediği özel argümantasyona işaret etmek çok ilginç olacaktır. "Svoboda" terörizmin yıldırıcı rolünü "tamamen reddeder" ("Devrimciliğin Yeniden Doğuşu", s. 64), bunun yerine terörün "sarsıp uyandırıcı önemi"ni ön plâna çıkarır. Bu, ilk olarak, teröre başvurmaya zorlayan o geleneksel (sosyal-demokrasi öncesi) düşünce çevresinin parçalanma ve çözülme safhalarından biri olarak karakteristiktir. Bugün hükümetin terörle "yıldırılamayacağı"nı ve dolayısıyla da dezorganize edilemeyeceğini tanımak, bir mücadele sistemi olarak, program tarafından tasdik ve kabul olunan bir faaliyet alanı olarak terörü mahkûm etmek demektir. İkinci olarak bu, "kitleleri devrimci faaliyete eğitme" alanındaki acil görevlerimiz konusunda anlayış kıtlığının örneği olarak daha da karakteristiktir. "Svoboda", terörü, işçi hareketini "sarsıp uyandırma"nın, ona "güçlü bir itki" vermenin aracı olarak propaganda ediyor. Kendi kendisini bundan daha çarpıcı biçimde çürüten bir başka argümantasyon tasavvur etmek zordur! Rus gerçekliğinde özel "sarsıp uyandırıcı" araçlar keşfetmeyi gerektirecek kadar az mı rezalet var? Öte yandan, Rusya'da egemen olan zorbalığın bile harekete geçirmediği ve geçiremeyeceği birisi, hükümetle bir avuç terörist arasındaki düelloyu kollarını kavuşturup, durup seyredecektir. Asıl mesele, işçi kitlelerinin Rus yaşantısının aşağılıkları tarafından, mücadele etme için çok güçlü biçimde sarsılıp uyandırılmalarıdır, ne var ki biz, Rus yaşantısının hepimizin zannettiğinden ve inandığından çok daha büyük miktarlarda ürettiği halk öfkesinin **b i r t e k** muazzam ırmak halinde birleştirilmesi gereken, deyim yerindeyse, tüm damla ve derecikleri toplamayı ve merkezileştirmeyi bilmiyoruz. Bu görevin gerçekleştirilebilecek olduğunu, işçi hareketinin muazzam büyümesi ve yukarıda saptadığımız işçilerin politik yazına duydukları açlık, çürütülemez biçimde kanıtlamaktadır. Oysa terör çağrıları, tıpkı ekonomik mücadelenin kendisine politik bir nitelik kazandırma çağrısı gibi, Rus devrimcilerinin önündeki en acil görevden: çok yönlü politik ajitasyonu örgütleme görevinden **k a ç m a n ı n**

farklı biçimleridir. "Svoboda" ajitasyonun **yerine** terörü **geçirmek** istiyor; "kitleler arasında güçlü, enerjik bir ajitasyon başladığında, terörün sarsıp uyandırıcı rolünü yerine getirmiş olacağı"nı açıkça ilan ediyor ("Devrimciliğin Yeniden Doğuşu", s. 68). İşte bu, hem teröristlerin hem de Ekonomistlerin, ilkbahar olaylarının* sunduğu açık kanıtlara rağmen, birilerinin yapay "sarsıp uyandırma araçları" arayarak, diğerlerinin ise "somut talepler"den söz ederek kitlelerin devrimci eylemliliğini küçümsediklerini göstermektedir. Ne biri, ne de diğeri, politik ajitasyon ve politik teşhirin örgütlenmesi alanında **kendi eylemliliklerini** geliştirmeye yeterli dikkati göstermiyorlar. Fakat bu eylemliliğin yerine bir başka şeyi **geçirmek**, ne şimdi, ne de herhangi başka bir zaman olanaklıdır.

E) Demokrasinin Öncü Savaşçısı Olarak İşçi Sınıfı

En kapsamlı ajitasyonun, ve dolayısıyla da çok yönlü politik teşhirlerin örgütlenmesinin, faaliyetin, eğer bu faaliyet gerçekten sosyal-demokrat bir faaliyet olacaksa, mutlaka zorunlu ve **en acil** görevleri arasında olduğunu gördük. Fakat bu sonuca **sadece**, işçi sınıfının politik bilgi ve politik eğitim itibariyle en acil gereksiniminden yola çıkarak vardık. Oysa sorunun böyle konuluşu çok dar olurdu, genelde her sosyal-demokrasinin, özelde de modern Rus sosyal-demokrasisinin genel demokratik görevlerini göz ardı ederdi. Bu önermeyi mümkün olduğunca somut açıklamak için, soruna Ekonomistlere "en yakın" yönden, yani pratik yönden yaklaşmaya çalışacağız. İşçi sınıfının politik bilincini geliştirmenin zorunlu olduğu konusunda "herkes hemfikir". Sorun şu: bu nasıl yapılacak ve buna ulaşmak için ne gerekli? Ekonomik mücadele işçilere sadece, hükümetin işçi sınıfına karşı tavrı ile ilgili sorunları "kafalarını dank ettirir" ve "ekonomik mücadelenin kendisine politik bir nitelik kazandırmak"

* *Kastedilen 1901 ilkbaharında baş gösteren büyük sokak gösterileridir. (Yazarın 1908 baskısına dipnotu. —**Alm. Red.**)*

görevi için **ne kadar çok çaba harcarsak harcayalım**, bu görev çerçevesinde işçilerin politik bilincini yükseltmeyi (sosyal-demokrat politik bilinç düzeyine çıkarmayı) **asla başaramayız, çünkü aslında bu çerçevenin kendisi dardır**. Martinov'un formülü bizim için, onun karışıklık yaratma yeteneğini gösterdiğinden değil, bütün Ekonomistlerin temel yanılgısını, yani işçilerin politik sınıf bilincinin **içeriden**, deyim yerindeyse, ekonomik mücadelelerinden, yani sadece (ya da esas olarak) bu mücadelelerden yola çıkarak geliştirilebileceği inancını en canlı biçimde ifade ettiği için değerlidir. Böyle bir anlayış temelden yanlıştır ve onlarla giriştiğimiz polemik yüzünden bize gücenen Ekonomistler, görüş ayrılıklarının kaynağı üzerine yeterince düşünmek istemedikleri için, kelimenin tam anlamıyla birbirini anlamama, farklı diller konuşma durumu ortaya çıkıyor.

İşçilere politik sınıf bilinci **ancak dışarıdan**, yani ekonomik mücadelenin dışından, işverenlerle işçiler arasındaki ilişki alanının dışından götürülebilir. Bu bilginin edinilebileceği biricik alan, **bütün** sınıf ve katmanların devlet ve hükümetle ilişki alanı, **bütün** sınıflar arasındaki karşılıklı ilişkiler alanıdır. Bu nedenle, işçilere politik bilinç götürmek için ne yapmalı sorusuna, tek başına ve sadece, çoğu durumlarda pratisyenlerin —Ekonomizme eğilimli pratisyenleri tamamen bir yana bırakıyoruz— yetindiği yanıt, yani "işçilerin arasına gidilmeli" yanıtı verilmemelidir. **İşçilere** politik bilinç götürmek için sosyal-demokratlar **nüfusun bütün sınıfları arasına gitmeli**, ordu birliklerini **bütün yönlere** göndermelidir.

Böyle köşeli bir formülasyonu kasten seçişimizin, kendimizi kasten böylesine çok basitleştirilmiş ifade edişimizin nedeni, paradoksları çok sevmemiz değil, Ekonomistlere, bağışlanmaz biçimde ihmal ettikleri görevleri, anlamak istemedikleri trade-unionist politikayla sosyal-demokrat politika arasındaki farkı adamakıllı "kafalarına dank ettirmek"tir. Bu nedenle, okurdan, sabırsızlanmamasını ve bizi dikkatle sonuna kadar dinlemesini rica ediyoruz.

Son yıllarda en yaygın olduğu haliyle bir sosyal-demokrat çevre tipini alalım ve çalışmasını inceleyelim. Bu çevrenin "işçilerle bağı" vardır ve bununla yetinir; fabrikalardaki rezaletleri, hükümetin kapitalistlere ayrıcalıklı davranışını ve polisin alçakça hareketlerini teşhir eden bildiriler yayınlar; işçilerle yapılan toplantılarda konuşmalar hiç ya da hemen hemen hiç, aynı konuların dışına çıkmaz; devrimci hareketin *tarihi*, hükümetimizin iç ve dış politikasının sorunları, Rusya ve Avrupa'nın ekonomik gelişimi sorunları ve modern toplumda çeşitli *sınıfların* konumları vs. üzerine konferanslar ve tartışmalar pek seyrek gerçekleşir; hiç kimse, toplumun öteki sınıflarıyla sistemli bağlar kurmayı ve geliştirmeyi düşünmez. Aslında böyle çevrelerin üyeleri için, kâfalarında çizdikleri ideal politikacı resmi, sosyalist politik önderden çok, bir trade-union sekreteridir. Çünkü herhangi bir —diyelim ki İngiliz— trade-union sekreteri, işçilere daima ekonomik mücadele yürütmekte yardım eder, fabrikalara ilişkin teşhirler örgütler, grev ve grev gözcüleri koyma (herhangi bir fabrikada grev olduğu yolunda herkesi uyarmak için) özgürlüğünü kısıtlayan yasa ve önlemlerin adaletsizliğini anlatır, burjuva sınıflara mensup hakemlerin önyargılılıkları üzerine işçileri aydınlatır vs. vs. Tek sözcükle, her trade-union sekreteri, "işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele"yi yürütür ve destekler. **Bunun henüz** sosyal-demokratizm olmadığı; bir sosyal-demokratın idealinin trade-union sekreteri değil, nerede görülürse görülsün, hangi sınıf ya da katmanı hedef alırsa alsın, keyfiliğin ve baskının bütün belirtilerine karşı tepki göstermeyi; bütün bu belirtileri, polis zorbalığı ve kapitalist sömürünün genel bir tablosunda birleştirmeyi; sosyalist inançlarını ve demokratik taleplerini **tüm dünyanın gözü önünde** açıklamak için, proletaryanın kurtuluş mücadelesinin dünya çapındaki tarihsel önemini **herkese** anlatmak için en küçük fırsattan yararlanmayı bilen **halkın sözcüsü** olması gerektiği ne kadar vurgulansa azdır. Örneğin Robert Knight (İngiliz trade-unionları içinde en güçlülerinden olan Kazancılar Birliği'nin ünlü sekreteri ve lideri) ile Wilhelm Liebknecht karşılaştırılsın ve Martinov'un "Iskra" ile arasındaki görüş ayrılıklarını tartışırken yaptığı gibi, bu ikisi karşı karşıya konsun. Gö-

rülecektir ki, Robert Knight —Martinov'un makalesinin sayfalarını karıştırmaya başlıyorum— "kitleleri" çok daha fazla "bilinen somut eylemlere çağırırken" (s. 39), W. Liebknecht daha çok "mevcut düzenin tamamının ya da kısmi görüngülerinin devrimci açıdan aydınlatılması" (s. 38 ve 39) ile uğraşmıştır; R. Knight "proletaryanın acil taleplerini formüle eder ve bunları gerçekleştirme araçlarını gösterirken" (s. 41), bunları da yapan W. Liebknecht, "aynı zamanda çeşitli muhalif katmanların aktif faaliyetine yol göstermeyi" ve "onlara pozitif bir eylem programı dikte etmeyi" ihmal etmemiştir* (s. 41); R. Knight "ekonomik mücadelenin kendisine mümkün olduğunca politik bir nitelik kazandırmak" için (s. 42) elinden geleni yapar, ve "elle tutulur belirli sonuçlar vaat eden somut talepleri hükümete sunma"yı (s. 43) fevkalâde becerirken, W. Liebknecht daha çok "tek yönlü teşhirlerle" uğraşmış (s. 40); R. Knight "monoton günlük mücadelenin ilerlemesine", W. Liebknecht ise "parlak ve tamamlanmış düşüncelerin propagandasına" (s. 61) daha çok önem vermiş; W. Liebknecht kendi yönettiği gazeteyi "halkın çeşitli kesimlerinin çıkarlarıyla çatıştığı ölçüde ülkemizdeki durumu ve herşeyden önce de politik durumu teşhir eden devrimci muhalefetin bir organı" (s. 63) haline getirirken, R. Knight "proleter mücadele ile sıkı organik bağ içinde işçi davası için çalışmış" (s. 63) — "sıkı ve organik bağ" sözü, daha önce Kriçevski ve Martinov örneklerinde gördüğümüz gibi, kendiliğindenliğe tapma anlamında anlaşıldığında— ve "etki alanını daraltmıştır", çünkü o da tıpkı Martinov gibi, elbette "bununla bizzat etkiyi derinleştirdiğine" (s. 63) inanmıştır. Kısacası, görülecektir ki, Martinov sosyal-demokrasiyi fiilen trade-unionizme indirgemiş, elbette bunu sosyal-demokrasinin iyiliğini istemediği için değil, Plehanov'u anlamaya çalışacağına, onu derinleştirmekte biraz acele ettiği için yapmıştır.

Fakat konumuza dönelim. Proletaryanın politik bilincinin çok yönlü geliştirilmesini sadece lafta savunmayan bir sosyal-demokratın, "nüfusun bütün sınıfları arasına gitmek" zorunda olduğunu söyledik.

---

* *Örneğin Alman-Fransız savaşında Liebknecht, t ü m   d e m o k r a s i adına bir eylem programı dikte etmiştir ve Marx ve Engels 1848 yılında bunu daha da çok yapmışlardır.*

Şu sorular önümüze çıkıyor: Bu nasıl gerçekleşecek? Buna gücümüz var mı? Bütün diğer sınıflar içinde böyle bir çalışma için zemin var mı? Bu bir geri çekilme anlamına *gelmez mi*, ya da sınıf bakış açısından gerilememize yol açmaz mı? Bu soruları inceleyelim.

Hem teorisyenler, hem propagandistler, hem ajitatörler, hem de örgütçüler olarak biz "nüfusun bütün sınıfları içine gitmek" zorundayız. Sosyal-demokratların teorik çalışmasının, tek tek sınıfların sosyal ve politik *durumlarının* tüm özelliklerinin incelenmesine yönelik olması gerektiğinden hiç kimse kuşku duymuyor. Ne var ki, bu hususta çok az şey yapılıyor, fabrika yaşamının özelliklerinin incelenmesi konusunda yapılanlarla kıyaslandığında kıyaslanmayacak kadar az şey yapılıyor. Komitelerde ve çevrelerde, metalurji sanayiinin herhangi bir dalında özel incelemeler yapmaya dalmış insanlara bile rastlayabiliriz, fakat sosyal ve politik yaşamımızın herhangi bir aktüel konusu üzerine, nüfusun diğer kesimleri arasında sosyal-demokrat çalışma için fırsat yaratabilecek malzeme toplama *işiyle* özel olarak uğraşan (çoğu kez olduğu gibi şu ya da bu nedenle pratik çalışmayı bırakmak zorunda kalmış) örgüt üyelerine rastlamak neredeyse imkansızdır. İşçi sınıfı hareketinin bugünkü önderlerinin çoğunun yetersiz hazırlığından söz ederken, bu bağıntıdaki eğitimden de bahsedilmek zorundadır, çünkü bu da "proleter mücadele ile sıkı organik bağ"ın "Ekonomist" kavranışıyla bağıntılıdır. Fakat asıl mesele elbette, halkın bütün katmanları içinde **propaganda** ve **ajitasyondur. Herkesin** katılabileceği mitingler ve toplantılar, **bütün** sınıfların temsilcilerinin önünde konuşma olanağı sağlayan parlamento, Batı Avrupa sosyal-demokratlarına bu çalışmayı kolaylaştırmaktadır. Bizde ise ne bir parlamento, ne de toplantı özgürlüğü var, fakat biz yine de, bir **sosyal-demokratı** dinlemek isteyen işçilerle toplantılar yapmayı başarıyoruz. Bir **demokratı** dinlemek isteyen tüm halk sınıflarının temsilcileriyle toplantılar yapmayı da bilmeliyiz. Çünkü, "komünistlerin her devrimci hareketi desteklediklerini", bu nedenle, sosyalist inançlarımızı bir an bile gizlemeksizin, **tüm halkın önünde genel demokratik görevleri** anlatmak ve vurgulamakla yükümlü olduğumuzu

pratikte unutan biri sosyal-demokrat değildir. **Her** türlü genel demokratik sorunların gündeme getirilmesinde, öne çıkartılmasında ve çözülmesinde **herkesten önde olma** yükümlülüğünü pratikte unutan biri, sosyal-demokrat değildir.

"Bununla herkes mutlak hemfikir!" —diye sözümüzü kesecek sabırsız okur—, ve Yurtdışı Birliği'nin son konferansı tarafından kabul edilen "Raboçeye Dyelo" Yazı Kurulu'na Talimatlarda doğrudan şöyle deniyor:

> "Proletaryayı, ya özel bir sınıf olarak doğrudan, ya da **özgürlük mücadelesinde bütün devrimci güçlerin öncü müfrezesi** olarak ilgilendiren toplumsal ve politik yaşamın bütün olgu ve olayları, politik propaganda ve ajitasyona hizmet etmek zorundadır." ("İki Konferans", s. 17, italikler bizim.)

Evet, bunlar çok doğru, çok güzel sözler, "Raboçeye Dyelo" bunları **kavramış** olsaydı, **bu sözlerin yanında bunlarla çelişen şeyler söylemeseydi**, bundan tamamen hoşnut olurduk.

... Gerçekten de Martinov'un şu muhakemesini inceleyelim. Sayfa 40'ta, "Iskra"nın teşhir politikasının tek yanlı olduğundan söz ediyor ve şöyle diyor:

> "Hükümete karşı ne kadar güvensizlik ve nefret eksek de, hükümetin devrilmesi için yeterince büyük, aktif bir toplumsal enerji geliştiremediğimiz sürece hedefe varamayız."

Bunun, geçerken belirtelim, bize çok tanıdık gelen, kitlelerin aktivitesinin yükseltilmesi yanında, kendi aktivitesini azaltma kaygısı olduğunu belirtelim. Fakat şimdi sorun bu değil. Martinov burada **devrimci** enerjiden söz ediyor ("...devrilmesi için"). Peki hangi sonuca varıyor? Normal zamanlarda çeşitli toplumsal katmanlar kaçınılmaz olarak dağınık olduklarından;

> "biz sosyal-demokratların aynı zamanda çeşitli muhalefet kesimlerinin aktif faaliyetini yönetemeyeceğimiz, onlara pozitif bir eylem programı dikte edemeyeceğimiz, onlara kendi çıkarları için günbegün hangi araçlarla mücadele edeceklerini gösteremeyeceğimiz" açıkmış... "Liberal kesimler, kendi acil çıkarları için, onları politik rejimimizle karşı karşıya getirecek aktif mücadeleye kendileri eğileceklerdir."(s. 41)

Böylece devrimci enerjiden, otokrasinin yıkılması için aktif mücadeleden söz etmekle işe başlayan Martinov, çok geçmeden, sendikal enerjiye, kısa vadeli çıkarlar için aktif mücadeleye dönmüştür. Bizim, öğrencilerin, liberallerin vs. "acil çıkarları" için mücadelelerini yönetemeyeceğimiz çok açıktır, fakat tartışılan konu bu değildi, saygıdeğer Ekonomist! Tartışılan, otokrasinin devrilmesine çeşitli toplumsal katmanların olası ve zorunlu katılımıydı, ve biz **bu** "çeşitli muhalefet kesimlerinin aktif faaliyetini" sadece **yönetebilmekle** kalmamalıyız, eğer "öncü müfreze" olmak istiyorsak, mutlaka yönetmeliyiz. Öğrencilerimizin, liberallerimizin vs. "politik rejimimizle karşı karşıya gelmeleri"ni sadece kendileri sağlamayacak, bunun için her şeyden önce polis ve otokratik hükümetin memurları ellerinden geleni yapacaklardır. Ama biz eğer ileri demokratlar olmak istiyorsak, aslında sadece üniversitelerdeki ya da Zemstvo'daki vs. koşullardan hoşnut olmayan insanların, tüm politik rejimin işe yaramazlığı düşüncesine varmalarını sağlamalıyız. **Bizim** Partimizin önderliği altında böyle çok yönlü bir politik mücadele örgütleme görevini **biz** üzerimize almalıyız ki, bütün mevcut muhalefet kesimleri bu mücadeleyi ve bu partiyi ellerinden geldiğince destekleyecek durumda olsun ve gerçekten desteklesin. Sosyal-demokrat pratisyenleri, bu çok yönlü mücadelenin bütün safhalarını ve olaylarını yönetebilecek, gerektiğinde, hem ayaklanan öğrencilere, hem de hoşnutsuz Zemstvoculara, hem öfkeli mezhep üyelerine, hem de haksızlığa uğrayan ilkokul öğretmenlerine vs. pozitif bir eylem programı kabul ettirebilecek sosyal-demokrat politik önderler haline **biz** getirmek zorundayız. Bu nedenle, Martinov'un, "bizim onların karşısına **sadece** rejime karşı davacılar **olumsuz** rolünde çıkabileceğimiz..., **sadece** çeşitli hükümet komisyonlarına bağladıkları umutları yıkabileceğimiz" (italikler bizim) yolundaki iddiası **tamamen yanlıştır.** Martinov bu sözleriyle, devrimci "öncü müfreze"nin gerçek rolünün ne olduğunu **hiçbir biçimde anlamadığını** göstermektedir. Okur bunu göz önünde tuttuğunda, Martinov'un şu toparlayıcı sözlerinin **gerçek anlamı** açık olacaktır:

"'Iskra', ülkemizdeki durumu ve özellikle de nüfusun çeşitli kesimlerinin çıkarlarıyla çatıştığı ölçüde politik durumu teşhir eden devrimci muhalefetin organıdır. Biz ise proleter mücadeleyle sıkı organik bağ içinde işçi davası için çalışıyoruz ve çalışacağız. Etki alanımızı daraltarak, etkinin kendisini derinleştiriyoruz." (s. 63)

Martinov'un vardığı bu sonucun gerçek anlamı şudur: "Iskra", işçi sınıfının (ülkemizde bir yanlış anlama yüzünden, eğitimlerinin ya da inançlarının yetersizliği yüzünden pratisyenlerimizin kendilerini sık sık onunla sınırladıkları) trade-unionist politikasını, sosyal-demokrat politikaya **y ü k s e l t m e k** istiyor. "Raboçeye Dyelo" ise sosyal-demokrat politikayı trade-unionist politikaya **i n d i r g e - m e k** istiyor. Bunu yaparken de bu iki tutumun "ortak dava içinde kesinlikle bağdaşabilir tutumlar" olduğuna vemin billah ediyor. O, sancta simplicitas!*

Devam edelim. Propaganda ve ajitasyonumuzu nüfusun **b ü - t ü n** sınıflarına götürebilecek gücümüz var mı? Elbette var. Zaman zaman bunu inkâr etme eğilimi gösteren Ekonomistlerimiz, hareketimizin (yaklaşık) 1894'ten 1901'e kadar ileriye doğru attığı muazzam adımı gözden kaçırıyorlar. Gerçek "kuyrukçular" olarak, hareketin çoktan geride kalmış başlangıç döneminde yaşıyorlar. O zamanlar gücümüz gerçekten de dikkat çekecek kadar azdı, o zamanlar kendimizi tamamen işçiler arasında çalışmaya adama ve bu rotadan en ufak bir sapmayı şiddetle reddetme kararlılığı doğal ve haklıydı, o zamanlar tüm görev işçi sınıfı içinde sağlam bir yer edinmekti. Bugün harekete devasa güçler katılmış bulunmaktadır, eğitim görmüş sınıfların genç kuşaklarının en iyi temsilcileri bize gelmektedir, taşranın her yerinde, mecburen orada oturan, harekete katılmış ya da katılmak isteyen insanlar, sosyal-demokrasiye doğru çekilen insanlar bulunmaktadır (oysa 1894 yılında Rus sosyal-demokratlarının sayısı parmakla sayılabiliyordu). Hareketimizin başlıca politik ve örgütsel eksikliklerinden biri, bütün bu güçlerden yararlanmayı, herkese uygun bir iş vermeyi **b i l e m e m e m i z d i r** (bir sonraki bölümde bu konuya daha yakından değineceğiz). Bu güçlerin ezici çoğunluğunun "işçiler arası-

* *Ey kutsal ahmaklık!* —*Alm. Red.*

na gitmek" gibi bir olanağı kesinlikle yoktur, bu nedenle güçleri temel çalışmamızdan saptırma gibi bir tehlike söz konusu olamaz. İşçilere gerçek, çok yönlü ve canlı politik bilgiler sağlamak için, her yerde, bütün toplumsal kesimler içinde, devlet mekanizmamızın iç işleyişini öğrenme olanağı tanıyan bütün mevkilerde "kendi adamlarımıza", sosyal-demokratlara ihtiyaç var. Bu tür insanlar sadece propaganda ve ajitasyon için değil, daha çok fazlasıyla örgütsel çalışma için gereklidir.

Nüfusun bütün sınıfları içinde faaliyet yürütmek için bir zemin var mı? Bunu görmeyenler, bilinç bakımından yine kitlelerin kendiliğinden kalkınışının gerisinde kalmaktadır. İşçi hareketi her zamanki gibi birilerinde hoşnutsuzluk, diğerlerinde muhalefeti destekleme umudu, daha başkalarında ise otokrasinin dayanılmazlığı ve kaçınılmaz yıkılışı bilincini yaratmaktadır. Eğer mevcut hoşnutsuzluğun bütün belirtilerinden yararlanma, rüşeym halinde de olsa mevcut bütün protesto tohumlarını bir araya toplama ve işleme görevimizin bilincinde olmazsak, ancak lafta "politikacı" ve "sosyal-demokrat" oluruz (gerçekte büyük çoğunlukla böyle olduğu gibi). Emekçi köylülüğün, ev işçilerinin, küçük zanaatçıların vs. milyonlarca kitlesinin birazcık yetenekli bir sosyal-demokratın propaganda konuşmasını her zaman istekle dinleyeceğinden söz bile etmiyoruz. Fakat, içinde, hak yoksunluklarından ve baskıdan hoşnutsuz ve bu nedenle de en acil genel demokratik talepleri dile getiren sosyal-demokrat propagandaya açık olmayan kişi, grup ve çevrelerin olmadığı nüfusun bir tek sınıfı dahi gösterilebilir mi? Ne var ki, sosyal-demokratların toplumun **bütün** sınıf ve katmanları içinde yürütecekleri bu politik ajitasyonu somut olarak tasavvur etmek isteyen birine, bu ajitasyonun en önemli (ama elbette tek değil) aracı olarak, sözcüğün geniş anlamında **politik teşhirleri** gösterebiliriz.

"Bir ölçüde düşünen bütün halk kesimleri arasında" —diye yazmıştım, ileride daha ayrıntılı ele alacağımız "Nereden Başlamalı" ("Iskra" No: 4, Mayıs 1901) adlı makalede— "**politik** teşhirler için bir tutku yaratmalıyız. Politik şikayetlerin bugün böylesine güçsüz, seyrek ve çekingen olması gözümüzü yıldırmamalıdır. Bunun nedeni, kesinlikle kitlelerin polis baskısına alışmış olmaları değildir. Bunun nedeni, teşhir

edebilecek ve suçlayabilecek, bunları yapmaya hazır insanların söz söyleyebilecekleri bir kürsülerinin olmaması, konuşmacıları coşkuyla dinleyen ve cesaretlendiren dinleyicilerin olmaması, bunların halkta "her şeye kadir" Rus hükümetini suçlamaya değecek herhangi bir güç görmemeleridir... Şimdi, bütün halkın önünde Çarlık hükümetini teşhir etmekle görevli bir kürsü kuracak durumdayız ve bu kürsüyü kurmakla yükümlüyüz; sosyal-demokrat gazete böyle bir kürsü olmalıdır."*

Çok yönlü ve canlı politik bilgiye herşeyden önce ve en fazla gereksinim duyan ve bu bilgiyi, "elle tutulur sonuçlar" vaat etmese de aktif mücadeleye dönüştürmeye en fazla yetenekli olan işçi sınıfı, politik teşhirler için işte böyle ideal bir dinleyici kitlesi oluşturmaktadır. **Tüm halkın önünde** yapılacak teşhirler için kürsü ise ancak tüm Rusya'yı kapsayacak bir gazete olabilir. "Bir politik organı olmadan, bugünkü Avrupa'da politik hareket adını hakeden bir hareket düşünülemez", oysa Rusya da bu bakımdan hiç kuşkusuz bugünkü Avrupa'ya dahildir. Ülkemizde basın çoktan beri bir güç haline gelmiştir, yoksa hükümet Katkov ve Meşçerski gibilerini satın almak ve sübvanse etmek için onbinlerce ruble harcamazdı. Otokratik Rusya'da illegal basının, sansür zincirlerini koparması ve legal ve tutucu organları kendisinden açıkça söz etmek **zorunda bırakması** yeni birşey değildir. Yetmişli, hatta ellili yıllarda böyleydi. Oysa bugün illegal basını okumaya ve —"Iskra"ya yazan bir işçinin sözleriyle— ondan "nasıl yaşanıp nasıl ölüneceğini" (No: 7) öğrenmeye hazır halk kesimleri ne kadar genişlemiş ve derinleşmiştir. Tıpkı ekonomik teşhirlerin fabrika sahiplerine karşı bir savaş ilanı olması gibi, politik teşhirler de **hükümete** karşı bir savaş ilanıdır. Ve bu teşhir kampanyası ne denli kapsamlı ve şiddetli olursa, **savaş ilan eden toplumsal sınıf, savaşı başlatmak** için ne kadar kalabalık ve kararlıysa, bu savaş ilanı o kadar büyük manevi öneme sahip olacaktır. Bu nedenle politik teşhirler, esas itibariyle, düşman cephesini **dağıtmanın,** düşmanın tesadüfi ya da geçici müttefiklerini ondan ayırmanın, otokratik hükümetin sürekli görevlileri arasına nefret ve güvensizlik ekmenin en güçlü araçlarından biridir.

---

* *Bkz. elinizdeki cilt, s. 31-32.* —***Red.***

Günümüzde, ancak bütün halkın önünde gerçek teşhirler **ö r g ü t l e y e n** bir parti, devrimci güçlerin öncü müfrezesi olabilir. Bu "bütün halkın önünde" sözünün çok büyük bir içeriği vardır. İşçi sınıfından gelmeyen (ama öncü müfreze olabilmek için tam da diğer sınıfları çekmeliyiz) teşhircilerin büyük çoğunluğu, akıllı başında politikacılar ve serinkanlı pratik adamlardır. "Her şeye kadir" Rus hükümeti bir yana, küçük bir memurdan "şikayetçi" olmanın bile pek tehlikesiz olmadığını çok iyi bilirler. Bu nedenle de, şikayetleriyle **b i z e**, ancak şikayetlerinin etkili olduğunu gördüklerinde, bizim **p o l i t i k b i r g ü ç** oluşturduğumuzu gördüklerinde başvuracaklardır. Dışımızdakilerin gözünde böyle bir güç olabilmek için bilincimizi, inisiyatifimizi ve enerjimizi **y ü k s e l t m e k** amacıyla çok ve inatla çalışmak zorundayız; bunun için, bir artçı teorisi ve pratiğinin üzerine "öncü" etiketi yapıştırmak yetmez.

Fakat eğer biz gerçekten bütün halkın önünde hükümetin teşhir edilmesinin örgütlenmesini üzerimize alacaksak, hareketimizin sınıf karakteri nerede dile gelecek? — diye soracaktır ve zaten sormaktadır "proleter mücadele ile sıkı organik bağ"ın akıllı olmaktan çok gayretli tapıcısı. Hareketimizin sınıf karakteri, bu teşhirleri bütün halkın önünde biz sosyal-demokratların yapmasında; ajitasyonun ortaya attığı bütün sorunların aydınlatılmasının, *Marksizmin kasıtlı* ya da *kasıtsız* çarpıtılmasına herhangi bir ödün vermeksizin, tutarlı sosyal-demokrat bir ruhla yapılmasında; bu çok yönlü politik ajitasyonun, içinde, bütün halk adına hükümete karşı saldırıyı, —proletaryanın politik bağımsızlığını koruyarak— proletaryanın devrimci eğitimini ve işçi sınıfının ekonomik mücadelesini, her geçen gün yeni proletarya kesimlerini ayağa kaldıran ve saflarımıza katan, proletaryanın sömürücüleriyle o kendiliğinden çatışmalarından yararlanmayı ayrılmaz bir bütün halinde birleştiren bir parti tarafından yapılmasında dile gelecektir.

Fakat Ekonomizmin en karakteristik özelliklerinden biri, proletaryanın acil gereksinimlerinin (politik ajitasyon ve politik teşhirler vasıtasıyla çok yönlü politik eğitim), genel demokratik hareketin gereksinimleriyle bu bağını, dahası: örtüşmesini anlayamamasıdır. Bu gerçeğin anlaşılmaması, sadece "Martinovcu" lakırdılarda değil, aynı za-

manda bu sözlerle anlam itibariyle özdeş olan güya sınıfsal bakış açısına atıflarda da dile geliyor. Örneğin "Iskra"nın 12. sayısında yayınlanan "Ekonomist" mektubun sahipleri bu konuda şöyle diyorlar:*

> "'Iskra'nın aynı temel hatası (ideolojiye aşırı değer biçilmesi), sosyal-demokrasinin çeşitli toplumsal sınıf ve eğilimlerle ilişkisi sorunlarında onun tutarsızlığının nedenidir. Otokrasiye karşı mücadeleye derhal geçme görevini teorik muhakemeler yoluyla" ("partiyle birlikte büyüyen parti görevlerinin büyümesi"yle değil) "çözen ve şu anki durumda bu görevin işçiler için bütün zorluğunu muhtemelen hisseden..." (sadece hissetmekle kalmıyor, bu görevin işçilere, onlara küçük çocukmuş gibi davranan "Ekonomist" entelektüellerden çok daha az zor geldiğini de pekâlâ biliyor, çünkü işçiler, unutulmaz Martinov'un sözleriyle konuşacak olursak, "elle tutulur sonuçlar" vaat etmeyen talepler için de mücadele etmeye hazırlar) "...fakat bu mücadele için güç toplamaya devam etmeyi beklemeye sabrı olmayan 'Iskra', aydınların saflarında müttefikler aramaya başlamaktadır..."

Evet, evet, uzun zamandır her türlü "uzlaşmacı politikacı" tarafından vaat edilen, Ekonomistlerimizin kendi geriliklerini işçilerin sırtına yüklemekten, **k e n d i** enerjisizliklerini işçilerin güya güçsüzlükleriyle haklı göstermekten vazgeçecekleri o mutlu günleri "beklemeye" gerçekten de "sabrımız" kalmadı. Ekonomistlerimize sormak istiyoruz: "İşçilerin bu mücadele için güç toplaması" neden ibaret olmalıdır? İşçilerin politik eğitiminden, aşağılık otokrasimizin **b ü t ü n** yönlerinin teşhirinden değil mi acaba? Ve **t a m d a b u ç a l ı ş m a i ç i n**, Zemstvoculara, öğretmenlere, istatistikçilere, öğrencilere vs. karşı politik saldırıları bize iletmeye hazır "liberaller ve aydınlar arasında müttefikler"e ihtiyaç duyduğumuz açık değil mi? Bu şaşırtıcı derecede "zekice mekanizma"yı kavramak gerçekten bu kadar mı zor? P. B. Akselrod ta 1897'den beri** sürekli şöyle demiyor mu?

---

* *Yer darlığı, Ekonomistler için son derece karakteristik olan bu mektuba "Iskra"da ayrıntılı yanıt vermemizi engelledi. Mektubun yayınlanmasına çok sevindik, çünkü "Iskra"nın sınıfsal bakış açısının tutarsızlığı üzerine iddialar çoktandır ve çeşitli yönlerden kulağımıza gelmekteydi, ve yanıt verebilmek için sadece uygun bir fırsat ya da bu suçlamanın formüle edilmiş ifadesini bekliyorduk. Saldırılara ise biz savunmayla değil, karşı-saldırıyla yanıt vermeye alışığız.*

** *Daha önce sözü edilen "Bugünkü Görev..." broşüründe.* —**Alm. Red.**

> "Proleter olmayan sınıflar içinde taraftarlar ve doğrudan ya da dolaylı müttefikler kazanma görevi, Rus sosyal-demokratları için, herşeyden önce ve esas olarak bizzat proletarya içinde yürütülecek propaganda faaliyetinin karakteriyle çözülecektir."

Fakat Martinov ve diğer Ekonomistler, buna rağmen, meseleyi sanki işçiler **i l k ö n c e** "işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadelede" (trade-unionist bir politika için) güç toplamak ve ancak ondan **s o n r a,** trade-unionist "eyleme eğitim"den sosyal-demokrat eyleme "geçmek" gerektiği şeklinde tasavvur etmeye devam ediyorlar!

> "...Bu arayış içinde —diye devam ediyor Ekonomistler— 'Iskra' sık sık sınıf bakış açısını terketmekte, sınıf karşıtlıklarını silmekte ve 'müttefikler' arasında hoşnutsuzluğun nedenleri ve derecesi çok farklı olmasına rağmen, hükümete karşı duyulan ortak hoşnutsuzluğu ön plana çıkarmaktadır. Örneğin 'Iskra'nın Zemstvo'yla ilişkisi bu türdendir..."

"Iskra" güya:

> "hükümetin verdiği sadakalardan hoşnut kalmayan soylulara, bu toplumsal katmanlar arasındaki sınıf karşıtlıklarına tek sözcükle değinmeden, işçi sınıfının yardımını"

vaat ediyormuş.

Okur, mektubu kaleme alanların **m u h t e m e l e n** sözünü ettikleri "Otokrasi ve Zemstvo" adlı makalelere ("Iskra" No: 2 ve 4) baktığında, bu makalelerin, * **h ü k ü m e t i n** "zümresel-bürokratik Zemstvoların ılımlı ajitasyonu"na, "hatta mülk sahibi sınıfların bağımsız hareketine" karşı tutumunu ele aldığını görecektir. Makalede, işçilerin hükümetin Zemstvolara karşı mücadelesine kayıtsız kalamayacakları dile getirilmekte ve Zemstvocular, sosyal-demokrasi bütün gücüyle hükümete karşı yöneldiğinde, ılımlı konuşmaları bırakıp, sıkı ve sert sözler söylemeye çağrılmaktadır. Mektubu kaleme alanların burada neye karşı çıktıkları belli değil. İşçinin "mülk sahibi sınıf" ve "zümresel-bürokratik Zemstvo" sözlerini anlamayacağını mı sanıyorlar? Zemstvocuları, ılımlı sözleri bırakıp sert konuşmaya **t e ş -**

---

* *Bu iki makale arasında ("Iskra" No: 3'te), kırsal alandaki uzlaşmaz karşıtlıkları özel olarak işleyen bir makale yayınlandı. (Bkz. elinizdeki cilt, s. 235-242. —**Red.**)*

v i k e t m e n i n , "ideolojiye aşırı değer verilmesi" olduğunu mu düşünüyorlar? İşçilerin, otokrasinin Zemstvolarla ilişkisi hakkında **d a** berrak düşüncelere sahip olmadan, otokrasiye karşı mücadelede "güç toplayabilecekleri"ni mi sanıyorlar? Tüm bunlar da berrak değil. Açık olan tek şey, mektubu kaleme alanların, sosyal-demokrasinin politik görevleri hakkında son derece muğlak düşüncelere sahip olduklarıdır. Şu cümleden bu daha da açık biçimde anlaşılıyor: "'Iskra'nın öğrenci hareketine karşı tutumu konusunda da durum aynıdır" (yani burada da "sınıf karşıtlıkları karartılmaktadır"). İşçileri, düzenledikleri aleni gösterilerle zorbalığın, aşırılıkların ve saldırıların yuvasının öğrenciler değil Rus hükümeti olduğunu ("Iskra" No: 2*) açıklamaya çağıracağımız yerde, herhalde biz de "Raboçaya Mysl"ınkine benzer argümanlar ileri sürmeliydik! Ve sosyal-demokratlar böyle düşünceleri, 1901 sonbaharında, Şubat ve Mart olaylarından** sonra, bu alanda da otokrasiye karşı protesto hareketinin "kendiliğindenliği"nin, hareketin sosyal-demokrasi tarafından bilinçli yönetiminin **ö n ü n d e n g i t t i ğ i n e** açıkça işaret eden yeni bir öğrenci hareketinin arifesinde ifade ediyorlar. İşçilerin, polisin ve Kazakların saldırısına uğrayan öğrencileri savunma yönündeki içgüdüleri sosyal-demokrat örgütün bilinçli faaliyetini geride bırakmıştır!

"Oysa başka makalelerde —diye devam ediyor mektubun yazarları— 'Iskra' bütün tavizleri şiddetle mahkûm ediyor ve örneğin Guesdecilerin uzlaşmaz tavrını savunuyor." Sosyal-demokratların kampındaki görüş ayrılıkları nedeniyle, genellikle kibirle ve düşüncesizce, bu görüş ayrılıklarının önemsiz olduğunu ve bir bölünmeyi haklı göstermediğini açıklayanlara, bu sözler üzerine bir kez iyice düşünmelerini öğütleriz. Çeşitli sınıfları otokrasinin düşmanlığı ve işçileri çeşitli kesimlerin hükümete karşı muhalif tavırları hakkında aydınlatmak için çok az şey yaptığımızı söyleyenlerle, bunda bir "taviz" —herhalde "işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele" teorisine bir taviz— görenlerin aynı örgüt içinde başarılı çalışmalar yapması mümkün mü?

---

* *Bkz. "Tüm Eserler", IV. Cilt, 1. yarı cilt, s. 72.* ***—Alm. Red.***

** *Bkz. Not 11.* ***—Alm. Red.***

Köylü kurtuluşunun kırkıncı yıldönümü dolayısıyla (No: 3) sınıf mücadelesinin kıra taşınması gerektiğinden, ve Vitte'nin gizli muhtırasıyla ilgili olarak da (No: 4) yerel yönetimle otokrasinin bağdaşmazlığından söz ettik; yeni yasa dolayısıyla (No: 8) çiftlik sahiplerinin ve onların hizmetindeki hükümetin feodalliğine saldırdık ve Zemstvocuların illegal kongresini selamladık, onları itaatçi bildirileri bırakıp mücadeleye geçmeye teşvik ettik (No: 8); politik mücadelenin gerekliliği konusunda berrak düşüncelere varmaya ve bu mücadeleye girişmeye başlayan öğrencileri cesaretlendirdik (No: 3) ve aynı zamanda, öğrencileri sokak gösterilerinden uzak tutmak isteyen "salt-öğrenci-hareketi" taraftarlarını (Moskova Öğrencileri Yürütme Komitesi'nin 25 Şubat tarihli çağrısı dolayısıyla, No: 3) şiddetle eleştirdik; "Rossiya" gazetesindeki liberal düzenbazların "anlamsız düşleri"ni ve "sahtekârca ikiyüzlülükleri"ni teşhir ettik (No: 5) ve aynı zamanda "barışçıl liberalleri, yaşlı profesörleri ve bilginleri, ünlü liberal Zemstvocuları yargılayan" hükümet cellatlarının çılgınlığını teşhir ettik (No: 5, "Yazına Karşı Polis Saldırısı"); "İşçilere Refah Sağlanması İçin Devlet Yardımı" programının gerçek anlamını açığa çıkardık ve "tabandan gelecek taleplerin gelmesini beklemeden, bunları tepeden reformlarla öncelemenin daha iyi olduğu" yolundaki "değerli itirafı" selamladık (No: 6); protestoda bulunan istatistikçileri cesaretlendirdik (No: 7) ve istatistikçiler arasındaki grev kırıcıları kınadık (No: 9).[34] Bu taktikte proletaryanın sınıf bilincinin karartılmasını ve **liberalizme bir taviz vermeyi** görenler, böylece "Credo" programının gerçek anlamını kesinlikle anlamadıklarını ve ne kadar inkâr ederlerse etsinler, fiiliyatta **tam da bu programı uyguladıklarını** kanıtlamaktadırlar! Çünkü onlar **böylece** sosyal-demokrasiyi "işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele" alanına itmekte ve **her** "liberal" soruna aktif biçimde müdahale etmeyi, o sorunda kendi —sosyal-demokrat— tavrını belirlemeyi bir yana bıraktığı için, **liberalizm karşısında teslim olmaktadır.**

F) Bir Kez Daha "İftiracılar", Bir Kez Daha "Aldatıcılar"

Bu sevimli sözler, "işçi hareketinin burjuva demokrasisinin bir aletine dönüşmesi için dolaylı olarak ortam hazırladığı" yolundaki suçlamamıza bu şekilde yanıt veren "Raboçeye Dyelo"ya aittir. "Raboçeye Dyelo" safça, bu suçlamanın polemik bir taşkınlıktan başka bir şey olmadığını düşünüyor: kötü dogmatikler hakkımızda bir sürü kötü söz söylemeye karar vermişlerdir; ve burjuva demokrasisinin bir aleti olarak adlandırılmaktan daha kötüsü var mı? Ve böylece siyah puntolarla bir "çürütme" yayınlıyorlar: "tamamen bir iftira" ("İki Konferans", s. 30), "bir aldatmaca" (s. 31), "bir maskaralık" (s. 33). "Raboçeye Dyelo", (pek benzemese de) tıpkı Jüpiter gibi, suçlu olduğu için öfkeleniyor ve aceleci küfürleriyle karşısındakinin düşünce silsilesini kavrama yeteneğinden yoksun olduğunu kanıtlıyor. Oysa, kitle hareketinin kendiliğindenliğine **h e r** tapmanın, sosyal-demokrat politikanın trade-unionist politikaya **h e r** indirgenişinin neden işçi hareketinin burjuva demokrasisinin bir aletine dönüştürülmesi için zemin hazırlamak anlamına geldiğini anlamak için birazcık düşünmek yeter. Kendiliğinden işçi hareketi haddizatında ancak trade-unionizmi yaratma yeteneğindedir (ve kaçınılmaz olarak bunu yaratır), işçi sınıfının trade-unionist politikası ise işçi sınıfının tam da burjuva bir politikasıdır. İşçi sınıfının politik mücadeleye ve hatta politik devrime katılımı, tek başına, onun politikasını asla sosyal-demokrat politika yapmaz.

"Raboçeye Dyelo", Rusya'da burjuva demokrasisinin genelde sadece bir "hayalet" olduğuna inanıyor ("İki Konferans", s. 32).* Ne mutlu insanlar! Devekuşu gibi başlarını kuma gömüyorlar ve böylece

---

* *Burada "işçi hareketini kaçınılmaz olarak devrimci yola iten Rusya'nın somut koşulları"na işaret edildiğini de görürüz. Bu insanlar, işçi sınıfı hareketinin izleyeceği devrim yolunun sosyal-demokrat olmayan bir yol da olabileceğini kavramak istemiyorlar! Otokrasi altında bütün Batı Avrupa burjuvazisi işçileri tamamen bilincinde olarak devrimci yola "itmişti". Fakat biz sosyal-demokratlar bununla yetinmemeliyiz. Ve biz sosyal-demokrat politikayı herhangi bir biçimde kendiliğinden, trade-unionist politikaya indirgersek, bu durumda burjuva demokrasisinin ekmeğine yağ süreriz.*

çevrelerindekilerin kaybolduğunu sanıyorlar. Her ay bir zafer edasıyla Marksizmin çöktüğünü, hatta Marksizmin ortadan kaybolduğunu ilan eden bir dizi liberal yazar, işçilere Brentanocu sınıf mücadelesi anlayışını ve trade-unionist politika anlayışını öğretmeye çalışan liberalleri destekleyen bir dizi liberal gazete ("St. Petersburgskiye Vyedomosti", "Russkiye Vyedomosti" ve daha birçokları); gerçek eğilimleri "Credo" tarafından büyük bir berraklıkla açığa çıkarılan bir yığın Marksizm eleştirmenleri ve Rusya'da gümrüksüz dolaşabilen yazınsal ürünlerin sadece bunlarınki olması; özellikle Şubat ve Mart olaylarından sonra sosyal-demokrat **o l m a y a n** devrimci eğilimlerin canlanması — bütün bunlar hayalmiş! Bütün bunlar burjuva demokrasisiyle en küçük bir ilişki içinde değilmiş!

"Raboçeye Dyelo" gibi, "Iskra"nın 12. sayısındaki Ekonomist mektubun yazarları da, "ilkbahar olaylarının sosyal-demokrasinin otoritesinin güçlenmesi ve prestij kazanmasına yol açacağı yerde, neden sosyal-demokrat olmayan devrimci eğilimlerin böylesine canlanmasına yol açtığı üzerine biraz" düşünmeliydiler. Bunun nedeni, görevlerimizin hakkından gelemeyişimiz, işçi kitlelerinin eylemliliğinin bizim eylemliliğimizden daha yüksek oluşu, muhalefet kesimleri içindeki havayı iyi bilen ve hareketin başına geçebilecek, kendiliğinden bir gösteriyi politik bir gösteriye dönüştürebilecek, politik karakterini geliştirebilecek vs. yeterince eğitilmiş devrimci önder ve örgütçüye sahip olmayışımızdır. Bu koşullar altında, geriliğimizden, kaçınılmaz olarak, daha hareketli, daha enerjik sosyal-demokrat olmayan devrimciler yararlanacaklar ve işçiler, polis ve orduya karşı ne kadar özveriyle ve enerjik biçimde mücadele ederlerse etsinler, ne kadar devrimci bir tavır sergilerlerse sergilesinler, bu devrimcileri destekleyen bir güç olmaktan, burjuva demokrasisinin artçısı durumuna gelmekten kurtulamayacaklar, sosyal-demokrat öncü müfreze olamayacaklardır. Ekonomistlerimizin sadece güçsüz yanlarını almak istedikleri Alman sosyal-demokrasisini alalım. Neden Almanya'da sosyal-demokrasinin otoritesini ve prestijini daha büyük oranda güçlendirmeyen **t e k** politik olay **y a ş a n m a z?** Çünkü sosyal-demokrasi bu olayların devrimci değerlendirilmesinde, zorbalığa karşı her protestoda, her

zaman en önde yer alır da ondan. Alman sosyal-demokrasisi, işçilerin ekonomik mücadelesinin, onları haklardan yoksun oluşlarıyla karşı karşıya bırakacağı ve somut koşulların, işçi hareketini kaçınılmaz olarak devrimci yola iteceği üzerine değerlendirmelerle uyutulmasına izin vermez de ondan. Toplumsal ve politik yaşamın bütün alanlarına ve sorunlarına, gerek ilerici bir belediye başkanının Kayzer Wilhelm tarafından onaylanmaması sorununa (Ekonomistlerimiz, bunun liberalizmle bir uzlaşma olduğu konusunda Almanları ikna etmeyi henüz başaramamışlardır!), gerekse de "müstehcen" yapıt ve anlatımlara karşı bir yasa hazırlanması, profesör seçimlerinin hükümet tarafından etkilenmeye çalışılması gibi sorunlara vs. müdahale eder. Her yerde en öndedir, bütün sınıflar arasında politik hoşnutsuzluk uyandırır, uyuyanları uyandırır, geride kalanları cesaretlendirir, proletaryanın politik bilincini ve politik aktivitesini geliştirmek için kapsamlı malzemeler yayar. Ve bunun sonucu, sosyalizmin bilinçli düşmanlarının bile, bu politik öncü savaşçıya saygı duyması ve sık sık, sadece burjuva çevrelerden değil, hatta bürokratik ve sarayla ilişkili çevrelerden gelen önemli bir belgenin, mucizevi bir biçimde "Vorwärts" yazı kuruluna ulaşmasıdır.

IV— EKONOMİSTLERİN AMATÖRLÜĞÜ VE DEVRİMCİLER ÖRGÜTÜ

"Raboçeye Dyelo"nun yukarıda tahlil ettiğimiz, ekonomik mücadelenin politik ajitasyonun en geniş uygulanabilirliğe sahip aracı olduğu ve bugün görevimizin ekonomik mücadelenin kendisine politik bir nitelik kazandırmak olduğu vs. yolundaki iddiası, sadece politik görevlerimizin değil, **ö r g ü t s e l** görevlerimizin de son derece dar bir kavranışını dile getirmektedir. "İşverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele" için, politik muhalefetin bütün gösterilerini, protestolarını ve öfkesini ortak bir saldırıda birleştirecek, profesyonel devrimcilerden oluşan ve tüm halkın gerçek önderleri tarafından yönetilen, bütün Rusya'yı kapsayacak merkezi bir örgüte gerek yoktur, bu

nedenle de böyle bir örgüt bu mücadele içinde doğamaz. Bu anlaşılırdır. Her kuruluşun örgütlenme karakteri, doğal ve kaçınılmaz olarak, bu kuruluşun faaliyetinin içeriği tarafından belirlenir. Bu nedenle "Raboçeye Dyelo", yukarıda tahlil edilen iddialarıyla sadece politik faaliyetin değil, aynı zamanda örgütsel çalışmanın da dar çerçevesini onaylamakta ve meşrulaştırmaktadır. Burada da "Raboçeye Dyelo", bilinci kendiliğindenliğe teslim olmuş bir organ olarak görünmektedir. Ne var ki ben, kendiliğinden oluşan örgüt biçimlerine tapmanın, örgütsel çalışmamızın ne kadar kısıtlı ve ilkel olduğunu, bu önemli alanda hâlâ ne biçim "amatörler" olduğumuzu bilmemenin, hareketimizin gerçek bir hastalığı olduğunu söylüyorum. Elbette bu, çöküşün değil, büyümenin hastalığıdır. Fakat tam da şimdi, kendiliğinden öfke dalgasının bizi, hareketin önderlerini ve örgütleyicilerini —deyim yerindeyse— silip süpürdüğü bugün, geriliğin her türlü savunusuna, bu alandaki kısıtlılığın yasa haline getirilmesi yönünde her türlü çabaya karşı en uzlaşmaz bir mücadele özellikle gereklidir; pratik çalışmaya katılan ya da kendisini pratik çalışmaya vermek niyetinde olan herkeste, içimizde egemen olan **a m a t ö r l ü ğ e** karşı hoşnutsuzluk ve bunu aşmak için sarsılmaz bir kararlılık uyandırmak özellikle gereklidir.

A— Amatörlük Nedir?

Bu soruya, 1894—1901 yıllarının tipik bir sosyal-demokrat çevresinin faaliyetini kısaca anlatarak yanıt vermeye çalışacağız. O dönemde öğrenci gençliğin Marksizme duyduğu genel coşkudan daha önce söz etmiştik. Elbette bu coşku sadece ve pek o kadar da bir teori olarak Marksizme değil, daha çok, "ne yapmalı?" sorusunun, düşmana karşı savaş çağrısı olarak yanıtlanmasına duyuluyordu. Ve yeni savaşçılar, şaşılacak ölçüde ilkel bir donatım ve eğitimle savaşa girdiler. Hatta çoğu kez neredeyse hiçbir donatım ve eğitimleri yoktu. Sabanını bırakıp gelmiş köylüler gibi, sadece sopalarla silahlanmış olarak savaşa giriyorlardı. Bir öğrenci çevresi, hareketin eski önderleriyle herhangi bir ilişki kurmadan, öteki bölgelerdeki, hatta kentin öteki kesimlerindeki (ya da öteki öğrenim kurumlarındaki) çevrelerle bağlantı sağlamadan, devrimci çalışmanın tek tek dallarını örgütlemeden, bir ölçüde uzun bir zaman dilimini kapsayan sistemli bir faaliyet

plânı olmadan işçilerle ilişki kuruyor ve çalışmaya başlıyor. Çevre, yavaş yavaş gittikçe daha kapsamlı bir propaganda ve ajitasyon çalışması geliştiriyor, ortaya çıkışıyla, oldukça geniş işçi kesimlerinin ve bu çevreye para sağlayan ve sürekli yeni yeni gençlik gruplarını "komite"nin hizmetine veren eğitim görmüş kesimin belli bir bölümünün sempatisini uyandırıyor. Komitenin (ya da "Mücadele Birliği"nin) çekim gücü artıyor, faaliyetinin kapsamı genişliyor ve bu faaliyetini tamamen kendiliğinden genişletiyor: Bir yıl ya da birkaç ay önce öğrenci çevrelerinde görünen ve "nereye?" sorusunu çözmeye çalışan, işçilerle bağlar kurup sürdüren, bildiriler kaleme alıp dağıtan bu kimseler, öteki devrimci gruplarla ilişkiye geçiyor, çeşitli yayınlar temin ediyor, yerel bir gazete çıkarmaya, bir gösteri düzenlemekten söz etmeye başlıyor ve nihayet açık savaş eylemlerine geçiyorlar (bu açık savaş eylemleri —koşullara göre— ya ilk ajitasyon bildirisi, ya bir gazetenin ilk sayısı, ya da ilk gösteri olabiliyor). Ve genellikle de bu eylemlerin başlangıcı, derhal ve tam bir fiyaskoyla sonuçlanıyor. Derhal ve tam bir fiyaskoyla sonuçlanıyor, çünkü bu savaş eylemleri, uzun ve zorlu bir mücadele için sistemli, önceden düşünülmüş ve uzun vadeli bir plânın değil, geleneksel olarak yürütülen çevre çalışmasının kendiliğinden büyümesinin sonucuydu; çünkü polis, yerel hareketin daha öğrencilik yıllarında "gözden düşmüş" tüm bellibaşlı önderlerini tanıyordu ve elle tutulur bir corpus delikti* elde etmek için, çevrelerin gelişmesine ve yaygınlaşmasına kasten olanak verdikten sonra, baskın için uygun bir an bekliyordu. Çok iyi tanıdığı bazı kimseleri ise polis "tohumluk" olarak bırakıyordu (bu teknik kavram, bilebildiğim kadarıyla, hem bizler hem de jandarmalar tarafından kullanılmaktadır). Böyle bir savaşı, sopalarla silahlanmış köylü çetelerinin modern silahlarla donanmış bir orduya karşı savaşa girişmesine benzetmekten kendini alamıyor insan. Ve savaşçıların bu mutlak hazırlıksızlığına rağmen genişleyen, büyüyen ve zaferler kazanan hareketin yaşama yeteneği şaşırtıcıdır. Tarihsel açıdan bakıldığında, donatımın ilkelliği başlangıçta sadece kaçınılmaz değil, savaşçıların geniş katılımını sağ-

* *Suç delili.* —*Alm. Red.*

lamak için önkoşullardan biri olarak **hatta haklıydı**. Fakat ciddi savaş eylemleri başlar başlamaz (ve savaş eylemleri aslında ta 1896 yazındaki grevlerle başlamıştı), savaş örgütümüzün eksiklikleri giderek daha güçlü hissedildi. Hükümet ilk başta şaşkınlığa düşüp bir dizi hata yaptıktan sonra (örneğin sosyalistlerin kötülüklerini anlatarak kamuoyuna başvurması, ya da işçilerin başkentten uzaklaştırılıp taşradaki sanayi merkezlerine sürülmesi), kendisini yeni savaş koşullarına uydurdu ve eksiksiz donatılmış ajan-provokatör, hafiye ve jandarma birliklerini doğru yerlerde mevzilendirmeyi öğrendi. Polis baskınları öylesine sıklaşmaya, o kadar çok insanı kapsamaya, yerel çevreleri öylesine silip süpürmeye başladı ki, işçi kitlesi kelimenin tam anlamıyla bütün önderlerini yitirdi, hareket inanılmaz derecede sallantılı bir karaktere büründü ve süreklilliği ve birbiriyle ilişkisi olan bir çalışma kesinlikle yapılamaz oldu. Yerel fonksiyonerlerin olağanüstü parçalanmışlığı, çevrelerin tesadüfi bileşimi, hazırlıksızlık ve teorik, politik ve örgütsel sorunlar alanındaki dar bakış açısı, anlatılan koşulların kaçınılmaz sonucu oldu. Öyle bir noktaya gelinmiştir ki, sebatsızlığımızdan ve konspirasyon [gizlilik —YN] koşullarına uymadığımızdan, işçiler aydınlara karşı güvensizlik duymakta ve onlardan uzaklaşmaktadırlar: Aydınlar, diyorlar, dikkatsizliklerinden ötürü çevrelerin açığa çıkmasına neden oluyorlar!

Bu amatörlüğün sonunda bütün düşünen sosyal-demokratlar tarafından hastalık olarak değerlendirildiğini, hareketi birazcık da olsa tanıyan herkes bilir. Fakat hareketi yakından tanımayan okurun, bizim hareketin özel bir aşamasını ya da özel bir hastalığını "uydurduğumuzu" sanmaması için, daha önce sözünü etmiş olduğumuz bir tanığa dayanmak istiyoruz. Bu uzun alıntı için özür dileriz.

> "Eğer giderek daha kapsamlı bir pratik faaliyete geçiş", diye yazıyor "Raboçeye Dyelo"nun 6. sayısında B-v, "Rus işçi hareketinin içinden geçmekte *olduğu genel* geçiş dönemine doğrudan bağımlı bulunan bu geçiş karakteristik bir özellik ise... Rus işçi devriminin genel mekanizması içinde daha az ilginç olmayan bir başka özellik daha vardır. Bununla sadece Petersburg'da değil, tüm Rusya'da kendini hissettiren, **eylem yeteneğine sahip devrimci güçle-**

rin genel yokluğunu kastediyoruz.* İşçi hareketinin genel canlanması, işçi kitlelerinin genel gelişmesi, gittikçe sıklaşan grevler, hükümetin takibatlarını, tutuklamaları, sürgünleri ve sınırdışı etmeleri yoğunlaştıran, işçilerin gittikçe daha açık biçimlerde gerçekleşen kitlesel mücadeleleri ile birlikte, **nitel bakımdan hayli gelişmiş devrimci güçlerin eksikliği gittikçe daha şiddetli biçimde öne çıkıyor** ve bu durum, hiç kuşkusuz, **hareketin derinliği ve genel karakteri üzerinde etkisiz kalmıyor.** Birçok grev, devrimci örgütlerin güçlü ve doğrudan etkisi olmaksızın yürütülüyor... ajitasyon bildirileri ve illegal yayın eksikliği hissediliyor: işçi çevreleri ajitatörsüz kalıyor... Aynı zamanda sürekli parasızlık gündemdedir. Tek kelimeyle, **işçi hareketinin büyümesi, devrimci örgütlerin büyümesini ve gelişmesini geride bırakıyor.** Aktif devrimcilerin bugünkü mevcudunun, harekete geçmiş bütün işçi kitleleri üzerinde etkiyi kendi elinde yoğunlaştırmak, hareketin bütününe biraz olsun uyum ve örgütlülük kazandırmak için çok az olduğu ortaya çıkıyor... Tek tek çevreler, tek tek devrimciler toparlanmış değiller, birleşmiş değiller, plânlı biçimde gelişmiş parçalara sahip birleşik, güçlü ve disiplinli bir örgüt oluşturmuyorlar..."

Ve yazar, ortadan kaldırılmış olan çevrelerin yerine hemen yenilerinin kurulmasının "yeterli sayıda tamamen uygun devrimci önderlerin mevcudiyetini değil,... sadece hareketin yaşama yeteneğini gözler önüne serdiğini" saptadıktan sonra şu sonuca varıyor:

"Petersburglu devrimcilerin pratik eğitim eksikliği, kendini çalışmalarının sonuçlarında da gösteriyor. Son davalar, özellikle 'Öz Kurtuluş' ve 'Sermayeye Karşı Emeğin Mücadelesi'[35] grupları davaları, belirli bir fabrikadaki çalışma koşullarını ve dolayısıyla ajitasyonu da bütün ayrıntılarıyla bilmeyen, konspirasyon ilkelerini bilmeyen ve sadece sosyal-demokratların genel görüşlerini benimsemiş" (gerçekten benimsemiş mi?) "genç bir ajitatörün, belki 4, 5, 6 ay çalışabileceğini açıklıkla göstermiştir. Sonra tutuklanır, bu çoğu kez bütün örgütün ya da en azından örgütün bir bölümünün yıkılmasına yol açar. Ömrü aylarla ölçülen bir grubun çalışmasının başarılı ve verimli olması mümkün mü sorusu ortaya çıkı-

* *Bütün italikler bize ait.*

yor. Açıktır ki, mevcut örgütlerin eksiklikleri tamamen geçiş dönemine yüklenemez... Besbelli ki burada, faaliyet içinde olan örgütlerin nicel ve her şeyden önce nitel bileşimi az rol oynamamaktadır, ve sosyal-demokratlarımızın ilk görevi... ü y e l e r i s ı k ı s e ç i l e r e k ö r g ü t l e r i n g e r ç e k t e n b i r l e ş t i r i l m e s i olmalıdır."

B— Amatörlük ve Ekonomizm

Şimdi de, herhalde her okurun sorduğu soruyu ele almak zorundayız. Bu amatörlük, t ü m harekete özgü olan bu büyüme hastalığı, Rus sosyal-demokrasisi içindeki eğilimlerden b i r i olarak Ekonomizm ile ilişkilendirilebilir mi? Biz evet diyoruz. Baştan beri kararlılıkla devrimci Marksizm görüşünü savunanlar da dahil, h e p i m i z d e pratik hazırlıksızlık, örgütsel çalışma hususunda anlayış eksikliği vardır. Aslında bu pratik hazırlıksızlık konusunda hiç kimse pratikçileri suçlayamaz. Fakat "amatörlük" kavramında eğitim eksikliğinin dışında başka bir şey daha var: genelde devrimci çalışmanın dar kapsamı, böylesine dar sınırlı bir çalışma üzerine iyi bir devrimci örgütün inşa edilemeyeceğinin anlaşılamaması; son olarak —ve asıl önemlisi budur— bu darlığı haklı gösterme ve özel bir "teori" katına yükseltme çabası, yani bu alanda da kendiliğindenliğe tapma. Bu tür çabalar ortaya çıkar çıkmaz, amatörlüğün Ekonomizmle bağları bulunduğu ve kendimizi genelde Ekonomizmden (yani Marksizm teorisinin, sosyal-demokrasinin rolü ve pratik görevlerinin dar anlayışından) kurtarmadıkça, örgütsel faaliyetimizi de bu darlıktan kurtaramayacağımız açıklık kazandı. Fakat bu çabalar iki yönde ortaya çıktı. Bazıları dedi ki: işçi kitleleri henüz, devrimciler tarafından "dayatılan" böylesine kapsamlı ve devrimci görevleri ortaya atmamıştır, onlar henüz a c i l politik talepler için mücadele etmeli, "işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele" yürütmelidir* (kitle hareketinin "ulaşabileceği" bu mücadeleye ise doğal olarak en az eğitilmiş gençliğin "ula-

* *"Raboçaya Mysl" ve "Raboçeye Dyelo", özellikle Plehanov'a "Yanıt".*

şabileceği" bir örgüt uygun düşmektedir). "Yavaş yavaş" teorisinden uzak başkaları ise şöyle diyorlardı: "Politik devrim" gerçekleştirilebilir ve gerçekleştirilmelidir, ama bunun için proletaryayı zorlu ve sıkı bir mücadeleye eğitecek güçlü bir devrimciler örgütüne kesinlikle gerek yoktur; bunun için, "ulaşılabilir" olan ve hepimizin bildiği sopayı elimize almak yeter. Allegorik konuşmayı bir yana bırakırsak, genel grevi hayata geçirmemiz,* ya da işçi hareketinin "ağırkanlı" seyrini "sarsıp uyandırıcı terörle" kamçılamamız yeterlidir.** Biri oportünist, diğeri "devrimci" olan bu iki eğilim, egemen amatörlük karşısında teslim bayrağını çekiyor, ondan kurtulmanın olanaklı olduğuna inanmıyor ve önümüzdeki ilk ve en acil pratik görevi anlamıyor: Politik mücadelede enerji, metanet ve sürekliliği güvenceleyebilecek bir **devrimciler örgütünün** kurulması.

Biraz önce B-v'nin şu sözlerini aktardık: "İşçi hareketinin büyümesi, devrimci örgütlerin büyümesini ve gelişimini geride bırakıyor". "Yakın bir gözlemcinin" bu "değerli açıklaması" (B-v'nin makalesi hakkında "Raboçeye Dyelo" yazı kurulunun ifadesi) bizim için iki kat değerlidir. Bu açıklama, Rus sosyal-demokrasisinin bugünkü bunalımının nedenini, **önderlerin** ("ideologlar", devrimciler, sosyal-demokratlar) **kitlelerin kendiliğinden atılımının gerisinde kalmış olmalarında** görürken haklı olduğumuzu göstermektedir. ("Iskra" No: 12'deki) Ekonomist mektubun yazarlarının, B. Kriçevski ve Martinov'un, kendiliğinden unsurun, günbegünlük mücadelenin, süreç olarak taktiğin vs. öneminin küçümsenmesi tehlikesi üzerine bütün o söylediklerinin, amatörlüğün göklere çıkarılması ve savunulması olduğunu göstermektedir. "Teorisyen" sözcüğünü aşağılayıcı bir yüz ifadesi takınmadan ifade edemeyen, hazırlıksızlık ve eğitimsizlik önünde diz çöküşlerini "yaşam içgüdüsü" olarak adlandıran bu kişiler, en acil **pratik** görevlerimizi anlayamadıklarını açığa vurmaktadırlar.

* *"Politik Devrimi Kim Yapacak" adlı broşür. Rusya'da yayınlanan "Proletarskaya Borba" (Proleter Mücadele —Alm. Red.) adlı derlemede basıldı. Bu broşür Kiev Komitesi tarafından yeniden basılmıştır.*

** *"Devrimciliğin Yeniden Doğuşu" ve "Svoboda".*

Geride kalanlara şöyle sesleniliyor: Ayak uydurun! Öne geçmeyin! Örgütsel çalışmada enerji ve inisiyatiften yoksun olanlara, işe kapsamlı ve cesaretle başlamak için "plân"lardan yoksun olanlara "süreç olarak taktik"ten söz ediliyor! Bizim başlıca günahımız, politik ve **ö r g ü t s e l** görevlerimizi, günlük ekonomik mücadelenin acil, "elle tutulur", "somut" çıkarlarına **i n d i r g e m e k t i r** , fakat bize sürekli eski nakarat tekrarlanıyor: ekonomik mücadelenin kendisine politik bir nitelik kazandırılmalıdır! Bir kez daha: Bu, halk destanında, cenaze alayını görüp, cenaze sahiplerine gözünüz aydın dileğinde bulunan kahramanın "yaşam içgüdüsü"nün aynısıdır.

Bu çokbilmişlerin, ölçüsüz bir kendini beğenmişlik ve kibirle Plehanov'a nasıl ders vermeye kalkıştıkları anımsansın:

> "Sözcüğün gerçek, **p r a t i k** anlamında, yani politik talepler için amaca uygun ve başarılı **p r a t i k** mücadele anlamında politik görevler, işçi **ç e v r e l e r i n i n** genellikle (aynen böyle!) başarabilecekleri şeyler değildir" ("'Raboçeye Dyelo' Yazı Kurulunun Yanıtı", s. 24).

Çevre vardır, çevre vardır, beyler! "Amatörler" çevresi elbette politik görevleri, amatörler kendi amatörlüklerini kabul edip ondan kurtulmadıkları sürece, başaramaz. Üstelik bir de bu amatörler kendi amatörlüklerine aşıksa, "pratik" sözcüğünü mutlaka altını çizerek yazıyorlarsa ve pratik olmanın, görevlerini kitlelerin en geri kesimlerinin anlama yetisi seviyesine indirgemeyi gerektirdiğini düşünüyorlarsa, elbette bu amatörler için umut yoktur ve **p o l i t i k g ö r e v l e r o n l a r i ç i n g e r ç e k t e n d e t a m a m e n b a ş a r ı l m a z d ı r .** Fakat örneğin Alekseyev ve Mişkin, Halturin ve Şelyabov gibi otorite sahibi lider çevreleri için politik görevler bu sözcüğün gerçek ve pratik anlamında başarılabilirdir ve ateşli söylevleri, kendiliğinden uyanan kitlelerde yankı bulduğu, fışkıran enerjileri devrimci sınıfın enerjisi tarafından kavranıp desteklendiği ölçüde ve tam da bunun için başarılabilirdir. Plehanov, bu devrimci sınıfa işaret edip, bu sınıfın kendiliğinden uyanışının kaçınılmazlığını ve zorunluluğunu kanıtlamakla kalmayıp, "işçi çevreleri"nin önüne yüce ve büyük bir görev koyduğunda da haklıydı. Fakat siz, bu görevi **i n d i r g e m e k** için, "işçi çevreleri"nin enerjisini ve

faaliyet kapsamını **d a r a l t m a k** için, o zamandan bu yana gelişmiş olan kitle hareketine dayanıyorsunuz. Bu, amatörlerin amatörlüklerine aşık olmasından başka nedir? Pratik anlayışınızla övünüyorsunuz, ama her Rus politikacısının bildiği bir gerçeği, devrim davası için sadece bir tek çevrenin değil, bir tek kişinin enerjisinin bile ne mucizeler yaratabileceğini göremiyorsunuz. Yoksa hareketimizin içinde, yetmişli yıllarda olduğu gibi otorite sahibi insanlar bulunamayacağını mı sanıyorsunuz? Neden? Yeterince hazırlıklı olmadığımız için mi? Fakat hazırlanıyoruz, hazırlanacağız ve hazırlıklı olacağız! Ne var ki, içimizde "işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele"nin durgun suyu kokuşmuş, kendiliğindenlik önünde diz çöken ve ona taparken (Plehanov'un sözleriyle) saygıyla Rus proletaryasının "kıçını" seyreden insanlar ortaya çıkmıştır. Fakat bu kokuşmuşluğu aşmayı başaracağız. Artık şimdi, gerçekten devrimci bir teorinin kılavuzluk ettiği ve gerçekten devrimci ve kendiliğinden uyanan bir sınıfa dayanan Rus devrimcisi, nihayet —nihayet!— bütün heybetiyle ayağa kalkıp, kahramanlıklarını geliştirebilir. Bunun için sadece, politik görevlerimizi ve örgütsel çalışmamızın kapsamını küçültme yönündeki her çabanın, pratikçiler kitlesi içinde, okul sıralarından beri pratik çalışmayı düşleyen daha da büyük insan kitlesi içinde alay ve küçümsemeyle karşılanması gerekir. Ve biz bunu başaracağız, bundan emin olabilirsiniz baylar!...

Fakat okur, amatörlüğe olan "Ekonomist" sevdanın incilerini görmek istiyorsa, eklektik ve sallantılı "Raboçeye Dyelo"yu bırakıp, tutarlı ve kararlı "Raboçaya Mysl"a yönelmelidir.

> "Şimdi de devrimci aydınlar denilenler üzerine birkaç söz — diye yazıyor R. M., "Özel Ek"in 13. sayfasında—. Gerçi bu kesim 'Çarlığa karşı tayin edici bir savaş vermeye' tamamen hazır olduğunu çeşitli defalar kanıtlamıştır. Fakat bütün talihsizlik, siyasi polis tarafından amansızca izlenen devrimci aydınlarımızın, siyasi polise karşı mücadeleyi otokrasiye karşı politik mücadele olarak görmesinde yatmaktadır. Bu nedenle bu kesim için bugüne kadar 'otokrasiye karşı mücadele için güçler nereden sağlanacak?' sorusu açıklığa kavuşmamıştır."

Polise karşı mücadelenin, **k e n d i l i ğ i n d e n** hareketi ululayan (sözcüğün kötü anlamında ululayan) biri tarafından bu harika küçümsenmesi şahane değil mi? Yazar, konspiratif beceriksizliğimizi —mevcut kendiliğinden kitle hareketine nazaran— siyasi polise karşı mücadelenin bizim için aslında hiç de önemli olmadığı savıyla **h a k l ı ç ı k a r m a y a** hazırdır!! Bu korkunç sonucun altına pek az kimse imza atacaktır: devrimci örgütlerimizin eksiklikleri sorunu herkes için böylesine yakıcı bir hale gelmiştir. Fakat bu sonuca örneğin Martinov katılmıyorsa, bunun nedeni sadece, iddialarını sonuna kadar düşünememesi, ya da buna cesaret edememesidir. Gerçekten de, kitlelerin somut, elle tutulur sonuçlar vaat eden talepler ileri sürme "görevi", devrimcilerin sağlam, merkezi bir mücadele örgütünü gerektirir mi? Bu "görev", "siyasi polise karşı mücadele" etmeyen bir kitle tarafından da yerine getirilmez mi? Dahası: Bu görev, birkaç önder dışında, (büyük çoğunlukla) "siyasi polise karşı mücadele" etme **y e t e n e ğ i n d e** olmayan işçiler tarafından da üstlenilmezse yerine getirilebilir mi? Bu işçiler, kitleyi oluşturan bu ortalama insanlar, herhangi bir grevde, polis ve askere karşı girişilen sokak çatışmalarında muazzam bir enerji ve özveri gösterebilirler, hareketimizin sonucunu **b e l i r l e y e b i l i r l e r** (ve bunu ancak onlar yapabilirler) — fakat tam da **s i y a s i** polise karşı mücadele özel nitelikler gerektirir, **p r o f e s y o n e l** devrimciler gerektirir. Ve biz kitlenin sadece somut talepler ileri sürmesini değil, aynı zamanda işçi kitlelerinin kendi içlerinden giderek artan oranda böyle profesyonel devrimciler çıkarmasını da sağlamaya uğraşmalıyız. Böylece, profesyonel devrimciler örgütü ile salt-işçi-hareketi arasındaki karşılıklı ilişki sorununa gelmiş bulunuyoruz. Yazında pek az yankı bulmuş olan bu sorun, biz "politikacılar"ı, az çok Ekonomizme eğilim gösteren yoldaşlarla yaptığımız konuşma ve tartışmalarda epeyce uğraştırmıştır. Bu sorunu özel olarak ele almaya değer. Fakat önce, Ekonomizmle amatörlük arasındaki bağ konusundaki iddiamızı bir başka alıntıyla aydınlatmak istiyoruz.

"'Emeğin Kurtuluşu' Grubu —diye yazıyor Bay N. N. 'Yanıt'ında— hükümete karşı açık mücadele talep ediyor, ama bu talepte bulunurken,

> bu mücadele için maddi güçlerin nerede bulunduğunu düşünmüyor ve **bunun yollarının nerede olduğunu** göstermiyor."

Ve son sözlerin altını çizen yazar, "yol" sözcüğüne ilişkin şunları belirtiyor:

> "Bunu gizli hedeflerle açıklayamayız, çünkü programda bir komplodan değil, bir **kitle hareketinden** söz ediliyor. Kitle ise gizli yollardan yürüyemez. Gizli bir grev mümkün mü acaba? Gizli bir gösteri ya da dilekçe mümkün mü?" ("Vademecum", s. 59)

Yazar "maddi güçler" (grev ve gösteri düzenleyenler) ve mücadele "yolları" sorununun eşiğine kadar yaklaşmıştır, fakat burada çok kötü bir durumda bulunmaktadır, çünkü kitle hareketi önünde "diz çökmüş", yani kitle hareketini devrimci aktivitemizi teşvik edecek, **gayretlendirecek** bir şey olarak değil, bizleri devrimci aktiviteden **kurtaracak** bir şey olarak değerlendirmiştir. Gizli bir grev, katılanlar ve grevle doğrudan ilişki içinde olan kişiler açısından olanaksızdır. Fakat Rus işçi kitlesi için bu grev bir "sır" olarak kalabilir (ve çoğu kez de kalır), çünkü hükümet grevcilerle her türlü ilişkinin engellenmesi, grev üzerine her türlü açıklamanın yayılmasının önlenmesi için her şeyi yapacaktır. Burada artık "siyasi polise karşı" özel bir "mücadeleye", grevlere katılan geniş bir kitleyle aktif biçimde yürütülmesi imkansız olan bir mücadeleye gerek vardır. Bu mücadele, "sanatın bütün kurallarına göre", profesyonel devrimci faaliyet içinde bulunan insanlar tarafından örgütlenmelidir. Bu mücadelenin örgütlenmesi, kitleler kendiliğinden harekete çekildiği için **daha az gerekli** hale gelmez. Tam tersine, bununla örgüt daha da **gerekli** hale gelir, çünkü biz sosyalistler, polisin her grevi, her bildiriyi sır haline getirmesini engellemeyi (ve kendimiz de bazen bunları gizlice hazırlamayı) başaramazsak, kitlelere karşı doğrudan görevimizi yerine getirmemiş oluruz. Bunu yapabilecek durumdayız, çünkü kendiliğinden uyanan kitle, **kendi içinden de** gittikçe artan sayıda "profesyonel devrimciler" **çıkaracaktır** (elbette işçilere her biçimde yerlerinde sayma çağrısında bulunma gafletine düşmezsek).

C— İşçiler Örgütü ve Devrimciler Örgütü

Bir sosyal-demokrat için politik mücadele kavramı, "işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele" kavramıyla örtüşüyorsa, onun için "devrimciler örgütü" kavramının "işçiler örgütü" kavramıyla az çok örtüşmesini beklemek doğaldır. Gerçekten de olan budur; öyle ki, örgütten söz ettiğimizde, farklı diller konuştuğumuz anlaşılmaktadır. Örneğin ben, daha önce tanımadığım, oldukça tutarlı bir Ekonomistle aramda geçen konuşmayı bugün gibi anımsıyorum. Söz "Politik Devrimi Kim Gerçekleştirecek?"* broşürüne geldi, ve kısa süre sonra, broşürün başlıca hatasının örgüt sorununu ihmal etmesi olduğunda görüş birliğine vardık. Aramızda tam bir görüş birliği olduğunu sanıyorduk ki... konuşmanın devamında, ayrı şeylerden söz ettiğimiz ortaya çıktı. Yoldaş, broşürün yazarını grev sandıklarını, yardımlaşma sandıklarını vs. ihmal etmekle suçlarken, ben politik devrimi "gerçekleştirmek" için gerekli olan devrimciler örgütünü kastetmekteydim. Bu görüş ayrılığı ortaya çıkar çıkmaz, anımsayabildiğim kadarıyla, bu Ekonomistle hiçbir ilkesel sorunda bir anlaşma sağlamak mümkün olmamıştı!

Görüş ayrılıklarımızın kökeni neydi? Ekonomistlerin, gerek örgütsel, gerekse de politik sorunlarda sosyal-demokrat düşünce ve politikadan sürekli trade-unionizme kaymalarıydı. Sosyal-demokrasinin politik mücadelesi, işçilerin işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadelesinden daha kapsamlı ve karmaşıktır. Aynı biçimde (ve bundan dolayı) devrimci sosyal-demokrat partinin örgütü, kaçınılmaz olarak, böyle bir mücadele için işçilerin örgütünden **başka türde** olmak zorundadır. İşçilerin örgütü, ilk olarak, sendikal bir örgüt olmalıdır; ikinci olarak, mümkün olduğunca kapsamlı olmalıdır; üçüncü olarak, mümkün olduğunca az konspiratif olmalıdır (burada ve ileride elbette sadece otokratik Rusya'dan söz ediyorum). Buna karşılık devrimciler örgütü, her şeyden önce ve esas olarak, mesleği devrimci faaliyet olan (**devrimciler** örgütünden de zaten bu nedenle

---

* *Yazarı: Sanin.* —***Alm. Red.***

söz ediyor ve devrimci sosyal-demokratları kastediyorum) kişileri kapsamalıdır. Böyle bir örgütün üyelerinin bu ortak özelliği karşısında, birinin ya da diğerinin mesleği arasındaki farklar bir yana, **işçilerle aydınlar arasındaki her türlü fark tamamen ortadan kalkmalıdır.** Bu örgüt pek geniş tutulmamalı ve mümkün olduğunca konspiratif olmalıdır. Bu üçlü fark üzerinde biraz daha yakından duralım.

Politik özgürlüğün olduğu ülkelerde, sendikal ve politik örgüt arasındaki fark tamamen açık olduğu gibi, trade-unionlarla sosyal-demokrasi arasındaki fark da açıktır. Bunlar arasındaki ilişkiler elbette çeşitli ülkelerde tarihi, hukuki ve diğer koşullara göre farklı biçimlenir: bu ilişkiler az ya da çok sıkı, karmaşık vs. olabilir (bize göre, mümkün olduğunca sıkı ve mümkün olduğunca az karmaşık olmalıdır), fakat özgür ülkelerde sendikalar örgütü ile sosyal-demokrat parti örgütünün özdeşliği söz konusu olamaz. Rusya'da ise, ilk bakışta, otokrasinin baskısı altında, sosyal-demokrat örgütle işçi birlikleri arasındaki her türlü fark silinmektedir, çünkü **bütün** işçi birlikleri ve **bütün** çevreler yasaklanmıştır ve işçilerin ekonomik mücadelesinin en önemli görüngüsü ve en önemli aracı —grev—, genellikle adi suç (hatta bazen politik suç!) sayılmaktadır. Böylece koşullarımız bir yandan ekonomik mücadele yürüten işçileri politik sorunlara "itmekte", öte yandan sosyal-demokratları trade-unionizmle sosyal-demokrasiyi birbirine karıştırmaya "itmekte"dir (birinci cinsten "itme"yi büyük bir gayretle tartışan Kriçevskilerimiz, Martinovlarımız ve ortakları da ikinci tür "itme"nin farkında değiller). Gerçekten de yüzde doksan dokuz "işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele" içinde boğulmuş insanları düşünün. Bunlardan bazıları, faaliyetlerinin **tamamı** süresince (dört ile altı ay)* bir kez bile daha karmaşık bir devrimciler örgütünün gerekliliği sorunuyla karşı karşıya kalmayacak; başkaları belki de nispeten yaygın olan Bernsteincı yayınla karşılaşacak ve bu yayınlardan "monoton günlük mücadelenin i-

---

* *Parti örgütüne ve konspirasyona bağlı olmayan devrimciler arasındaki "amatörler"in çalışma süresi 4 ile 6 ay arasındaydı. —**Alm. Red.***

lerlemesi"nin büyük önemi inancını edineceklerdir. Son olarak daha başkaları ise belki, "proleter mücadeleyle sıkı ve organik bağlar" kurma, sendikal hareketle sosyal-demokrat hareket arasındaki bağı sağlama örneğini bütün dünyaya göstermek gibi çekici bir düşünceye kapılacaktır. Bir ülke kapitalizm, ve dolayısıyla da işçi hareketi arenasına ne kadar geç adım atmışsa —diye muhakeme yürütebilirler bu kişiler—, o ülkede sosyalistler sendikal harekete o kadar fazla katılabilir, bu hareketi destekleyebilir ve o ülkede sosyal-demokrat olmayan sendikalar o kadar az olur ve olmalıdır. Bu muhakeme buraya kadar mutlak doğrudur, kötü olan yalnızca, daha da ileri giderek sosyal-demokrasinin trade-unionizmle tamamen kaynaşmasının düşlenmesidir. Biraz sonra, Petersburg "Mücadele Birliği"nin tüzüğü örneğinde, bu tür düşlerin örgüt plânlarımız üzerinde ne kadar zararlı etkilerde bulunduğunu göreceğiz.

İşçilerin ekonomik mücadele örgütleri, sendikal örgütler olmak zorundadır. Her sosyal-demokrat işçi, bu örgütleri olanaklar ölçüsünde desteklemeli ve onlar içinde aktif olarak çalışmalıdır. Bu doğru. Ne var ki, sadece sosyal-demokratların bu "meslek" birliklerine üye olabilmelerini talep etmek kesinlikle bizim çıkarımıza değildir: bu, kitleler üzerindeki etkimizin kapsamını daraltacaktır. İşverenlere ve hükümete karşı mücadele için birleşmenin gereğini kavramış olan bütün işçiler sendikalara girebilmelidir. Bu sendikalar çok **g e n i ş** örgütler olmazlarsa, sendikaların kendi hedefine hiç ulaşılmaz. Ve bu örgütler ne kadar geniş olursa, bunlar üzerindeki etkimiz —sadece ekonomik mücadelenin "kendiliğinden" gelişiminin yaptığı etki değil, aynı zamanda birliğin sosyalist üyelerinin, meslektaşları üzerindeki doğrudan bilinçli çabalarının etkisi— de o kadar büyük olacaktır. Fakat geniş bileşimli bir örgütte sıkı bir konspirasyon (bu, ekonomik mücadeleye katılmaktan çok daha büyük bir eğitimi gerektirir) imkansızdır. Geniş bir bileşim ile sıkı bir konspirasyon zorunluluğu arasındaki bu çelişki nasıl giderilecektir? Sendika örgütlerinin mümkün olduğunca *az konspiratif olması* nasıl sağlanacaktır? Genel konuşulduğunda, bunun için ancak iki yol olabilir: ya meslek birliklerinin legalleştirilmesi (çeşitli ülkelerde bu, sosyalist ve politik birliklerin legal-

leşmesinden önce gelmiştir), ya da gizli örgütün korunması, ama bu öylesine "serbest", öylesine şekilsiz, Almanların dediği gibi öylesine lose* olur ki, üye kitlesi için konspirasyon neredeyse sıfıra eşittir.

Sosyalist olmayan ve politik olmayan işçi birliklerinin legalleştirilmesi Rusya'da başlamıştır ve hiç kuşku yok ki, hızla büyüyen sosyal-demokrat hareketimizin her adımı, bu legalleştirme çabalarını — esas olarak mevcut toplumsal düzenin yandaşlarından, ama kısmen de bizzat işçilerden ve liberal aydınlardan gelen bu çabaları artıracak ve teşvik edecektir. Legalleştirme bayrağı şimdiden Vasilyev ve Zubatov tarafından çekilmiş ve Bay Ozerov ile Bay Worms ise destek vaat etmişler ve bu desteği vermişlerdir, işçiler arasında da yeni eğilimin taraftarları şimdiden vardır. Şu andan itibaren bu yeni eğilimi hesaba katmak zorundayız. Bunu nasıl yapacağımız konusunda, sosyal-demokratlar arasında iki görüş olamaz sanırım. Zubatov ve Vasilyev'in, jandarma ve papazların bu harekete her türlü katılımını durmaksızın teşhir etmek ve işçileri bu bayların gerçek niyetleri hakkında aydınlatmakla yükümlüyüz. Aynı zamanda, kamuya açık işçi toplantılarında liberal politikacıların konuşmalarında duyulacak olan her türlü uzlaşmacı, "uyumcu" sözleri —bunları ister barışçıl sınıf işbirliğinin gerekliliğine içtenlikle inandığı için söylemiş olsun, ister resmi makamların gözüne girmek için, isterse de beceriksizliklerinden olsun, hiç farketmez— teşhir etmekle yükümlüyüz. Nihayet bizler, böyle kamuya açık toplantılarda ve polisçe izin verilmiş derneklerde "uyanık kişiler"i saptayan ve legal örgütlerden yararlanarak ajan-provokatörlerini illegal örgütlere de sokmaya çalışan polisin sıkça kurduğu tuzaklar konusunda işçileri uyarmakla yükümlüyüz.

Fakat bütün bunları yapmak, işçi hareketinin legalleştirilmesinin **son tahlilde** Zubatov'un değil bizim işimize yarayacağını unutmak anlamına gelmez. Tersine, tam da bu teşhir kampanyasıyla buğdaydan ayrık otunu ayırıyoruz. Ayrık otunun ne olduğunu belirttik. Buğday ise, daha geniş ve en geri işçi kesimlerinin toplumsal ve politik sorunlara ilgi duyması, devrimcilerin öz olarak legal olan işlevler-

---

* *Lenin'de Almanca. —**Alm. Red.** "lose": gevşek. —**ÇN.***

den (legal yazıların dağıtılması, karşılıklı yardım vs.) kurtarılması ve bunların gelişmesiyle bize giderek daha fazla ajitasyon malzemesi sağlamasıdır. Bu anlamda Zubatov ve Ozerov'lara şöyle diyebiliriz ve demeliyiz: Haydi çalışın, çalışın baylar! Ne zaman işçilere tuzak kursanız (doğrudan ajan-provokatörlükle ya da "*Struvecilik*" sayesinde işçilerin ahlakının "dürüstçe" bozulmasıyla), yüzünüzün açığa çıkması için elimizden geleni yapacağız. Ne zaman ileriye doğru gerçek bir adım atsanız —bu adım çekingen bir "zikzak" da olsa, yine de ileriye doğru atılmış bir adımsa—, şöyle diyeceğiz: Lütfen buyrun! İleriye doğru atılmış gerçek bir adım, işçilerin özgürlüğünün son derece küçük boyutlarda da olsa gerçekten genişlemesidir. Ve böyle her bir genişleme bizim işimize yarayacak ve ajan-provokatörlerin sosyalistleri tuzağa düşürmedikleri, *fakat* sosyalistlerin *taraftar* kazandıkları legal derneklerin kurulmasını hızlandıracaktır. Kısacası, şimdi görevimiz *ayrık otlarına karşı* mücadele etmektir. Saksıda buğday yetiştirmek bizim işimiz değil. Ayrık otlarını temizleyerek toprağı buğday tohumları için hazırlıyoruz. Afanassiy İvaniç ve Pulheria İvanovna* oda bitkilerini yetiştiredursunlar, biz bugün ayrık otlarını ayıklayacak, yarın buğday toplayacak hasatçılar hazırlamak zorundayız.

Demek ki, legalleştirme yoluyla mümkün olduğunca az konspiratif ve mümkün olduğunca geniş sendikal örgüt yaratma sorununu **biz çözemeyiz** (fakat Zubatov ve Ozerov'un kısmen de olsa böyle bir çözüm olanağı açmaları bizi çok sevindirirdi; bunun için ama onlara karşı mümkün olduğunca enerjik biçimde mücadele etmemiz gerekiyor!). Böylece geriye gizli sendikal örgütler yolu kalıyor ve **biz**, (çok iyi bildiğimiz gibi) bu yolu tutmuş olan işçileri her açıdan desteklemek **zorundayız.** Sendika örgütleri sadece ekonomik mücadelenin gelişmesi ve sağlamlaşması için çok yararlı olmakla kalmayıp, aynı zamanda politik ajitasyon ve devrimci örgüt için çok önemli bir yardımcı araç da olabilirler. Bu sonuca ulaşmak için, başlayan sendikal hareketi sosyal-demokrasi için arzu edilir bir rotaya

* *Yaşamlarını saksılar ve tencereler arasında geçiren, Gogol'cü tipik filisten çift. —Alm. Red.*

sokmak için, her şeyden önce, Petersburglu Ekonomistlerin beş yıldan beridir destekledikleri örgüt plânının saçmalığı konusunda iyice açık olmak gerekir. Bu plân Temmuz 1897 tarihli "İşçi Sandığı Tüzüğü"nde ("Listok Rabotnika", No: 9 ve 10, s. 46, "Raboçaya Mysl" No: 1'den alınmıştır) ve Ekim 1900 tarihli "Mücadele Birliği Tüzüğü — İşçi Örgütü"nde (özel bildiri, Petersburg'da basılmış ve "Iskra"nın birinci sayısında alıntılanmıştır) anlatılmıştır. İki tüzüğün de başlıca hatası, geniş işçi örgütünün ayrıntılı biçimde anlatılıp, bu örgütün devrimciler örgütüyle karıştırılmasında yatmaktadır. Daha iyi hazırlanmış olan ikinci tüzüğü alalım. Gövdesi **e l l i i k i** maddeden oluşuyor: yirmi üç maddede, her fabrikada kurulacak ("üye sayısı onu geçmeyecek") ve "merkezi (işletme) grupları"nı seçecek olan "işçi çevreleri"nin yapısı, işleyiş düzeni ve yetki sınırları anlatılıyor. İkinci madde şöyle diyor: "'Merkezi grup', fabrikada ya da işletmede olup biten her şeyi izler ve bu olayları kaydeder." "Merkezi grup her ay üyelerine kasanın durumu hakkında rapor verir" (madde 17) vs. 10 madde "Bölge Örgütü"ne, 19 madde ise "İşçi Örgütü Komitesi"nin, (her bölgeden ve "yürütme grupları" tarafından — "propaganda grupları, taşrayla ve yurtdışıyla bağlantı grupları, yayınevi depoları ve kasa idaresi grupları" tarafından seçilen) "Petersburg Mücadele Birliği Komitesi" ile son derece karmaşık birbirine geçmesine ayrılmıştır.

Sosyal-demokrasi — işçilerin ekonomik mücadelesi için "yürütme grupları"! Ekonomistlerin düşüncelerinin nasıl sosyal-demokrasiden sapıp trade-unionizm yoluna girdiği; onların, bir sosyal-demokratın proletaryanın **b ü t ü n** kurtuluş mücadelesini yönetebilecek herşeyden önce bir devrimciler örgütü hakkındaki düşüncelerinin ne olması gerektiği konusunda nasıl hiçbir fikre sahip olmadıkları bundan daha canlı biçimde gösterilemez. "İşçi sınıfının politik kurtuluşu"ndan, "Çarlık zorbalığı"na karşı mücadeleden söz etmek ve böyle örgüt tüzükleri hazırlamak, sosyal-demokrasinin gerçek politik görevleri hakkında hiçbir fikre sahip olmamak demektir. Elli küsur maddenin hiçbirinde, kitleler arasında en geniş bir politik ajitasyonun, Rus otokrasisinin bütün yanlarını, Rusya'daki çeşitli toplumsal sınıfların tüm özünü aydınlatacak bir ajitasyonun gerekliliğinin anlaşıldığını gösteren en u-

fak bir belirti yoktur. Böyle tüzüklerle sadece politik hedefler değil, trade-unionist hedefler de gerçekleştirilemez, çünkü bunlar **m e s l e k l e r e g ö r e** bir örgütlenmeyi gerektirirler, oysa tüzükte bunun sözü bile edilmemektedir.

Fakat sanırım en karakteristik olan, tek tek her fabrikayı, üç dereceli bir seçim sistemi temelinde, monoton ve neredeyse gülünç denecek kadar titiz kurallı sürekli bir bağla "komite"ye bağlamaya çalışan tüm bu "sistem"in hantallığıdır. Ekonomizmin dar ufkuna sıkışan düşünce, burada bürokrasi küfü kokan ayrıntılarda yitip gitmektedir. Tüm bu maddelerden dörtte üçü gerçekte elbette hiç uygulanmayacaktır, ama buna karşılık her fabrikada bir merkezi gruba sahip böyle bir "konspiratif" örgüt sayesinde jandarmanın geniş çaplı tutuklamalar yapması çok kolaylaştırılacaktır. Polonyalı yoldaşlar, herkesin son derece geniş tutulan işçi yardımlaşma sandıklarının kurulması işine tutkuyla sarılmış olduğu hareketin böyle bir dönemini yaşadılar, fakat kısa süre sonra bu düşünceden vazgeçtiler, çünkü bunun ancak jandarmaya yaradığını görmek zorunda kaldılar. Eğer işçi örgütleri istiyorsak, ama kitlesel tutuklamalar istemiyorsak, jandarmaları sevindirmek niyetinde değilsek, bu örgütlere sadece gayet gevşek bir biçim vermeye çalışmalıyız. Peki, bu durumda işlevlerini yerine getirebilecekler mi? Bunların işlevlerine bakalım: "... fabrikada olup biten her şeyi izlemek ve bu olayları kaydetmek" (Tüzüğün 2. maddesi). Bunun gerçekten sıkı bir biçim almasına gerek var mı? Bu amaçla özel gruplar oluşturmadan, illegal gazetelere gönderilecek yazılarla bu iş daha da iyi yerine getirilemez mi? "... İşçilerin fabrikadaki koşullarının iyileştirilmesi mücadelesini yönetmek" (Tüzüğün 3. maddesi). Burada da sıkı bir biçim gereksiz. İşçilerin hangi talepleri ileri sürmek istediklerini, bir ölçüde becerikli her ajitatör basit bir sohbetle saptayabilir ve bunları dar —geniş değil— devrimciler örgütüne iletip, işçilerin taleplerinin bildirilerde ifade edilmesini sağlar. "... ruble başına iki kopek aidatla... bir fonun örgütlenmesi" (madde 9) ve üyelere aylık kasa raporu sunulması (madde 17), aidat ödemeyen üyelerin örgütten çıkarılması (madde 10) vs. Bütün bunlar polis için bulunmaz bir nimettir, çünkü "Merkezi İşletme Fonu"nun bütün bu konspirasyonuna

sızmak, paraya el koymak ve en iyi kişileri tutuklamaktan kolay bir şey yoktur. Bunun yerine, tanınan (çok dar ve çok konspiratif) örgütün mühürünü taşıyan bir ya da iki kopeklik makbuzlar dağıtmak, ya da makbuzsuz para toplamak ve illegal gazetede daha önceden kararlaştırılan bir parolayla bunlara ilişkin raporlar yayınlamak daha kolay olmaz mı? Aynı amaca ulaşılır ama jandarmanın bütün ipuçlarını bulması yüzlerce kez daha zorlaşır.

Tüzüğün tahliline daha devam edebilirim, ama söylenenlerin yeterli olduğuna inanıyorum. Başlıca bölgelerde sorumlu temsilcileri olan ve en sıkı konspirasyonun tüm kurallarına göre devrimciler örgütüne bağlanmış en güvenilir, en deneyimli ve en çelikleşmiş işçilerden oluşan küçük, sıkı bir çekirdek, kitlelerin en geniş katılımıyla, sıkı bir biçimi olmaksızın sendika örgütünün **bütün** işlevlerini yerine getirebilir, hem de bu işlevleri sosyal-demokrasi için arzu edilir biçimde yerine getirebilir. **Sosyal-demokrat** sendika hareketinin **sağlamlaşması** ve gelişmesi, bütün jandarmalara rağmen, ancak bu yolla gerçekleşebilir.

Bana şöyle bir itirazda bulunulabilir: Şekilsizliğe varacak kadar lose [gevşek —ÇN] olan, bilerek ve isteyerek kaydedilmiş üyeleri bile bulunmayan bir örgüte, örgüt denemez. Olabilir. İsim üzerinde ısrarlı değilim. Fakat gereken her şeyi bu "üyesiz örgüt" yerine getirecek ve gelecekteki sendikalarımızla sosyalizm arasında sıkı bir bağın kurulmasını baştan itibaren güvence altına alacaktır. Ne var ki, otokrasi koşulları altında, seçimli, raporlu, genel oylamalı vs. **geniş** bir işçi örgütü isteyenler ancak iflah olmaz ütopyacılardır.

Buradan alınacak ders basittir: eğer işe güçlü bir devrimciler örgütüyle başlarsak, bir bütün olarak hareketin istikrarlılığını güvence altına alır ve hem sosyal-demokrat hedefleri, hem de sendikal hedefleri gerçekleştirebiliriz. Fakat kitlelere güya "en açık" (aslında ise jandarmalara en açık olan ve devrimcileri polisin ulaşabileceği hale getiren) geniş işçi örgütüyle işe başlarsak, ne birinci, ne de ikinci hedefleri gerçekleştirebiliriz, çalışmamızdaki amatörlükten kendimizi hiçbir zaman kurtaramayız ve dağınıklığımız, sürekli yenilgilerimiz sayesinde Zubatov ya da Ozerov tipi sendikaların kitlelere en açık hale gelmelerine katkıda bulunuruz.

Peki bu devrimciler örgütünün asıl işlevleri neler olmalıdır? Bu konuda biraz sonra ayrıntılı biçimde konuşmak istiyoruz. Fakat ilkönce, yine (talihsizliğe bak!) Ekonomistin kapı komşusu olan teröristimizin* ileri sürdüğü çok tipik bir savı inceleyelim. İşçi gazetesi "Svoboda"da (No: 1) "Örgüt" başlığıyla bir makale yayınlandı. Bu makalenin yazarı, dostu olan İvanovo-Voznesenskli Ekonomist işçileri kanatları altına almak isteyerek şöyle yazıyor:

> "Yığınların dilsiz, bilinçsiz olması, hareketin tabandan gelmeyişi kötü. Şuna bir bakın: Öğrenciler tatil günlerinde ya da yaz tatillerinde üniversite kentlerinden ayrılıp evlerine gidiyorlar ve işçi hareketi duruyor. Dışarıdan bir itkiye ihtiyaç duyan böyle bir işçi hareketi gerçek bir güç oluşturabilir mi? Kesinlikle hayır... Hareket henüz kendi ayakları üzerinde durmayı öğrenmemiştir, henüz çocuk muamelesi görmektedir. Her şeyde böyle: Öğrenciler gidiyor ve her şey duruyor; en yeteneklisi ele geçiriliyor, kaymak alınıyor — ve süt ekşiyor; "komite" tutuklanıyor ve yenisi kurulasıya kadar tekrar her şey duruyor; sonraki komitenin nasıl bir şey olacağını kim bilir, belki de şimdiye kadarkine hiç benzemeyecek: önceki böyle dediydi, sonraki tam tersini söyleyecek. Dünle bugün arasındaki bağ kaybolup gidiyor, geçmişin deneyimlerinden gelecek için yararlanılmıyor. Ve bütün bunlar sadece, derinlerde, kitle içinde kök salınmamış olmasından; işi yürüten yüz ahmak değil, on akıllı. On akıllı her zaman ele geçirilebilir, fakat örgüt kitleyi kucakladığında, her şey kitleden gelir ve o zaman hiç kimse, ne kadar çabalarsa çabalasın, davayı yerle bir edemez." (s. 63)

Olgular doğru anlatılıyor. Amatörlüğümüzün tablosu hiç de fena çizilmemiş. Fakat çıkarılan sonuçlar hem akılsızlık, hem de politik densizlik bakımından tam "Raboçaya Mysl"a layık. Bunlar akılsızlığın doruğudur, çünkü yazar, hareketin "derinlerde" "kök" salması gibi felsefi ve toplumsal-tarihsel bir sorunu, jandarmalara karşı daha iyi mücadele etme sorunu gibi teknik-örgütsel bir sorunla karıştırmaktadır. Bunlar politik densizliğin doruğudur, çünkü kötü önderlerden uzaklaşıp iyi önderlere başvuracağına, yazar genel olarak önderlerden uzaklaşıyor ve "kitle"ye başvuruyor. Bu tıpkı politikada, politik ajitasyo-

* *Bkz. s. 99, ikinci dipnot.* —*Alm. Red.*

nun yerine sarsıp uyandırıcı terörü koymak isteyen gerici düşünce gibi, bizi örgütsel olarak geri savurma girişimidir. "Svoboda"nın bize sunduğu bu karışıklığı tahlil etmeye nereden başlayacağımı bilemediğim için gerçekten de bir embarras de richesse* duygusu içindeyim. Konunun açıklık kazanması için bir örnekle başlamak istiyorum. Almanları alalım. Almanların örgütünün kitleyi kucakladığı, her şeyin kitleden geldiği, işçi hareketinin kendi ayakları üzerinde durmayı öğrendiği her halde inkâr edilemez. Ve yine de bu milyonlarca kitle, "on" sınanmış öndere değer vermeyi, onları sımsıkı desteklemeyi nasıl da biliyor! Parlamentoda birçok kez düşman partilerin milletvekillerinin sosyalistlerle alay ettikleri oldu: "Ne kadar da yaman demokratlarsınız! Sizinki sadece lafta bir işçi sınıfı hareketi, gerçekte ise hep aynı önderler grubu ortalıkta. Yıllar yılı hep aynı Bebel, hep aynı Liebknecht, onyıllar boyunca hep onlar. Sizin güya seçilmiş işçi temsilcileriniz, Kayzer tarafından atanan memurlardan daha kalıcı!" Fakat Almanlar, "kitle"yi "önderler"le karşı karşıya getirmek, kitle içinde kötü ve mağrur içgüdüler uyandırmak, "on akıllı"ya duyduğu güveni yıkarak hareketin istikrarlılığını ve dayanıklılığını yok etmek amacını güden bu demagojik çabalara sadece küçümseyerek gülüp geçtiler. Almanlar, sınanmış, profesyonelce yetiştirilmiş, uzun yıllar boyunca deneyim kazanmış ve birbirleriyle mükemmel bir uyum içinde çalışan "on" yetenekli önder (ama yetenekli insanlar dünyaya yüzlerle gelmiyor) olmaksızın, modern toplumda herhangi bir sınıfın zorlu bir savaş yürütemeyeceğini bilecek kadar yeterince gelişmiş politik düşünceye ve politik deneyime sahiptir. Almanların arasında da, "yüz ahmak"ı pohpohlayan, bunları "on akıllı"dan üstün tutan, kitlenin "nasırlı yumruğu"nu yücelten ve onları (Most ya da Hasselmann gibi) düşüncesizce "devrimci" eylemlere kışkırtan, sınanmış ve sağlam önderlere karşı güvensizlik tohumları eken demagoglar vardı. Ve Alman sosyalizmi ancak sosyalizm içindeki bütün demagojik unsurlara karşı yorulmak bilmez ve uzlaşmaz bir mücadele sayesinde böyle büyümüş ve güçlenmiştir. Bizim çokbilmişlerimiz ise, Rus sosyal-demokrasisinin bunalı-

* *Bolluktan kaynaklanan sıkıntı.* —**Alm. Red.**

mının, kendiliğinden uyanan kitlelerin yeterince eğitilmiş, yetiştirilmiş ve deneyimli önderlere sahip olmayışıyla açıklandığı bir zamanda, aptallara yaraşır bir zekâ parıltısıyla şunu açıklıyorlar: "Hareketin tabandan gelmeyişi kötü!"

"Öğrencilerden oluşan bir komite hiçbir işe yaramaz, böyle bir komite sağlam değildir." Çok doğru. Fakat buradan çıkarılması gereken sonuç, **profesyonel devrimcilerden** oluşan bir komiteye ihtiyaç duyulduğudur; profesyonel devrimci olanın ise öğrenci ya da işçi olması hiç önemli değildir. Oysa sizler, işçi hareketinin dışarıdan itilmemesi sonucuna varıyorsunuz! Politik ahmaklığınızdan, bununla Ekonomistlerimizin ve amatörlüğümüzün ekmeğine yağ sürdüğünüzü bile farketmiyorsunuz. Öğrencilerimizin işçilerimize verdiği "itki" neden ibaretti, sorabilir miyim? **Sadece ve sadece**, öğrencinin kendi edindiği politik bilgi kırıntılarını, payına düşen sosyalist düşünce kırıntılarını işçiye iletmesinden ibaretti (çünkü bugünkü öğrencilerin başlıca düşünsel gıdası olan Legal Marksizm, öğrencilere işin ABC'sinden, kırıntılarından başka birşey veremezdi). **Bu** "dış itki", hareketimiz için çok güçlü değil, tersine çok güçsüz, korkunç derecede, insafsızca güçsüzdü, çünkü büyük bir gayretle kendi yağımızda kavruluyor, "işçilerin işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadelesi" denen elementar mücadele önünde kölece tapıyorduk. Biz profesyonel devrimciler **bu** "itki"yi yüz kat güçlü vermeliyiz ve vereceğiz. Fakat siz, "dış itki" gibi, işçilerde (en azından sizin kadar geri işçilerde), kendisine dışarıdan politik bilgi ve devrimci deneyim götüren **herkese** karşı kaçınılmaz olarak güvensizlik yaratan; içgüdüsel olarak **tüm** bu kişilere karşı direnç gösterme isteği yaratan böyle iğrenç bir sözcük kullandığınız için — tam da bu yüzden birer **demagogsunuz**; demagoglar ise işçi sınıfının en kötü düşmanlarıdır.

Evet, evet! Polemiğimin "yoldaşça olmayan yöntemleri" hakkında yaygara koparmak için acele etmeyin! Niyetlerinizin dürüstlüğünden kuşkulanmak aklımın ucundan bile geçmez, insanın politik naifliği nedeniyle de demagog olabileceğini daha önce söyledim. Fakat sizin demagoji düzeyine düşmüş olduğunuzu gösterdim. Ve demagogların

işçi sınıfının en kötü düşmanları olduklarını yinelemekten usanmayacağım. En kötü düşmanıdırlar, çünkü kitlelerde en bayağı içgüdüleri kışkırtırlar, çünkü geri işçiler kendilerini —bazen samimi olarak— dost diye sunanların aslında düşman olduklarını anlayamaz. En kötü düşmanıdırlar, çünkü dağınıklık ve yalpalama döneminde, hareketimizin fizyonomisinin henüz oluşmaya başladığı bir dönemde, hatalarını daha sonra acı deneyimle anlayacak olan kişileri demagojiyle peşinden sürüklemekten daha kolay bir şey yoktur. Bu nedenle, demagoji düzeyine düşmüş olan "Svoboda" ve "Raboçeye Dyelo"ya karşı enerjik biçimde mücadele etmek, bugünün Rus sosyal-demokratlarının şiarı haline gelmelidir (bu konudan daha aşağıda da bahsedeceğiz).*

"On akıllı, yüz ahmaktan daha kolay ele geçirilebilir." Bu parlak gerçek (bunun için daima yüz ahmağın alkışını alırsınız) sadece, açıklamalarınızın seyri içinde bir sorundan ötekine atladığınız için kendiliğinden anlaşılır gibi gelmektedir. "Komite"nin ele geçmesinden, "örgüt"ün ele geçmesinden söz ederek başladınız, sonra da hareketin "derinlerdeki" "kökü"nün ele geçirilmesine geçtiniz. Elbette hareketimiz derinlerde binlerce ve onbinlerce kök saldığı için ele geçirilemezdir, fakat sorun hiç de bu değil. "Derinlerde kök salma" anlamında, bütün amatörlüğümüze rağmen, bugün de ele geçmeyiz, ama yine de hareketin bütün sürekliliğini bozan **"örgütler"in** ele geçirilmesi üzerine hepimiz yakınıyoruz ve yakınmalıyız. Fakat **örgütlerin** ele geçirilmesi sorununu ortaya atıp, fikrinizden vazgeçmediyseniz, size söylemek isterim ki, on akıllıyı yakalamak, yüz ahmağı yakalamaktan çok daha zordur. Ve bu temel kuralı, kitleleri benim "anti-demokratizm"ime vs. karşı ne kadar kışkırtırsanız kışkırtın, savunacağım. Daha önce birkaç kez vurguladığım gibi, örgütle ilgili olarak "akıllılar" sözcüğünden anlaşılan, sadece **profesyonel devrimcilerdir**, işçiler ya da öğrenciler a-

---

* *Burada sadece, "dış itki" ve örgüt sorununda "Svoboda"nın bütün açıklamaları hakkında söylediklerimizin tümünün, "Raboçeye Dyelo" da dahil **bütün** Ekonomistler için de geçerli olduğunu belirtmekle yetiniyoruz, çünkü Ekonomistler örgüt sorununda kısmen aynı düşünceleri vaaz edip savundular, kısmen de bu düşüncelere yakın duruyorlardı.*

rasından gelmeleri hiç önemli değil. Şunları iddia ediyorum: 1- Sürekliliği sağlayan istikrarlı bir önderler örgütü olmadan hiçbir devrimci hareket varlığını sürdüremez; 2- hareketin temelini oluşturan ve harekete katılan, mücadeleye kendiliğinden çekilen kitleler ne kadar geniş olursa, böyle bir örgüte duyulan gereksinim o kadar acil bir hal alır ve bu örgüt o ölçüde sağlam olmak zorundadır (çünkü her türlü demagogun kitlelerin geri kesimlerini peşlerinden sürüklemesi o kadar kolay olacaktır); 3- böyle bir örgüt esas olarak, devrimci faaliyeti meslek edinmiş insanlardan oluşmalıdır; 4- otokratik bir ülkede böyle bir örgüte üyeliği, ancak meslekten devrimciler, siyasi polise karşı mücadele sanatında profesyonelce eğitilmiş insanlar üye olabilecek şekilde ne kadar çok **sınırlarsak**, örgütün ele geçirilmesi o kadar zor olacaktır; 5- gerek işçi sınıfından gerek diğer toplumsal sınıflardan, harekete katılma ve içinde aktif olarak çalışma imkanına sahip olacak kişiler çevresi de o kadar **geniş** olacaktır.

Ekonomistlerimize, teröristlerimize ve "Ekonomist terörist"lerimize,* son ikisini daha yakından ele almak istediğim bu tezleri çürütmelerini öneriyorum. "On akıllıyı" mı, yoksa "yüz ahmağı" mı ele geçirmenin daha kolay olduğu sorusu, yukarıda tahlil edilen, en sıkı konspirasyonun gerekli olduğu bir zamanda bir **kitle örgütü** mümkün müdür sorusuyla aynı kapıya çıkar. Geniş bir örgütü hiçbir zaman, o olmadan hükümete karşı zorlu ve sürekli bir mücadelenin söz konusu olamayacağı konspiratif seviyeye çıkaramayız. Bütün konspiratif işlevlerin mümkün olduğunca az sayıdaki profesyo-

---

* *Bu terim belki de Ekonomistlerden çok "Svoboda"ya uyuyor, çünkü "Devrimciliğin Yeniden Doğuşu"nda terörizm savunuluyor, burada söz konusu edilen makalede ise Ekonomizm. "Svoboda" için, "elinden gelseydi yapardı, fakat gelmiyor" denebilir. Arzuları ve niyetleri çok iyi, ama sonuç bir karmaşa ve kaos, çünkü "Svoboda" örgütün sürekliliğini savunurken, devrimci düşüncenin ve sosyal-demokrat düşüncenin sürekliliğinin lafını bile duymak istemiyor. Profesyonel devrimcileri yeniden canlandırmaya çalışmak ("Devrimciliğin Yeniden Doğuşu") ve bunun için, birincisi, sarsıp uyandırıcı terörü, ikincisi, "dışardan mümkün olduğunca az itilen" "vasat işçiler örgütü"nü ("Svoboda" No: 1, s. 66 vd.) önermek — bu gerçekten de evini ısıtmak için evi yıkıp, kerestesini yakmayı önermeye benziyor.*

nel devrimcilerin elinde toplanmış olması, kesinlikle, profesyonel devrimcilerin "herkesin yerine düşüneceği", kitlenin **h a r e k e t e** faal bir şekilde katılmayacağı anlamına gelmez. Tam tersine, bu profesyonel devrimciler gittikçe artan sayıda kitlenin içinden çıkacaktır, çünkü kitle, ekonomik mücadele yürüten birkaç öğrenci ve işçinin bir araya gelip bir "komite" kurmasının yetmediğini, bilakis yıllar sürecek bir çalışmayla kendini bir profesyonel devrimci haline getirmenin gerekli olduğunu bilecek; ve kitle amatörlüğü değil böyle bir komple eğitimi "düşünecek"tir. **Ö r g ü t ü n** konspiratif işlevlerinin merkezileştirilmesi, kesinlikle, **h a r e k e t i n** bütün işlevlerinin merkezileştirilmesi anlamına gelmez. En geniş kitlelerin illegal yazına aktif katılımı, eğer "on" profesyonel devrimci bu çalışmanın konspiratif işlevlerini merkezileştirirse, daha az değil, tersine on kez **d a h a g ü ç l ü** olacaktır. İllegal yazını okumanın, bu çalışmaya katılmanın, kısmen de dağıtmanın **k o n s p i r a t i f m e s e l e l e r o l m a k t a n n e r e d e y s e ç ı k m a s ı n ı** ancak ve ancak bu şekilde sağlayabiliriz, çünkü polis, kısa süre sonra, binlerce dağıtılan bir yazının her nüshası için yasal ve idari kovuşturma yapmanın anlamsızlığını ve imkansızlığını görecektir. Bu sadece basın için değil, gösteriler de dahil hareketin bütün işlevleri için de geçerlidir. Sınanmış, mesleki bakımından polisten daha kötü eğitilmemiş "on" devrimcinin, örneğin bildirilerin hazırlanması, yaklaşık plânların düzenlenmesi, her semt, her fabrika bölgesi, her okul için yöneticilerin atanması vs. gibi tüm konspiratif çalışmayı merkezileştirmesinden, kitlelerin harekete en geniş ve en aktif katılımı zarar görmeyecek, tersine çok şey kazanacaktır (görüşlerimin "demokratik olmadığı" suçlamasıyla karşılaşacağımı biliyorum, fakat bu son derece aptalca suçlamayı daha sonra ele alacağım.) En konspiratif işlevlerin bir devrimciler örgütü tarafından merkezileştirilmesi, geniş yığınları hedefleyen ve bu nedenle mümkün olduğunca gevşek, mümkün olduğunca az konspiratif olan tam bir yığın başka örgütün: gerek işçilerin sendika birliklerinin, kendi kendini eğitim için işçi çevrelerinin, illegal yayın okuma çevrelerinin, gerekse de **b ü t ü n** öteki halk kesimleri içindeki sosyalist ve demokrat çevrelerin faaliyetinin genişlemesi ve içeri-

ği üzerinde güçsüzleştirici değil, tersine zenginleştirici bir etki yapacaktır. Her yerde böyle **mümkün olduğunca çok** sayıda ve çok çeşitli fonksiyonlara sahip çevreler, birlikler ve örgütler gereklidir, fakat bunları **devrimciler** örgütüyle **karıştırmak**, aralarındaki sınırları silmek, kitlelerde zaten çok bulanıklaşmış olan, kitle hareketine "hizmet" için kendilerini tümüyle ve bütünüyle özel olarak sosyal-demokrat faaliyete adayan insanlara gerek olduğu ve bu insanların kendilerini sabır ve inatla profesyonel devrimciliğe **yükseltmeleri** gerektiği bilincini tamamen silmek anlamsız ve zararlıdır.

Evet, bu bilinç inanılmaz ölçüde bulanıklaşmıştır. Örgütsel bakımdan esas günahımız, **amatörlüğümüzle Rusya'da devrimcilerin prestijini düşürmüş olmamızdır.** Teorik sorunlarda miskin ve sallantılı, ufku dar, miskinliğini kitlelerin kendiliğindenliğiyle haklı gösteren, bir halk sözcüsünden çok bir trade-union sekreterine benzeyen, düşmanlarının bile saygısını kazanacak kapsamlı ve cesur bir plân hazırlamaktan aciz, mesleğinde, yani siyasi polise karşı mücadelede deneyimsiz ve beceriksiz biri — böyle biri devrimci değil, zavallı bir acemidir!

Bu sert sözlerimden dolayı hiçbir pratikçi alınmasın, çünkü yetersiz eğitim söz konusu olduğu ölçüde, bu sözleri önce kendime yöneltiyorum. Bir zamanlar önüne çok geniş, çok kapsamlı görevler koymuş bir çevrede çalışıyordum ve hepimiz, o çevrenin üyeleri, ünlü bir deyişi uyarlayarak, bize bir devrimciler örgütü verin, Rusya'yı altüst edelim, diyebileceğimiz tarihi bir anda, sadece birer acemi olduğumuzu acıyla ve ıstırapla hissettik! O zaman duyduğum bu yakıcı utancı o günden beri ne zaman anımsamak zorunda kalsam, vaazlarıyla "devrimci adını lekeleyen", görevimizin devrimcileri acemiler düzeyine indirgemek değil, acemileri devrimciler düzeyine **yükseltmek** olduğunu anlamayan sahte sosyal-demokratlara karşı duyduğum öfke o kadar çok artar.

D— Örgütsel Çalışmanın Kapsamı

Yukarıda gördüğümüz gibi B-v,* "eylem yeteneğine sahip devrimci güçlerin yokluğunun sadece Petersburg'da değil, tüm Rusya'da kendini hissettirdiği"nden söz ediyor. Ve bu gerçeği hiç kimse kolay kolay reddedemez. Ne var ki sorun bunun nasıl açıklanacağıdır. B-v şöyle yazıyor:

> "Bu olgunun tarihsel nedenlerinin açıklanmasına girmek istemiyoruz; biz sadece, süregiden politik gericilik tarafından demoralize edilmiş, geçmişte uygulanan ve bugün hâlâ uygulanmakta olan ekonomik değişimlerle parçalanmış bir toplumun, içinden **devrimci çalışma için uygun pek az sayıda insan** çıkardığını; işçi sınıfının kendi içinden çıkardığı devrimcilerle kısmen illegal örgütün saflarını doldurduğunu, fakat bu devrimcilerin sayısının zamanın gereklerine uygun olmadığını söylemek istiyoruz. Üstelik günde onbirbuçuk saat fabrikada çalışan işçi, içinde bulunduğu durumdan ötürü, esas olarak bir ajitatörün işlevlerini yerine getirebilir; propaganda ve örgütlenme, illegal yazının dağıtılması ve çoğaltılması, bildirilerin hazırlanması vs. ise zorunlu olarak, sayıları son derece az olan aydınlara kalmaktadır." ("Raboçeye Dyelo", No: 16, s. 38 ve 39.)

B-v'nin bu görüşüyle birçok noktada hemfikir değiliz, özellikle de (genelde birazcık düşünen bütün pratikçiler gibi) amatörlüğümüzden çok çeken B-v.'nin, bu dayanılmaz durumdan bir çıkar yol bulamayacak kadar çok Ekonomizmin baskısı altında bulunduğunu gösteren, altını çizdiğimiz sözlerine katılmıyoruz. Hayır, toplum, "dava"ya uygun **pekçok insan** çıkarıyor, sadece biz onların hepsinden yararlanmayı bilmiyoruz. Hareketimizin kritik geçiş aşaması şu sözlerle karakterize edilebilir: **İnsan sıkıntısı çekiliyor, ama aynı zamanda yığınla insan var.** Yığınla insan var, çünkü hem işçi sınıfı, hem de toplumun gittikçe yepyeni katmanları, içlerinden her yıl gittikçe artan sayıda hoşnutsuzlar çıkarıyor; protesto etmek isteyen, dayanılmazlığı

* *Bkz. s. 122. —**Red.***

henüz herkes tarafından anlaşılmamış olan fakat gittikçe genişleyen kitleler tarafından gittikçe şiddetle hissedilen, otokrasiye karşı mücadeleyi güçleri oranında desteklemeye hazır insanlar çıkarıyor. Fakat aynı zamanda da insan sıkıntısı çekiliyor, çünkü herkesin, en önemsiz bir gücün bile değerlendirildiği, böyle kapsamlı ve aynı zamanda birleşik ve uyumlu bir çalışmayı örgütleyecek durumda olan yöneticiler, politik önderler, örgütçü yetenekler yok. "Devrimci örgütlerin büyümesi ve gelişmesi", B-v.'nin de kabul ettiği gibi, sadece işçi hareketinin büyümesinin gerisinde kalmıyor, aynı zamanda halkın bütün katmanlarının genel-demokratik hareketinin de gerisinde kalıyor. (B-v bugün bu durumu da, vardığı sonuçları tamamlayan bir şey olarak görecektir herhalde.) Hareketin geniş kendiliğinden temeline kıyasla, devrimci çalışmanın kapsamı çok sınırlıdır, "işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele" gibi zavallı bir teoriyle çok fazla daraltılmıştır. Oysa bugün, sadece politik ajitatörler değil, sosyal-demokrat örgütçüler de "nüfusun bütün sınıfları içine gitmek" zorundadırlar.* Ve sosyal-demokratların örgütsel çalışmalarının binlerce küçük işlevini çeşitli sınıfların tek tek temsilcilerine dağıtabileceklerinden tek bir pratikçinin dahi kuşku duyması zordur. B-v.'nin acıyla ve çok haklı olarak yakındığı yetersiz uzmanlaşma, tekniğimizin en büyük eksikliklerinden biridir. Genel çalışmanın tek tek "işlemler"i ne kadar küçük olursa, bu tür işlemleri yerine getirecek insanlar bulmak o kadar kolay olur (ve bu insanlar çoğunlukla profesyonel devrimci olma yeteneğinden kesinlikle yoksundurlar) ve polisin bütün bu "ayrıntı işçileri"ni "ele geçirme"si o kadar zor olacak, polisin herhangi bir önemsiz nedenle bir kişiyi tutuklamasından, hazinenin "Ohrana" için harcamalarını haklı gösterecek bir "dava" tertiplemesi o kadar güç olacaktır. Bizi desteklemeye hazır insanların sayısına gelince, önceki bölümde,

* *Örneğin askeri çevrelerde son zamanlarda, kısmen işçi ve öğrenci gibi "düşmanlar"la sokak çatışmalarının sıklaşması sonucunda demokratik ruhun canlanması kendini kuşku götürmez biçimde hissettiriyor. Ve mevcut güçlerimiz olanak verdiğinde, askerler ve subaylar arasında propaganda ve ajitasyona, Partimize bağlı "askeri örgütler"in yaratılmasına mutlaka en büyük dikkati göstermeliyiz.*

yaklaşık beş yıldır bu bakımdan cereyan eden muazzam değişikliğe işaret ettik. Öte yandan bütün bu küçük parçaları bir bütün içinde toparlamak, hareketin işlevlerini dağıtırken hareketin kendisini de parçalamamak, küçük işlevler yerine getiren kişilere yaptıkları işin zorunlu ve önemli olduğu inancını (bu inanç olmaksızın işler hiçbir zaman yerine getirilmeyecektir) vermek için, sınanmış devrimcilerden oluşan sıkı bir örgüte gerek vardır.* Böyle bir örgüt var olduğunda, bu örgüt ne kadar konspiratif olursa, Partinin gücüne duyulan inanç o kadar pekişecek ve o kadar genişleyecektir — ve bilindiği gibi savaşta en önemli şey, sadece kendi ordusuna değil, aynı zamanda düşmana ve bütün **t a r a f s ı z** unsurlara da, kendi gücüne duyulan inancı aşılamaktır; hayırhalı bir tarafsızlık, bazen dava için tayin edici olabilir. Sağlam bir teorik temele ve sosyal-demokrat bir organa sahip olan böyle bir örgüt mevcutsa, hareketin yanına çektiği "kenarda duran" çok sayıda unsurun hareketi yolundan saptıracağından korkmaya gerek yoktur (tam tersine, tam da şimdi, çalışmanın amatörce yürütül-

---

* *Bir yoldaşın bana, sosyal-demokrasiye yardım etmek isteyen ve gerçekten de eden bir fabrika müfettişinin, verdiği "bilgi"nin devrimci merkeze gerçekten ulaşıp ulaşmadığını, yardımına ne kadar gerek duyulduğunu ve küçük hizmetlerinden yararlanma olanağının ne kadar olduğunu bilmemekten acı acı yakındığını anlattığını anımsıyorum. Her pratikçi elbette, amatörlüğümüz sonucunda müttefiklerimizi yitirdiğimiz bunun gibi daha birçok olayı bilir. Tek tek bakıldığında "küçük", ama toplam olarak ele alındığında paha biçilmez değerde olan bu tür hizmetleri bize, sadece fabrika hizmetlileri ve memurları değil, posta, demiryolu, gümrük memurları ve görevlileri, aristokratik kuruluşlarda, kiliselerde çalışanlar, hatta bizzat polis memurları ve saray çevresinden insanlar sunabilir ve sunacaktır! Eğer gerçek bir partimiz, gerçek bir devrimci savaş örgütümüz olsaydı, bütün bu "yardımcılar" sorunu böyle had safhada olmazdı, onları her zaman ve mutlaka ta illegalite içine çekmek için bu kadar acele etmez, bilakis tam tersine bunları özellikle sakınır ya da hatta böylesi işlevler için insanları özel olarak eğitirdik, çünkü birçok öğrenci, resmi mevkilerde Partiye "yardımcı" olarak, "kısa ömürlü" devrimciler olarak yapabileceklerinden çok daha fazla hizmette bulunabilir. Fakat —bir kez daha yineliyorum— ancak tamamen pekişmiş, aktif güçlerden yoksun bulunmayan bir örgütün bu taktiği uygulamaya hakkı vardır.*

düğü bugün, birçok sosyal-demokratın "Credo" yolunda yürüdüğünü ve kendilerini sosyal-demokrat zannettiklerini görüyoruz). Kısaca, uzmanlaşma zorunlu olarak merkezileşmeyi öngörür ve kendisi açısından da onu mutlaka gerektirir.

Ne var ki, uzmanlaşmanın gerekliliğini böylesine isabetli biçimde anlatmış olan B-v.'nin kendisi, görüşümüzce, alıntıladığımız açıklamalarının ikinci bölümünde buna yeterince önem vermiyor. İşçi sınıfından devrimcilerin sayısı yetersiz, diyor. Bu çok doğru ve biz bir kez daha, "yakın bir gözlemcinin değerli açıklamaları"nın, sosyal-demokrasinin bugün içinde bulunduğu bunalımın nedenleri ve dolayısıyla da bunalımın nasıl aşılacağı üzerine görüşlerimizi tamamen doğruladığını vurguluyoruz. Sadece genelde devrimciler değil, işçi çevrelerinden devrimciler de işçi kitlelerinin kendiliğinden kalkınışının gerisinde kalıyorlar. Ve bu **olgu** "pratik" açıdan bile, işçilere karşı görevlerimiz sorununun aydınlatılmasında sık sık önümüze getirilen "pedagoji"nin sadece saçmalığını değil, aynı zamanda **politik bakımdan gerici ruhunu** da çarpıcı biçimde göstermektedir. Bu olgu, en birinci ve en önemli görevimizin, **Parti faaliyeti bakımından** aydın çevrelerinden devrimcilerle aynı seviyede bulunan işçi çevrelerinden devrimcilerin eğitimini desteklemek olduğunu kanıtlamaktadır ("parti faaliyeti bakımından" sözcüklerini vurguluyoruz, çünkü başka bakımdan işçiler için aynı seviyeye ulaşmak gereklidir, ama bu hem hiç kolay değildir, hem de o kadar ivedi değildir). Bu nedenle asıl dikkatimiz, Ekonomistlerin istediği gibi ille de "işçi kitlesinin", ya da "Svoboda"nın dilediği gibi ("Svoboda" bu hususta kendisini Ekonomist "pedagoji"nin ikinci aşamasına yükseltmektedir) ille de kendini "ortalama işçinin" seviyesine **indirmeye** değil, işçileri devrimcilerin seviyesine **yükseltmeye** yönelik olmalıdır. İşçiler için kolay anlaşılır, özellikle geri işçiler için özellikle kolay anlaşılır yazının (ama elbette bulvar yazını değil) gerekli olduğunu reddetmek aklımdan bile geçmiyor. Fakat beni öfkelendiren, politika ve örgüt sorunlarına durmadan bu pedagojinin sokulmasıdır. Sürekli "ortalama işçi"den söz eden sizler, işçi politikası ya da işçi örgütünden söz etmeye başlamadan önce

mutlaka **e ğ i l m e k** istediğiniz için, aslında işçilere hakaret ediyorsunuz. Ciddi meselelerden konuşurken dik durun, pedagojiyi pedagoglara bırakın, politikacılarla örgütçülere değil! Aydınlar arasında da ileri unsurlar, "vasat insanlar" ve bir "kitle" yok mu? Aydınlar için de popüler bir yazının gerekliliği kabul edilmemiş midir ve bu yazın yayınlanmıyor mu? Bir yazarın, üniversite ya da lise öğrencilerinin örgütlenmesi üzerine bir makalede, sanki yeni birşey keşfetmiş gibi, ilk plânda "ortalama öğrenciler" örgütünün gerekli olduğunu tekrarlayıp durduğunu bir düşünün. Hiç kuşkusuz herkes bu yazara gülecektir, hem de haklı olarak. Yazara, eğer varsa, bize örgütsel fikirlerinizi söyleyin, diyeceklerdir, kimin "ortalama insan" olduğuna, kimin ortalamanın üstünde ya da altında bulunduğuna kendimiz karar veririz. Fakat eğer örgüt üzerine **k e n d i n i z e a i t** düşünceleriniz yoksa, "kitle" ve "ortalama insan"a ilişkin bütün sözleriniz sadece sıkıcı olacaktır. "Politika" ve "örgüt" sorunlarının, tamamen ciddi biçimde ele alınması gereken ciddi meseleler olduğunu artık anlayın: işçiler (üniversite ve lise öğrencileri de) kendileriyle bu sorunlar **k o - n u ş u l a b i l e c e k** şekilde eğitilebilirler ve eğitilmelidirler; fakat madem ki bu sorunlardan söz etmeye başladınız, o zaman sorulara gerçek yanıtlar verin, "ortalama insan"ın ya da "kitle"nin arkasına gizlenmeyin, sorunları fıkralarla, saçma sapan sözlerle geçiştirmeye kalkışmayın.*

Faaliyetine tamamen hazır olmak için işçi-devrimci de keza profesyonel devrimci olmalıdır. Bu nedenle B-v, işçi günde onbirbuçuk saat fabrikada çalıştığından, (ajitasyon dışında) diğer devrimci işlevlerin ağırlıklı kısmı "**z o r u n l u o l a r a k** son derece az sayı-

---

* *"Svoboda" No: 1, "Örgüt" adlı makale, s. 66: "İşçi kitlesi, Rus emeği adına ileri sürülen bütün talepleri, ağır adımlarla ilerleyerek pekiştirecektir" — emek mutlaka vurgulu yazılıyor! Ve aynı yazar şöyle sesleniyor: "Aydınlara karşı düşmanca bir tutumum yok, ama..." (Bu* ***a m a*** *, Şçedrin'in şu sözlerle çevirdiği 'ama'nın aynısıdır: Kulak hiçbir zaman boynuzu geçmez!) ..."ama birilerinin gelip bana bir sürü güzel ve harika şeyler anlatması, sonra da anlattıklarının (ya da kendisinin) güzelliği ve başka üstünlükleri nedeniyle kabul edilmesini istemesi beni hep korkunç kızdırıyor" (s. 62). Evet, bu beni de "hep korkunç kızdırıyor"...*

daki aydınların omuzuna yüklenir" derken yanılmaktadır. Bu hiç de "zorunlu olarak" değil, geriliğimiz nedeniyle böyle olmaktadır, çünkü bizler, öne çıkmış yetenekli her işçiye **p r o f e s y o n e l** ajitatör, **p r o f e s y o n e l** örgütçü, **p r o f e s y o n e l** propagandist vs. olması için yardım etmeyi görev olarak kabul etmiyoruz. Bu hususta güçlerimizi utanç verici bir biçimde israf edip tüketiyoruz, büyük bir dikkatle bakılıp korunması gerekenlere itinayla davranmasını bilmiyoruz. Almanlara bakın: güçleri bizimkinden yüz kat fazla, ama "ortalama işçiler" arasından gerçekten yetenekli ajitatörlerin vs. kesinlikle çok sık çıkmadığını çok iyi biliyorlar. O nedenle, her yetenekli işçiyi derhal, yeteneklerini tam olarak geliştirebileceği ve kullanabileceği koşullar içine yerleştirmeye çalışıyorlar: onu profesyonel ajitatör yapıyor, faaliyet alanını tek bir fabrikadan tüm bir işkoluna, tek bir bölgeden tüm ülkeye yayabilmesi için teşvik ediyorlar. Mesleğinde deneyim ve beceri sahibi oluyor, ufkunu ve bilgisini zenginleştiriyor, başka bölgelerden ve başka partilerden mükemmel politik önderleri yakından tanıma olanağı buluyor, kendisi de onların seviyesine yükselmeye, işçi sınıfının bilgisi ve sosyalist inancın canlılığını profesyonel eğitimle kendi kişiliğinde birleştirmeye çaba sarfediyor — bu olmadan proletarya, düşmanlarının mükemmel eğitimli saflarına karşı bu zorlu mücadeleyi **y ü r ü t e m e z**. İşçi kitlelerinden Bebeller ve Auerler böyle ve ancak böyle çıkıyor. Fakat politik bakımdan özgür bir ülkede büyük ölçüde kendiliğinden olan şeyler, bizde sistematik olarak örgütlerimiz tarafından gerçekleştirilmek zorundadır. Biraz yeteneği olan ve "umut vaat eden" işçi sınıfından gelme bir ajitatör, onbir saat fabrikada **ç a l ı ş m a m a l ı d ı r**. Geçiminin Parti kaynaklarından karşılanmasını, zamanında illegaliteye geçecek durumda olmasını ve faaliyet alanını sık sık değiştirmesini sağlamalıyız, çünkü aksi taktirde büyük deneyim edinemeyecek, ufkunu genişletemeyecek, jandarmaya karşı mücadelede kendisini en azından birkaç yıl boyunca koruyamayacaktır. İşçi kitlelerinin kendiliğinden kalkınışı ne kadar geniş ve derin olursa, içinden o kadar çok sayıda sadece yetenekli ajitatörler değil, aynı zamanda yetenekli örgütçüler, propagandistler ve sözcüğün olumlu anlamında "pratikçiler" çıkarır (bunlar-

dan Ruslara özgü biçimde biraz ihmalci ve ağır kanlı aydınlarımız arasında pek az vardır). İşçi sınıfından gelme, özel olarak eğitilmiş ve uzun bir çıraklık döneminden geçmiş bir dizi devrimcimiz (hem de "bütün askeriye sınıflarından" devrimcilerimiz) olduğunda, dünyadaki hiçbir siyasi polis bunlarla başa çıkamayacaktır, çünkü kendilerini koşulsuzca devrime adayan bu insanlar, işçi kitlelerinin de koşulsuz güvenini kazanmış olacaklardır. İşçileri, işçilerle "aydınlar"ın ortak yanı olan profesyonel devrimci eğitim yoluna pek az "itmemiz", işçi kitlesi için, "ortalama işçiler" için neyin "ulaşılabilir" vs. olduğu üzerine aptalca konuşmalarımızla çoğu kez onları geriye çekmemiz doğrudan bizim **suçumuzdur**.

Diğer hususlarda olduğu gibi bu hususta da örgütsel çalışmanın dar kapsamı, teorimizin ve politik görevlerimizin daraltılmasıyla ("Ekonomistler"in büyük çoğunluğu ve acemi pratikçiler bunu algılamasa da) kuşkusuz ve kopmaz bağ içindedir. Kendiliğindenliğe tapma, kitleler için "ulaşılabilir" olandan bir adım da olsa uzaklaşma korkusu yaratıyor, kitlelerin acil ve doğrudan ihtiyaçları için yapılan çalışmanın üstüne çıkma korkusu yaratıyor. Korkmayın baylar! Örgütsel bakımdan öylesine aşağıdayız ki, **fazla** yukarıya **çıkabileceğimizi** düşünmenin bile saçma olduğunu aklınızdan çıkarmayın!

E— "Komplocular" Örgütü ve "Demokratizm"

Aramızda, "yaşamın sesi" karşısında o denli duyarlı o kadar çok insan *var* ki, en çok tam da bundan korkuyorlar, ve burada açıklanan düşünceleri paylaşanları, "Halkın İradesi" grubunun düşüncelerine benzer düşüncelere sahip olmakla, "demokratizm"i kavramamakla vb. suçluyorlar. Elbette "Raboçeye Dyelo"nun da dile getirdiği bu suçlamaları burada daha yakından ele almamız gerekiyor.

Bu satırların yazarı, Petersburglu Ekonomistlerin, "Raboçaya Gazeta"yı bile "Halkın İradesi"nin görüşlerini savunmakla suçladıklarını çok iyi bilmektedir (bu gazete "Raboçaya Mysl" ile karşılaştırıldığında, bunun nedeni anlaşılırdır da). Bu nedenle, "Iskra"nın çıkışından kısa süre sonra, yoldaşlarımızdan birinin, X kentindeki sosyal-demok-

ratların, "Iskra"yı "Halkın İradesi" eğiliminin organı olarak adlandırdıklarını söylemesi bizi hiç şaşırtmadı. Elbette bu suçlama bizim için gurur vericiydi, çünkü hangi namuslu sosyal-demokrat, Ekonomistler tarafından "Halkın İradesi" görüşlerini benimsemekle suçlanmadı ki?

Bu suçlamaların temelinde iki tür yanlış anlama yatıyor. Birincisi, bizim ülkemizde devrimci hareketin tarihi öylesine kötü biliniyor ki, Çarlığa karşı kararlı bir savaş ilan eden merkezileştirilmiş bir savaş örgütü yönündeki her düşünce, "Halkın İradesi" düşüncesi olarak adlandırılıyor. Oysa yetmişli yılların devrimcilerinin kurdukları ve hepimize örnek olması gereken mükemmel örgüt, "Halkın İradesi" grubu tarafından değil, "Toprak ve Özgürlük" hareketi taraftarlarınca oluşturuldu, bu hareket sonra "Kara Paylaşım" ve "Halkın İradesi" partilerine bölündü. Demek ki devrimci bir savaş örgütüne "Halkın İradesi"nin özelliği olarak bakmak, hem tarihsel, hem de mantıksal olarak saçmadır, çünkü gerçekten ciddi bir mücadeleye girişmeyi düşünen **hiçbir** devrimci akım, böyle bir örgüt olmadan yapamaz. "Halkın İradesi" partisinin hatası, **bütün** hoşnutsuzları örgütüne çekmek ve bu örgütü otokrasiye karşı kararlı bir mücadeleye yöneltmek çabası değildir. Bu, tam tersine, onun büyük tarihsel kazanımıdır. Onun hatası ise, aslında hiç de devrimci olmayan bir teoriye dayanması ve hareketi, gelişen kapitalist toplum içindeki sınıf mücadelesine daha sıkı bağlamayı bilememesi ya da bunu başaramamasıdır. Ancak Marksizmi hiç anlamayanlar (ya da onu "Struveci" bir ruhla "anlayanlar"), kendiliğinden proleter kitle hareketinin oluşumunun bizi, "Halkın İradesi"nin sahip olduğu kadar iyi, hatta çok daha iyi bir devrimci örgüt kurma görevinden **kurtardığını** düşünebilirler. Tam tersine, bu görev bize, tam da bu hareket tarafından **yüklenmektedir**, çünkü proletaryanın kendiliğinden mücadelesi, bu mücadele güçlü bir devrimciler örgütü tarafından yürütülmediği müddetçe, gerçek bir "sınıf mücadelesi" haline gelmeyecektir.

İkincisi, birçokları —belli ki B. Kriçevski de dahil ("Raboçeye Dyelo", No: 10, s. 18)— sosyal-demokratların "komplocu" politik mücadele anlayışına karşı her zaman yürütmüş oldukları polemiği yanlış anlıyorlar. Biz her zaman, politik mücadelenin komploculuk çerçeve-

siyle **s ı n ı r l a n d ı r ı l m a s ı n a** karşı çıktık ve bundan sonra da karşı çıkacağız,* fakat bu kesinlikle güçlü bir devrimciler örgütünün gerekliliğini reddettiğimiz anlamına gelmez. Örneğin dipnotta sözü edilen broşürde, politik mücadelenin bir komployla özdeşleştirilmesine karşı polemik yanında, (sosyal-demokrat bir ideal olarak) "otokrasiye tayin edici darbeyi vurmak için", gerek "ayaklanma" gerekse de bütün "diğer saldırı yöntemlerine" başvurabilecek güçte olan bir örgüt anlatılmaktadır.** Otokratik bir ülkede böylesine sıkı bir devrimci örgüt, **b i ç i m i** itibariyle, "komplocular" örgütü olarak da adlandırılabilir, çünkü Fransızca "konspirasyon" sözcüğünün Rusça'da karşılığı "komplo"dur, konspirasyon ise böyle bir örgüt için son derece gereklidir. Konspirasyon böyle bir örgüt için öyle gerekli bir önkoşuldur ki, bütün öteki koşullar (üyelerin sayısı, seçimi, işlevleri vs.) onunla uyumlu hale getirilmek zorundadır. Bu nedenle biz sosyal-demokratların, bir komplocular örgütü kurmak istediğimiz yolundaki suçlamadan korkmak son derece büyük bir naiflik olur. Ekonomizmin bütün düşmanları için bu suçlamalar, "Halkın İradesi" partisi tarzında davranmak suçlaması gibi gurur verici olmalıdır.

---

* *Bkz. "Rus Sosyal-Demokratlarının Görevleri", s. 21, P. L. Lavrov'a karşı polemik. (Elinizdeki baskının birinci cildi, s. 480. —**Alm. Red.**)*

** *"Rus Sosyal-Demokratlarının Görevleri", s. 23 (elinizdeki baskının birinci cildi, s. 480 —**Alm. Red.**). Sırası gelmişken, "**R a b o ç e y e D y e l o**"nun ya söylediklerini anlamadığını, ya da görüşlerini "rüzgâra göre" değiştirdiğini gösteren bir örnek daha. "Raboçeye Dyelo"nun 1. sayısında vurgulu basılmış olarak şunları okuyoruz: "**B r o ş ü r ü n a n l a t ı l a n i ç e r i ğ i 'R a b o ç e y e D y e l o' y a z ı k u r u l u n u n p r o g r a m ı y l a t a m a m e n u y u m i ç i n d e d i r .**" (s. 142) Gerçekten mi? "Rus Sosyal-Demokratlarının Görevleri" ile kitle hareketinin önüne ilk görev olarak otokrasinin yıkılmasının konamayacağı görüşü uyum içinde midir? "İşverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele" teorisi uyum içinde midir? Aşamalar teorisi uyum içinde midir? "Uyum" kavramını böyle orijinal bir biçimde kavrayan bir organda ilkelere bağlılıktan söz edilip edilemeyeceği hakkında karar vermeyi okura bırakıyoruz.*

Bize şöyle karşı çıkılacaktır: Konspiratif faaliyetin bütün iplerini elinde toplayan, zorunlu olarak merkeziyetçi olması gereken böylesine güçlü ve son derece gizli bir örgüt, kolayca vakitsiz bir saldırıya kalkışabilir, politik hoşnutsuzluğun büyümesi, işçi sınıfı içinde öfke ve kaynaşmanın boyut kazanması vs. bakımından henüz olanaklı ve gerekli olmadığı bir zamanda hareketi düşüncesizce kızıştırabilir. Bunlara yanıtımız şudur: Soyut konuşulduğunda, bir savaş örgütünün düşüncesizce, başka koşullarda hiç de zorunlu olmayacak bir yenilgiyle sonuçlana **b i l e c e k** bir savaşa girişe **b i l e c e ğ i** elbette yadsınamaz. Fakat böyle bir sorunda soyut düşüncelerle yetinmek olanaksızdır, çünkü her savaş soyut olarak yenilgi olasılığını içinde taşır ve bu olasılığı **a z a l t m a n ı n** tek yolu, mücadeleye örgütlü biçimde hazırlanmaktır. Fakat sorunu Rusya'nın bugünkü koşullarının somut zeminine koyduğumuzda, tam da harekete sağlamlık kazandırmak ve onu düşüncesizce saldırıya geçmekten **k o r u m a k** için, güçlü devrimci bir örgütün mutlak gerekli olduğu pozitif sonucunu çıkarmak zorundayız. Böyle bir örgütün olmadığı ve kendiliğinden devrimci hareketin hızla büyüdüğü bugün, (her zamanki gibi birbirine "değen") iki aşırı ucun ortaya çıktığı **ş i m d i d e n g ö r ü l m e k t e d i r :** kâh tamamen sağlıksız bir Ekonomizm ve bir ılımlılık propagandası, kâh "gelişen ve sağlamlaşan, fakat henüz hedefe varmaktan çok başlangıç noktasına yakın olan bir harekette yapay olarak hareketin son noktasının belirtilerini yaratmayı" amaçlayan (V. Zasuliç, "Zarya" No: 2/3, s. 353) aynı şekilde sağlıksız bir "sarsıcı terör"; ve "Raboçeye Dyelo" örneği, bu iki aşırı uç karşısında teslim olan sosyal-demokratların **ş i m d i d e n v a r o l d u ğ u n u** gösteriyor. Bunda şaşılacak bir şey yok, çünkü öteki nedenler bir yana, "işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele" devrimcileri **h i ç b i r z a m a n** tatmin etmeyecek ve bu iki karşıt aşırı uç kâh şurada, kâh burada daima ortaya çıkacaktır. Ancak sosyal-demokrat politikayı tutarlılıkla yürüten ve deyim yerindeyse, bütün devrimci içgüdüleri ve uğraşları tatmin eden merkezileşmiş bir savaş örgütü, hareketi düşüncesizce saldırılara girişmekten koruyabilir ve başarı vaat eden bir saldırı hazırlayabilir.

Bize karşı çıkacakları bir başka konu da, örgüt üzerine açıkladığımız görüşlerin "demokratik ilke"ye aykırı olduğudur. Daha önceki suçlamalar ne kadar özgül Rus kökenliyse, bu suçlama da o kadar **özgül yabancı** bir nitelik taşımaktadır. Ve ancak yurtdışında bulunan bir örgüt ("Rus Sosyal-Demokratları Yurtdışı Birliği"), yazı kuruluna, başka talimatların yanı sıra aşağıdaki talimatı da verebilirdi:

> "**Örgütlenme ilkesi**. Sosyal-demokrasinin başarılı bir gelişimi ve birliği için, parti örgütünün geniş demokratik ilkesi vurgulanmalı, geliştirilmeli ve savunulmalıdır; bugün partimizin saflarında ortaya çıkan anti-demokratik eğilimler karşısında bu özellikle gereklidir." ("İki Kongre", s. 18)

Özellikle "Raboçeye Dyelo"nun, "Iskra"nın "anti-demokratik eğilimleri"ne karşı nasıl mücadele ettiğini bir sonraki bölümde göreceğiz. Şimdi ise, Ekonomistlerin ileri sürdüğü "ilke"yi daha yakından ele almak istiyoruz. "Geniş demokratik ilke"nin şu iki gerekli önkoşulu içerdiğini sanırım herkes kabul eder: Birincisi, tam aleniyet, ikincisi, bütün fonksiyonerlerin seçilmesi. Aleniyet, hem de sadece örgüt üyeleriyle sınırlı olmayan bir aleniyet olmadan, demokrasiden söz etmek gülünçtür. Alman Sosyalist Partisi'ni demokratik bir örgüt olarak tanımlayabiliriz, çünkü bu parti içinde her şey, parti kongreleri de dahil, alenidir. Fakat hiç kimse, üyeleri dışında herkese karşı gizlilik perdesiyle gizlenen bir örgütü demokratik olarak nitelemez. O halde, "**geniş** demokratik ilke" tezinin ileri sürülmesinin —eğer bu ilkenin temel koşulu gizli bir örgüt için **yerine getirilemezse**— anlamı nedir? Bu "geniş ilke"nin kulağa hoş gelen, ama boş bir laf olduğu görülmektedir. Dahası. Bu boş laf, anın acil örgütsel görevlerinin hiç anlaşılmadığını göstermektedir. Herkes, bizde "geniş" devrimciler kitlesi içinde konspiratif çalışma anlayışının ne kadar az olduğunu bilir. Haklı olarak, "üyelerin sıkı seçimi"ni talep eden ("Raboçeye Dyelo", No: 6, s. 42) B-v'nin, bu hususta nasıl acı acı yakındığını gördük. Ve şimdi, kendi yaşam duygularıyla övünen bazıları ortaya çıkıyor ve böyle bir durumda en sıkı konspirasyon ve en sıkı (dolayısıyla da daha dar) bir üye seçimi zorunluluğunu değil,

"g e n i ş demokratik ilke"yi v u r g u l u y o r ! Karavana atmak buna denir.

Demokrasinin ikinci özelliği olan seçim konusunda da durum daha iyi değildir. Politik özgürlüğün olduğu ülkelerde bu koşul son derece doğaldır. "Parti programının temel ilkelerini kabul eden ve partiyi gücü oranında destekleyen herkes parti üyesi olarak görülür" — Alman Sosyal-Demokrat Partisi Tüzüğü'nün birinci maddesi böyle der. Ve tüm politik arena kamuoyuna bir tiyatro sahnesinin seyirciye açık olduğu kadar açık olduğu için, kimin bu ilkeleri kabul edip etmediği, kimin desteklediği ya da karşı çıktığı hem gazetelerden hem de kamuya açık toplantılardan bilinir. Herkes belli bir politikacının işe belirli bir biçimde başladığını, belirli bir gelişim geçirdiğini, hayatının zor bir anında şöyle ya da böyle davrandığını, genelde belirli niteliklerle sivrildiğini bilir; dolayısıyla da, tüm olguları bilen b ü t ü n parti üyeleri böyle bir kişiyi herhangi bir parti görevine seçebilir ya da seçmeyebilir. Bir parti önderinin politik çalışmasında attığı her adımın (kelimenin tam anlamıyla) genel kontrolü, biyolojide "en uygun olanların yaşaması" olarak adlandırılan ve otomatik olarak işleyen bir mekanizmanın oluşmasını sağlar. Tam aleniyet, seçim ve genel kontrol yoluyla uygulanan "doğal ayıklama", her önderin son tahlilde doğru mevkide olmasını, güçlerine ve yeteneklerine en uygun düşen işi yapmasını, hatalarının sonuçlarını hissetmesini ve herkesin gözü önünde hatalarını kabul etme ve bunlardan kaçınma yeteneğini kanıtlamasını güvenceler.

Şimdi bu tabloyu, otokrasimizin çerçevesine yerleştirmeye çalışın bakalım! Bizde, "parti programının temel ilkelerini kabul eden ve Partiyi gücü oranında destekleyen" herkesin, konspiratif çalışan bir devrimcinin her adımını denetlemesi düşünülebilir mi? Çalışmanın çıkarı gereği, devrimcinin kimliğini, bu "herkes"in onda dokuzundan saklaması bir y ü k ü m l ü l ü k k e n , h e r k e s i n konspiratif çalışan devrimciler arasından şunu ya da bunu seçmesi mümkün mü? "Raboçeye Dyelo"nun bu büyük sözlerinin gerçek anlamı üzerinde biraz düşünüldüğünde görülecektir ki, ayıklamayı jandarmaların yaptığı otokratik egemenlik altında, parti örgütünün "geniş demokrasi-

si" sadece **b o ş v e z a r a r l ı b i r o y u n d u r.** Boş bir oyundur, çünkü gerçekte hiçbir devrimci örgüt **g e n i ş** bir demokrasi uygulamamıştır ve ne kadar isterse istesin uygulayamaz. Zararlı bir oyundur, çünkü "geniş demokratik ilke"yi gerçekten hayata geçirme girişimleri sadece polisin takibatlarını kolaylaştırır ve egemen amatörlüğü ebedileştirir, pratikçilerin dikkatini profesyonel devrimci olmak için kendilerini eğitme ciddi ve acil görevine değil, seçim sistemleri üzerine "kağıt üstünde" ayrıntılı tüzükler hazırlamaya çeker. Sadece yurtdışında,* ellerinden gerçek ve canlı bir çalışma yapma imkanı alınmış insanların sık sık bir araya geldiği oralarda, şurada burada ve özellikle çeşitli küçük gruplar arasında böyle bir "demokrasi oyunu" oynanabilirdi.

Okura "Raboçeye Dyelo"nun severek kullandığı yöntemin —devrimci çalışmada demokrasi gibi hoş bir "ilke" koymanın— tüm yakışık almazlığını gösterebilmek için, yine bir tanığa başvurmak istiyoruz. Bu tanık —Londra'da yayınlanan "Nakanunye" dergisinin editörü J. Serebryakov—, "Raboçeye Dyelo"ya karşı büyük bir zaaf ve Plehanov ve yandaşlarına karşı büyük bir nefret beslemektedir; "Rus Sosyal-Demokratları Yurtdışı Birliği"nin bölünmesi üzerine makalelerde "Nakanunye" kesin biçimde "Raboçeye Dyelo"nun tarafını tutmuş ve Plehanov'a karşı bir sürü küfür yağdırmıştı. Bu nedenle bu sorunda tanıklığı bizim için çok daha değerlidir. "Nakanunye"nin 7. sayısında (Temmuz 1899), "'İşçilerin Öz Kurtuluşu Grubu'nun Bildirisi Üzerine" adlı bir makalede Serebryakov, "ciddi bir devrimci hareket içinde kibir, üstünlük, areopaj** denilen şey vs." sorunları ortaya atmanın "yakışık almaz" olduğuna işaret ederek şöyle diyor:

> "Mişkin, Rogaçev, Şelyabov, Mihailov, Perovskaya, Figner vd. kendilerini hiçbir zaman önder olarak görmemişler ve kimse de onları önderliğe seçmemiş ya da atamamıştı, ama gerçekte onlar birer önderdi; zira hem propaganda döneminde, hem de hükümete karşı mücadele döneminde çalışmanın en büyük yükünü onlar omuzlamış, en tehlikeli

---

* *Lenin burada elbette devrimci mültecileri kastediyor. —Alm. Red.*

** *Eski Atina'da en yüksek mahkeme. —ÇN.*

> yerlere onlar gitmiş, en üretken faaliyette onlar bulunmuşlardı. Önderlikleri kendi isteklerinin değil, çevrelerindeki yoldaşların, onların akıllarına, enerjilerine, fedakârlıklarına duydukları güvenin sonucuydu. Hareketi keyfi olarak yönetebilecek herhangi bir areopajdan korkmak (eğer korkulmuyorsa neden sözü ediliyor?) büyük bir naifliktir. Onu kim dinlerdi ki?"

Okura "areopaj"ın "anti-demokratik eğilimler"den farkının ne olduğunu soruyoruz. "Raboçeye Dyelo"nun "hoş" örgüt ilkesinin naif olduğu kadar yakışık almaz olduğu da açık değil mi? Naiftir, çünkü eğer çevrelerindeki yoldaşlar "akıllarına, enerjilerine ve fedakârlıklarına güven" duymasalardı, "areopaj"ı, ya da "anti-demokratik eğilimlere sahip" insanları kimse dinlemezdi. Yakışık almazdır, çünkü hareketimizin gerçek durumu üzerine birilerinin kendini beğenmişliği, diğerlerinin bilgisizliği, başka bazılarının ise devrimci hareketin tarihi alanında yetersiz eğitimleri ve bilgisizlikleri üzerine spekülasyon yapan demagojik bir taşkınlıktır. Hareketimiz için tek ciddi örgüt ilkesi şu olmalıdır: en sıkı konspirasyon, üyelerin sıkı seçimi, profesyonel devrimcilerin yetiştirilmesi. Bunlar olduğunda, "demokrasi"den daha fazla birşey, devrimciler arasında tam bir yoldaşça güven garanti edilmiş olacaktır. Bizim için bu mutlak gereklidir, çünkü Rusya'da bunun yerine genel demokratik kontrolü koymanın sözü bile edilemez. Ama "gerçekten" demokratik bir kontrolün yokluğunun devrimci örgütün üyelerini kontrolsüz bıraktığına inanmak yanlış olacaktır: Bu üyelerin demokrasi oyuncağını (birbirleriyle tam bir güven ilişkisi içinde bulunan yoldaşların dar çekirdeği içinde bir demokrasi) düşünecek zamanları yoktur, ama **s o r u m l u l u k l a r ı n ı** çok canlı biçimde duyarlar ve gerçekten devrimcilerden oluşmuş bir örgütün, işe yaramaz bir üyeden kurtulmak söz konusu olduğunda, hiçbir şey önünde gerilemeyeceğini deneyimlerinden bilirler. Ayrıca bizde, arkasında kocaman bir tarih bırakmış olan ve yoldaşlık görevlerinin ihlal edilmesini acımasız bir sertlikle cezalandıran oldukça gelişmiş bir Rus (ve uluslararası) devrimci kamuoyu vardır (demokrasicilik oyunu değil gerçek demokrasi, bu yoldaşlık kavramının temel unsurlarındandır!). Bütün bunlar göz önüne alındığında, yurtdışında çok sevilen bu

generalcilik oyununun "anti-demokratik eğilimler" üzerine ettiği bütün lafların ve aldığı kararların ne kadar küf koktuğu kavranacaktır!

Bu lafların bir diğer kaynağı olan naifliğin, demokrasi üzerine edinilmiş karışık düşünceler tarafından beslendiği de belirtilmelidir. Webb çiftinin İngiliz trade-unionları üzerine yazdıkları kitapta, "ilkel demokrasi" başlığı altında ilginç bir bölüm vardır. Yazarlar bu bölümde, İngiliz işçilerinin, sendikaların kurulduğu ilk dönemlerde, sendikaların yönetim işleriyle ilgili her şeyin herkes tarafından yapılmasını nasıl demokrasinin zorunlu bir koşulu saydıklarını anlatırlar: sadece bütün sorunlar bütün üyelerin katıldıkları oylamayla karara bağlanmakla kalmıyor, aynı zamanda bütün görevler de sırayla bütün üyeler tarafından üstleniliyordu. İşçilerin böyle bir demokrasi anlayışının saçmalığını ve bir yanda temsili kurumların, öte yanda profesyonel yöneticilerin gereğini kavrayabilmeleri için uzun bir tarihsel deneyim geçirmeleri gerekmişti. İşçiler, ödenen aidat miktarlarıyla alınan yardım paralarının miktarı hakkında sadece demokratik oylamayla karar verilemeyeceğini, bunun için aynı zamanda sigorta işlerinde uzman birinin kararının gerektiğini anlayasıya kadar bazı sendika kasaları iflas etti. Ayrıca, Kautsky'nin parlamentarizm ve halk yasaması üzerine kitabı ele alındığında, Marksist teorisyenin vardığı sonuçların, "kendiliğinden" bir araya gelmiş işçilerin uzun yıllara dayanan pratikten çıkardıkları derslerle örtüştüğü görülecektir. Rittinghausen'in ilkel demokrasi anlayışına şiddetle karşı çıkan Kautsky, demokrasi adına "halk gazetesinin doğrudan halk tarafından redakte edilmesi"ni talep etmeye hazır insanlarla dalga geçer; Kautsky, proleter sınıf mücadelesinin sosyal-demokrat önderliği için **p r o f e s y o n e l** gazetecilerin, **p r o f e s y o n e l** parlamenterlerin vb. gerekliliğini kanıtlar ve "gösteriş yapmak" amacıyla doğrudan halk yasamasını göklere çıkaran ve modern bir toplumda bunun son derece sınırlı uygulanabilirliğini kavramayan "anarşist ve yazar sosyalizmi"ne saldırır.

Hareketimiz içinde pratik olarak çalışan herkes, öğrenci gençlik ve işçiler arasında "ilkel" demokrasi anlayışının ne kadar yaygın olduğunu bilir. Bu anlayışın gerek tüzüklere gerekse de literatüre girmesine şaşmamak gerekir. Bernstein türünden Ekonomistlerimiz, tüzüklerinde

şöyle demektedirler: Madde 10: "Örgütün bütününün çıkarlarını ilgilendiren tüm meselelerde, tüm üyelerin çoğunluğunun oyuyla karar verilir." Terör heveslisi Ekonomistler onların ardından *tekrarlıyorlar:* "Komite kararlarının gerçek karar haline gelmesi için, bütün çevrelerden geçmesi gerekir". ("Svoboda", No: 1, s. 67). Bu genişçe uygulanan referandum talebinin, **b ü t ü n** örgütün seçim ilkesine göre inşa edilmesi talebinin de **y a n ı n d a** ileri sürüldüğü dikkate alınmalıdır! Bu hususta, gerçekten demokratik örgütlerin teori ve pratiklerini öğrenmek için pek az fırsat bulmuş pratikçileri suçlayacak değiliz elbette; ne var ki, önderlik iddiasında olan "Raboçeye Dyelo", bu koşullar altında kendisini geniş demokratik il ke üzerine bir kararla sınırlıyorsa, bunun adı "gösteriş yapmak"tan başka nedir ki?

F— Yerel Çalışma ve Merkezi Çalışma

Burada tartışılan örgüt plânına karşı, bu plânın demokratik olmadığı ve komplocu nitelik taşıdığı yolundaki itirazlar tamamen yersiz olduğuna göre, geriye sık sık ileri sürülen ve ayrıntılı olarak incelenmeyi hak eden bir sorun kalıyor. Bu, yerel ve merkezi çalışma arasındaki karşılıklı ilişki sorunudur. Merkezileşmiş bir örgütün kurulmasının, ağırlık noktasının yerel çalışmadan merkezi çalışmaya kaymasına yol açabileceği; işçi kitleleriyle bağımızı ve genel olarak yerel ajitasyonun sürekliliğini zayıflatacağı için harekete zarar verebileceği korkusu dile getiriliyor. Bunlara, son yıllarda hareketimizin asıl tek tek bölgelerde yöneticilerimizin tamamen yerel çalışmaya dalmalarından zarar gördüğü; bu nedenle ağırlık noktasının biraz merkezi çalışmaya kaydırılmasının mutlak gerekli olduğu; bu kaydırmanın kitlelerle bağımızı ve yerel ajitasyonumuzun sürekliliğini zayıflatmayacağı, tersine güçlendireceği yanıtını veriyoruz. Merkezi ve yerel gazeteler sorununu alalım. Burada gazete konusunun bize sadece, genel olarak sonsuz derecede daha kapsamlı ve daha çok yönlü devrimci çalışmayı açıklayan bir **ö r n e k** olarak hizmet ettiğini unutmamasını okurdan rica ediyoruz.

Kitle hareketinin ilk döneminde (1896—1898), yerel önderler tarafından, tüm Rusya'yı kapsayacak bir gazete —"Raboçaya Gazeta"— çıkarma girişimi yapılır; ondan sonraki dönemde (1898—1900) hareket ileriye doğru muazzam bir adım atar, ama önderlerin dikkati tamamen yerel gazetelerde yoğunlaşmış bulunmaktadır. Bütün bu yerel gazetelerin toplam sayısı hesaplandığında, her aya aşağı yukarı bir sayı düştüğü görülür.* Bu amatörlüğümüzü çarpıcı bir biçimde göstermiyor mu? Bu, devrimci örgütümüzün hareketin kendiliğinden yükselişinin nasıl gerisinde kaldığını bütün açıklığıyla göstermiyor mu? Eğer **a y n ı s a y ı d a** gazete, dağınık yerel gruplar tarafından değil de birleşik bir örgüt tarafından yayınlansaydı, sadece büyük bir güç tasarrufu yapmış olmakla kalmazdık, aynı zamanda çalışmamız çok daha sürekli ve istikrarlı olurdu. Bu basit mülahaza, gerek neredeyse sadece yerel gazetelerde **a k t i f** olarak çalışan pratikçiler (ne yazık ki şimdi de çoğunlukla böyledir), gerekse de bu sorunda şaşırtıcı bir Don Kişotluk gösteren yazarlar tarafından çoğu kez gözardı edilmektedir. Pratikçiler genellikle, yerel önderler için tüm Rusya'yı kapsayacak bir gazete çıkarmanın çok "zor" olduğu,** bir yerel gazetenin hiç yoktan iyi olduğu mülahazasıyla yetiniyordu. Son argüman elbette çok doğrudur, ve biz **g e n e l o l a r a k** yerel gazetelerin muazzam önemini ve muazzam yararını en az herhangi bir pratikçi kadar kabul ediyoruz. Fakat söz konusu olan bu değil, Rusya'da ikibuçuk yıl içinde yayınlanmış olan yerel gazetelerin otuz nüshasında çarpıcı biçimde dile gelen dağınıklık ve amatörlükten kurtulmanın olanaklı olup olmadığı sorusudur. Demek ki, genel olarak yerel gazetelerin yararı üzerine tartışma götürmez ama genel iddialarla yetinilmemeli, ikibuçuk yılın deneyiminin açıklıkla gösterdiği olumsuz yanlarını açıkça kabul etme yürekliliği de gösterilmelidir. Bu deneyim, içinde

* *Bkz. "Paris Kongresine Rapor" (s. 14): "O zamandan (1897) 1900 ilkbaharına kadar çeşitli bölgelerde çeşitli gazetelerden otuz sayı çıktı... ortalama olarak her ay birden fazla sayı yayınlandı."*

** *Bu sadece görünürde bir zorluktur. Gerçekte merkezi çalışmanın şu ya da bu işlevini aktif biçimde yerine getirme olanağına sahip olmayan* ***t e k*** *yerel çevre yoktur. "Yapamam deme; yapmak istemiyorum de."*

bulunduğumuz koşullarda yerel gazetelerin büyük çoğunlukla ilkelerde tutarlı olmadığını, hiçbir politik önemleri olmadığını, devrimci güç harcama bakımından aşırı pahalı ve teknik bakımdan tamamen yetersiz (elbette baskı tekniğinden değil, seyrek ve düzensiz çıkmalarından söz ediyorum) olduklarını kanıtlamaktadır. Sözünü ettiğimiz bütün bu eksiklikler tesadüfi değil, parçalanmışlığın kaçınılmaz sonucudur, bu parçalanmışlık bir yandan sözü edilen dönemde yerel gazetelerin ağırlıklı oluşunu açıklarken, öte yandan bu ağırlıklı oluş da bu parçalanmışlığı **teşvik** etmiştir. Bir tek yerel örgüt, gazetesinin ilkelerde tutarlı olmasını güvence altına alacak ve onu politik bir organ seviyesine yükseltecek **durumda değildir**, bütün politik yaşantımızın aydınlatılması için yeterli malzeme toplayacak ve bunlardan yararlanacak **durumda değildir.** Ne var ki, özgür ülkelerde çok sayıda *yerel gazetenin yayınlanması* gerekliliği düşüncesini savunmak için ileri sürülen argüman —yerel işçilerin yardımıyla basımın ucuza gelmesi ve yerel nüfusun çabucak ve tafsilatlı biçimde bilgilendirilmesi—, bizim ülkemizde, deneyimlerin gösterdiği gibi, yerel gazetelere **karşı** bir **argümana** dönüşmektedir. Bunların devrimci güç harcama anlamında aşırı pahalı olduğu ve **çok** seyrek çıktıkları görülmektedir; çünkü ne kadar küçük olursa olsun, **illegal** bir gazete için, fabrika benzeri büyük ölçekli bir işletmeyi gerektiren dev bir konspiratif aygıt gereklidir; çünkü böyle bir aygıt bir zanaatkâr atölyesinde kurulamaz. Konspiratif aygıtın ilkelliği, neredeyse her zaman, polisin bir ya da iki sayının çıkmasından yararlanıp, aygıtın her şeye baştan başlayacak kadar parçalanmasına yol açan **kitlesel** tutuklamalar yapmasına yol açar (her pratikçi böyle bir sürü örnek biliyordur). İyi bir konspiratif aygıt, profesyonel olarak iyi eğitilmiş devrimcileri ve tutarlılıkla uygulanan bir işbölümünü gerektirir, oysa bu iki talep, verili anda ne kadar güçlü olursa olsun tek bir yerel örgütün gücünü aşar. Hareketimizin bütününün genel çıkarları (işçilerin ilkelerde tutarlı sosyalist ve politik eğitimi) bir yana, özel yerel çıkarlar da **yerel olmayan gazeteler tarafından daha iyi hesaba katılacaktır:** bu sadece ilk bakışta paradoks

gibi görünür, gerçekte ise iki buçuk yıllık deneyimle çürütülmez biçimde kanıtlanmıştır. Otuz sayı gazete çıkaran bütün yerel güçlerin, bir gazetede çalıştıklarında, altmış, hatta yüz sayı çıkarılabileceğini ve bunun sonucunda hareketin tamamen yerel nitelikteki bütün özelliklerinin bütün kapsamıyla yansıtılabileceğini herkes kabul edecektir sanırım. Elbette bu kolay bir görev değildir, ama gerekliliğini kabul etmek zorundayız, ve her yerel çevre bunun üzerine düşünmeli ve dışardan itilmesini beklemeden, yerel organın, deneyimlerimizin gösterdiği gibi, büyük ölçüde aldatıcı olan ulaşılabilirliği ve yakınlığının kendisini yanıltmasına izin vermeden, gerçekleşmesi için **aktif olarak çalışmalıdır.**

Pratikçilere özellikle yakın olduklarını sanan, aldatıcı olanı göremeyen ve bizi şaşılacak derecede ucuz, şaşılacak derecede boş iddialarla: yerel gazeteler gereklidir, bölgesel gazeteler gereklidir, merkezi yayın organları gereklidir iddialarıyla başlarından savmak isteyen yazarlar da pratik çalışmaya kötü bir hizmette bulunmaktadırlar. Genel konuşulduğunda, elbette bunların hepsi gereklidir, ama somut örgütsel bir sorun ele alındığında, verili andaki verili koşulları da düşünmek zorunludur. "Svoboda"nın (No: 1, s. 68) özel olarak "**gazete sorunu** üzerinde durarak" şunları yazması gerçekten Don Kişotluk değil mi?

> "Bizce, az çok önemli her işçi merkezinin kendi işçi gazetesi olmalıdır; herhangi bir yerden getirilmiş bir gazete değil, kendi gazetesi."

Eğer bu yazar sözlerinin ne anlama geldiğini düşünmek istemiyorsa, hiç olmazsa okur onun yerine düşünsün: Rusya'da "az çok önemli" kaç "işçi merkezi" var ve gerçekten bu yerel örgütlerin hepsi kendi gazetelerini çıkaracak olsalar, bu, amatörlüğün nasıl da ebedileştirilmesi olurdu! Bu dağınıklık, jandarmanın bütün yerel önderleri —hem de "az çok önemli" zorluklarla karşılaşmadan—, daha faaliyetlerinin başlangıcında, daha gerçek devrimciler haline gelme olanağı bulmadan ele geçirmesini ne kadar kolaylaştırırdı! Bir tüm-Rusya gazetesinde —diye devam ediyor yazar— fabrika sahiplerinin çevirdikleri entrikaların ve "yaşanılan kentteki değil, çeşitli kentlerdeki fabrika yaşamının ayrıntıları"nın anlatımı ilginç değildir, halbuki "Orel'li bir işçi

için Orel'in meselelerini okumak sıkıcı olmayacaktır. O zaman kime 'saldırıldığını', kimin 'paylandığını' bilir ve yüreği coşkuyla dolar" (s. 69). Evet, evet, Orel'li yurttaşın yüreği coşkuyla dolar, ama bizim yazarımızın düşüncesi de biraz fazla "coşkun". Bu ayrıntılarla uğraşmanın taktik bakımdan doğru olup olmadığını sormalıydı kendisine. Fabrika teşhirlerinin gerekliliği ve önemini kabul etmek konusunda kimseden geri kalmıyoruz, fakat Petersburgluların Petersburg gazetesi "Raboçaya Mysl"ın Petersburg haberlerini okumaktan sıkıldıkları bir noktaya geldiğimiz unutulmamalıdır. Tek tek bölgelerde fabrika teşhirleri için her zaman bildirilerimiz vardı ve **bunlar gelecekte de varolmak zorunda,** fakat **gazete** tipini daha yüksek bir seviyeye çıkarmalıyız, onu bir fabrika bildirisine indirgememeliyiz. Bir "gazete" için, ufak tefek teşhirlere değil, fabrika yaşamının büyük, tipik olumsuzlukları gibi teşhirlere, özellikle açık örnekleri ele alan ve o nedenle de bütün işçilerin ve hareketin bütün önderlerinin ilgisini çekebilecek, işçilerin bilgisini gerçekten zenginleştirmeye, ufuklarını genişletmeye ve yeni bir semtte, yeni bir meslek kesiminde devrimci harekete ilgi uyandırmaya uygun teşhirlere ihtiyacımız vardır.

> "Ayrıca yerel gazetede fabrika yönetiminin ya da diğer makamların bütün kötülüklerine hemen suçüstü müdahale edilebilir. Oysa böyle bir haberin çok uzaktaki merkezi gazeteye gelmesi ne kadar uzun sürecektir; o zamana kadar olay yerinde her şey unutulur: 'Bu ne zaman olmuştu acaba — artık bilemiyorum!'" (Aynı yerde.)

Evet, artık bilinmez! İkibuçuk yıl içinde yayınlanan otuz sayı, aynı kaynaktan öğrendiğimize göre, altı kentte çıkmış. Demek ki, kent başına ortalama olarak **yarım yılda bir sayı** düşüyor! Hatta düşüncesiz yazarımız varsayımında yerel çalışmanın üretkenliğini **üçe katlamış** olsa bile (hiç kuşkusuz ortalama olarak yanlış olurdu, çünkü amatörlük çerçevesinde üretkenliğin önemli oranda artırılması olanaksızdır), iki aya bir sayı düşer ki bu, "hemen suçüstü müdahale"ye hiç benzemiyor. Buna karşılık, on yerel örgütün bir araya gelip, delegelerini merkezi bir gazetenin çıkarılması için aktif işlevlerle donatması yeter, ve o zaman **tüm Rus-**

y a ' d a ufak tefek meseleleri değil, gerçekten kötü ve tipik kötülükleri iki haftada bir teşhir etmek mümkün olurdu. Örgütlerimizin durumunu bilen hiç kimse bundan kuşku duymaz. Düşmanı suçüstü yakalamak —eğer bundan laf-ı güzaf olarak değil de, ciddi olarak söz ediyorsak—, illegal bir gazete böyle bir şeyi kesinlikle aklından geçiremez: bu ancak bir bildiriyle yapılabilir, çünkü böyle bir suçüstü yakalamak için en uzun süre çoğunlukla bir ya da iki günü geçmez (örneğin kısa süreli olağan bir grevi, fabrikada bir kavgayı ya da bir gösteriyi vs. düşünün).

"İşçi sadece fabrikada değil, aynı zamanda kentte yaşar" diye devam eden yazar, Boris Kriçevski'nin bile yüzünü ağartacak katılıkta bir tutarlılıkla özelden genele geçiyor. Belediye meclisleri, kent hastaneleri ve okulları sorunlarına işaret eden yazar, işçi gazetesinin kentle ilgili hiçbir şeyi suskunlukla geçiştirmemesini talep ediyor. Aslında talep çok güzel, fakat yerel gazeteler üzerine yapılan tartışmalarda genellikle boş soyutlamalarla sınırlı kalındığını çok çarpıcı bir biçimde gösteriyor. Birincisi, gerçekten de, "az çok önemli her işçi merkezi"nde "Svoboda"nın dilediği gibi kente ilişkin ayrıntılı haberler yayınlayan gazeteler çıksaydı, Rusya koşulları altında bu kaçınılmaz olarak gerçekten bir ayrıntıcılığa yozlaşırdı; otokrasiye karşı tüm Rusya'yı kapsayan bir saldırının önemi konusundaki bilinci zayıflatırdı; mevcut olmayan parlamento üzerine çok konuşan, ama mevcut olan belediye meclislerinin lafını bile etmeyen devrimciler hakkında o ünlü sözlerle tanınan, kökü kazınmış olmaktan çok gizlenen ya da baskılanmış bulunan o son derece dayanıklı eğilimin nüvelerinin güçlenmesine yol açardı. "Kaçınılmaz olarak" diyor ve bununla aslında "Svoboda"nın bunu bilinçli olarak istemediğini, tam tersini talep ettiğini vurguluyoruz. Fakat tek başına iyi niyet yetmez. Kentle ilgili meselelerin aydınlatılmasını çalışmamızın bütününe uygun bir perspektife sokmak için, **i l k ö n c e** bu perspektifin sadece iddialar temelinde değil, çok sayıda örnek temelinde iyice hazırlanıp saptanması gerekir ki, bunlar bir **g e l e n e ğ i n** sağlamlığını kazansın. Biz bu durumda olmaktan henüz çok uzağız, ama geniş bir yerel basını düşünmeden önce, **i l k ö n c e** gereken tam da budur.

İkincisi, kentle ilgili meselelere ilişkin gerçekten iyi ve ilginç haberler verebilmek için, bu meseleler hakkında sadece kitabi değil, ilk elden bilgi sahibi olmak gerekir. Oysa **t ü m R u s y a ' d a** bu bilgiye sahip sosyal-demokratlar neredeyse hiç yoktur. Gazetede (halk için yazılmış bir broşürde değil) belediye ve devlet meselelerinden söz edebilmek için, yeni, çok yönlü, yetenekli biri tarafından derlenip işlenmiş malzemeye sahip olmak zorunludur. Fakat böyle bir malzemenin derlenip işlenebilmesi için, herkesin her şeyi yaptığı ve referandum oyunuyla eğlendiği ilkel bir çevrenin "ilkel demokrasisi" yetmez. Bunun için, uzmanca yetişmiş yazarlar, uzmanca yetişmiş muhabirler, her yerde bağlantılar kuran, devletin bütün "sırlarına" sızabilen (Rus devlet memuru bunlarla pek çalım satar fakat bunları pek kolayca da ağzından kaçırır), bütün kulislere girebilecek bir sosyal-demokrat muhabirler ordusu, "görevleri gereği" her yerde olan ve her şeyi bilen bir ordu gerekir. Ve **h e r t ü r l ü** ekonomik, politik, sosyal ve ulusal baskıya karşı mücadelenin partisi olan bizler, böyle her şeyi bilen insanlardan oluşan bir ordu toplayıp, eğitmek, seferber etmek ve mücadelenin en ön sıralarına göndermek zorundayız ve gönderebiliriz — ama daha bunu yapmak gerekir! Oysa bizde çoğu bölgede bu yönde henüz tek adım atılmamakla kalmamış, dahası böyle bir adım atma zorunluluğunun bilinci dahi hemen hemen hiçbir yerde oluşmamıştır. Sosyal-demokrat basınımızda, diplomatik, askeri, kilise, belediye, mali vs. konularla ilgili canlı ve ilginç makaleler, yazışmalar ve teşhirler ara ki bulasın; bunlar ya hemen hemen **h i ç y o k t u r ,** ya da pek az bulunur.* O nedenle "birilerinin çıkıp, az çok önemli her iş-

---

* *Bu nedenle görüşümüz olağanüstü iyi yerel gazeteler tarafından da sadece doğrulanmaktadır. Örneğin "Yujni Raboçi", ilkesizlikle suçlanması mümkün olmayan olağanüstü iyi bir gazetedir. Ne var ki yerel harekete vermek istediklerini, seyrek çıkması ve sık sık ele geçmesi nedeniyle gerçekleştirememiştir. Şu anda Parti için en acil olan şey — hareketin temel sorunlarının ilkesel açıdan tartışılması ve çok yönlü politik ajitasyon, yerel bir gazetenin gücünü aşıyordu. Bu gazetede özellikle iyi olan, örneğin Maden Ocakları Sahipleri Kongresi üzerine, işsizlik üzerine vs. yazılar yalnızca yerel bir malzeme oluşturmuyordu, yalnızca Güneyi değil,* ***t ü m R u s y a ' y ı*** *ilgilendiriyordu. Bu tür makaleleri sosyal-demokrat basınımızın tümünde görmemiştik.*

çi merkezinde", fabrika, belediye ve devletteki kötülükleri teşhir edecek bir gazete çıkarma gerekliliği üzerine "güzel ve harika şeyler söylemesi beni hep çok kızdırıyor"!

Yerel basının merkezi basından ağır basması ya yoksulluğun, ya da lüksün belirtisidir. Hareketin henüz büyük ölçekli bir işletme için yeterli güce sahip olmadığı, henüz amatörlük içinde bulunduğu, ve "fabrika yaşantısının ufak tefek meseleleri" içinde neredeyse boğulduğu bir dönem yaşanıyorsa yoksulluğun; hareketin çok yönlü teşhir ve çok yönlü ajitasyon görevlerinin **tamamen üstesinden geldiği**, böylece merkez yayın organının yanı sıra çok sayıda yerel gazete gerekli hale geldiyse lüksün belirtisidir. Bugün Rusya'da yerel gazetelerin ağırlıkta olmasının ne anlama geldiği konusunda herkes kendisi karar versin. Fakat ben herhangi bir yanlış anlamaya yol açmamak için, vardığım sonuçları tam olarak formüle etmekle yetinmek istiyorum. Şimdiye kadar yerel örgütlerimizin neredeyse tamamı yerel gazeteleri düşünüyor ve neredeyse sadece bu işle aktif olarak uğraşıyor. Bu anormal bir durumdur. Aslında tersi olmalıdır: yerel örgütlerin çoğunluğu, bir tüm-Rusya organını düşünmeli ve esas olarak bunun için çalışmalıdır. Bu olmadığı sürece, harekete biraz olsun basında gerçekten çok yönlü bir ajitasyonla hizmet edebilecek **bir tek** gazete bile **çıkaramayız**. Fakat bu olursa, gerekli merkezi organla gerekli yerel organlar arasında normal bir ilişki kendiliğinden kurulacaktır.

*

İlk bakışta, ağırlığın yerel çalışmadan Rusya çapında genel çalışmaya kaydırılmasının gerekli olduğu sonucu, özel olarak ekonomik mücadeleye uygulanamazmış gibi görünebilir: işçilerin doğrudan düşmanı burada tek tek işverenler ya da işveren gruplarıdır, politik mücadelede doğrudan düşmanımız olan Rus hükümetinin, bütün ayrıntıları tek bir irade tarafından yönetilen, sıkı merkezi, tamamen askeri örgütünü uzaktan da olsa anımsatan bir örgütlenme içinde bir araya gelmemiş tek tek işverenler ya da işveren gruplarıdır.

Ama aslında durum böyle değildir. Ekonomik mücadele —şimdiye kadar birçok kez yineledik— sendikal bir mücadeledir, o nedenle de işçilerin çalıştıkları yerlere göre değil, mesleklere göre örgütlenmesini gerektirir. Ve işverenlerimizin çeşitli dernek ve sendikalarda bir araya gelmesi hızlandıkça, bu sendikal birleşmeler o kadar acilen gerekli hale gelmektedir. Parçalanmışlığımız ve amatörlüğümüz, tüm Rusya işçi sendika birliklerinin yönetimini üstlenebilecek birleşik bir tüm Rusya devrimciler örgütünü gerektiren bu birliği doğrudan engellemektedir. Bu amaç için arzu edilen örgüt tipinden daha önce söz ettik, şimdi de bu bağıntıda basınımız sorunuyla ilgili birkaç söz söylemek istiyoruz.

Her sosyal-demokrat gazetede, sendikal (ekonomik) mücadele için **ayrı bir bölüm** olması gerektiğinden hiç kimse kuşku duyamaz. Ne var ki sendikal hareketin büyümesi bir sendika basını üzerinde düşünmeyi de zorunlu kılmaktadır. Fakat biz, Rusya'da şimdilik birkaç istisna dışında, bunun henüz söz konusu olamayacağını düşünüyoruz: bu bir lüks olurdu, biz hemen hemen her yerde günlük ekmeğimizi bulamıyoruz. Bu nedenle bizde, sendika basınının illegal çalışma koşullarına uygun ve şimdiden gerekli biçimi **sendika broşürleri** olmalıdır. Bu broşürlerde, ilgili işkolundaki çalışma koşulları, bu bakımdan Rusya'nın çeşitli yörelerindeki farklar, ilgili mesleğin işçilerinin temel talepleri, yasamanın yetersizliği, bu işkolundaki işçilerin ekonomik mücadelesinin ilginç örnekleri, sendikal örgütlenmelerinin başlangıcı, bugünkü durumu ve sıkıntıları üzerine **legal** * ve illegal malzeme derlenip sistematik

* *Legal malzeme burada özellikle önemlidir, ve bizler bu malzemeyi sistematik-biçimde derlemeyi ve yararlanmayı henüz pek az biliyoruz. Bir sendika broşürünün salt legal malzeme temelinde şu ya da bu şekilde yazılabileceğini, fakat bunun salt illegal malzeme temelinde yapılamayacağını söylersek abartmış olmayız. İşçilerden, örneğin "Raboçeye Dyelo"nun yaptığı gibi, tek tek sorunlar üzerine illegal malzeme toplamaya kalkarsak, boşu boşuna devrimcilerin gücünü harcamış oluruz (halbuki bu durumda onların yerine legal faaliyet içinde olan insanlar bu işi kolaylıkla yapabilirler), ama buna rağmen iyi malzemeler elde edemeyiz, çünkü işlerinin genel koşullarını ve normlarını değil, koca fabrikanın sadece bir bölümünü ve neredeyse hep*

biçimde tasnif edilmelidir. Böyle broşürler, ilk olarak, sosyal-demokrat basınımızı, sadece belli bir dalın işçilerini ilgilendiren bu tür sendikal ayrıntılar yığınından kurtaracaktır; ikinci olarak, sendikal mücadeledeki deneyimlerimizin sonuçlarını saptayacak, şimdi kelimenin tam anlamıyla bir yığın bildiri ve parça bölük haberlerde yitip giden bu malzemeyi derleyip genelleştirecektir; üçüncü olarak, ajitatörlere kılavuz olarak hizmet edebilecektir, çünkü çalışma koşulları nispeten yavaş değişiyor, belirli bir işkolundaki işçilerin temel talepleri olağanüstü istikrarlı (Moskova Bölgesi dokumacılarımn 1885 yılındaki talepleri ile Petersburg Bölgesi dokumacılarının 1896 yılındaki talepleri karşılaştırılsın), ve bu talep ve sıkıntıların özetlenmesi, geri bölgelerde veya geri işçi kesimleri arasında ekonomik ajitasyon için mükemmel bir ders kitabı olarak yıllarca hizmet edebilecektir; bir bölgedeki başarılı grev örnekleri, bir yöredeki yüksek yaşam seviyesi üzerine, daha iyi çalışma koşulları üzerine veriler, başka yerlerdeki işçileri yeniden yeniden mücadele etmek için teşvik edecektir; dördüncü olarak, sosyal-demokrasi, sendikal mücadeleyi genelleştirme inisiyatifini üstlendiği ve bu şekilde Rus sendika hareketiyle sosyalizm arasındaki bağı sağlamlaştırdığında, aynı zamanda sendikal çalışmanın sosyal-demokrat çalışmamızın bütünü içinde ne çok küçük ne de çok büyük bir yer tutmamasını sağlayacaktır. Öteki kentlerdeki örgütlerden

---

yalnızca ekonomik sonuçları bilen işçilerin, fabrika memurlarının, müfettişlerin, doktorların vs. sahip olduğu ve küçük gazete haberlerinde ve özel sanayi, tıp, Zemstvo yayınlarında ve başka yayınlarda dağınık halde bulunan yığınla bilgiyi edinme olanağı yoktur.

Bir daha asla yinelemeyeceğim "ilk deneyim"imi hâlâ anımsıyorum. Haftalar boyunca, beni sık sık ziyaret eden bir işçiyi, çalıştığı büyük fabrikanın olası her türlü düzeni hakkında sorguya çekmekle uğraştım. Gerçi korkunç zorluklarla (bir tek fabrikanın!) anlatımı için malzeme elde ettim, fakat bu işçi her seferinde görüşmenin sonunda sürekli gülerek, alnında biriken terleri silip, bana şöyle dedi: "Fazla mesai yapmak, sizin sorularınızı yanıtlamaktan daha kolay!"

Devrimci mücadeleyi ne kadar enerjik bir şekilde sürdürürsek, hükümet de o ölçüde "sendikal" çalışmanın bir kısmını yasallaştırmak zorunda kalacaktır ve böylece yükümüzün bir kısmı hafifleyecektir.

kopuk bir yerel örgüt, bu konuda doğru bir oran tutturmakta çok zorlanır, hatta çoğu kez bu mümkün olmaz ("Raboçaya Mysl" örneği, böyle bir durumda trade-unionizm eğiliminin nasıl korkunç bir şekilde abartılabileceğini göstermektedir). Oysa sımsıkı Marksizm görüşünü savunan, tüm politik mücadeleyi yöneten ve bir profesyonel ajitatörler kurmayına sahip bir tüm-Rusya devrimciler örgütü, bu ilişkinin doğru kurulmasında asla zorluk çekmeyecektir.

V— TÜM RUSYA İÇİN BİR POLİTİK GAZETE "PLÂNI"

"Bu hususta 'Iskra'nın en büyük hatası", diyor bizi "teoriyi pratikten koparararak onu ölü bir doktrin haline getirmek" eğilimiyle suçlayan B. Kriçevski ("Raboçeye Dyelo", No: 10, s. 30), "bir tüm Rusya parti örgütü 'plânı'dır" (yani "Nereden Başlamalı?" adlı makale). Ve Martinov, "'Iskra'nın monoton günlük mücadelenin ilerleyen yürüyüşünün önemini, parlak ve tamamlanmış düşüncelerin propagandasına kıyasla küçümseme eğiliminin..., 4. sayıda yayınlanan 'Nereden Başlamalı?' adlı makalede önerilen bir parti örgütü plânıyla taçlandırıldığı"nı (aynı yerde, s. 61) açıklayarak Kriçevski'yi destekliyor. Nihayet çok kısa süre önce de, bu "plân"ın (tırnak işaretleri ona karşı alaycı yaklaşımı ifade ediyor olmalı) öfkelendirdiği insanlar arasına L. Nadyejdin de katıldı. Elimize yeni geçen "Devrimin Arifesinde" adlı broşürde (daha önce tanıma fırsatı bulduğumuz "Devrimci-Sosyalist Grup" **"S v o b o d a "** tarafından yayınlanmıştır), "bugün ipleri bir tüm-Rusya gazetesinde toplanan bir örgütten söz etme"nin "masa başı düşünceleri ve masa başı çalışması üretme" demek olduğu (s. 126), bunun bir "kitabîlik" belirtisi olduğu vs. söylenmektedir.

Teröristimizin "monoton günlük mücadelenin ilerleyen yürüyüşü" savunucuları ile dayanışma içine girmesi, politika ve örgüt üzerine bölümlerde bu akrabalığın köklerini açığa çıkardıktan sonra, bizi hiç şaşırtmıyor. Fakat şimdiden belirtmeliyiz ki, L. Nadyejdin, ve sadece o, hoşuna gitmeyen makalenin düşünce silsilesine girme, bu makaleyi

gerektiği gibi yanıtlama çabasında bulunmuştur, buna karşılık "Raboçeye Dyelo" esasa ilişkin hiçbir şey söylememiş, sadece bir sürü yakışık almaz demagojik çıkışların yardımıyla sorunu karmaşıklaştırmaya çabalamıştır.

B—* Bir Gazete Kollektif Bir Örgütleyici Olabilir mi?

"Nereden Başlamalı?" adlı broşürün özü **i ş t e** bu sorunun ortaya konması ve pozitif anlamda yanıtlanmasından ibarettir. Bilebildiğimiz kadarıyla, bu sorunu işsel bir şekilde tahlil etme ve negatif anlamda yanıtlama gereğini kanıtlamak için çaba harcayan tek kişi, argümanlarını kısaltmadan aşağıya aktarmak istediğimiz L. Nadyejdin'dir:

> "'Iskra'nın (No: 4) bir tüm-Rusya gazetesinin gerekliliği sorununu ortaya atınası bizi çok sevindirdi, fakat bu sorunun 'Nereden Başlamalı?' başlığını taşıyan bir makalede ele alınmasını kesinlikle kabul edemeyiz. Hiç kuşkusuz bu, en önemli şeylerden biri, fakat devrimci bir anın savaş örgütünün temeli bir gazeteyle, bir dizi popüler bildiriyle, dağlar kadar bildirgeyle atılamaz. Gerekli olan, tek tek yerlerde güçlü politik örgütlerin kurulmasına girişmektir. Bu tür örgütlerimiz yok, esas olarak aydınlanınış işçiler arasında çalıştık, kitleler ise neredeyse yalnızca ekonomik bir mücadele yürüttüler. **T e k t e k y e r l e r d e g ü ç l ü p r a t i k ö r g ü t l e r k u r u l m a y a c a k s a , n e k a d a r i y i ö r g ü t l e n m i ş o l u r s a o l s u n , b i r m e r k e z y a y ı n o r g a n ı n ı n n e ö n e m i o l a c a k t ı r ?** Ateşe dayanıklı, alev alev yanan, ama asla yanıp tükenmeyen, kimseyi de tutuşturmayan bir çalı! 'Iskra', insanların gazete çevresinde ve onun için iş yaparken toplanacağını, örgütleneceğini sanı-

---

* *"'Nereden Başlamalı?' Broşüründen Kimler Gücendi?" başlıklı A bölümü buraya alınmamıştır. Bu bölüm sadece, "Raboçeye Dyelo" ve Bund'un, "Iskra"nın "kumanda etmeye" çalıştığı suçlamasına karşı bir polemiği içermektedir. Ayrıca bu bölümde, başka şeyler yanında, Bund'un kendisinin (1898—1899), "Iskra" yazı kurulu üyelerini partinin merkez yayın organını yeniden kurmaya ve bir "yazın laboratuvarı" oluşturmaya davet ettiği açıklanmaktadır.* ***—Alm. Red.***

> yor. **Oysa bu insanlara daha somut meseleler etrafında toplanmak ve örgütlenmek çok daha kolay gelecektir!** Böyle daha somut bir mesele, yerel gazetelerin kapsamlı örgütlenmesi, işçilerin derhal gösterilere hazırlanması, yerel örgütlerin işsizler arasındaki sürekli çalışması (yorulmak bilmeksizin bildiri ve yazıların dağıtılması, toplantılar düzenlenmesi, hükümete karşı protesto eylemleri düzenlenmesi çağrıları vs.) olabilir ve olmalıdır. Tek tek yerlerde canlı bir politik çalışma başlatmak gereklidir ve bu gerçek zemin üzerinde bir birleşme gerekliliği ortaya çıkarsa, o zaman bu yapay ve sadece kağıt üzerinde olmayacaktır; tek tek yerlerdeki çalışmanın bir tüm-Rusya davası halinde böyle birleştirilmesi gazetelerle sağlanamaz." ("Devrimin Arifesinde", s. 54.)

Bu uzdilli tiradın gerek bizim plânımızın yazar tarafından yanlış değerlendirildiğini, gerekse de genel olarak yazarın 'Iskra'ya karşı ileri sürdüğü görüşlerinin yanlışlığını çarpıcı biçimde gösteren yerlerinin altını çizdik. Eğer tek tek bölgelerde güçlü politik örgütler kurulmayacaksa, çok iyi örgütlenmiş bir merkez yayın organının da hiç önemi olmayacaktır. Tamamen doğru. Ama asıl sorun da, güçlü politik örgütler **kurmanın**, bir merkez yayın organından **başka bir yolu olmadığıdır**. Yazar, "Iskra"nın "plânı"nı açıklamaya **geçmeden önce** yaptığı en önemli açıklamayı gözden kaçırmıştır. Gerekli olan,

> "bütün güçleri birleştirecek ve hareketi **sadece sözde değil** gerçekte yönetebilecek, yani tayin edici savaşa uygun güçlerin çoğalması ve güçlenmesi için yararlanılacak **her protestoyu ve her devrimci çıkışı desteklemeye** her zaman hazır bir devrimci örgüt **kurma çağrısı**"dır.

Şubat ve Mart olaylarından sonra, ilke olarak herkes bunu kabul edecektir, diye devam ediyor "Iskra". Fakat bizim gereksinim duyduğumuz şey sorunun ilkesel değil, **sorunun pratik çözümüdür; çeşitli yönlerden** derhal inşasına girişebilmek için derhal belli bir örgüt plânı hazırlamalıyız. Oysa bizi yine pratik çözümlerden, ilke olarak doğru, tartışma götürmez, büyük ve fakat geniş emekçi kitleler için tamamen anlaşılmaz bir gerçeğe geri çekmek istiyorlar: "Güçlü politik örgütler kurmak"!

Sorunumuz artık bu değil saygıdeğer yazar, sorunumuz bu çalışmanın **n a s ı l** yapılacağı.

Bizim "esas olarak aydınlanmış işçiler arasında çalıştığımız, kitlelerin ise neredeyse yalnızca ekonomik bir mücadele yürüttükleri" doğru değil. Bu haliyle bu cümle, "Svoboda" için karakteristik olan ve temelden yanlış bir biçimde, aydınlanmış işçiyle "kitle"nin karşı karşıya konulmasıyla sonuçlanmaktadır. Son yıllarda aydın işçiler de "neredeyse yalnızca ekonomik bir mücadele yürüttüler". Bu birincisi. Öte yandan, eğer gerek aydınlanmış işçiler gerek aydınlar çevresinden bu mücadele için önderlerin **y e t i ş m e s i n e** katkıda bulunmazsak, kitleler politik bir mücadele yürütmeyi hiçbir zaman öğrenemeyeceklerdir; fakat bu tür önderler **a n c a k ,** politik yaşantımızın **b ü t ü n** yönlerinin, çeşitli sınıfların çeşitli nedenlerle gündeme gelen **b ü t ü n** protesto ve mücadele **g i r i ş i m l e r i n i n** sürekli ve sistemli tahliliyle eğitilebilirler. Bu nedenle, "politik örgütlerin kurulması"ndan söz etmek, fakat aynı zamanda politik gazetenin "kağıt üstündeki çalışması"yla "tek tek yerlerde canlı politik çalışma"yı **k a r ş ı   k a r ş ı y a   k o y m a k** sadece gülünçtür! "Iskra"nın plânı da, gerek işsizler hareketi, gerek köylü ayaklanmaları, Zemstvocuların hoşnutsuzluğu, "Çarlık hükümetinin alçaklıklarına karşı halkın öfkesi" vs. desteklensin diye bu tür bir "savaşa hazırlık" oluşturma "plânı"na çıkmaktadır. Hareketi tanıyan herkes, yerel örgütlerin büyük çoğunluğunun **b u n u   a k ı l l a r ı n d a n   b i l e   g e ç i r m e d i k l e r i n i ,** ayrıca "canlı politik çalışma"nın burada işaret edilen birçok perspektifinin şimdiye kadar hiçbir örgüt tarafından **a s l a** gerçekleştirilmediğini, örneğin dikkatleri Zemstvo aydınları arasında hoşnutsuzluğun ve protestonun büyüdüğüne çekme girişiminin gerek Nadyejdin'de ("Tanrım, bu gazete Zemstvocular için değil mi?", "Devrimin Arifesinde", s. 129), gerekse de Ekonomistlerde ("Iskra" No: 12, Mektup) ve birçok pratikçide derin bir şaşkınlık duygusu yarattığını bilir. Bu koşullar altında **a n - c a k** insanları tüm bunlar üzerinde **d ü ş ü n m e y e** sevketmekle, kaynaşma ve aktif mücadelenin bütün ve en küçük belirtilerini toparlayıp genelleştirmeye sevketmekle "başlanabilir". Sosyal-demokrat

görevlerin indirgendiği günümüzde "canlı politik çalışma"ya **y a l ı z c a** politik ajitasyonla **b a ş l a n a b i l i r ;** bu da tüm Rusya'yı kapsayan, sık sık çıkan ve iyi dağıtılan bir gazete olmadan mümkün değildir.

"Iskra"nın "plân"ında "kitabîlik" belirtisi görenler, plânın özünü kesinlikle kavramamışlardır, çünkü şu anda en uygun araç olarak ön plâna çıkarılan şeyi amaç olarak görmüşlerdir. Önerilen plânı-anlaşılır biçimde açıklamak için yapılan iki kıyaslama üzerinde düşünme zahmetine bile girmemişlerdir. Tüm Rusya için bir politik gazetenin örgütlenmesi —deniyor "Iskra"da—, onun vasıtasıyla örgütü (yani her protestoyu, her öfke patlamasını desteklemeye hazır devrimci örgütü) yolumuzdan şaşmadan geliştirip derinleştirebileceğimiz ve genişletebileceğimiz **k ı l a v u z** olmalıdır. Lütfen söyleyin: duvarcılar, muazzam büyüklükte, eşi görülmedik bir yapının temellerini çeşitli yerlerde attıklarında, tuğlaların doğru yerleştirilmesi için, genel çalışmanın nihai hedefini gösteren, kendinden önceki ve sonrakiyle bir bağlantı içinde tamamlanmış ve kapsayıcı bir hat oluşturan sadece tuğlaların değil, her tuğlanın küçük bir parçasının bile değerlendirilmesine olanak sağlayan bir çizgi çekmeleri "bürokrasi" midir? Ve Parti yaşamımızda, tuğlalara ve duvarcılara sahip olduğumuz, ama sadece, herkesçe görülen, hepsinin ona riayet etmesi gereken bir çizginin eksikliğini duyduğumuz tam da böyle bir anı yaşamıyor muyuz? Böyle bir çizgi çekmekle komuta etmek istediğimizi haykıranlar olabilir: eğer komuta etmek isteseydik, baylar, "Iskra No. 1" değil, bazı yoldaşların önerdiği gibi, "Raboçaya Gazeta No: 3" diye yazardık ve **b u n a t a m a m e n h a k k ı m ı z o l u r d u .**[36] Ama bunu yapmadık: bütün sözde sosyal-demokratlara karşı uzlaşmaz mücadele için ellerimizin serbest olmasını istedik; çizgimizin, eğer doğru çekilmişse, resmi bir organ tarafından çekildiği için değil, doğru olduğu için kabul edilmesini istedik.

> "Yerel faaliyetin merkezi organlarda birleştirilmesi sorunu bir kısır döngü içindedir —diye bizi aydınlatıyor L. Nadyejdin—, birleştirmek, unsurların türdeşliğini gerektirir, bu türdeşlik ise ancak birleştirici bir

şeyle sağlanabilir, bu birleştirici ise ancak, bugün kesinlikle ortak bir nitelikle belirlenmeyen güçlü yerel örgütlerin ürünü olabilir."

Tıpkı güçlü politik örgütler kurma gerekliliği gibi dikkate değer ve çürütülemez bir gerçek. Ve aynı ölçüde de kısır. **H e r** sorun "bir kısır döngü içindedir", çünkü bütün politik yaşam, sonsuz halkalar dizisinden oluşan sonsuz bir zincirdir. Politikacının tüm mahareti, elinden en az koparılıp alınabilecek, o anda en önemli olan, onu tutana tüm zinciri en iyi şekilde garantileyen halkayı bulup kavramasında yatar. Elimizde herhangi bir çizgi olmadan da tuğlaları gereken yerlere koyacak (bu, soyut söylendiğinde, kesinlikle olanaksız değildir) kadar birbiriyle uyum içinde çalışan yeterince deneyimli duvarcılar olsaydı, o zaman belki de başka bir halkayı yakalardık. Ama kötü olan da, henüz deneyimli, birbiriyle uyum içinde çalışan duvarcılara sahip olmamamız, tuğlaların hemen her zaman tamamen amaçsız yerlere konması, ortak bir çizginin onları bir arada tutmamasıdır, tersine bu tuğlalar öyle dağınıktır ki, düşman tuğla değil de, kum tanecikleriymiş gibi savurmaktadır.

Başka bir kıyaslama:

"Gazete sadece kollektif bir propagandist ve kollektif bir ajitatör değil, aynı zamanda kollektif bir örgütçüdür de. Bu açıdan, inşa halindeki bir binanın çevresine kurulan bir **i s k e l e y l e k ı y a s l a n a b i l i r** ; binanın krokisini gösterir, tek tek inşaat işçileri arasında irtibatı kolaylaştırır, işbölümü yapmalarına ve örgütlü çalışma sayesinde ulaşılmış olan genel sonuçları görmelerine yardımcı olur."

Ne kadar da kendi rolünü abartan bir yazara, bir masa başı adamına benziyor, değil mi? Evin kendisi için yapı iskelesine ne gerek var, iskele kötü malzemeden yapılır, kısa bir zaman için kurulur ve kaba inşaat bittiği gibi sobaya atılır. Devrimci örgütlerin inşasına gelince, deneyimler bunların bazen yapı iskelesi olmadan da kurulabileceğini gösteriyor, örneğin yetmişli yıllar. Fakat bugün bize gereken yapının yapı iskelesi olmadan kurulmasının mümkün olacağı düşünülemez bile.

Nadyejdin bununla hemfikir değil ve şöyle diyor:

"'Iskra', gazetenin çevresinde ve onun adına yapılan çalışmalarda, insanlar toplanacak, örgütlenecek sanıyor. Fakat bu insanlara **d a h a**

> **s o m u t** bir mesele etrafında toplanmak ve örgütlenmek **ç o k d a h a k o l a y g e l e c e k t i r !**"

Demek öyle, "daha somut bir mesele etrafında... daha kolay..." Bir Rus atasözü der ki: Kuyuya tükürme, içmek zorunda kalabilirsin. Fakat içine tükürülmüş kuyudan su içmekte sakınca görmeyen insanlar var. Bizim görkemli legal "Marksizm eleştiricileri"miz ve "Raboçaya Mysl"ın illegal hayranları bu somut şeyler adına ne iğrenç laflar etmediler ki! Tüm hareketimiz, "daha somut şeylerin daha yakın" olduğu geleneksel savıyla haklı çıkarılan dargörüşlülük, inisiyatif ve cesaret yoksunluğuyla ne kadar da engellenmektedir! "Yaşam" karşısında özellikle duyarlı olduğunu düşünen, "masa başı" adamlarını özellikle sert biçimde mahkûm eden, (zeki olmak iddiasıyla) "Iskra"yı her yerde Ekonomizm görmekle suçlayan, hâlâ ortodokslarla eleştiriciler ayrılığının üstünde durduğunu sanan Nadyejdin, savlarıyla, kendisini öfkelendiren dargörüşlülüğün değirmenine su taşıdığını, tükürükle adamakıllı doldurulmuş kuyudan su içtiğini farketmiyor! Evet, dargörüşlülüğe içtenlikle öfke duymak, ona tapanların aklını başına getirmek konusunda duyulan yakıcı istek, bunlara öfkelenen kişi dümensiz-yelkensiz sürükleniyorsa ve tıpkı yetmişli yılların devrimcileri gibi "kendiliğinden" bir şekilde "sarsıcı terör"e, "kırsal terör"e, "silah başı borusu çalma"ya vs. sığınıyorsa, yetmez. Etrafında toplanma ve örgütlenmenin —yazarımızın inancına göre— "çok daha kolay geleceği" bu "daha somut meseleler"e göz atalım: birincisi, yerel gazeteler; ikincisi, gösterilere hazırlıklar; üçüncüsü, işsizler arasında çalışma. Bunların, sadece birşeyler söylemiş olmak için rastgele, gelişigüzel bulunmuş şeyler olduğu ilk bakışta görülüyor, çünkü bunlara neresinden bakarsak bakalım, bunlarda etraflarında "toplanma ve örgütlenme"nin gerçekleştirilebileceği özel bir şey bulmak tamamen saçmadır. Aynı Nadyejdin birkaç sayfa ötede şöyle demiyor mu:

> "Şu olguyu saptama zamanı gelmiştir: tek tek yerlerde acınacak kadar az bir çalışma yapılıyor, komiteler yapabileceklerinin onda birini bile yapmıyorlar... şimdi sahip olduğumuz birleştirici merkezler bir kuruntudur, bir devrimci bürokratizm, bir karşılıklı rütbe bahşetmedir ve güçlü yerel örgütler olmadıkça bu durum devam edecektir."

Bu sözlerde abartının dışında pekçok acı gerçek de içerilidir. Nadyejdin tek tek yerlerde acınacak durumdaki çalışmayla, yerel örgütlerin çerçevesine sıkışmış önderlerin eğitimsizliğinin kaçınılmaz sonucu olan dargörüşlülükleri ve faaliyetlerinin sınırlı kapsamı arasındaki bağıntıyı görmüyor mu? Tıpkı "Svoboda"daki örgüt üzerine makalenin yazarı gibi Nadyejdin de, geniş yerel basına geçişe (1898'den beri) nasıl Ekonomizmin ve "amatörlük"ün özellikle güçlenmesinin eşlik ettiğini unuttu mu? Evet, şu ya da bu ölçüde tatmin edici bir "geniş yerel basın"ın örgütlenmesi mümkün olsa bile (çok özel durumlar hariç, bunun mümkün olmadığını yukarıda gösterdik), yine de yerel örgütlerin **bütün** devrimci güçleri otokrasiye karşı **ortak** saldırı için, **birleşik** mücadelenin önderliği için "toparlayıp örgütleyebilmesi" olanaksızdır. Burada **sadece,** gazetenin "toparlayıcı", örgütleyici öneminin söz konusu edildiği unutulmamalıdır. Parçalanmışlığı savunan Nadyejdin'e, kendisi tarafından sorulan ironik soruyu sorabiliriz: "Herhangi bir yerden bize 200 000 devrimci örgütleyici güç miras mı kaldı acaba?" Devam edelim, "gösteriler için hazırlık", "Iskra"nın plânının **karşısına konamaz,** zira bu plân, **hedeflerinden biri olarak** zaten geniş gösterileri öngörmektedir; söz konusu olan sadece, pratik **aracın** seçimidir. Nadyejdin burada da karışıklığa düşmüştür, çünkü gösterilerin (ki şimdiye kadar çoğunlukla tamamen kendiliğinden gerçekleşmiştir) ancak halihazırda "toplanmış ve örgütlenmiş" bir ordu tarafından "hazırlanabileceği"ni, bizim ise tam da bu "toplama ve örgütleme"yi **beceremediğimizi** gözden kaçırmıştır. "İşsizler arasında çalışma". Yine aynı karışıklık, çünkü bu da seferber edilmiş bir ordunun askeri harekâtlarından biridir, bir seferberlik plânı değil. Nadyejdin'in burada da parçalanmışlığımızın, "200 000 güçten yoksun" oluşumuzun zararlılığını ne ölçüde küçümsediği şuradan görülmektedir: "Iskra" birçokları tarafından (Nadyejdin de dahil), işsizlik üzerine çok az haber ve kır yaşamının en alelâde yönleri hakkında ancak tesadüfen yazışmalar yayınlamakla suçlanmıştır. Haklı bir suçlama, ama bu konuda "Iskra", "suçu olmayan bir suçlu"dur. Biz kırda da "çizgimizi" çekmek istiyoruz, fakat

orada neredeyse hiç duvarcımız yok, ve biz, alelâde olguyu da olsa bildiren **herkesi** teşvik etmek zorundayız, bunun, bu alanda bizimle birlikte çalışanların sayısını artıracağı ve nihayet **bepimize** sadece önemli olguları seçmeyi **öğreteceği** umuduyla. Ne var ki böyle bir eğitim için öylesine az malzeme var ki, bunu bütün Rusya için genelleştirmeksizin öğreneceğimiz hiçbir şey olamaz. Hiç kuşkusuz, Nadyejdin kadar ajitasyon yeteneğine sahip olan ve en yoksulların yaşamını onun kadar da olsa bilen biri, işsizler arasında ajitasyon yoluyla harekete paha biçilmez hizmetlerde bulunabilir — fakat böyle biri, büyük çoğunlukla yeni bir çalışmaya el atmayı henüz bilmeyen insanlara bir ders ve bir örnek oluşturması için, attığı her adımdan **bütün** Rus yoldaşlarını haberdar etmeye bakmak istemezse, yeteneğini gömmüş olur.

Bugün herkes, birleşmenin öneminden, "toplama ve örgütleme"nin zorunluluğundan söz ediyor, fakat çoğu durumda, nereden başlanacağına ve birleşmenin nasıl yürütüleceğine dair belirli bir düşünce yok. Örneğin tek tek çevrelerin, diyelim ki bir kentin semt çevrelerini "birleştirmek" için, **ortak kurumlara** gerek olduğunu mutlaka herkes kabul edecektir, yani "birlik" gibi genel bir tanım değil, gerçekten **ortak** bir çalışma, malzeme, deneyim ve güç alışverişi, işlevlerin sadece bölgelere göre değil, aynı zamanda kentteki tüm faaliyetin özel alanlarına göre dağılımı. Herkes, istikrarlı, konspiratif bir aygıtın, tek bir bölgenin (bir ticari deyim kullanacak olursak) (elbette gerek maddi gerekse de insan) "kaynaklarıyla" karşılanamayacağını, böyle dar bir alanda bir uzmanın yeteneğinin gelişemeyeceğini kabul edecektir. Fakat aynı şey çeşitli kentlerin bir araya toplanması için de geçerlidir, çünkü bir bölgenin, örneğin bir tek ilin de bunun için çok dar olduğu **görülür**, sosyal-demokrat hareketimizin tarihinde çok dar olduğu görülmüştür: bunu yukarıda, gerek politik ajitasyon, gerekse de örgütlenme çalışması ile ilgili bir örnekte ayrıntısıyla kanıtladık. Bu alan zorunlu olarak ve herşeyden önce genişletilmek zorundadır, kentler arasında **düzenli ortak** çalışma yoluyla **gerçek** bir bağ kurulmak zorundadır, çünkü parçalanmışlık, dünyada neler olup bittiğini, kimden bir şeyler öğrenebilecek-

lerini, nasıl deneyim kazanabileceklerini, geniş bir faaliyet arzusunun nasıl karşılanacağını bilmeden ("Iskra"ya gönderilen bir mektubun yazarının deyimiyle) "bir çukurda oturan" insanların cesaretini kırmaktadır. Ve ben bu **g e r ç e k** bağın kurulmasına **a n c a k**, faaliyetin en çeşitli biçimlerinin sonuçlarını toplayarak, böylece bütün yolların Roma'ya çıkması gibi hepsi devrime çıkan **b ü t ü n** bu çok çeşitli yollarda ilerlemek için insanları **t e ş v i k** eden biricik düzenli tüm-Rusya girişimi olarak genel bir gazete temelinde **b a ş l a - n a b i l e c e ğ i n d e** ısrar etmeyi sürdürüyorum. Eğer birliği sadece lafta istemiyorsak, her yerel çevrenin, aktif gücünün diyelim ki dörtte birini **d e r h a l o r t a k** davada **a k t i f** çalışmanın **h i z m e t i n e s u n m a s ı** zorunludur, ve gazete ona derhal bu davanın genel plânını, kapsamını ve niteliğini gösterecektir, tüm Rusya çapındaki bütün faaliyetin boşluklarının kendini en çok nerede hissettirdiğini, nerede ajitasyon olmadığını, nerede bağların henüz güçsüz olduğunu, ilgili çevrenin dev genel mekanizmanın hangi çarkını onarabileceğini ya da yerine daha iyisini koyabileceğini gösterecektir. Henüz çalışmaya başlamamış olup daha iş arayan bir çevre, "sanayi"in ne kendisinden önceki gelişimini, ne de mevcut endüstriyel üretim yöntemlerinin genel durumunu bilmeyen küçük bir atölyedeki zanaatkâr gibi değil, otokrasiye karşı genel devrimci saldırıyı **y a n s ı t a n** büyük bir girişimin bir parçası olarak başlayabilir işe. Ve her çark ne kadar iyi işlenirse, ortak davada çalışan detay işçilerinin sayısı ne kadar fazla olursa, kurduğumuz ağ o kadar sık olacak ve polisin kaçınılmaz tutuklamaları genel saflarda o kadar az karışıklık yaratacaktır.

Salt gazetenin dağıtılması bile **g e r ç e k** bir bağı kuracaktır (elbette bu gazete adına layıksa, yani büyük dergiler gibi ayda bir kez değil, düzenli olarak her hafta çıkıyorsa). Bugün kentler arasında devrimci amaçlı bağlar çok seyrektir ve her halükârda bir istisnadır. Fakat bir gazetemiz olduğunda, bu bağlar bir kural haline gelecek, sadece gazetenin dağıtımını değil, aynı zamanda (ve daha da önemlisi) deneyim, malzeme, güç ve kaynak alışverişini güvence altına alacaktır. Böylece örgütsel çalışmanın kapsamı derhal birkaç kat artacak ve bir

yerde elde edilen başarı, sürekli daha da mükemmelleşmeye katkıda bulunacak, ülkenin öbür ucunda çalışan yoldaşların mevcut deneyimlerinden yararlanma isteği uyandıracaktır. Yerel çalışma şimdikinden çok daha zengin ve çok yönlü olacaktır: tüm Rusya çapında toplanan politik ve ekonomik teşhirler, bütün mesleklerden ve **b ü t ü n g e l i ş m e a ş a m a l a r ı n d a k i** işçilere düşünsel gıda sağlayacak, legal basında imalarla, halk arasındaki konuşmalarla ve "mahçup" hükümet açıklamalarıyla ortaya atılan çeşitli sorunlar üzerine sohbetler ve konuşmalar yapmak için olanak ve malzeme sağlayacaktır. Her öfke patlaması, her gösteri bütün yönleriyle ve Rusya'nın her yerinde konuşulup değerlendirilecek ve böylece diğerlerinin gerisinde kalmama, işi diğerlerinden daha iyi yapma (biz sosyalistler, yarışmayı, "rekabeti" hiç de ilkesel olarak reddetmeyiz), ilk kez herhangi bir biçimde kendiliğinden meydana gelmiş şeyi bilinçli olarak hazırlama, saldırı plânını değiştirme vs. için, belli bir yerde belli bir andaki uygun koşullardan yararlanma isteğini uyandıracaktır. Ayrıca yerel çalışmanın bu canlanması, şimdi çoğu durumlarda her gösteride, bir gazetenin her sayısı çıktığında olduğu gibi **b ü t ü n** güçlerin "sonuna" kadar harcanmasını ve **h e r k e s i n** rizikoya atılmasına yol açmayacaktır: bir yandan, polis nerede arayacağını bilmediğinden, "kökler"e kadar ulaşmakta çok daha fazla zorlanacak; öte yandan ise, düzenli ortak çalışma, insanları, **v e r i l i** saldırının şiddetini genel ordunun belirli bir birliğinin **v e r i l i** durumuna uydurmayı öğretecek (bugün neredeyse hiç kimse bunu düşünmüyor, çünkü meydana gelen on olaydan dokuzu kendiliğinden gelişmektedir) ve başka bir yerden sadece yazın'ın değil, devrimci güçlerin "naklini" de kolaylaştıracaktır.

Bugün çoğu durumda bu güçler dar yerel çalışmada kan kaybetmektedirler, oysa sözünü ettiğimiz koşullarda az çok yetenekli bir ajitatörü ya da örgütçüyü ülkenin bir ucundan öteki ucuna göndermek olanaklı olacak ve bunun fırsatı daima var olacaktır. Parti hesabına Parti işleriyle ilgili kısa yolculuklarla işe başlanacak ve giderek geçiminin tamamen Parti tarafından karşılanmasına, profesyonel devrimci olmaya, gerçek politik önder haline gelmek için çalışmaya alışılacaktır.

Ve eğer gerçekten de yerel komite, grup ve çevrelerin tümünün ya da büyük çoğunluğunun ortak davaya aktif biçimde katılmalarını sağlamayı başarırsak, en kısa sürede tüm Rusya'da düzenli biçimde onbinlerce nüsha dağıtılan bir haftalık gazete çıkarabiliriz. Bu gazete, sınıf mücadelesinin ve halk öfkesinin her kıvılcımını körükleyip büyük bir genel yangın haline getiren muazzam körüğün küçük bir parçası olacaktır. Aslında henüz son derece masum ve son derece küçük, ama düzenli ve kelimenin tam anlamıyla **o r t a k** bu dava etrafında, deneyim sahibi savaşçılardan oluşan bir düzenli ordu sistematik olarak toplanıp eğitilebilir. Bu genel örgütsel yapının iskelesi üzerinde, devrimcilerimiz arasından sosyal-demokrat Şelyabov'lar, işçilerimiz arasından Rus Bebeller yetişecek ve bunlar seferberlik halindeki ordunun başına geçerek Rusya'nın utancı ve lanetiyle hesaplaşmak için tüm halkı sarsacaklardır.

İşte görülecek düş bu olmalıdır!

*

"İşte görülecek düş bu olmalıdır!" Bu sözcükleri yazdım ve irkildim. Kendimi "Birlik Kongresi"nde görüyorum, karşımda "Raboçeye Dyelo"nun editörleri ve çalışanları oturuyor. Ayağa kalkan Martinov yoldaş tehditkâr bir tavırla bana dönerek şöyle diyor: "İzninizle soruyorum, özerk yazı kurulunun, daha önce Parti komitelerine danışmadan düş görmeye hakkı var mıdır?" Sonra Kriçevski yoldaş ayağa kalkıyor (ve çok önceleri Plehanov yoldaşı derinleştirmiş olan Martinov yoldaşı felsefi olarak derinleştirerek) daha da tehditkâr bir biçimde devam ediyor: "Ben daha da ileri gidiyorum. Size sorarım: Bir Marksistin, Marx'a göre, insanlığın önüne hep gerçekleştirebileceği görevleri koyduğunu ve taktiğin, partiyle birlikte büyüyen görevlerin büyüme süreci olduğunu unutmuyorsa, düş görmeye hakkı var mıdır?"

Bu tehditkâr soruları sadece düşünmek bile tüylerimi diken diken ediyor ve nerelere saklanabileceğimi düşünüyorum. Pissarev'in arkasına gizlenmeye çalışacağım.

"Ayrılık vardır, ayrılık vardır — diye yazıyor Pissarev, düş ile gerçeklik arasındaki ayrılık üzerine.— Düşlerim olayların doğal akışını geçebilir, ya da olayların doğal akışının hiçbir zaman giremeyeceği bambaşka yollara sapabilir. Birinci durumda, düş görmek zararlı değildir; hatta çalışan insanın enerjisini geliştirip güçlendirebilir... Bu tür düşlerde çalışma gücünü bozan ya da ortadan kaldıran hiçbir şey yoktur. Tam tersine. Eğer insan bu tarzda düş görme yeteneğinden tamamen yoksun olsaydı, ellerinde yeni oluşmaya başlayan eserin bütünlüklü ve tamamlanmış tablosunu göz önünde canlandırmak için ara sıra öne geçemeseydi, o zaman insana sanat, bilim ve pratik yaşam alanında kapsamlı ve yorucu çalışmalara başlama ve bitirme itkisini hangi gücün sağlayacağını kesinlikle düşünemiyorum... Eğer düş gören kişi, düşüne inanıyorsa, hayatı dikkatle izliyor, gözlemleriyle hayallerini karşılaştırıyor ve genel olarak fantezisinin gerçekleşmesi için sorumluluk duygusuyla çalışıyorsa, düş ile gerçeklik arasındaki ayrılık zararlı değildir. Düş ile gerçeklik arasında herhangi bir kesişme noktası varsa, her şey yolundadır."*

Ne yazık ki bu tür düşler hareketimiz içinde son derece az görülüyor. Ve bunun suçlusu, esas olarak, aklıbaşındalıkları, "somut" olana "yakınlıkları" ile övünen legal eleştirinin ve illegal "kuyrukçuluğun" temsilcileridir.

C— Hangi Tipte Bir Örgüte Gereksinimimiz Var?

Daha önce söylenenlerden, okur, "plân olarak taktik"imizin, derhal saldırıya geçme *çağrısını* reddetmek ve "düşman kalesini tam olarak kuşatma"ya girişmek, ya da bir başka deyişle, düzenli bir ordu toplama, örgütlendirme ve *seferber* etme çağrısı yapmaktan ibaret olduğunu anlayacaktır. "Raboçeye Dyelo"yu Ekonomizmden, derhal hücum yaygarası yapmaya (*Nisan* 1901'de, "Raboçeye Dyelo Eki"nin 6. sayısında) geçtiği için alaya aldığımızda, elbette üzerimize çullanıp bizi "doktrincilik"le suçlamış, devrimci görevlerimizi kavramadığımız, ihtiyatlı olmaya çağırdığımız vs. suçlamalarında bulunmuştu. Sağlam ilkelere sahip olmayan ve kendilerini

* *Pissarev, D.J.: "Ham Düşüncenin Başarısızlıkları". —**Alm. Red.***

"süreç olarak taktik"le sınırlayanların ağzından bu suçlamaları duymak bizi kesinlikle şaşırtmadı; program ve taktikte bütün sağlam ilkelere yüce bir küçümsemeyle bakan Nadyejdin'in bu suçlamaları yinelemesi de bizi şaşırtmadı.

Tarih tekerrür etmez, denir. Fakat Nadyejdin, onu tekerrür ettirmek için elinden geleni yapıyor, büyük bir gayretle Tkaçev'i taklit ederek, "devrimci kültür taşıyıcıları"na karşı çıkıyor ve "hücum çanlarının çalınması"nı, özel bir "devrimin arifesi görüşü"nü vs. haykırıyor. Belli ki, tarihsel bir olayın kendisi bir trajediyse, kopyasının sadece komedi olabileceği ünlü deyişini unutuyor. Tkaçev'in vaazlarıyla hazırlanmış ve "yıldırıcı" terörle gerçekleştirilmiş iktidarı ele geçirme girişimi mükemmeldi,* küçük Tkaçev'in "sarsıcı" terörü ise sadece gülünçtür, özellikle de bu, vasat insanlar örgütü düşüncesiyle tamamlandığında.

> "Eğer 'Iskra' —diye yazıyor Nadyejdin— kitabîlikten kurtulabilseydi, bunun ('Iskra'ya işçilerin yazdığı mektup gibi olguların, No: 7, vd.) 'hücum'un çok yakında başlayacağının belirtileri olduğunu ve şimdi (aynen böyle!) bağları bir merkez yayın organından çıkan bir örgütten söz etmenin masa başı düşünceler ve masa başı çalışması üretmek demek olduğunu görecekti."

Şu akıl almaz karışıklığa bakın: Bir yanda, sarsıcı terör ve "vasat insanlar örgütü" ve bunun yanında "daha somut" şeyler, örneğin yerel gazete etrafında örgütlenmenin "çok daha kolay" olduğu düşüncesi; öte yanda ise "şimdi" bir tüm Rusya örgütünden söz etmek masa başı düşüncesi üretmek demek oluyor, yani daha açık ve yalın söylendiğinde, "şimdi" artık çok geç! Ya "yerel gazetelerin geniş biçimde örgütlenmesi" — bu çok geç değil, değil mi saygıdeğer L. Nadyejdin? Bununla, "Iskra"nın bakış açısını ve taktiğini karşılaştırın: Sarsıcı terör saçmalıktır, vasat insanlar örgütünden ve yerel gazetelerin **g e n i ş** biçimde örgütlenmesinden söz etmek Ekonomizme kapıları ardına kadar açmaktır. Tüm Rusya'yı kapsayan birleşik bir devrimciler örgütün-

---

* *Bu, "Halkın İradesi" partisinin iktidarı ele geçirme girişimiyle ilgilidir. Bkz. "Rus Sosyal-Demokratlarının Görevleri", elinizdeki baskının birinci cildi, s. 480-499.* ***—Red.***

den söz etmek zorunludur ve kağıt üstündeki değil, gerçek hücum başlayasıya kadar, bundan söz etmek için çok geç değildir.

> "Evet, örgütlenmeye gelince, durumumuz gerçekten hiç parlak değil —diye devam ediyor Nadyejdin—, evet, 'Iskra', askeri güçlerimizin esas kütlesinin gönüllülerden ve isyancılardan oluştuğunu söylerken tamamen haklıdır... Güçlerimizin durumunu soğukkanlılıkla değerlendirmeniz iyi, fakat bunu yaparken **kitlelerin henüz bizde olmadığını**, ve bu nedenle de askeri hareketlere ne zaman başlayacaklarını ve ayaklanacaklarını **bize sormayacaklarını** unutmak niye?... Kitle o kendiliğinden, yıkıcı gücüyle ortaya çıktığında, hep içine olağanüstü sistematik bir örgütlenme sokmaya çalışılan, ancak bunun için bir türlü **zaman** bulunamayan 'düzenli ordu'yu ezip geri püskürte**bilir.**" (İtalikler bizim.)

Hayran olunacak bir mantık! **Tam da,** "kitleler henüz bizde olmadığı" için, derhal "hücum" yaygarası yapmak akılsızca ve yakışık almazdır, çünkü hücum, düzenli ordunun bir saldırısıdır, kitlenin kendiliğinden patlaması değil. Kitle düzenli orduyu ezip geri püskürte**bileceği** için, çalışmamızla düzenli ordunun içine "olağanüstü sistematik bir örgütlenme" sokmamız, kendiliğinden atılımın gerisinde kalmamamız mutlak zorunludur, çünkü ordunun içine örgütlenme sokmayı ne kadar çabuk başarırsak, bu ordunun kitle tarafından ezilmesi değil, kitlenin ön saflarında ve en önünde yürümesi o ölçüde muhtemeldir. Nadyejdin, sistematik olarak örgütlenmiş bu ordunun, onu kitleden ayıran başka bir şeyle uğraştığına inandığı için karışıklığa düşmüştür, oysa bu ordu yalnızca, çok yönlü ve kapsamlı politik ajitasyon çalışmasıyla, yani kitlenin o kendiliğinden yıkıcı gücüyle devrimciler örgütünün bilinçli yıkıcı gücünü **birbirine yaklaştıran ve bir bütün halinde kaynaştıran** çalışmayla uğraşır. Siz sayın baylar, kendi suçunuzu başkalarına yüklüyorsunuz, çünkü terörü **programına** alan tam da "Svoboda" grubu, bununla bir teröristler örgütüne çağrı yapmaktadır, böyle bir örgüt ise, ordumuzu gerçekten de ne yazık ki hâlâ yanımızda olmayan, henüz askeri hareketlere ne zaman ve nasıl başlaması gerektiğini bize ya hiç sormayan ya da pek seyrek soran kitleye yakınlaşmaktan saptıracaktır.

> "Bizi aniden yakalayan son olayları* kaçırdığımız gibi, devrimin kendisini de kaçıracağız", diye devam ediyor Nadyejdin, "Iskra"yı korkutmaya çalışarak.

Bu cümle bize, yukarıda aktarılanlarla birlikte ele alındığında, "Svoboda" tarafından keşfedilen özel "devrim arifesi görüşü"nün** saçmalığını çok anlaşılır biçimde göstermektedir. Bu özel "bakış-açısı", açık söylemek gerekirse, "şimdi" artık konuşmak ve hazırlanmak için çok geç olduğuyla aynı kapıya çıkar. Eğer böyleyse, "kitabîliğin" sayın düşmanı, "teori*** ve taktik sorunları üzerine" 132 sayfa yazmak neden gerekliydi? "Devrimin arifesi görüşü" için, "Vurun, yere serin onları!" gibi kısa bir çağrıyı içeren 132 000 bildiri yayınlamak daha yakışık almaz mıydı?

Devrimi kaçırma rizikosuna en az girecekler, "Iskra"nın yaptığı gibi, genel politik ajitasyonu, programının, **t a k t i k v e ö r g ü t s e l ç a l ı ş m a s ı n ı n** en başına koyanlardır. Bütün Rusya'da, merkez yayın organından çıkan örgüt bağlarıyla ağ örmeye çalışan insanlar, sadece ilkbahar olaylarını kaçırmamakla kalmamışlar,

---

* *1901 ilkbaharındaki gösteriler.* ***—Alm. Red.***

** *"Devrimin Arifesinde", s. 62.*

*** *Ayrıca L. Nadyejdin, "Teori Sorunlarına Bir Bakış" adlı eserinde, "devrimin arifesi bakış açısı"ndan son derece ilginç şu cümle dışında, teorik sorunların açıklığa kavuşturulmasına hemen hemen hiç katkıda bulunmamıştır: "Bir bütün olarak Bernsteincılık şu anda bizim için aktüel niteliğini yitirmektedir, aynı şekilde Bay Adamoviç'in (V. Vorovski.* ***—Alm. Red.****) Bay Struve'nin zamanını doldurduğunu kanıtlayıp kanıtlayamayacağı, ya da tersine, Bay Struve'nin Bay Adamoviç'i çürütüp çürütmediği ve Struve'nin istifa etmek istememesi de önemli değildir, bunların hepsi tamamen önemsizdir, çünkü devrim saati gelmiştir." (s. 110) L. Nadyejdin'in teori karşısındaki sınırsız umursamazlığı daha çarpıcı biçimde anlatılamazdı. "Devrimin arifesi"nde olduğumuzu ilan ettik —* ***o n e d e n l e*** *ortodoksların eleştiricilerin pozisyonlarını kesin olarak çürütmeyi başarıp başaramamaları "bizim için hiç önemli değil". Ve çokbilmiş yazarımız, eleştiricilere karşı teorik mücadelenin sonuçlarına tam da devrim sırasında onların* ***p r a t i k*** *mevzilerine karşı tayin edici mücadele için gereksinim duyacağımızı farketmiyor!*

tam tersine, aynı zamanda bize bu olayları önceden görme olanağı tanımışlardır. Bu insanlar, "Iskra"nın 13. ve 14. sayılarında anlatılan gösterileri* de kaçırmamışlar, tersine bu gösterilere, kitlenin kendiliğinden kalkınışının yardımına koşma görevinin heyecanını duyarak katılmışlar, ayrıca gazete aracılığıyla tüm Rusya'daki yoldaşların bu gösterileri tam olarak anlamalarına ve onlardan edinilen deneyimlerden yararlanmalarına yardımcı olmuşlardır. Ve eğer hayatta olurlarsa, bizden her şeyden önce ajitasyon deneyimi talep eden, bütün gösterileri desteklememizi (sosyal-demokratça desteklememizi), kendiliğinden harekete yön vermemizi, hareketi dostların hatalarından, düşmanların tuzaklarından korumamızı talep eden devrimi de kaçırmayacaklardır!

Böylece bizi, merkez yayın organı etrafında, bu gazete için ortak çalışmanın yardımıyla bir örgüt kurma plânı üzerinde ısrar etmek zorunda bırakan son argümana gelmiş bulunuyoruz. Ancak böyle bir örgüt, sosyal-demokrat bir savaş örgütü için gerekli olan **esnekliği**, yani savaşın çok çeşitli ve hızla değişen koşullarına kendini uydurma yeteneğini;

> "bir yandan sayıca üstün olan ve güçlerini bir noktada yoğunlaştırmış bir düşmanla açık savaşa girişmekten kaçınırken, öte yandan düşmanın hantallığından yararlanarak saldırının en az beklenebileceği bir yerden düşmana saldırma yeteneğini garantileyecektir"**

---

* *1901 yılının Kasım ve Aralık aylarında meydana gelen öğrenci gösterileri. Bkz. "Bütün Eserler", cilt IV, 2. yarı cilt, s. 104—107.* ***—Alm. Red.***

** *"Iskra", No: 4, "Nereden Başlamalı?" — "Devrimin arifesi görüşünü benimsemeyen devrimci kültür taşıyıcıları, çalışmanın uzun sürmesinin bildiklerinden şaşmasına izin vermiyorlar", diye yazıyor Nadyejdin (s. 62). Bununla ilgili olarak şunu belirtmek isteriz: Mutlaka* ***çok uzun süreli bir çalışma*** *üzerine kurulu ve aynı zamanda,* ***bizzat bu çalışma süreci sayesinde*** *Partimizin her zaman görev başında olmasını ve her beklenmedik olay karşısında, olayların seyrinin her hızlanışında görevini yerine getirmeye hazır olmasını garantileyen bir politik taktik ve böyle bir örgütlenme plânı hazırlamayı bilmezsek, zavallı politik maceracılardan başka bir şey olmadığımızı göstermiş oluruz. Sosyal-demokrasinin hedefinin, tüm insanlığın yaşam koşullarının kökten dönüştürülmesi olduğunu, bu nedenle sosyal-demokratların, çalışmanın*

Parti örgütünü sadece bir ayaklanma, sokak savaşı ya da sadece "monoton günlük mücadelenin ilerleyişi" perspektifiyle kurmak büyük hata olurdu. Günlük çalışmamızı **sürekli** kılmalı ve her zaman her şeye hazır olmalıyız, çünkü hareketli dönemlerin yerini ne zaman durgun dönemlerin alacağını önceden kestirmek çoğu kez imkansızdır; bunun önceden görülebildiği durumlarda ise, bu öngörüden örgütün reorganizasyonu için yararlanmak mümkün değildir, çünkü bu değişiklik otokratik bir ülkede muazzam hızlı olur, çünkü bazen yalnızca Çarlık ajanlarının bir gece baskınına bağlıdır. Ve devrimin kendisi de (görünüşe göre Nadyejdin'in zannettiği gibi) bir kereye mahsus bir edim olarak değil, az çok güçlü patlamalarla, az çok uzun durgun dönemlerin hızla birbirini izlemesi olarak düşünülmelidir. O nedenle Parti örgütümüzün faaliyetinin ana içeriği, bu faaliyetin odak noktası, hem en güçlü devrimci patlama döneminde, hem de tamamen durgun bir dönemde olanaklı ve gerekli olan bir çalışma, yani Rusya çapında bütünleşmiş, hayatın bütün yanlarını aydınlatan ve en geniş kitlelere yönelmiş politik ajitasyon çalışması olmalıdır. Fakat bu çalışma günümüz Rusya'sında çok sık çıkan bir merkez yayın organı olmadan **düşünülemezdir.** Bu gazete etrafında kendiliğinden oluşan örgüt, onun **çalışanlarının** (sözcüğün en geniş anlamıyla gazete için çalışanların hepsinin) örgütü, en büyük devrimci "baskı" anında Partinin onurunu, prestijini ve sürekliliğini korumaktan, **genel silahlı halk ayaklanmasının** hazırlanması, zamanının tespiti ve gerçekleştirilmesine kadar her şeye hazır olacaktır.

Gerçekten de, bizim ülkemizde pek olağan olan bir olayı, bir ya da birkaç bölgede bütün yoldaşların yakalandığını düşünün. Eğer **bütün** yerel örgütler ortak **bir** işle birbirine bağlanmamışlarsa, böyle bir durumda çalışma çoğu kez birçok ay boyunca kesintiye uğrayacaktır. Ama bunları bağlayan ortak bir iş varsa, ne kadar çok insan yakalanırsa yakalansın, birkaç hafta içinde —bilindiği gibi daha şim-

uzun sürmesinin bildiklerinden şaşmalarına izin veremeyeceğini ancak dünden beri kendisine sosyal-demokrat diyen Nadyejdin unutabilir!

diden çok çabuk ortaya çıkan— gençlerin yeni çevrelerini merkezle bağlamak için birkaç enerjik insanın çalışması yetecektir; sürekli polis baskısına maruz kalan bu ortak dava herkesin gözü önünde durduğunda ise yeni çevreler daha da çabuk ortaya çıkıp, merkezle daha çabuk bağ kurabileceklerdir.

Öte yandan bir halk ayaklanmasını düşünün. Sanırım artık bugün herkes bunu düşünmemiz ve buna hazırlanmamız gerektiğini kabul edecektir. Ama **nasıl** hazırlanacağız? Merkez Komitesi ayaklanmanın hazırlanması için her yere ajan atayamaz ki! Bir MK'mız olsaydı bile, Rusya'nın bugünkü koşullarında böyle atamalarla hiçbir yere varamazdı. Oysa merkez yayın organının örgütlendirilmesi ve hazırlanması için çalışmalar sırasında kendiliğinden oluşan ajanlar ağının "oturup" ayaklanma şiarını "beklemesi" gerekmezdi, bilakis öyle düzenli bir çalışma yapardı ki, ayaklanma anında bu çalışma en büyük başarı ihtimalini garantilerdi. İşte tam da böyle bir çalışma, geniş işçi kitleleriyle ve otokrasiden hoşnutsuz bütün kesimlerle kurulmuş olan bağları sağlamlaştırırdı, bu ise ayaklanma için son derece önemlidir. Tam da böyle bir çalışma içinde, genel politik durumu doğru değerlendirme ve dolayısıyla da ayaklanma için uygun anı seçme yeteneği gelişirdi. İşte böyle bir çalışma, **bütün** yerel örgütlere, tüm Rusya'yı harekete geçiren aynı sorunlara ve olaylara aynı zamanda tepki göstermeyi, bu "olaylar"a mümkün olduğunca enerjik, mümkün olduğunca yekpare ve uygun bir yanıt vermeyi öğretirdi — ayaklanma aslında halkın hükümete verdiği en enerjik, en yekpare, en uygun "yanıt"tır. İşte böyle bir çalışma, son olarak, Rusya'nın her yerindeki bütün devrimci örgütleri, Partinin **fiili** birliğini oluşturan sürekli ve aynı zamanda da sıkı konspiratif bağlar kurmaya yöneltirdi; bu bağlar olmadan ayaklanma plânını kollektif olarak tartışmak ve ayaklanmanın arifesinde, en sıkı gizliliğin korunmasını gerektiren gerekli önlemleri almak olanaksızdır.

Tek sözcükle, "tüm Rusya için bir politik gazete plânı", (bu konu üzerinde doğru dürüst düşünmemiş insanların zannettiği gibi)

doktrincilik ve kitabîlik hastalığına yakalanmış insanların masa başı çalışmalarının ürünü değil, bilakis tam tersine, acil günlük çalışmayı bir an bile unutmadan, her yandan ayaklanmanın hazırlanmasına derhal başlamak için en pratik plândır.

SONSÖZ

Rus sosyal-demokrasisinin tarihi apaçık üç döneme ayrılır.

Birinci dönem, 1884'ten 1894'e kadar yaklaşık on yılı kapsar. Bu dönem, sosyal-demokrasinin teori ve programının oluştuğu ve sağlamlaştığı dönemdi. Rusya'da bu yeni eğilimin taraftarları parmakla sayılacak kadar azdı. Sosyal-demokrasi işçi hareketi olmadan varlığını sürdürüyor ve politik parti olarak gelişmesinin embriyonal sürecini yaşıyordu.

İkinci dönem, 1894'ten 1898'e kadarki üç-dört yılı kapsar. Bu dönemde sosyal-demokrasi bir toplumsal hareket olarak, kitlelerin kalkınışı olarak, politik parti olarak sahnede görünür. Bu dönem çocukluk ve gençlik dönemidir. Aydınların Narodnizme karşı mücadeleye, işçiler arasında çalışmaya duyduğu genel coşku, keza işçilerin grevlere duyduğu genel coşku bir salgın hastalık hızıyla yayılır. Hareket muazzam ilerlemeler kaydeder. Önderlerin büyük çoğunluğu, Bay N. Mihailovski'ye doğal bir sınır olarak görünen "otuzbeş yaşını" bile doldurmamış genç insanlardı. Gençlikleri nedeniyle pratik çalışma için yeterince hazırlıklı değiller ve bu nedenle çok kısa süre sonra sahneyi yine terkediyorlar. Fakat çalışmalarının kapsamı çoğu kez çok büyüktü. Pekçoğu devrimci düşünmeye, "Halkın İradesi" partisinin yandaşları olarak başlamıştı. Hemen hepsi gençliklerinde terör kahramanlarına coşkulu bir hayranlık duymuşlardı. Bu kahramanca geleneğin büyüsünden kurtulmak büyük mücadelelere mal oldu ve bu mücadeleye, genç sosyal-demokratların çok değer verdiği, fakat ne pahasına olursa olsun "Halkın İradesi" partisine sadık kalmak isteyen insanlarla ilişkilerin bozulması eşlik etti. Bu mücadele, bütün eğilimlerin

illegal yazılarını incelemeyi, okumayı, legal Narodnizm sorunlarıyla uğraşmayı gerektirdi. Bu mücadelede olgunlaşan sosyal-demokratlar, yollarını aydınlatan Marksizm teorisini, ya da otokrasiyi devirme görevini "bir an için bile" unutmadan, işçi hareketi içine girdiler. 1898 ilkbaharında* Partinin kurulması, bu dönemin sosyal-demokrasisinin en mükemmel ve aynı zamanda **s o n** eylemi oldu.

Üçüncü dönem, gördüğümüz gibi, 1897'de hazırlanır ve 1898'de ikinci dönemin yerini kesin olarak alır (1898—?). Bu dönem, dağınıklık, parçalanma ve yalpalamalar dönemidir. Buluğ çağında insanların sesi çatallaşır. Bu dönemin Rus sosyal-demokrasisinin de sesi çatallaş*maya, yanlış tonlar* vermeye başladı; bir yandan Bay Struve ve Prokopoviç, Bulgakov ve Berdyayev'in eserlerinde, öte yandan V. I-n'in ve R. M.'in, B. Kriçevski ve Martinov'un eserlerinde. Fakat parçalanan ve gerileyen sadece önderlerdi: hareketin kendisi sürekli büyüyor ve büyük ilerlemeler kaydediyordu. Proleter mücadele, yeni işçi kesimlerini kapsıyor ve tüm Rusya'ya yayılıyor, aynı zamanda öğrenciler ve halkın öteki kesimleri içinde demokratik ruhun canlanmasına dolaylı etkide bulunuyordu. Önderlerin bilinci, kendiliğinden kalkınışın gücü karşısında teslim oldu; sosyal-demokratlar arasında ikinci bir kesim üstünlük sağlamış bulunuyordu; bunlar, sadece "legal" Marksist yazınla yetişmiş önderler kesimiydi. Fakat kitlelerin kendiliğindenliği onlardan daha fazla bilinç talep ettikçe, edindikleri bilinç daha da yetersiz kaldı. Önderler sadece teorik ("eleştiri özgürlüğü") ya da pratik ("amatörlük") olarak kitlelerin gerisinde kaldıklarını göstermekle kalmadılar, aynı zamanda geriliklerini bir sürü tumturaklı savla savunmaya da çalıştılar. Sosyal-demokrasi, gerek legal yazından Brentano yandaşları, gerekse de illegal yazından kuyrukçular tarafından trade-unionizme indirgendi. "Credo" programı gerçekleştirilmeye başladı, özellikle de sosyal-demokratların "amatörlüğü", sosyal-demokrat olmayan devrimci eğilimlerin canlanmasına yol açtığında.

---

* *RSDİP'in ilk kongresi Mart 1898'de yapıldı.* ***—Alm. Red.***

Eğer okur beni, "Raboçeye Dyelo" gibi bir dergiyle çok ayrıntılı uğraşmış olmakla suçlayacak olursa, buna şu yanıtı veririm: "Raboçeye Dyelo" "tarihsel" bir önem kazanmıştır, çünkü bu üçüncü dönemin "ruhunu" özellikle anlaşılır bir biçimde dile getirmiştir.* Dağınıklığı, yalpalamaları, gerek "eleştiri"ye gerekse de "Ekonomizm"e ve terörizme tavizlerde bulunmaya hazır oluşu, tutarlı R. M. değil, tam da rüzgâra göre yön değiştiren Kriçevski ve Martinov dile getirebilirdi. Bu dönem için karakteristik olan, herhangi bir "mutlak" hayranının, pratiği kendini beğenmişlikle küçümsemesi değil, müşkülpesent pratikçiliğin tam bir teorik umursamazlıkla birleşmesidir. Bu dönemin kahramanları "büyük laflar"ı doğrudan reddetmekten çok bayağılaştırmakla uğraşırlar: bilimsel sosyalizm kendi içinde kapalı bir devrimci teori olmaktan çıkıp, her yeni Alman ders kitabıyla "istenildiği gibi" sulandırılan bir bulamaç haline geldi; "sınıf mücadelesi" sloganı gittikçe daha geniş, gittikçe daha enerjik faaliyet için bir etken değildi artık, "ekonomik mücadele politik mücadeleyle ayrılmaz biçimde bağlı" olduğundan, bir tür sakinleştirici ilaç görevi gördü; Parti düşüncesi devrimcilerin savaş örgütünü kurma çağrısı olarak hizmet etmedi, bilakis "devrimci bürokratizm"i ve "demokratik" biçimlerle çocukça bir oyunu haklı gösterdi.

Üçüncü dönemin ne zaman son bulacağını ve dördüncü dönemin ne zaman başlayacağını (her halükârda birçok şey bunun işaretini veriyor) bilmiyoruz. Burada geçmişten bugüne, kısmen de geleceğe ulaşmış bulunuyoruz. Ama biz, dördüncü dönemin, militan Marksizmin

* *Şu Alman atasözüyle de yanıtlayabilirdim: Den Sack schlaegt man, den Esel meint man. (Eşeğe kızıp semerini dövmek!) Sadece "Raboçeye Dyelo" değil, pratikçilerin ve* ***teorisyenlerin geniş kitlesi*** *de, moda haline gelmiş "eleştiri"ye kapıldı, kendiliğindenlik sorununda kafası karıştı ve politik ve örgütsel görevlerimizin sosyal-demokrat kavranışından trade-unionist kavranışına düştü.*

sağlamlaşmasına yol açacağına, Rus sosyal-demokrasisinin krizden güçlenmiş ve olgunlaşmış olarak çıkacağına ve oportünist artçıların yerini en devrimci sınıfın gerçek öncülerinin alacağına bütün gücümüzle inanıyoruz.

Böyle bir "yerini alma"ya çağrı anlamında, yukarıda tüm söylenenleri özetleyerek, ne yapmalı? sorusuna şu kısa yanıtı verebiliriz:

Üçüncü dönemi tasfiye edin!

1901—1902

SOSYAL-DEMOKRASİ SOSYAL-DEVRİMCİLERE KARŞI NEDEN KARARLI VE ACIMASIZ BİR SAVAŞ AÇMAK ZORUNDADIR?[37]

1— Çünkü sosyal düşüncemiz içinde "Sosyal-Devrimciler" adıyla tanınan akım, bugün var olan biricik enternasyonal devrimci sosyalizm teorisinden, yani Marksizmden gerçekten uzaklaşmaktadır, uzaklaşmıştır. Uluslararası sosyal-demokrasinin oportünistler ("Bernsteincılar" da denebilir) ve devrimciler olmak üzere büyük ayrışmasında, bu eğilim son derece belirsiz bir tavır ve iki cami arasında beynamaz bir tutum almıştır. Sadece ve sadece burjuva-oportünist eleştirilere dayanarak Marksizmin "sarsılmış" olduğunu açıklamış ("Vyestnik Russkoi Revolutsii" No: 2, s. 62), kendi açısından Marksizmi kendi tarzına göre yeniden "revize" etme sözü vermiş, ne var ki bu korku verici sözü yerine getirmek için en ufak bir şey yapmamıştır.

2— Çünkü Sosyal-Devrimci eğilim, liberal Narodnizm olarak adlandırılması gereken Rus sosyal politik düşüncesinin egemen eğilimi karşısında çaresizce teslim olmaktadır. "Halkın İradesi" partisinin ve genellikle eski Rus sosyalizminin bütün hatalarını yineleyen Sosyal-Devrimciler, bu eğilimin ne kadar çürük olduğunu ve iç çelişkilerini görmüyor ve Rus devrimci düşüncesi alanında kendi faaliyetlerini liberal Narodnizmin bilgeliğinin Kutsal Kitabına devrimci lafızlar eklemekle sınırlıyorlar. Rus Marksizmi liberal Narodnizmin teorik temellerini ilk kez sarsmış, onun burjuva ve küçük-burjuva sınıf içeriğini ortaya çıkarmış ve ona karşı açtığı savaşı, bir sürü eleştirel (=oportünist) Marksistin karşı kampa geçmesinin kendisini şaşırtmasına izin

vermeden, sürdürmeye devam etmektedir. Tüm bu savaşta Sosyal-Devrimcilerin tavrı ise (**en iyi halde**) düşmanca bir tarafsızlık olmuştur ve hâlâ da öyledir; yine iki cami arasında — Rus Marksistleriyle (onlardan sadece birkaç acınacak parça almışlardır), deyim yerindeyse sosyalist liberal Narodnizm arasında beynamaz durumundadırlar.

3— Çünkü Sosyal-Devrimciler, yukarıda sözü edilen uluslararası sosyalizmin ve Rus sosyalizminin sorunlarında sergiledikleri tam ilkesizlik sonucunda, gerçekten devrimci biricik **sınıf mücadelesi** ilkesini anlamamakta ya da kabul etmemektedirler. Bugünkü Rusya'da ancak, sosyalizmi Rus kapitalizminin gittikçe daha büyük bir güç ve kapsamda yarattığı **Rus işçi hareketiyle kaynaştıran** partinin gerçekten devrimci ve gerçekten sosyalist olabileceğini anlamıyorlar. Sosyal-Devrimcilerin Rus işçi hareketine karşı tavırları her zaman kaygısızca ve acemice olmuştur ve örneğin bu hareket (şaşırtıcı bir hızla büyümesi sonucunda) Ekonomizm hastalığına yakalandığında, Sosyal-Devrimciler bir yandan işçi kitlelerinin uyandırılması gibi yeni ve zor bir işle uğraşan insanların hataya düşmelerinden hoşnutluk duymuşlar, öte yandan da Ekonomizme karşı mücadele yürüten ve bu mücadeleyi zaferle sonuçlandıran devrimci Marksizmin ayağına çelme takmışlardır. İşçi hareketine karşı bu çelişik tutum, işçi hareketinden gerçekten de kaçınılmaz biçimde tecrit olma sonucunu doğurmaktadır ve bu tecrit sonucunda da Sosyal-Devrimciler Partisi her türlü toplumsal temelden yoksundur. Dayandığı tek bir toplumsal sınıf yoktur, çünkü muğlaklığını ve ilkesizliğini "hoşgörülülük" olarak adlandıran yalpalayan aydınlar grubunu sınıf olarak nitelemek imkansızdır.

4— Çünkü sosyalist ideolojiyi hiçe sayan ve aydınlar, proletarya ve köylülüğe aynı ölçüde dayanmayı arzu eden Sosyal-Devrimciler Partisi, böylelikle kaçınılmaz olarak (iradelerinden bağımsız olarak) Rus proletaryasının Rus burjuva demokrasisi tarafından köleleştirilmesine yol açmaktadır. Teorinin küçümsenmesi, sosyalist ideolojiye karşı baştan savmacı ve yalpalayıcı tutum, zorunlu olarak burjuva ideolojisinin ekmeğine yağ sürecektir. Proletaryanın **karşısı-**

n a k o n a n sosyal katmanlar olarak Rus aydınları ve Rus köylülüğü, ancak **b u r j u v a - d e m o k r a t i k** hareketin bir dayanağı olabilirler. Bu, sadece, tüm öğretimizden zorunlu olarak çıkan bir düşünce değildir (dolayısıyla, örneğin küçük üretici, meta ekonomisi toplumu ve kapitalizmden uzaklaştığı ve proletaryanın bakış açısına geldiği ölçüde devrimcidir) — hayır, bu ayrıca, daha şimdiden belirginleşmeye başlayan sağlam bir olgudur. Politik devrim anında ve devrimin ertesi gününde ise bu olgu çok daha büyük bir güçle kendisini gösterecektir. Sosyal-Devrimcilik, küçük-burjuva ideolojik çürüklüğün ve sosyalizmin küçük-burjuva sığlaştırılmasının tezahürlerinden biridir ve buna karşı sosyal-demokrasi her zaman kararlı bir mücadele yürütmek zorundadır ve yürütecektir.

5— Çünkü Sosyal-Devrimcilerin —öne sürdükleri demek istemiyorum, öne sürmeyi düşündükleri— pratik-programatik talepleri bile, bu eğilimin ilkesizliğinin yaşamda ne büyük zararlara yol açtığını tam bir açıklıkla göstermiştir. Örneğin "Revolutsionnaya Rossiya"nın 8. sayısında taslağı çizilen (belki de Narodnizmin beylik tezleri arasına serpiştirilmiş demek daha doğru olur) asgari tarım programı, ilk olarak, gerek "en azından" toprakların sosyalizasyonunu vaat ettiği köylülerin, gerekse de köylü hareketinin gerçek niteliği üzerine onda yarattığı yanlış izlenimlerle işçi sınıfının yanıltılması anlamına gelmektedir. Böylesine düşüncesizce sunulan vaatler, genel olarak devrimci partiyi, özel olarak da nihai hedefi bütün üretim araçlarının toplumsallaştırılması olan bilimsel sosyalizm öğretisini sadece gülünç kılar. İkinci olarak, Sosyal-Devrimciler kooperatiflerin desteklenmesi ve geliştirilmesini asgari programlarına alarak devrimci mücadele zeminini terketmekte ve sözde sosyalizmlerini en sıradan küçük-burjuva reformizmi düzeyine indirgemektedirler. Üçüncü olarak, sosyal-demokrasinin, köy topluluklarını[38] ezen, köylüyü toprak parçasına bağlayan ve hareket özgürlüğünü yok ederek kaçınılmaz olarak sürekli aşağılanmasına yol açan bütün ortaçağ zincirlerinin yok edilmesi talebine karşı çıkarak, böylece kendilerini Rus Narodnizminin **g e r i c i** öğretilerinden bile koruyamadıklarını göstermişlerdir.

6— Çünkü Sosyal-Devrimciler, terörü programlarına almakla ve onu bugünkü biçimiyle politik mücadelenin aracı olarak propaganda etmekle, harekete ağır (en ağır) bir zarar vermekte ve sosyalist çalışmanın devrimci sınıfın kitleleriyle olmazsa olmaz bağını yıkmaktadırlar. Bugün Sosyal-Devrimcilerin kullandığı ve propaganda ettiği biçimiyle terörün, kitleler içinde, kitleler için ve kitlelerle birlikte yapılan çalışmayla **h i ç b i r b a ğ ı** olmadığı, Parti tarafından terörist eylemlerin örgütlenmesinin, sayıca son derece az olan örgütsel güçlerimizi, devrimci bir **i ş ç i** partisinin örgütlenmesi gibi zor ve henüz yerine getirilmiş olmaktan çok uzak olan bir görevden saptırdığı, Sosyal-Devrimcilerin terörünün, **g e r ç e k t e n d e ,** tarihsel deneyimlerin tamamen mahkûm ettiği **b i r d ü e l l o d a n** başka bir şey olmadığı kesin gerçeğini bol sözlü ve bol yeminli açıklamalar da ortadan kaldıramaz. Sosyal-Devrimcilerimizin şimdi geliştirdikleri gürültülü terör propagandası, yabancı sosyalistleri bile huzursuz etmeye başlamıştır. Fakat bu propaganda Rus işçi kitleleri arasında, "terörün insanları kendi isteklerine rağmen politik düşünmeye zorladığı" ("Revolutsionnaya Rossiya", No: 7, s. 4), "aylarca süren sözlü propagandaya kıyasla, devrimciler ve faaliyetlerinin anlamı(!!) üzerine... binlerce insanın düşüncesini değiştirme konusunda daha güvenli olduğu", "yalpalayan, cesareti kırılmış ve birçok gösterinin acı biçimde sonuçlanmasından sarsılmış insanlara yeni bir güç verme" yeteneğinde olduğu (aynı yerde) vs. gibi son derece zararlı hayaller yaymaktadır. Bu zararlı hayaller, sadece, hızlı bir düş kırıklığına ve kitlelerin otokrasiye karşı saldırısını hazırlayan çalışmanın zayıflamasına yol açabilir.

1902

SOSYAL-DEVRİMCİLER SAYESİNDE YENİDEN CANLANAN VÜLGER SOSYALİZM VE NARODNİZM

Alaya almak yararlı etkisini gösterdi. "Devrimci Maceracılık"* başlıklı makalelerde, Sosyal-Devrimcilerimizin teorik bakış açılarını hiçbir zaman açık ve tam belirlemeyeceklerine olan kesin inancımızı ifade etmiştik. Bu kötü niyetli ve haksız varsayımı çürütmek için "Revolutsionnaya Rossiya" 11. sayısında "Program Sorunları" başlığı altında bir makale dizisine başladı. Çok iyi! Hiç olmayacağına, geç olsun. "Revolutsionnaya Rossiya"nın "Program Sorunları" üzerine yayınlayacağı bütün makaleleri şimdiden memnuniyetle karşılıyor ve makalelerde gerçekten de herhangi bir **p r o g r a m** bulunup bulunmadığını dikkatle inceleyeceğimize söz veriyoruz.

Bu amaçla "Köyde Sınıf Mücadelesi" adlı ilk makaleye daha yakından bakmak istiyoruz, fakat önce, hasmımızın, "programımız hazır" açıklamasını yaparken (No: 11, s. 6) "duygularına" kapıldığını belirtmeliyiz. Bu hiç de doğru değil baylar! Henüz bir program öne sürmüş değilsiniz, yani sadece, henüz parti adına görüşlerinizi kesin biçimde açıklamamakla kalmadınız, aynı zamanda Marksizm ve Marksizmin oportünist eleştirisi, Rus kapitalizmi ve onun tarafından yaratılan proletaryanın durumu, önemi ve görevleri vs. sorunları gibi "programın temel sorunları" üzerine tavırlarınızı da henüz saptamış değilsiniz. "Program"ınızdan öğrendiğimiz, sadece, bir yandan devrimci sosyal-demokrasiyle oportünist eğilim **a r a s ı n d a ,** öte yandan

* *Bkz. "Bütün Eserler", Cilt V, s. 201.* ***—Alm. Red.***

Rus Marksizmiyle Rus liberal Narodnizmi **a r a s ı n d a** tamamen belirsiz bir tavır aldığınızdır.

İki cami arasında beynamaz kalma yönünde sergilediğiniz bu şiddetli uğraşın sizi ne tür çözümsüz çelişkilere düşürdüğünü, sizin seçtiğiniz sorunda da size hemen göstereceğiz. "Bugün bir bütün olarak köylülüğün küçük-burjuva katmanlara dahil olduğunu anlamıyor değiliz, hayır, biz bunu kabul etmiyoruz", diye yazıyor "Revolutsionnaya Rossiya" (No: 11).

> "Bizim için köylülük temelden farklı iki gruba ayrılınıştır: 1- Kendi işgücünün sömürüsüyle yaşayan(!?) emekçi köylülük ve 2- şu ya da bu oranda yabancı işgücünün sömürülmesiyle yaşayan köy burjuvazisi —orta ve küçük."

Burjuva sınıfının "en önemli ayırt edici özelliği"ni "gelir kaynağı"nda (başka insanların ödenmemiş emeğinden faydalanma) gören Sosyal-Devrimcilerin teorisyenleri, kır proletaryasıyla, kendi emekleri ve kendi üretim araçlarıyla yaşayan "bağımsız çiftçiler" arasında "esas itibariyle muazzam bir benzerlik" buluyorlar.

> "Hem biri, hem de diğerinin varlık temeli, belirli bir politik-ekonomik kategori olarak **e m e k t i r .** Bu birincisi. İkinci olarak, hem biri hem de diğeri bugün egemen olan koşullar altında **a c ı m a s ı z c a s ö m ü r ü l m e k t e d i r .** O nedenle bunlar **b i r** ve **a y n ı** emekçi köylülük kategorisi içinde ele alınmalıdır."

"Revolutsionnaya Rossiya"nın anlatımlarını kasten bu kadar ayrıntılı aktardık ki, okuyucu bunlar üzerine iyice düşünebilsin ve teorik esaslarını doğru değerlendirebilsin. Bu esasların yetersizliği hemen göze çarpmaktadır. Çeşitli toplumsal sınıfların en önemli ayırt edici özelliğini onların gelir kaynağında aramak, birinci sıraya, gerçekte üretim ilişkilerinin sonucu olan paylaşım ilişkilerini koymak demektir. Marx çok önceden bu hataya işaret etmiş ve bunu görmeyenleri vülger sosyalistler olarak adlandırmıştı. Sınıfların en önemli ayırt edici özelliği, toplumsal üretimdeki yerleri ve dolayısıyla üretim araçlarıyla ilişkileridir. Üretimin toplumsal araçlarının şu ya da bu bölümünün ele geçirilmesi ve özel ekonomi için, ürünü satan bir ekonomi için kullanılması — modern toplumun bir sınıfıyla (burjuvazi), elinden üretim araçları alınmış ve işgücünü satarak yaşayan proletarya arasındaki özsel fark budur.

Devam edelim. "Hem birinin, hem de diğerin varlık temeli belirli bir politik-ekonomik kategori olarak **e m e k t i r .**" Belirli bir politik-ekonomik kategori olan, emek değil, sadece emeğin toplumsal biçimidir, emeğin toplumsal yapısıdır, ya da başka bir deyişle: toplumsal emeğe katılımlarına göre insanlar arasındaki ilişkilerdir. Daha önce tahlil ettiğimiz vülger sosyalizmin yanlışı, burada bir başka biçimde tekrarlanmaktadır. "Bir yanda çiftçiyle tarım işçisi arasındaki karşılıklı ilişkilerin, öte yandan bağımsız çiftçiyle faizciler, Kulaklar arasındaki karşılıklı ilişkilerin özü tamamen aynıdır" diyen Sosyal-Devrimciler, bununla, Alman vülger sosyalizminin, örneğin işverenlerle işçiler arasındaki ilişkilerin özünün, ev sahipleriyle kiracılar arasındaki ilişkilerin özüyle aynı olduğunu söyleyen Mühlberger'in hatalarını tamamen yinelemektedirler. Bizim Mühlbergerlerimiz de sömürünün temel biçimleriyle türev biçimlerini birbirinden ayırt etmekten aynı şekilde acizler ve genelde "sömürü" üzerine boş sözlerle yetiniyorlar. Bizim Mühlbergerlerimiz de, tam da ücretli emeğin sömürülmesinin, bugünkü soygun ekonomisinin temelini oluşturduğunu, tam da bunun, toplumun uzlaşmaz karşıtlık içinde bulunan sınıflara bölünmesine yol açtığını ve sömürünün bütün öteki tezahür biçimlerinin, muğlaklığa ve ilkesizliğe düşmeden, ancak **b u** sınıf mücadelesi bakış açısından hareketle tutarlı biçimde değerlendirilebileceğini anlamaktan uzaklar. O nedenle Mühlbergerlerimiz, hareketin birliğine ve devrimci bayrağın onuruna çok değer veren Rus sosyalistlerinin, Alman sosyalistlerinin Mühlberger'e gösterdikleri gibi bir kararlı ve amansız direnişiyle karşılaşmak zorundadır.

Sosyal-Devrimcilerimizin "teori"sinin karışıklığını daha açık biçimde göstermek için, aynı soruna bir de pratik açıdan yaklaşmak ve somut örneklerle aydınlatmaya çalışmak istiyoruz. İlk olarak, küçük-burjuvazinin muazzam çoğunluğu her yerde ve her zaman **ç a - l ı ş ı r ,** ve her yerde ve her zaman sömürülür. Yoksa küçük-burjuvazi neden geçiş katmanlarına ve ara katmanlara dahil edilsin? İkinci olarak, meta ekonomisi toplumunda köylüler gibi küçük zanaatkârlar ve esnaflar da **ç a l ı ş ı r l a r** ve aynı köylüler gibi sömürülürler. Sosyal-Devrimcilerimiz "dar" proletarya kategorisinin yerine bir

"emekçi" esnaf-sanayici nüfus "kategorisi" de mi yaratmak istiyorlar acaba? Üçüncü olarak, Sosyal-Devrimciler —pek sevmedikleri "dogma"nın önemini anlamak için—, kent varoşlarında oturup da ücretli emek kullanmadan, kendi emeğiyle ve çeşitli tarım ürünlerini satarak geçinen bir köylüyü gözlerinin önüne getirmeye çalışsınlar bir kez. İflah olmaz Narodniklerin bile, **b ö y l e** *bir köylünün küçük-burjuvaziye* dahil olduğunu ve onu ücretli işçilerle bir **s ı n ı f** içinde (dikkat edilsin, burada partiden değil, sınıftan söz ediyoruz) "birleştirme"nin olanaksızlığını reddetmeyeceklerini umabiliriz sanıyorum. Peki, giderek gelişen meta ekonomisi toplumunda, kentin varoşlarından birinde oturup öte beri satan çiftçiyle herhangi bir küçük çiftçi arasında herhangi bir temel ayrılık var mıdır?

Sosyal-Devrimci bayların vülger sosyalizme (yumuşak bir deyimle) bu yakınlaşmaları nasıl açıklanır? sorusu ortaya çıkıyor. Acaba bu ilgili yazarın tesadüfi bir özelliği mi? Bu varsayımı çürütmek için, sadece, "Revolutsionnaya Rossiya"nın 11. sayısında yer alan şu bölümü aktarmak yeter:

> "Sanki burada söz konusu olan —diye haykırıyor yazar—, iki farklı kategorinin, yani emek ekonomisiyle burjuva-kapitalist ekonominin temel farklılığı" (bak hele!) "değil de, sadece bir ve aynı ekonomik kategorinin (büyük ve küçük burjuvazinin) kapsamıdır!"

"Devrimci Maceracılık" adlı makalede söylediklerimizin bundan daha tam ve daha açık bir doğrulanmasını düşünemiyoruz: Sosyal-Devrimciyi biraz kazıyın — ortaya Bay V. V. çıkar. Rus sosyo-politik düşüncesinin gelişmesini birazcık da olsa tanıyan herkes, bu tek cümleden Sosyal-Devrimcilerin tavrını açıkça anlar. Bilindiği gibi, toplumumuzun tahsilli kesiminde egemen olan liberal Narodnizm eğiliminin süslendiği (ve süslenmeye devam ettiği) açık pembe renkli sahte sosyalizmin temelinde, köylü "emek ekonomisi" ile burjuva ekonomisi arasındaki şiddetli çelişkinin varlığı düşüncesi yatar. Çeşitli nüanslarıyla, başkalarının yanı sıra Baylar Mihailovski, V. V., Nik-on tarafından ortaya konan bu düşünce, Rus Marksizminin eleştirisinin yöneldiği dayanaklardan biriydi. Ezilen ve yok olma tehlikesiyle karşı karşıya bulunan köylülüğe yardım etmek için, demiştik, hayallerden

kurtulmayı ve emek ekonomisi (ya da "halk üretimi"?) gibi belirsiz düşleri yıkan ve bize köylü ekonomisinin **k ü ç ü k - b u r j u - v a y a p ı s ı n ı** gösteren gerçeğin gözünün içine bakmayı bilmek gerekir. Her yerde olduğu gibi bizde de küçük emek ekonomisinin gelişimi ve sağlamlaşması ancak onun küçük-burjuva ekonomisine dönüşmesiyle olanaklıdır. Bu dönüşüm gerçekten de cereyan etmektedir ve emekçi köylülerin küçük girişimciler haline gelme yönündeki **g e r ç e k** çabaları hayatın gerçekleri tarafından çürütülemez biçimde kanıtlanmaktadır. O nedenle, bütün küçük üreticiler gibi bizim köylülerimiz de, meta ekonomisi geliştiği ölçüde, küçük-burjuvalar kategorisine girmektedir: girişimciler azınlığıyla, yarı-işçi ve yarı-mülk sahibi bir dizi geçiş aşamasıyla "küçük girişimciler"e bağlı olan proletarya kitlesine ayrılıyorlar (bu geçiş biçimleri bütün kapitalist ülkelerde ve bütün sanayi dallarında vardır.)

Peki, Sosyal-Devrimciler, sosyalist düşünce içindeki bir akımın bir başkası tarafından ortadan kaldırılmasına, eski Rus sosyalizmiyle* Marksizm arasındaki mücadeleye karşı nasıl bir tutum takındılar? Mümkün olduğu müddetçe, bu sorunun nesnel bir tahlilini yapmaktan kaçındılar. Fakat bu artık olanaksızlaşınca, özel bir "parti" kurmak isteyen insanlardan belirli açıklamalar talep edilince, —gerek alaya alarak, gerekse de doğrudan ilkesizlik suçlamasında bulunarak— yanıt vermeye zorlanınca, ancak o zaman Narodnizmin "emek ekonomisi" eski teorisini ve vülger sosyalizmin eski hatalarını yinelemeye başladılar. Yineliyoruz: Sosyal-Devrimcilere yönelttiğimiz ilkesizlik suçlamasının, "emek ekonomisi" teorisiyle sınıf mücadelesi teorisini "birleştirme"ye çalışan 11. sayıdaki yazıda yapıldığından daha iyi bir doğrulanmasını gerçekten de bekleyemezdik.

*

Bir gariplik olarak, "Revolutsionnaya Rossiya"nın 11. sayısında, ilkeler üzerine polemikten kaçınma kararını görünürde "iyi" gerekçelerle açıklama çabaları yapıldığını aktaralım. "Devrimci Maceracılık"

* *Bununla 70'li ve 80'li yılların devrimci Narodnizmi kastedilmektedir.* —***Alm. Red.***

adlı makalede "Iskra" güya yanlış alıntı yapmış. Örneğin? Örneğin "yer yer" sözcüğünü atlamış (toprak yer yer sermayeden emeğe geçmektedir). Ne korkunç! Meseleyle ilişkili olmayan bir sözcük atlanmış! Yoksa "Revolutsionnaya Rossiya" "yer yer" sözcüğünün, toprağın el değiştirmesi sorununun **genelde** nasıl **değerlendirildiğiyle** (bunun bir burjuva süreci olup olmadığıyla) **herhangi bir** ilişkisi olduğunu mu iddia etmek istiyor? Denesin bakalım.

Devam. "Iskra" bir alıntıyı "devlet tarafından" sözcüklerinde kesmiş, devamında: "elbette ki mevcut devlet tarafından değil" olmasına rağmen. Hatta "Iskra" daha da kötü davranmış (bunu biz kendiliğimizden ekliyoruz), bu devleti bir **sınıf** devleti olarak adlandırma cüretinde bulunmuştur. Yoksa "en iyi duyguları incinmiş" hasımlarımız, tahlil ettiğimiz "Asgari Program"da sözü edilenin sınıf devletinden başka bir şey olabileceğini mi iddia edecekler?

Son olarak "Iskra", **bizzat** "Revolutsionnaya Rossiya"nın terör değerlendirmesini "abartılı" bulduğu 3 Nisan tarihli bildiriyi aktarmıştır. Evet, biz "Revolutsionnaya Rossiya"nın bu çekincesini de **aktardık**, ama burada bir "ip cambazlığı" ve belirsiz imalar gördüğümüzü de ekledik. "Revolutsionnaya Rossiya" bundan çok hoşnutsuz olmuş ve ayrıntılara ilişkin açıklamalara, bilgilendirmelere girişiyor (böylece de açıklamalar gerektiren bir belirsizlik olduğunu **gerçekten** kanıtlıyor). Nasıl açıklamalar bunlar? 3 Nisan tarihli bildiride partinin talebi üzerine düzeltmeler yapılmış. Fakat bu düzeltmeler "yetersiz görülmüş" ve "Parti tarafından" sözcükleri bildiriden çıkarılmış. Fakat "Parti yayınevi" sözcükleri kalmış, ve yine 3 Nisan tarihli öteki ("asıl") bildiri, görüş ayrılıklarından ve abartmalardan tek sözcükle söz etmemektedir. Bu açıklamaları yapan ve bunların, "Iskra"nın (ip cambazlığı ve imalar sözcükleriyle) gündeme getirdiği açıklamalar yapma talebinin haklılığını sadece doğruladığını hisseden "Revolutsionnaya Rossiya", kendi kendine soruyor: nasıl oldu da parti, hemfikir olmadığı bir bildiriyi matbaasında basabildi? "Revolutsionnaya Rossiya"nın yanıtı şöyle: "'Raboçeye Dyelo', 'Iskra', 'Raboçaya Mysl', 'Borba' RSDİP müessesesinde nasıl basılıyorsa öy-

le". Çok iyi! Fakat birincisi, bizim çeşitli yayınlarımız var ve bunlar "Parti" matbaasında değil, grupların matbaalarında basılıyor. İkincisi, biz, "Raboçeye Dyelo", "Raboçaya Mysl" ve "Iskra" birlikte çıkarken, bu durumu bizzat kendimiz **d a ğ ı n ı k l ı k** olarak niteledik. Burada ortaya çıkan şeye bakın: Sosyal-demokrasi, **k e n d i n - d e k i** dağınıklığı kendisi ortaya çıkarıp, teşhir ediyor, bu dağınıklığı ciddi teorik çalışmayla ortadan kaldırmak için çaba sarfediyor; buna karşılık Sosyal-Devrimciler, ancak dağınıklıkları ispatlandıktan **s o n r a** dağınıklıklarını itiraf etmeye başlıyorlar ve hâlâ, bir ve aynı politik olay nedeniyle aynı gün, bu olayın politik anlamının (yeni bir terör eylemi) adeta birbirine zıt bakış açılarından yorumlandığı iki bildiri yayınlamalarını olanaklı kılan hoşgörüleriyle gereksiz yere övünüyorlar. Sosyal-demokratlar ideolojik dağınıklığın iyi bir sonuç vermeyeceğini bildikleri için, "daha sonra birleşmek üzere, önce aralarına ayrım çizgisi çekme"yi tercih etmişler, böylece daha sonra gerçekleşecek birleşmenin hem kalıcılığını, hem de verimli olmasını güvence altına almışlardır. Buna karşılık "program"larını çeşitli biçimlerde, "herkes en iyi nasıl yapabiliyorsa"* o şekilde yorumlayan Sosyal-Devrimciler, "pratik" bir birlik görüntüsüyle oynuyor ve bizlere tepeden bakıp şöyle diyorlar: Sadece siz Sosyal-demokratlar içinde bir sürü "grup" var, oysa bizim bir partimiz var! Çok doğru, baylar, ne var ki tarih bize, "gruplar"la partiler arasındaki ilişkinin, bazen, firavunun zayıf inekleriyle yağlı inekleri arasındaki ilişki gibi olduğunu öğretiyor. "Parti" var, "parti" var. Örneğin bir zamanlar "Rusya'nın Politik Kurtuluşu İçin İşçi Partisi" vardı, ancak iki yıl süren varlığı, aynı yok oluşu gibi, iz bırakmadan geçip gitmiştir.

1 Kasım 1902

---

* *Sadece, eski "Sosyal-Devrimciler Birliği"nin "Görevlerimiz"ini, eski "Sosyal-Devrimciler Partisi"nin "Manifesto"suyla (bu konuda bkz. "Iskra", No: 5), ayrıca "Vyestnik Russkoi Revolutsii"nin 1. sayısında yayınlanan Yazı Kurulunun Açıklamasıyla, "Revolutsionnaya Rossiya"nın 7—11. sayılarında yayınlanan "programatik" makaleler ve Sosyal-Devrimciler partisiyle birleşmesi üzerine kısa süre önce bilgi verilen "Rusya'nın Politik Kurtuluşu İçin İşçi Partisi"nin "Özgürlük" adlı broşürüyle karşılaştırınız.*

ZEMSTVO'YA KARŞI TAHRİKLER VE LİBERALİZMİN ANİBALLERİ[39]

V*

Bay R. N. S.'nin** önsözü birçok açıdan ilginçtir. Bu önsözde, çok kapsamlı biçimde Rusya'nın politik değişimi, bu değişimin çeşitli yöntemleri, değişime yol açan şu ya da bu gücün önemi sorunları ele alınmaktadır. Ayrıca, genelde liberal çevrelere, özelde de Zemstvocu liberal çevrelere yakın durduğu anlaşılan Bay R. N. S., "yeraltı" yazınımız korosu içinde hiç kuşkusuz bir yenilik oluşturmaktadır. Bu nedenle Zemstvo'nun politik anlamı ilkesel sorununu açıklığa kavuşturmak ve liberallere yakın çevreler içindeki akımları ve... eğilimleri demek istemiyorum, ruh hallerini öğrenmek isteyenler açısından, bu önsöz, üzerinde uzunca durmak, bu yeni'nin olumlu mu olumsuz mu, ne ölçüde olumlu, ne ölçüde ve neden olumsuz olduğunu tahlil etmek için çok yararlıdır.

Bay R. N. S.'nin görüşlerinin temel özelliği şurada yatmaktadır. Makalesinin daha aşağıda aktaracağımız pekçok pasajından anlaşıldığı gibi, o, barışçıl, sürekli, sıkı legal bir gelişmeden yanadır. Fakat öte yandan otokrasiye karşı bütün ruhuyla isyan etmekte ve politik özgürlüğü candan arzu etmektedir. Fakat otokrasi, tam da özgürlüğe doğru **h e r** "gelişimi" yasakladığı ve baskıladığı için otokrasidir. Bu çelişki Bay R. N. S.'nin bütün makalesinde görülmekte ve tartışmalarına olağanüstü tutarsız, yalpalayan ve güvensiz bir karakter kazandırmak-

---

* *Buraya sadece V. ve VI. bölümler alınmıştır. —**Alm. Red.***

** *Bay Struve böyle imza atardı. (1908 baskısına Lenin'in notu. —**Alm. Red.**)*

tadır. Meşrutiyet, otokratik Rusya'nın sıkı legal gelişimi kaygısıyla ancak, **b i z z a t** otokratik hükümetin bunu kavrayacağı, yorgun düşeceği, tavizler vereceği vs. öngörüldüğünde, ya da en azından bunlar varsayıldığında birleştirilebilir. Ve Bay R. N. S. gerçekten de zaman zaman burjuva hiddetinin doruklarından tamamen ham bir liberalizmin vülger bakış açısına düşmektedir. İşte bir örnek. Bay R. N. S. kendisi hakkında şöyle diyor:

> "... Politik özgürlük uğruna mücadelenin, Rusya'nın bilinçli modern insanları için, tıpkı 40'lı yılların insanları için köylülerin kurtuluşu uğruna verilen mücadele gibi kutsal olan bir Anibal yemini olduğunu gören bizler için..." Ve devamla: "... Otokrasiye karşı mücadele 'Anibal yemini'ni etmiş olan bizler için, ne kadar zor olursa olsun" vs.

Güzel sözler, sert sözler! Bu sert sözcükler, eğer makale aynı boyuneğmez, uzlaşmaz mücadele ("Anibal yemini"!) ruhuyla dolu olsaydı, yazının onuru olurdu. Bu sert sözcükler —böylesine sert oldukları için— yanı başlarında, yapay bir uzlaşma ve sakinleşme tonuyla, kötü gerekçelendirilmiş bir sürü iddia yardımıyla barışçıl, sıkı legal bir gelişme projesini savunma çabasıyla birleştiğinde, falsolu sesler vermektedir. Bay R. N. S.'de ne yazık ki bu tür tonlara ve çabalara çok sık rastlıyoruz. Örneğin "II. Nikola Hükümeti döneminde yürütülen devlet politikasının, moral ve politik açıdan, III. Aleksander döneminde II. Aleksander'in reformlarına vahim biçimde müdahale edilmesinden **d a h a ş i d d e t l i** (altını biz çizdik) mahkûm edilmeyi hak ettiği" yolundaki düşüncenin uzun uzun "gerekçelendirilmesi" için tam bir buçuk sayfa kullanmıştır.[40] Neden **d a h a ş i d d e t l i** mahkûm etmek? Çünkü III. Aleksander devrime karşı savaşmaktaydı, II. Nikola ise Rus toplumunun legal çabalarına karşıydı; çünkü birisi politik olarak tam bilinçli, diğeri "tamamen barışçıl, hatta bazen herhangi bir politik bilinçle hareket etmeyen toplumsal güçlere" ("azimkâr kültürel çalışmalarının devlet düzenini sarstığını bile açıkça anlamayan güçlere") karşı mücadele ediyordu. Bu, olgusal olarak büyük oranda yanlıştır — daha aşağıda bundan söz edeceğiz. Fakat bu bir yana bırakılsa da, en azından yazarın düşünce silsilesindeki tuhaflık saptanmalıdır. Bir yandan otokrasiyi mahkûm ediyor, öte yandan

ise otokratlardan birini, eskisi gibi kalmış olan politikanın niteliğinden dolayı değil, "doğal olarak" daha şiddetli bir direniş yaratan (güya) "dövüş horozları" ile uğraşmadığı, dolayısıyla da kovuşturmalara herhangi bir neden bulunmadığı için **d a h a ş i d d e t l e** mahkûm ediyor. Tek başına böyle bir tanıtlama bile, bunun Çar babamızın sevgili adamlarını toplantıya çağırmaktan korkmaması gerektiği, çünkü bütün bu sevgili insanların hiçbir zaman barışçıl çabalar ve sıkı legalite çerçevesinin dışına çıkmayı asla akıllarından bile geçirmedikleri yolundaki en dalkavukça argümana açıkça bir taviz verme olduğunu açığa vurmuyor mu? "Muhtıra"sında şunları yazan Bay Vitte'de böyle bir "düşünce silsilesi" (ya da yalan silsilesi) bulmamız bizi şaşırtmıyor:

> "Ne politik partilerin ne de devrimin olmadığı, hiç kimsenin mutlak-hakim'in haklarını tartışmadığı bir yerde — idari makamlar halkın ya da toplumun karşısına konamaz gibi görünebilir"...vs.*

13 (1) Mart 1881'den** sonra, Bay Çiçerin'in Kont Milyutin'e yazdığı muhtırada, "hükümetin herşeyden önce enerjik olduğunu göstermek, tehdit karşısında korkup geri çekilmediğini kanıtlamak zorunda olduğu", "monarşist düzenin sadece barışçıl gelişimin, bizzat mutlak-hakim'in sakin inisiyatifinin ürünü olduğu koşullarda özgür kuruluşlarla bağdaşır olduğu"nu ifade eden ve "seçilmiş temsilcilerle güçlendirilmiş ve yenilenmiş yasa yapıcı organ"ın yardımıyla çalışması gereken*** "güçlü ve liberal" bir hükümet kurmayı öğütleyen bu tür açıklamalar yapması bizi şaşırtmıyor. Eğer bu Bay Çiçerin, II. Nikola'nın politikasını daha şiddetle mahkûm etmek gerektiğini, **ç ü n - k ü** onun egemenliği altında, barışçıl gelişimin ve mutlak-hakim'in

* *Sayfa 205. Bay* ***R. N. S.*** *bu pasaja düştüğü notta, "hatta bu akılsızcadır" diyor. Son derece haklı. Fakat Bay* ***R. N. S.****'nin önsözünün XI ve XII. sayfalarındaki yukarıda değinilen açıklamaları da aynı hamurdan yoğrulmamış mıdır?*

** *II. Aleksander'in "Halkın İradesi" Partisi tarafından öldürüldüğü gün.* ***—Alm. Red.***

*** *Vitte'nin "Muhtıra"sı, s. 122 ve 123, "Kont Loris-Melikov'un Anayasası", s. 24.*

sakin inisiyatifinin özgür kuruluşlara yol **a ç a b i l e c e ğ i n i** iddia etseydi, bu çok doğal olurdu. Fakat bu tür ifadelerin, mücadelenin "Anibal yemini"ni etmiş bir insanın ağzından duyulması doğal mı, uygun mu?

Bay R. N. S. olgusal olarak da haksızdır. Bugünkü rejimi daha önceki rejimle karşılaştırarak şöyle diyor: "Şimdi ...artık hiç kimse, 'Halkın İradesi' liderlerinin vaaz ettiği gibi bir şiddete dayalı devrimi ciddi biçimde düşünmüyor." Parlez pour vous, Monsieur! Sadece kendi adınıza konuşun! Bugünkü hükümetin yönetimi altında, Rusya'da devrimci hareketin sadece çöküp gitmemekle, eski hükümetin yönetimi altındakine kıyasla güçsüzleşmemekle kalmadığını, tersine yeniden doğduğunu ve kat kat güçlendiğini pekâlâ biliyoruz. Üyelerinin şiddete dayalı devrimi ciddi biçimde düşünmedikleri bir "devrimci" hareket nasıl bir şey olurdu acaba? Belki de bize, Bay R. N. S.'nin aktarılan cümlelerde genel olarak şiddete dayalı bir devrimi değil, tersine "Halkın İradesi" partisinin anladığı anlamda özgül bir devrimi; yani sadece otokrasinin yıkılmasına değil, iktidarın ele geçirilmesine de yol açan politik ve sosyal devrimi kastettiğini söyleyerek karşı çıkılacaktır. Böyle bir itiraz gerekçeli olmazdı, çünkü birincisi, otokrasi için (yani "burjuvazi" ya da "toplum" için değil, otokratik hükümet için) önemli olan, kendisinin **h a n g i a m a ç l a** yıkılmak istendiği değil, **y ı k ı l m a k** istendiği olgusudur. Ve ikincisi, III. Aleksander'in egemenliğinin başlangıcında, "Halkın İradesi" önderleri de hükümetin önüne, sosyal-demokrasinin II. Nikola'nın önüne koyduğu seçeneği koymuşlardı: Ya otokrasiden vazgeçilecek, ya da devrimci mücadele devam edecek. (Bkz. "Halkın İradesi" Partisi Yürütme Komitesi'nin III. Aleksander'e gönderdiği ve içinde şu iki koşulun yer aldığı 22 (10) Mart 1881 tarihli mektup: 1- Bütün politik suçlar için genel af, ve 2- genel seçim hakkı ve basın, söz ve toplantı özgürlüğü temelinde tüm Rus halkının temsilcilerinin toplantıya çağrılması.[41] Bay R. N. S.'nin kendisi de, sadece pekçok entelektüelin değil, aynı zamanda pekçok işçinin de şiddete dayalı devrimi "ciddi biçimde düşündükleri"ni pekâlâ biliyor: bunun için, makalesinin XXXIX. ve sonraki sayfalarında, "kararlı politik mücadeleye", "otokratik-bürokratik rejime karşı

devrimci Rusya'nın kanlı mücadelesine" doğru yürüyen "kitleler içinde bir temeli ve düşünsel güçleri" güvence altına almış olan "devrimci sosyal-demokrasi"den söz edilen yerlere (s. XLI) bakmak yeter. Demek ki Bay R. N. S.'nin "iyi niyetli sözleri", kendisinin (ya da başkalarının) alçakgönüllülüğüne yemin ederek, hükümeti (ya da "kamuoyu"nu) etkilemenin özel bir yöntemini, bir çabasını oluşturuyor.

Bunun dışında Bay R. N. S., mücadele kavramının son derece geniş yorumlanabileceği kanısındadır.

> "Zemstvoların ortadan kaldırılması —diye yazıyor—, devrimci propagandanın eline muazzam bir koz verecektir; bunu, genellikle devrimci faaliyet diye adlandırılan şeye karşı herhangi bir nefret duymadan, fakat aynı zamanda politik ve sosyal ilerleme için mücadelenin bu biçimi (aynen böyle!) karşısında mest olmadan ya da hayranlığa kapılmadan, gayet nesnel (aynen böyle!) olarak söylüyoruz."

Bu tirad çok dikkate şayandır. "Nesnelliği"yle gereksiz yere övünen (çünkü yazar, faaliyetin ya da mücadelenin neden şu ya da bu biçimine üstünlük tanıdığı sorusunu kendisi sorduğundan, nesnel olduğunu iddia etmesinin hiçbir anlamı yoktur) sözde bilimsel formülasyonun üstündeki örtü sıyrıldığında, eski, çok eski argümanla karşılaşılır: Hükümetteki baylar, sizleri devrimle korkutuyorsam eğer, bana inanabilirsiniz, çünkü benim devrimle hiçbir işim yok. Nesnelliğe yapılan atıf, devrime ve devrimci faaliyete karşı duyulan öznel antipatiyi gizlemeye yarayan bir incir yaprağından başka bir şey değildir. Bay R. N. S.'nin ise bu örtüye gereksinimi var, çünkü savaşın Anibal yemini ile böyle bir antipati bağdaşmaz.

Ayrıca, acaba bu Anibal'in kendisi hakkında yanılmıyor muyuz? O gerçekten Romalılara karşı mücadele yemini mi etti, yoksa son tahlilde elbette Roma'nın zararına olacak olan Kartaca'nın ilerlemesi *için* mücadele yemini mi etti? Mücadele sözcüğünü bu kadar "dar" kavramamak mümkün mü? Bay R. N. S. bunun mümkün olduğuna inanıyor. Otokrasiye karşı mücadele —bu, Anibal yemininin aktarılan metinle karşılaştırılmasından anlaşılmaktadır— çeşitli "biçimlerde" dile gelir: Bu biçimlerden biri devrimci, illegal mücadele, öteki ise genel olarak "politik ve sosyal ilerleme için mücadele", yani başka bir

deyişle, otokrasinin izin verdiği sınırlar içinde kültürel çalışma yapan barışçıl legal faaliyettir. Biz, otokrasi koşulları altında da, Rusya'nın ilerlemesini teşvik eden bir legal faaliyetin olanaklı olduğundan kesinlikle kuşku duymuyoruz: bazı durumlarda bu son derece hızlı bir teknik ilerleme, bazı seyrek durumlarda son derece önemsiz bir sosyal ilerleme, son derece seyrek durumlarda ise, küçücük bir politik ilerlemedir. Böyle küçücük bir ilerlemenin ne kadar büyük ve ne ölçüde olanaklı olduğu, böylesine bir ilerlemenin tek tük örneklerinin, otokrasinin sürekli ve her yerde yarattığı halkın kitlesel politik demoralizasyonunu parçalamasının ne ölçüde olanaklı olduğu tartışılabilir. Fakat otokrasiye karşı mücadele kavramının dolaylı da olsa barışçıl legal faaliyete indirgenmek istenmesi, bu demoralizasyonu teşvik etmek demektir, Rus küçük-burjuvasında zaten son derece az gelişmiş olan, hükümetin yaptığı h e r ş e y d e n yurttaş olarak sorumluluk duyma bilincini daha da zayıflatmak demektir.

Ne yazık ki, Bay R. N. S., devrimci mücadeleyle barışçıl kültürel çalışma arasındaki farkı silmeye çalışan illegal yazarlar arasında yalnız değildir. "Raboçaya Mysl"ın ünlü özel ekinde (Eylül 1899) yayınlanan "Gerçekliğimiz" adlı makalenin yazarı Bay R. M., Bay R. N. S.'nin öncelidir. Devrimci sosyal-demokratlara karşı polemiğinde şunları yazmıştır:

> "Zemstvoların ve kentlerin kamusal özyönetimi için, kamu okulları, kamu mahkemeleri, açlık çeken halkın kamu tarafından desteklenmesi vs. için mücadele de otokrasiye karşı bir mücadeledir... Gördüğümüz gibi, garip bir yanlış anlaşılma sonucu birçok Rus devrimci yazarın hayırhah dikkatini üzerine çekmeyi başaramayan bu toplumsal mücadele, yine gördüğümüz gibi, Rus toplumu tarafından yürütülmektedir, ve dünden beri de değil... Gerçek soru, bu tek tek toplumsal katmanların... otokrasiye karşı bu mücadeleyi mümkün olduğunca başarılı bir şekilde nasıl yürütecekleri sorusudur... Bizim için en önemli sorun ise şudur: otokrasiye karşı bu toplumsal mücadeleyi işçilerimiz nasıl yürütecekler, ki onların hareketi, devrimcilerimiz tarafından, otokrasinin yıkılması için en iyi araç olarak görülüyor." (s. 8 ve 9)

Görüldüğü gibi, Bay R. M., devrimcilere karşı duyduğu antipatiyi gizlemeye hiç gerek duymuyor; legal muhalefeti ve barışçıl çalışmayı

doğrudan otokrasiye karşı mücadele olarak ilan ediyor ve kendisi için temel sorun, işçilerin " **b u** " mücadeleyi nasıl yürütecekleridir. Bay R. N. S. ise kesinlikle bu kadar ilkel ve bu kadar dobra değil, ama liberallerimiz ile salt-işçi-hareketinin aşırı yandaşlarınm politik eğilimleri arasındaki akrabalık oldukça açık biçimde gün yüzüne çıkıyor.*

Bay R. N. S.'nin "nesnelliği"ne gelince, bu nesnelliği bazen hiç tereddüt etmeden bir yana attığını belirtmek zorundayız. İşçi hareketinden, onun organik büyümesinden, devrimci sosyal-demokrasinin otokrasiye karşı önümüzdeki kaçınılmaz mücadelesinden söz ederken, liberallerin örgütünün illegal partiye dönüşmesinin, Zemstvoların kaldırılmasının kaçınılmaz sonucu olacağını söylerken, "nesnelliği"ni koruyor. Bütün bunlar son derece nesnel ve makul tartışılıyor, öyle makul ki, liberal çevrelerde Rusya işçi hareketi üzerine doğru bir anlayışın yaygınlaşmasından hoşnutluk duyuyor insan. Fakat Bay R. N. S. düşmana karşı mücadeleden değil de, düşmanın olası bir "dize gelmesi"nden söz etmeye başladığında, hemen "nesnelliği"ni yitiriyor, duygularına kapılıyor ve hatta bildirme kipinden emir kipine geçiyor:

> "Devrimci Rusya'nın, otokratik-bürokratik rejime karşı kanlı nihai savaşa girişmesi, ancak iktidar sahipleri arasında tarihe boyun eğme cesaretini gösteren ve otokratı ona tabi kılacak adamlar çıktığında engellenecektir... Yüksek bürokrasi içinde gerici politikaya sempati beslemeyen kişiler hiç kuşkusuz vardır... Tahtın huzuruna çıkma olanağına sahip yegâne kişiler olan bu kişiler, inançlarını yüksek sesle ifade etmeye hiçbir zaman cesaret edemezler... Fakat kaçınılmaz tarihsel misillemenin

* *"İşçilerin ekonomik örgütleri —diyor bir başka yerde Bay R. N. S.—, işçi kitlelerinin gerçek politik eğitimlerinin bir okuludur." Biz yazara, oportünizmin şövalyeleri tarafından aşırı ölçüde kullanılan "gerçek" sözcüğünü biraz daha dikkatli kullanmasını öğütleriz. Belli koşullar altında işçilerin ekonomik örgütlerinin de onlara politik eğitimleri konusunda birçok şey kazandıracağı inkâr edilemez (tıpkı başka koşullar altında işçilerin demoralizasyonuna yol açacağının inkâr edilemeyeceği gibi). İşçi kitlelerine* ***g e r ç e k*** *bir politik eğitimi ise ancak, politik ve ekonomik köleliği savunanlara karşı açık sokak çatışmalarına, içsavaşa varana kadar devrimci harekete çok yönlü katılım verebilir.*

muazzam gölgesinin, büyük olayların gölgesinin hükümet çevreleri içine yalpalamalar taşıması ve gerici politikanın demirden saflarını tam zamanında parçalaması mümkündür. Bunun için şimdi nispeten az şeye gerek vardır. Belki o da (hükümet de), otokratik rejimi bütün araçlarla korumaya çalışmanın büyük tehlikesini iş işten geçmeden görecektir. Belki daha devrim patlak vermeden önce, özgürlüğün doğal, tarihsel olarak zorunlu gelişimine karşı mücadele etmekten yorulacak ve 'uzlaşmaz' politikasından kuşku duymaya başlayacaktır. Ve bir kez özgürlüğe karşı tutarlı mücadele yürütmekten vazgeçince, özgürlüğe gittikçe daha fazla kapı açmak zorunda kalacaktır. Belki de... hayır, sadece belki de değil, **k e s i n l i k l e b ö y l e o l m a k z o r u n d a !** " (Altı yazar tarafından çizilmiştir.)

Amin!... Bu iyi niyetli ve yüce monologa söyleyebileceğimiz tek şey bu. Anibal'imiz öyle hızlı bir ilerleme kaydediyor ki, karşımıza üçüncü bir biçimde daha çıkıyor: Birinci biçim otokrasiye karşı mücadele, ikinci biçim kültürel çalışmaydı, üçüncü biçim ise düşmanı dize gelmeye sevketme çağrıları ve bir "gölge" sayesinde gözünü korkutma çabalarıdır. Ne kadar korkunç! Rus hükümeti içindeki ikiyüzlülerin dünyada en çok korktukları şeyin "gölgeler" olduğu konusunda sayın Bay R. N. S. ile tamamen hemfikiriz. Bu gölgelerin çağrılmasından hemen önce, devrimci güçlerin büyüdüğüne ve yaklaşan devrimci patlamaya işaret etmiş olan yazar şunları haykırıyor:

"Ne bir politik anlama, ne de moral haklılığın bir nebzesine sahip olan bu anlamsız saldırgan-muhafazakâr politikanın, insanlar ve kültürel güçler açısından korkunç kurbanlara malolacağını derin bir kaygıyla önceden görüyoruz."

Devrimci patlama üzerine mütalaaların bu sonucu, doktrinerce ve sahte vakarlı gevezelik için ne dipsiz bir uçurum açıyor! Yazarda Rusya'da halkın hiç olmazsa bir kez hükümete esaslı bir ders vermesinin ne muazzam bir tarihsel anlamı olacağına ilişkin en ufak bir anlayışın izi bile yoktur. Halkın otokrasiye verdiği "korkunç kurbanlara" işaret ederek nefret ve öfke yaratmak, mücadeleye hazırlığı ve coşkuyu körüklemek yerine, bunları yapmak yerine, mücadeleden yıldırmak amacıyla **g e l e c e k t e** verilecek kurbanlara atıfta bulunuyorsunuz. Ah baylar! Bu mütalaayı böyle bir sonla yerin dibine batırmak yerine,

"devrimci patlama"dan hiç söz etmemek daha iyi olurdu. Belli ki "büyük olaylar" y a r a t m a k değil, sadece "büyük olayların gölgesi" üzerine konuşmak istiyorsunuz, ve bu konuşmayı sadece "tahtın huzuruna çıkma olanağı olan kişiler" ile yapmak istiyorsunuz.

Bilindiği gibi, bütün legal basınımız da gölgelerle ve gölgeler üzerine gevezelikle dolup taşıyor. Fakat gölgelere gerçeklik kazandırmak için, örnek olarak "büyük reformlar"a işaret etmek ve onlara geleneksel yalanlarla dolu bir dua okumak âdettir. Sansürün denetimi altında bulunan yazarların bu yalanları, bazen affedilebilir, çünkü aksi takdirde bu yazarlar politik yeniden şekillenmeye dönük çabalarını ifade edemezler. Fakat Bay R. N. S. sansüre tabi değildi. "Büyük reformlar —diye yazıyor—, bürokrasinin yüksek başarısı için icat edilmedi." Bu mazeret cümlesinin ne kadar kaçamaklı olduğuna bakın. **K i m t a r a f ı n d a n** "icat edilmiş"? Herzen, Çernişevski, Unkovski ve yoldaşları tarafından mı? Fakat bu adamlar "reformlar"ın gerçekleştirdiklerinden kıyas kabul etmez biçimde çok daha fazla şey talep etmişlerdi ve bu talepleri nedeniyle, "büyük" reformları yapan hükümet tarafından kovuşturuldular. Hükümet ve onu körü körüne yücelten, ona yandaş olan ve "dövüş horozları"na karşı ateş püskürenler tarafından mı? Fakat hükümet mümkün olduğunca az taviz vermek, demokratik talepleri budamak, **t a m d a** "bürokrasinin yüksek başarıları" için budamak üzere, olanaklar dahilinde ve haricinde her şeyi yapmıştır. Bay R. N. S. bütün bu tarihsel olguları çok iyi biliyor, ama bunları, otokratın "boyun eğmesi" olanağına dair yumuşak başlı teorisini tamamen çürüttükleri için gizliyor. Politikada gönüllü boyun eğişe yer yoktur, ve sadece sonsuz bir safdillik (gerek masum, gerek düzenbaz bir safdillik) içinde olanlar, şu eski polis yöntemini boyun eğiş olarak görebilirler: Divide et impera — böl ve yönet, önemli olanı elinde tutmak için küçük meselelerde taviz ver, sol elinle verdiğini sağ elinle geri al.

> "'Büyük reformları' göze alan ve uygulayan II. Aleksander Hükümeti, aym zamanda önüne bilinçli hedef olarak Rus halkının politik özgürlüğe giden bütün yollarını ne pahasına olursa olsun kesmeyi koymadı, attığı her adımı, yasanın her maddesini bu bakış açısından hareketle denetlemedi."

Bu **d o ğ r u d e ğ i l .** II. Aleksander Hükümeti gerek reformları "göze alırken", gerekse de bunları uygularken, daha o zaman öne sürülen politik özgürlük talebine baş eğmemeyi baştan itibaren önüne bilinçli bir hedef olarak koymuştu. Ta baştan itibaren ve en son demine kadar özgürlüğe giden bütün legal yolları kesti, çünkü en basit dilekçelere bile yanıtı kovuşturma oldu, özgürlük hakkında serbestçe konuşmaya bile izin vermedi. Bay R. N. S.'nin methiyelerini çürütmek için, Vitte'nin "Muhtıra"sında ortaya koyduğu, tarafımızdan aktarılan olgulara işaret etmek yeter. II. Aleksander Hükümetini oluşturan kişiler üzerine Vitte'nin kendisi örneğin şöyle diyor:

> "Şanlı adları onlara müteşekkir olan kendilerinden sonraki dünyada da yaşayacak 60'lı yılların mükemmel devlet adamları, kendi zamanlarında —her halde ardıllarından daha çok— büyük işler başarmış, samimi inançları doğrultusunda, hükümdarlarının çabalarına karşı değil, ona hamiyetli bir bağlılık içinde devlet ve toplum düzenimizin yenilenmesi yönünde gayretle çalışmışlardır." ("Muhtıra", s. 67.)

Gerçeğe saygı: Samimi inançları doğrultusunda, polis çetesinin başında bulunan hükümdarlarına hamiyetli bağlılıkla...

Yukarıda söylediklerimizden sonra, Bay R. N. S.'nin, politik özgürlük için mücadelede Zemstvoların rolü gibi böylesine önemli bir sorun üzerine olağanüstü az şey söylemesi bizi şaşırtmamalı. Zemstvo'nun "pratik" ve "kültürel" görevine mutat işaretlerin dışında, Zemstvo'nun "eğitsel-politik önemi"ne şöyle bir değinip, "Zemstvo'nun politik bir anlamı" olduğunu, Bay Vitte'nin açıkça gördüğü gibi, sadece "bir anayasa çekirdeği olarak" gelişiminin tarihsel eğilimi sayesinde (mevcut düzen için) tehlikeli olduğunu açıklıyor. Ve adeta tesadüfen ortaya atılmış bu düşüncelerin sonunda devrimcilere çıkışıyor:

> "Biz Bay Vitte'nin eserini, sadece otokrasi hakkında gerçeği söylediği için değil, aynı zamanda Zemstvo'ya bizzat bürokrasi tarafından verilmiş değerli bir siyasi referans olduğu için önemsiyoruz. Bu referans, politik eğitimsizlik nedeniyle ya da devrimci lafazanlığa (aynen böyle!) kapıldıkları için Rus Zemstvo'sunun ve onun legal kültür çalışmasının büyük politik önemini geçmişte ve bugün görmek istemeyenlere verilmiş mükemmel bir yanıttır."

Kim eğitimsiz, ya da kim lafazanlığa kapılıyor? Nerede ve ne zaman? Bay R.N.S. kimle hemfikir değil ve neden? Bunlara yanıt yok. Ve yazarın bu öfkeli çıkışı, makalesinin başka yerlerinden de tanıdığımız, devrimcilere karşı antipatisinin ifade edilmesinden başka bir şey değil. Daha da tuhaf olan şu sözlerle mesele asla açıklık kazanmıyor:

> "Bu sözlerle, keyfiliğe karşı mücadelede her şeyden önce moral cesaretlerini takdir etmek zorunda olduğumuz devrimci önderleri hiçbir şekilde (?!) incitmek istemiyoruz."

Niçin? Bunun anlamı ne? Moral cesaretle Zemstvo'yu doğru değerlendirememe arasında nasıl bir bağlantı var? Bay R. N. S. gerçekten de yağmurdan kaçarken doluya tutuluyor: Önce devrimcileri cehalet ve lafazanlık gibi asılsız ve "anonim" (yani kime yöneldiği belirsiz) suçlamalarla "incitmişti", şimdi de onları, moral cesaretlerini överek ağızlarına bal çalınca cehalet suçlamasını yalayıp yutacaklarını sanarak bir kez daha "incitiyor". Ve belirsizliği tamamlamak için Bay R. N. S. kendi kendisiyle çelişkiye düşerek, "devrimci lafazanlığa kapılanlar"la adeta koro halinde şunları açıklıyor:

> "Bugünkü Rus Zemstvosu... dolaysız gücüyle birilerini etkileyebilecek, birilerini korkutabilecek bir politik büyüklük değildir... Mütevazı mevzilerini koruyabilecek durumda bile değildir... Bu tür kurumlar (Zemstvo gibi)... aslında bu (otokratik) sistem için ancak uzak bir gelecekte ve ülkenin tüm kültürünün gelişmesine bağlı olarak tehlikeli olabilirler."

VI

Bay R. N. S.'nin böylesine büyük öfkeyle ve içeriksiz bir şekilde söz ettiği sorunu tahlil etmeye çalışalım. Yukarıda sunduğumuz olgular, Zemstvoların "politik önemi"nin, yani politik özgürlük için mücadelede bir faktör olarak öneminin, esas itibariyle şunlardan ibaret olduğunu göstermektedir. İlk olarak, mülk sahibi sınıflarımızın (ve özellikle toprak soylularının) temsilcilerinin bu örgütü, bürokrasinin karşısına her zaman seçilmiş kurumları koyar, bunlar arasında sürekli anlaşmazlıklar yaratır, her adımda sorumsuz Çarlık bürokrasisinin gerici

karakterini gösterir, hoşnutsuzluğu körükler ve otokratik hükümete karşı muhalefetin beslenme zeminidir*. İkinci olarak, bürokrasi arabasının beşinci tekerleği haline getirilen Zemstvolar, durumlarını sağlamlaştırmaya, önemlerini artırmaya çabalıyorlar, bu yönde gerekli dilekçeleri sunarak meşrutiyete doğru çaba harcıyorlar — Vitte'nin bir deyimini kullanmak gerekirse, hatta "bilinçsizce" "yol alıyorlar". Bu nedenle, devrimcilere karşı mücadelede hükümet için elverişsiz bir müttefiktirler; devrimcilere karşı hayırhah-tarafsız tavır almakta ve kritik anlarda hükümetin baskı önlemlerinin içine istikrarsızlık taşıyarak, dolaylı da olsa hiç kuşkusuz onlara hizmet etmektedirler. Elbette bugüne kadar en iyi halde liberal dilekçeler sunmayı ve hayırhah bir tarafsızlığı becerebilen bir kuruluşta, ne "büyük" ne de genelde bir dereceye kadar bağımsız bir politik mücadele faktörü görmek olanaksızdır; ne var ki, Zemstvo'nun **yardımcı faktörlerden** biri olma rolü inkâr edilemez. Hatta biz bu anlamda, eğer istenirse, Zemstvo'nun bir parçacık anayasa olduğunu kabul etmeye hazırız. Okuyucu belki şöyle diyecek: Öyleyse siz de, bundan başka bir şey iddia etmeyen Bay R. N. S. ile hemfikirsiniz. Hiç de değil! Görüş ayrılığımız işte burada başlıyor.

Zemstvo bir parçacık anayasadır. Olabilir. Ama bu, işte Rus "toplumu"nu anayasadan **ayartmış** olan o parçacıktır. Bu, işte otokrasinin, ana mevzileri elinde tutmak, bir politik dönüşüm talep edenleri bölüp parçalamak için, gelişen demokrasiye verdiği o nispeten çok önemsiz mevzidir. Zemstvo'ya ("anayasa nüvesi"ne) "güven" zemininde bu parçalanmanın hem altmışlı yıllarda, hem de 1880/81 yıllarında nasıl başarıyla uygulandığını gördük[42]. Zemstvo'nun politik özgürlükle ilişkisi sorunu, reformların devrimle ilişkisi genel sorunu içerisinde tekil bir olaydır. Ve bu tekil olayda, devrimci mücadelenin yerine reformlar için mücadeleyi geçiren, (örneğin Bay Berdyayev'in ağzından) "ilerlemenin ilkesi"nin "ne kadar iyi olursa o kadar iyi" ol-

* *Sorunun bu yanının olağanüstü ayrıntılı bir anlatımı için bkz. P. B. Akselrod'un "Tarihsel Durum ve Rusya'da Liberal Demokrasi ile Sosyalist Demokrasinin Karşılıklı İlişkisi" adlı broşürü (Cenevre 1898), özellikle s. 5, s. 11—12, 17—19.*

duğunu açıklayan moda haline gelmiş Bernsteincı teorinin tüm darkafalılığını ve anlamsızlığını görebiliriz. Bu ilke, genel biçimiyle, tıpkı bunun tam tersi olan, "ne kadar kötü olursa o kadar iyi" ilkesi gibi, yanlıştır. Devrimciler elbette reformlar için mücadeleden, önemsiz ve kısmi de olsa düşmanın bir mevziini —**e ğ e r** bu mevzi onların hücumunu güçlendirip tam zaferi kolaylaştıracaksa— ele geçirmekten asla vazgeçmeyeceklerdir. Fakat düşmanın, saldıranları parçalayıp daha kolay bir şekilde yenilgiye uğratmak için bazı mevzileri kendiliğinden elden çıkarma durumlarının olduğunu da asla unutmayacaklardır. Hareketin yanlış adımlardan ve utandıracak yanılgılardan ancak "nihai hedef" daima göz önünde tutulduğunda ve "hareket"in her adımı ve her reform, genel devrimci mücadele bakış açısından değerlendirildiğinde korunabileceğini asla unutmayacaklardır.

Sorunun bu yanını —yarım yamalak tavizlerle otokrasiyi **s a ğ l a m l a ş t ı r m a** aleti olarak, liberal toplumun belli bir bölümünü otokrasiye kazanma aleti olarak Zemstvonun önemini— Bay R. N. S. hiç mi hiç kavramamıştır. Zemtsvo ile anayasayı, "ne kadar iyi olursa o kadar iyi" formülüne göre birbirine bağlayan doktrinci bir şema icat etmeyi yeğlemiştir.

> "Eğer ilkönce Rusya'da Zemstvoları ortadan kaldırıp —diyor Vitte'ye seslenerek—, sonra kişilik haklarını genişletecek olursanız, tarihi olarak husule gelmiş olacak zümresel görünüşlü yerel özyönetim temelinde ülkeye ılımlı bir anayasa vermek için en iyi fırsatı kaçırmış olacaksınız. Muhafazakârlık davasına her halükârda çok kötü bir hizmette bulunmuş olacaksınız."

Ne kadar bütünlüklü ve güzel bir tasarım! Zümresel görünüşlü bir yerel özyönetim —tahtın huzuruna çıkma imkanı olan bilge muhafazakâr— ılımlı bir anayasa. Gerçekte ise, bilge muhafazakârların ülkeye bir anayasa **"v e r m e m e k"** için, Zemstvo sayesinde birçok kez "en iyi fırsatı" bulmuş olmaları çok yazık.

Bay R. N. S.'nin barışçıl "tasarım"ı, makalesinin sonunda formüle ettiği sloganda da ifade edilmektedir ve bu slogan ayrı bir satırda ve siyah harflerle yazılmıştır: "Haklar ve güçlü bir Tüm-Rusya Zemstvosu!" Bunun, tıpkı "Raboçaya Mysl"ın geniş işçi kitlelerinin politik ön-

yargılarıyla oynadığı oyun gibi,[43] Rus liberallerinin geniş kitlesiyle oynanan yakışıksız bir oyun olduğu açıkça kabul edilmelidir. Biz, gerek birinci durumda, gerek ikinci durumda böyle bir oyuna karşı çıkmakla yükümlüyüz. II. Aleksander Hükümetinin özgürlüğe giden legal yolu kapamadığını — Zemstvoların varlığının ülkeye ılımlı bir anayasa vermenin en iyi fırsatı olduğunu — "Haklar ve Güçlü Bir Zemstvo" sloganının, devrimci demeyelim ama, en azından meşrutiyetçi harekete bayrak olarak hizmet edebileceğini sanmak bir önyargıdır. Bu, düşmanı dosttan ayırmaya yardım edecek, bir harekete yön verebilecek ve yönetebilecek bir bayrak değildir; bu, ancak en güvenilmez insanları harekete bulaştıracak, hükümetin büyük vaatler ve yarım yamalak reformlarla kurtulmasını bir kez daha kolaylaştıracak bir paçavradır. Evet, şu öngörüde bulunmak için peygamber olmak gerekmiyor: devrimci hareketimiz doruk noktasına ulaşacak —toplumda liberal kaynaşma on kat büyüyecek— hükümet içinden, bayraklarına "Haklar ve Güçlü Bir Zemstvo" yazacak yeni Loris-Melikovlar ve İgnatyevler çıkacaktır. En azından bu, Rusya için en kötü, hükümet için ise en iyi çıkar yol olacaktır. Eğer liberallerin az çok önemli bir bölümü bu bayrağa inanıp da kapıldıkları coşku sonucunda devrimci "dövüş horozları"nı arkadan vurmaya kalkacak olurlarsa, o zaman bu sonuncuların tecrit olmaları durumu ortaya çıkabilecek ve hükümet asgari tavizlerle, istişari karakterli bir soylu-aristokrat anayasayla yetinmeye çalışacaktır. Bu çabaların başarılı olup olmayacağı, devrimci proletarya ile hükümet arasındaki tayin edici mücadelenin sonucuna bağlı olacaktır, fakat aldatılanların liberaller olacağına her türlü güvence verilebilir. Bay R. N. S.'nin ortaya attığı bu sloganla ("Güçlü Bir Zemstvo" ya da "Zemstvo sistemi" vs.) hükümet bunları genç köpekler gibi devrimcilerden uzaklaştıracak ve sonra boyunlarından yakalayıp gericilik denen değnekle eğitecektir. O zaman baylar, sizlere şöyle deme fırsatını kaçırmayacağız: **Bu size müstahaktır!**

Peki, otokrasinin ortadan kaldırılması talebi yerine, nihai bir slogan olarak neden böylesine ılımlı ve kusursuz bir istek ileri sürüldü? Birincisi, "muhafazakârlığa bir hizmette" bulunmak isteyen ve böyle-

sine ılımlı bir tavırdan etkilenen hükümetin ona "boyun eğeceği"ne inanan darkafalı doktrincilik uğruna. İkincisi, "liberalleri birleştirmek" uğruna. Gerçekten de "Haklar ve Güçlü Bir Zemstvo" sloganı **b ü - t ü n** liberalleri birleştirecektir — tıpkı "kopek'e ruble eklemek" sloganının ("Ekonomistler"e göre) **b ü t ü n** işçileri birleştireceği gibi. Fakat **b ö y l e** bir birleşme yararlı olmaktan çok zararlı değil midir? Birleşmek, birleşenleri bilinçli ve kararlı bir birleşme programı seviyesine çıkarıyorsa olumlu bir şeydir. Birleşmek, birleşenleri kitlenin önyargıları seviyesine indiriyorsa olumsuz bir şeydir. Rus liberallerinin kitlesi arasında ise Zemstvo'nun, "doğal" barışçıl ve tedrici gelişimi Çarlık sarayının herhangi bir ahlaksız gözdesinin entrikalarıyla sadece tesadüfen engellenen gerçek bir "anayasa çekirdeği" olduğu,* otokrata "boyun eğdirmek" için birkaç dilekçenin yeteceği, genelde legal kültürel faaliyetin, özelde de Zemstvoların kültürel faaliyetinin

* *Zemstvodan ne beklenebileceği sorusuna ilişkin, altmışlı yıllarda yayınlanan "Listok"undan alınan Prens P. V. Dolgorukov'un şu görüşleri epeyce ilginçtir (Burtsev, adı geçen eser, s. 63—66): "Zemstvo kuruluşları üzerine çıkarılan en önemli kararnameleri gözden geçirdiğimizde, hükümetin gizli, ama gittikçe daha açık bir şekilde öne çıkan şu düşüncelerini buluruz: âlicenaplığıyla sersemletmek; yüksek sesle şunları açıklamak: 'Bakın size neler armağan ediyoruz!' Gerçekte ise istediği, mümkün olduğunca az şey vermek ve verdiklerine de engeller koyarak, tam olarak kullanılmalarına mani olmaktır... Bugün, otokratik koşullar altında Zemstvolar yararlı olmazlar ve olamazlar, herhangi bir öneme sahip olmaz ve olamazlar, ama gelecekte verimli bir gelişimin tohumları bakımından zenginler...Yeni Zemstvo kuruluşları, açık ki, kader tarafından, Rusya'nın gelecekteki meşruti hükümet biçiminin temeli olmakla memur edilmiştir... Fakat Rusya'da meşruti hükümet biçiminin yürürlüğe gireceği güne kadar, otokrasinin varlığını sürdürdüğü, basın özgürlüğünün olmadığı bir dönemde, Zemstvo kuruluşları, bir politik hayalet olarak kalmaya,* ***h i ç b i r   k o n u d a   k a r a r   v e r m e   h a k k ı n a   s a h i p   o l m a y a n*** *oy hakkına sahip Zemstvo temsilcilerinin meclisleri olarak kalmaya mahkûmdur." Dolgorukov daha o zaman, altmışlı yılların doruğunda, aşırı bir iyimserliğe kapılmamıştır. O zamandan bu yana geçen kırk yıl bize çok şey öğretmiş ve Zemstvoların "kader" tarafından (kısmen de hükümet tarafından), meşrutiyet taraftarlarının uyutulması için bir sürü önleme temel olarak hizmet etmekle memur edildiğini göstermiştir.*

"büyük politik öneme" sahip olduğu, çünkü otokrasinin düşmanı olduklarını iddia edenleri, otokrasiye karşı devrimci mücadeleyi şu ya da bu biçimde aktif destekleme görevinden kurtardığı vs. vs. önyargısı hiç kuşkusuz çok yaygındır. Liberallerin birleşmesi mutlak yararlı ve arzu edilir bir iştir, ama yalnızca, eskimiş önyargılarla cilveleşmeyi değil, onlara karşı mücadele etmeyi, politik eğitimimizin (daha doğrusu eğitimsizliğimizin) ortalama seviyesini onaylamayı değil yükseltmeyi hedefleyen bir birleşme — tek sözcükle, legal faaliyetin muazzam politik önemi üzerine oportünist safsataları değil, illegal mücadeleyi desteklemek üzere bir birleşme. İşçiler nezdinde "grev özgürlüğü" vs. politik sloganların ileri sürülmesi nasıl savunulamıyorsa, liberaller nezdinde de "Güçlü Bir Zemstvo" sloganı savunulamazdır. **Otokrasi koşulları altında**, ne kadar "güçlü" olursa olsun her Zemstvo, kaçınılmaz olarak, gelişme yeteneğinde olmayan bir hilkat garibesi olacaktır, **bir meşrutiyet altında** ise Zemstvo, bugünkü "politik" önemini hemen yitirecektir.

Liberallerin birleşmesi iki biçimde olanaklıdır: bağımsız (elbette illegal) bir liberal parti oluşturarak, devrimcilerin liberaller tarafından desteklenmesini örgütleyerek. Bay R. N. S. birinci olanağa kendisi işaret ediyor, fakat... bunlar liberalizmin niyetlerinin ve şanslarının gerçek ifadesi olarak kabul edilecek olursa, bunlar iyimser olmamız için özel bir neden oluşturmuyor.

> "Zemstvo olmazsa —diyor o—, Zemstvo liberalleri bir liberal parti kuracaklar, ya da örgütlü bir güç olarak tarih sahnesinden çekilmek zorunda kalacaklardır. Liberallerin programı ve yöntemleri itibariyle son derece ılımlı da olsa illegal bir partide örgütlenmelerinin, Zemstvoların ortadan kaldırılmasının kaçınılmaz sonucu olacağına inanıyoruz."

Mesele sadece "ortadan kaldırma" olsaydı, daha çok beklerlerdi, zira Vitte bile Zemstvoları ortadan kaldırmak istemiyor, Rus Hükümeti ise, özünü tamamen yok etse de, zevahirin bütünüyle korunmasından yana. Liberallerin partisinin çok ılımlı olacağı çok doğaldır, ve burjuvazi içindeki bir hareketten de (bir liberal parti ancak böyle bir harekete dayanabilir) başka bir şey beklenmez zaten. Peki bu partinin

faaliyeti, "yöntemleri" neler olacak? Bay R.N.S. bu konu üzerine hiçbir şey söylemiyor.

> "Aslında —diyor—, en ılımlı ve en az hareketli muhalıf unsurlardan oluşan illegal liberal parti, ne özellikle geniş çaplı, ne de özellikle yoğun bir faaliyet geliştirebilir..."

Biz, bir liberal partinin, yerel ve esas itibariyle Zemstvo çıkarlarıyla sınırlı da olsa, belli bir alan içinde kapsamlı ve yoğun bir faaliyet geliştirecek durumda olacağını düşünüyoruz ve örneğin politik teşhirlerin örgütlenmesine işaret ediyoruz...

> "Fakat başka partiler de, özellikle Sosyal-Demokrat ya da İşçi Partisi de böyle bir faaliyet geliştirdikleri için, liberal parti —sosyal-demokratlarla doğrudan bir anlaşmaya varmaksızın da— son derece ciddi bir faktör olduğunu gösterebilir..."

Bu çok doğru ve okur, elbette, yazarın hiç olmazsa genel hatlarıyla bu "faktör"ün çalışmasını anlatmasını bekliyor. Fakat Bay R. N. S. bunu yapacak yerde, sosyal-demokrasinin büyümesini anlatarak şöyle bitiriyor:

> "Güçlü bir politik hareket var olduğu için... bir ölçüde örgütlenmiş liberal muhalefet büyük bir politik rol oynayabilir: ılımlı partiler akıllı bir taktik uygularsa, aşırı toplumsal unsurlar arasında giderek şiddetlenen mücadele daima onların çıkarınadır..."

Hepsi bu! (Kendisini bir partiden bir "muhalefet"e dönüştürmeyi beceren) "faktör"ün "rol"ü, mücadelenin şiddetlenmesinden "çıkar" sağlamaktan ibaret. Liberallerin mücadeleye katılımı konusunda tek söz edilmiyor, ama liberallerin "çıkarı"na değiniliyor. Gerçekten de kaza ve kaderin söylettiği bir dil sürçmesi...

Rus sosyal-demokratları gözlerini hiçbir zaman, ilk plânda uğrunda mücadele ettikleri politik özgürlüğün **herkesten önce** burjuvaziye yarar sağlayacağı gerçeğine kapamamışlardır. Bu nedenden dolayı otokrasiye karşı mücadeleyi reddetmeyi ancak ütopyacılığın ya da gerici Narodnizm bataklığının en kötü önyargılarına kapılmış bir sosyalist becerebilir. Burjuvazi özgürlüğü, yan gelip yatmak için kullanacaktır — proletarya ise özgürlüğe, sosyalizm için mücadeleyi bütün kapsamıyla geliştirmek için acilen gereksinim duymaktadır.

Ve sosyal-demokrasi, burjuvazinin şu ya da bu katmanı bu mücadeleye nasıl tavır alırsa alsın, özgürlük mücadelesini yorulmaksızın sürdürecektir. Politik mücadelenin çıkarı gereği, nedeni ne olursa olsun ve hangi toplumsal katmanda görülürse görülsün, otokratik boyunduruğa karşı her türlü muhalefeti desteklemek zorundayız. Bu nedenle genelde liberal burjuvazimizin, özelde de Zemstvo taraftarlarının muhalefeti bizim için kesinlikle kayıtsız kalınacak bir mesele değildir. Eğer liberaller illegal bir partide örgütlenmeyi başarırlarsa, o kadar iyi; mülk sahibi sınıflar arasında sınıf bilincinin artmasını sevinçle karşılayacak, taleplerini destekleyecek, liberallerin faaliyetleriyle sosyal-demokratların faaliyetlerinin karşılıklı olarak birbirini tamamlamasına çaba göstereceğiz.* Eğer bunu başaramazlarsa, bu (daha muhtemel) durumda da liberalleri gözden çıkarmayacağız, tek tek liberallerle ilişkilerimizi sağlamlaştırmaya, onları hareketimize yakınlaştırmaya, hükümetin bütün alçaklıklarını, yerel makamların bütün entrikalarını işçi basınında teşhir ederek desteklemeye, devrimcileri desteklemelerini sağlamaya çalışacağız. Liberallerle sosyal-demokratlar arasında bu tür karşılıklı yardımlaşma şimdi de gerçekleşiyor, bunu sadece genişletmeli ve güçlendirmeliyiz. Fakat biz böyle bir karşılıklı yardımlaşmaya her zaman hazır olsak da, genelde politik olarak olgun olmayan Rus toplumunda, özelde ise Rus liberal toplumunda son derece yaygın olan hayallere karşı kararlı mücadeleden asla ve hiçbir zaman vazgeçmeyeceğiz. Aslında Marx'ın 1848 Devrimi üzerine söylediği ünlü sözü uyarlayarak, Rus devrimci hareketi hakkında da, ilerlemesinin, herhangi olumlu kazanımların elde edilmesinde değil, zararlı hayallerden kurtulmakta yattığı söylenebilir.[45] Anarşizm ve Narodnik sosyalizm hayallerinden, politikanın küçümsenmesinden, Rusya'nın kendine öz-

* *Bu satırların yazarı, dört yıl önce "Halkın Adaleti" partisinin[44] kuruluşu nedeniyle liberal bir partinin yararlarına işaret etme fırsatı bulmuştu. Bkz. "Rus Sosyal-Demokratlarının Görevleri" (Cenevre 1898); "... Ama bu partide ("Halkın Adaleti") sadece maskeli değil, gerçekten sosyalist olmayan politikacılar, sosyalist olmayan demokratlar da varsa, o zaman bu partinin, burjuvazimizin politik muhalif unsurlarına yakınlaşmaya... çalışması az yarar sağlamaz." (s. 26) (Bkz. elinizdeki baskının birinci cildi, s. 497.—Red.)*

gü gelişmesi inancından, halkın devrime hazır olduğu kanaatinden, iktidarın kahraman aydınlar ve onların otokrasiyle giriştikleri düelloyla alınacağı teorisinden kurtulduk.

Liberallerimiz için de, teorik olarak çürük ve pratik olarak son derece direşken hayallerden, parlamentoculuğun Rus otokrasisiyle mümkün olduğu, herhangi bir Zemstvonun meşrutiyet çekirdeği olabileceği, meşrutiyetin dürüst taraftarlarının ettikleri Anibal yeminini sabırlı bir legal faaliyet ve düşmana boyun eğmesi için yapılan sabırlı çağrılarla yerine getirebilecekleri doğrultusundaki hayallerden kurtulmanın zamanı gelmiştir.

Haziran—Temmuz 1901.

RUSYA SOSYAL-DEMOKRAT İŞÇİ PARTİSİ PROGRAM TASLAĞI[46]

(A)

I— Rusya'da meta üretimi gittikçe daha fazla gelişmekte, kapitalist üretim tarzı gittikçe daha güçlü biçimde egemen hale gelmektedir.

II— Tekniğin durmadan mükemmelleşmesi, küçük işletmenin yerini gittikçe daha büyük işletmenin almasına yol açmaktadır. Üretim araçlarının en önemli bölümü (toprak ve arazi, fabrikalar, iş aletleri ve makineler, demiryolları ve diğer ulaşım araçları) nispeten az sayıda kapitalistin ve büyük toprak sahibinin elinde, bunların özel mülkiyeti olarak yoğunlaşmıştır. Bağımsız küçük üreticiler (köylüler, ev sanayicileri, zanaatkârlar) gittikçe yoksullaşmakta, üretim araçlarını yitirmekte ve böylece proleterlere dönüşmekte ya da sermayenin hizmetçi ve haraçgüzarları haline gelmektedirler. Gittikçe artan sayıda emekçi işgüçlerini satmak zorunda kalmakta, zenginliklerini emekleriyle yarattıkları mülk sahiplerine bağımlı ücretli işçilere dönüşmektedirler.

III— Tekniğin gelişmesi ne kadar ilerlerse, işgücüne olan talep artışı işgücü arzı artışının o kadar gerisinde kalmakta, kapitalistlerin işçilerin sömürülmesini daha yüksek bir seviyeye çıkarma olanakları o kadar artmaktadır. Yarına güvensizlik ve işsizlik, sömürü boyunduruğu ve her türden aşağılanmalar, nüfusun gittikçe genişleyen kesimlerinin kaderi olmaktadır.

IV— Bu süreç, kapitalizmin temel çelişkilerinin kaçınılmaz olarak ortaya çıkardığı endüstriyel krizler tarafından daha da şiddetlendirilmektedir. Kitlelerin yoksullaşması ve sefalete düşmesi, üretilen mallar için pazar bulma olanaksızlığı sonucunda toplumsal servetin israf edilmesiyle kol kola yürümektedir.

V— Böylece, toplumsal ve toplumsallaştırılmaya gittikçe daha çok tabi olan emeğin üretici güçlerinin muazzam gelişmesine, nüfusun son derece küçük bir azınlığının bu gelişmenin bütün nimetlerini tekelinde toplaması eşlik etmektedir. Toplumsal zenginlikle birlikte sosyal eşitsizlik artmakta, mülk sahipleri sınıfı (burjuvazi) ile proletarya arasındaki uçurum derinleşip genişlemektedir.

(B)

VI— Fakat kapitalizmin bütün bu kaçınılmaz çelişkileri büyüyüp gelişirken, proleterlerin sayısı ve birliği, hoşnutsuzluğu ve öfkesi de büyümekte, işçi sınıfının kapitalist sınıfa karşı mücadelesi şiddetlenmekte, kapitalizmin dayanılmaz boyunduruğundan kurtulma çabası büyümektedir.

VII— İşçi sınıfının kurtuluşu ancak işçi sınıfının kendi eseri olabilir. Modern toplumun tüm diğer sınıfları, mevcut ekonomik sistemin temellerinin korunmasından yanadırlar. İşçi sınıfının gerçek kurtuluşu için, kapitalizmin tüm gelişmesi tarafından hazırlanan sosyal devrim, yani üretim araçları üzerinde özel mülkiyetin ortadan kaldırılıp, bunların toplumsal mülkiyete dönüştürülmesi, kapitalist meta üretiminin yerine, tüm toplum hesabına, onun tüm üyelerinin tam refahının ve çok yönlü özgür gelişiminin güvence altına alınması için mal üretiminin sosyalist örgütlenmesi gereklidir.

VIII— Proletaryanın bu devrimi, toplumun sınıflara bölünmesini ve dolayısıyla da bu bölünmeden doğan her türlü sosyal ve politik eşitsizliği tamamen ortadan kaldıracaktır.

IX— Bu sosyal devrimi gerçekleştirmek için proletarya, duruma hakim olmasını sağlayıp, büyük hedefine giden yol üzerindeki engelleri yok etmesini mümkün kılacak olan politik iktidarı ele geçirmek zorundadır. Bu anlamda proletarya diktatörlüğü, sosyal devrim için gerekli politik koşuldur.

X— Rus sosyal-demokrasisi önüne, işçilere, onların çıkarlarıyla kapitalistlerin çıkarları arasındaki uzlaşmaz karşıtlığı göstermek; proletaryaya, gerçekleştireceği sosyal devrimin tarihsel önemini, niteliğini ve koşullarını açıklamak; bütün tezahürleriyle proletaryanın müca-

delesini yönetebilecek devrimci sınıf partisini örgütlemek görevini koyar.

XI— Fakat uluslararası mübadelenin gelişmesi ve dünya pazarı için üretim, uygar dünyanın bütün halkları arasında öylesine içten bir bağ kurmuştur ki, modern işçi hareketi artık enternasyonalleşmek zorundaydı ve çoktan beri de enternasyonalleşmiştir. Rus sosyal-demokrasisi, kendisini proletaryanın dünya ordusunun bir birliği, uluslararası sosyal-demokrasinin bir parçası olarak görür.

XII— Rus sosyal-demokrasisinin acil hedefleri; ülkemizde çok sayıda mevcut olan serfliğe dayalı kapitalizm-öncesi toplum düzeninin kalıntılarının, üretici güçlerin gelişmesini büyük ölçüde engellemesiyle, proleter sınıf mücadelesinin tam ve çok yönlü gelişmesini olanaksız kılmasıyla, emekçi halkın yaşam seviyesini düşürmesiyle, milyonlarca köylünün Asyai-barbar biçimlerde yokolmasına yol açmasıyla ve bütün halkı cehalet, haksızlık ve baskı altında tutmasıyla önemli bir değişikliğe uğramaktadır.

XIII— Angarya ekonomisinin bu kalıntılarından en ciddi olanı, tüm bu barbarlığın en güçlü dayanağı, Çarlık otokrasisidir. Çarlık otokrasisi, proletaryanın kurtuluş hareketinin ve bütün halkın kültürel gelişiminin en kötü ve en tehlikeli düşmanıdır.

(C)

Bu nedenle* Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi, önüne en yakın politik görev olarak, Çarlık otokrasisinin yıkılması ve yerine aşağıdaki şu hususları güvence altına alan demokratik bir anayasa temelinde **C u m h u r i y e t** kurulmasını koyar:

1— Halkın tek başına egemenliği, yani tüm yüksek devlet erkinin, halk temsilcilerinden oluşan bir yasama meclisinin elinde toplanması;

2— 21 yaşına basmış bütün yurttaşlar için gerek yasama meclisine, gerekse de bütün yerel özyönetim organlarına genel, eşit ve doğrudan seçim hakkı: bütün seçimlerde gizli oy; her seçmenin bütün temsili kurumlara seçilme hakkı; halk temsilcilerine yevmiye;

---

* *Buradan itibaren bütün komisyon ("Iskra" Program Komisyonu —**Alm. Red.**) tarafından kabul edilmiştir.*

3— Yurttaşların kişilik ve meskenlerinin dokunulmazlığı;

4— Sınırsız vicdan, söz, basın, toplantı, grev ve örgütlenme özgürlüğü;

5— Serbest dolaşım ve meslek özgürlüğü;

6— Zümrelerin ortadan kaldırılması ve cins, din, ırk farkı gözetmeksizin bütün yurttaşların tam hak eşitliği;

7— Devlet içinde yer alan bütün ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının tanınması;

8— Her yurttaşın, bir üst makama şikayette bulunmak zorunda olmaksızın, her memuru mahkeme önünde dava etme özgürlüğü;

9— Daimi ordunun yerine halkın genel silahlandırılması;

10— Kilisenin devletten ve okulun kiliseden ayrılması;

11— On altı yaşına kadar bütün çocuklar için genel parasız ve zorunlu eğitim; yoksul çocukların gıda, giyim ve okul ihtiyaçlarının devlet tarafından sağlanması.

(D)

İşçi sınıfının korunması ve mücadele yeteneğinin* yükseltilmesi amacıyla Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi şunları talep eder:

1— Tüm ücretli işçiler için, işgününün sekiz saatle sınırlandırılması;

2— Ulusal ekonominin bütün dallarındaki kadın ve erkek ücretli işçiler için haftada en az 36 saat kesintisiz dinlenme süresinin yasayla saptanması;

3— Fazla mesainin tamamen yasaklanması;

4—Ulusal ekonominin bütün dallarında, teknik nedenlerle mutlaka zorunlu olanlar hariç, gece çalışmasının (akşam dokuzdan sabah beşe kadar) yasaklanması;

5— İşverenler için, 15 yaşından küçük çocukların ücretli emeğinin kullanılması yasağının getirilmesi;

---

* *Frey'in (=Lenin —Alm. Red.) önerisi: Bu paragrafın başı şöyle değiştirilmelidir: "İşçi sınıfının fiziki ve moral yozlaşmadan korunması, ayrıca kurtuluşu için mücadele yeteneğinin yükseltilmesi amacıyla..."*

6— Kadın organizması için özellikle zararlı olan ekonomi dallarında kadın işçi çalıştırınanın yasaklanması;

7— İşçinin iş yeteneğinin tam ya da kısmi kayba uğradığı durumlarda, eğer bu kayıp bir kaza ya da sağlığa zararlı üretim koşulları nedeniyle gündeme gelmişse, medeni hukuk açısından işverenin sorumlu tutulmasının yasayla saptanması; işçinin, bu kaybın işverenin suçu olduğunu kanıtlama yükümlülüğünden kurtarılması;

8— İş ücretinin metayla ödenmesinin yasaklanması;*

9— İş yeteneklerini yitirmiş yaşlı işçilere devletin emekli maaşı ödemesi;

10— Fabrika müfettişlerinin sayısının yükseltilmesi; kadın işçilerin ağırlıklı olduğu iş kollarına kadın müfettişlerin atanması; fabrika yasalarının uygulanmasını denetleyecek, işçilerin seçtiği ve giderleri devlet tarafından karşılanan temsilcilerden oluşan bir denetim mekanizmasının kurulması, ayrıca parça başına ücret tespitinin ve ıskarta malın ayrılmasının işçilerin seçilmiş temsilcileri tarafından denetlenmesi;

11— İçlerinde seçilmiş işçi temsilcilerinin bulunduğu yerel özyönetim organlarının, işçilere işverenler tarafından tahsis edilen evlerin sağlık koşulları, bu evlerin yönetmelikleri ve kiralama koşullarının, işçilerin özel hayatlarını ve yurttaşlık faaliyetlerini işverenlerin müdahalesinden korumak için denetlenmesi;

12— Ücretli işçi istihdam eden tüm fabrikalarda çalışma koşullarının doğru örgütlenmiş, temelli bir sağlık denetimine tabi tutulması;

13— Fabrika müfettişliğinin denetimlerinin zanaat, ev sanayii ve ev işine ve devlet işletmelerine yayılması;

14— İşçiyi koruma yasalarının ihlali halinde cezai sorumluluğun saptanması;

15— İşverenlerin, işçi ücretlerinden hangi nedenle ve amaçla olursa olsun (para cezaları, ıskarta malların düşülmesi vs.) para kesmelerinin yasaklanması;

---

* *Frey'in önerisi: Buraya (aynı maddeye) şu eklenmelidir: "İşçilerin işe alınması üzerine yapılan bütün sözleşmelerde ücretin haftalık ödeneceğinin yasayla saptanması."*

16— Ulusal ekonominin her dalında, eşit sayıda işçi ve işveren temsilcisinden oluşan meslek mahkemelerinin kurulması.

(E)

Ayrıca Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi, Rus devlet bütçesinin demokratikleştirilmesi için tüm dolaylı vergilerin kaldırılmasını ve bir müterakki gelir vergisinin uygulamaya sokulmasını talep eder.

Fakat eski angarya ekonomisinin kalıntılarını ortadan kaldırmak* için:

1— Bedel ve Obrok** ödemelerinin ve bugün vergi yükümlüsü zümre olarak köylülüğün omuzlarında olan tüm diğer borç yükümlülüklerinin kaldırılması;

2— Müteselsil sorumluluğun ve köylünün toprağı üzerinde özgür tasarruf hakkını sınırlayan bütün yasaların kaldırılması;

3— Bedel ya da Obrok ödemeleri biçiminde halkın elinden alınan tüm paraların geri ödenmesi; bu amaçla bütün manastır mülklerine, hanedan üyelerinin toprak ve arazilerine el konulması, ayrıca böylesi bedel kredilerinden yararlanmış olan soylu büyük toprak sahiplerine ait toprakların özel bir vergilendirmeye tabi tutulması; bu yolla elde edilecek meblağların kırlık beldelerin kültürel ve sosyal gereksinimleri için özel bir fona havale edilmesi;

4— Köylü komitelerinin kurulması;

a) serfliğin kaldırılması sırasında köylülerin parsellerinden kesilip alınan ve çiftlik sahiplerinin köylüleri köleleştirmesine hizmet eden toprakların (kamulaştırma, ya da topraklar elden ele geçmişse, tazmin edilerek vs.) kırlık beldelere geri verilmesi için;

---

* *Frey'in önerisi: Buraya şu kelimeler eklenmelidir: "ve kırsal alanda sınıf mücadelesinin özgürce gelişmesini teşvik etmek için", böylece paragraf şöyle olacaktır: "Fakat eski angarya ekonomisinin kalıntılarını ortadan kaldırmak ve kırsal alanda sınıf mücadelesinin özgürce gelişmesini teşvik etmek için Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi şunlar için mücadele eder..."*

** *Obrok: 1866 yılında çıkarılan bir yasayla toprağın kullanılması karşılığında köylüden alınan aynî ya da nakdî ödeme.* —**Alm. Red.**

b) Urallarda, Altay bölgesinde, Batı Rusya'da ve ülkenin başka yerlerinde varlığını sürdüren serflik kalıntılarının ortadan kaldırılması için;

5— Mahkemelere, aşırı yüksek olan toprak kiralarını düşürme ve köleleştirici nitelikteki sözleşmeleri geçersiz ilan etme hakkının tanınması.

(F)

En yakın politik ve ekonomik hedeflerinin gerçekleştirilmesi için çaba harcayan Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi,* Rusya'da mevcut olan sosyal ve politik sisteme karşı yönelen her muhalif ve devrimci hareketi destekler, fakat emekçi kitleler üzerindeki polis vesayetinin her genişletilmesini, toplumsal sorunun çözümüne doğru atılmış bir adım olarak gösteren tüm reform planlarını kararlılıkla reddeder**.

Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi, sayılan politik ve sosyal reformların tam, tutarlı ve kalıcı gerçekleşmesinin ancak otokrasinin yıkılması ve bütün halk tarafından serbestçe seçilen bir kurucu meclisin toplantıya çağrılmasıyla mümkün olacağına emindir.

Ocak—Şubat 1902.

* *Frey'in önerisi: Paragrafın başlangıcı şöyle değişmelidir: "Sayılan talepler için mücadele eden Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi" vs.*

** *Frey'in önerisi: Bu paragrafın sonu şöyle değiştirilmelidir: ... "emekçi kitleler üzerindeki polisiye-bürokratik vesayetin herhangi bir genişlemesine ya da sağlamlaşmasına yol açan plânları".*

PLEHANOV'UN İKİNCİ TASLAĞI HAKKINDA DEĞERLENDİRME

Tüm taslak boyunca görülen ve onu görüşümce kesinlikle kabul edilemez kılan dört temel eksiklik var.

1— Kapitalizmin karakteristiğiyle ilgili olan en önemli bölümün kaleme alınma tarzı itibariyle bu taslak, gayet belirli bir kapitalizmin gayet elle tutulur tezahürlerine karşı **mücadele eden** proletaryanın programı değil, genelde kapitalizmi ele alan bir ekonomik **ders kitabının** programıdır.

2— Özellikle bu program, **Rus** proletaryasının partisi için işe yaramazdır, çünkü Rus kapitalizminin evrimi, Rus kapitalizmi tarafından yaratılan çelişkiler ve sosyal felaketler, kapitalizmi genelde tanımlayan aynı sistem sayesinde, neredeyse tamamen geçiştirilmekte ve karartılmaktadır. Rus proletaryasının partisi, Rus kapitalizmine karşı suçlamasını, Rus kapitalizmine karşı savaş ilanını programında gayet apaçık bir tarzda saptamak zorundadır. Rus programı bu bakımdan Avrupa'dakilerle çakışamayacağı için, bu o kadar daha gereklidir: Avrupa programları, kapitalizm ve burjuva toplumundan, bu kavramların Avusturya için olduğu gibi Almanya vs. için de geçerli olduğuna işaret etmeden söz ederler, çünkü bu kendiliğinden anlaşılırdır. Rusya'da ise durum farklıdır.

Meseleyi, "gelişmiş biçimiyle" kapitalizmin **genelde** şu ya da bu özelliğiyle ileriye çıktığını ve Rusya'da kapitalizmin "üstün hale gelmekte olduğu"nu söyleyerek geçiştirmek istemek, pratik mücadele içinde olan bir parti için çok önemli olan somut suçlama ve savaş ilanından **kaçınmak** demektir.

Bu nedenle, programın ana hedeflerinden birisine taslakta ulaşılmamıştır: Partiye, Rus kapitalizminin tüm çeşitli belirtileri vesilesiyle yapacağı günlük propaganda ve günlük ajitasyon için bir direktif vermek.

3— Çok önemli bazı noktalar taslakta öylesine belirsiz formüle edilmiştir ki, bu şekilde kaçınılmaz olarak bir dizi çok tehlikeli yanlış anlamalara meydan verilecek ve teorik mücadelemiz ve propagandamız zorlaştırılacaktır. Örneğin, büyük çaplı üretimin artması yalnızca "endüstriyel" işletmelerle sınırlanmaktadır. Tarımsal kapitalizmin evrimi gölgede bırakılmakta ya da hatta hiç değinilmemektedir. Ayrıca, "proletarya diktatörlüğü" yerine, "kapitalist sömürü altında ezilen diğer halk kesimlerinin desteğiyle proletaryanın gerçekleştireceği devrim"; proletaryanın sınıf mücadelesi yerine ise "emekçilerin ve sömürülen kitlelerin mücadelesi" konmaktadır. Böyle bir ifade tarzı, "Enternasyonal"in şu temel ilkesine aykırıdır: "İşçi sınıfının kurtuluşu ancak işçi sınıfının kendi eseri olabilir". "Emekçi ve sömürülen kitlenin" proletaryanın yanı sıra mevcut olan öteki bölümü (yani esas olarak küçük üreticiler), burjuvaziye karşı mücadelesinde **sadece kısmen** devrimcidir. Ve ancak, "proletaryaya geçmek üzere olduğu nazarı itibara alındığında" **"proletaryanın bakış açısına geldiği"** zaman devrimcidir ("Komünist Manifesto"). Küçük üreticinin gerici özü taslakta hiç vurgulanmamakta, böylece proletaryanın "emekçi ve sömürülen kitleler"le ilişkisi **genel itibariyle yanlış** gösterilmektedir. Örneğin taslakta şöyle denmektedir: "...mücadelesi (emekçi ve sömürülenlerin mücadelesi), özellikle de onun önde gelen temsilcisinin, proletaryanın mücadelesi şiddetleniyor." Küçük üreticinin mücadelesinin şiddetlenmesi, ifadesini anti-Semitizmde, Sezarizmde, kır işçilerine karşı kurulan köylü birliklerinde ve hatta sosyal Jirondenlerin Dağ Partisine karşı mücadelesinde buluyor. Proletaryanın tüm emekçi ve sömürülen kitlenin temsilcisi olması, programda ifadesini, **kitlelerin** sefaleti nedeniyle (ve sadece işçilerin sefaleti nedeniyle değil), "gittikçe genişleyen emekçi nüfus katmanlarının" (ve

sadece işçi sınıfının değil) işsizliği nedeniyle kapitalizme karşı **dava açmamızda** bulmak zorundadır.

4— Taslak, kelimenin asıl anlamında bir programdan mütemadiyen bir **yoruma** geçmektedir. Program **kısa**, gereksiz sözcükler içermeyen **tezler** sunmalı ve **açıklamasını** yorumlara, broşürlere, ajitasyona vs. bırakmalıdır. Bu nedenle Engels, Erfurt Programı'na gayet haklı olarak, uzunluğu, ayrıntılı oluşu ve tekrarlarıyla bir yoruma dönüştüğü suçlamasını getirmiştir.

Taslakta bu eksiklik daha da belirgindir, korkunç derecede çok tekrar vardır ve programa (basit bir **niteleme** yerine) sürecin **açıklamasını** koyma çabaları zaten hedefine ulaşmamakta; ama programı hiç olmayacak şekilde uzatmaktadır.

Şubat—Mart 1902.

İŞÇİ PARTİSİ VE KÖYLÜLÜK[47]

Köylülerin kurtuluşundan bu yana kırk yıl geçti. Toplumumuzun 19 Şubat'ı, serfliğin eski Rusya'sının çöktüğü günü, halka özgürlük ve refah vaat eden bir dönemin başlangıcını özel bir coşkuyla kutlaması doğaldır. Fakat bu törenler vesilesiyle yapılan övgü dolu konuşmalarda, serfliğe ve onun bütün belirtilerine karşı duyulan içten nefretin yanı sıra, önemli ölçüde de ikiyüzlülük olduğu unutulmamalıdır. "Büyük" reformun bizde artık sıradanlaşmış değerlendirilmesi baştan sona ikiyüzlü ve sahtekârcadır: "Köylülerin kurtarılması ve onlara bedellerinin devlet **y a r d ı m ı y l a** ödendiği toprak dağıtımı". Gerçekte ise bu, köylülerin toprak ve arazi **d e n** kurtarılmasıydı, çünkü yüzyıllardan beri köylülerin elinde bulunan topraklar büyük ölçüde budanmış ve yüzbinlerce köylü topraksız kalmış ya da paylarına düşenin sadece dörtte birini almışlardı. Gerçekte köylüler iki kez soyulmuş oldular: sanki topraklarının budanması yetmiyormuş gibi, bir de eskiden beri zilyetliklerinde olup da şimdi kendilerine bırakılan bu topraklar için "bedel" ödemek zorunda bırakıldılar, ve bu bedel gerçek değerin çok üstünde tespit edildi. Bizzat toprak sahipleri, köylülerin kurtuluşundan on yıl sonra, tarımın içinde bulunduğu durumu denetleyen hükümet görevlilerine, köylülerin sadece toprakları için değil, özgürlükleri için de bedel ödemek zorunda bırakıldıklarını itiraf ettiler. Fakat kişisel özgürlükleri için köylülerden fidye alındıktan sonra dahi, yine de özgür insan kılınmadılar: daha yirmi yıl süreyle bağımlı kaldılar, o zamandan bu yana —bugün de durum aynı— dayak cezasının uygulanabildiği, özel vergiler ödeyen, yarı yarıya serflik üzerine kurulu köy topluluğunu terketmesi, toprakları üzerinde özgür tasarrufta bulunması, ülkenin herhangi bir yerine özgürce yerleşmesi yasak o-

lan aşağı zümre olarak kaldı. Köylü reformu hükümetin âlicenaplığını göstermiyor; tam tersine o, otokratik hükümetin elinden çıkan her şeyin ne kadar kirlenmiş olduğunu gösteren büyük bir tarihsel örnektir. Askeri yenilginin,[48] korkunç mali zorlukların ve felaketle tehdit eden köylü ayaklanmalarının[49] baskısı altında hükümet, köylüleri adeta özgürleştirmek z o r u n d a kaldı. Bizzat Çar, tabandan özgürleşmeden önce davranarak tepeden özgürleştirmek gerektiğini itiraf etti. Fakat hükümet kurtarmaya koyulunca, "mağdur" olan derebeylerinin hırsını tatmin etmek için elinden gelen ve gelmeyen herşeyi yaptı; reformu gerçekleştirmekle görevlendirilen yine soylu sınıfından insanları görevden alıp, onların yerine başkalarını atama alçaklığından bile çekinmedi. İlk görevlendirilen aracıların azledilip, yerlerine, toprak parçalarının ölçümü sırasında köylüleri dolandırmakta da derebeylerine yardım etmeye hazır insanlar getirildi. Büyük reform, tapu sicili senedini[50] almayı reddeden köylülere karşı askeri infazlara ve kurşunlamalara girişilmeden gerçekleştirilemedi. O dönemin en iyi insanlarının, sansür zoruyla bu büyük reformu sessizlik lanetiyle karşılamalarına şaşmamalı...

Angaryadan "kurtulan" köylü, reform uygulayıcısının elinden öylesine köleleştirilmiş, talan edilmiş, aşağılanmış, elindeki toprak parçacığına öylesine zincirlenmiş olarak çıktı ki, "gönüllü" olarak angaryaya dönmekten başka çaresi kalmadı. Ve köylü, elinden alınmış kendi toprağını "kiralayarak" ve aç ailesine ödünç ekmek bulmak için daha kıştan yaz işi için toprak sahibinin hizmetine yazılarak, eski çiftlik beyinin toprağını ekip biçmeye başladı. Angarya ve borç köleliği — bir Cizvit papazı tarafından hazırlanan manifestonun metnine göre, köylünün "tanrının lutfu"nu dileyeceği "özgür çalışma" işte gerçekte buydu.[51]

Reformu hazırlayan ve gerçekleştiren memurların âlicenaplığı sayesinde ayakta kalan toprak beylerinin bu baskısına, bir de sermayenin baskısı eklendi. Örneğin, zavallı, yarım yamalak bir reformla değil, muazzam bir halk devrimiyle toprak sahiplerinin zorbalığından kurtulmuş olan Fransız köylülerini bile yere seren paranın gücü, henüz yarı-serf durumunda olan köylülerimizin sırtına bütün şiddetiyle yüklen-

di. Her ne pahasına olursa olsun para temin edilmeliydi: Gerek bu hayırsever reformla daha da artan vergiler[52] ve toprak kirası için, gerek köylü ev işinin ürünlerini geriletmeye başlayan yetersiz sanayi ürünlerini satın almak için, ayrıca tahıl vs. satın almak için para gerekiyordu. Paranın gücü köylülüğü sadece yere sermekle kalmadı, aynı zamanda böldü: muazzam kitle durmaksızın yoksullaştı ve proleterlere dönüştü, geriye kalan azınlık içinden ise, sayıca fazla olmayan ama inatçı bir avuç Kulak ve ekonomik olarak güçlü kapitalist çiftçi çıktı, bunlar köylü çiftliklerini ve arazilerini ellerine geçirerek, oluşum halinde bulunan köy burjuvazisinin ilk kadrolarını oluşturdular. Reformdan bu yana geçen bütün bir kırk yıl, bu "köylülüğü yıkma" sürecini, yavaş yavaş ve acılı bir yok olma sürecini oluşturur. Köylü, bir dilencinin yaşam seviyesine indirildi: hayvanlarıyla aynı yerde yaşıyor, paçavralar giyiyor, otla besleniyordu; kaçacak bir yer bulduğunda toprağından kaçıyor, hatta payını almaları için **üste para veriyor**, giderleri gelirini çok aşan toprağını satın alacak olana bedel ödüyordu. Köylüler kronik açlık çekiyor ve sık sık tekrarlanan kötü ürün yıllarında on binlerce köylü açlıktan ve salgın hastalıklardan kırılıyordu.

Kırda durum bugün de hâlâ aynıdır. Sorun çarenin nerede olduğu ve köylülerin durumlarının hangi araçlarla düzeltileceğidir. Küçük köylülük sermayenin boyunduruğundan ancak, işçi hareketine katılıp, sosyalist toplum düzeni için mücadelesinde, diğer üretim araçları (makineler, fabrikalar vs.) gibi toprak ve arazinin de toplumsal mülkiyete dönüştürülmesi için mücadelesinde onu desteklerse kurtulabilecektir. Köylülüğü kapitalizmin saldırısından, küçük çiftlikleri ve küçük mülkiyeti koruyarak kurtarma girişimi, toplumsal gelişmeyi boş yere durdurmak, köylüleri kapitalizmin egemenliği altında da olanaklı olan refah hayaliyle aldatmak, emekçi sınıfları, azınlığa çoğunluğun sırtından ayrıcalıklı bir konum yaratarak birbirinden ayırmak anlamına gelecektir. Bu nedenle sosyal-demokratlar, köylülerin toprak paylarının devredilemezliği, kollektif kefalet, köy topluluğundan çıkma ve köy topluluğuna herhangi bir zümreden insan alma yasağı gibi anlamsız ve zararlı kurumlara karşı daima mücadele edeceklerdir! Ne var ki bizim

köylümüz, gördüğümüz gibi, sadece ve hatta pek o kadar da kapitalizmin boyunduruğu altında değil, daha çok toprak sahiplerinin ve serflik kalıntılarının boyunduruğu altında ezilmektedir. Köylülüğün durumunu korkunç derecede kötüleştiren ve elini kolunu bağlayan bu zincirlere karşı amansızca bir mücadele yalnızca mümkün değil, aynı zamanda ülkenin bütün sosyal gelişiminin çıkarı açısından zorunludur, çünkü köylünün sınırsız yoksulluğu, cehaleti, haklardan yoksun oluşu ve aşağılanmışlığı, ülkemizin bütün yaşamına Asyalılık damgasını vurmaktadır. Ve eğer sosyal-demokrasi bu mücadeleyi her açıdan desteklemezse, görevini yerine getirmemiş olacaktır. Bu destek, kısaca söylendiğinde, **sınıf mücadelesinin kıra taşınmasında** ifadesini bulmak zorundadır.

Rus köyünde bugün iki tür sınıf karşıtlığının yan yana var olduğunu gördük: birincisi, tarım işçileriyle tarım işverenleri arasında, ikincisi, köylülükle bütün toprak beyleri sınıfı arasında. Birinci karşıtlık gelişmekte ve büyümekte, ikincisi ise giderek zayıflamaktadır. Birincisi daha tamamen gelecekte, ikincisi ise büyük ölçüde geçmişte yatınaktadır. Fakat buna rağmen, bugünün Rus sosyal-demokratları için tam da ikinci karşıtlık özsel ve pratikte çok büyük öneme sahiptir. Önümüze çıkan her fırsattan ücretli tarım işçileri arasında sınıf bilincini geliştirmek için yararlanmak, bu nedenle dikkatimizi kent işçilerinin kırsal kesimlere gitmelerine (buharlı harman makinelerinde çalışan mekanikçiler vs.) ve tarımsal iş pazarına vermek zorunda olduğumuz kendiliğinden anlaşılırdır, bu her sosyal-demokrat için bir aksiyomdur.

Fakat tarım işçilerimiz henüz köylülükle çok sıkı bağlar içindedir, tüm köylülüğün sefaleti hâlâ bütün yüküyle omuzlarındadır, ve bu nedenden ötürü tarım işçileri hareketi ne şimdi ne de yakın gelecekte genel-ulusal bir önem kazanamaz. Buna karşılık serflik kalıntılarının ortadan kaldırılması, kast zihniyetinin yok edilmesi, milyonlarca "sıradan halk"ın Rus devlet düzeninden dışlanması sorunu daha şimdiden genel-ulusal bir öneme sahiptir; ve özgürlük mücadelesinin öncü savaşçısı olma rolüne talip bir parti bu sorun karşısında pasif bir tavır içinde olamaz.

Köylülerin sefaleti bugün (az çok genel bir biçimde) neredeyse herkes tarafından kabul edilmektedir; 1861 reformunun "kusurları" ve devlet yardımının zorunluluğu beylik laflar haline gelmiştir. Bizim görevimiz, bu sefaletin, sınıf olarak köylülüğün ezilmesinin sonucu olduğuna, hükümetin ezen sınıfların sadık koruyucusu olduğuna, köylülerin durumunda temelli bir iyileşmeyi içtenlikle ve ciddiyetle isteyenlerin, hükümetin yardımını değil, köylülerin onun boyunduruğundan kurtarılmasını, politik özgürlüğün kazanılmasını hedeflemeleri gerektiğine işaret etmektir. Bedel miktarlarının aşırı yüksek oluşundan, hükümetin ödemelerin aşağı çekilmesi ve ertelenmesi konusunda hayırsever önlemler aldığından söz ediliyor. Buna karşı bizim söylediğimiz şu: Bu bedel paraları, köylülerin toprak beyleri ve hükümet tarafından yasal biçimler ve laflarla gizlenmiş talan edilmesinden, kölelerinin özgürleştirilmesi için derebeylerine ödenen haraçtan başka bir şey değildir. Bu bedellerin ve derebeyi haraçlarının derhal ve tamamen kaldırılmasını, Çarlık hükümetinin kölecilerin hırslarını tatmin etmek için yıllar boyu halktan zorla aldığı yüzlerce milyonun yeniden halka verilmesini talep edeceğiz. Köylülerin topraksızlığından, köylülerin toprak mülkiyetinin genişletilmesi için devlet yardımının zorunluluğundan söz ediliyor. Buna yanıtımız şudur: Köylüler çoğu kez tam da —elbette çiftlik sahipleri için— bu devlet yardımı **s a y e s i n d e**, kendilerine acilen gerekli olan topraklarından olmuşlardır. Köylülerin elinden alınan toprak paylarının derhal geri verilmesini talep edeceğiz, çünkü bu toprakların alınması, mecburi angaryanın, yani gerçekte eski serflik düzeninin korunması anlamına gelmektedir. Çarlık hükümeti tarafından atanan soylu komitelerinin, kurtarılacak olan kölelere karşı işlediği öfke uyandırıcı haksızlıkları ortadan kaldırmak için köylü komiteleri kurulmasını talep edeceğiz. Köylülerin çaresizliklerinden yararlanan toprak sahipleri tarafından aşırı ölçülerde yükseltilen toprak bedellerini düşürmeye yetkili mahkemeler kurulmasını, köylülerin, başkalarının olağanüstü çaresizliğini onlarla köleci sözleşmeler yapmak için kullanan insanları tefecilikten dava edebilecekleri mahkemeler kurulmasını talep edeceğiz. Köylülere daima ve her vesileyle, kendilerine bugünkü devletin koruması ya da yardımından söz eden in-

sanların, ya ahmak, ya da düzenbaz ve kendilerinin en kötü düşmanları olduklarını, köylülüğün her şeyden önce memur yetkisinin keyfiliğinden ve baskısından kurtulması gerektiğini, herşeyden önce, tüm diğer zümrelerle her bakımdan tam ve mutlak hak eşitliğinin tanınması, tam serbest dolaşim ve özgürce yerleşme hakkı, toprağı üzerinde tasarruf hakkı, köy topluluğunun bütün meselelerinde ve bütün gelirleri üzerinde serbest tasarruf hakkına gereksinim duyduğunu açıklayacağız. Herhangi bir Rus köyünün yaşantısından en alelade gerçekler, bu talepler çerçevesinde ajitasyon için binlerce olanak sağlar. Bu ajitasyon, köylülerin yerel, somut, özellikle acil gereksinimlerinden hareket etmeli, ama bu gereksinimlerde takılıp kalmamalı, bilakis köylülerin ufkunu sürekli genişletmeli, politik bilinçlerini sürekli geliştirmeli, devlet içinde toprak sahiplerinin ve köylülerin aldıkları özel yeri göstermeli, köyün omuzlarına binen despotluğun ve baskının boyunduruğundan kurtulması için tek çarenin bir kurucu meclisin toplanması ve bürokratik otokrasinin yıkılması olduğunu göstermelidir. Bu politik özgürlük talebinin işçilerin bilinci için ulaşılmaz olduğu iddiası saçma ve aptalcadır: Sadece, arkalarında fabrika sahiplerine ve polise karşı yıllar süren açık bir mücadele bırakmış olan, içlerinden en iyilerinin sürekli keyfi tutuklama ve baskıyla karşı karşıya bulunduğu, sosyalizmle aşılanmış bu işçiler değil, çevresinde olup bitenler hakkında biraz düşünen her aklı başında köylü de işçilerin ne için mücadele ettiklerini kavrayacak, bütün ülkeyi nefret edilen memurların mutlak kudretinden kurtaracak olan Zemski Sobor[53] düşüncesini benimseyecektir. Ve köylülüğün doğrudan ve en acil gereksinimlerini ele alan ajitasyon, sınıf mücadelesini köye taşımak görevini ancak, herhangi bir "ekonomik" kötülüğün teşhirini belirli politik taleplerle birleştirmeyi bildiğinde yerine getirmiş olacaktır.

Fakat, Sosyal-Demokrat İşçi Partisi yukarıda sözü edilen taleplere benzer talepleri programına alabilir mi? Köylüler arasında ajitasyon yapması mümkün mü? Bu, parçalanmamıza ve zaten sayıca pek fazla olmayan devrimci güçlerimizin hareketin en önemli ve biricik emin yolundan sapmasına yol açmaz mı?

Bu tür itirazlar bir yanlış anlamaya dayanmaktadır. Evet, köyümüzün köleciliğin bütün kalıntılarından kurtarılması taleplerini, köylülüğün en iyi kesiminde, bağımsız bir politik mücadele olmasa da, işçi sınıfının kurtuluş mücadelesini bilinçli desteklemeye yol açmayı başaracak talepleri mutlaka programımıza almak zorundayız. Toplumsal gelişmeyi engelleyecek ya da küçük köylülüğü kapitalizmin büyümesinden, büyük üretimin artmasından yapay olarak koruyacak önlemleri destekleyecek olursak hata ederiz; fakat, 19 Şubat 1861 reformunun toprak sahipleri ve memurlar tarafından sakatlandığı için gerçekleştiremediği demokratik talepleri köylülük arasında yaygınlaştırmak amacıyla işçi hareketinden yararlanmayı becerememememiz daha da vahim bir hata olacaktır. Eğer Partimiz bütün halkın başında otokrasiye karşı mücadeleyi yönetmek istiyorsa, bu tür talepleri programına almak zorundadır.* Fakat bu, kentlerdeki aktif devrimci güçleri kırlara göndereceğimizi kesinlikle şart koşmaz. Böyle bir şey söz konusu olamaz. Partinin savaşım yeteneğine sahip tüm unsurlarının kentleri ve sanayi merkezlerini hedeflemeleri gerektiği, otokrasiye karşı sadece sanayi proletaryasının kararlı bir kitle mücadelesi yürütebileceği, örneğin açık bir gösteri örgütleme ya da düzenli biçimde çıkan ve son derece yaygın bir politik **halk** gazetesi yayınlama gibi mücadele araçlarını yalnızca bu proletaryanın kullanabileceğine hiç kuşku yoktur. Köylü taleplerini programımıza, inançlı sosyal-demokratları kentlerden köylere göndermek için, onları köye bağlamak için değil, **yalnızca** köyde kullanım **bulabilecek** güçlere faaliyetleri için bir kılavuz sunmak, birçok sosyal-demokrat aydın ve işçinin içinde bulundukları durum gereği kurdukları ve hareketin büyümesiyle zorunlu olarak büyüyüp gelişecek ilişkilerden, demokrasi ve politik özgürlük mücadelesi davası uğruna yararlanmak için almak zorundayız. Gönüllülerden oluşan küçük bir birlik olduğumuz, bütün sos-

* *Yukarıda sayılan taleplerin de dahil olduğu sosyal-demokrat program taslağı tarafımızdan kaleme alınmış bulunmaktadır. "Emeğin Kurtuluşu" grubunun yardımıyla bu taslağı tartışıp üzerinde çalıştıktan sonra, Partimizin program taslağını önümüzdeki sayılardan birinde yayınlayabilmeyi umuyoruz.*

yal-demokrat güçler stokunun, istisnasız hepsi "işçilerin arasına giden" gençlik çevrelerinde tükendiği safhayı çoktan geride bıraktık. Artık hareketimiz tam bir orduya, sosyalizm için mücadeleye ve özgürlüğe bağlı bir işçiler ordusuna; harekete katılmış olan ve bugün de katılmayı sürdüren ve daha şimdiden Rusya'nın her tarafına dağılmış olan bir aydınlar ordusuna; işçi hareketine büyük bir umut ve inanç besleyen ve ona binlerce hizmette bulunmaya hazır bir sempatizanlar ordusuna sahiptir. Önümüzde muazzam büyüklükte bir görev duruyor: bütün bu orduları örgütlemek, öyle örgütlemek ki, sadece çabucak sönüp gidecek devrimci patlamalara yol açacak, düşmana sadece tesadüfi, münferit (ve bu nedenle de tehlikeli olmayan) darbeler indirecek durumda değil, bilakis düşmanı tüm cephe boyunca ısrarlı, şiddetli ve tutarlı bir mücadeleyle izleyecek, Çarlık hükümetine karşı, baskı ekip nefret biçtiği her yerde mücadele edecek durumda olalım. Fakat, köylülüğün milyonlarca kitlesi içine sınıf mücadelesi ve politik bilinç tohumunu taşımadan bu hedefe ulaşmak olanaklı mıdır? *Sınıf mücadelesinin köylülüğün içine taşınmasının* olanaksız olduğu söylenmesin: Bu sadece olanaklı değildir, aynı zamanda dikkatlerimizden kaçan ve etki alanımız dışında olan binbir yolla şimdiden gerçekleşmektedir de. Böyle bir etki için şiarı atmayı bilip, şiarı Rus köylülüğünün utanç verici köleliğin bütün kalıntılarından kurtarılması olan bayrağı açtığımızda, bu süreç çok daha kapsamlı ve daha hızlı işleyecektir. Kentlere gelen kır halkı, işçilerin, kendisine son derece anlaşılmaz gelen mücadelesini şimdiden merak ve ilgiyle izliyor ve bu hareketin haberini ülkenin en ücra köşelerine yayıyor. Hareketin dışındaki bu izleyicilerin merakının, işçilerin bütün halkın çıkarları için mücadele ettikleri doğrultusunda mutlak bir kavrayış olmasa da, en azından bu yönde berrak olmayan bir bilince yer açmasını ve bu merakın yerini giderek işçilerin mücadelesine duyulan sempatinin almasını sağlayabiliriz ve sağlamalıyız. Ve o zaman, devrimci işçi partisinin polis hükümeti üzerinde zafere ulaştığı gün, bizzat kendimiz için bile beklenmedik ve umulmadık bir hızla yaklaşacaktır.

Nisan 1901.

KIR YOKSULLARINA[54]

Köylüler İçin Açıklanmış Haliyle Sosyal-Demokratların Hedefleri

1— KENT İŞÇİLERİNİN MÜCADELESİ

Çoğu köylü, kentlerdeki işçi olaylarını duymuştur herhalde. Bazıları, bizzat başkentlerde ve fabrikalarda bulunmuş ve oralardaki, polisin ayaklanma dediği olayları görmüşlerdir. Başkaları, olaylara katılan ve resmi makamlarca kırsal bölgelere sürülen işçileri tanıyorlardır. Başka bazılarının eline, işçilerin mücadelesiyle ilgili bildiri ve broşürler geçmiştir. Bazıları da kentlerde meydana gelen olaylar hakkında bilgili insanların anlattıklarını dinlemişlerdir.

Eskiden sadece öğrenciler ayaklanırdı, şimdiyse bütün büyük kentlerde binlerce ve onbinlerce işçi ayağa kalktı. Çoğunlukla bu işçiler işverenlere, fabrika sahiplerine, kapitalistlere karşı mücadele ediyorlar. Grevler düzenliyor, fabrikalarda hepsi birden işi bırakıyor ve ücretlerinin yükseltilmesini talep ediyorlar, günde onbir değil, on değil, sadece sekiz saat çalıştırılmalarını talep ediyorlar. İşçiler, çalışanların yaşantısında daha birçok kolaylıklar talep ediyorlar. İstedikleri şunlar: Atölyelerde koşulların daha iyi olması, işçilerin sakatlanmalarının önlenmesi için makinelere emniyet mekanizmalarının takılması; işçi çocukları için okullar; hastalar için gerekli bakımın yapıldığı hastaneler; işçiler için köpek kulübeleri değil, insana yaraşır konutlar.

Polis işçilerin mücadelesine müdahale ediyor. İşçileri yakalıyor, hapse atıyor, yargılamasız memleketlerine ve hatta Sibirya'ya sürüyor. Hükümet yasalarla grevleri ve işçi toplantılarını yasaklıyor. Fakat işçi-

ler polise ve hükümete karşı da mücadele ediyorlar. İşçiler şöyle söylüyorlar: Biz, milyonlarca çalışan kitle, bugüne kadar yeterince boyun eğdik! Zenginler için bugüne kadar yeterince çalıştık, kendimiz yoksul kaldık! Birleşmek istiyoruz, bütün işçileri büyük bir işçi birliğinde (**İşçi Partisi**) birleştirmek ve birlikte daha iyi bir geleceği mücadele ederek elde etmek istiyoruz. Yeni ve daha iyi bir toplumun inşasını gerçekleştirmek istiyoruz: bu yeni, daha iyi toplumda ne zengin ne de yoksul olacak, herkes çalışacaktır. Ortak çalışmanın meyvelerinden sadece bir avuç zengin değil, bütün emekçiler yararlanmalıdır. Makineler ve diğer yetkinleştirmeler herkesin işini kolaylaştırmalıdır, milyonlarca insanın sırtından bir avuç insanın zenginleşmesini değil. Yeni, daha iyi toplum, **sosyalist toplumdur.** Bu toplumu konu edinen öğreti **sosyalizmdir.** Toplumun bu daha iyi biçimlendirilmesi için mücadele eden işçi birliklerine **sosyal-demokrat** partiler denir. Bu tür partiler (Rusya'nın ve Türkiye'nin dışında) hemen hemen bütün ülkelerde âlenen vardır ve bizim işçilerimiz de, eğitim görmüş çevrelerden sosyalistlerle birlikte, böyle bir parti kurmuşlardır: **Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi.**

Hükümet bu partiye baskı yapıyor, ama parti bütün yasaklara rağmen gizli olarak varlığını sürdürüyor, gazete ve broşürler çıkarıyor ve gizli birlikler örgütlüyor. İşçiler sadece gizli toplantılarda bir araya gelmekle kalmıyorlar, aynı zamanda üzerinde "Yaşasın Sekiz Saatlik İşgünü, Yaşasın Özgürlük, Yaşasın Sosyalizm!" yazılı bayraklarla büyük kalabalıklar halinde sokaklara dökülüyorlar. Hükümet bunun için işçileri büyük bir şiddetle cezalandırıyor. İşçilere ateş açmaları için askeri birlikler bile gönderiyor. Rus askerleri, Yaroslavl ve Petersburg'da, Riga'da, Don kıyısındaki Rostov'da ve Slatoust'ta Rus işçilerini öldürdüler.

Fakat işçiler baş eğmiyorlar. Mücadeleyi sürdürüyorlar. Şöyle diyorlar: Ne baskılar, ne hapis ne de sürgün, ne kürek cezası ne de ölüm bizi yıldıramaz. Davamız haklı bir davadır. Bütün çalışanların özgürlüğü ve mutluluğu *için* mücadele *ediyoruz. Milyon*larca insanın zorbalık, baskı ve sefaletten kurtulması için mücadele ediyoruz. İşçiler git-

tikçe bilinçleniyorlar. Sosyal-demokratların sayısı bütün ülkelerde hızla artıyor. Bütün baskılara rağmen zafer bizim olacak!

Kır yoksulları, bu sosyal-demokratların kim oldukları, ne istediklerí, halkın mutluluğu için yürüttükleri mücadelede onlara yardımcı olmak için kırda neler yapılması gerektiği konusunda açık düşüncelere sahip olmalıdır.

2— SOSYAL-DEMOKRATLAR NE İSTİYOR?

Rus sosyal-demokratları her şeyden önce **politik özgürlüğü** kazanmak istiyorlar. Özgürlüğe ise, toplumun yeni, daha iyi, sosyalist inşası uğruna mücadelede bütün Rus işçilerinin kapsamlı, açık birliğini sağlamak için gereksinim duyuyorlar.

Politik özgürlük nedir?

Bunu anlamak için köylü, ilkönce şimdiki özgürlüğünü serflikle karşılaştırmalıdır. Serflik döneminde köylü, çiftlik beyinin izni olmadan evlenmeye kalkamazdı. Şimdi herhangi bir izin olmadan evlenebiliyor. Serflik döneminde köylünün hangi günler efendisi için çalışmak zorunda olduğunu muhtar* saptardı. Bugün köylü, hangi bey için hangi gün hangi ücretle çalışacağını seçebiliyor. Serflik zamanında köylü, efendisinin izni olmadan köyünü terkedemezdi. Şimdi köylü, köy topluluğu kendisini serbest bırakırsa, borcu yoksa, bir pasaport alabilirse, vali ya da kaza polis müdürü yer değiştirmesini yasaklamazsa, istediği yere gidebilir. Demek ki köylü bugün de istediği yere gitmekte hâlâ tamamen özgür değil, bugün de tam bir seyahat özgürlüğü yok, bugün de hâlâ yarı-serflik durumunda bulunuyor. İleride Rus köylüsünün neden hâlâ yarı-serf durumunda olduğu ve bu durumdan nasıl kurtulacağından ayrıntılı bir şekilde söz edeceğiz.

Serflik hukuku altında köylü, toprak sahibinin izni olmadan servet sahibi olamaz, toprak satın alamazdı. Bugün köylü, her türlü servet sahibi olmakta özgürdür (fakat bugün de toprağı üzerinde istediği gibi

* *Rusça: Burmistr — serflik döneminde çiftlik beyi tarafından atanan köy idarecisi ve kâhyası.* —***Alm. Red.***

tasarrufta bulunmakta tam özgür değildir). Serflik hukuku altında köylü, toprak sahibi tarafından bedenen cezalandırılabilirdi. Bugün köylü, *toprak sahibi tarafından artık cezalandırılamaz*, ama buna rağmen köylü beden cezasından hâlâ tamamen kurtulmuş değildir.

Bu özgürlüğe **m e d e n i** özgürlük denir — ailevi, kişisel ve mülk edinmeyle ilgili işlerde özgürlük. Köylü ve işçi, kendi aile yaşamını kurmakta, kişisel meselelerini düzenlemekte, emeği üzerinde tasarrufta bulunmakta (efendisini seçmekte), serveti üzerinde tasarrufta bulunmakta, (tam olmasa da) özgürdür.

Fakat ne Rus işçileri, ne de bir bütün olarak Rus halkı **g e n e l y u r t t a ş l ı k** meselelerine ilişkin özgürlüğü elde edebilmiş değildir. Bütün halk, köylülerin toprak sahibine tabi oldukları gibi memurlara tabidir. Rus halkı memurları seçme hakkına, tüm devlet için yasaları hazırlayacak olan kendi temsilcilerini seçme hakkına sahip değildir. Rus halkı **d e v l e t** meselelerini tartışmak amacıyla toplantılar yapma özgürlüğüne bile sahip değildir. Tıpkı eski dönemde toprak sahibinin, köylünün rızası olmadan başına muhtar ataması gibi — rızamız olmadan başımıza getirilen memurların izni olmadan gazete ve kitap bile basamayız, memurların izni olmadan, herkesin önünde, herkes için devlet meselelerini tartışamayız!

Köylülerin toprak sahiplerinin köleleri olması gibi, Rus halkı da bugüne kadar memurların kölesi olarak kalmıştır. Serflik döneminde köylülerin medeni özgürlüklere sahip olmaması gibi, Rus halkı da bugüne kadar hâlâ **p o l i t i k** özgürlüğe sahip değildir. Politik özgürlük, halkın ortak devlet meseleleri üzerine tasarrufta bulunma özgürlüğüne sahip olması demektir. Politik özgürlük, halkın, temsilcilerini (vekillerini) Devlet Duması'na (parlamento) seçme hakkı demektir. Ancak bu bizzat halk tarafından seçilen Devlet Duması (parlamento), bütün yasaları tartışma ve çıkarma hakkına sahip olmalı, bütün vergileri ve harçları saptamalıdır. *Politik* özgürlük, halkın kendi memurlarını kendisinin seçme, devlet meselelerini düzenlemek için her çeşit toplantı tertipleme, herhangi bir izne tabi olmaksızın her türlü kitap ve gazeteyi yayınlama hakkı demektir.

Avrupa'nın bütün diğer halkları politik özgürlüğü çoktan kazandılar. Sadece Türkiye ve Rusya'da halk hâlâ sultanlık hükümetine ve

otokratik çarlık hükümetine politik kölelik içinde bulunmaktadır. Çarlık otokrasisi, Çarın sınırsız iktidarı demektir. Halk, devletin yapılanması ve yönetiminde en ufak paya sahip değildir. Tek başına çar, kişisel, sınırsız, otokratik iktidarı temelinde tüm yasaları çıkarır ve tüm memurları tayin eder. Fakat Çar doğal olarak bütün Rus yasalarını ve bütün Rus memurlarını **tanıyacak durumda değildir**. Çar, devlet içinde neler olup bittiğini dahi bilecek durumda değildir. Çar basitçe, sayıları düzineleri bulan en yüksek ve soylu memurların isteğini onaylamaktadır. Tek başına bir insan, Rusya gibi böylesine muazzam bir devleti, ne kadar isterse istesin yönetemez. Rusya'yı yöneten Çar değildir —tek kişinin otokrasisi sadece lafın gelişidir!—, Rusya, en zengin ve en asil bir avuç memur tarafından yönetilmektedir. Çar, sadece, bu bir avuç insan kendisine neyi söylemeye tenezzül etmişse onu öğrenir. Çarın bu bir avuç soylu memurun iradesine karşı davranma olanağı yoktur: kendisi de toprak sahibi olan Çar, bu soylulardandır; çocukluğundan beri hep bu tür soylu insanlar arasında yaşamıştır; onu eğiten, yetiştiren bunlardır; tüm Rus halkı hakkında sadece, bu asil soyluların, zengin çiftlik sahiplerinin ve Çarlık sarayına girebilen en zengin tüccarların bildiklerini bilir.

Her kaymakamlık binasında Çarın (bugünkü III. Aleksander'in babası) resmini bulmak mümkün. Çar, taç giyme törenine gelmiş olan kaymakamlara bir konuşma yapmaktadır. Ve Çar onlara şu emri vermektedir: **"Soylu mareşallerinize itaat ediniz!"** Bugünkü Çar II. Nikola da bu sözleri yineledi. Demek ki Çarların kendileri de ülkeyi soyluluğun yardımı olmadan, onların aracılığı olmadan yönetemeyeceklerini itiraf ediyorlar. Köylülerin soylulara itaat etmeleri gerektiğinden söz eden bu Çarlık konuşmaları hiçbir zaman unutulmamalıdır. Çarlık hükümetini en iyi hükümet biçimi olarak göstermeye çalışanların, halka hangi yalanları uydurdukları konusunda kafalar açık olmalı. Bu kişiler şöyle diyorlar: Diğer ülkelerde hükümetler seçiliyor, fakat seçilenler zenginlerdir ve bunlar adaletsiz yönetirler, yoksulları ezerler. Buna karşılık Rusya'da hükümet seçilmez; otokratik Çar her şeyi tek başına yönetir. Çar herkesin, zenginlerin de yoksulların da üzerindedir. Çar herkese karşı, zenginlere de yoksullara da aynı şekilde adildir.

Böylesi konuşmalar tamamen ikiyüzlülüktür. Her Rus, hükümetimizin adaletinin ne menem bir şey olduğunu bilir. Herkes, sade bir işçinin ya da gündelikçinin Devlet Konseyi[55] üyesi olup olamayacağını bilir. Halbuki tüm diğer Avrupa ülkelerinde fabrika işçileri ya da tarım işçileri Devlet Duması (parlamento) üyesi olmuşlardır: ve bunlar tüm halkın önünde, işçilerin sefil yaşamından söz ederler, işçileri birleşmeye ve daha iyi bir yaşam için mücadele etmeye çağırırlar. Ve hiç kimse halk temsilcilerinin bu tür konuşmalarını kesmeye cesaret edemez, hiçbir polis onların kılına dokunmaya cesaret edemez.[56]

Rusya'da seçilmiş bir yönetim yoktur, yönetenler sadece zenginler ve asiller değil, onların içinde de en kötüleri. Rusya'yı Çarlık sarayında en fazla muhbirlik yapanlar, başkalarının ayağına çelme takmayı en iyi becerenler, Çara yalan ve iftira taşıyanlar, onu pohpohlayıp kendisine dalkavukluk edenler yönetiyor. Ülke gizlice yönetiliyor. Halk hangi yasaların hazırlandığını, hangi savaşlara girilmeye niyetlenildiğini, hangi vergilerin konacağını, hangi memurların ve ne için ödüllendirildiğini ya da görevden alındığını bilmez, bilemez. Hiçbir ülkede Rusya'daki kadar çok memur yoktur. Ve bu memurlar sessiz halk üzerinde kara bir orman gibi dururlar; sade bir işçi hiçbir zaman bu karanlık ormanda yolunu bulmayı başaramaz, hiçbir zaman hakkını alamaz. Memurlara karşı rüşvet, soygun ve zorbalık nedeniyle yapılan şikayetler hiçbir zaman gün ışığına çıkmaz: her şikayet, bürokratik sürüncemeyle sonuçsuz kılınır. Tek tek insanların sesi hiçbir zaman bütün halka ulaşmaz, bu karanlık ormanda yolunu kaybeder, polis zindanında boğulur. Halk tarafından seçilmeyen ve halka karşı hesap verme yükümlülüğünde olmayan memurlar ordusu, sıkı bir örümcek ağı kurmuştur ve insanlar bu ağın içinde sinekler gibi çırpınıp dururlar.

Çarın otokrasisi memur otokrasisidir. Çarlık otokrasisi, halkın memurlara ve en çok da polise serfçe bağımlılığıdır. Çarın otokrasisi polis otokrasisidir.

İşçiler işte bu nedenle sokağa dökülüp, bayraklarına şunları yazıyorlar: "Kahrolsun Otokrasi!", "Yaşasın Politik Özgürlük!". Milyonlarca kır yoksulu da işte bu nedenle kent işçilerinin bu savaş çağrısını benimseyip desteklemelidir. Tıpkı onlar gibi, kır işçileri ve mülksüz

köylüler de, baskılardan korkmadan, düşmanın tehdit ve zorbalıklarından yılmadan, başlangıçtaki başarısızlıklara aldırmadan, bütün Rus halkının özgürlüğü için kararlı mücadeleye katılıp, her şeyden önce **halk temsilcilerinin toplanmasını** talep etmelidirler. Bütün Rusya'da halk kendi temsilcilerini (vekillerini) kendisi seçsin. Bu vekiller yüksek meclisi kursunlar; bu meclis, Rusya'da seçilmiş bir hükümet kursun, halkı memur ve polis bağımlılığından kurtarsın, halka toplanma, söz ve basın özgürlüğü güvencesi versin!

İşte sosyal-demokratların herşeyden önce istedikleri şey budur. İlk taleplerinin —**politik özgürlük talebi**— anlamı budur.

Politik özgürlüğün, Devlet Duması'na (parlamentoya) seçilme özgürlüğünün, toplantı özgürlüğünün, basın özgürlüğünün emekçi halkı bir çırpıda sefalet ve baskıdan kurtarmayacağını biliyoruz. Kentteki ve kırdaki yoksulları aniden zenginler için çalışmaktan kurtarabilecek bir araç yoktur dünyada. Çalışan halk **kendisinden başka** kimseye bel bağlamamalı, kimseye güvenmemelidir. **Eğer kendi kendisini kurtarmazsa**, hiç kimse işçiyi sefaletinden kurtarmayacaktır. Kendilerini kurtarmak için ise tüm ülkede, tüm Rusya'da işçiler bir birlikte, bir partide birleşmelidirler. Fakat otokratik polis rejimi, bütün toplantıları, bütün işçi gazetelerini, bütün işçi temsilcileri seçimlerini yasaklıyorsa, milyonlarca işçi birbiriyle birleşemez. Birleşmek için, her türlü birlik kurma hakkına, dernek kurma özgürlüğüne, politik özgürlüğe sahip olmak gereklidir.

Politik özgürlük, çalışan halkı bir çırpıda sefaletten kurtarmayacaktır ama, **işçilerin eline, sefalete karşı mücadele için bir silah verecektir.** Sefalete karşı mücadele için **bizzat işçilerin birleşmesinden** başka bir araç yoktur, olamaz. **Politik özgürlük** yoksa, milyonların birleşmesine de olanak yoktur.

Halkın politik özgürlüğü kazandığı bütün Avrupa ülkelerinde, işçiler de çoktan beri birleşmeye başlamışlardır. Ne toprağı ne de atölyesi

olan, hayatları boyunca başka insanlar için ücretli iş gören böyle işçilere bütün Avrupa'da **p r o l e t e r l e r** denir. Elli yıldan fazla bir zaman önce, işçilere, birleşin çağrısı yapıldı. "Bütün ülkelerin proleterleri, birleşiniz!" — bu sözler, son elli yılda tüm dünyayı dolaştı, bu sözler on binlerce ve yüz binlerce işçi toplantısında tekrar ediliyor, bu sözleri tüm dillerden milyonlarca sosyal-demokrat broşürde ve gazetede okuyabilirsiniz.

Milyonlarca işçiyi bir birlikte birleştirmek elbette çok zaman, sebat, inatçılık ve cesaret isteyen çok çok zor bir iştir. İşçiler yoksulluk ve sefalet içinde eziliyor, kapitalistler ve çiftlik sahipleri için ebediyen zoraki çalışmadan körelmiş olan işçiler, çoğu kez neden hep dilenci olarak kaldıklarını, bu durumdan nasıl kurtulabileceklerini düşünecek zamanı bile bulamıyorlar. İşçilerin birleşmesi her biçimde engellenmektedir: ya politik özgürlüğün olmadığı Rusya gibi ülkelerde çıplak barbarca zor yoluyla, ya sosyalizm öğretisini öğütleyen işçileri işe almayı reddetme yoluyla, ya da son olarak aldatma ve hilekârlık yoluyla. Fakat hiçbir zor, hiçbir baskı, proleterleri bütün çalışan halkı yoksulluk ve baskıdan kurtarma büyük davası için mücadele etmekten alıkoyamayacaktır. Sosyal-demokrat işçilerin sayısı durmadan artıyor. Komşumuz Almanya'da örneğin seçilmiş bir idare var. Eskiden Almanya'da da sınırsız bir otokrasi, bir kraliyet idaresi vardı. Fakat Alman halkı çok zaman önce, elli yıldan fazla bir süre önce, otokrasiyi paramparça etti ve politik özgürlüğü zor yoluyla aldı. Almanya'da yasalar Rusya'daki gibi bir avuç memur tarafından değil, **h a l k t e m s i l c i l e r i m e c l i s i** tarafından, parlamento tarafından, ya da Almanların dediği gibi **R e i c h s t a g** tarafından çıkarılmaktadır. Bu Reichstag için vekiller, bütün yetişkin erkekler tarafından seçilir. O nedenle sosyal-demokratlara kaç oy verildiği hesaplanabilir. 1887 yılında bütün oyların **o n d a b i r i** sosyal-demokratlara verilmişti. 1898 yılında (son Alman Reichstag'ı seçimlerinde) ise sosyal-demokrat oyların sayısı **ü ç k a t ı n a ç ı k t ı**. Bütün oyların **d ö r t t e b i r i n d e n f a z l a s ı** sosyal-demokratlara verildi. **İ k i m i l y o n d a n f a z l a** yetişkin erkek, **s o s y a l - d e m o k r a t v e-**

k i l l e r i parlamentoya seçti. Almanya'da tarım işçileri arasında sosyalizm henüz pek az yayılmış durumda, fakat şimdilerde onlar arasında özellikle hızlı ilerliyor. Ve toprak köleleri, gündelikçiler ve mülksüz, yoksul köylüler kentli kardeşlerine katıldıklarında, Alman işçileri zaferi kazanacak ve emekçilerin sefalet ve baskılanmasının olmayacağı bir devlet düzeni kuracaklardır.

Peki, sosyal-demokrat işçiler çalışan halkı sefaletten nasıl kurtarmak istiyorlar?

Bunu bilmek için, bugünkü toplumsal ilişkiler içinde muazzam halk kitlelerinin sefaletinin nereden geldiğini çok iyi bilmek gerekir. Zengin kentler büyüyor, görkemli mağazalar ve evler yapılıyor, demiryolları kuruluyor, sanayie ve tarıma çeşitli makineler ve yetkinleştirmeler sokuluyor — ama milyonlarca insan yoksulluktan kurtulamıyor, tüm ömürleri boyunca durmadan, sadece ailenin geçimi karşılığında çalışıyorlar. Dahası: işsizlerin sayısı gittikçe artıyor. Kırda ve kentte iş bulamayanların sayısı gittikçe büyüyor. Kırda açlık çekiyorlar, kentlerde evsiz barksızlar ve avareler sürüsünü artırıyorlar, vahşi hayvanlar gibi varoşların toprak damlarında ya da Moskova'daki Kitrov Pazarı'nda olduğu gibi korkunç izbelerde ve bodrumlarda yaşıyorlar.

Nasıl böyle olabiliyor? Zenginlik ve lüks artarken, emekleriyle bütün bu zenginlikleri yaratan milyonlarca ve on milyonlarca insan yine yoksulluk ve sefalet içinde kalmaya devam ediyor? Köylüler açlıktan ölür, işçiler işsiz dolaşırken, tüccarlar yabancı ülkelere milyonlarca pud tahıl ihraç ediyor, pazar olmadığı için satılamayan bir sürü ürün ortada kaldığından, fabrika ve işletmeler duruyor?

Bunlar herşeyden önce, toprak ve arazilerin korkunç büyük bir kısmı, ayrıca fabrikalar, işletmeler, atölyeler, makineler, binalar, gemiler mülkiyet olarak az sayıda zengine ait olduğu için oluyor. Bu topraklarda, fabrika ve atölyelerde milyonlarca insan çalışıyor — fakat bunlar birkaç bin ya da birkaç on bin zengine, çiftlik sahibine, tüccara ve fabrikatöre aittir. Halk, ücret karşılığında, para karşılığında, bir lokma ekmek karşılığında bu zenginler için çalışıyor. İşçilerin sefalet içindeki geçimleri dışında geriye kalan her şey zenginlerin eline geçiyor, bü-

tün bunlar onların kârı, onların "geliri"dir. Makinelerin, çalışmadaki yeniliklerin sağladığı bütün avantajlar, toprak sahipleri ve kapitalistlere yarıyor: onlar milyonlarına milyonlarca servet katarken, işçilere bu zenginlikten sadece acınacak kırıntılar düşüyor. İşçiler birlikte çalışmak için birleştiriliyorlar: büyük çiftliklerde ve büyük fabrikalarda yüzlerce, hatta bazen binlerce işçi çalışıyor. Çeşitli makinelerin kullanıldığı koşullarda emeğin böylesine birleştirilmesi emeği daha üretken kılıyor: bir işçi, eskiden, ayrı ayrı ve makine kullanmadan çalışan düzinelerce işçinin yaptığından çok daha fazla iş çıkarıyor. Fakat bu başarılardan, emeğin bu bereketliliğinden emekçilerin tümü değil, bilakis çok az sayıda büyük toprak sahibi, tüccar ve fabrikatör yararlanıyor.

Çoğu kez, çiftlik sahipleri ve tüccarların halka "iş **verdikleri**", yoksullara bir kazanç kapısı "açtıkları" söylenir. Örneğin yakınlardaki fabrikanın ya da çiftliğin, yörenin köylülerini "**geçindirdiği**" ifade edilir. Gerçekte ise işçiler emekleriyle hem kendilerini, hem de kendileri çalışmayan herkesi **geçindirirler. Fakat** çiftlik sahibinin toprağında, fabrikada ya da demiryollarında çalışma **izni için** işçi, mülk sahibine, üretilen her şeyi **karşılıksız olarak verir**, kendisi ise sadece kıt bir ücret alır. Dolayısıyla gerçekte çiftlik sahipleri ve tüccarlar işçilere iş vermez, bilakis işçiler, emeklerinin en büyük kısmını karşılıksız verdikleri için, hepsini emekleriyle geçindirirler.

Devam edelim. Bütün modern devletlerde halkın sefaletinin kaynağı, işçilerin her türlü eşyayı satmak için, pazar için üretmeleridir. Fabrika sahibi ve zanaat ustası, çiftlik sahibi ve zengin köylü şu ya da bu eşyayı üretirler, hayvan yetiştirir, tahıl ekip biçerler **ve hepsini satmak için**, karşılığında **para** almak için yaparlar. Artık para her yerde temel güç haline gelmiştir. İnsan emeğinin her türlü ürünü para karşılığında değiştirilir. Parayla istenilen her şey alınabilir. Hatta parayla insan da satın alınabilir, yani mülksüz insan, parası olanlar için çalışmaya zorlanabilir. Eskiden toprak ve arazi temel güçtü — serflik döneminde böyleydi; toprağı olan, iktidara

ve güce de sahipti. Bugün ise para, sermaye, temel güç haline gelmiştir. Parayla istendiği kadar toprak alınabilir. Para yoksa, toprak da fazla bir işe yaramaz: saban ya da öteki tarım aletleri neyle alınacaktır, hayvanlar, giyim eşyası ve diğer kent ürünleri nasıl alınacak, en azından vergiler nasıl ödenecektir? Para uğruna neredeyse bütün çiftlik sahipleri, topraklarını bankalarda rehine koymuşlardır. Para temin etmek için hükümet, zenginlerden ve bütün dünyadaki bankacılardan borç alır ve bu borçlar için her yıl yüzlerce milyon ruble faiz öder.

Para uğruna bugün herkes birbiriyle acımasız bir mücadele içinde. Herkes mümkün olduğunca ucuz almaya, mümkün olduğunca pahalıya satmaya çalışıyor, herkes herkesi geçme, mümkün olduğunca çok satına, fiyatları düşürme, kârlı bir pazarı ve kârlı bir siparişi ötekilerden gizleme çabası içinde. Para uğruna yapılan bu genel yarışta en kötü durumda olanlar küçük insanlardır, küçük zanaatkârlar, küçük köylülerdir: bunlar her zaman zengin tüccarın ve zengin köylünün gerisinde kalırlar. Bunların hiçbir rezervleri yoktur, bugünden yarına yaşarlar, önlerine çıkan her zorlukta, her felakette ellerindeki son eşyayı da rehine yatırmak ya da çift hayvanlarını yok pahasına satmak zorunda kalırlar. Bir kez herhangi bir Kulak'ın ya da tefecinin pençesine düştüler mi, bu durumdan kurtulmaları pek ender mümkün olur, çoğu durumda ise tamamen yıkılıp giderler. Her yıl onbinlerce, yüzbinlerce küçük köylü ve zanaatkâr, kulübelerini kapatıp, bir parça topraklarını köy topluluğuna bedava terkederek ücretli işçi, tarım işçisi, vasıfsız işçi, proleter haline gelmektedir. Zenginler ise para uğruna bu mücadelede daha da zenginleşirler. Bankalarda milyonlarca ruble biriktiren zenginler, sadece kendi paralarının yardımıyla değil, aynı zamanda bankalarda bulunan yabancı paraların da yardımıyla servetlerini büyütürler. Dar gelirliler bankalara yatırdıkları on ya da yüz ruble için, ruble başına üç ya da dört kopek faiz alırken, zenginler ise bu tutarları milyonlar halinde bir araya getirip, bu milyonlarla cirolarını genişletir ve ruble başına on ya da yirmi kopek kazanırlar.

O nedenle sosyal-demokrat işçiler, halkın yoksulluğuna son vermenin ancak, bütün devlette mevcut düzeni baştan aşağı değiştirmek ve **sosyalist düzeni** kurmak, yani büyük toprak sahip-

lerinin çiftlikleri, fabrika sahiplerinin fabrikaları ve işletmeleri, banka sahiplerinin para sermayelerini ellerinden almak, bunların **özel mülkiyetini** ortadan kaldırmak ve bunların mülkiyetini tüm devletteki çalışan halkın tümünün eline vermekle mümkün olduğunu söylüyorlar. O zaman, işçilerin emeği üzerinde başkalarının emeğiyle yaşayan zenginler değil, işçilerin kendileri ve onlar tarafından seçilen temsilciler tasarrufta bulunacaklardır. O zaman herkesin emeğinin meyveleri ve bütün iyileştirmelerin ve makinelerin yararları bütün emekçilere, bütün işçilere yarayacaktır. O zaman zenginlik daha da hızlı artacaktır, çünkü işçiler kendileri için, kapitalist için olduğundan daha iyi çalışacaklardır, işgünü kısalacak, işçilerin hayat standardı yükselecek, bütün yaşamları tamamen değişecektir.

Fakat tüm devletteki mevcut düzeni değiştirmek kolay bir iş değildir. Bunun için çok çalışmak, uzun ve yılmaz bir mücadele gereklidir. Bütün zenginler, bütün mülk sahipleri, tüm **burjuvazi*** bütün güçleriyle servetlerini koruyacaktır. Tüm **zenginler sınıfını** korumak için memurlar ve ordu ayağa kalkacaktır, çünkü hükümetin kendisi de zenginler sınıfının elindedir. İşçiler, başkalarının emeğiyle yaşayanlara karşı mücadele için tek adammışçasına birleşmelidir; işçiler kendilerini ve bütün mülksüzleri bir **işçi sınıfı** halinde, **proletarya sınıfı** halinde birleştirmelidir. Mücadele, işçi sınıfı için kolay olmayacaktır, ama bu mücadele mutlaka işçilerin zaferiyle sona erecektir, çünkü burjuvazi, ya da başkalarının emeğiyle yaşayanlar, halkın çok küçük bir bölümünü oluştururlar. İşçi sınıfı ise halkın ezici çoğunluğudur. Mülk sahiplerine karşı işçiler — bu, binlere karşı milyonlar demektir.

İşçiler Rusya'da bu büyük mücadele için bir sosyal-demokrat işçi partisinde birleşmeye başladılar bile. Gizlice, polisin bilgisi dışında birleşmek ne kadar zor olsa da, yine de bu birlik güçlenmekte ve bü-

* *Burjuva, mülk sahibi demektir. Burjuvazi, tüm mülk sahiplerinin hepsidir. Büyük burjuva büyük mülk sahibi, küçük burjuva küçük mülk sahibi demektir. Burjuvazi ve proletarya, mülk sahipleri ve işçiler, zenginler ve mülksüzler, başkalarının emeğiyle yaşayanlar ve ücret karşılığında başkaları için çalışanlar demekle aynıdır.*

yümektedir. Fakat Rus halkı politik özgürlüğü kazanmış olduğunda, işçi sınıfının birliği davası, sosyalizm davası kıyaslanmaz ölçüde hızla, Alman işçileri arasında olduğundan daha büyük bir hızla ilerleyecektir.

3— KIRDA ZENGİNLİK VE YOKSULLUK, MÜLK SAHİPLERİ VE İŞÇİLER

Şimdi sosyal-demokratların ne istediklerini biliyoruz. Bütün zenginler sınıfına karşı halkın sefaletten kurtuluşu için mücadele etmek istiyorlar. Fakat ülkemizde kırda yoksulluk kenttekinden daha az değil, hatta belki daha da büyüktür. Kırda yoksulluğun ne kadar büyük olduğundan burada söz etmek istemiyoruz: Kırda bulunmuş her işçi, ve her köylü, kırdaki sefaleti, açlığı, soğuğu, perişanlığı çok iyi bilir.

Fakat köylü, **n e d e n** açlık ve sefalet çektiğini, neden mahvolduğunu, ve bu durumdan kendisini **n a s ı l** kurtarabileceğini bilmez. Bunu bilebilmek için, her şeyden önce, kırda ve kentte her türlü yoksulluğun ve sefaletin kaynağının ne olduğunu iyi kavramak gerekir. Mülksüz köylülerin ve tarım işçilerinin kent işçileriyle birleşmesi gerektiğinden söz ettik ve bunun gerekliliğini gördük. Fakat bu yetmez. Bundan başka, kırda kimin zenginlerden, mülk sahiplerinden yana, ve kimin işçilerden, sosyal-demokratlardan yana olacağını bilmek gerekir. Sermaye temin etme ve başkalarının emeğiyle yaşamada çiftlik sahiplerinden aşağı kalmayan çok köylü olup olmadığını bilmek gerekir. Bu husus iyice bilinmezse, sefalet üzerine hiçbir lafla bir yere varılmayacak, kır yoksulları, kırda **k i m i n** birbiriyle ve kent işçileriyle birleşeceğini, bunun **e m i n** bir ittifak olması, köylünün çiftlik sahibinin dışında bir de kendi kardeşi tarafından —zengin köylü tarafından— dolandırılmaması için **n e l e r** yapmak gerektiğini kavramayacaktır.

Burada yolumuzu bulabilmek için, şimdi kırda çiftlik sahiplerinin gücünün ne kadar büyük ve zengin köylülerin gücünün ne kadar büyük olduğunu görelim.

Çiftlik sahiplerinden başlayalım. Onların gücü hakkında, her şeyden önce özel mülkiyetlerinde bulunan toprak miktarına bakarak bir

yargıda bulunabiliriz. Avrupa Rusya'sında köylülerin toprak payları ve özel araziler toplam 240 milyon desiyatin* civarında tutmaktadır (özel olarak ele almak istediğimiz hazine arazileri buna dahil değildir). Bu 240 milyon desiyatinden, köylülerin elinde, yani **on milyondan fazla hanenin** elinde 131 milyon desiyatin bulunmaktadır. Buna karşılık özel mülk sahiplerinin, yani **yarım milyondan az ailenin** elinde 109 milyon desiyatin toprak bulunmaktadır. Yani ortalama bir hesap yapılacak olsa bile, bir köylü ailesine 13 desiyatin, bir özel mülk sahibi aileye ise 218 desiyatin düşmektedir! Oysa birazdan göreceğimiz gibi, toprak dağılımındaki eşitsizlik çok daha büyüktür.

Özel mülk sahiplerinin 109 milyon desiyatin arazisinden **yedi** milyonu **has tımar** arazisidir, yani hanedanın özel mülküdür. Ailesiyle birlikte Çar, çiftlik sahipleri içinde birincidir, Rusya'nın en büyük çiftlik sahibidir. Bir aile, **yarım milyon** köylü ailesinden **daha fazla** toprağa sahiptir! Ayrıca kilise ve manastırlar yaklaşık **altı** milyon desiyatin toprağın sahibidir. Papazlarımız köylülere diğerkâmlığı [şahsi menfaatlerine bakmamayı —ÇN] ve perhizi vaaz ediyorlar, ama kendileri meşru ya da gayrimeşru yollardan muazzam miktarlarda toprak edinmişlerdir.

Yaklaşık iki milyon desiyatin toprak kent ve banliyölere, bir o kadarı da çeşitli ticaret ve sanayi şirketlerine aittir. 92 milyon desiyatin toprak (tam rakam 91 605 845'tir ama basit olsun diye yuvarlak rakam aldık) **yarım milyondan az** (481 358) özel mülk sahibi aileye aittir. Bu ailelerin yarısı çok küçük mülk sahiplerinden oluşur; bunlardan her biri on desiyatinden az toprağa sahiptir. Ve hepsi birlikte toplam bir milyon desiyatinden az toprağa sahiptir. **Altı bin** ailenin her biri **bin** desiyatinden **fazla** toprağa; hepsi birlikte ise **altmışbeş milyon desiyatin toprağa** sahiptir. Büyük toprak sahiplerinin elinde ne muazzam miktarda toprak ve arazi biriktiği şuradan da anlaşılmaktadır ki,

* *Toprak miktarına ilişkin bütün bu ve aşağıdaki rakamlar çok eskidir. 1877—78 yılına ilişkindir. Fakat daha yeni rakamlar yoktur. Rus hükümeti ancak karanlıkta tutunabiliyor, o nedenle bizde ülkenin tüm parçalarında halkın yaşamına ilişkin tam ve gerçek veriler pek ender toplanıyor.*

b i n d e n b i r a z a z s a y ı d a (924) ailenin her biri **o n b i n d e s i y a t i n d e n f a z l a t o p r a ğ a** sahiptir ve bunlar hep birlikte **2 7 m i l y o n d e s i y a t i n d e n** fazla toprağı ellerinde bulundurmaktadır! Bin aile, iki milyon köylü ailesi kadar toprağa sahiptir.

Birkaç bin zengin böyle sonsuz miktarda toprağı ellerinde tuttukları sürece, milyonlarca ve on milyonlarca insanın sefalet ve açlık çekmek **z o r u n d a** olduğu ve **d a i m a** açlık ve sefalet **ç e k e c e k l e r i** açıktır. O zamana kadar da devlet erkinin, bizzat hükümetin (Çarlık hükümetinin de) yularının bu büyük toprak sahiplerinin elinde olacağı açıktır. Kır yoksulları, bu çiftlik sahipleri sınıfına karşı yılmaz, çılgınca bir mücadele vermek için kendileri birleşmedikleri, bir sınıf olarak birleşmedikleri sürece, hiç kimseden ve hiçbir yerden yardım bekleyemeyeceği açıktır.

Burada belirtmek gerekiyor ki, ülkemizde pekçok insan (hatta birçok eğitim görmüş insan), "devlet" daha pekçok toprağa sahiptir derken, çiftlik sahipleri sınıfının gücü hakkında çok yanlış bir fikre sahiptir. Köylülüğün bu kötü akıl hocaları şöyle diyorlar: "Rusya topraklarının büyük bir kısmı şimdiden devlete aittir" (bu sözler "Revolutsionnaya Rossiya" gazetesi, sayı 8, sayfa 8'den alınmıştır). Bu insanların yanılgısı şuradadır. Avrupa Rusyası'nda 150 milyon desiyatin toprağın **d e v l e t e** *ait* olduğunu duymuşlardır. Bu doğrudur. Ne var ki, bu 150 milyon desiyatinin neredeyse tamamen **U z a k K u z e y ' d e k i** Arhangelsk, Vologda, Olonets, Vyatka ve Perm illerindeki **ç o r a k t o p r a k l a r d a n v e o r m a n l a r d a n** ibaret olduğunu unutmuşlardır. Yani devlete şimdiye kadar işletmeye tamamen elverişsiz olan araziler kalmıştır. Devletin elindeki verimli toprak ise **d ö r t m i l y o n d e s i y a t i n d e n a z d ı r.** Ve bu verimli hazine arazileri (örneğin Samara ilinde böyle çok toprak vardır) çok ucuza, yok pahasına zenginlere kiralanmaktadır. Zenginler bu topraklardan binlerce ve on binlerce desiyatinini alıp, sonra da bunları fahiş fiyatlarla köylülere kiralamaktadırlar.

Hayır, devletin çok toprağı olduğunu söyleyenler köylülere çok kötü akıl hocalığı yapıyorlar. Gerçekte büyük özel toprak sahiplerinin

(bunlar arasında şahsen Çarın da) elinde çok miktarda iyi toprak var ve devlet bütçesi de bu büyük toprak sahiplerinin elinde. Kır yoksulları birleşmeyi ve bu birleşme sayesinde tehdit edici bir güç olmayı başaramadıkları sürece, "devlet" daima çiftlik sahipleri sınıfının itaatkâr hizmetkârı olarak kalacaktır. Ve şu da unutulmamalıdır ki, eskiden neredeyse sadece soylular çiftlik sahibiydi. Soyluların şimdi de bir sürü toprağı var (1877—78 yılında 115 bin soylu 73 milyon desiyatin toprağa sahipti). Fakat bugün temel güç para olmuştur, sermaye olmuştur. Tüccarlar ve zengin köylüler çok büyük miktarda toprak satın aldılar. Otuz yıl boyunca (1863'ten 1892'ye kadar) soyluların altı yüz milyon rubleden fazla değerde toprak kaybettikleri sanılıyor (yani satın aldıklarından çok satmışlardır). Tüccarlar ve itibar sahibi vatandaşlar ise 250 milyon ruble tutarında toprak satın almışlardır. Köylüler, Kazaklar ve "diğer kır sakinleri" (hükümetimiz "soylu" ve "kibar insanlar"dan farklı olarak sade soylu insanları böyle adlandırır) 300 milyon ruble değerinde toprak satın almışlardır. Sonuç olarak, her yıl bütün Rusya'da köylüler 10 milyon ruble değerinde toprağı özel mülk olarak satın almaktadırlar.

Demek ki, köylü var, köylü var: Birileri açlık ve sefalet çekerken, diğerleri zenginleşiyor. Demek ki, çiftlik sahiplerine eğilim gösteren, işçilere karşı zenginleri savunacak olan gittikçe artan sayıda zengin köylü var. Ve kent işçileriyle birleşmek isteyen kır yoksulları bunu iyi düşünmeli, bu tür zengin köylülerin çok olup olmadığını, güçlerini ve bu güce karşı mücadelede nasıl bir ittifaka gereksinim duyduğumuzu bilmelidir. Biraz önce, köylülere kötü akıl hocalığı yapanlardan söz ettik. Bu kötü akıl hocaları şöyle demek âdetindedirler: Köylülerin bir birliği zaten var. Bu birlik Mir'dir, köy topluluğudur. Mir büyük bir güçtür. Mir sayesindeki bu birlik köylüleri sımsıkı birleştirir; Mir köylülüğü örgütü (yani birliği, ittifakı) devasadır (yani son derece büyüktür, korkunç büyüktür).

Bu doğru değildir. Bu bir masaldır. İyi niyetli insanlar uydurmuş olsa da, yine de bir masaldır. Masallara kulak asacak olursak, davamıza, kır yoksullarının kentli işçilerle ittifakı davasına sadece zarar veririz. Her kır sakini etrafına dikkatle baksın: Mir'deki birleşmenin,

köy topluluğunun, **bütün** zenginlere karşı, başkasının emeğiyle yaşayanların **hepsine** karşı savaşmak için yoksullarının bir birliğine benzer yanı var mı? Hayır, yok, olamaz. Her köyde, her beldede, çok sayıda tarım işçisi, çok sayıda yoksullaşmış köylüyle, bizzat kendileri tarım işçisi tutan ve "ebediyen" toprak satın alan zenginler bulunur. Bu zenginler de köy topluluğunun üyesidirler, ve buralarda bunların sözü geçer, çünkü bir güç oluştururlar. Peki bize zenginlerin de üyesi olduğu, zenginlerin belirleyici oldukları bir birlik mi gerekiyor? Kesinlikle hayır. Bize, zenginlere karşı **savaşmak için** bir birlik gerek.

Dolayısıyla Mir birliği bizim hiç işimize yaramaz. Bize gönüllü bir birlik gerek, sadece, kent işçileriyle birleşmenin zorunluluğunu kavramış insanların bir birliği gerek. Köy topluluğu ise gönüllü değil zorunlu bir birliktir. Bu birliğe sadece zenginler için çalışan, zenginlere karşı birleşip mücadele etmek isteyen insanlar dahil değildir. Bu birlikte aynı zamanda, kendi istekleriyle değil, anne-babaları bu topraklar üzerinde yaşadıkları, bu toprak sahibi için çalıştıkları, resmi makamlar onları bu beldeye kaydettikleri için birliğin içinde bulunan her türden insan vardır. Yoksul köylülerin, köy topluluğundan çıkmak, bu topluluğa polisin başka bir kaymakamlığa kaydettiği ama birliğimiz için belki tam da burada gereksinim duyduğumuz yabancı birini almak konusunda hiçbir hakları yoktur. Hayır, bize bambaşka bir birlik gerek, başkalarının emeğiyle yaşayanlara karşı savaşım yürütecek işçi ve yoksul köylülerden oluşmuş gönüllü bir birlik gerek.

Mir'in bir güç olduğu zaman çoktan geçti. Ve bu zaman bir daha hiç geri gelmeyecek. Mir, köylüler arasında neredeyse hiç toprak kölesinin ve iş bulmak umuduyla tüm Rusya'yı dolaşan işçilerin, aynı zamanda neredeyse hiç zenginin bulunmadığı, derebeyinin baskısının bütün köylüler üzerinde eşit olduğu dönemlerde bir güçtü. Oysa bugün para temel güç olmuştur. Bir ve aynı beldenin üyeleri de —yırtıcı hayvanlar gibi— birbirleriyle kıyasıya mücadele etmektedir. Parası olan köylüler, kendi köylülerini bazı çiftlik sahiplerinden daha çok ezmekte, soyup soğana çevirmektedir. Bize bugün gereken Mir birliği değil, **paranın gücüne** karşı, sermayenin gücüne karşı,

çeşitli beldelerin bütün tarım işçilerinin ve mülksüz köylülerin birliğidir, toprak sahipleri ve zengin köylülere karşı mücadele için bütün kır yoksullarının kentli işçilerle birliğidir.

Çiftlik sahiplerinin gücünün ne kadar büyük olduğunu gördük. Şimdi de zengin köylülerin sayısının çok olup olmadığını ve güçlerinin ne kadar büyük olduğunu görelim.

Çiftlik sahiplerinin gücünü, çiftliklerinin büyüklüğüne, sahip oldukları toprak miktarına bakarak değerlendirdik. Çiftlik sahipleri, toprakları üzerinde özgürce tasarruf ederler, onları istedikleri gibi alıp satabilirler. O nedenle, sahip oldukları toprak miktarına dayanarak güçleri tam olarak değerlendirilebilir. Buna karşılık ülkemizde köylüler bugüne kadar toprakları üzerinde özgürce tasarruf etme hakkından yoksundur, bugüne kadar hâlâ yarı-serf durumunda yaşamaktadır, beldelerine bağlanmışlardır. Bu nedenle zengin köylülerin gücü ellerindeki toprak miktarına dayanarak saptanamaz. Zenginleşmelerini sağlayan, kendilerine tahsis edilmiş toprak parçaları değildir: Çok büyük miktarda toprak **satın alıyorlar**, bu toprakları gerek "ebediyen" (yani özel mülkiyetleri olarak), gerekse de "birkaç yıllığına" (yani kiralıyorlar) satın alıyorlar; toprakları, toprak sahiplerinden olduğu gibi, zor durumda kaldığı için toprağını elden çıkaran, kiraya vermek zorunda kalan köylülerden de satın alıyorlar. Bu nedenle zengin, orta ve yoksul köylüleri, sahip oldukları beygir sayısına göre ayırmak doğru olacaktır. Çok sayıda beygiri olan köylü, genellikle her zaman bir zengin köylüdür; elinde birçok iş hayvanı bulunduruyorsa, bu onun epeyce çok toprak ektiğini, kendi toprak payının dışında, başka topraklara ve para rezervlerine sahip olduğunu gösterir. Ayrıca tüm Rusya'da (Sibirya ve Kafkasya dışında Avrupa Rusyası'nda) çok sayıda beygire sahip olan köylülerin sayısını hesaplama olanağımız da var. Elbette bütün Rusya'da sadece bir ortalamadan söz edilebileceği unutulmamalıdır: tek tek kazalarda ve illerde çok büyük farklar vardır. Örneğin kentlerin yakınlarında az sayıda beygiri olan zengin köylüler de vardır. Bu köylüler son derece kârlı bir iş olan sebzecilikle uğraşırlar; diğerlerinin beygiri azdır ama buna karşılık çok sayıda inekleri vardır ve sütçülük yaparlar. Rusya'nın her yerinde, topraktan değil,

ticari işlerden zenginleşen köylüler de vardır: bunlar yağhaneler, kırma değirmenleri ve başka işletmeler kurarlar. Kırda yaşayan herkes, köyündeki ya da kazasındaki zengin köylüleri çok iyi bilir. Fakat biz, bu zengin köylülerden tüm Rusya'da ne kadar olduğunu, ne kadar güçleri bulunduğunu bilmeliyiz ki, yoksul köylü rastgele, gözü kapalı gitmesin, dostlarının kimler, düşmanlarının kimler olduğunu bilsin.

Öyleyse şimdi, beygir bakımından zengin ve beygir bakımından yoksul köylülerin çok olup olmadığını görelim. Rusya'da toplam olarak yaklaşık **on milyon** köylü hanesi bulunduğunu daha önce söyledik. Bütün bu ailelerde toplam **onbeş milyon** beygir olduğu sanılmaktadır (14 yıl önce 17 milyondu, günümüzde bu rakam azalmıştır). Yani ortalama olarak **on** haneye **onbeş** at düşüyor. Fakat tüm mesele şu ki, bunlardan bazılarının, çok azının, çok sayıda beygiri var; diğerlerinin, çok büyük kısmının ise ya çok az beygiri var, ya da hiç yok. Beygirsiz köylülerin sayısı **en azından üç milyondur**, buna ek olarak yaklaşık üç buçuk milyon köylünün sadece **bir atı** var. Bunlar ya tamamen malıvolmuş, ya da yoksul köylülerdir. Biz bunlara kır yoksulları diyoruz. On milyondan **altı buçuk** milyonu, yani **neredeyse üçte ikisi** bu tür köylüdür! Bundan sonra her biri bir çift iş hayvanına sahip orta köylüler gelir. **Yaklaşık iki** milyon köylü hanesi **yaklaşık dört** milyon beygire sahiptir. Bunları ikiden fazla iş hayvanına sahip zengin köylüler izler. Bunlar **birbuçuk** milyon hanedir, fakat **yedibuçuk** milyon beygire sahiptir.* Bunun anlamı şudur: Çiftliklerin yaklaşık altıda biri, tüm beygirlerin yarısına sahiptir.

* *Burada sadece yaklaşık, ortalama rakamları aldığımızı bir kez daha belirtelim. Belki zengin köylülerin sayısı bir buçuk milyon değil de bir milyon iki yüz elli bin veya bir milyon yedi yüz elli bin, ya da hatta iki milyon da olabilir. Bu büyük bir fark değildir. Burada önemli olan, her bini ve her yüz bini dikkate almak değil, zengin köylülerin gücünün ne kadar büyük olduğunu ve hangi durumda bulunduklarını iyice kavramaktır; dost ve düşmanını ayırt edebilmek, boş sözlerle yanıltılmamak için yoksulların, özellikle de zenginlerin durumunu tam olarak bilmektir.*

Her kır işçisi kendi kazasını ve komşu kazaları tam olarak gözden geçirsin. Bizim hesabımızın doğru olduğunu, ortalama olarak her yerde aynı sonucun çıktığını görecektir: yüz haneden onu, en fazla yirmisi zengin, yaklaşık yirmisi orta, geriye kalanlar ise yoksul köylüdür.

Bunu bildiğimizde, zengin köylülerin gücü hakkında oldukça doğru bir yargıda bulunabiliriz. Sayı olarak çok azdırlar: çeşitli beldelerde, çeşitli kazalarda her yüz aileden sadece bir-iki düzinesini oluştururlar. Fakat bu az sayıdaki hane en zenginleridir. O nedenle de bütün Rusya'da tüm diğer köylülerin tamamının sahip oldukları kadar beygire sahiptirler. Dolayısıyla bunlara ait olan ekim alanı da, bütün köylülerin sahip oldukları ekim alanının nerdeyse yarısıdır. Yani bu köylüler, ailelerinin ihtiyacının çok ötesinde tahıl kaldırırlar. Çok miktarda tahıl satarlar. Bunlar için tahıl sadece beslenmelerine değil, aynı zamanda ve her şeyden önce satışa, para kazanmaya hizmet eder. Bu köylüler para biriktirebilirler. Bu paraları tasarruf sandıklarına ve bankalara yatırırlar. Mülk olarak toprak satın alırlar. Rusya'da her yıl ne kadar toprağın köylüler tarafından satın alındığından daha önce söz etmiştik; bu arazilerin neredeyse tümü bu köylülerin eline geçer. Kır yoksulları toprak almayı değil, karnını doyurma olanaklarını düşünmek zorundadır. Paraları çoğu zaman sadece ekmek için bile yetmezken, toprak almayı nasıl düşünsünler. O nedenle çeşitli bankalar, özellikle de Köylü Bankası,[57] (köylüleri aldatanların ve bazı safdillerin iddia ettikleri gibi) toprak alabilmeleri için bütün köylülere değil, sadece çok az sayıda köylüye, sadece zengin köylülere yardım etmektedir. O nedenle de, daha önce sözünü ettiğimiz köylülerin kötü akıl hocaları, köylülerin toprak alımı hakkında, toprakların sermayeden emeğe geçtiğini söylerken, yalan söylemektedirler. Toprak emeğe, yani mülksüz insanlara hiçbir zaman geçemez, çünkü toprak için para ödemek gerekir. Yoksul köylülerde ise fazla paradan söz bile edilemez. Toprak sadece paralı zengin köylülere, sermayeye, kır yoksullarının kentli işçilerle ittifak halinde ona karşı **s a v a ş m a k** zorunda oldukları kişilere geçmektedir.

Zengin köylüler toprağı sadece "ebediyen" satın almakla kalmazlar, *aynı zamanda* uzun yıllar için en çok toprak kiralayanlar da onlardır. Geniş toprakları kiralamakla kır yoksullarının topraklarını ellerinden alırlar. Örneğin Poltova ilinin bir kazasında (Konstantinograd kazasında) zengin köylülerin ne kadar toprak kiraladıkları hesaplanmış-

tır. Ve ne görülmüştür? Otuz ya da daha fazla desiyatin toprak kiralayan ancak pek az köylü vardır, onbeş hane başına sadece iki. Fakat bu zengin köylüler kiralanan tüm toprakların **y a r ı s ı n ı** ele geçirmişlerdir, her zengin köylü başına ortalama **7 5 d e s i y a t i n** kiralanmış toprak! Ya da örneğin Taurien ilinde, köylülerin **M i r** yoluyla, köy topluluğu yoluyla devletten kiraladıkları toprakların ne kadarını zengin köylülerin ele geçirdiği hesaplanmıştır. Zengin köylülerin —sayı olarak hanelerin topu topu **b e ş t e b i r i** —, kiralık toprakların **d ö r t t e ü ç ü n ü** ele geçirdikleri anlaşılmıştır. Toprak her yerde para karşılığında tahsis edilmektedir, paraya ise ancak az sayıdaki zengin köylüler sahiptir.

Çok miktarda toprak şimdi bizzat köylüler tarafından da icara verilmektedir. Köylüler toprak paylarını elden bırakıyorlar, çünkü hayvanları, tohumları yok, iktisatları için paraları yok. Para olmayınca bugün toprak da işe yaramıyor. Örneğin Samara ili Novouzensk kazasında her üç zengin köylü hanesinden biri ya da ikisi ya kendi beldesinden ya da yabancı bir beldeden **p a y t o p r a ğ ı k i r a l a m a k t a d ı r .** Topraklar, ya bir beygiri olan ya da hiç beygiri olmayan köylüler tarafından kiraya verilmektedir. Taurien ilinde köylü ailelerinin en az **ü ç t e b i r i ,** topraklarını kiraya vermektedir. Tüm köylü toprak payının **d ö r t t e b i r i** —ikiyüzelli bin desiyatin— kiraya verilmektedir. Ve bu ikiyüzelli bin desiyatinden 150 000 desiyatini (beşte üçü) zengin köylülerin eline geçmektedir! Mir birliğinin, köy topluluğunun kır yoksulları için işe yarar olup olmadığını buradan da görebiliriz. Bu köy birliklerinde kimin parası varsa, güç de ondadır. Bize ise, tüm köy topluluklarından kır yoksullarının bir birliği gerektir.

Toprak alımında olduğu gibi, köylüler saban, harman makinesi ve diğer yeni aletlerin ucuza satın alınabileceği laflarıyla da aldatılmaktadır. Zemstvolarda depolar kurulmakta, arteller oluşturulmakta ve şöyle denmektedir: Yeni geliştirilmiş aletler köylülüğün durumunu iyileştirecektir. Bu sadece bir aldatmacadır. Bütün bu daha iyi aletler sadece zenginlerin eline geçmekte, yoksulların eline ise neredeyse hiçbir şey geçmemektedir. Onların aklından saban ya da harman makinesi almak

geçmiyor — yeter ki yaşayabilsinler! Bu tür bir "köylüler için yardım", zenginlere yardımdan başka bir şey değildir. Fakat ne toprağı, ne hayvanı, ne de rezervleri olan yoksullar kitlesine daha iyi aletleri ucuza satarak yardım edilemez. Örneğin Samara ilinin bir kazasında, geliştirilmiş aletlerden zenginlerde ne kadar, yoksullarda ne kadar olduğu hesaplanmıştır. Hanelerden **beşte birinin**, yani zengin köylülerin, tüm geliştirilmiş aletlerin neredeyse **dörtte üçüne**, yoksul köylülerin, yani bütün hanelerin **yarısının** ise **otuzda birine** sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Hiç beygiri olmayan ya da sadece bir beygiri olan hane sayısı, toplam 28 000 haneden 10 000 hane tutmaktadır; ve bu 10 bin hane, tüm kazadaki bütün köylü ailelerinin elinde bulunan 5724 geliştirilmiş tarım aletinden sadece **yedisine** sahiptir. 5724 aletten sadece 7 — işte güya "bütün köylülüğe" yararlı olan bütün bu iktisat iyileştirmelerinden, saban ve harman makinelerinin yayılmasından kır yoksullarına düşen pay!

Son olarak zengin köylülüğün en önemli özelliklerinden biri, **tarım işçileri ve gündelikçiler tutmasıdır.** Tıpkı çiftlik sahipleri gibi, zengin köylüler de başkalarının emeğiyle yaşamaktadırlar. Tıpkı çiftlik sahipleri gibi, onlar da köylü kitlesi mahvolduğu ve sefalete düştüğü için zenginleşmektedirler. Tıpkı çiftlik sahipleri gibi, onlar da işçilerinden mümkün olduğunca çok iş çıkarma, onlara mümkün olduğunca az ödeme çabası içindedirler. Eğer milyonlarca köylü tamamen mahvedilip başkalarının yanına ücretli işçi olarak gitmek, işgücünü satmak zorunda kalmasaydı, zengin köylüler var olamaz, çiftliklerini devam ettiremezlerdi. Hiçbir yerde "terkedilmiş" toprakları ellerinde toplayamaz, hiçbir yerde kendilerine işçi bulamazlardı. Oysa bütün Rusya'da bir buçuk milyon zengin köylü, en az **bir milyon** tarım işçisi ve gündelikçi tutmuştur. Mülk sahipleri sınıfıyla mülksüzler sınıfı, işverenlerle işçiler, burjuvaziyle proletarya arasındaki büyük mücadelede, zengin köylülerin proletaryaya karşı mülk sahiplerinin yanında saf tutacakları açıktır.

Artık zengin köylülüğün durumunu ve gücünü biliyoruz. Şimdi kır yoksullarının nasıl yaşadıklarını görelim.

Tüm Rusya'daki köylü hanelerinin büyük çoğunluğunun, neredeyse üçte ikisinin kır yoksullarına dahil olduğunu söylemiştik. Özellikle de beygirsiz hane sayısı kesinlikle **üç milyondan** az değildir; büyük ihtimalle daha fazladır, bugün belki üçbuçuk milyondur. Her kıtlık yılı, her kötü ürün yılı on binlerce iktisadı mahvetmektedir. Nüfus artıyor, yaşamak gittikçe zorlaşıyor, fakat en iyi topraklar zaten çiftlik sahiplerinin ve zengin köylülerin elinde bulunuyor. Her geçen yıl gittikçe daha çok insan mahvoluyor, kentlere ve fabrikalara gidiyor, tarım işçisi ya da yamak oluyorlar. Beygirsiz köylü artık hiç mülkü olmayan bir köylüdür. O bir proleterdir. Geçimini (yaşadığı sürece, ya da daha doğrusu, yaşamak değil, güç bela geçindiği sürece) topraktan, çiftçilikten değil, **ücretli işçilikten** sağlar. O, kentli işçinin öz kardeşidir. Beygirsiz köylünün toprak da işine yaramaz: beygiri olmayan hanelerin yarısı **toprak payını kiraya** vermekte, hatta bazen, toprağı işleyebilecek durumda olmadığı için toprağı köy topluluğuna karşılıksız vermektedir (bazen de bunun için üstüne para bile vermektedir!). Beygirsiz köylü belki bir desiyatin, en fazla iki desiyatin toprağı işleyebilir. Sürekli ekmek satın almak zorundadır (eğer parası varsa), kendi ekmeği beslenmesine yetmez. Sadece bir beygiri olan ailelerin durumu da daha iyi değildir. Tüm Rusya'da bunlardan yaklaşık üçbuçuk milyon hane vardır. Elbette bu hususta istisnalar da vardır, şurada burada, bir tek beygire sahip olmalarına rağmen son derece iyi yaşayan ve hatta zengin olan köylüler de vardır. Fakat biz istisnalardan, Rusya'nın tek tek bölgelerinden değil, tüm Rusya'dan söz ediyoruz. Sadece birer beygire sahip tüm köylü kitlesi ele alındığında, bu kitlenin hiçkuşkusuz yoksulluk ve sefalet içinde bir kitle olduğuna kuşku yoktur. Sadece bir beygiri olan köylü, tarımsal illerde bile, üç, dört, pek nadir olarak da beş desiyatin toprak işleyebilmektedir; kendi ekmeği ona da yetmez. İyi ürün alınan yıllarda dahi, bu köylü, beygirsiz köylüden daha iyi beslenmez, yani karnı doyacak kadar yiyeceği hiç olmaz, sürekli açlık çeker. İktisadı tamamen perişan haldedir, hayvanı kötü durumdadır, pek az hayvan

yemi mevcuttur, güçler, toprağı gereği gibi işlemek için yetmez. Bir beygire sahip köylü, tüm iktisadı için (hayvan yemi hariç) —örneğin Voronej ilinde— **y ı l d a** en fazla **y i r m i r u b l e** harcayabilir! (Zengin köylü ise bunun **o n k a t ı n ı** harcamaktadır.) Toprak kirası, hayvan alımı, saban ve öteki aletlerin tamiri, çoban ve öteki giderler için — yılda sadece yirmi ruble! Böyle çiftlik olur mu? Bu sadece bir külfet değil, bir zorluk ve eziyettir, kürek cezasıdır. Bir beygire sahip köylüler arasında da **t o p r a k p a y l a r ı n ı k i r a y a v e r e n l e r i n** bulunduğu —ve bunların sayısı az değildir— açıktır. Toprak, bir dilencinin de işine fazla yaramaz. Para yoktur, toprak ise sadece para kazandırmamakla kalmaz, aynı zamanda geçimini de sağlamaz. Oysa her şey için paraya gereksinim vardır: Beslenme için, giyim için, çiftlik için, vergiler için. Voronej ilinde bir beygir sahibi köylü genellikle sadece vergi olarak **o n s e k i z r u b l e** ödemektedir, oysa aynı köylünün **b ü t ü n** giderler için yılda topu topu en fazla 75 rublesi vardır. Burada toprak satın almaktan, yeni tarım aletleri edinmekten, köylü bankalarından söz etmek, alay etmekten başka bir şey değildir: Bunlar kır yoksulları için düşünülmemiştir.

Peki, parayı nereden bulmalı? Bir "kazanç" peşine düşmek zorunlu olur. Bir beygiri olan köylü, beygirsiz köylü gibi ancak "kazanç"la güç bela geçinebilir. Peki "kazanç" ne demektir? Bunun anlamı, başkalarının yanında çalışmak, ücretli işçi olmaktır. Bunun anlamı, bir beygiri olan köylünün çiftçi olmaktan yarı yarıya çıktığı, ücretli işçi, proleter haline geldiğidir. O nedenle böyle köylülere **y a r ı - p r o l e t e r l e r** denir. Onlar da kent işçilerinin öz kardeşleridir, çünkü onlar da her türlü mülk sahibi tarafından her biçimde talan edilmektedir. Onlar için de, bütün zenginlere, bütün mülk sahiplerine karşı mücadele için sosyal-demokratlarla birleşmekten başka bir çıkar yol, başka bir kurtuluş yoktur. Demiryolu yapımında kimler çalışıyor? Yapı müteahhitleri kimleri soyuyor? Odun kesen ya da odunları sallarla nakledenler kim? Tarım işçisi olarak çalışan kim? Gündelikçi olarak çalışan kim? Kentlerde ve limanlarda en ağır işleri yapanlar kim? Hepsi elbette kır yoksulları. Bunların hepsi, beygirsiz ya da tek beygiri olan köy-

lülerdir. Bunlar kır proleterleri ve yarı-proleterlerdir. Ve bunların sayısı Rusya'da o kadar çok ki! Bütün Rusya'da (Sibirya ve Kafkasya hariç) her yıl sekiz, bazen de dokuz **m i l y o n** pasaport verildiği hesaplanmıştır. Bunların hepsi seyyar ameledir. Bunların sadece adı köylüdür, gerçekte ise ücretli işçidir, proleterdir. Bunların tümü kent işçileriyle bir birlikte birleşmek zorundadır ve kıra ulaşan her ışık ve bilgi ışını bu birliği güçlendirip sağlamlaştıracaktır.

Bu "ek kazanç"larla ilgili unutulmaması gereken bir şey daha var. Bütün memurlar ve memur gibi düşünen insanlar, köylünün, mujiğin iki şeye "gereksinim" duyduğunu söylerler: Toprak ve arazi (ama çok fazla değil, çünkü zenginler hepsini ellerine geçirdikleri için bu kadar çok toprağın nereden sağlanacağını kim bilir!) ve "kazanç". O nedenle, halka yardımcı olmak için, kırsal bölgelere daha fazla sanayi dalları sokmak, daha fazla "kazanç kapısı" olanağı yaratmak gerektiğinden söz ederler. Böyle konuşmalar ikiyüzlülükten başka bir şey değildir. Kır yoksulları için ek kazanç kapısı, ücretli iş demektir. Köylüye "bir kazanç kapısı açmak", onu ücretli işçiye dönüştürmek demektir. Ne de güzel bir yardım, demek gerekiyor! Zengin köylüler için, sermaye gerektiren başka "iş olanakları" vardır — örneğin bir değirmen ya da başka bir işletme kurmak, bir biçerdöver satın almak, ticaret yapmak ve benzeri. Paralı insanların para kazanmalarıyla kır yoksullarının **ü c r e t l i i ş i n i** aynı kefeye koymak, kır yoksullarını aldatmak demektir. Böyle bir aldatmaca zenginler için elbette yararlıdır; meseleyi "ek kazanç kapısı"nın bütün türlerinin, **b ü t ü n** köylülere aynı derecede açık olduğu şeklinde göstermek, zenginlerin işine gelir. Fakat kır yoksullarının gerçekten iyiliğini isteyenler, ona **t ü m g e r ç e ğ i v e s a d e c e g e r ç e ğ i** söyleyeceklerdir.

Orta köylüler üzerine de bazı şeyler söylemeliyiz. Tüm Rusya'da ortalama iki iş hayvanına sahip olan köylünün orta köylü sayılabileceğini ve on milyon haneden yaklaşık iki milyonunun böyle köylü haneleri olduğunu gördük. Orta köylü, zengin köylüyle proleter arasında ortada bulunur — zaten bunun için ona orta köylü denir. Yaşamı da orta karardır: iyi bir yılda çiftliğinden gereksinim duyduğu kadarını çıkarır, fakat zaruret her zaman ensesindedir. Birikmiş parası ya hiç

yoktur, ya da çok azdır. O nedenle çiftliği kaygan zeminde durur. Para temin etmesi zordur: gereksinim duyduğu kadar parayı çiftliğinden ancak çok nadiren çıkarır, ve bu da son derece kıttır. Ek bir iş aramak ise, onun için, çiftliğini kendi haline bırakmak demektir, ve o zaman çiftlik ihmal olunur. Fakat birçok orta köylü ek gelir olmaksızın geçinemez: bu köylüler ücretli işçi olarak çalışmak zorunda kalırlar, zaruret, onları çiftlik sahibinin yanına yanaşma olarak girmeye, borçlanmaya zorlar. Borçlarından ise orta köylü hiçbir zaman kurtulamaz: orta köylünün zengin köylü gibi sağlam gelirleri yoktur. Bir kez borçlanmaya başlaması, boynuna ilmiği geçirmesi demektir. Sonunda tamamen mahvolasıya kadar bir daha hiç kurtulamaz borçlarından. Orta köylü çoğunlukla çiftlik sahiplerinin yanma yanaşma olarak girer, çünkü çiftlik sahibi, geçici işleri için, sefalete düşmemiş, iki ata ve çiftçilik için gerekli tüm diğer aletlere sahip bir köylüye ihtiyaç duyar. Köyünü terketmek, orta köylüye zor gelir; o nedenle, tahıl, otlaklar, elinden alınmış toprakların kirası, kışın aldığı borç para karşılığında çiftlik sahibinin yanaşması haline gelir. Çiftlik sahibi ve Kulak'ın dışında, zengin komşusu da orta köylüyü baskı altında tutar: hep ondan önce davranıp toprakları kapar ve onu ezecek hiçbir fırsatı kaçırmaz. İşte orta köylü böyle yaşar: Ne şap, ne şeker. Ne gerçek, sahici bir mülk sahibidir, ne de işçi. Bütün orta köylüler mülk sahiplerine meyillidirler, mülk sahibi olmak isterler, ama bunu pek azı başarır. Bunlardan pek azı hatta tarım işçisi ve gündelikçi bile tutar, başkasının emeğiyle zenginleşme, başkalarının sırtından zenginlerin safına katılma çabası gösterirler. Fakat orta köylülerin çoğunluğu, değil başkasını çalıştırmak, bizzat kendileri başkaları için çalışmak zorundadırlar.

Zenginlerle yoksulların, mülk sahipleriyle işçilerin arasında mücadelenin başladığı her yerde, orta köylü ortada durur ve ne tarafa gideceğini bilmez. Zenginler onu kendi saflarına çağırırlar: sen de mülk sahibisin, hiçbir şeyleri olmayanlarla, işçilerle yapacak ne işin var. İşçiler ise şöyle derler: zenginler seni aldatacak ve soyacaklar, senin için zenginlere karşı mücadelede bizi desteklemekten başka kurtuluş yoktur. Orta köylüler uğruna bu mücadele, sosyal-demokrat işçilerin işçilerin kurtuluşu için mücadele ettikleri her yerde, bütün ülkelerde yürü-

yor. Rusya'da bu mücadele daha yeni başlıyor. O nedenle bu meseleyi çok iyi irdelemeli ve zengin köylülerin orta köylüleri hangi aldatmacalarla avladıklarını, bu aldatmacaları nasıl açığa çıkaracağımızı ve gerçek dostlarını bulması için orta köylülüğe nasıl yardım edebileceğimizi çok iyi anlamalıyız. Rus sosyal-demokrat işçileri baştan itibaren doğru yolda yürürlerse, emekçi kır halkıyla kent işçilerinin kalıcı ittifakını kurmayı ve emekçilerin bütün düşmanları üzerinde çabucak zafer elde etmeyi Alman işçilerinden çok daha önce başarabiliriz.

4—ORTA KÖYLÜLÜK HANGİ TARAFTA YER ALMALIDIR? MÜLK SAHİPLERİ VE ZENGİNLERİN YANINDA MI, YOKSA İŞÇİLERİN VE MÜLKSÜZLERİN YANINDA MI?

Bütün mülk sahipleri, bütün burjuvazi, orta köylülüğü, çiftliğini iyileştirmek için her türlü önlemler vaat ederek (ucuz saban, köylü bankaları, çayır otu ekimine geçme, hayvan, gübre ve benzeri gereksinimlerin ucuza satılması) ve onları çiftliklerin iyileştirilmesini amaçlayan çeşitli tarımsal birliklerde (kooperatif denen kuruluşlarda) ve çeşitli çiftçi derneklerinde birleştirerek kendi tarafına çekmeye çalışıyor. Bu yolla burjuvazi, orta ve hatta küçük köylüyü, hatta hatta yarı-proleteri işçilerle birleşmekten alıkoymak, işçilere, proletaryaya karşı mücadelesinde zenginlerin yanında, burjuvazinin yanında savaşmasını sağlamak yönünde çaba sarfediyor.

Sosyal-demokrat işçilerin verdiği yanıt ise şu: Çiftliklerin iyileştirilmesi iyi bir şey. Ucuz saban almanın kötü bir yanı yok; hatta bugün aptal olmayan her tüccar, müşteri çekmek için mümkün olduğunca ucuz satmaya çalışıyor. Fakat yoksul ve orta köylülere, işletmelerin iyileştirilmesi ve sabanların ucuza satılmasının, zenginlere hiç dokunmadan tümünün yoksulluktan kurtulmasına ve kendi ayakları üzerinde durabilmesine yardım edeceğini söylemek **sahtekârlıktır.** Bütün bu iyileştirmelerin, ucuzlukların ve kooperatiflerin (mal alım-satım birlikleri) **zenginlere yararı çok daha büyüktür.** Zenginler gittikçe güçleniyor, kır yok-

sullarını ve orta köylüleri gittikçe daha çok sıkıştırıyorlar. Zenginler zengin kaldıkça, toprağın, hayvanların, aletlerin, paranın en büyük kısmını ellerinde tuttukça, sadece yoksul köylüler değil, orta köylüler de yoksulluğu **hiçbir zaman** aşamayacaklardır. Şu ya da bu orta köylü, bu iyileştirmelerin ve kooperatiflerin yardımıyla zengin olacaktır, fakat bütün halk ve orta köylülüğün ana kütlesi yoksulluğun derinliklerine daha da çok gömülecektir. **Bütün** orta köylülerin zengin olması için, zenginleri kovmak gerekir, bunu ise ancak kent işçilerinin kır yoksullarıyla ittifakı başarabilir.

Burjuvazi orta (ve hatta yoksul) köylüye şöyle söylüyor: Sana ucuz toprak, ucuz saban satacağız, sen de ama bize ruhunu sat, buna karşılık zenginlere karşı her türlü mücadeleden vazgeç.

Sosyal-demokrat işçi şöyle söylüyor: Eğer gerçekten ucuz satıyorlarsa, ve para da varsa, neden satın alınmasın — bu ticari bir iştir. Fakat insan ruhunu satmamalıdır. Kent işçileriyle birlikte bütün burjuvaziye karşı mücadeleden vazgeçmek, sonsuza kadar yoksulluk ve sefalet içinde kalmak demektir. Malların ucuzlamasında zenginin avantajı daha çoktur, o daha da zenginleşir. Fakat genel olarak parasız birine, malların ucuz olmasının, burjuvazinin parasına el koymadığı sürece, pek yararı olmayacaktır.

Bir örnek alalım: Burjuvazinin yandaşları çeşitli türden kooperatifleri (ucuza alma ve kârlı satma birlikleri) büyük coşkuyla karşılıyorlar. Hatta kendilerine "Sosyal-Devrimci" deyip, tıpkı burjuvazi gibi, köylünün en acil gereksiniminin kooperatifler olduğunu bas bas bağıranlar bile var. Rusya'da da çeşitli kooperatifler kurulmaya başlandı, ama bunların sayısı çok az, politik özgürlük kazanılmadığı müddetçe de az kalacak. Buna karşılık Almanya'da pekçok köylü kooperatifi var. Şimdi bu kooperatiflerin en çok kime yaradığını görelim. Tüm Almanya'da 140 000 çiftçi süt ve süt ürünleri satış kooperatiflerine üyedir. Bu 140 000 çiftçinin ise (yine kolaylık olsun diye yuvarlak rakamlar alıyoruz) 1 100 000 ineği vardır. Tüm Almanya'da yoksul köylülerin sayısı **dört milyondur.** Bunların sadece 40 000'i kooperatiflere üyedir: Demek ki her 100 yoksul köylüden **sadece biri** bu kooperatiflerden yararlanmaktadır. Bu 40 000 yoksul köy-

lü toplam 100 000 ineğe sahiptir. Ayrıca orta köylülerin sayısı **bir milyondur**; bunların 50 000'i kooperatiflere üyedir (yani yüzde beş), toplam 200 000 ineği vardır. Zengin çiftçilerin (yani çiftlik sahipleri ve zengin köylüler birlikte) sayısı **üçtebir milyondur**, bunların 50 000'i kooperatiflere üyedir (yani yüzde on yedisi!), ineklerinin sayısı 800 000'dir!

İşte görülüyor, bu kooperatiflerin herşeyden önce ve en çok kime yaradığı. İşte orta köylüler, ucuz alış ve kârlı satış için kurulan bu tür çok çeşitli birlikler sayesinde kurtulacaklarım söyleyenler tarafından böyle aldatılmaktadır. Burjuvazi, mujiği, hem yoksul köylüleri hem de orta köylüleri saflarına çağıran sosyal-demokratlardan mümkün olduğunca düşük bir ücretle "rehinden kurtarmak" istemektedir.

Bizim ülkemizde de türlü çeşitli peynircilik ve toplama süt fabrikası artelleri kurulmaktadır. Bizim ülkemizde de köylünün artellere, Mir birliklerine ve kooperatiflere gereksinim duyduğunu bas bas bağıran yeterince insan var. Fakat bu artellerin, kooperatiflerin, Mir kiralamalarının kime yaradığını görüyoruz. Bizim ülkemizde yüz haneden en az yirmisinin hiç ineği yoktur; yaklaşık otuzunun birer ineği vardır: bu aileler zaruretten dolayı sütlerini sattıkları için, çocukları süt içemez, açlık çekip sinekler gibi ölürler. Zengin köylülerin ise üç, dört ya da daha fazla ineği vardır ve zengin köylüler bütün köylülere ait tüm ineklerin yarısına sahiptir. O halde peynircilik artelleri kime yarıyor? Açıktır ki, herşeyden önce çiftlik sahiplerine ve köylü burjuvazisine yarıyor; kır yoksulları ve orta köylülüğün onlara eğilim göstermesinin, yoksulluktan kurtuluşun çaresini bütün işçilerin burjuvaziye karşı mücadelesinde değil, küçük mülk sahiplerinin tek tek içinde bulundukları durumu aşarak zengin olmaları için çaba sarfetmesinde görmesinin **onların işine yarayacağı** açıktır.

Bu çaba, küçük köylünün yandaşı ve dostuymuş gibi yapan burjuvazinin yandaşları tarafından her biçimde desteklenmekte ve teşvik edilmektedir. Ve bir sürü saf insan, koyun postuna bürünmüş kurdu görmeyip bu burjuva aldatmacasına katılarak, küçük ve orta köylülüğe yarar sağlayacaklarını düşünüyorlar. Böylece örneğin kitaplarda ve konuşmalarda, küçük işletmelerin çok avantajlı, çok kârlı olduğunu, küçük işletmeciliğin geliştiğini iddia ediyorlar; o nedenle de tarımda

küçük mülk sahipleri güya her yerde çok fazlaymış, o nedenle toprakçıklarına bu kadar sıkı sarılıyorlarmış (yoksul köylüler ömür boyu bir parçacık toprağın üzerinde didinip dururken, bütün iyi topraklar burjuvazinin elinde, aynı zamanda para da burjuvazinin elinde bulunduğundan değilmiş!). Bu ukalalar küçük çiftçilerin paraya gereksinim duymadıklarını söylüyorlar; küçük ve orta köylüler daha tutumludur ve zengin köylüden daha fazla çaba harcar, ayrıca da daha sade bir hayat sürdürmeyi bilirler: hayvanlar için kuru ot satın almak yerine samanla idare ederler; pahalı bir makine almak yerine, daha erken kalkar, daha uzun çalışır, makinenin gördüğü işi görürler; tamir için başkalarına para ödemek yerine tatil gününde baltayı eline alıp marangozu oynarlar — böylece her şey büyük mülk sahibinde olduğundan daha ucuza gelir; pahalı bir at ya da öküz beslemek yerine, sabana ineğini koşar — Almanya'da bütün yoksul köylüler sabanlarına inek koşarlar, ayrıca bizim ülkemizde halk öylesine büyük bir sefalet içindedir ki, sabana sadece inek değil, insanlar da koşulmaya başlanmıştır! Ne kadar kârlı, ne kadar ucuz! Orta ve küçük köylülerin böylesine çalışkan olmaları, böylesine gayretle çalışmaları, sade bir yaşam sürmeleri, kötü şeyler yapmamaları, sosyalizmi değil, sadece çiftliklerini düşünmeleri ne kadar da övülmeye değer! Burjuvaziye karşı grevler düzenleyen işçilere değil, zenginlere meylediyor, dürüst insanlar olmak istiyorlar! Herkes böyle çalışkan olsa, böyle büyük bir gayretle çalışsa, sade yaşasa, fazla içmese, daha çok para biriktirse, daha az pamuklu kumaş alsa, daha az çocuk yapsa, herkesin durumu çok iyi olur, yoksulluk ve sefalet kalmazdı.

Burjuvazi orta köylüye böyle tatlı sözler söylüyor ve bazı saf insanlar bu sözlere inanıp bunları tekrar ediyorlar.* Gerçekte bütün bu

* *Köylüler için en iyisini isteyen, ama buna rağmen sürekli bu tatlı sözlere dönen saf insanlara Rusya'da "Narodnik" ya da "küçük işletme yandaşları" denir. "Sosyal-Devrimciler" de meseleyi kavramadıkları için onların peşinden gidiyorlar! Almanya'da da bir sürü tatlı sözler eden insanlar var. Bunlardan biri olan Eduard David, kısa süre önce kalın bir kitap yazdı. Bu kitapta, küçük işletmenin büyük işletmeden kıyaslanmayacak ölçüde kârlı olduğunu, çünkü küçük köylünün gereksiz harcamalar yapmadığını, sabana beygir değil, süt de veren ineğini koştuğunu yazıyor.*

tatlı sözler sadece bir aldatmacadır, köylülerle alay etmektir. Orta ve yoksul köylüyü sabahtan akşama kadar çalışmak zorunda bırakan, bir dilim fazla ekmeği bile ona çok gören, ne kadar küçük olursa olsun her türlü para harcamaktan vazgeçirten zarurete, bu korkunç zarurete, bu ukalalar, ucuz ve kârlı çiftçilik diyorlar. Elbette bir pantolonu üç yıl giymek, yazın ayakkabısız dolaşmak, karasabanı halatla bağlamak ve ineği kulübenin çatısından alınmış çürümüş otla beslemekten "daha ucuz", "daha kârlı" ne var. Herhangi bir burjuvayı ya da zengin köylüyü böyle "ucuz" ve "kârlı" bir çiftliğe koymalı — o zaman bu güzel sözlerini hemen unutacaktır!

Küçük işletmeyi göklere çıkaranlar, bazen köylüye yardımcı olmak istiyorlar, ama gerçekte ona sadece zararları dokunuyor. Yalanlarıyla köylüyü, **p i y a n g o n u n** halkı aldatması gibi aldatıyorlar. Hemen piyangonun ne olduğunu anlatayım. Örneğin benim 50 ruble değerinde bir ineğim var. Bu ineği piyangoyla satmak istiyorum ve o nedenle de herkese bir ruble değerinde bilet almayı öneriyorum. Bir rubleye bir inek sahibi olma olanağı var! Herkes ineği satın almak istiyor ve rubleler yağmaya başlıyor. Yüz ruble toplandığında, piyangoyu çekiyorum: piyangoyu kazanan, ineği bir rubleye almış oluyor, diğerleri hava alıyor. İnek insanlara "ucuza" mı geldi? Hayır, çok pahalıya geldi, çünkü değerinin iki katı para ödendi, çünkü iki kişi (piyangoyu düzenleyen ve ineği kazanan) hiçbir şey yapmadan kazanç sağladılar, hem de paralarını kaybeden doksan dokuz insanın sırtından. Demek ki piyangonun halk için kazançlı olduğunu söyleyenler halkı basitçe aldatmaktadır. Aynı şekilde köylüye, yoksulluk ve sefaletten çeşitli kooperatifler (ucuz satın alma ve kârlı satma birlikleri), işletmelerde çeşitli iyileştirmeler, bankalar ve benzeri önlemler sayesinde kurtulacağını vaat edenler onu aldatmaktadır. Nasıl piyangoda diğerleri kaybederken biri kazanmışsa, burada da durum aynıdır: bir orta köylü beceriklilik gösterip zenginleşirken, diğer doksan dokuz köylü ömürleri boyunca sürekli sefalet içinde kalmış, iki büklüm halde her geçen gün daha fazla mahvolmaya terkedilmiştir. Her köy sakini kendi köyüne ve ilçesine dikkatle baksın: Zenginleşen ve sefaletten kurtulan orta köylü çok mu? Ömür boyu sefaletten kurtulamayanların

sayısı ne kadar? Kaç tanesi mahvolup köyünü terketmiştir? Gördüğümüz gibi, Rusya'da orta köylü iktisatları iki milyondan fazla değildir. Ucuz satın alış, kârlı satış için çeşitli birliklerin, bugün mevcut olan rakamın on misline çıktığını düşünelim. Sonuç ne olurdu? Çok çok yüz bin orta köylü zengin köylü haline gelirdi. Peki bu ne demektir? Bu demektir ki: yüz orta köylüden beşi zengin olmuştur. Ya geriye kalan doksan beşi? Onlar için aynı sıkıntılar sürecek, hatta eskisinden daha ağır olacak bu sıkıntılar! Yoksul köylüler ise daha da büyük bir sefalete itilecekler!

Açıktır ki burjuvazi, mümkün olduğunca çok orta ve küçük köylünün kendisi gibi olmaya çabalamalarından, burjuvaziye karşı mücadele etmeden yoksulluktan kurtulabileceklerinin olanaklı olduğuna **inanmalarından**, kent ve kır işçilerinin birliğine değil kendi gayretlerine, kendi dayanma güçlerine **güvenmelerinden** başka bir şey istemiyor. Burjuvazi, mujiğin içindeki bu aldatıcı inancı ve bu umudu desteklemek, onu tatlı sözlerle uyutmak için bütün gücüyle çaba sarfediyor.

Bütün bu tatlı dilli insanların yalanını açığa çıkarmak için kendilerine üç soru sormak yeterlidir.

Birinci soru. Rusya'daki 240 milyon desiyatin verimli topraktan yüz milyon desiyatini özel mülk sahiplerinin elinde bulunurken, çalışan halk yoksulluk ve sefaletten kurtulabilir mi? En büyük 16 bin çiftlik sahibinin elinde 65 milyon desiyatin bulunurken?

İkinci soru. (Toplam on milyon haneden) bir buçuk milyon zengin köylü hanesi, köylülerin sahip olduğu toplam ekim alanının, atların, hayvanların, köylülere ait bütün rezervlerin ve birikmiş paraların yarısından fazlasını ellerinde tutarken, çalışan halk yoksulluk ve sefaletten kurtulabilir mi? Bu köylü burjuvazisi gittikçe zenginleşip, yoksul ve orta köylülüğü ezdikçe, başkalarının, gündelikçi işçilerle tarım işçilerinin emeği sayesinde zenginleştikçe olanaklı mıdır? Altı buçuk milyon köylü ailesi yoksul köylü durumundayken ve bunlar son derece büyük bir sefalet içinde sürekli açlık çekerken ve bir parça ekmeği ücretli işçilik yaparak çıkarırken bu gerçekleşebilir mi?

Üçüncü soru. Para temel güç haline gelmişken, her şey: fabrikalar, topraklar, hatta ücretli işçi olarak, ücret kölesi olarak insanlar parayla satın alınabilirken, çalışan halk yoksulluk ve sefaletten kurtulabilir mi? Para olmadan yaşamak ve çiftçilik yapmak mümkün olmadıkça bu gerçekleşebilir mi? Küçük mülk sahibi, yoksul köylü, parasını alabilmek için çiftlik sahibiyle mücadele etmek zorunda kaldıkça bu gerçekleşebilir mi? Birkaç bin çiftlik sahibi, tüccar, fabrikatör ve bankacının yüz milyonlarca rubleyi kendi ellerine geçirdikleri, ayrıca binlerce milyon rublenin toplandığı tüm bankalar üzerinde tasarruf ettikleri koşullarda bu gerçekleşebilir mi?

Bu sorular küçük işletmenin ya da kooperatiflerin yararları üzerine güzel laflarla geçiştirilemez. Bu sorulara verilebilecek tek yanıt vardır: Çalışan halkı kurtaracak tek gerçek "kooperatif", bütün burjuvaziye karşı mücadele için kır yoksullarının kentlerdeki sosyal-demokrat işçilerle kuracağı **ittifaktır. Böyle** bir ittifak ne kadar çabuk genişleyip güçlenirse, orta köylü burjuva vaatlerinin tüm yalanını o kadar çabuk anlayacak, o kadar çabuk saflarımıza geçecektir.

Burjuvazi bunu bilmekte, o nedenle de ettikleri tatlı sözlerin dışında sosyal-demokratlar hakkında bir sürü yalan yaymaktadır. Sosyal-demokratların, orta ve küçük köylülerin mülklerini ellerinden alacaklarını söylemektedir. **Bu bir yalandır.** Sosyal-demokratlar sadece büyük mülk sahiplerinin, **sadece başkalarının emeğiyle yaşayanların** mülklerini ellerinden almak istemektedir. Sosyal-demokratlar, **işçi çalıştırmayan küçük ve orta mülk sahiplerinin mülklerini hiçbir zaman ellerinden almayacaklardır.** Sosyal-demokratlar sadece diğerlerinden daha bilinçli, daha birleşmiş kent işçilerinin değil, kır işçilerinin de, zenginlerden taraf olmayıp, burjuvazinin safına geçmeyen, yabancı işçi çalıştırmayan küçük zanaatkâr ve köylülerin çıkarlarını da savunur ve korurlar. **Sosyal-demokratlar,** henüz burjuvazinin egemenliğini yıkamadığımız bugünkü koşullarda, olanaklı olan ve burjuvaziye karşı bu mücadeleyi kolaylaştıracak, **işçi ve köylü-**

lerin yaşamlarında yapılacak her türlü iyileştirme için mücadele ederler. Fakat sosyal-demokratlar köylüyü aldatmazlar, ona **bütün gerçeği** söylerler, burjuvazi egemen olduğu sürece hiçbir iyileştirmenin halkı yoksulluk ve sefaletten kurtaramayacağını ona önceden ve doğrudan söylerler. Sosyal-demokratların kim olduğunu ve ne istediğini **bütün halk** bilsin diye, sosyal-demokratlar **programlarını** hazırlamışlardır. Program, **partinin neyi hedeflediğinin ve ne için mücadele ettiğinin** kısa, açık ve tam anlatımıdır. Sosyal-Demokrat Parti, bütün halk kendisini görsün ve tanısın diye, parti içinde, bütün emekçi halkı burjuvazinin boyunduruğundan kurtarmak amacıyla gerçekten mücadele etme isteğinde olan, böyle bir mücadele için kimlerin birleşmesi gerektiğini ve bu mücadelenin nasıl yürütüleceğini doğru kavramış insanlar yer alsın diye, açık ve tam bir program hazırlayan biricik partidir. Ayrıca sosyal-demokratlar, programda **emekçi halkın yoksulluk ve sefaletinin nereden kaynaklandığının** ve işçilerin birliğinin neden her geçen gün daha kapsamlı ve güçlü hale geldiğinin dobra dobra, açık ve tam olarak **açıklanmak** zorunda olduğu görüşündedirler. Kötü yaşadığını söyleyip insanları isyan etmeye çağırmak yetmez; bunu her yaygaracı da yapabilir, ama fazla bir yararı olmaz. İşçi halkın, **neden** fakrüzaruret çektiğini ve bu fakrüzaruretten kurtulmak için mücadelede **kiminle birleşmesi** gerektiğini apaçık kavraması zorunludur.

Sosyal-demokratlarm ne istediklerini söyledik; emekçi halkın yoksulluk ve sefaletinin kaynağına işaret ettik; kır yoksullarının kime karşı mücadele etmesi ve bu mücadelede kiminle birleşmesi gerektiğini söyledik.

Şimdi de mücadelemizle, işçi ve köylülerin hayatlarında **hemen bugün hangi iyileştirmeleri** elde edebileceğimizi söylemek istiyoruz.

5— SOSYAL-DEMOKRATLAR BUTUN HALK VE İŞÇİLER İÇİN HANGİ İYİLEŞTİRMELERİ MÜCADELEYLE ELDE ETMEK İSTİYORLAR?

Sosyal-demokratlar tüm çalışan halkın her türlü yağmadan, baskıdan, adaletsizlikten kurtarılması için mücadele ediyorlar. Özgürleşmek için, işçi sınıfı herşeyden önce birleşmelidir. Birleşmek için ise birleşme özgürlüğüne, birleşme hakkına, **politik özgürlüğe** sahip olmak gerekir. Otokratik rejimin halkın memurlar ve polis tarafından köleleştirilmesi anlamına geldiğini söyledik. O nedenle politik özgürlüğe sadece saraya girebilen bir avuç saraylının, kalantorun ve yüksek memurun değil, tüm halkın gereksinimi vardır. Fakat her şeyden önce de işçi ve köylülere gerekir politik özgürlük. Zenginler memurların ve polisin keyfi davranışlarından ve zorbalığından parayla kurtulabilirler. Zenginler şikayetlerini en yüksek mevkilere kadar ulaştırabilirler. O nedenle de polis ve memurlar, zenginlerle, yoksullarla olduğundan çok daha seyrek uğraşırlar. İşçi ve köylülerin polisten ve memurlardan kurtulmak için paraları yoktur, şikayetlerini hiçbir yere ulaştıramazlar, dava açamazlar. Devlette **seçilmiş** bir **hükümet**, bir **halk temsilcileri meclisi** olmadıkça, işçiler ve köylüler polis ve memurların şantaj, keyfi davranış ve hakaretlerinden kurtulamayacaklardır. Ancak böyle bir halk temsilcileri meclisi, halkı memurların boyunduruğundan kurtarabilir. Her aklı başında köylü, Çarlık hükümetinden her şeyden önce ve esas olarak **halk temsilcileri meclisinin toplanmasını** talep eden sosyal-demokratlardan yana olmalıdır. Sosyal durumlarına, zengin ya da yoksul olup olmadıklarına bakılmaksızın herkes halk temsilcilerinin seçilmesine katılmalıdır. Seçimler serbest olmalı, memurların müdahalesi engellenmelidir; seçimleri polis şefleri ve kaymakamlar değil, güven duyulan insanlar denetlemelidir. O zaman tüm halkın temsilcileri halkın tüm sıkıntılarını tartışma olanağı bulacaklardır; Rusya'da daha iyi koşullar yaratma imkanına sahip olacaklardır.

Sosyal-demokratlar, polisin hiç kimseyi yargı kararı olmadan hapsedememesini talep ediyorlar. Keyfi tutuklamalar için memurlar şiddetle cezalandırılmalıdır. Memurların başına buyruk tavırlarına son vermek için, memurların bizzat halk tarafından seçilmesi, herkesin herhangi bir memur hakkında dava açma hakkına sahip olması gerekir. Zira polis şefini kaymakama ya da kaymakamı valiye şikayet etmenin ne anlamı var ki? Elbette kaymakam polis şefini, vali kaymakamı koruyacak ve sonuçta şikayette bulunan cezalandırılacak, ya hapsedilecek ya da Sibirya'ya sürülecektir. Ancak (öteki ülkelerde olduğu gibi) Rusya'da da herkes gerek halk meclisine gerekse de seçilmiş yargıçlardan oluşan mahkemelere şikayette bulunma ve herkesin sıkıntıları üzerine açıkça konuşma ve gazetelere yazma hakkı bulunduğunda, memurlar kendilerini tehdit altında hissedeceklerdir.

Rus halkı bugün de hâlâ memurlara feodal bağımlılık ilişkisi içindedir. Memurların izni olmadan halk ne toplantı düzenleyebilir ne de kitap ve gazete çıkarabilir! Bu kölece bir bağımlılık değil mi? Eğer serbestçe toplantı yapılamıyor, gazete ve kitap çıkarılamıyorsa, memurlar ve zenginlerle nasıl başedilecektir? Elbette memurlar doğruyu söyleyen her kitapçığı, halkın sefaletine dair her doğru sözü yasaklamaktadır. Sosyal-Demokrat Parti bu kitapçığı da gizli basmak ve dağıtmak zorunda kalmıştır: Üzerinde bu kitabı yakalatan herkes mahkemeye çıkarılacak, hapse atılacaktır. Fakat sosyal-demokrat işçiler bundan korkmuyor: Doğruyu söyleyen bu tür kitapçıkları gittikçe artan sayıda basıyor ve okuması için halka veriyorlar. Ve hiçbir zindan, hiçbir baskı, halkın özgürlüğü uğruna mücadeleyi durduramayacaktır!

Sosyal-demokratlar zümrelerin kaldırılmasını ve tüm yurttaşların tamamen eşit haklara sahip olmasını talep ediyorlar. Bugün vergiden muaf ve vergi yükümlüsü, ayrıcalıklı ve ayrıcalıksız zümreler, soylular ve soylu olmayanlar var; hatta aşağı halk kesimine hâlâ kızılcık sopası mevcut. Hiçbir ülkede işçiler ve köylüler bu kadar aşağılanmamaktadır. Rusya dışında hiçbir ülkede, farklı zümreler için farklı yasalar yoktur. Artık Rus halkının da, köylüler için soylularla **a y n ı h a k l a r ı** talep etmesinin zamanı gelmiştir. Serfliğin kaldırılmasından 40'tan fazla yıl sonra hâlâ kızılcık sopasının mevcut olması,

hâlâ vergiden muaf ve **vergi yükümlüşü** zümrelerin var olması utanılacak bir durum değil mi?

Sosyal-demokratlar halk için tam seyahat özgürlüğü ve meslek özgürlüğü talep ediyorlar. **Seyahat özgürlüğü** ne demektir? Bunun anlamı, köylünün istediği yere gitme, nereye isterse oraya yerleşme, herhangi bir kişiden izin almaksızın istediği köyü ya da kenti seçme özgürlüğüne sahip olmasıdır. Bunun anlamı, Rusya'da da pasaportların kaldırılması (öteki ülkelerde çoktan beri pasaport yoktur), hiçbir polis şefinin, hiçbir kaymakamın, köylünün nereye isterse oraya yerleşmesini ve orada çalışmasını yasaklama hakkına sahip olamamasıdır. Rus köylüsü hâlâ o derece memurların boyunduruğu altındadır ki, serbestçe kente taşınamaz, başka bir bölgeye göçemez. Bakan, valilere, **keyfî** yerleşmelere izin vermemelerini emrediyor! Vali, köylünün nereye gidip gidemeyeceğini köylünün kendisinden daha iyi biliyor! Köylü küçük bir çocuk, yönetimin izni olmadan tek adım bile atamaz! Bu kölece bir bağımlılık değil mi? Servetini sefahatte israf etmiş her soylu, yetişkin çiftçilere emir verme hakkına sahipken, bu halkla alay etmek değil midir?

Bugünkü "Tarım Bakanı" Bay Yermolov'un yazdığı **"Kötü Ürün ve Halkın Fakrüzarureti"** (Kıtlık) adlı bir kitap var. Bu kitapta düpedüz şöyle deniyor: Çiftlik sahibi beyler orada el emeğine gereksinim duyuyorsa, köylü ikametgâhını değiştiremez. Bakan bunu açıkça, hiç utanmadan söylüyor, köylünün bu konuşmaları duymayacağını ve anlamayacağını düşünüyor. Çiftlik sahibi beylerin ucuz işçiye gereksinimi varken neden insanların gitmesine müsaade edilsin? Halk ne kadar darda yaşarsa, çiftlik sahibi için o kadar avantajlıdır, fakrüzaruret o kadar büyüktür, insanlar o kadar ucuza çalışır, her türlü şirretliklere o kadar itaatle katlanır. Eskiden çiftlik sahiplerinin çıkarlarını muhtar gözetirdi, şimdi kaymakam ve valiler gözetiyor. Eskiden muhtarın emriyle köylüler ahırda falakaya yatırılırdı, şimdi kaymakamın emriyle kaymakaklıkta falakaya yatırılıyorlar.

Sosyal-demokratlar daimi ordunun kaldırılmasını ve yerine genel halk milisinin kurulmasını, tüm halkın silahlandırılmasını talep edi-

yorlar. Daimi ordu halktan kopuk ve halkı kurşunlamaya hazırlanılan bir ordudur. Askerler yıllarca kışlalara kapatılıp, insanlık dışı bir eğitime tabi tutulmasalar, işçi ve köylü kardeşlerine ateş açabilirler miydi? Açlık çeken köylülerin üzerine yürürler miydi? Devleti düşman saldırısına karşı savunmak için bir daimi orduya gerek yoktur. Bunun için halk milisi yeter. Her yurttaş silahlanırsa, Rusya'nın hiçbir düşmandan korkmasına gerek kalmaz. Halk da militarizmin boyunduruğundan kurtulmuş olur: militarizm için **yılda yüz milyonlarca ruble** harcanmakta, bu paralar da halktan toplanmaktadır, vergilerin bu kadar yüksek, hayatın bu kadar zor olmasının da nedeni budur. Militarizm, polisin ve memurun halk üzerindeki iktidarını daha da güçlendirmektedir. Militarizm başka halkları yağmalamak, örneğin Çinlilerin elinden topraklarını almak için gereklidir. Bu, halkın sıkıntısını azaltmaz, tam tersine yeni vergiler nedeniyle sıkıntılar katlanır. Daimi ordunun yerine tüm halkın silahlandırılmasının geçmesi, bütün işçilere ve köylülere büyük bir kolaylık sağlayacaktır.

Sosyal-demokratların talebi olan **dolaylı vergilerin kaldırılması** da işçi ve köylülere korkunç bir kolaylık sağlayacaktır. Dolaylı vergiler doğrudan topraktan ya da ekonomiden tahsil edilen değil, halkın **dolaylı olarak** ödediği, mallara daha yüksek fiyatlar ödemesi biçimindeki vergilerdir. Hazine şeker, votka, gazyağı, kibrit ve daha birçok tüketim maddesine vergi koymuştur; bu vergileri hazineye tüccar ya da fabrikatör öder, ama elbette kendi parasından değil, müşterilerin ödediği paralardan. Votka, şeker, gazyağı, kibrit fiyatları fırlar ve bir şişe votka ya da yarım kilo şeker alan herkes sadece malın fiyatını değil, aynı zamanda vergisini de öder. Örneğin eğer yarım kilo şeker için on dört kopek ödüyorsanız, bunun dört kopek'i (yaklaşık olarak) vergidir; şeker imalatçısı bu vergiyi hazineye ödemiştir, şimdi ödediği parayı tüketicilerden geri alır. Demek ki, dolaylı vergiler tüketim maddelerinin vergilendirilmesidir, tüketicinin aldığı malın yüksek fiyatı içinde ödediği vergilerdir. Bazen, dolaylı vergilerin en adil vergi olduğu söylenir; ne kadar satın aldıysanız, o kadar ödüyorsunuz. Fakat bu doğru değildir. Dolaylı vergiler en adaletsiz vergilerdir, çünkü bunları ödemek yok-

sullar için zenginlerden çok daha zordur. Zenginlerin, işçilerin ya da köylülerin gelirinin on misli, hatta bazen yüz misli geliri vardır, ama zengin yüz misli şekere gereksinim duyar mı? On misli votka, kibrit ya da gazyağına gereksinim duyar mı? Zengin bir aile, yoksul bir ailenin iki, en fazla üç misli gazyağı, votka ya da şeker alır. Bu ise, zenginin yoksula göre, gelirinin **daha küçük kısmını** vergi olarak ödemesi anlamına gelir. Diyelim ki bir yoksul köylünün yıllık geliri iki yüz rubledir; bu köylünün vergilendirilmiş, dolayısıyla da fiyatı yükselmiş maddelerden altmış ruble karşılığında satın aldığını düşünelim (şekere, kibrite, gazyağına **vasıtalı vergi** konmuştur, yani imalatçı, mal daha pazara çıkmadan vergisini ödemiştir; devlet tekelinde bulunan votkanın fiyatını ise bizzat hazine yükseltmiştir; pamuklu kumaşlar, demir ve öteki eşyaların fiyatı da daha ucuz olan yabancı mallar Rusya'ya yüksek gümrük resimleri ödenmeden sokulmadığı için yükselmiştir). Bu altmış rublenin **yirmi rublesi** vergidir. Demek ki yoksul biri gelirinin her rublesinden **on kopek**'i dolaylı vergi olarak ödemektedir (dolaysız vergilerin, bedel ve Obrok ödemelerinin, Zemstvo, kaza ve Mir vergilerinin dışında). Zengin köylünün geliri ise bin rubledir; vergilendirilmiş mallardan yüz elli rublelik almıştır; (bu yüz elli rublenin) **elli rublesini** vergi olarak ödeyecektir. Dolayısıyla zengin köylü, gelirinin her rublesinden sadece **beş kopek**'i dolaylı vergi olarak öder. İnsan ne kadar zenginse, gelirinden o kadar **azını** dolaylı vergi olarak öder. O nedenle dolaylı vergiler **en adaletsiz** vergidir. Dolaylı vergiler yoksullara yüklenen vergilerdir. İşçiler ve köylüler birlikte nüfusun onda dokuzunu oluştururlar ve toplam dolaylı vergilerin onda dokuzunu ya da sekizini öderler. Oysa toplam gelirin onda dördünden fazlasını kesinlikle almazlar! Sosyal-demokratlar şimdi dolaylı vergilerin kaldırılmasını ve gelir ve miraslara **müterakki** vergi konmasını talep ediyorlar. Bunun anlamı şudur: Gelir ne kadar yüksekse, vergi de bir o kadar yüksek olmalıdır. Bin ruble geliri olan, ruble başına bir kopek, iki bin rublesi olan iki kopek vs. ödeyecektir. En az gelire sahip olanlar (diyelim ki dört yüz rublenin altında geliri olanlar) hiç vergi ödemeyeceklerdir.

Zenginler en yüksek vergiyi ödeyeceklerdir. Böyle bir vergi, **gelir** vergisi ya da daha doğru bir deyişle **müterakki gelir** vergisi, dolaylı vergilerden çok daha adil olacaktır. O nedenle sosyal-demokratlar dolaylı vergilerin kaldırılması ve müterakki gelir vergisinin uygulanmasını hedeflemektedirler. Ne var ki tüm mülk sahiplerinin, tüm burjuvazinin bunu istemediği ve buna karşı çıktığı açıktır. Ancak kır yoksullarının kentteki işçilerle güçlü bir ittifakı, bu iyileştirmeyi burjuvaziden **mücadele ederek** elde edebilir.

Son olarak, sosyal-demokratların talep ettiği, çocukların **parasız öğrenim görmesi**, tüm halk için, özellikle de ama kır yoksulları için önemli bir iyileştirme olacaktır. Bugün kırsal bölgelerde kentlerdekinden çok daha az okul var, ayrıca her yerde çocuklarına iyi bir eğitim verme olanağına sadece zengin sınıflar, sadece burjuvazi sahip. Halkı, bugün içinde bulunduğu cehaletten en azından kısmen de olsa ancak **tüm çocuklar için** bedava ve zorunlu eğitim kurtarabilir. Bu cehaletin acısını en çok kır yoksulları çekmekte ve öğretime özellikle gereksinim duymaktadırlar. Fakat elbette memurların ve papazların istedikleri gibi bir eğitim değil, gerçek, özgür bir eğitim.

Bundan başka sosyal-demokratlar, herkesin istediği dine inanmakta tamamen özgür olma hakkına sahip olmasını talep ediyorlar. Bütün Avrupa devletleri içinde sadece Rusya ve Türkiye'de, ortodoks inançtan başka bir inanca sahip olanlara, Raskolnikilere,* tarikat mensuplarına, Yahudilere karşı utanç verici yasalar vardır. Bu yasalar ya herhangi bir inancı tamamen yasaklamakta, ya da bu inancı yaymayı yasak altına almakta ve belli bir inanca sahip insanları çeşitli haklardan yoksun bırakmaktadır. Bütün bu yasalar en adaletsiz, en zorba ve en utandırıcı yasalar arasındadır. Herkes sadece istediği dine inanmakta

* *Raskolniki (Raskol = bölünme'den), Eski Müminler de denilen, 17. yüzyılda ortaya çıkmış bir tarikatın adı. Bu tarikatın dinsel öneminin yanı sıra politik ve sosyal bir önemi de vardı; ayaklanmalara katılıyor, hükümet ve kilise tarafından takibata uğratılıyordu. Taraftarlarının sayısı milyonlarla sayılıyordu* —***Alm. Red.***

değil, **aynı zamanda herhangi bir dini yayma ve din değiştirmede de** tamamen özgür olmalıdır. Hiçbir memur, herhangi bir kimseye dinini sorma hakkına bile sahip olmamalıdır: bu vicdani bir meseledir ve hiç kimse buna müdahale etmemelidir. "**Egemen**" bir din ve "**egemen**" bir kilise olmamalıdır. Bütün dinler, bütün kiliseler yasa önünde eşit olmalıdır. Çeşitli dinlerin din adamlarına, bu dinlere mensup olanlar bir geçim temin edebilirler, fakat devlet, devletin paralarından tek bir dine bile destek vermemeli, ne ortodoks ne Raskolniki ne tarikat üyesi ne de herhangi bir başka dinden din adamlarına geçim temin etmemelidir. Sosyal-demokratlar bunun için mücadele ediyorlar ve bu önlemler eksiksiz ve herhangi bir bahane gösterilmeksizin gerçekleştirilmedikçe, halk mensup olduğu din nedeniyle yüz kızartıcı polis baskısından ya da daha az yüz kızartıcı olmayan bu dinlerden birine polisin lutufta bulunmasından kurtulamayacaktır.

Sosyal-demokratların tüm halk ve özellikle de yoksullar için hangi iyileştirmeleri hedeflediklerini ortaya koyduk. Şimdi de, işçiler için, sadece fabrika ve kent işçileri için değil, kır işçileri için de hangi iyileştirmeleri elde etmek istediklerini görelim. Fabrika ve işletmelerde işçiler kalabalıklar halinde, birbirlerine yakın yaşarlar; büyük atölyelerde çalışırlar; eğitim görmüş çevrelerden sosyal-demokratların yardımından daha kolayca yararlanabilirler. Bütün bu nedenlerden dolayı kent işçileri, işverenlere karşı mücadeleye herkesten önce başlamış ve önemli iyileştirmeler elde etmişler, hatta fabrika yasalarının çıkarılmasını sağlamışlardır. Fakat sosyal-demokratlar bu tür iyileştirmeleri **tüm** işçiler için: gerek kentlerde, gerekse de köylerde işveren için çalışan ev sanayicileri; küçük ustaların ve zanaatçıların yanında çalışan ücretli işçiler; inşaat işçileri (marangozlar, duvarcılar vb.); orman işçileri ve vasıfsız işçiler **ve aynı zamanda tarım işçileri için** talep etmektedirler. Tüm bu işçiler bugün tüm Rusya'da, tıpkı fabrika işçileri gibi ve onların yardımıyla, daha iyi yaşam koşulları, daha kısa işgünü, **daha yüksek ücretler** için mücadele amacıyla birleşmeye başlıyorlar. Sosyal-Demokrat Parti daha iyi bir yaşam için mücadelelerinde **tüm**

işçileri destekleme, onlara yardım etme, en enerjik ve en güvenilir işçileri sağlam birliklerde örgütleme (bir araya getirme), onları, broşür ve bildiriler dağıtarak, tecrübeli işçileri yeni katılanlara göndererek ve genel olarak gücü dahilinde her şeyi yaparak destekleme görevini önüne koymuştur. Politik özgürlüğümüzü kazanınca, halk temsilcileri meclisinde bizim de kendi insanlarımız, işçi temsilcileri, sosyal-demokratlar olacak ve bunlar başka ülkelerdeki yoldaşları gibi işçiler lehine yasaların çıkarılmasını talep edeceklerdir.

Burada sosyal-demokrasinin işçiler için elde etmek istediği **tüm** iyileştirmeleri saymak istemiyoruz: bunlar programda vardır ve "Rusya'da İşçi Davası" adlı broşürde ayrıntılı biçimde açıklanmıştır*. Burada bu iyileştirmelerin en önemlilerine değinmek yetecektir. İşgünü sekiz saatten fazla olmamalıdır. Haftada bir gün daima işten muaf olmalı ve dinlenmeye hizmet etmelidir. Fazla mesai tamamen yasaklanmalıdır, aynı şekilde gece vardiyası da. Onaltı yaşına kadar bütün çocuklar parasız eğitim görmeli, o nedenle de ücretli işçi olarak çalıştırılmamalıdır. Sağlığa zararlı sanayi dallarında kadınlar çalıştırılmamalıdır. İş sırasında meydana gelen her kaza —örneğin kalbur makinelerinde ve biçerdöverlerde vs. sakatlanmalar— için işveren işçiye tazminat ödemelidir. Ücretli işçilerin ücreti, tarım işçilerinde sık sık olduğu gibi iki ya da üç ayda bir değil, daima **haftalık** olarak ödenmelidir. Ücretlerini her hafta düzenli olarak almaları işçiler için çok önemlidir, hem de mal olarak değil, mutlaka para olarak. İşverenler işçilere her türlü değersiz malı fahiş fiyatlarla dayatarak ücretlerinden kesmeyi pek severler; bu kötülüğe son vermek için ücretlerin malla ödenmesi mutlaka yasayla yasaklanmalıdır. Ayrıca yaşlı işçiler devletten emekli maaşı almalıdırlar. İşçiler emekleriyle tüm zengin sınıfları ve tüm devleti beslemektedirler, o nedenle de, emekli maaşı almaya, emekli maaşı alan memurlar kadar hakları vardır. İşverenlerin kendi durumlarını kötüye kullanarak işçilerin yararına çıkarılan kararları ihlal etmelerini önlemek için, sadece fabrikalara de-

* *L. Martov'un, sosyal-demokrat programı halkın anlayacağı biçimde açıklayan bir broşürü.* —***Alm. Red.***

ğil, büyük çiftlik sahiplerinin çiftliklerine, genel olarak ücretli emeğin olduğu tüm işletmelere müfettişler atanmalıdır. Fakat bu müfettişler memur olmamalı, bakanlar ya da valiler tarafından atanmamalı, polisin hizmetinde olmamalıdır. Müfettişler **işçi temsilcileri** olmalıdır; devlet, işçilerin özgürce seçtikleri bu işçi mutemetlerine maaş ödemelidir. Bu seçilmiş işçi temsilcileri, işçi konutlarının iyi durumda tutulmasını, işverenlerin işçileri (tarım alanında çoğunlukla olduğu gibi) köpek kulübelerinde ya da toprak damlarda yaşamaya zorlamamasını, paydosla ilgili kurallara uyulmasını da sağlamalıdır. Bu arada politik özgürlük kazanılmadığı, polis her şeye kadir olduğu ve halka karşı sorumlu olmadığı müddetçe, işçilerin seçtiği hiçbir işçi temsilcisinin herhangi bir yararı olmayacağı unutulmamalıdır. Bugün polisin sadece işçi temsilcilerini değil, herkes adına konuşma, yasa ihlallerini açığa çıkarma ve işçileri birleşmeye çağırma cesaretini gösteren her işçiyi mahkemeye çıkarmaksızın tutukladığı herkesin malumudur. Fakat politik özgürlüğe kavuştuğumuzda işçi vekillerinin çok yararı olacaktır.

Bütün sömürücülerin (fabrika sahipleri, çiftlik sahipleri, müteahhitler, zengin köylüler) çalıştırdıkları işçilerin ücretlerinden keyfi biçimde, ıskarta mal parası, ceza parası gibi kesintiler yapması **kesinlikle yasaklanmalıdır.** İşverenlerin **keyfi biçimde** para kesmeleri yasaya karşıdır ve tecavüzdür. İşveren hiçbir biçimde ya da herhangi bir kesinti yaparak işçinin ücretini düşüremez. İşveren kendisi yargılayıp ceza veremez (işçilerin ücretlerinden yaptığı kesintileri cebe indiren iyi bir yargıç!), bilakis **gerçek** bir **mahkemeye** başvurmalıdır, ve bu mahkeme eşit sayıda işçi ve işveren temsilcisinden oluşmalıdır. Ancak böyle mahkemeler işverenlerin işçiler hakkında ya da işçilerin işverenler hakkındaki şikayetlerini adil bir biçimde inceleyebilir.

Sosyal-demokratların tüm işçi sınıfı için hedefledikleri iyileştirmeler bunlardır. Her çiftliğin, her iktisadın, her müteahhidin işçileri, güvenilir insanlarla bir araya gelip, hangi iyileştirmeleri hedeflediklerini, hangi talepleri ileri sürmeleri gerektiğini (farklı işletmelerde, farklı iktisatlarda, farklı müteahhit firmalarında işçilerin talepleri elbette farklı olacaktır) kararlaştırmaya çalışmalıdırlar.

Sosyal-demokrat komiteler tüm Rusya'da, taleplerini açık ve kesin biçimde saptamada, tüm işçiler ve aynı zamanda işverenler ve resmi makamlar da bu talepleri iyice bilsin diye, bu taleplerin açıklandığı bildiriler yayınlamada işçilere yardım ediyorlar. İşçiler tek adammışçasına birleşmiş halde taleplerini savunduklarında, işverenler geri adım atmak ve kabul etmek zorunda kalacaklardır. İşçiler kentlerde bu yolla birçok iyileştirmeler elde ettiler ve şimdi ev sanayicileri, küçük zanaatkârlar, tarım işçileri de birleşmeye (örgütlenmeye) ve talepleri için mücadele etmeye başlıyorlar. Politik özgürlüğümüz olmadığı sürece, bu mücadeleyi gizli biçimde, işçilerin tüm bildirilerini, tüm birliklerini yasaklayan polisten gizli olarak sürdürüyoruz. Fakat politik özgürlüğe kavuştuktan sonra, bu mücadeleyi tüm Rusya'da emekçi halkın birleşmesi ve kendisini baskıya karşı yekvücut olarak savunması için daha kapsamlı yürüteceğiz. İşçiler **Sosyal-Demokrat İşçi Partisi**'nde ne kadar çok birleşirlerse, güçleri o kadar büyük olacak, işçi sınıfının her türlü baskıdan, her türlü ücretli işten, burjuvazi için çalışmaktan kurtuluşunu mücadeleyle o kadar çabuk elde edeceklerdir.

*

Daha önce, Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nin sadece işçiler için değil, aynı zamanda **tüm köylüler** için de mücadeleyle iyileştirmeler elde etmeye çalıştığını söylemiştik. Şimdi tüm köylüler için partinin hangi iyileştirmeleri hedeflediğini görelim.

6— SOSYAL-DEMOKRATLAR BÜTÜN KÖYLÜLER İÇİN HANGİ İYİLEŞTİRMELERİ MÜCADELEYLE ELDE ETMEK İSTİYORLAR?

Tüm emekçileri tamamen kurtarmak için, kır yoksulları, kent işçileriyle ittifak halinde, tüm burjuvaziye karşı, yani zengin köylülere karşı da mücadele yürütmek zorundadır. Zengin köylüler işçilerine

mümkün olduğunca az ücret ödemeye, onları mümkün olduğunca uzun ve ağır çalıştırmaya çabalayacaklardır, buna karşılık kent ve kır işçileri, yanaşmaların da zengin köylüden iyi bir ücret almasına, daha az çalışmalarına, dinlenme molası elde etmelerine uğraşacaklardır. Yani kır yoksulları zengin köylülerin olmadığı kendi birliklerini kurmalıdırlar. Bundan daha önce söz ettik ve bundan böyle de sık sık yineleyeceğiz.

Fakat Rusya'da tüm köylüler, yoksullar gibi zenginler de, birçok açıdan hâlâ serflik ilişkisi içinde yaşamaktadır: Köylülük **aşağı, bayağı, vergi yükümlüsü bir zümre** oluşturmaktadır; hepsi polis memurları ve kaymakamların serfleri durumundadır; tüm köylüler, ayrılmış toprakları, sulama yerlerini, mera ve otlakları kullanabilmek için, eskiden olduğu gibi çoğu kez çiftlik sahipleri için çalışmaya devam etmektedirler — tıpkı serflik döneminde çiftlik sahibi için çalıştıkları gibi. **Tüm** köylüler bu yeni serflik durumundan kurtulmak istiyorlar, **hepsi** eşit haklara sahip olmak istiyorlar, **hepsi** kendilerini bugün de **angaryaya** zorlayan, toprağın, meranın, suların, otlakların kullanılmasını "çalışarak ödemeye", "tarlalara yapılan hasar"a karşılık çalışmaya ve kadınları "fahri olarak"* çiftlik sahibinin ekinlerini toplamaya göndermeye zorlayan çiftlik sahiplerinden nefret ediyorlar. Kır yoksulları bu çalışarak ödemekten, zengin köylülerin çektiğinden daha fazla çekiyor. Zengin köylü zaman zaman çiftlik beyi için bu çalışarak ödemekten parayla kurtulabilir, ama genellikle zengin köylü de çiftlik beyi tarafından epeyce ezilir. Bunun sonucunda kır yoksulları haklardan yoksun oluşlarına karşı, her türlü angaryaya karşı, her türlü çalışarak ödemeye karşı zengin köylülerle birlikte mücadele etmek zorundadır. **Her türlü** kölelikten, **her türlü** yoksulluktan ancak **tüm** burjuvaziyi (zengin köylüler de dahil) yendiğimizde kurtulabileceğiz. Fakat **daha önce** kurtulabileceğimiz bir kölelik vardır; çünkü zengin köylü için de bu köleliğe katlanmak zordur. Rusya'da tüm köylülerin hâlâ serfler gibi yaşadıkları bir sürü yöre ve

---

* *Yani parasız* —***Alm. Red.***

kaza vardır. O nedenle tüm Rus işçileri ve kır yoksulları, **iki elleriyle iki tarafa karşı mücadele yürütmek** zorundadırlar: Bir elleriyle, tüm işçilerle ittifak halinde, **tüm burjuvalara karşı**; öteki elleriyle, tüm köylülerle ittifak halinde, **kırdaki memurlara karşı, derebeylerine karşı.** Eğer kır yoksulları zengin köylülerden ayrı olarak kendi birliklerini kurmazlarsa, zengin köylüler onları aldatacak, onlara ihanet edecek, kendileri çiftlik sahipleri haline geleceklerdir, yoksullara ise sadece yardım etmemekle kalmayacaklar, aynı zamanda birleşme özgürlüğünü de vermeyeceklerdir. Eğer kır yoksulları zengin köylülerle birlikte derebeyi boyunduruğuna karşı mücadele etmezse, eli ayağı bağlı, bir parçacık toprağına zincirlenmiş kalacaktır, o zaman kent işçileriyle birleşmek için tam özgürlüğe de sahip olmayacaktır.

Kır yoksulları ilkönce çiftlik sahiplerine bir darbe indirmeli ve en azından çiftlik beyine olan en kötü, en zararlı bağımlılıktan kurtulmalıdır; bu mücadelede çok sayıda zengin köylü ve burjuvazinin yandaşı, kır yoksullarından yana tavır alacaktır, çünkü çiftlik sahiplerinin kibrinden hepsi bıkıp usanmıştır. Fakat çiftlik sahiplerinin gücünü sınırladığımız andan itibaren, zengin köylü kim olduğunu hemen gösterecek ve pençelerini her tarafa uzatacaktır, fakat bu pençeler her şeyi toparlayıp götürmeyi çok sever ve şimdiden çok fazla şeyi toparlayıp götürmüştür bile. Demek ki çok dikkatli olmak ve kent işçileriyle sağlam, sarsılmaz bir ittifak kurmak gereklidir. Kent işçileri, çiftlik beylerini eski aristokratik alışkanlıklarından vazgeçirmekte yardım edecek ve (aynı kendilerini sömürenleri, fabrika sahiplerini biraz yola getirdikleri gibi) zengin köylüleri de biraz yola getireceklerdir. Kent işçileriyle ittifak yapmadan, kır işçileri kölelikten, her türlü fakrüzaruretten ve sefaletten **asla** kurtulamayacaklardır; onlara kent işçilerinden başka **hiç kimse** yardım etmeyecektir, zaten kendilerinden başka da hiç kimseye güvenemezler. Fakat daha önce kabul ettirebileceğimiz, bu büyük mücadelenin ta başlangıcında hemen elde edebileceğimiz iyileştirmeler vardır. Rusya'da, diğer ülkelerde çoktan beri bulunmayan birçok kölelik vardır ve **tüm Rus köylülü-**

ğ ü , memurlara ve çiftlik sahiplerine bu kölelikten, bu bağımlılık ilişkisinden **d e r h a l** kurtulabilir.

Şimdi, Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nin, tüm Rus köylülüğünü en azından derebeyine en kötü kölelikten kurtarmak ve tüm Rus burjuvazisine karşı mücadelede kır yoksullarının ellerini serbest kılmak için her şeyden önce ve ilk plânda hangi iyileştirmeleri mücadeleyle elde etmek istediğini görelim.

Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nin birinci talebi, "vergi yükümlüsü" köylülüğün sırtına binmiş olan tüm bedel ödemelerinin, tüm Obrok vergilerinin, tüm yükümlülüklerin kaldırılmasıdır. Soylu komiteleri ve Rus çarının soylu hükümeti, köylüleri serflikten "kurtardığında", köylüler **k e n d i ö z** toprakları için, çok eskiden beri işledikleri topraklar için **b e d e l p a r a s ı** ödemek zorunda bırakıldılar! Bu bir **s o y g u n d u .** Soylu komiteleri Çarlık hükümetinin yardımıyla, köylüleri açıkça **y a ğ m a l a d ı .** Hükümet, Tapu Sicil Yasası'nı* **s i l a h z o r u y l a** uygulamak, iyice kesip biçilen "dilenci paylarını" kabul etmek istemeyen köylülere karşı askeri infazlar tertiplemek için birçok yere askeri birlik gönderdi. Askeriyenin yardımı olmadan, işkence ve kurşunlamalar olmadan, soylu komiteleri, serflikten kurtuluş günlerinde olduğu gibi köylüleri böylesine utanmazca talan edemezlerdi. Köylüler, çiftlik sahipleri komitelerinin ve soylu komitelerinin kendilerini nasıl aldattıklarını ve yağmaladıklarını hiçbir zaman unutmamalıdırlar, çünkü Çarlık hükümeti bugün de, köylüler için yeni bir yasa çıkarılması söz konusu olduğunda, hemen soylu ya da memur komiteleri atıyor. Çar kısa süre önce (26 Şubat 1903) bir manifesto yayınladı[58]; bu manifestoda, köylülere ilişkin yasaları gözden geçirmeyi ve düzeltmeyi vaat ediyor. Gözden geçirecek olan kim? Düzeltecek olan kim? Yine soylular, yine memurlar! Köylüler, köylülerin hayatlarının iyileştirilmesi için **k ö y l ü k o m i t e l e r i n i n** kurulmasını kabul ettiresiye kadar hep aldatılacaklardır. Çiftlik sahipleri, kaymakamlar ve her türlü memurların, köylülerin ensesinde boza pişirdikleri yeter! Köylülerin her polis

* *19 Şubat 1861 Manifestosuna dayanarak çiftlik sahipleriyle onların eski serfleri arasındaki ilişkiyi düzenleyen yasa.* ***—Alm. Red.***

şefine, kaymakam, kır polisi komutanı ya da vali denen her soylu ayyaşa bu feodal bağımlılığı yeter! Köylüler kendi sorunlarını **k e n d i l e r i** çözme, yeni yasalar üzerine **k e n d i l e r i** düşünme, önerme ve gerçekleştirme özgürlüğünü talep etmelidirler. Köylüler özgür, seçilmiş **k ö y l ü k o m i t e l e r i** talep etmelidirler; bunu mücadeleyle elde etmedikleri sürece, soylular ve memurlar onları daima aldatacak ve yağmalayacaklardır. Köylüler kendi kendilerini kurtarmadıkça, kaderlerini **k e n d i e l l e r i n e** almak için birleşmedikçe, onları kan emici memurların elinden kimse kurtarmayacaktır.

Sosyal-demokratlar sadece bedel paralarının, Obrok vergilerinin ve her türlü verginin tamamen ve derhal kaldırılmasını değil, aynı zamanda halktan alınan tüm paraların **h a l k a g e r i v e r i l m e s i n i** talep ediyorlar. Tüm Rusya'da köylüler, soylu komiteleri tarafından serflikten kurtarıldıklarından beri, zaman içinde yüz milyonlarca ruble ödediler. Köylüler bu paraları geri istemelidirler. Hükümet, soylu büyük çiftlik sahiplerine özel bir vergi koymalı, manastır ve has tımar arazilerine (yani Çarlık ailesinin topraklarına) el konulmalı, halk temsilcileri meclisi bu paraları köylüler yararına kullanmalıdır. Köylüler dünyanın hiçbir yerinde Rusya'daki gibi aşağılanmaz, sefalet içinde yaşamaz, milyonlarca köylü korkunç bir şekilde açlıktan ölüp gitmez. Bizim ülkemizde köylüler açlıktan ölmeye itiliyorlar, çünkü önce soylu komiteleri tarafından soyuldular, çünkü o zamandan beri yılbeyıl soygun devam ediyor, köylüler eski derebeyinin mirasçılarına ödenecek eski vergileri, bedel paralarını ve Obrok paralarını ödemeye zorlanıyorlar. Köylüleri yağmalayanlar bundan sorumlu tutulmalıdırlar. Açlık çeken köylülere ciddi bir yardımda bulunmak için para, soylu büyük toprak sahiplerinden alınmalıdır. Açlık çeken köylünün sadakaya, üç-beş kuruşluk yardıma ihtiyacı yok. Açlık çeken köylü, her yıl çiftlik sahibine ve devlete ödediği paraların geri verilmesini talep etmelidir. Halk temsilcileri meclisi, Köylü Komiteleri ancak bu durumda açlara gerçek, ciddi bir yardımda bulunabilir.

Devam edelim. Sosyal-Demokrat İşçi Partisi, müteselsil kefaletin ve **k ö y l ü n ü n k e n d i t o p r a ğ ı ü z e r i n d e**

özgürce tasarrufta bulunmasını kısıtlayan tüm yasaların derhal kaldırılmasını talep etmektedir. 26 Şubat 1903 tarihli Çar manifestosu, müteselsil kefaletin kaldırılacağını vaat etmektedir. Şimdi böyle bir kanun çıkmıştır. Fakat bu yetmez. Ayrıca köylünün toprağı üzerinde serbestçe tasarrufta bulunmasını sınırlayan **tüm yasalar** da derhal kaldırılmalıdır. Aksi takdirde, müteselsil kefalet olmasa da köylü tam özgür olmayacak, yarı-serf durumunda kalacaktır. Köylü, toprağı üzerinde tasarrufta bulunma **tam özgürlüğünü** kazanmalıdır: herhangi bir kimseye sormadan onu istediğine verme ve satma özgürlüğünü kazanmalıdır. Fakat çarın fermanı buna izin vermez: tüm soylular, tüccarlar ve kentliler toprak üzerinde özgürce tasarruf edebilirler, fakat köylü edemez. Mujik küçük bir çocuktur. Yanına bir nezaretçi dikilmelidir ki, bir mürebbiye gibi ona hep göz kulak olsun. Köylünün toprak payını satması yasaklanmalıdır ki, parayı har vurup harman savurmasın! — derebeyleri bu yargıya varıyorlar ve köylülerin gerçekten iyiliğini isteyen bazı saf insanlar da onlara kanarak, köylülerin toprak satmasının yasaklanması gerektiğini söylüyorlar. Hatta (daha önce sözünü ettiğimiz) Narodnikler ve kendilerine "Sosyal-Devrimciler" diyenler aynı telden çalıyor ve köylümüzün biraz bağımlı kalması ve toprağını satamamasının kendisi için daha iyi olacağını düşünüyorlar.

Sosyal-demokratlar şöyle diyorlar: Bu tam bir ikiyüzlülüktür, efendi zihniyetidir; bunlar tatlı laflardır! Sosyalizme ulaştığımızda, işçi sınıfı burjuvaziyi yendiğinde, tüm toprak ve arazi ortak mülkiyet olacak, **hiç kimse** toprağı satma hakkına sahip olmayacaktır. Peki, o zamana kadar? Soylular ve tüccarlar toprak satabilecek, köylüler ise satamayacak, öyle mi?! Soylular ve tüccarlar özgür olacak, köylüler ise yarı-bağımlı kalacaklar, öyle mi?! Köylü resmi makamlardan hâlâ izin dilenmeye devam edecek, öyle mi?!

Bu aldatmacadır, ne kadar güzel sözlerle gizlenirse gizlensin, yine de aldatmacadır.

Soylulara ve tüccarlara toprağı satma izni verildiği sürece, köylü de tıpkı soylu ve tüccar gibi toprağını satma ve onun üzerinde **ta-**

m a m e n ö z g ü r c e tasarrufta bulunma **t a m h a k - k ı n a** sahip olmalıdır.

İşçi sınıfı tüm burjuvazi üzerinde zafer kazandığında, büyük toprak sahiplerinin topraklarını ellerinden alacak ve büyük çiftliklerde **k o o p e r a t i f i ş l e t m e l e r** kuracak, böylece işçiler toprağı beraberce, ortaklaşa işleyecek ve güvendikleri kişileri özgürce idareci seçeceklerdir. Her türlü makine onlara işlerini kolaylaştırmak için hizmet edecek ve böylece vardiya usulüyle günde sekiz (ya da sadece altı) saatten fazla çalışmayacaklardır. O zaman, eski usul üzre tek başına çiftçilik yapmak isteyen küçükköylü de pazar için, önüne gelene satmak için değil, bilakis işçi kooperatifleri için tarım yapacaktır; küçük köylü işçi kooperatifine ekmek, et, sebze temin edecek, işçiler de karşılığında küçük köylüye parasız makine, hayvan, gübre, giysi gibi ihtiyacı olan herşeyi vereceklerdir. O zaman büyük mülk sahipleriyle küçük mülk sahipleri arasında para uğruna mücadele olmayacak, ücretli iş, başkaları için çalışma olmayacak, tüm çalışanlar kendileri için çalışacak, işteki tüm iyileştirmeler ve tüm makineler bizzat işçilere yarar sağlayacak, işlerini kolaylaştıracak, hayatlarını kolaylaştıracaktır.

Fakat her aklı başında insan, sosyalizme bir çırpıda ulaşılamayacağını anlar: bunun için tüm burjuvaziye, tüm hükümetlere karşı amansız bir mücadele yürütülmek zorundadır, bunun için tüm Rusya'daki tüm kent işçileri ve onlarla birlikte kır yoksulları sağlam, sarsılmaz bir ittifakta birleşmek zorundadır. Bu yüce bir davadır ve böyle bir dava uğruna tüm hayatını vermeye de değer. Fakat sosyalizme ulaşmadığımız müddetçe, büyük mül sahibi küçük mülk sahibine karşı para uğruna daima mücadele yürütecektir: büyük mülk sahibi toprağını da satma özgürlüğüne sahipken, küçük köylü sahip olmamalı mı? Yineliyoruz: köylüler küçük çocuklar değildir ve kimsenin kendilerine emretmesine izin vermeyeceklerdir; köylüler **t ü m h a k l a r a ,** soyluların ve tüccarların sahip oldukları tüm haklara sınırlamasız sahip olmalıdır.

Ayrıca deniyor ki: Köylünün kendine ait toprağı yoktur, onun toprağı ortak mülkiyettir. Ortak mülkiyeti satma izni herkese verilemez.

Bu da sadece bir aldatmacadır. Soyluların ve tüccarların elinde de ortak mülkiyet yok mu? Soylular ve tüccarlar da ortaklıklar şeklinde birleşip, hep beraber araziler, fabrikalar ya da canları ne istiyorsa satın almıyorlar mı? Her önüne gelen polis bozuntusu köylülere sınırlamalar ve yasaklamalar getirmeye uğraşırken, soyluların ortaklıklarına neden herhangi bir sınırlama getirilmiyor? Köylüler memurlardan hiçbir iyilik görmemişlerdir, dayak, şantaj ve hakaret dışında hiçbir şey görmemişlerdir. Tüm meselelerini kendi ellerine almadıkça, tam hak eşitliği ve tam özgürlüğü mücadeleyle elde etmedikçe, hiçbir zaman da bir iyilik beklememelidirler. Eğer köylüler topraklarının ortak mülkiyet olmasını isterlerse, kimse onlara engel olmamalıdır; istedikleriyle, istedikleri biçimde, gönüllü anlaşıp bir ortaklık kurabilmelidirler; ortaklık anlaşmasını istedikleri gibi yapmakta tamamen özgür olmalıdırlar. Ve hiçbir memur, köylü ortaklıklarının işine burnunu sokma hakkına sahip olmamalıdır. Hiç kimse, köylüyü aptal yerine koyup onun için kısıtlamalar ve yasaklamalar getirme hakkına sahip olmamalıdır.

*

Son olarak sosyal-demokratlar köylüler için önemli bir iyileştirmeyi daha mücadeleyle elde etmek istiyorlar. Köylülerin çiftlik beyleri tarafından köleleştirilmesini, bağımlılık ilişkileriyle köleleştirilmesini şimdi derhal kısıtlamak istiyorlar. Toprak ve arazi ve fabrikalar burjuvazinin elinde olduğu sürece, dünyada temel güç para olduğu sürece, **s o s y a l i s t t o p l u m** kurulmadığı sürece, kölelik tümüyle ve bütünüyle elbette ortadan kaldırılamayacaktır. Fakat Rus köylerinde, başka ülkelerde de sosyalizm henüz kurulmamış olmasına rağmen oralarda rastlanmayan köleliğin özellikle ağır bir biçimi mevcuttur. Rusya'da hâlâ tüm çiftlik sahiplerinin yararına olan, tüm köylüleri ezen ve hemen şimdi, gecikmeksizin derhal kaldırılması olanaklı ve zorunlu olan çok **a n g a r y a k ö l e l i ğ i** vardır.

Hangi köleliğe angarya köleliği dediğimizi açıklayalım.

Her köylü bu durumları bilir. Çiftlik sahibinin toprakları, köylünün toprağının yanıbaşındadır. Kurtuluş sırasında köylünün elinden kendi-

sine gerekli olan toprak parçaları: otlaklar, çayırlar, orman, suvat vs. kopanlıp alınmıştır. Köylü bu toprak parçaları, otlaklar, suvatlar olmadan yapamaz. İstese de istemese de çiftlik sahibine gidecek, hayvanlarını suvağa götürmek için topraklarından geçmesine izin vermesi, kendisine bir otlak vermesi vs. için ricada bulunacaktır. Çiftlik sahibinin ise kendi iktisadı yoktur ve hatta parası bile yoktur; yaşamını sadece köylüleri köleleştirerek sürdürür. Köylüler, ellerinden alınmış toprak parçalarını kullanabilmek uğruna onun için parasız çalışır, kendi atlarıyla onun toprağını sürer, ekinini kaldırır, otlaklarını biçer, harmanını döverler, bazı bölgelerde ise kendi gübreleriyle çiftlik sahibinin toprağını gübreler, çiftlik sahibine keten bezi, yumurta, çeşitli gıda maddeleri getirirler. Tıpkı serflik zamanında olduğu gibi! O zaman köylüler, çiftliğinde yaşadıkları kişi için bedava çalışırlardı, şimdi de çoğu kez, soylu komiteleri tarafından kurtarılmaları sırasında yitirdikleri aynı toprakları kullanabilmek için, çiftlik sahibi için parasız çalışıyorlar. Bu aynı angaryadır. Çeşitli illerde bizzat köylüler bu çalışmayı angarya olarak adlandırmaktadırlar. İşte buna angarya köleliği diyoruz. Köylülerin serflikten kurtuluşu sırasında, çiftlik sahiplerinin soylu komiteleri kasten böyle davranmışlardır ki, kendilerine, köylüleri eskisi gibi köleleştirme olanağı kalsın; köylülerin toprak paylarını kasten kırpmış, çiftlik sahibinin topraklarını araya kama gibi sokmuşlardır ki, köylü tavuklarını bile dışarıya salamasın; köylülere kasten verimsiz toprak parçalarını vermişler, suvatlara giden yolları kasten çiftlik sahibinin toprağıyla kesmişlerdir, kısacası, işleri öyle ayarlamışlardır ki, köylüler kendilerini bir tuzakta bulmuşlardır, tıpkı eskiden olduğu gibi çıplak elle yakalanabilmişlerdir. Köylülerin komşu çiftlik sahiplerinin esaretinde bulunduğu, tıpkı serflik dönemindeki gibi esaret altında yaşadığı öyle çok —saymak olanaksız— köy var ki. Bu köylerde yoksul köylüler gibi zengin köylüler de elleri kolları bağlanmış olarak tamamen çiftlik sahibinin insafına kalmış durumdadırlar. Yoksul köylü bu durumdan zengin köylüden çok daha ağır biçimde etkilenmektedir. Çoğu kez kendi toprağı olan zengin köylü, çiftlik sahibi için çalışmaya, kendisi yerine yanaşmayı gönderebilir, oysa yoksul köylü çaresizdir, çiftlik sahibi tarafından iyice ezilir. Yoksul

köylü bu angarya sırasında neredeyse nefes almaya zaman bulamaz, çiftlik sahibi için çalıştığından, başka bir ek iş de arayamaz, tüm kır yoksulları ve kent işçileriyle bir birlikte, bir partide birleşmeyi bile düşünemez.

Peki bu angarya hizmetini derhal yok etmenin herhangi bir yolu yok mu? Sosyal-Demokrat İşçi Partisi bu hedefe ulaşmak için köylülere **iki** araç önermektedir. Fakat burada bir kez daha, tüm kır yoksullarını her türlü kölelikten ancak sosyalizmin kurtarabileceğini yinelemek istiyoruz, çünkü zenginler iktidara sahip oldukları sürece, yoksulları şu ya da bu biçimde sürekli ezeceklerdir. Kölelik derhal tamamen ortadan kaldırılamaz, ama yoksul, orta ve hatta zengin köylülerin omuzlarına yüklenen en kötü, en aşağılık angarya köleliği önemli ölçüde sınırlanabilir, köylüler için derhal bir kolaylık elde edilebilir.

Bunun için iki araç vardır.

Birinci araç, kır işçileri ve yoksul köylülerin, ayrıca zengin köylüler ve çiftlik sahiplerinin güvendiği kişilerden oluşan, serbestçe seçilmiş mahkemelerdir.

İkinci araç ise serbestçe seçilmiş **Köylü Komiteleridir.** Bu köylü komiteleri, sadece angaryanın ortadan kaldırılması, serflik kalıntılarının ortadan kaldırılması için tüm önlemleri tartışma ve uygulama değil, aynı zamanda **köylülerden alınmış** toprak parçalarını **alıp köylülere geri verme** hakkına da sahip olmalıdır.

Bu iki aracı biraz daha ayrıntılı inceleyelim. Güvenilir kişiler arasından serbestçe seçilmiş mahkemeler, köylülerin köleleştirilmeleri hakkındaki şikayetleriyle ilgili tüm meseleleri inceleyeceklerdir. Bu mahkemeler, köylülerin yoksulluğundan yararlanarak çiftlik sahipleri çok fazla talep etmişlerse, toprak kiralarını düşürme hakkına sahip olacaktır. Bu mahkemeler, köylüleri aşırı ödemelerden kurtarma hakkına sahip olacaktır; örneğin, çiftlik sahibi kışın köylüyü yaz için yarı ücrete tutmuşsa, mahkeme meseleyi inceleyip adil bir ücret saptayacaktır. Böyle bir mahkeme elbette memurlardan değil, serbestçe seçilmiş güvenilir insanlardan oluşmalı, özellikle kır işçileri ve yoksul köylülerin bu mahkemelerde temsilcileri olmalıdır, hem de en az zengin

köylülerin ve çiftlik sahiplerininki kadar. Bu mahkemeler, işçilerle işverenler arasındaki tüm meseleleri de halledecektir. Böyle mahkemeler olduğunda, işçiler ve tüm kır yoksulları haklarını daha kolay koruyabilecek, daha kolay birleşebilecek ve kimlerin kır yoksulları ile işçileri güvenilir bir biçimde ve sadakatle savunma yeteneğinde olduğunu tam bir şekilde öğrenebileceklerdir.

İkinci araç daha da önemlidir. Bunlar, her kazadaki kır işçileri, yoksul, orta ve zengin köylülerin temsilcilerinden seçilmiş özgür **köylü komiteleridir** (ya da eğer köylüler gerekli görürse, bir kazada birçok komite; ya da hatta her bucakta, her büyük köyde bir komite). Omuzlarındaki kölelik yükünün ne kadar ağır olduğunu hiç kimse bizzat köylüler kadar iyi bilmez. Bugün de hâlâ köylülerin köleleştirilmesi sayesinde yaşayan çiftlik sahiplerinin yüzünü hiç kimse köylüler kadar iyi açığa çıkaramayacaktır. Köylü komiteleri, köylülerin elinden hangi toprakların, hangi otlakların, hangi meraların vs. haksız yere alındığını inceleyecek, bu toprakların tazminatsız olarak geri alınıp alınmayacağını, ya da bu toprakları satın almış olanlara büyük toprak sahiplerinin kesesinden tazminat ödenip ödenmeyeceğini inceleyeceklerdir. Köylü Komiteleri, en azından köylüleri, çok sayıdaki soylu ve çiftlik sahibi komiteleri tarafından düşürüldükleri tuzaktan kurtaracaktır. Köylü Komiteleri, köylüleri memurların müdahalesinden kurtaracak, köylülerin kendi meselelerini kendilerinin düzenlemek istediklerini ve düzenleyebildiklerini gösterecek, köylülere, sıkıntılarını birbirleriyle konuşup halletmede ve kır yoksullarına ve kent işçileriyle ittifaka sadık kalma yeteneğindeki insanları bulmayı öğrenmede yardımcı olacaktır. Köylü Komiteleri, en ücra köşelerde de köylülerin kendi ayakları üzerinde durma ve kendi kaderlerini kendi ellerine almalarının **ilk adımıdır**.

O nedenle sosyal-demokrat işçiler köylüleri uyarıyorlar:

Hiçbir soylu komitesine, hiçbir memur komisyonuna güvenmeyin.

Halk Temsilcileri Genel Meclisinin toplanmasını talep edin.

Köylü Komitelerinin kurulmasını talep edin.

Her türlü broşür ve gazete yayınlama tam özgürlüğünü talep edin.

Gerek Halk Temsilcileri Genel Meclisinde gerek Köylü Komitelerinde ve gazetelerde herkes, kimseden korkmadan, görüş ve düşüncelerini özgürce ifade etme hakkına sahip olduğunda, kısa zamanda kimin işçi sınıfının, kimin burjuvazinin safında olduğu görülecektir. İnsanların ezici çoğunluğu şu anda bu konuda hiç düşünmüyor, bazıları gerçek düşüncelerini gizliyor, bazıları ne düşündüklerini bile bilmiyor, bazıları ise kasten aldatıyor. Fakat o zaman herkes bu konuda düşünmeye başlayacak, hiçbir şeyi gizlemeye gerek kalmayacak ve mesele kısa sürede açıklık kazanacaktır. Burjuvazinin zengin köylüleri kendi yanına çekeceğini daha önce belirttik. Angarya köleliğini ortadan kaldırmak ne kadar çabuk ve ne kadar çok başarılırsa, köylüler o kadar çok gerçek özgürlüğü ele geçirecek, kır yoksulları o kadar çabuk birleşecek, zengin köylülük de burjuvaziyle o kadar çabuk birleşecektir. Bırakın birleşsinler: Zengin köylülüğün bu birleşme sayesinde daha güçleneceğini çok iyi bilmemize rağmen, bundan korkmuyoruz. Biz de birleşeceğiz ve **bizim birliğimiz** —kır yoksullarının kent işçileriyle ittifakı— kıyaslanmayacak ölçüde çok daha güçlü olacaktır, milyonların ittifakı olarak yüz binlerin ittifakının karşısında duracaktır. Burjuvazinin orta ve hatta küçük köylüleri de yanına çekmeye çalışacağını (bunu şimdiden yapıyor zaten!), onları aldatmaya, baştan çıkarmaya, bölmeye, her birine onu zengin edeceği vaadinde bulunmaya çalışacağını da biliyoruz. Burjuvazinin orta köylüyü hangi araçlarla ve hangi kandırmacayla baştan çıkarmaya çalıştığını gördük. O nedenle kır yoksullarının önceden gözünü açmak, tüm burjuvaziye karşı kent işçileriyle özel ittifakını önceden sağlamlaştırmak zorundayız.

Her köy sakini etrafına dikkatlice baksın. Zengin köylüler, çiftlik beylerine, çiftlik sahiplerine ne kadar çok karşı çıkıyorlar! Halkın ezilmesi, çiftlik beylerinin topraklarının bomboş yatması üzerine ne kadar çok şikâyetçiler! Aslında köylülerin toprağı kendi üstlerine mal etmeleri konusunda (elbette iki kişi arasında) ne çok gevezelik ediyorlar!

Zengin köylülerin söylediklerine inanılabilir mi? Hayır. Toprağı halk için değil, kendileri için istiyorlar. Zaten şimdiden çok toprak toparlamışlar —satın alınmış ve kiralanmış—, ama yetmiyor. **Dolayısıyla kır yoksulları, çiftlik sahiplerine karşı, zengin köylülerle uzun süre birlikte yürümeyecektir.** Onlarla birlikte sadece ilk adımı atabiliriz, fakat daha sonra yollarımız ayrılacaktır.

Bu nedenden ötürü ilk adım diğer adımlardan ve son, en önemli adımımızdan açık bir biçimde ayrılmalıdır. Kırdaki ilk adım, köylülerin tam kurtuluşudur, tam hak eşitliğidir, köylülerin ellerinden alınmış toprakların geri verilmesi için Köylü Komitelerinin kurulmasıdır. Kentte ve kırda son adımımız ise şu olacaktır: **Tüm toprak ve arazileri, tüm fabrikaları çiftlik sahipleri ve burjuvazinin elinden alacağız ve sosyalist toplumu kuracağız.** İlk adımla son adım arasında çok mücadelelerden geçeceğiz, **ve ilk adımla son adımı birbirine karıştıranlar, bu mücadeleye zarar vermekte, bilmeden kır yoksullarının gözüne kül serpmektedir.**

İlk adımı, kır yoksulları tüm köylülerle birlikte atacaktır; belki bazı Kulaklar geri duracak, belki yüz köylü içinden sadece birine hiçbir kölelik iğrenç gelmeyecektir. Fakat büyük kitle bir ve aynı şey için savaşacaktır: tüm köylülüğün eşit haklara ihtiyacı var. Çiftlik sahibine kölelik, hepsinin elini kolunu bağlıyor. Son adımı ama kesinlikle tüm köylüler birlikte atmayacaktır: burada artık tüm zengin köylülük tarım işçilerine karşı ayağa kalkacaktır. Burada artık kır yoksullarının **kentlerin sosyal-demokrat işçileriyle** sıkı ittifakına ihtiyacımız var. Köylülere ilk ve son adımı bir defada atabileceklerini söyleyen, onları aldatmaktadır. Bunu söyleyen,

köylülerin kendi aralarındaki büyük mücadeleyi, kır yoksullarıyla zengin köylüler arasındaki büyük mücadeleyi unutmaktadır.

Bu nedenden ötürü sosyal-demokratlar, köylülere **d e r h a l** bir cennet vaat etmezler. Bu nedenden ötürü sosyal-demokratlar, her şeyden önce mücadele için, tüm işçi sınıfının tüm burjuvaziye karşı büyük, geniş, tüm halkı kapsayan mücadelesi için tam özgürlük talep ederler. Bu nedenden ötürü sosyal-demokratlar ilkönce, atılacak **i l k k ü ç ü k a m a g ü v e n l i a d ı m a** dikkat çekerler.

Bazı kişiler, köleliğin sınırlandırılması ve köylülerin ellerinden alınmış toprakların geri verilmesi için Köylü Komiteleri kurulması talebimizin bir duvar oluşturduğunu düşünüyorlar. Bu talep, burada durun, daha ileri gitmeyin, anlamına geliyormuş. Bu kişiler sosyal-demokratların ne istedikleri üzerine pek kötü düşünmüşlerdir.

Köylülerin köleliğine dur demek ve ellerinden alınmış toprakları geri vermek için Köylü Komiteleri kurulması talebi bir duvar değildir. Bir **k a p ı d ı r . D a h a i l e r i g i t m e k i ç i n ,** açık, geniş bir yolda **s o n u n a k a d a r ,** Rusya'da tüm emekçi işçi halkın tam kurtuluşuna kadar gitmek için, ilkönce bu kapıdan geçmek zorunludur. Köylülük bu kapıdan geçmediği sürece, cehalet içinde, kölelik içinde kalacak, haklardan yoksun, tam, gerçek özgürlük olmadan kalacak, hatta en yakın çevresinde kimlerin emekçilerin dostu, kimlerin düşmanı olduğunu bile kesin olarak tespit edemeyecektir. O nedenle sosyal-demokratlar, bu kapıyı göstermekte ve her şeyden önce tüm köyün, tüm halkın bu kapıya yüklenmeleri ve tamamen yıkmaları gerektiğini söylemektedirler. Bir de kendilerine Narodnikler ve Sosyal-Devrimciler diyen, keza köylünün iyiliğini isteyen bazı kimseler var; bunlar bağırıp çağırıyor, ellerini kollarını sallıyor, yardım etmek istiyorlar, **a m a b u k a p ı y ı g ö r m ü y o r l a r !** Hatta bu insanlar şöyle diyecek kadar kör: köylülere toprakları üzerinde serbest tasarruf etme hakkı verilmemeli! Köylülerin çok iyiliğini istiyorlar, ama bazen derebeyleri gibi hüküm veriyorlar! Böyle dostlardan fazla yardım gelmeyecektir. Eğer yıkılması gereken daha ilk kapı açıkça görülemiyorsa, sosyalizmi hedefle-

menin ne yararı var? Sadece kentte değil, kırda da, sadece çiftlik sahiplerine karşı değil, aynı zamanda **köy topluluğu içindeki, Mir içindeki zengin köylülere karşı da,** sosyalizm için halkın özgür mücadelesine giden yolun nasıl bulunacağı bilinmiyorsa, sosyalizmi hedeflemenin ne yararı var?

Bu nedenden ötürü sosyal-demokratlar bu ilk ve en yakın kapıya ısrarla işaret ediyorlar. Bugün asıl zorluk, bir sürü iyi dileği ifade etmek değil, yolu doğru göstermek, **ilk adımın nasıl atılacağını açıkça kavranmaktır.** Rus köylüsünün angarya altında nasıl köleleştirildiğini, nasıl yarı-serf durumunda olduğunu, köylülerin tüm dostları kırk yıldan beri yazıp söylüyorlar. Çiftlik sahiplerinin köylülerden kesilip alınmış toprakları nasıl köylüleri utanmazca köleleştirip yağmalamak için kullandıkları konusunda köylülerin dostları, daha sosyal-demokratlar ortaya çıkmadan önce pekçok kitap yazmışlardır. Köylülere derhal yardım etmenin, onları hiç olmazsa bir ölçüde kölelikten kurtarmanın zorunlu olduğunu şimdi artık tüm dürüst insanlar görüyorlar, hatta polis hükümetimizin memurları bile bundan söz etmeye başladılar. Tüm sorun şudur: **bu işe nasıl yaklaşmak gerekir, ilk adım nasıl atılmalıdır,** ilkönce hangi kapıya yüklenilmelidir?

Bu soruya (köylülerin iyiliğini isteyen) çeşitli kişiler iki farklı yanıt veriyorlar. Her kır proleteri bu iki yanıtı iyi kavramaya ve bu yanıtlar hakkında açık ve sağlam bir fikir edinmeye çalışmalıdır. Yanıtlardan birini, Narodnikler ve Sosyal-Devrimciler veriyor. Her şeyden önce, diyorlar bunlar, köylülük içinde her türlü kooperatifleri geliştirmek gerekir. Mir birliği güçlendirilmelidir. Tekil köylü, toprağı üzerinde serbestçe tasarruf etme hakkına sahip olmamalıdır. Mir topluluğu daha çok hakka sahip olmalı ve giderek Rusya'da tüm toprak ve arazi Mir'e geçmelidir. Toprak ve arazinin sermayeden emeğe daha kolay geçmesi için köylülere toprak satın alırken çeşitli kolaylıklar sağlanmalıdır.

Diğer yanıtı ise sosyal-demokratlar veriyorlar. Her şeyden önce köylü, soyluların ve tüccarların sahip oldukları tüm hakları, istisnasız

tüm hakları mücadeleyle elde etmelidir. Köylü, toprağı üzerinde özgürce tasarruf etme tam hakkına sahip olmalıdır. Aşağılık köleliğin kaldırılması için, köylülerin elinden alınmış toprakların iade edilmesi amacıyla köylü komiteleri kurulmalıdır. Bize Mir birliği değil, tüm Rusya'da çeşitli köy topluluklarındaki kır yoksullarının ittifakı, kır proleterlerinin kent proleterleriyle ittifakı gerektir. Her türden kooperatifler ve Mir yoluyla toprak satın alınması daima daha çok zengin köylünün işine yarayacak, orta köylüler ise sadece aldatılacaktır.

Rus hükümeti, köylülere kolaylıklar sağlanmak zorunda olunduğunu görüyor, ama ufak tefek şeylerle yetinmek ve her şeyi memurlara yaptırmak istiyor. Köylüler gözlerini dört açmalıdır, çünkü memur komisyonları, tıpkı soylu komisyonları gibi onları aldatacaktır. Köylüler köylü komitelerinin serbestçe seçilmesini talep etmelidirler. Söz konusu olan memurlardan kolaylık beklemek değil, köylülerin kendi kaderlerini kendi ellerine almalarıdır. Önce bir tek adım atılsın, önce köleliğin en ağır biçimleri kaldırılsın, ama yeter ki köylüler güçlerinin farkına varabilsinler, yeter ki serbestçe tartışıp birleşebilsinler. Hiçbir dürüst insan, köylülerin elinden alınmış toprakların çoğu zaman en iğrenç derebeyi egemenliğine hizmet ettiğini inkâr edemez. Hiçbir dürüst insan, ileri sürdüğümüz talebin en birincil ve en haklı talep olduğunu inkâr edemez: Her türlü angarya köleliğine son vermek için köylüler **k e n d i** komitelerini memurlar olmadan, serbestçe seçmelidir.

Özgür köylü komitelerinde (ve aynı şekilde tüm Rusya imparatorluğu özgür Halk Temsilcileri Meclisi'nde) sosyal-demokratlar, kent proleterleriyle kır proleterlerinin özel ittifakını derhal ve tüm güçleriyle sağlamlaştıracaklardır. Sosyal-demokratlar kır proleterleri lehine tüm önlemleri savunacaklar ve ilk adımdan sonra, mümkün olduğunca çabuk ve mümkün olduğunca birlik halinde ikinci, üçüncü adımı atmalarına ve devamla, sonuna kadar, **p r o l e t a r y a n ı n** tam **z a f e r i n e** kadar gitmelerine yardım edeceklerdir. Fakat yarın ikinci adım için hangi taleplerin gündemde olacağı daha bugünden, hemen söylenebilir mi? Hayır, söylenemez, çünkü zengin köylülerin ve her türden kooperatifle ve toprağın sermayeden emeğe geçmesiyle

ilgilenen bir sürü eğitim görmüş insanın yarın nasıl davranacaklarını bilmiyoruz.

Belki yarın çiftlik sahipleriyle dostluk kurmayı henüz başaramayacak ve çiftlik sahiplerinin iktidarını yerle bir etmek isteyecekler. Mükemmel! Bu sosyal-demokratlarca çok arzu edilen bir şey olacak ve onlar, kır ve kent proleterlerine, tüm toprak ve arazinin çiftlik sahiplerinin elinden alınıp özgür halk devletine verilmesini talep etmelerini tavsiye edeceklerdir. Sosyal-demokratlar, bu sırada kır proleterlerinin aldatılmaması, proletaryanın tam kurtuluşu uğruna mücadelede daha çok güçlenmesi için gözlerini dört açacaklardır.

Belki de ama her şey çok değişik olacak. Hatta değişik olması ihtimali daha büyüktür. Zengin köylüler ve eğitim görmüş pekçok insan, köleliğin en kötü biçimleri sınırlandırıldığı ve yumuşatıldığı gibi, hemen yarın, çiftlik sahipleriyle birleşebilirler, ve o zaman tüm kır burjuvazisi tüm kır proletaryasına karşı ayağa kalkacaktır. O zaman sadece çiftlik sahiplerine karşı mücadele etmek gülünç olacaktır. O zaman tüm burjuvaziye karşı mücadele etmek, her şeyden önce bu mücadele için mümkün olduğunca çok özgürlük ve hareket alanı talep etmek zorunda olacağız, mücadelesini kolaylaştırmak için işçilerin yaşamının kolaylaştırılmasını istemek zorunda olacağız.

Öyle de olsa, böyle de olsa, her halükârda *ilk görevimiz, en önemli* ve en acil görevimiz, **kır proleterleri ve yarı-proleterleri ile kent proleterlerinin ittifakını sağlamlaştırmaktır.** Bu ittifakın gerçekleşmesi için şimdi derhal **halkın tam politik özgürlüğüne, köylülerin tam hak eşitliğine ve angarya köleliğinin kaldırılmasına** ihtiyacımız var. Bu ittifak gerçekleştiğinde ve güçlendiğinde, burjuvazinin onlar sayesinde orta köylüyü baştan çıkarmaya çalıştığı tüm yalanları kolaylıkla açığa çıkaracağız, tüm burjuvaziye karşı, hükümetin tüm güçlerine karşı ikinci, üçüncü ve son adımı atacağız, ve yolumuzdan şaşmadan zafere yürüyüp **tüm emekçi halkın tam kurtuluşunu** hızla zorlayacağız.

7— KIRDA SINIF MUCADELESI

Sınıf mücadelesi nedir? Bu, halkın bir kısmının diğer kısmına karşı mücadelesidir, paryalar, ezilenler ve emekçiler kitlesinin, ayrıcalıklılara, ezenlere ve aylaklara karşı mücadelesidir; ücretli işçilerin ya da proleterlerin mülk sahiplerine ya da burjuvaziye karşı mücadelesidir. Bu büyük mücadele, Rusya kırında da, herkes tarafından görülmese, önemi kavranmasa da, her zaman vardı ve şimdi de vardır. Serflik henüz varken, tüm köylü kitlesi, kendisini ezenlere, Çarlık hükümeti tarafından korunan, savunulan ve desteklenen çiftlik sahipleri sınıfına karşı mücadele etti. Köylüler birleşemediler, cahillikleri köylüleri o zaman tamamen ezmişti; köylülerin kent işçileri arasında yardımcıları ve kardeşleri yoktu, buna rağmen köylüler ellerinden geldiğince, anlayabildikleri kadar savaştılar. Hükümetin barbarca baskılarından korkmadılar, askeri infazlardan ve kurşunlardan yılmadılar, köleliğin İncil'de onaylandığı ve tanrı yasası olduğunu (Metropolit Philaret tam olarak böyle söylüyordu!) kanıtlamak için tüm güçleriyle çaba harcayan papazlara inanmadılar, kâh orada kâh burada ayaklandılar ve sonunda tüm köylülerin ayaklanmasından korkan hükümet pes etti.

Serflik kaldırıldı, ama tamamen değil. Köylüler haklardan yoksun kaldılar, aşağı, vergi yükümlüsü, bayağı bir zümre olarak kaldılar, angarya köleliğinin pençelerinde kaldılar. Köylüler eskiden olduğu gibi huzursuzlar, eskiden olduğu gibi tam, gerçek özgürlük istiyorlar. Bu arada serfliğin kaldırılmasından sonra yeni bir sınıf mücadelesi, **proletaryanın burjuvaziye karşı mücadelesi** ortaya çıktı. Zenginlik arttı, demiryolları ve büyük fabrikalar kuruldu, kentler kalabalıklaşıp daha debdebeli hale geldi, fakat tüm bu zenginlikleri bir avuç insan ele geçirdi, buna karşılık halk gittikçe yoksullaştı, sefalete düştü, aç kaldı ve başkaları için ücretli çalışmaya başladı. Kent işçileri, tüm yoksulların tüm zenginlere karşı yeni büyük bir mücadelesini başlattılar. Kent işçileri **Sosyal-Demokrat İşçi Partisi**'nde birle-

şip, mücadelelerini inatla, azimle, birlik halinde, adım adım ilerleyerek yürütüyorlar; büyük nihai savaşa hazırlanıyor ve tüm halk için politik özgürlük talep ediyorlar.

Sonunda köylülerin de sabrı taştı. Geçen yılın, 1902 yılının ilkbaharında Poltava, Harkov illerinin ve başka illerin köylüleri ayaklanıp çiftlik sahiplerinin üzerine yürüdüler, tahıl ambarlarının kapılarını açıp mallarını aralarında paylaştılar, köylülerin ekip biçtiği ama çiftlik sahibinin el koyduğu tahılı açlara dağıttılar ve toprak ve arazinin yeniden paylaştırılmasını talep ettiler. Köylüler üzerlerindeki ölçüsüz baskıya artık dayanamadılar ve kaderlerini iyileştirmeyi denediler. Açlıktan öleceklerine, ezenlere karşı mücadele ederek ölmenin daha iyi olduğu sonucuna —çok doğru bir sonuç— vardılar. Ne var ki köylüler kaderlerini değiştiremediler. Çarlık hükümeti onları (köylülerin ekip biçtiği tahılı soyguncu çiftlik sahibinin elinden aldıkları için!) asi ve yağmacı ilan etti, üzerlerine, sanki düşman üzerine gönderir gibi asker gönderdi ve köylüler yenildiler. Köylülerin üzerine ateş açıldı, birçoğu öldürüldü, vahşice kırbaçlanıp ölesiye dövüldü; öyle işkence gördüler ki, benzerini Türkler bile düşmanlarına —hıristiyanlara— yapmamışlardır. Çarın elçileri, valiler, gerçek cellatlar gibi davrandılar. Askerler köylülerin karıları ve kızlarının ırzına geçti. Ve köylüler bir de memur mahkemelerinde yargılandılar, çiftlik sahiplerine 800 000 ruble ödemek zorunda bırakıldılar. Ve mahkemede, bu arsız, gizli işkence mahkemesinde, savunmanın, Çarın elçileri, vali Obolenski ve diğer Çarlık görevlilerinin köylülere nasıl işkence yaptıklarını, nasıl eziyet ettiklerini anlatmasına bile izin verilmedi.

Köylüler haklı bir dava için mücadele ettiler. Rus işçi sınıfı, Çarın uşakları tarafından kurşunlanarak, kırbaçlanarak öldürülen şehitlerin anısını her zaman saygıyla anacaktır. Bu şehitler işçi halkın özgürlüğü ve mutluluğu için savaşanlardı. Köylüler yenildi, fakat tekrar tekrar ayaklanacaklardır. Aldıkları ilk yenilgi cesaretlerini kırmayacaktır. Sınıf bilinçli işçiler, kentlerde ve köylerde mümkün olduğunca çok işçinin köylülerin mücadelesinden haberdar olması, yeni başarılı mücadelelere hazırlanması için tüm güçleriyle çalışacaklardır. Sınıf bilinçli işçiler köylülere, **ilk köylü ayaklanmasının**

(1902) neden bastırıldığını ve Çarın uşaklarının değil, köylü ve işçilerin zaferi kazanmaları için neler yapılması gerektiğini anlatmak için tüm güçleriyle çaba sarfedeceklerdir.

Köylü ayaklanması bastırıldı, çünkü cahil ve bilinçsiz bir kitlenin ayaklanmasıydı, belirli, açık **politik** talepleri, yani **devlet düzenini** değiştirme talebi olmayan bir ayaklanmaydı. Köylü ayaklanması bastırıldı, çünkü **hazırlık yapılmamıştı.** Köylü ayaklanması bastırıldı, çünkü kır proleterleri henüz kent proleterleriyle ittifak kurmamışlardı. Köylülerin ilk başarısızlığının üç nedeni bunlardır. Ayaklanmanın başarılı olması için, onun bilinçli ve iyi bir şekilde hazırlanması, tüm Rusya'yı kapsaması ve ona kent işçileriyle ittifak halinde girişilmesi gerekir. Ve kentlerde işçi mücadelesinin attığı her adım, her sosyal-demokrat broşür ve gazete, bilinçli bir işçinin kır proletaryasına yaptığı her konuşma, bizi ayaklanmanın yineleneceği ve zaferle sonuçlanacağı zamana daha fazla yaklaştırmaktadır.

Köylüler, artık daha fazla dayanamadıkları, sessizce, direnmeden ölmek istemedikleri için, kendiliğinden ayaklandılar. Her türlü soygun, baskı ve işkenceden öyle çok çekmişlerdi ki, Çarın lütfu hakkında uydurulan karanlık söylentilerden bir an bile kuşku duymamış, tahılın açlara — ömür boyu başkaları için çalışan, toprağı ekip biçen, ama şimdi çiftlik sahibinin ambarları dibinde açlıktan ölenlere dağıtılmasının her aklı başında insan tarafından haklı bulunacağına inanmışlardı. Besbelli ki köylüler, zenginlerin, çiftlik sahipleri ve burjuvaların, en iyi toprakları, tüm fabrikaları ve işletmeleri, açlık çeken halk kendileri için çalışsın diye ele geçirdiğini unutmuşlardı. Köylüler, zenginler sınıfını savunmak için sadece papazların vaaz vermekle yetinmeyeceğini, sayısız memur ve askeriyle tüm Çarlık hükümetinin de ayağa kalkacağını unutmuşlardı. Çarlık hükümeti köylülere bunu hatırlattı. Çarlık hükümeti köylülere, devlet iktidarının ne olduğunu, kime hizmet ettiğini, kimi koruduğunu hayvanca bir gaddarlıkla gösterdi. Köylülere bu dersi sık sık anımsatmalıyız, o zaman **devlet**

düzeninin değişmesinin, politik özgürlüğün neden gerekli olduğunu anlayacaklardır, Halkın daha geniş kesimleri bunu anladıkça, okuyup yazabilen ve düşünen her köylü, her şeyden önce uğrunda savaşılması gereken **üç temel talebi** kavradıkça, köylü ayaklanmaları plânsız olmaktan çıkacaktır. Birinci talep şudur: **Rusya'da seçilmiş ve otokratik olmayan bir halk hükümetinin kurulması için bir Halk Temsilcileri Genel Meclisinin toplanması.** İkinci talep: **Herkese her türden kitap ve gazete yayımlama özgürlüğü.** Üçüncü talep: **Köylülerin tam hak eşitliğinin yasayla tanınması, tüm diğer zümrelerle eşit kılınması ve her şeyden önce her türlü angarya köleliğinin ortadan kaldırılması amacıyla seçilmiş Köylü Komiteleri'nin kurulması.** Bunlar sosyal-demokratların en önemli, temel talepleridir ve köylüler şimdi bu talepleri kolayca anlayacaklar, halkın özgürlüğü için mücadelenin **neyle başlaması gerektiğini** kavrayacaklardır. Fakat köylüler bu talepleri kavradıklarında, kendilerini önce uzun süre, inatla ve kararlılıkla savaşa **hazırlamak** gerektiğini, bu hazırlığı tek başına değil, kentlerdeki sosyal-demokrat işçilerle birlikte yapmak zorunda olduklarını da kavrayacaklardır.

Her sınıf bilinçli işçi ve köylü, çevresine en aklı başında, en güvenilir, en yürekli yoldaşları toplasın, hangi mücadelenin yürütülmesi ve nelerin talep edilmesi gerektiğini herkesin anlaması için onlara sosyal-demokratların ne istediklerini kavratmaya çalışsın. Sınıf bilinçli sosyal-demokratlar köylülere yavaş yavaş, ihtiyatla fakat kararlılıkla kendi öğretilerini öğretsinler, onlara okumaları için sosyal-demokrat broşürleri versinler, güvenilir kişilerin küçük toplantılarında bu broşürleri açıklasınlar.

Fakat sosyal-demokrat öğreti sadece kitaplardan öğretilmekle kalmasın, aynı zamanda çevremizde gördüğümüz her baskı ve adaletsizlik örneğiyle, olayıyla açıklansın. Sosyal-demokrat öğreti her türlü baskıya, her türlü soyguna, her türlü adaletsizliğe karşı mücadelenin öğretisidir. Ancak baskının nedenlerini bilen ve **tüm hayatı boyunca her baskı olayına karşı mücadele edenler** gerçek birer sosyal-demokrattır. Bu nasıl yapılacaktır? Sınıf bilinçli sosyal-demokratlar kentlerinde, köylerinde bir araya gelip, bunun işçi sınıfına mümkün olduğunca çok yarar getirmesi için nasıl yapılacağına kendileri karar vermelidirler. Örnek olarak bir iki olay anlatmak istiyorum. Diyelim ki sosyal-demokrat işçi ziyaret için köyüne geldi, ya da herhangi bir sosyal-demokrat işçi kentten herhangi bir köye geldi. Köy, örümcek ağına yakalanmış bir sinek gibi, komşu çiftlik sahibinin pençesinde bulunuyor, ezelden beri kölelik içinde ve bu kölelikten bir türlü kurtulamıyor. İşçi, derhal, gerçeği arayan ve ilk polis köpeğini gördüğünde tabanları yağlamayacak en akıllı, en aklı başında ve en güvenilir köylüleri seçip, onlara meyus köleliklerinin nasıl ortaya çıktığını anlatmalıdır. Onlara, çiftlik sahiplerinin soylu komitelerinde köylüleri nasıl dolandırıp aldattıklarını, zenginlerin ne kadar güçlü olduğunu ve Çarlık hükümetinin onları nasıl desteklediğini anlatmalı, onlara sosyal-demokrat işçilerin taleplerini anlatmalıdır. Köylüler bu basit bağıntıları kavradıklarında, bu çiftlik sahibine karşı toplu direniş koyulup koyulmayacağı, köylülerin ilk ve en önemli taleplerini (kentlerdeki işçilerin taleplerini fabrika sahiplerine ilettikleri gibi) ileri sürüp sürmeyecekleri birlikte iyice düşünülmelidir. Büyük bir köy ya da birçok küçük köy bu çiftlik sahibine kölelik içinde bulunuyorsa, güvenilir kişiler aracılığıyla en yakın sosyal-demokrat komiteden bir **bildiri** temin etmek en iyisidir: sosyal-demokrat komite, bildiride, köylülerin nasıl köleleştirildiklerini ve ilk plânda neler talep ettiklerini (toprak kirasının düşürülmesi, kışın tam ücret verilmesi, ya da hayvanların verdikleri zararlar nedeniyle bu kadar baskıya maruz kalmamaları, ya da başka çeşitli talepler) ta baştan itibaren layıkıyla anlatacaktır. Okuma yazma bilen her köylü, bu bildiriyi okuduktan sonra meselenin ne olduğunu anlayacak ve okuma

yazma bilmeyenlere de anlatacaktır. O zaman köylüler sosyal-demokratların onlardan yana olduğunu, her türlü soyguna karşı durduklarını açıkça anlayacaklardır. O zaman köylüler, birlikte dururlarsa hangi —az da olsa— kolaylıkların kabul ettirilebileceğini, ve tüm devlette hangi büyük iyileştirmelerin, kentlerin sosyal-demokrat işçileriyle birlikte yürütecekleri büyük mücadeleyle elde edilmek zorunda olduğunu anlayacaklardır. O zaman köylüler, bu büyük mücadeleye daha çok *hazırlanacaklar*, güvenilir *insanların nasıl* bulunacağını, talepleri için nasıl birlikte hareket etmeleri gerektiğini öğreneceklerdir. Belki ara sıra kentli işçilerin yaptığı gibi bir grev örgütlemeyi başaracaklardır. Hakikaten bu kırda kentte olduğundan daha zordur, fakat yine de bazen mümkündür. Başka ülkelerde de, örneğin iş mevsimlerinde, çiftlik sahiplerinin ve zengin köylülerin mutlaka işgücüne gereksinim duydukları dönemlerde başarılı grevler olmuştur. Kır yoksulları greve hazırsa, herkes ortak talepler konusunda önceden görüş birliğine vardıysa, bu talepler bildirilerde açıklandı ya da toplantılarda iyice anlatıldıysa, o zaman hepsi bir olacak ve çiftlik sahibi ya geri adım atacak, ya da en azından köylüleri yağmalama hususunda kendisini biraz dizginleyecektir. Grev birlik halinde sürdürülürse ve en büyük iş zamanında başlamışsa, çiftlik sahipleri ve resmi makamlar da askeri birlikler göndererek pek birşey yapamazlar; zaman geçmektedir ve çiftlik sahibi herşeyini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıyadır ve bu durumda kısa süre sonra onunla konuşmak olanaklı olacaktır. Elbette bu yeni bir şeydir. Ve yeni şeyler ilk başta hemen başarılı olmaz. Kentlerdeki işçiler de birlik-beraberlik içinde mücadele etmeyi hemen ta baştan bilemediler, birlikte hangi talepleri ileri süreceklerini hemen bilemediler, bilakis makineleri kırıp fabrikaları yıktılar. Fakat şimdi birlikte mücadele etmeyi öğrendiler. Her yeni şeyi ilkönce öğrenmek gerekir. Şimdi işçiler, ancak birlikte hareket ettiklerinde hemen bazı iyileştirmeleri elde edebileceklerini öğrendiler; halk da giderek toplu direnişe alışıyor ve büyük nihai savaşa her geçen gün daha fazla hazırlanıyor. Bunun gibi, köylüler de en gaddar yağmacılara karşı nasıl direnmek, birlik olup kolaylıklar talep etmek ve yavaş yavaş, metanetle ve her yerde özgürlük uğruna büyük mücadeleye nasıl hazırlanmak gerektiği-

ni öğrenecektir. Sınıf bilinçli işçi ve köylülerin sayısı gittikçe artacak, kırdaki sosyal-demokrat birlikler gittikçe güçlenecek ve çiftlik sahibine her kölece bağımlılık, papazların her tehdidi, polisin her vahşeti ve resmi makamların her baskısı, halkın gözlerini daha da açacak, onları birlikte direnmeye, devlet düzenini zor yoluyla değiştirmenin gerekli olduğu düşüncesine alıştıracaktır.

Bu broşürün daha başında, kentlerin işçi halkının sokaklara ve meydanlara döküldüğünü ve herkesin önünde açıkça **özgürlük** talep ettiğini, bayrağına şunları yazıp haykırdığını söyledik: "Kahrolsun Otokrasi!" İşçi halkın kentlerde ayağa kalkacağı, sadece sokaklarda haykırıp yürümek için değil, aynı zamanda işçilerin büyük nihai mücadele için ayağa kalkıp tek adammışçasına şunu söyleyecekleri gün yakındır: "Ya mücadelede öleceğiz, ya da özgürlüğü kazanacağız!" O zaman bu mücadelede ölen ve şehit düşen yüzlercesinin yerini hemen binlerce yeni, daha da kararlı savaşçı alacaktır. O zaman köylüler de ayaklanacak, tüm Rusya'da ayağa kalkacak ve kentlerdeki işçilerin yardımına koşacaklar, işçi ve köylülerin özgürlüğü için sonuna kadar çarpışacaklardır. Buna hiçbir Çarlık alayı karşı koyamayacaktır. Zafer emekçi halkın olacaktır, işçi sınıfı tüm emekçilerin her türlü boyunduruktan kurtuluşu için geniş ve uzun yolda ilerlemeye başlayacak, özgürlükten sosyalizm mücadelesi için yararlanacaktır!

1903

RUS SOSYAL-DEMOKRASİSİNİN TARIM PROGRAMI[59]

BÖLÜM VII

Ne var ki pekçok kişi bu konuda kuşkularını ifade etti ve biz şimdi bu itirazları ele almak istiyoruz.[60] Bütün bu itirazlar şu başlıklar altında toplanabilir: a) Köylülerin elinden alınmış toprak parçalarının iade edilmesi talebi, Marksizmin teorik temel ilkelerine ve sosyal-demokrasinin programının temel ilkelerine uygun mudur? b) Ekonomik gelişmenin her adımıyla önemi azalan bir tarihsel haksızlığı giderme talebi politik amaca uygunluk bakış açısından akıllıca mıdır? c) Bu talep yerine getirilebilir bir talep midir? d) Bu tür bir talep ileri sürebileceğimiz ve tarım programımızda asgari haddi değil azami haddi verebileceğimiz ve vermemiz gerektiği kabul edilirse, bu bakış açısından köylülerin elinden alınmış toprakların geri verilmesi talebi tutarlı mıdır? Böyle bir talep gerçekten de azami bir talep midir?

Benim değerlendirebildiğim kadarıyla, "köylülerden alınmış toprakların iadesine karşı" **b ü t ü n** itirazlar bu dört maddeden birine ya da diğerine sokulabilir, bu arada muhaliflerin (Martinov da dahil) çoğu bu dört sorunun tümüne olumsuz yanıt vermiş, köylülerden alınmış toprakların iade edilmesi talebini ilkesel açıdan yanlış, politik bakımdan amaca uygunsuz, gerçekte uygulanamaz ve mantıksal açıdan tutarsız ilan etmişlerdir.

Tüm bu soruları önem sırasına göre incelemek istiyoruz.

a) Köylülerden alınmış toprakların iade edilmesi talebi, iki nedenden ötürü, ilkesel olarak yanlış bulunmaktadır. İlk olarak, bu talebin

kapitalist tarımı "vuracağı", yani kapitalizmin gelişmesini durduracağı ya da engelleyeceği söyleniyor; ikinci olarak, böylelikle küçük mülkiyetin sadece güçlendirilmekle kalmayacağı, aynı zamanda düpedüz çoğaltılacağı iddia ediliyor. Bu itirazlardan birincisi (ki Martinov özellikle vurgulamıştır) tamamen temelsizdir, çünkü tipik durumlarda, köylülerden alınmış topraklar, tam tersine, kapitalizmin gelişmesini durdurmaktadır, oysa iadeleri bu gelişmeyi hızlandıracaktır. Tipik olmayan durumlara gelince (istisnaların her zaman ve her yerde mümkün olmaları ve sadece kuralı doğruladıkları bir yana), bu durumlar hem "Iskra"da hem de programda saklı tutulmuştur ("... köylülerin elinden alınmış ve köylüleri köleleştirme aracı olarak hizmet eden toprak parçaları...") . Bu itiraz basitçe, Rusya kırındaki ekonomik ilişkilerde köylülerin elinden alınmış toprakların ve çalışarak ödemenin gerçek öneminin bilinmemesine dayanmaktadır.

İkinci itiraz (birçok özel mektupta özellikle ayrıntılı biçimde açımlanmıştır) daha ciddidir ve tarafımızdan savunulan programa karşı ileri sürülen en güçlü itirazdır. Genelde küçük işletmeyi ve küçük mülkiyeti çoğaltmak bir yana, geliştirmek, desteklemek, sağlamlaştırmak sosyal-demokrasinin görevi değildir,[61] deniyor. Bu tamamen doğrudur. Fakat burada söz konusu olan, küçük işletmenin "genel" değil tam da **özel** bir örneğidir. Bu özellik, programımızın girişinde **açıkça ifade edilmektedir:** "Serflik kalıntılarını ortadan kaldırmak ve kırda sınıf mücadelesinin serbestçe gelişmesini teşvik etmek için". **Genel** konuşulduğunda, küçük mülkiyetin desteklenmesi gericidir, **çünkü kapitalist** büyük işletmeye karşı yönelmiştir, yani toplumsal gelişmeyi durdurur, sınıf mücadelesini karartır ve siler. Fakat verili durumda biz, küçük mülkiyeti kapitalizme karşı değil, serfliğe karşı desteklemek istiyoruz, verili durumda biz, küçük köylülüğü destekleyerek sınıf mücadelesinin gelişmesine muazzam bir dürtü kazandırmış oluyoruz. Gerçekten de böylece, bir yandan derebeylerine karşı köylülüğün (zümresel) sınıf nefretinin kalıntılarını alevlendirmek yönünde **son** bir çaba göstermiş oluyoruz. Öte yandan kırda burjuva sınıf antagonizmasının gelişmesi için yolu açıyoruz, çünkü bu antagonizma bugün bütün köylüle-

rin serfliğin kalıntılarının sözde eşit ve ortak baskısına maruz kalmalarıyla **g i z l e n m e k t e d i r .**

Dünyada her şeyin iki yanı vardır. Mülk sahibi olarak köylü, Batıda demokratik hareket içinde rolünü oynayıp bitirmiştir ve proletaryaya kıyasla ayrıcalıklı konumunu savunmaktadır. Rusya'da ise mülk sahibi olarak köylü, kesinlikle kendisinin yararına olan tayin edici ve genel demokratik halk hareketinin henüz arifesinde bulunuyor. Geriye bakmaktan çok ileriye bakıyor. Henüz ayrıcalıklı durumunu savunmak için mücadele etmekten çok, Rusya'da hâlâ çok güçlü olan zümresel-serflik ayrıcalıklarına karşı mücadele ediyor. **B ö y l e** bir tarihsel anda köylüleri desteklemek ve şimdilik bulanık ve belirsiz olan hoşnutsuzluğunu gerçek düşmanına yöneltmeye çalışmak düpedüz boynumuzun borcudur. Bu anki sosyo-politik "konjonktürün" ortadan kalkacağı, köylülüğün mülk sahiplerinin küçük bir bölümü olarak kendisine verilecek küçücük sadakalarla yetinerek proletaryaya karşı "bağırıp çağıracağı" bundan sonraki tarihsel dönemde, serflik kalıntılarına karşı mücadeleyi programımızdan çıkardığımızda, hiçbir biçimde kendi kendimizle çelişkiye düşmeyiz. O zaman büyük olasılıkla otokrasiye karşı mücadeleyi de programımızdan çıkarmak zorunda kalacağız, çünkü politik özgürlüğün ele geçirilmesinden **ö n c e** köylülüğün serfliğin iğrenç ve ağır baskısından kurtulacağını varsaymak olanaksızdır.

Kapitalist ekonomik düzenin egemenliği altında küçük mülkiyet, üretici güçlerin gelişmesini engeller, işçileri küçük bir toprak parçasına bağlar, eski teknolojiyi korur ve toprak ve arazinin ticari dolaşıma girmesini zorlaştırır. Çalışarak ödemeye dayanan ekonominin egemenliği altında küçük toprak mülkiyeti, çalışarak ödemeden kurtulduğunda, üretici güçlerin gelişmesini ilerletir, köylüyü onu toprağına bağlayan kölelikten kurtarır, çiftlik sahibini "bedava" köleden kurtarır, teknik iyileştirmelerin yerine "ataerkil" sömürünün sınırsız genişletilmesini koyma olanağını yok eder, toprak ve arazinin ticari dolaşıma girişini kolaylaştırır. Tek kelimeyle, küçük köylülüğün serflik üzerine kurulu ekonomiyle kapitalist ekonomi arasındaki sınırdaki çelişkili durumu, küçük mülkiyetin sosyal-demokratlar tarafından geçici ve

istisnai olarak izin verilen desteklenmesini tamamen haklı çıkarmaktadır. Bir kez daha yineliyoruz: Bu, programımızın yazılışında ya da formülasyonunda bir çelişki değil, yaşamın kendi çelişkisidir.

Bize şöyle denecektir: Çalışarak ödemeye dayalı ekonominin kapitalizmin saldırısına karşı gösterdiği direniş ne kadar güçlü olursa olsun, yine de teslim olmaktadır; dahası: tamamen batmaya mahkûmdur. Çalışarak ödemeye dayalı büyük işletmelerin yerini doğrudan kapitalist büyük işletmeler almaktadır ve yerlerini onlara bırakmak zorundadırlar. Oysa sizler, serfliğin kökünün kazınması sürecini, aslında büyük işletmelerin parçalanması (kısmi de olsa yine de parçalanması) demek olan bir önlemle hızlandırmak istiyorsunuz. Bununla geleceğin çıkarlarını bugünün çıkarlarına kurban etmiyor musunuz? Yakın gelecekte serfliğe karşı bir köylü ayaklanmasının şüpheli olasılığı uğruna, az çok uzak bir gelecekte tarım proletaryasının kapitalizme karşı ayaklanmasını zorlaştırıyorsunuz!

İlk bakışta ne kadar ikna edici gelirse gelsin, böyle bir mütalaa büyük bir tekyanlılıktan mustariptir: ilk olarak, küçük köylülük de —zor da olsa— kapitalizmin saldırısına teslim olmaktadır, o da son tahlilde mutlaka yok olmaya mahkûmdur; ikinci olarak, çalışarak ödemeye dayalı büyük işletme de yerini her zaman "doğrudan" kapitalist büyük işletmeye bırakmamakta, bilakis neredeyse her zaman yarı-bağımlı, yarı-ücretli işçi, yarı-mülk sahibi bir katman ortaya çıkmaktadır. Buna karşılık, köylülerden alınmış toprakların iade edilmesi gibi devrimci bir önlem, hiç olmazsa bir kez köleleştirici bağımlılığın burjuva bağımlılığına yavaş ve farkedilmeyen dönüşümü "yöntemi"nin yerine, tam da açık devrimci dönüşüm "yöntemi"ni koyacağı için son derece yararlı olacaktır: bu, tarımsal alandaki bütün emekçi halkın protesto ve bağımsız mücadele ruhuna **en büyük etkiyi** yapmadan **gerçekleşemez.** Üçüncü olarak, biz Rus sosyal-demokratları, Avrupa'nın deneyimlerinden yararlanmaya çaba sarfedeceğiz ve politik özgürlüğü kazandıktan sonra, uzun süre, sanayi işçileri hareketinin izleyeceği yolu "el yordamıyla" bulmaya çalışan Batılı yoldaşlarımızın başardıklarından çok daha önce, çok daha gayretle, kırsal nüfusu sosyalist işçi hareketine kazanmaya çalışacağız: bu alanda "Al-

manlardan" birçok şeyi hazır devralacağız, buna karşılık tarım alanında belki de bazı yenilikler getireceğiz. Ve kır proleterlerimizle yarı-proleterlerimizin daha sonra sosyalizme geçişlerini kolaylaştırmak için, sosyalist partinin şimdi **d e r h a l** küçük köylülüğü "desteklemeye" başlaması, elinden gelen her şeyi yapması, karmaşık ve acil "yabancı" (proleter olmayan) sorunların çözümüne katılmayı reddetmemesi ve bütün sömürülen emekçi kitleye, partiyi kendi önderi ve temsilcisi olarak görmeyi öğretmesi çok önemlidir.

Devam edelim. b) Köylülerden alınan toprakların iade edilmesi talebi politik açıdan amaca uygunsuz görülüyor: Partinin dikkatini, bugün önemlerini yitiren her türlü tarihsel haksızlığa çekmek, partinin dikkatini proletarya ile burjuvazi arasındaki temel ve gittikçe daha çok ön plana çıkan mücadele sorunundan uzaklaştırmak yanlıştır, deniyor. "Kırk yıllık bir gecikmeyle köylüleri yeniden kurtarmak" garip bir buluştur — diyerek alay ediyor Martinov.

Bu mülahaza da sadece ilk bakışta akla yatkın görünüyor. Tarihi haksızlıklar farklı farklıdır. Deyim yerindeyse, tarihin ana akışının dışında kalan, onu engellemeyen, yolunun üzerinde durmayan, proleter sınıf mücadelesinin derinleşmesi ve yaygınlaşmasına engel olmayanları vardır. Bu tür tarihsel haksızlıkları ortadan kaldırmak istemek, gerçekten akıllıca olmazdı. Örnek olarak Alsas-Loren'in Almanya'ya ilhak edilmesine işaret etmek istiyoruz. Hiçbir sosyal-demokrat parti, **b ö y l e** bir haksızlığa karşı çıkmak ve yapılan bu haksızlık nedeniyle egemen sınıfları damgalamak görevinden kaçınmayacak olmasına rağmen, bu haksızlığın giderilmesini programına almayı aklından geçirmez. Ve biz, köylülerden alınmış toprakların iade edilmesi talebini sadece ve sadece bir haksızlık yapılmış olduğuyla —haydi onu giderelim— gerekçelendirseydik, bu boş bir demokratik deyim olurdu. Fakat biz talebimizi, tarihsel haksızlıklar üzerine ağlamakla değil, serflik kalıntılarını ortadan kaldırmak ve kırda sınıf mücadelesinin yolunu açmak gerekliliğiyle, yani çok "pratik" ve proletarya için çok acil bir gereklilikle gerekçelendiriyoruz.

Burada, toplumsal gelişmeyi ve sınıf mücadelesini **d o ğ r u d a n e n g e l l e y e n b a ş k a** bir tarihsel haksızlık örne-

ğiyle karşı karşıyayız. **B u t ü r** tarihsel haksızlıkları ortadan kaldırma çabasını reddetmek, "kırbacı tarihsel olduğu için savunmak" demektir. Kırımızı "eski rejim"in kalıntılarının baskısından kurtarma sorunu, bütün eğilim ve partilerin (derebeylerininki dışında) ortaya koydukları bugünün en yakıcı sorunlarından biridir, öyle ki, gecikmeye yapılan işaret yersizdir ve Martinov'un ağzından düpedüz gülünç gelmektedir. "Geciken" aslında **k e n d i s i n e** düşen eski rejimin bütün kalıntılarını ortadan kaldırma göreviyle Rus burjuvazisidir. Ve bu eksiklik giderilinceye kadar, politik özgürlüğümüze kavuşuncaya kadar, bu eksikliği gidermek zorunda olacağız; köylülüğün durumu, neredeyse bütün eğitim görmüş burjuva toplumunda sosyalizme karşı sözde en güçlü kalenin "yıkılmazlığı" üzerine tutucu kendini beğenmişlik duygusu yaratacağı yerde (Batıda gördüğümüz gibi bu kendini beğenmişlik duygusu tarımcılar ve pur sang* muhafazakârlardan, burjuva liberalleri ve özgür düşüncelilerinden... Bay Çernov ve "Vyestnik Russkoi Revolutsii" kusura bakmasınlar... tarım sorununda modern "Marksizm eleştiricileri"ne kadar bütün düzen partilerinde vardır), bu kitlenin hoşnutsuzluğunu beslediği sürece (Rusya'da gördüğümüz gibi), bu eksikliği gidermek zorunda olacağız. Ve sonra da, ilkesel olarak hareketin peşinden ayağını sürüyen ve yalnızca "elle tutulur sonuçlar vaat eden" sorunlarla uğraşan bazı Rus sosyal-demokratları "gecikmiş"tir elbette!** Tarım sorununda da belli talimatlar vermekte geciktikleri için bu "kuyrukçular" sosyal-demokrat olmayan devrimci eğilimlerin eline en güçlü ve en emin silahı vermektedirler.

c) Köylülerin elinden alınmış toprakların iade edilmesi talebinin pratikte "uygulanamazlığı"na gelince, (Martinov tarafından özellikle vurgulanan) bu itiraz en zayıflardan biridir. Mülksüzleştirme, bedel ödeme, takas, tarla ölçümleri vs.nin hangi durumlarda ve nasıl yapılacağı sorunuyla, özgürlük koşullarında çalışacak olan köylü Komitele-

---

* *pur sang: saf kan.* —***Alm. Red.***

** *Burada Lenin "Ekonomistler" denilenleri kastetmektedir. Bkz. elinizdeki ciltteki "Ne Yapmalı?" adlı makale ve "Rus Sosyal-Demokratlarının Protestosu", "Seçme Eserler", Cilt I.* —***Alm. Red.***

ri, azınlık temsilcilerinden oluşan ve azınlık için çalışan soylu komitelerinden on kez daha iyi başa çıkacaklardır. Sadece kitlelerin devrimci aktivitesini küçümsemeye alışık insanlar bu itirazı önemseyebilirler.

Dördüncü ve son itiraz bu konuda karşımıza çıkmaktadır. Eğer köylülerin devrimci aktivitesine güveniyor ve onlar için asgari değil azami bir program oluşturacaksak, tutarlı olmalı ve toprak ve arazinin ya "köylü usulü" Kara Paylaşımını, ya da "burjuva usulü" ulusallaştırılmasını talep etmeliyiz.

> "Eğer —diye yazıyor Martinov— az topraklı köylü kitleleri için gerçek (aynen böyle!) bir sınıf şiarı bulmak istiyorsak, daha ileri gidip Kara Paylaşım talebini ileri sürmeliyiz; ama o zaman da sosyal-demokrat programdan vazgeçmek zorundayız."

Bu mütalaa "Ekonomist"i çok açık biçimde ele vermekte ve tanrıya ibadet etmeye zorlandıklarında alınlarını paralayan insanlara ilişkin atasözünü anımsatmaktadır.

Küçük üreticilerin belirli bir katmanının **belirli** çıkarlarına uygun düşen taleplerden **birini** savundunuz: **dolayısıyla** kendi bakış açınızı terketmek ve bu katmanın bakış açısını benimsemek zorundasınız!! Hayır, buradan bu sonuç kesinlikle çıkmaz, ancak sınıfın çıkarlarına kelimenin geniş anlamında uygun düşen bir program hazırlamakla, bu sınıfa yaltaklanmayı birbirine karıştıran kuyrukçular böyle bir yargıya varabilirler. Bizler, proletaryanın temsilcisi olmamıza rağmen, aydınlanmamış proleterin sadece "elle tutulabilir sonuçlar vaat eden" talepler için mücadele edilmesi gerektiği önyargısını açıkça mahkûm ederiz. Köylülüğün ilerici çıkar ve taleplerini destekliyor, gerici taleplerini ise kararlılıkla reddediyoruz. "Kara Paylaşım", eski Narodniklerin bu en canlı şiarı, devrimci ve gerici bakış açılarının işte bu iç içe geçmesini içermektedir. Ve sosyal-demokratlar burnunun dikine giden alık bir kuş gibi tüm Narodnizmi reddetmediklerini, bilakis devrimci, genel-demokratik temel düşüncelerini alıp benimsediklerini sık sık söylemişlerdir. Kara Paylaşım talebinde köylü küçük işletmesinin genelleştirilmesi ve ebedileştirilmesi ütopyası gericidir; fakat bu talep ("köylülüğün" **sosyalist** bir devrimin taşıyıcısı olabileceği ütopyasının dışında) bir de devrimci

yan içermektedir; bu, köylü ayaklanması sayesinde bütün serflik kalıntılarını yok etme isteğidir. Bizce, köylülerden alınan toprak parçalarının iade edilmesi talebi, köylülüğün bütün iki yönlü ve çelişkili talepleri arasından, tam da tüm toplumsal gelişme doğrultusunda ancak devrimci etkide bulunabilecek ve bu nedenle de proletaryanın desteğini hakeden şeyi çıkarıp almaktadır. Martinov'un "daha ileri gitmek" talebi, gerçekte sadece, köylülüğün gerçek sınıfsal şiarını, proletaryanın doğru kavranmış çıkarları bakış açısından değil de, köylülüğün **bugünkü** önyargıları bakış açısından tayin etme saçmalığına yol açmaktadır.

Toprak ve arazinin ulusallaştırılması ise bir başka konudur.[62] Bu talep (sosyalist anlamda değil burjuva anlamda yorumlandığında) gerçekten de köylülerden alınmış toprakların iade edilmesi talebini aşmaktadır ve ilke olarak biz bu talebi tamamen paylaşıyoruz. Belli bir devrimci anda bu talebi ileri sürmeyi elbette reddetmeyeceğiz. Fakat bugünkü programımızı, sadece ve hatta pek o kadar da devrimci ayaklanma dönemi için değil, politik kölelik dönemi için, politik özgürlük öncesi dönem için ileri sürüyoruz. Böyle bir dönemde ise toprağın ulusallaştırılması talebi, derebeylik ekonomisine karşı mücadele anlamında demokratik hareketin doğrudan görevlerini **çok daha güçsüz** biçimde ifade eder. Köylü Komitelerinin kurulması ve köylülerden alınan toprakların iade edilmesi talebi, kırda sınıf mücadelesini körükler, ve bu nedenle de devlet sosyalizmi doğrultusunda deneylere vesile teşkil edemez. Tam tersine, toprak ve arazinin ulusallaştırılması talebi, dikkatleri bir ölçüde serfliğin en şiddetli tezahürlerinden ve en güçlü kalıntılarından saptırır. Bu nedenle, tarım programımız şimdi derhal ortaya konulabilir ve konulmalıdır, hem de köylülük içinde demokratik hareketi ilerletmenin bir aracı olarak. Buna karşılık ulusallaştırma talebini ortaya koymak —sadece otokrasi rejimi altında değil, aynı zamanda yarı-anayasal bir monarşi altında bile— düpedüz yanlış olacaktır, çünkü tamamen sağlamlaşmış ve derin köklü demokratik politik kuruluşlar olmadığında bu talep, "kırda sınıf müca-

delesinin özgürce gelişmesi"ne bir itilim vermekten çok, düşünceleri saçma devlet sosyalizmi deneylerine yöneltecektir.*

O nedenle biz, tarım programımızın azami talebinin, bugünkü toplumsal düzen temelinde tarım reformunun demokratik revizyonunun ötesine geçemeyeceği düşüncesindeyiz. İlkesel açıdan tamamen doğru ve belli bir anda tamamen uygun olan toprak ve arazinin ulusallaştırılması talebi, şu an politik açıdan amaca uygunsuzdur.

Nadyejdin'in, işte böyle bir toprak ve arazinin ulusallaştırılması azami talebine ulaşma çabası içinde (kısmen programda kendisini "köylüler için **a n l a ş ı l ı r** ve gerekli olan" taleplerle sınırlama kararlılığının da etkisiyle) yolunu şaşırdığını saptamak gerekir. Nadyejdin ulusallaştırma talebini şöyle formüle etmektedir:

> "Devlet, has tımar, kilise ve çiftlik sahibi arazilerinin, kamu mülkiyetine, toprak ve arazinin emekçi köylülere uzun vadeli ve en uygun koşullarla kiralanarak dağıtılması için bir ulusal fona dönüştürülmesi."

Köylüye bu talep hiç kuşkusuz anlaşılır gelecektir, ama sosyal-demokratlar için anlaşılacak yanı yok. Toprak ve arazinin ulusallaştırılması talebi, sosyalist değil, sadece burjuva bir önlem olarak sosyal-demokrat programın ilkesel açıdan tamamen doğru bir talebidir, çünkü biz sosyalist anlamda bütün üretim araçlarının ulusallaştırılmasını talep ediyoruz. Fakat burjuva toplumu temelinde kaldığımız sürece, sadece, toprak rantının devlete devrini, tarımın kapitalist gelişmesini geciktirmek yerine hızlandıracak bir devrini talep edebiliriz. O nedenle toprağın burjuva ulusallaştırılmasını destekleyen bir sosyal-demokrat, birinci olarak, Nadyejdin'in yaptığı gibi köylülerin topraklarını asla bunun dışında bırakmamalıdır. Toprak ve arazi üzerinde **ö z e l** ekonomiyi muhafaza edip, sadece özel mülkiyeti kaldıracak olursak,

* *Vollmar'a karşı makalelerinden birinde Kautsky çok doğru bir şekilde şu tespiti yaptı: "İngiltere'nin ileri işçileri, toprak ve arazinin devletleştirilmesini talep edebilirler. Oysa bir asker ve polis devleti olan Almanya'nın tüm toprak ve arazisi devlet arazisi haline gelse neye yarar? Bu tür devlet sosyalizminin gerçekleştirilmesini, en azından büyük ölçüde Mecklenburg'da buluyoruz." ("Vollmar ve Devlet Sosyalizmi", "Neue Zeit", 1891—1892., X, Cilt 2, s. 710.)*

burada küçük mülk sahibi için bir istisna yapmak tamamen gerici olacaktır. İkinci olarak, bir sosyal-demokrat, böyle bir ulusallaştırmada ulusal toprağın kiralanmasında "emekçi köylülüğün" tarım kapitalistlerine tercih edilmesine kesinlikle karşı çıkacaktır. Bu tercih, kapitalist üretim tarzının egemenliği ya da korunması şartı altında yine gerici olacaktır. Toprak ve arazinin burjuva ulusallaştırılmasını hayata geçiren bir demokratik ülke olursa, bu ülkenin proletaryası ne küçük ne de büyük kiracıyı tercih etmemeli, bilakis her kiracının mutlaka, işçilerin korunmasına dair (azami işgünü, sağlık yönetmeliklerine riayet vs.) ve aynı şekilde toprak ve hayvanların uygun biçimde bakımına dair tüm yasal mevzuata uymasını talep etmelidir. Gerçekten de proletaryanın burjuva ulusallaştırma karşısında böyle bir tavrı hiç kuşkusuz büyük işletmenin küçük işletme üzerindeki zaferini hızlandırma anlamına gelecektir (tıpkı sanayide, bu zaferin fabrika yasaları sayesinde hızlandırılması gibi).

Ne pahasına olursa olsun "köylüler tarafından anlaşılmak" çabası, Nadyejdin'i burada gerici küçük-burjuva ütopyasının karanlık yoluna sokmuştur.

Köylülerin elinden alınan toprakların iade edilmesi talebine karşı itirazların tahlili, bize bu itirazların yetersizliğini göstermektedir. Tarım reformunun demokratik revizyonu talebini, yani tarımdaki ilişkilerin değiştirilmesini savunmalıyız. Fakat bu revizyonun niteliğini, sınırlarını, uygulanma biçimini vs. tam olarak saptamak için, köylü komitelerinin kurulmasını talep etmeliyiz; bu komitelere, onlar sayesinde derebeyi ekonomisinin kalıntılarının ayakta kalabildiği "toprak kesintilerini" mülksüzleştirme, bedel ödeyerek alma, takas etme vs. hakkı tanınmalıdır.

Şubat-Mart 1902.

PROGRAMIMIZDA ULUSAL SORUN[63]

Parti programı taslağında, başka hususların yanında "devletin içinde bulunan bütün ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı"nı da garanti altına alan demokratik bir anayasa temelinde cumhuriyet talebini ileri sürdük. Bu program talebi bazılarına yeterince açık değilmiş gibi geldi, ve 33. sayıda Ermeni sosyal-demokratlarının manifestosunu tartışırken bu maddenin anlamını şöyle açıkladık. Sosyal-demokrasi, *ulusların kendi kaderini tayinini zor ya da herhangi* bir haksızlıkla dışarıdan etkileme yönündeki her türlü girişime karşı daima mücadele edecektir. Ne var ki, kendi kaderini tayin özgürlüğü için mücadelenin koşulsuz kabul edilmesi, bizi her ulusal kendi kaderini tayin talebini desteklemekle yükümlendirmez. Sosyal-demokrasi, proletarya partisi, pozitif temel görevini, halkların ve ulusların değil, her milliyetin proletaryasının kendi kaderini tayinini geliştirmekte görür. Her zaman ve mutlaka bütün milliyetlerin proletaryasının **e n s ı k ı** birliğine çalışmalıyız, ve ancak tek tek istisnai durumlarda, yeni bir sınıf devletinin yaratılmasına ya da bir devletin tam politik birliği yerine daha gevşek bir federatif birlik konmasına vs. çıkan talepleri ileri sürebilir ve gücümüz oranında destekleyebiliriz.

Ulusal sorunda programımızın böyle açıklanması Polonya Sosyalist Partisi'nin (PPS)[64] şiddetli direnişine yol açmıştır. "Rus Sosyal-Demokrasisinin Ulusal Sorunda Tavrı" ("Przedsvit", Mart 1903) adlı makalede PPS, bizim bu "esrarlı" kendi kaderini tayinimizin "hayret verici" yorumu ve "belirsizliği" üzerine hiddetlenip, bizi doktrincilikle ve şu "anarşist" anlayışa sahip olmakla suçluyor.

> "Dil, milliyet, kültür vs. sırf burjuva icatlar olduğu için, işçinin kapitalizmin tamamen yok edilmesi dışında hiçbir şeyle ilgilenmemesi gerekir" vs.

Ulusal sorunda sosyalistler arasında öyle alışılmış ve öyle yaygın olan neredeyse tüm yanılgıları içeren bu iddialar üzerinde uzun uzun durmaya değer.

Yorumumuz neden öyle "hayret verici"? Neden "kitabî" anlamdan bir sapma görülüyor? Ulusların kendi kaderini tayin **h a k k ı** nın tanınması, her ulusun her kendi kaderini tayin etme talebini **d e s - t e k l e m e y i** mi gerektiriyor? Bütün yurttaşların özgür birlikler kurma **h a k k ı** nın tanınması, biz sosyal-demokratları, her yeni birliğin kurulmasını **d e s t e k l e m e k l e** kesinlikle yükümlendirmiyor, evet, bu hakkın tanınması, belli bir birliğin kurulması düşüncesinin amaca uygunsuzluğu ve saçmalığına karşı tavır almamızı, buna karşı ajitasyon çalışması yapmamızı asla engellemez. Biz, Cizvitlere bile özgür ajitasyon **h a k k ı** nı teslim ve kabul ediyoruz, ama Cizvitlerle proletarya arasında bir ittifaka karşı mücadele ediyoruz (elbette polis yöntemleriyle değil). Demek ki "Przedsvit" şunları söylerken:

> "Bu kendi kaderini serbestçe tayin talebi sözcük anlamıyla kavranacak olursa (ve biz şimdiye kadar ona bu anlamı atfettik), bu bizi hoşnut kılacaktır."

Programın sözcük anlamından sapanın tam da PPS olduğu apaçık görülmektedir. Varılan sonucun formel bakış açısından mantıksız olduğu inkâr edilemez.

Fakat biz yorumumuzu biçimsel olarak gözden geçirmekle yetinmek istemiyoruz. Sorunu açıkça ve pratik ortaya koyalım: Sosyal-demokrasi ulusal bağımsızlığı daima kayıtsız şartsız mı talep etmelidir, yoksa sadece belli koşullar altında mı, ve hangi koşullar altında? PPS bu sorunu daima kayıtsız şartsız tanıma anlamında yanıtlamıştır, o nedenle federatif devlet düzeni talep eden ve "ulusların kendi kaderini tayin hakkının tam ve kayıtsız şartsız tanınması"nı savunan ("Revolutsionnaya Rossiya", No: 18, "Ulusal Köleleştirme ve Devrimci Sosya-

lizm" adlı makale) Rus Sosyal-Devrimcilerine karşı yumuşak duyguları bizi hiç şaşırtmamıştır. Ne yazık ki bu, sözde Sosyal-Devrimcilerin sözde partisinin gerçek niteliğini yüzüncü, bininci kez gösteren burjuva-demokratik tumturaklı sözlerden birinden başka bir şey değildir. Bu laflara *aldanan*, bu *sahte parıltıdan* gözleri kamaşan PPS, teorik bilincinde ve pratik faaliyetinde proletaryanın sınıf mücadelesiyle bağının ne kadar güçsüz olduğunu tanıtlamaktadır. Biz ulusların kendi kaderini tayin talebini işte bu mücadeleye **t a b i k ı l m a l ı y ı z .** Ulusal sorunda bizim tavrımızla burjuva-demokrat tavrın farkı tam da bu koşulda yatmaktadır. Burjuva demokratı (ve onun *izinden yürüyen modern sosyalist oportünist*), demokrasinin sınıf mücadelesini ortadan kaldırdığını zanneder ve o nedenle de bütün politik taleplerini soyut, genel, "kayıtsız şartsız", "tüm halkın" gereksinimleri bakış açısından ya da hatta ebedi, mutlak ahlaki ilke bakış açısından koyar. Sosyal-demokrat ise bu burjuva hayalini, ister soyut idealist felsefede, ister kayıtsız şartsız *ulusal bağımsızlık talebinde ifade edilsin*, her zaman ve her yerde acımasızca teşhir eder.

Bir Marksistin ulusal bağımsızlık talebini ancak koşullu olarak, hem de yukarıda açıklanan koşullar altında tanıyabileceğini kanıtlamak gerekli olursa, o zaman Polonya proletaryasının, Polonya'nın bağımsızlığını talep etmesini Marksist bakış *açısından* hareketle **s a v u n a n** bir *yazarın sözlerini* aktarmak istiyoruz. Karl Kautsky 1896 yılında "Finis Poloniae?"* adlı makalede şunları yazmıştı:

> "Demek ki, proletarya Polonya sorununa eğilir eğilmez, Polonya'nın bağımsızlığını tavsiye etmekten, ama bununla da —uluslararası savaşan proletaryanın sınıf çıkarlarıyla genelde bağdaştığı ölçüde— bu yönde daha bugünden atılabilecek her adımın desteklenmesini onaylamaktan başka bir şey yapamaz.
>
> Bu ihtiyat kaydı —diye devam ediyor Kautsky— kesinlikle konmalıdır. **U l u s a l b a ğ ı m s ı z l ı k , s a v a ş a n p r o l e t a r y a n ı n s ı n ı f ç ı k a r l a r ı y l a , k a y ı t s ı z ş a r t s ı z , h e r t ü r l ü k o ş u l a l t ı n d a a m a ç -**

---

* *"Polonya'nın Sonu mu?" —Alm. Red.*

> **lanması gerekecek kadar içten bir bağ içinde değildir.*** Marx ve Engels İtalya'nın birleşmesini ve kurtuluşunu en büyük kararlılıkla savundular, fakat bu, 1859'da Napolyon'la ittifak kuran İtalya'ya karşı çıkmalarını engellemedi." ("Neue Zeit", XIV, Cilt 2, s. 520.)

Görülüyor: Kautsky ulusların **kayıtsız şartsız** bağımsızlık talebini reddetmekte, sorunun sadece genel-tarihsel değil, aynı zamanda tam da sınıf temeline dayandırılmasını talep etmektedir. Marx ve Engels'in Polonya sorunundaki tavrını ele aldığımızda, onların da bu sorunu baştan itibaren böyle koyduklarını görürüz. "Neue Rheinische Zeitung" Polonya sorununa büyük yer verdi ve sadece Polonya'nın bağımsızlığını değil, aynı zamanda Polonya'nın bağımsızlığı için Almanya'nın Rusya'ya karşı savaşmasını şiddetle talep etti. Fakat aynı zamanda Marx, Frankfurt parlamentosunda Polonya'nın özgürlüğünü savunan ve Polonya sorununu tarihsel durum üzerine herhangi bir araştırma yapmaksızın sadece "alçakça haksızlık" gibi burjuva-demokratik söylemlerle çözmek isteyen Ruge'ye karşı ateş püskürmekteydi. Marx, devrimci tarihsel anlarda en çok "polemik"ten korkan pimpirikli ve darkafalı devrimcilerden değildi. "İnsancıl" yurttaş Ruge'yi acımasız alaylara boğan Marx, Güney Fransa'nın Kuzey Fransa tarafından ezilmesine işaret ederek, her ulusal baskının her zaman demokrasi ve proletarya açısından haklı bir bağımsızlık çabasını ortaya çıkarmadığını kanıtladı. Özel toplumsal koşullara atıfta bulunan Marx, bunların sonucunda;

> "Polonya'nın... Rusya, Avusturya ve Prusya'nın devrimci bölümü haline geldiği"ni söylemiştir. "... Hatta, hâlâ kısmen feodal temelde duran soyluluk bile eşi görülmemiş bir özveriyle demokratik-tarım devrimine katıldı. Almanya daha en beylik meşruti ve bitmez tükenmez felsefi ideolojiler içinde el yordamıyla yürümeye çalışırken, Polonya çoktan Avrupa demokrasisinin ocağı haline geldi... Biz (Almanlar)... Polonya'nın ezilmesine yardım ettiğimiz sürece, Polonya'nın bir kısmını

* *İtalikler bizim.*

> Almanya'ya eklediğimiz sürece, Rusya'ya ve Rus politikasına bağlı kalacağız, bizzat bizdeki ataerkil-feodal otokrasiyi temelli kıramayacağız. Demokratik bir Polonya'nın tesisi, demokratik bir Almanya'nın tesisinin ilk koşuludur."*

Bu açıklamaları, uluslararası sosyal-demokrasi içinde Polonya sorununda alınan ve 19. yüzyılın neredeyse bütün ikinci yarısında korunan tavrın hangi tarihsel koşullar altında oluştuğunu cok canlı biçimde kanıtladığı için böylesine ayrıntılı biçimde aktardık. O zamandan bu yana değişen koşulları görmezden gelmek, Marksizmin eski çözümleri üzerinde ısrar etmek, öğretinin ruhuna değil lafzına bağlı kalmak demektir, yeni politik durumun gözden geçirilmesinde Marksist araştırma yöntemlerini kullanmadan eski argümanları mekanik olarak yinelemek demektir. O zamanlar ve şimdi —son burjuva devrimci hareketler dönemi ve çılgınca bir gericilik dönemi, proletarya devrimi arifesinde bütün devrimci güçlerin bütün kuvvetlerini toplama dönemi— açıktır ki birbirinden farklıdır. **O zamanlar** tam da Polonya bir bütün olarak devrimciydi, sadece köylülük değil, soylular kitlesi de. Ulusal özgürlük mücadelesi gelenekleri öyle güçlü ve öyle derin kök salmıştı ki, Polonya'nın en iyi evlatları, ülkedeki yenilgiden sonra, her yerde devrimci sınıfları desteklemek için dışarı çıktılar. Dombrovski ve Vrublevski'nin anısı 19. yüzyıl proletaryasının en görkemli hareketiyle, Parisli işçilerin son —ve umut ederiz ki son başarısız— ayaklanmasıyla kopmaz biçimde birbirine bağlıdır. **O zamanlar** Avrupa'da demokrasinin tam zaferi gerçekten de Polonya yeniden tesis edilmeden olanaksızdı. **O zamanlar** Polonya gerçekten çarlığa karşı uygarlığın kalesi, demokrasinin öncü gücüydü. **Bugün** Polonya'nın egemen sınıfları —Almanya ve Avusturya'da [Leh —ÇN] soyluları, Rusya'da [Leh —ÇN] sanayi ve finans kodamanları—, Polonya'yı ezen ülkelerin egemen sınıflarının uzantıları olarak ortaya çıkmaktadır, buna karşılık, eski devrimci Polonya'nın büyük geleneklerini kahramanca devralan Polonya proletar-

* *Marx ve Engels'in Edebi Mirasından, Mehring tarafından yayımlanmıştır. Dietz Verlag, 3. cilt, s. 173—174 ve 149.* ***—Alm. Red.***

yasıyla birlikte Alman ve Rus proletaryası omuz omuza kurtuluş için mücadele etmektedir. **Bugün** Avrupa'nın politik gelişimini büyük bir dikkatle ve Polonyalıların kahramanca mücadelesini sıcak bir ilgiyle izleyen komşu ülkedeki Marksizmin en ileri temsilcileri, buna rağmen açıkça şöyle diyorlar:

> "Bugün Petersburg Varşova'dan çok daha önemli bir devrimci merkezdir, Rus devrimci hareketi şimdiden Leh hareketininkinden daha büyük bir uluslararası öneme sahiptir."*

Daha 1896 yılında, Polonyalı sosyal-demokratların programında yer alan Polonya'nın yeniden tesisi talebinin amaca uygunluğunu savunurken Kautsky böyle diyordu. Ve 1848 yılından bugüne kadar Polonya sorununun gelişmesini araştıran Mehring, 1902 yılında şu sonuca vardı:

> "Leh proletaryası bayrağına bir Leh sınıf devletinin, bizzat egemen sınıfların adını bile duymak istemedikleri bir sınıf devletinin yeniden tesisini yazmak isterse, 1791'de Polonya soylularının başına geldiği gibi mülk sahibi sınıfların başına gelebilecek, fakat asla emekçi sınıfların başına gelmemesi gereken bir tarihsel karnaval oyunu oynamış olacaktır. Hele hele bu gerici ütopya, aydınların ve küçük-burjuvazinin, ulusal ajitasyonun henüz belli bir yankı bulduğu kesimlerini proleter ajitasyona duyarlı kılmak için ortaya çıkarsa, küçük ve ucuz anlık çıkarlar uğruna işçi sınıfının kalıcı çıkarlarını feda eden çirkin oportünizmin kuruntusu olarak, iki kez kadüktür [değerini yitirmiştir. ÇN].
>
> Bu kalıcı çıkarlar tamamiyle, Polonyalı işçilerin her üç parçadaki yoldaşlarıyla kayıtsız şartsız omuz omuza mücadele etmelerini emretmektedir. Bir burjuva devriminin özgür bir Polonya yaratabileceği zamanlar geçti; bugün Polonya'nın yeniden doğuşu ancak, modern proletaryanın zincirlerini kırdığı sosyal devrimle olanaklıdır."**

Mehring'in çıkardığı bu sonucun altına kelimesi kelimesine imzamızı koyuyoruz. Burada sadece, iddialarımızda Mehring kadar ileri

---

* *Kautsky, "Finis Poloniae?", "Neue Zeit", XIV, 2, s. 489.* ***—Alm. Red.***

** *"Karl Marx ve Friedrich Engels'in Mirası"nın 3. cildine önsözden, I. H. W. Dietz Yayınevi, Stuttgart 1902.* ***—Alm. Red.***

gitmesek de, bu sonucun kusursuz olduğunu belirtmek istiyoruz. Hiç kuşkusuz bugün Polonya sorunu elli yıl öncekinden özsel olarak farklı durmaktadır.[65] Fakat bugünkü durumu ebedi olarak görmemek gerekir. Hiç kuşkusuz sınıf karşıtlığı, ulusal sorunları bugün çok arka plâna itmiştir, fakat doktrinciliğe düşme tehlikesiyle karşı karşıya kalmadan, şu ya da bu ulusal sorunun şimdilik politik olayların ön plânına çıkmasının olanaksız olduğu iddia edilemez. Hiç kuşkusuz, kapitalizmin devrilmesinden önce Polonya'nın yeniden tesisi çok uzak bir ihtimaldir, fakat bunun bütünüyle olanaksız olduğu, Polonya burjuvazisinin de belli koşullar altında bağımsızlıktan yana tavır alamayacağı vs. söylenemez. Rus sosyal-demokrasisi hiçbir şekilde elini kolunu bağlamaz. Programında halkların kendi kaderini tayin hakkı talebine yer verirken, **b ü t ü n** olanaklı ve hatta **d ü ş ü n ü l e b i l i r** koşulları göz önüne alır. Bu program, Polonya proletaryasının, sosyalizmden önce gerçekleştirilmesi olasılığı son derece küçük de olsa, özgür ve bağımsız Polonya Cumhuriyeti'ni kendi şiarı yapmasını asla dışlamamaktadır. Bu program sadece, gerçek bir sosyalist partinin proleter sınıf bilincini bulanıklaştırmamasını, sınıf mücadelesini karartmamasını, işçi sınıfını burjuva-demokratik söylemle kandırmamasını ve proletaryanın politik mücadelesinin birliğini bozmamasını talep etmektedir. Ve kendi kaderini tayini ancak onunla kabul ettiğimiz tam da bu koşulun içinde, tüm önemli olan içerilidir. PPS, meseleyi Rus ve Alman sosyal-demokratlarından onu ayıran şeyin, onların kendi kaderini tayin hakkını, özgür ve bağımsız bir cumhuriyet için çaba gösterme hakkını reddetmeleri olarak gösterme yönünde boşuna çaba sarfediyor. PPS'nin şahsında gerçek bir sosyal-demokrat işçi partisini görmemizi engelleyen bu söylenen değil, sınıf bakış açısının unutulması, şovenizmle karartılması, verili politik mücadelede birliğin bozulmasıdır. Aşağıda PPS'nin sorunu genelde nasıl koyduğuna ilişkin bir örnek veriyoruz:

> ..."Polonya'yı ondan koparmakla çarlığı sadece zayıflatabiliriz; onu Rus yoldaşlar yıkmak zorundadır." Ya da: ..."otokrasinin yok edilmesinden sonra kaderimizi Rusya'dan ayrılma yönünde tayin edeceğiz."

Polonya'nın yeniden tesisi program talebi bakış açısından bile bu korkunç mantığın hangi korkunç sonuçlara vardığına dikkat edilsin. Polonya'nın yeniden tesisi, demokratik gelişimin olanaklı (ama burjuva egemenliği altında kesinlikle güvencede olmayan) bir sonucunu ifade ettiği **i ç i n , b u n e d e n l e** Polonya proletaryası Rus proletaryasıyla birlikte çarlığı yıkmak için değil, "sadece" Polonya'yı ondan kopararak onu zayıflatmak için mücadele etmelidir. Rus Çarlığı Almanya, Avusturya vs. burjuvazisi ve hükümetleriyle gittikçe daha sıkı bir ittifak kurduğu **i ç i n , b u n e d e n l e** Polonya proletaryası, **b i r v e a y n ı** boyunduruğa karşı mücadele ettikleri Rus, Alman ve öteki ülkelerin proletaryasıyla ittifakını zayıflatmalıdır. Bu, ulusal bağımsızlığın burjuva-demokratik kavranışı yararına proletaryanın yaşamsal çıkarlarından vazgeçmekten başka bir şey değildir. Bizim otokrasinin devrilmesine yönelik hedefimizden **f a r k l ı o l a r a k** PPS'nin gütmek istediği Rusya'nın dağılması hedefi, ekonomik gelişme bir politik bütünün parçalarını giderek daha sıkı birbirine bağladığı, bütün ülkelerin burjuvazilerinin ortak düşmanları proletaryaya karşı ortak müttefikleri çarla birlikte giderek daha sıkı birleştiği sürece, boş bir laftır ve öyle kalacaktır. Buna karşılık bu otokrasinin boyunduruğu altında inleyen **p r o l e t a r y a n ı n g ü ç l e r i n i n d a ğ ı l m a s ı** üzücü bir gerçektir, PPS'nin hatasının dolaysız sonucudur, burjuva-demokratik formüllere tapmasının dolaysız sonucudur. Proletaryanın bu dağılışına gözlerini yummak için PPS, kendisini şovenizme kadar alçaltmak ve örneğin Rus sosyal-demokratlarının anlayışını şöyle anlatmak zorunda kalmıştır: "Biz (Polonyalılar) sosyal devrimi beklemeli ve o zamana kadar da ulusal boyunduruğu sabırla taşımalıyız." Bu düpedüz yalandır. Rus sosyal-demokratları böyle bir şeyi sadece asla önermemekle kalmadılar, bilakis tam tersine, Rusya'daki her türlü ulusal baskıya karşı bizzat kendileri mücadele etmekte ve tüm Rus proletaryasını aynı şeyi yapmaya çağırmaktadırlar; **k e n d i** programlarına sadece dillerin, milliyetlerin vs. tam hak eşitliğini değil, aynı zamanda her ulusun kendi kaderini tayin hakkının tanınmasını da almaktadırlar. Bu hakkı tanıyan bizler, ulusal bağımsızlık taleplerinin desteklenmesini proleter

mücadelenin gereksinimlerine **tabi kılıyorsak**, bu tavrımızı ancak bir şovenist, Rusların "yabancı kökenlilere" karşı güvensizliği olarak ilan edebilir, çünkü gerçekte bizim tavrımız, mutlaka, sınıf bilinçli proletaryanın burjuvaziye karşı güvensizliğinden kaynaklanmalıdır. PPS ulusal sorunun şu karşıtlıktan **ibaret olduğunu** düşünüyor: "Biz" (Polonyalılar) ve "onlar" (Almanlar, Ruslar vs.). Sosyal-demokrat ise bir başka karşıtlığı ön plâna çıkarır: "Biz" —proleterler ve "onlar"— burjuvazi. "Biz" proleterler, devrimci proletarya onun karşısına çıktığında, burjuvazinin özgürlüğe, vatana, dile ve ulusa nasıl **ihanet ettiğini** defalarca gördük. Fransız halkının en ağır boyunduruk ve aşağılanma koşullarında yaşadığı bir anda, Fransız burjuvazisinin kendisini nasıl Prusyalılara teslim ettiğini, ulusal savunma hükümetinin nasıl halka ihanet hükümetine dönüştüğünü, ezilen ulusun burjuvazisinin, iktidara yönelme cesaretini göstermiş kendi vatanının proleterlerini yenilgiye uğratmak için nasıl ezen ulusun askerlerinden yardım istediğini gördük.[66] Ve bu nedenle biz, şovenist ve oportünist saldırıların bizi bir an bile şaşırtmasına izin vermeden, Polonyalı işçiye her zaman şunu söyleyeceğiz: otokrasiye karşı yürütülen günlük mücadelenin taleplerini, ancak Rus proletaryasıyla kurulacak en tam ve en sıkı bir ittifak layıkıyla yerine getirebilir, ancak böyle bir ittifak, tam bir politik ve ekonomik kurtuluşun güvencesini verir.

Polonya sorunu üzerine söylediklerimiz, kelimesi kelimesine öteki ulusal sorunlara da uygulanabilir. Otokrasinin lanet olası tarihi bize, onun tarafından ezilen çeşitli halkların işçi sınıflarının korkunç bir **yabancılaşmasını** miras bırakmıştır. Bu yabancılaşma, Otokrasiye karşı mücadelede en büyük kötülüktür, en büyük engeldir ve biz bu kötülüğü tanımamalıyız, bu kötülüğe karşı herhangi bir ayrı partiler ya da parti "federasyonu" "ilkeleri"yle onay vermemeliyiz. Asgari direniş yolunu tutmak ve "evim kalemdir" kuralına göre —"Bund" da şimdi aynı şeyi amaçlamaktadır— herkesi kendi köşesine yerleştirmek elbette daha basit ve kolaydır. Birliğin gereğini daha çok kavradıkça, tam bir birlik sağlanmadıkça otokrasiye karşı ortak bir saldırının olanaksızlığına daha çok inandıkça, politik ilişkilerimizde

merkeziyetçi bir mücadele örgütünün gerekliliği o kadar acil hale gelecek, sorunun "basit", fakat sadece görünürde çözüm oluşturan, özü itibariyle ise temelli yanlış çözülmesiyle yetinmeye daha az eğilimli olacağız. Bu yabancılaşmanın zararlılığı kabul edilmezse, proleter partinin kampında bunu ne pahasına olursa olsun köklü biçimde ortadan kaldırma isteği olmazsa, o zaman "federasyon" incir yaprağına da gerek yoktur, o zaman taraflardan birinin aslında çözmek istemediği bir sorunun çözümüne çalışmak da boşunadır, o zaman en iyisi, otokrasinin ezdiği bütün milliyetlerin proleterlerini bu otokrasiye ve gittikçe daha sıkı biçimde birleşen uluslararası burjuvaziye karşı mücadelenin başarısı için merkezileşme gerekliliğine ikna etme işini canlı deneyimlerin ve gerçek hareketin vereceği derslere bırakmaktır.

Temmuz 1903.

YAHUDİ PROLETARYASININ BİR "BAĞIMSIZ POLİTİK PARTİ"YE GEREKSİNİMİ VAR MI?[67]

"Litvanya, Polonya ve Rusya Genel Yahudi İşçi Birliği Yurtdışı Komitesi"nin çıkardığı "Posledniye İzvestiya" adlı gazetenin 105. sayısında (28 [15] Ocak 1903) "Bir Bildiri Vesilesiyle" adlı (kastedilen, Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi Yekaterinoslav Komitesi'nin bildirisidir) kısa makalede, şaşırtıcı olduğu kadar da önemli ve gerçekten "vahim" şu iddia yer almaktadır: "Yahudi proletaryası Bund *içinde* bağımsız (aynen böyle!) bir politik parti olarak yapılanmıştır (aynen böyle!)".

Şimdiye kadar bunu bilmiyorduk. Bu yeni bir şey.

Şimdiye kadar Bund, Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nin bir parçasıydı ve daha (daha!) "Posledniye İzvestiya"nın 106. sayısında "Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi" başlığıyla Bund Merkez Komitesi'nin bir açıklaması vardır. Ne var ki Bund, son, Dördüncü Konferansı'nda (Rus yoldaşların, Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nin şu ya da bu parçasının adlandırılması üzerine ne düşündüklerini dinleme isteğini bile ifade etmeden), adını değiştirmek ve Rus partisinin tüzüğünde yeni, **f e d e r a t i f** ilişkiler "kabul ettirmek" kararı almıştır. Bund Yurtdışı Komitesi, eğer Rus Sosyal-Demokratları Yurtdışı Birliği'nden çıkmasını ve bu Yurtdışı Birliği ile federatif bir sözleşme yapmasını böyle adlandırmak mümkünse, bu yeni ilişkileri "kabul ettirmiş"tir bile.[68]

Fakat Bund'un kendisi, "Iskra", Bund'un Dördüncü Konferansı'nda alınan kararlara karşı polemiğe giriştiğinde, büyük bir kararlılıkla,

amacının sadece **i s t e k l e r i n i** ve **k a r a r l a r ı n ı** Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi içinde **k a b u l e t t i r m e k** olduğunu açıklamıştı, yani bu parti yeni bir tüzük kabul edinceye ve Bund ile yeni ilişki biçimleri buluncaya kadar Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nin bir parçası olarak kalacağını açıkça ve kararlılıkla bildirmişti.

Şimdi birden, Yahudi proletaryasının **b a ğ ı m s ı z** bir politik parti olarak **y a p ı l a n d ı ğ ı** anlaşılıyor! Bir kez daha yineliyoruz: bu yeni bir şey.

Bund Yurtdışı Komitesi'nin Yekaterinoslav Komitesi'ne karşı şiddetli ve akılsızca saldırısı da aynı şekilde yeni. Bu bildiri nihayet (**n e y a z ı k k i b ü y ü k b i r g e c i k m e y l e d e o l s a**) elimize geçti ve hiç tereddüt etmeden söyleyebiliriz ki, **b ö y l e** bir bildiriye karşı saldırı, **h i ç k u ş k u s u z**, Bund'un attığı önemli bir politik adımı oluşturmaktadır.* Bu adım, Bund'un bağımsız bir politik parti olarak ilan edilmesiyle tamamen uyum içindedir ve bu yeni partinin çehresi ve hareket tarzını apaçık aydınlatmaktadır.

Yer darlığı, ne yazık ki, Yekaterinoslav Komitesi'nin bildirisini tam olarak basma imkanını elimizden alıyor (bu bildiri "Iskra"nın yaklaşık iki sütununu alırdı**), o nedenle bu mükemmel bildirinin **Y e k a t e r i n o s l a v k e n t i n i n** (bu sözcüklerin altını neden çizdiğimizi hemen açıklayacağız) Yahudi işçilerine, sosyal-demokratların siyonizm ve anti-Semitizme karşı tavrını mükemmel biçimde anlattığını belirtmekle yetiniyoruz. Bildiri, Yahudi işçilerin duyguları, ruh halleri ve istekleri hususunda öyle dikkatli, öyle dostçadır ki, "**h a t t a u l u s a l k ü l t ü r ü n ü z ü n** (bildiri Yahudi işçilere seslenmektedir) **k o r u n m a s ı v e d a h a d a g e l i ş m e s i i ç i n**", "**h a t t a s a l t**

---

* *Elbette Bund Yurtdışı Komitesi'nin, bu sorunda, Bund'un bütününün görüşlerini ifade etmesi koşuluyla.*

** *Bu bildiriyi ve Bund Yurtdışı Komitesi'nin bu bildiriye karşı saldırısını, basım hazırlığı süren bir broşürde yayınlamayı amaçlıyoruz.*

ulusal çıkarlar doğrultusunda" (bildiride altı çizilmiş ve kalın harflerle basılmıştır) Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi bayrağı altında mücadelenin gerekliliğini özellikle vurgulamakta ve altını çizmektedir.

Buna rağmen Bund Yurtdışı Komitesi (neredeyse yeni partinin merkez komitesi diyecektik), **Bund'dan tek kelimeyle söz etmediği** için bildiriye saldırmaktadır. Bildirinin tek, ama bağışlanmaz, korkunç suçu budur. Bu nedenle Yekaterinoslav Komitesi "politik anlayış" yoksunluğuyla suçlanmaktadır. Yekaterinoslavlı yoldaşlar, "Yahudi proletaryasının güçlerinin(!!) özel bir örgütünün (ne kadar derin ve önemli bir düşünce!) gerekliliği düşüncesini hâlâ hazmedemedikleri" için, "hâlâ onu (Bund'u) herhangi bir biçimde yok saymak gibi anlamsız bir hayalin peşinden gittikleri" için, "(siyonist masallardan) daha az zararlı olmayan bir masalı", anti-Semitizmin proleter kesimlerle, bu kesimlerin çıkarlarıyla değil, burjuva kesimlerle bağlantılı olduğu masalını yaydıkları için kınanmaktadırlar. O nedenle Yekaterinoslav Komitesi'ne "bağımsız Yahudi işçi hareketini sessizlikle geçiştirme kötü alışkanlığından kurtulması" ve "Bund'un varlığı gerçeğini kabul etmesi" tavsiye edilmektedir.

Şu soru gündeme geliyor: Yekaterinoslav Komitesi burada gerçekten herhangi bir suç işlemiş midir? İlle de Bund'un adım anmak zorunda mıydı? Bu sorulara sadece hayır yanıtı verilebilir, çünkü bildiri Bund Komitesi'nin yanlış biçimde ileri sürdüğü gibi genelde "Yahudi işçileri"ne değil, "**Yekaterinoslav kentinin** Yahudi işçilerine" yöneliktir. (Bund Yurtdışı Komitesi bu iki sözcüğü birlikte aktarmayı unutmuştur!) Yekaterinoslav'da **hiç Bund örgütü yoktur.** (Zaten Bund'un Dördüncü Konferansı, Güney Rusya ile ilgili olarak, Yahudi örgütlerinin Parti Komitelerinin bir parçası olduğu ve bu örgütlerin gereksinimlerinin Parti Komitelerinden çıkmadan karşılanabildiği kentlerde **özel Bund komiteleri kurmama** kararı almıştır.) Yekaterinoslav'da Yahudi işçiler özel bir komitede örgütlendikleri için, (bu bölgenin işçi hareketinin bütünüyle ayrılmaz biçimde bağlı olan) onların hareketi, onu Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'ne **doğru-**

d a n tabi kılan Yekaterinoslav Komitesi'nin yönetimi altında bulunmaktadır; bu komite ise Yahudi işçileri, tek tek parçaları için değil, **b ü t ü n p a r t i** için çalışmaya çağırmak **z o r u n d a d ı r .** Bu koşullar altında, Yekaterinoslav Komitesi'nin sadece Bund'dan söz etme yükümlülüğünde olmaması bir yana, bilakis tam tersine, (Bundcuların istediği gibi) "Yahudi proletaryasının güçlerinin özel bir örgütünün (bu büyük ihtimalle bir **g ü ç s ü z l ü k** örgütü* olacaktır) gerekliliği"ni vaaz etmeye kalkışsaydı, büyük bir hata yapmış olurdu ve sadece Parti Tüzüğüne değil, proleter sınıf mücadelesinin birliğinin çıkarlarına da düpedüz aykırı davranmış olurdu.

Devam edelim. Yekaterinoslav Komitesi anti-Semitizm sorununda yetersiz "bilgilenmiş" olmakla suçlanmaktadır. Bund Yurtdışı Komitesi, büyük sosyal hareketler hakkında gerçekten çocukça bir görüş sergilemektedir. Yekaterinoslav Komitesi **s o n o n y ı l l a r ı n u l u s l a r a r a s ı** anti-Semit hareketinden söz etmekte ve "bu hareketin Almanya'dan öteki ülkelere sıçradığını ve her yerde nüfusun proleter kesimlerinde değil, tam da burjuva kesimlerinde yandaş bulduğu"nu belirtmektedir. "Bu (siyonist masallardan) daha az zararlı bir masal değildir" diye yazıyor Bund Yurtdışı Komitesi, öfkeyle dolu olarak. Anti-Semitizmin "işçi kitlesi içinde kök saldığı"nı söyleyen "bilgilenmiş" Bund, bunu iki olguyla kanıtlamaya çalışıyor: 1) Czenstochau'daki Yahudi pogromuna işçilerin katılması; 2) Jitomir'de grev kırıcılığı yapan ve "bütün Yahudileri boğazlama" tehdidinde bulunan 12 **(o n i k i !)** hıristiyan işçinin tavrı. Bunlar, özellikle de sonuncusu, gerçekten ağırlıklı kanıtlar! "Posledniye İzvestiya" yazı kurulu 5—10 kişilik büyük grevlere öyle alışmış ki, Jitomir'de 12 geri

---

* *Bund, "hıristiyan işçi örgütlerinden" yoldaşlarımız gibi ifadeler kullandığında işte bu "güçsüzlük örgütü"ne hizmet etmektedir. Keza bu da, tıpkı Yekaterinoslav Komitesi'ne karşı yöneltilen saldırı gibi inanılmayacak bir şeydir. Biz "hıristiyan" işçi örgütleri diye bir şey tanımıyoruz. Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'ne dahil olan örgütler, üyeleri arasında hiçbir zaman dini ayrım yapmamış, üyelerinin hangi dine mensup olduklarını sormamıştır ve hiçbir zaman da* ***s o r m a y a c a k l a r d ı r*** *— Bund* ***g e r ç e k t e n*** *bir "bağımsız politik parti" olarak yapılandığında da.*

işçinin davranışını, uluslararası anti-Semitizmin şu ya da bu "halk katmanı" ile bağlantısı için ölçü olarak almaktadır. Gerçekten mükemmel! Bundcular Yekaterinoslav Komitesi'ne karşı öfkelerini böylesine akılsızca ve gülünç biçimde boşaltacaklarına, bu sorun üzerine biraz düşünselerdi ve örneğin kısa süre önce kendileri tarafından Yahudi dilinde basılan Kautsky'nin sosyal devrim üzerine broşürüne* göz gezdirmiş olsalardı, anti-Semitizmle, nüfusun proleter değil, tam da kapitalist katmanları arasında **hiç kuşkusuz** var olan bağlantıyı kavrarlardı. Ve biraz daha fazla düşünselerdi, anti-Semitizmin bugünkü sosyal karakterinin, şu ya da bu pogroma sadece onlarca değil, yüzlerce örgütsüz ve onda dokuzu aydınlanmamış işçinin katılması olgusuyla değişmeyeceğini de anlarlardı.

Yekaterinoslav Komitesi (hem de tamamen haklı olarak) Siyonistlerin, anti-Semitizmin ebediliği masalına karşı çıkmıştır, fakat Bund, yaptığı öfke dolu düzeltmeyle sorunu karıştırmış ve Yahudi işçiler arasında sınıf bilincinin bulanıklaşmasına yol açacak görüşler yaymıştır.

Rusya'nın tüm işçi sınıfının politik özgürlük ve sosyalizm için mücadelesi bakış açısından, Bund'un Yekaterinoslav Komitesi'ne saldırısı, akılsızlığın doruğudur. "Bağımsız politik parti olarak 'Bund'"un bakış açısından ise bu saldırı anlaşılırdır: "Yahudi" işçileri hiçbir yerde "hıristiyan" işçilerle birlikte ve kopmaz biçimde örgütlemeye kalkışmayın! Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi ya da onun komiteleri adına, doğrudan, "ilgili parti mercilerini atlayarak", Bund'un aracılığı olmadan, Bund'dan söz etmeden Yahudi işçilere seslenmeye kalkışmayın!

Ve bu son derece üzücü olgu bir tesadüf değildir. Bir kez Yahudi proletaryasını ilgilendiren meselelerde özerklik yerine "federasyon" talebinde bulununca, federasyonu **her halükârda** kabul ettirme imkanına sahip olmak için, Bund'u bir "bağımsız politik parti" olarak ilan etmek zorunda kaldınız. Fakat Bund'u bir bağımsız politik

* *Kautsky'nin "Sosyal Devrim" broşürü 1902 yılında Almanca olarak yayınlanmıştır.* ***—Alm. Red.***

parti olarak ilan etmek, ulusal sorundaki temel yanılgıyı bütün saçmalığıyla gözler önüne sermek demektir, çünkü bu bağımsız parti, mutlaka ve kaçınılmaz olarak genelde Yahudi proletaryasının ve Yahudi sosyal-demokratlarının görüşlerinde ani bir değişikliğin hareket noktası olacaktır. 1898 tüzüğündeki "özerklik", Yahudi işçi hareketine gereksinim duyduğu her şeyi sağlamaktadır: Yahudi dilinde propaganda ve ajitasyon, kendilerine ait yazın, kendi konferansları, genel sosyal-demokrat program oluşturulurken özel taleplerin ileri sürülmesi, Yahudi yaşamının özel koşullarından doğan yerel sıkıntı ve gereksinimlerin giderilmesi. Bunların dışındaki her şeyde Rus proletaryasıyla tam ve en sıkı bir kaynaşma gereklidir, tüm Rus proletaryasının mücadelesi için gereklidir. Ve meselenin tüm özü itibariyle böyle bir kaynaşmada "azınlıkta kalma" korkusu nedensizdir, çünkü **Yahudi** hareketinin özel sorunlarında azınlıkta kalmaya karşı özerklik güvence oluşturur, otokrasiye karşı mücadele sorunlarında, tüm Rus burjuvazisine karşı mücadele sorunlarında ise tek, birleşik ve savaşma yeteneğine sahip bir örgüt olarak ortaya çıkmamız gerekir. Dil ve milliyet farkı gözetmeksizin bütün proletaryaya dayanmamız gerekir, teorik ve pratik, taktik ve örgütsel sorunların sürekli ortak çözüme kavuşturulmasıyla birleşmiş proletaryaya dayanmamız gerekir. Ayrı yürüyen, kendi yollarına giden örgütler oluşturmamalıyız; çok sayıda bağımsız politik partilere parçalanarak saldırımızın gücünü zayıflatmamalıyız, yapay olarak aşılanmış hastalığı daha sonra kötü ünlü "federasyon" ilacıyla sağaltmak için saflarımıza yabancılaşma ve yalıtılmışlık taşımamalıyız.

Şubat 1903

II. PARTİ KONGRESİ VE RUSYA SOSYAL-DEMOKRAT İŞÇİ PARTİSİ'NİN BÖLÜNMESİ

RSDİP II. PARTİ KONGRESİ ÜZERİNE RAPOR[69]

Bu rapor, sadece Lenin'in kişisel tanıdıkları için yazılmıştır, o nedenle de mektubu yazanın (Lenin'in) rızası olmadan okunması, yabancı bir mektubun okunmasına benzer.

Aşağıdakilerin anlaşılır olması için, bazı şeyleri kısmen öncelemek anlamına da gelse, herşeyden önce Kongrenin bileşiminden söz etmek istiyorum. Kongrede 51 karar oyu vardı (delegelerden 33'ünün bir oyu, 9'unun ise iki oyu bulunuyordu). İstişari oyların sayısı, eğer yanılmıyorsam, 10 idi, demek ki toplam katılım 52 kişi idi. Bu oyların politik gruplaşması, **t ü m** Kongrenin seyri boyunca gün yüzüne çıktığı şekliyle şöyleydi: Karar oyları — 5 Bundcu, "Raboçeye Dyelo" grubundan 3 delege (2 Rus Sosyal-Demokratları Yurtdışı Birliği'nden, 1 Petersburg Mücadele Birliği'nden[70]), 4 "Yujni Raboçi" taraftarı (2 "Yujni Raboçi" grubundan, 2 "Yujni Raboçi"[71] ile dayanışan Harkov Komitesi'nden), 6 kararsız, yalpalayan (**t ü m** "Iskracılar"ın —elbette şaka olarak— dedikleri gibi "bataklık"), sonra, Iskracı bakış açılarında az çok kararlı ve tutarlı 33 civarında Iskracı. Birleşik tavır koyabildiklerinde Kongrede ortaya çıkan her sorunun kaderini belirleyen bu 33 Iskracı, kendi aralarında iki alt gruba bölünmüştü, fakat kesin olarak ancak Kongrenin sonunda bölündüler: 9 oya sahip olan bu alt gruplardan biri "yumuşak", ya da daha doğrusu "zikzaklı" çizgiyi (çok sayıda şakacının biraz haklı olarak söylediği gibi, kadınsı çizgiyi) izleyen, (daha aşağıda görüleceği gibi) hakkaniyetten, ortayoldan vs.

yana olan Iskracılardan, 24 oya sahip ikinci grup ise sağlam çizgiyi, gerek taktik sorunlarda gerek merkezi Parti organlarının kişisel bileşimi sorunlarında tutarlı Iskracılığı savunan Iskracılardan oluşuyordu.

Yineliyorum, bu gruplaşma ancak post factum* meydana geldi, ancak Kongrenin sonlarına doğru (40 oturum yapılmıştı) tamamen açık olarak ortaya çıktı, ve ben bu gruplaşmayı baştan anlatarak bazı şeyleri öncelemiş oluyorum. Bu gruplaşmanın oyların sadece **yaklaşık** sayısını yansıttığı kaydını da düşmeliyim, çünkü tek tek küçük sorunlarda (bir kez de "dillerin hak eşitliği" sorunu üzerine —bundan daha aşağıda söz edilecek— önemli bir vesileyle) çoğu kez oylar parçalanmış, bir kesim çekimser kalmış ve gruplaşmalar karışmıştır vs.

Parti Kongresinin bileşimi, Parti Tüzüğüne göre[72] gerekli gördüğü kişileri istişari oyla Parti Kongresine çağırma hakkına sahip olan Örgütleme Komitesi[73] tarafından önceden belirlenmişti. Kongrede hemen başlangıçta bir Vekâlet Denetleme Komisyonu seçildi ve Parti Kongresinin bileşimiyle ilgili her şey onun (Komisyon'un) görev ve yetki alanına intikal etti. (Geçerken belirtelim ki, Komisyon'da, diğer Komisyon üyelerine karşı yorgun düşürme stratejisi uygulayan bir de Bundcu vardı; Komisyon üyelerini gece saat üçlere kadar esir alıyor, fakat **her sorunda** yine kendi "özel fikri"ni koruyordu.)

Kongre, bütün Iskracıların barışçıl ve birlik içinde çalışmasıyla başladı, bunlar arasında elbette daima görüşlerde çeşitli nüanslar vardı, fakat dışarıya karşı bu nüanslar politik görüş ayrılıkları olarak ortaya çıkmıyordu. Bu arada peşinen belirtmek istiyoruz ki, Iskracıların bölünmesi, Kongrenin en önemli politik sonuçlarından birisi olmuştur, ve meseleyi daha yakından incelemek isteyenler, uzaktan da olsa bu bölünmeyle bağlantılı olaylara özel bir dikkat yöneltmek zorundadır.

Kongrenin hemen başlangıcındaki oldukça önemli bir olay, **Büro**'nun ya da **Başkanlık Divanının** seçimi idi. Martov 9 yoldaşın seçilmesini, bunların da her oturum için üç yol-

* *post factum: Olaydan sonra.—**Alm. Red.***

daşı büroya seçmelerini savundu, bu 9 yoldaş arasında bir de Bundcu olmasını istedi. Ben, bütün Kongre süresi boyunca sadece üç yoldaşın seçilmesini ve bu üç yoldaşın "sıkı bir rejim" uygulamasını savundum. Plehanov, ben ve T. yoldaş seçildik (bu yoldaştan aşağıda daha çok söz edeceğiz — sağlam çizgiyi savunan bir Iskracı, Örgütleme Komitesi üyesi). T. yoldaş "Yujni Raboçi" grubundan bir yoldaşa (o da Örgütleme Komitesi'nden)* karşı az bir oy farkıyla seçildi. Fakat Büro sorununda benimle Martov arasındaki görüş ayrılığı (daha sonraki her şey açısından karakteristik olan bir görüş ayrılığı) herhangi bir bölünmeye ya da çatışmaya yol açmadı; mesele, deyim yerindeyse, barışçıl bir şekilde, tamamen kendiliğinden, "Iskra" örgütü ve "Iskra" yazı kurulu içinde meselelerin genelde büyük çoğunlukla çözüldüğü şekilde, "aile içinde" çözüldü.

Kongrenin başında bir de, "Iskra" örgütünün, kongrede vekâletleri sorununun tartışıldığı (elbette gizli ve resmi olmayan) bir oturumu yapıldı. Oturum keza bu sorunu da barışçıl, "dostça" bir çözüme ulaştırdı. Bu oturumu, sadece, iki şeyi karakteristik bulduğum için özellikle belirtiyorum: birincisi, Kongrenin başında Iskracıların birlik halinde çalışmış olmaları, ikincisi, kuşkulu ve tartışmalı sorunlarda "Iskra" örgütünün (ya da daha ziyade Kongrede bulunan "Iskra" örgütü üyelerinin) otoritesine başvurma kararı; elbette bu toplantılardaki oylamaların bağlayıcı bir anlamı yoktu; çünkü "bütün bağlayıcı vekâletler kaldırılmıştır" kuralı, yani herkesin Kongrede herhangi bir örgüte tabi olmak zorunda olmadan, kişisel, özgür inancına göre oy kullanma hakkı ve yükümlülüğü vardır kuralı — diyorum ki, bu kural bütün Iskracılar tarafından tanınmıştı ve "Iskra"nın neredeyse her oturumunun başlangıcında başkan tarafından yüksek sesle ilan edilmekteydi.

Devam edelim. Iskracılar arasında her şeyin yolunda olmadığını su yüzüne çıkaran ve dramın (ya da traji-komedinin?) sonunun başlangıcı olan Kongredeki ilk çatışma, çok sözü edilen **"Örgütleme Komitesi ile çatışma"** idi. Bu olay üzerinde daha ayrıntılı durmak gerekiyor. Bu olay henüz Kongrenin kendi kurumla-

* *V. K. Rozanov. —**Alm. Red.***

rını oluşturması ile uğraştığı, *henüz Kongrenin içtüzüğünün tartışıldığı* (geçerken belirteyim ki, —her yerde ve her şeyle— kasıtlı ve kasıtsız Kongreyi geciktirmek için hiçbir fırsatı kaçırmayan Bundcuların engellemeleri sonucunda bu muazzam zaman aldı) bir zamanda meydana gelmişti. Örgütleme Komitesi'yle çatışmanın özü, Örgütleme Komitesi'nin bir yandan daha Kongre öncesinde, Kongreye kabulünü isteyen "Borba"nın ("Borba" grubu[74]) protestosunu reddetmesinde ve bu reddi Vekâlet Denetleme Komisyonu'nda desteklemesinde, öte yandan ama aynı Örgütleme Komitesi'nin **K o n g r e d e** birdenbire Ryazanov'u istişari oyla davet etmek istediğini açıklamasında yatıyordu. Bu çatışma şöyle gelişti.

Daha Kongre oturumları başlamadan önce Martov bana gizlice, "Iskra" örgütü ve Örgütleme Komitesi'nin bir üyesinin (bu yoldaşı N. harfiyle adlandıralım), Örgütleme Komitesinde, istişari oya sahip bir yoldaşın Kongreye davet edilmesinde ısrar etmeye karar verdiğini haber verdi, Martov'un kendisi bile onu ancak "kaçak"* tabiriyle karakterize edebiliyordu. (Bu yoldaş gerçekten de bir süre "Iskra"ya eğilim gösterdi ve daha sonra, hem de birkaç hafta sonra, o dönemlerde tam bir çöküş içinde bulunmasına rağmen "Raboçeye Dyelo" saflarına geçti.) Martov'la konuyu görüştük, attığı bu adımın "Iskra"ya indirilen bir darbe olacağını pekâlâ bilmesine rağmen (zira Martov bu yoldaşı uyarmıştı), bir "Iskra" örgütü üyesinin böyle bir adım atması ve örgüte danışma gereği duymaması ikimizi de öfkelendirdi. N. gerçekten de Örgütleme Komitesi'ne böyle bir öneri getirdi, fakat "kaçak"ın sallantılı politik kişiliğini açıklayan T. yoldaşın şiddetli itirazı sayesinde öneri reddedildi. Martov'un söylediğine göre, daha o zaman, eskiden iyi ilişkiler içinde bulunduğu N. ile konuşmak bile istemediği dikkate değerdir: bu adım onu öylesine çok şaşırtmıştı. N.'nin "Iskra"ya çelme atma çabası, Örgütleme Komitesi'nin aldığı, onun tarafından da desteklenen, "Iskra" yazı kuruluna ihtarda da ifadesini buldu; bu ihtar son derece önemsiz bir olayla ilgiliydi, ama yine de Martov'un derin öfkesine yol açmıştı. Ayrıca, yine Martov'un bana aktardığı Rus-

* *Söz konusu kişi J. M. Steklov'dur. —**Alm. Red.***

ya'dan gelen haberler, N.'nin Rusya'daki Iskracılarla yurtdışındaki Iskracılar arasında anlaşmazlıklar olduğu yolunda söylentiler yayma eğilimine işaret ediyordu. Bütün bunlar Iskracıları N.'ye karşı büyük ölçüde güvensiz kıldı, üstüne bir de şu olgu eklendi. Örgütleme Komitesi "Borba" grubunun itirazını reddetti, Vekâlet Denetleme Komisyonu'na çağrılan Örgütleme Komitesi üyelerinin (T. ve N.) ikisi de (**b u n l a r d a n N .** de!!!) "Borba" grubuna şiddetle karşı çıktı. Buna rağmen Örgütleme Komitesi, hiç beklenmedik biçimde, Kongrenin sabah oturumlarından birinde verilen mola sırasında küçük bir görüşme yapıp, Ryazanov'u istişari oyla Kongreye çağırma kararı aldı! N., Ryazanov'un **ç a ğ r ı l m a s ı n ı s a v u n d u .** T. buna elbette mutlaka karşıydı, ayrıca Örgütleme Komitesi'nin böyle bir karar almasının, Kongrenin bileşimi sorunu Kongre tarafından seçilen özel bir Vekâlet Denetleme Komisyonu'na havale edildiği için yasaya aykırı olduğunu açıkladı. T. yoldaş tabii ki Örgütleme Komitesi'nin "Yujni Raboçi"li üyeleri + Bundcu + N. tarafından azınlıkta bırakıldı ve Örgütleme Komitesi'nin kararı gerçekleşti.

T. bu karardan "Iskra" yazı kurulunu haberdar etti, "Iskra" yazı kurulu (tam bileşimiyle değil, fakat Martov ve Zasuliç'in de katılımıyla) Kongrede Örgütleme Komitesi'ne karşı mücadeleye girişme yönünde tabii ki oybirliğiyle karar aldı, çünkü Kongrede çok sayıda Iskracı "Borba"ya karşı açıkça tavır almıştı ve bu sorunda geri adım atmak artık olanaksızdı.

Örgütleme Komitesi, (öğleden sonraki oturumunda) kararını Kongreye bildirdiğinde, T. yoldaş bu karara itiraz etmiş olduğunu açıkladı. Bunun üzerine Örgütleme Komitesi'nin "Yujni Raboçi"li bir üyesi* T.'ye saldırıp, onu disiplini ihlal etmekle(!) suçladı, çünkü Örgütleme Komitesi bunu Kongreye getirmeme (aynen böyle!) kararı almıştı. Bunun üzerine elbette biz (Plehanov, **M a r t o v** ve ben) Örgütleme Komitesi'ne bindirip, onu bağlayıcı vekâletleri yeniden yürürlüğe sokmak istemekle, Kongrenin egemenliğini yaralamakla vs. şiddetli biçimde suçladık. Kongre bizden yana tavır aldı, Örgütleme

---

* *E. J. Levin. —**Alm. Red.***

Komitesi yenilgiye uğradı, ve heyet olarak Örgütleme Komitesi'nden, Kongrenin bileşimini etkileme hakkını alan bir karar alındı.

"Örgütleme Komitesi ile çatışma" buydu işte. İlk olarak bu çatışma, birçok Iskracının N.'ye duydukları politik güveni tamamen sarstı (ve T.'ye duyulan güveni güçlendirdi), ikinci olarak, Iskracı eğilimin Örgütleme Komitesi gibi böylesine merkezi, güya böylesine koyu Iskracı bir kurumda bile nasıl istikrarsız bir zeminde durduğunu sadece tanıtlamakla kalmadı, aynı zamanda açık bir biçimde **g ö s t e r d i .** Örgütleme Komitesi'nde Bundcuların dışında 1- özel politikalarıyla "Yujni Raboçi"cilerin; 2- Iskracı olmaktan utanan Iskracıların;* ve ancak **k ı s m e n** 3- bundan utanmayan Iskracıların** bulunduğu açıkça ortaya çıktı. Bu üzücü olay vesilesiyle "Yujni Raboçi"ciler "Iskra" yazı kuruluyla tartışıp meseleyi halletmek (elbette gizli) istediklerini ifade ettiklerinde **— N. y o l d a ş , b u n u s a p t a m a k ç o k ö n e m l i , o z a m a n t a r t ı ş m a t a l e b i n d e b u l u n m a m ı ş t ı —** , Yazı Kurulu kendileriyle oturup tartıştı ve ben "Yujni Raboçi"den yoldaşlara açıkça Kongrenin şu önemli politik gerçeği kesin olarak gözler önüne serdiğini söyledim: Partide, Iskracı olmaktan utanan, ve düpedüz "Iskra"ya rağmen Ryazanov'u çağırma gibi bir oyun oynayabilecek çok sayıda Iskracı bulunmaktadır. Komisyonda "Borba" grubu **a l e y h i n d e** konuşan N.'nin bu oyunu beni öylesine öfkelendirmişti ki, Kongrede alenen şöyle dedim: "Uluslararası kongrelerde bulunmuş yoldaşlar, komisyonlarda başka türlü, kongre oturumlarında başka türlü konuşan insanların nasıl bir öfke fırtınasına yol açtıklarını bilirler." "Iskra'nın ajanı" oldukları yolundaki Bundcu "suçlamalar"dan korkan ve **s a d e c e b u n e d e n d e n ö t ü r ü** "Iskra"ya politik oyunlar oynayan "Iskracılar" elbette güven yaratamayacaklardı.

"Iskra"cıların N.'ye karşı duydukları genel güvensizlik, Martov'un N. ile tartışma girişiminin, **N . ' n i n , k e n d i s i n i n**

* *E. M. Aleksandrova kastedilmektedir.* —***Alm. Red.***

** *Burada P. A. Krassikov kastedilmektedir.* —***Alm. Red.***

"Iskra" örgütünden çıktığını açıklamasına yol açmasıyla korkunç derecede arttı! O andan itibaren N. "meselesi", üyeleri açıklanan bu ayrılma nedeniyle öfke dolu olan "Iskra" örgütüne devredildi; örgüt, bu sorunu ele alan **dört oturum** yaptı. Bu oturumlar, özellikle sonuncusu, olağanüstü önemlidir, çünkü Iskracıların içindeki bölünme **esas olarak** Merkez Komitesi'nin bileşimi sorununda kesin olarak sıkı bir biçime büründü.

Fakat "Iskra" örgütünün bu (bir kez daha yineliyorum, resmi olmayan, özel) oturumlarına geçmeden önce, Kongrenin çalışmalarından söz etmek istiyorum. Bu çalışma birlik içinde, hem de bütün Iskracıların gerek gündemin ilk maddesi (Bund'un Parti içindeki konumu), gerekse de ikinci (program) ve üçüncü maddelerinde (Parti merkez yayın organının onaylanması) yekpare bir tavrı anlamında, birlik içinde yürütüldü. "Iskra"cıların birliği, Kongrede güçlü, sımsıkı birbirine tutunan bir çoğunluk (Bundcuların üzülerek ifade ettikleri gibi, kompakt bir çoğunluk) sağladı, "kararsızlar" (ya da "bataklık") ve "Yujni Raboçi"ciler tüm istikrarsızlıklarını küçük meselelerde burada da birçok kez gösterdiler. Tam Iskracı olmayan Kongre delegelerinin politik gruplaşması gittikçe daha açık gün yüzüne çıktı.

"Iskra" örgütünün oturumlarına dönüyorum. İlk oturumda, N.'den bir açıklama istemek ve "Iskra" örgütüyle tartışmada nasıl bir bileşim istediğini önceden sormak kararı alındı. Sorunun böyle konulmasına şiddetle itiraz ettim ve (bu Kongrede Iskracıların N.'ye karşı politik güvensizliği) politik sorunu ile (N.'nin tuhaf davranışının nedenlerini araştıracak bir komisyonun atanması) kişisel sorununu birbirinden ayırmayı talep ettim. İkinci oturumda, N.'nin, T.'nin şahsı hakkında konuşmak niyetinde olmamasına rağmen, **T. olmadan** tartışmak istediği bildirildi. Yine itiraz ettim ve üye olmayan birinin bir an için bile olsa, bir üyeyi dışladığı, ama onun hakkında konuşmak niyetinde olmadığı bir tartışmaya katılmayı reddettim; bunda yakışıksız bir oyun ve N.'nin örgüte indirdiği bir şamar görüyordum: N. örgüte karşı öylesine büyük bir güvensizlik duyuyordu ki, tartışma koşulla-

rını saptamayı bile örgüte bırakmamıştı! Üçüncü oturumda N., tartışmaya katılan yoldaşların çoğunluğunu **tatmin etmeyen** "açıklama"sını yaptı. Dördüncü oturuma bütün Iskracılar tam sayı katıldı, fakat bu oturum **öncesinde** Kongrede çok sayıda önemli olay cereyan etti.

İlk olarak, "dillerin hak eşitliği" nedeniyle çıkan çatışma kaydedilmeli. Programın kabul edilmesi, dillerin eşitliği ve eşit haklara sahip oluşlarının formüle edilmesi söz konusuydu.[75] (Programın her maddesi ayrı ayrı tartışılıp kabul ediliyordu, burada Bundcular **vahşi** bir engelleme düzenlediler ve Kongre süresinin neredeyse üçte ikisi program için kullanılmak zorunda kalındı!) Bundcular burada, bir kısım Iskracılara, "Iskra"nın "dillerin hak eşitliği"ni istemediği düşüncesini telkin ederek Iskracıların saflarını sarsmayı başardılar. Oysa gerçekte "Iskra" Yazı Kurulu, kendi görüşüne göre cahilce, saçma ve gereksiz olan bu formülasyonu kabul etmek istemiyordu. Çılgınca bir mücadele koptu, Kongre **iki eşit parçaya** bölündü (bazıları çekimser kaldı): "Iskra"dan (ve "Iskra" yazı kurulundan) yana 23 oy (olasılıkla 23—25, tam olarak anımsamıyorum) vardı; bir o kadarı da ona karşıydı. Sorun ertelenmek ve bütün Kongre tarafından **oybirliğiyle** kabul edilen bir formülasyon bulan bir komisyona havale edilmek zorunda kaldı. Dillerin hak eşitliği nedeniyle çıkan çatışma, Iskracıların istikrarsızlığını bilmem kaçıncı kez açığa çıkardığı ve hepsi "Iskra"ya karşı çıkan (hem de yanılmıyorsam tam da Martovcu Iskracılar tarafından **bile bataklık** olarak adlandırıldıkları bir dönemde) "Yujni Raboçi"cilerin de ne kadar istikrarsız ve kararsız olduklarını kesin olarak gösterdiği için önemlidir. Hırslar alevlendi ve Iskracılar, **özellikle de Martovcular** "Yujni Raboçi"cilere **sayısız sert sözlerle** saldırdılar. Martovcuların bir "leader"i,* verilen aralardan birinde "Yujni Raboçi"cilerle az daha skandal çıkarıyordu, (işin yumruklaşmaya kadar varacağından korkan Plehanov'un ısrarı üzerine) oturumu yeniden açtım. Bu en kararlı 23 Iskracı içinde.

* *"Leader" = lider; Troçki kastedilmektedir.* ***—Alm. Red.***

de Martov taraftarlarının (yani daha sonra Martov'u izleyen Iskracıların) **azınlıkta** olduğunu saptamak önemlidir.

"Parti Tüzüğü"nün 1. maddesi etrafındaki mücadele, ikinci bir çatışmaya yol açtı. Artık Kongrenin sonlarına doğruydu, gündemin beşinci maddesine geçilmişti. (Birinci maddede federalizme karşı bir karar kabul edildi;[76] ikinci maddede program, üçüncü maddede "Iskra" Parti merkez yayın organı olarak tanındı*); dördüncü maddede "delege raporları" dinlendi, yani sadece bir kısmı, geriye kalanı bir komisyona havale edilmek zorunda kalındı, çünkü Kongrenin zamanı olmadığı ortaya çıktı (para kaynakları ve katılanların fiziki güçleri tükenmişti).

Tüzüğün birinci maddesi "Parti üyesi" kavramını tanımlıyordu. Benim taslağımda bu tanım şöyleydi: "Parti programını kabul eden ve Partiyi hem maddi olarak, hem de **Parti örgütlerinden birinin çalışmasına** şahsen **katılarak** destekleyen herkes Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nin üyesidir." Martov, altı çizilen sözcüklerin yerine şunların konmasını

* *Raporum temelinde **Örgütleme Komisyonunda** alınan ve **Kongre tarafından onaylanan** Kongre gündeminde iki ayrı madde bulunduğunu gözden kaçırmamak çok önemlidir. Madde 3 "Parti merkez yayın organının kurulması ya da böyle bir organın onaylanması", madde 24 "Partinin merkezi kurumlarının seçimi". Bir "Raboçeye Dyelo" taraftarı (3. maddenin tartışılması sırasında), kimi onaylayacağız, sadece adı mı, çünkü yazı kurulunu tanımıyoruz bile! diye bir soru sorunca, **Martov** söz aldı ve yazı kurulunun bileşiminden bağımsız olarak "Iskra"nın **eğiliminin** onaylanacağını, bununla bu bileşimin önceden kararlaştırılmayacağını, çünkü merkezi kurumların seçiminin gündemin 24. maddesi ele alınırken yapılacağını ve bütün bağlayıcı vekâletlerin kaldırılmış olduğunu söyledi.*

*Martov'un (**Iskracıların bölünmesinden önce** 3. maddeye ilişkin) bu sözleri olağanüstü önemlidir.*

*Martov'un bu açıklaması, gündemin 3. ve 24. maddelerinin önemine dair **genel** anlayışımıza tamamen uygundu.*

*Üçüncü maddeden sonra Martov Kongredeki konuşmalarında hatta birçok kez "Iskra" yazı kurulunun **eski** üyeleri ifadesini kullandı.*

önerdi: **Parti örgütlerinden birinin denetimi ve yönetimi altında çalışarak.** Plehanov benim formülasyonumu destekledi, yazı kurulunun diğer üyeleri ise Martov'unkinden yana tavır aldılar (Kongrede bunların sözcülüğünü Akselrod yapıyordu). Biz, iş üretenleri laf üretenlerden ayırmak, örgütteki karmakarışıklığı ortadan kaldırmak, Parti üyelerinden oluşan örgütlerin Parti örgütleri olmamasına izin veren bu inanılmaz ve saçma duruma son vermek için, Parti üyesi kavramını **daraltmak** gerektiğini kanıtlamaya çalıştık. Martov Partinin **genişletilmesini** savundu ve geniş, gevşek bir örgütü gerektiren vs. geniş sınıf hareketinden söz etti. Tuhaftır ki, Martov'un neredeyse bütün taraftarları görüşlerini savunmak için "Ne Yapmalı?"ya* atıfta bulundular! Plehanov Martov'a şiddetle karşı çıktı. Martov'un Jauresci anlayışının, Parti içinde ve örgüt dışında tam da böyle bir durumun gerçekleşmesini bekleyen oportünistlere kapıları ardına kadar açacağına dikkat çekti. Ben de "denetimi ve yönetimi altında" sözlerinin gerçekte **herhangi bir denetim ve yönetim olmadan** anlamına geldiğini söyledim. Bu hususta **zafer** Martov'un oldu: Onun formülasyonu (23'e karşı 28 oy çokluğuyla — ya da buna yakın bir şey, tam anımsamıyorum) kabul edildi,[77] hem de nerede küçük bir gedik bulunduğunu elbette hemen kavrayan ve **beş** oyunun tümüyle bu "ehveni şer"i kabul ettirten Bund **sayesinde** ("Raboçeye Dyelo" delegesi Martov lehine oy verişini aynen bu şekilde gerekçelendirdi!). Tüzüğün birinci maddesi etrafındaki şiddetli mücadeleler ve oylama, Kongredeki politik gruplaşmayı bir kez daha ön plâna çıkardı ve "Bund" + "Raboçeye Dyelo" grubunun, "Iskra"cı çoğunluğa karşı azınlığı desteklediklerinde, herhangi bir kararın **kaderini belirleyebileceklerini** apaçık gösterdi.

Tüzüğün birinci maddesi üzerine mücadele ve oylamadan **sonra** "Iskra" örgütünün **son** (dördüncü) oturumu yapıldı. Iskracıların Merkez Komitesinin kişisel bileşimi konusundaki görüş

* *Bkz. Elinizdeki Cilt, s. 35-194.* —***Red.***

ayrılıkları artık tamamen açık biçimde ortaya çıkmaktaydı ve Iskracıların saflarında bir bölünmeye neden oldu: Bir taraf ("Iskra" örgütünün ve "Emeğin Kurtuluşu" grubunun dağıtılması ve "Iskra" davasının sonuna kadar götürülmesini dikkate alarak) Iskracı bir Merkez Komitesinden yanaydı, diğer taraf ise Merkez Komitesine "Yujni Raboçi" taraftarlarının da alınmasını ve "zikzak rotalı" Iskracıların ağır basmasını savunuyordu. Bir taraf N.'nin adaylığına kesinlikle karşıydı, öteki taraf ise N.'nin adaylığından yanaydı. Son bir anlaşma çabasında bulunmak amacıyla, **o n a l t ı l a r   t o p l a n t ı s ı** ("Iskra" örgütü üyeleri, ki bu sayının içinde, yineliyorum, istişari oylar da vardı) çağrıldı. Oylama şöyle sonuçlandı: N.'ye karşı 9 oy, N.'den yana 4 oy, diğerleri çekimser kaldı. Fakat azınlığa karşı savaş yürütmek istemeyen çoğunluk, 5 üyeden oluşan bir uzlaşma listesi sundu; bunlardan bir üye (azınlığın hoşlanacağı) "Yujni Raboçi" grubu taraftarıydı, ikinci üye mücadeleci bir azınlık taraftarıydı; diğerleri kararlı Iskracılardı (bunlardan biri —bu önemli— tartışmalara Kongrenin ta sonunda katıldı ve aslında tarafsızdı, diğer ikisi ise tartışmalara hiç katılmadılar ve kişisel sorunda tamamen tarafsızdılar). Bu liste lehinde 10 (daha sonra bir oy daha eklenerek 11 oldu) kişi oy kullandı, aleyhte —sadece bir kişi (Martov tek başına!), diğerleri çekimser kaldı! Yani uzlaşma listesi **M a r t o v** sayesinde başarısız kaldı. Sonradan iki taraftan iki "mücadele" listesi daha oylamaya sunuldu ama ikisi de oyların ancak azınlığını alabildi.[78]

Yani "Iskra" örgütünün son toplantısında Martovcular **i k i   s o r u n d a   d a   a z ı n l ı k t a   k a l m ı ş l a r d ı**, fakat buna rağmen çoğunluk üyelerinden biri (tarafsız biri ya da başkan)* son bir anlaşma girişiminde bulunmak için oturumdan sonra onlara gittiğinde, savaş ilan ettiler.

Martovcuların hesabı açık ve **d o ğ r u y d u :** Bundcular ve "Raboçeye Dyelo"cular hiç kuşkusuz **z i k z a k   r o t a s ı n ı n** listesini destekleyeceklerdi, çünkü bir aylık Kongre süresince bütün sorunlar öylesine netleşmiş, Kongreye katılanların her birinin

* *V. A. Noskov ("Glyebov"). —**Alm. Red.***

çehresi öyle kesin çizgilerle ortaya çıkmıştı ki, neyin daha iyi ya da neyin daha ehveni şer olduğuna karar vermek **hiçbir** Kongre delegesi için zor değildi. Bund + "Raboçeye Dyelo" için elbette zikzakçı Iskracılar ehveni şerdi ve daima öyle olacaktır.

Onaltıların toplantısından **sonra**, Iskracılar kesin olarak birbirinden ayrılıp aralarında savaş ilan edilince, Kongrenin bölünmüş olduğu iki tarafın toplantıları, yani aynı düşüncede olanların özel, resmi olmayan toplantıları başladı. Önce kararlı çizgiyi savunan Iskracılardan dokuzu (16 kişiden dokuzu) oturumlara geldi, sonra bu sayı 15'e, daha sonra da 24'e çıktı, **kişilerin sayısı değil, karar oyları** hesaplanacak olursa. Sayının böyle çabucak artması, Merkez Komitesi için listelerin dolaşıma sokulmasından ve çok zayıf kişilerden oluşan Martovcuların listesinin, Iskracıların ezici çoğunluğunu hemen ve geri dönülmez biçimde tiksindirmesinden ileri geliyordu. Martov tarafından önerilen adaylar Kongrede kesinlikle olumsuz yanlarıyla (bahane arama, tutarsızlık, densizlik vs.) kendilerini göstermişlerdi. Bu birincisi; ikincisi, "Iskra"cılar kendilerine "Iskra" örgütünde olup bitenler anlatıldığında, çoğu durumda çoğunluk lehinde karar veriyorlardı ve herkes, Martov'un belirli bir politik çizgiyi tutarlılıkla uygulamadaki yeteneksizliğinin farkındaydı. O nedenle tutarlı Iskracı taktik için, Merkez Komitesi listesi için, (eski, çalışma yeteneğinden yoksun ve bulanık altılı kurul yerine) üç yoldaşın yazı kuruluna seçilmesi için 24 oy kolayca ve çabucak kazanılabildi.

Bu arada Kongrede tüzüğün tartışılması, Martov ve ortaklarının bir kez daha (hatta bir kez değil, birçok kez) **Bund + "Raboçeye Dyelo"nun soylu desteğiyle** Iskracı çoğunluk üzerinde **zafer kazanmasıyla** son buldu. Örneğin merkezi kurumlara kooptasyon sorununda böyle oldu (bu sorunu Kongre **Martov'un isteği doğrultusunda** karara bağladı).[79]

Tüzük bu kötüleştirilmesine rağmen, yine de bir bütün olarak tüm Iskracılar ve Kongre tarafından kabul edildi. Fakat genel tüzükten sonra Bund'un tüzüğüne geçildi ve Kongre **ezici** çoğunlukla

Bund'un (Bund'u Yahudi proletaryasının Parti içindeki biricik temsilcisi olarak tanıma) önerisini reddetti. Bana öyle geliyor ki, bu hususta Bund neredeyse bütün Kongre karşısında tek başına kalmıştır. Bunun üzerine Bundcular Kongreyi terkettiler ve Partiden ayrıldıklarını açıkladılar. Böylece Martovcular beş sadık müttefik yitirdiler! Daha sonra Rus Devrimci Sosyal-Demokrasisi Yurtdışı Birliği,[80] yurtdışmdaki tek Parti örgütü olarak tanınınca, "Raboçeye Dyelo"cular da Kongreyi terkettiler. Martovcular iki sadık müttefik daha yitirdiler! Kongrede toplam 44 (51 eksi 7) karar oyu kaldı, bunlardan çoğunluğu (24) tutarlı Iskracılarındı; Martovcuların "Yujni Raboçi" taraftarları ve "bataklık" ile koalisyonu ancak toplam 20 oy sağlıyordu.

Zikzakçı çizgideki Iskracılar şimdi, "Bund"la ittifak halindeki Martov'un kendilerine karşı savaşa girişip onları yenilgiye uğrattığında tutarlı Iskracılar tek itirazda bulunmadan nasıl boyun eğdilerse aynen öyle boyun eğmek zorundaydı. Fakat Martovcular işi öylesine azıtmışlardı ki, boyun eğecekleri yerde, skandal yaratma ve bölünme yolunu seçtiler.

Eski yazı kurulunu onaylama önerisi bir skandaldı, çünkü sadece bir yazı kurulu üyesinin açıklaması bile Kongreyi, sadece onaylamayla yetinmeyerek, merkez yayın organı yazı kurulunun bileşimine ilişkin tüm sorunlar karmaşasını incelemekle yükümlü kılınaya yeterdi. Merkez Komitesi ve merkez yayın organı yazı kurulunun seçilmesinin reddi, bölünmeye doğru atılmış bir adımdı.

Önce yazı kurulu seçimi. Daha önce söylendiği gibi, gündemde 24. maddede: Partinin merkez organlarının seçimi vardı. Gündeme ilişkin benim açıklamalarımda ise (bu açıklamalar Kongreden çok önce bütün Iskracılarca ve tüm Kongre delegelerince de biliniyordu) şu kenar notu düşülmüştü: Merkez yayın organı yazı kurulu için üç yoldaşın ve Merkez Komitesi için üç yoldaşın seçilmesi. Yani bir üçlü kurul seçme talebinin, yazı kurulu içinden geldiği ve yazı kurulundan hiç

k i m s e n i n bu talebe karşı itirazda bulunmadığına hiç şüphe yoktur. Hatta Martov ve Martov grubunun bir başka ileri gelen üyesi,* bu "iki üçlü kurul"u Kongreden önce ç o k s a y ı d a d e l e g e y e karşı savunmuşlardı.

Şahsen ben Kongreden bir-iki hafta önce Starover ve Martov'a, Kongrede yazı kurulunun s e ç i l m e s i n i talep edeceğimi bildirdim; iki üçlü kurulun seçilmesiyle hemfikir olduğumu açıkladım; amaç, üçlü yazı kuruluna y a 7 yoldaşın daha (ya da daha fazla) koopte edilmesi, y a d a öylece bırakılması idi (ben özellikle son olanağı düşünmüştüm). Hatta Starover açıkça, bir üçlü kurulun Plehanov + Martov + Lenin anlamına geldiğini söyledi ve ben onunla h e m f i k i r d i m — sadece bu yoldaşların önder fonksiyonerler olarak seçilebileceği herkes için bu kadar açıktı. Daha sonra üçlü kurulun amaca uygunluğu ve iş görme yeteneğine karşı saldırıya geçmek için insanın çok öfkelenmiş ve incinmiş, Kongredeki mücadeleden sonra aklını tamamen yitirmiş olması gerekir. Eski altılı kurul iş görme yeteneğinden öylesine uzaktı ki, ü ç y ı l i ç i n d e t e k b i r k e z b i l e tam mevcuduyla toplanmamıştı — inanılmaz ama gerçek. "Iskra"nın 45 sayısından b i r t e k i bile (gerek redaksiyon gerekse de teknik bakımdan) Martov ya da Lenin dışında kimse tarafından hazırlanmamıştır. Ve Plehanov'un dışında herhangi bir kimse h i ç b i r z a m a n ö n e m l i bir teorik sorun ortaya atmamıştır. Akselrod hiçbir biçimde çalışmalara katılmamıştır ("Zarya"da yazdığı makale sayısı 0=sıfırdır, "Iskra"nın toplam 45 sayısında ise sadece 3—4 makale yazmıştır). Zasuliç ve Starover h e r h a n g i bir redaksiyon çalışmasına katılmadan sadece yazı yazarak ve tavsiyelerde bulunarak katkı yapmışlardır. Hangi yoldaşların ö n d e r p o l i t i k f o n k s i y o n e r l e r o l a r a k m e r k e z i k u r u l a seçileceği, Kongrenin bir ay süren çalışmaları sırasında herkes için açıklık kazanmıştı.

---

* *Troçki. —**Alm. Red.***

Kongrede ortaya atılan eski yazı kurulunu onaylama önerisi, **a n l a m s ı z b i r s k a n d a l p r o v o k e e t - m e k** demekti.

Anlamsız bir provokasyon, çünkü amaçsızdı. Altılı kurul onaylanmış olsaydı bile, yazı kurulu üyelerinden biri (örneğin ben), kurulun bileşiminin ve iç ilişkilerinin incelenmesini talep ederdi, ve Kongre meseleye baştan başlamakla mükellef olurdu.

Bir skandal provoke etmekti, çünkü yeniden seçilmede rencide edici birşey yokken, onaylamama **i z z e t i n e f s i y a r a - l a n m a k** olarak algılanacaktı. Merkez Komitesi seçildiğine göre, Yazı Kurulu da seçilsin. Örgütleme Komisyonu'nun onaylanması söz konusu olmadığına göre, eski yazı kurulunun onaylanması da söz konusu olmasın.

Onay **t a l e p e d e n** Martovcuların Kongrede bununla bir çelişki yarattıkları anlaşılırdır; bu çelişme **i z z e t i n e f s i n y a r a l a n m a s ı ,** incinme, **a t ı l m a ,** bir kenara itilme olarak algılandı...

Seçim mi, onay mı sorusunun tartışılması sırasında, yazı kurulu Kongreyi terketmişti. Çılgınca tutkulu tartışmaların ardından **K o n g r e k a r a r v e r d i : e s k i y a z ı k u - r u l u o n a y l a n m a m a k t a d ı r .***

E s k i yazı kurulu üyeleri ancak bu karardan sonra salona girer. Bunun üzerine Martov ayağa kalkarak **k e n d i s i** ve yazı kurulundaki yoldaşları adına seçimden feragat eder, bu arada "Partideki sıkıyönetim" üzerine (seçilmemiş bakanlar için?), "tek tek kişilere ve gruplara karşı olağanüstü hal yasaları" (örneğin ona "Iskra" adına bir Ryazanov dayatan ve Komisyonda başka, Kongrede başka konuşan insanlara karşı?) üzerine korkunç ve ağlamaklı sözler sarfeder.

Onu ben yanıtladım ve seçimlere karşı, Parti fonksiyonerleri kurullarının Kongre tarafından denetlenmesine karşı itirazlara yol açan,

---

* *Martov'un yandaşlarından biri burada **ö y l e** bir konuşma yaptı ki, bu konuşmadan sonra bir delege sekretere şöyle seslendi: Tutanakta n.. yerine gözyaşı geçir! Eski yazı kurulu özellikle "**b a t a k l ı k**" raftarlarınca hararetle savunuldu.*

politik kavramlardaki inanılmaz karışıklığa işaret ettim.

Seçimlerin sonucu şöyleydi: Plehanov, Martov, Lenin. **Martov yine reddetti.** Koltsov (üç oy almıştı) da reddetti. Bunun üzerine Kongre bir karar kabul ederek, merkez yayın organının yazı kurulunun iki üyesine, **uygun bir yoldaş bulur bulmaz** üçüncü üyeyi koopte etme görevini verdi.

Sonra üç Merkez Komitesi üyesi seçildi; pusulaları sayan yoldaş bunlardan **sadece birinin adını Kongreye açıkladı;*** ayrıca (gizli oyla) Parti Konseyi'nin beşinci üyesi seçildi.**

Martovcular ve onlarla birlikte bütün "bataklık" **oy kullanmadılar** ve bu konuda Büro'ya yazılı bir açıklama sundular.

Bu, bölünmeye doğru, **Kongrenin sabote edilmesine** doğru, Partinin tanınmamasına doğru atılmış açık bir adımdı. Fakat "Yujni Raboçi"den bir yoldaş*** açıkça, Kongrenin aldığı kararların meşruluğundan **kuşku duyduğunu** (aynen böyle!) açıklayınca, Martov utandı ve buna karşı çıkarak, **kararların meşruluğundan kuşku duymadığını alenen açıkladı.**

Ne yazık ki Martov'un bu iyi ve bağlılık ifade eden sözleri, Martov'un (ve yandaşlarının) sergilediği tavırla örtüşmüyordu...

Kongre daha sonra tutanakların yayınlanması sorununu "Tutanak Komisyonu"na havale etti ve taktik sorunlara ilişkin 11 karar aldı:

1- Gösteriler; 2- sendikal hareket; 3- tarikatlar arasında çalışma; 4- öğrenci gençlik arasında çalışma; 5- sorgulamalarda tavır; 6- fabrika kıdemlileri; 7- 1904'te Amsterdam'daki Uluslararası Kongre; 8- Li-

---

* *V. A. Noskov.* ***—Alm. Red.***

** *Plehanov.* ***—Alm. Red.***

*** *V. N. Rozanov.* ***—Alm. Red.***

beraller (Starover'in kararı); 9- Liberaller (Plehanov'un kararı); 10- Sosyal-Devrimciler; 11- Parti yazını.

Sonra Kongre —Kongre kararlarının bağlayıcılığını anımsatan kısa bir konuşmanın ardından— Başkan tarafından kapatıldı.

Martovcuların Kongre sonrası tavırlarını, birlikte çalışmayı reddetmelerini (**merkez yayın organı yazı kurulu kendilerine bunun için resmen ricada bulunmuştu**), Merkez Komitesi için çalışmayı **reddetmelerini**, yaptıkları boykot propagandasını tahlil ettiğimde, bu yapılanların sadece çılgın, bir Parti üyesine yakışmayan, Partiyi parçalama çabası olduğunu söyleyebilirim... ve bütün bunlar ne için? **Sadece**, merkezi kurumların bileşiminden hoşnut olunmadığı için, çünkü **objektif** olarak görüş ayrılığımız **sadece** buydu, öznel yargı ise (örneğin alınma, incinme, atılma, bir kenara bırakılma, onurun lekelenmesi vs.) **sadece incinmiş izzetinefsin ve hastalıklı bir fantezinin ürünüdür.**

Bu hastalıklı fantezi ve incinmiş izzetinefis, düpedüz alçakça **dedikoduculuğa** yol açmakta, **yeni yönetimlerin faaliyetini bilmeden, görmeden**, onların "iş görme yeteneksizliği", İvan İvanoviç'in "demir yumruğu", İvan Nikiforoviç'in* "yumruğu" vs. üzerine söylentiler yayılmaktadır.

Onları boykot ederek, yönetici merkezlerin "iş görme yeteneksizliği"ni kanıtlamak istemek, **Parti görevinin** şimdiye kadar hiç olmadık ve hiç duyulmadık bir ihlalidir ve hiçbir safsata şunu gizleyemez: **Boykot, Partinin bölünmesine doğru atılmış bir adımdır.**

---

* *İvan İvanoviç ve İvan Nikiforoviç: Gogol'ün "İvan İvanoviç ile İvan Nikiforoviç'in Arası Nasıl Bozuldu" adlı öyküsünün kahramanları. Hiç yoktan birbiriyle kavgaya tutuşan küçük çiftlik sahibi tipler. —Alm. Red.*

Rus sosyal-demokrasisi çevrecilikten **P a r t i** olmaya, dargörüşlülükten **d e v r i m c i g ö r e v b i l i n c i n e ,** dedikodu ve çevreciliğe dayanan bir davranış tarzından kaynaklanan karşılıklı etkilemeden **d i s i p l i n e** son zorlu geçişi tamamlamak zorundadır.

Parti çalışmasına ve sosyal-demokrat işçi hareketi için **f a a l i - y e t g ö s t e r m e y e** değer veren herkes, merkezi organların "meşru" ve "sadık" boykotu gibi zavallı safsatalara izin vermeyecek, sadece, istedikleri yoldaşlar merkezi yönetime girmedi diye bir düzine insan hoşnut olmadığı için davanın zarar görmesine ve çalışmanın durmasına izin vermeyecektir; Parti fonksiyonerlerinin özel ve gizli yoldan —birlikte çalışmayı reddetme tehdidiyle, boykot yoluyla, para kaynaklarından mahrum bırakma, dedikodu ve yalancı gevezelik yoluyla— etkilenmesine izin vermeyecektir.

Eylül 1903.

RSDİP 2. PARTİ KONGRESİNDE YAPILAN KONUŞMALARDAN[81]

A) PARTİ TÜZÜĞÜ ÜZERİNE RAPOR

Lenin (raportör), kendisi tarafından sunulan Tüzük taslağını gerekçelendirir. Tüzüğün temel düşüncesi **i ş l e v l e r i n** ayrılmasıdır. O nedenle örneğin iki merkezi organa bölünme, bu organların bulundukları yere göre (Rusya ve yurtdışı) ayrılmasının değil, bilakis işlevlere göre ayrılmasının mantıki sonucudur. Merkez Komitesi pratik önderlik işlevine, Merkez Yayın Organı ise ideolojik önderlik işlevine sahiptir. Bu iki merkezin faaliyetini birleştirmek, birbirinden izole olmasını önlemek ve —kısmen— çatışmaları halletmek için ise, salt bir uzlaştırma organı niteliğinde kesinlikle olmayan bir Konsey gereklidir. Tüzüğün, Merkez Komitesi ile yerel komiteler arasındaki ilişkilerle ilgili olan ve Merkez Komitesi'nin yetki alanını saptayan maddeleri, Merkez Komitesi'nin yetkisinin uzandığı tüm noktaları tek tek sayamaz ve saymamalıdır. Bunların tek tek sayılması imkansız ve amaca uygunsuzdur, çünkü bütün olası durumları önceden görmek olacak şey değildir, ayrıca öyle olursa, sayılmayan noktaların Merkez Komitesi'nin yetki alanı içinde olmadığı gibi bir görünüm ortaya çıkacaktır. Yetki alanını saptamayı Merkez Komitesi'nin kendisine bırakmak gereklidir, çünkü her yerel mesele genel Parti çıkarlarıyla ilişkili olabilir, ve Merkez Komitesi'ne mutlaka, yerel meselelere karışma imkanı verilmelidir — belki bazen yerel çıkarlara karşı, ama genel Parti çıkarları doğrultusunda.

11 Ağustos (29 Temmuz) 1903.

B) PARTİ TÜZÜĞÜNÜN TARTIŞILMASI SIRASINDAKİ KONUŞMA

Herşeyden önce hususi nitelikli iki açıklama yapmak istiyorum. Birincisi, Akselrod'un "pazarlıkta anlaşma" yolundaki nazik (ironi yapmadan söylüyorum) önerisi vesilesiyle. Bu çağrıya severek uyardım, çünkü görüş ayrılığımızı hiç de Partinin ölümü ya da kalımı ona bağlı olacak kadar önemli görmüyorum. Tüzükteki kötü bir madde kesinlikle mahvolmamız anlamına gelmez! Fakat mesele **iki** formülasyon* arasında seçim yapmamızı gerektirecek kadar ileri gitmişse, *Martov'un formülasyonunun, orijinal taslağın bir* **kötüleştirilmesi**, belli koşullar altında Partiye hiç de az olmayan bir zarar **verebilecek** bir kötüleştirmesi olduğu kesin inancımdan hiçbir şekilde vazgeçemem. İkinci açıklamam Bruker yoldaşla ilgili. Her yerde seçilme hakkını kabul ettirmek isteyen Bruker yoldaşın, Parti **üyesi** kavramını oldukça tam bir şekilde saptayan biricik ve tek formülasyon olan benim formülasyonumu kabul etmesi gayet doğaldır. Bu nedenle, Bruker yoldaşın benimle hemfikir olmasından Martov yoldaşın neden bu kadar sevinç duyduğu benim için anlaşılmazdır. Gerçekten de Martov yoldaş, mucip sebeplerini ve argümanlarını araştırmadan Bruker yoldaşın söylediğinin tam tersini söylemeyi kendisine **kılavuz ilke** *olarak mı görüyor?* Asıl meseleye geçerken belirtmek istiyorum ki, Troçki yoldaş Plehanov yoldaşın temel düşüncesini[82] hiç kavramamış ve bu nedenle açıklamalarında meselenin özüne hiç dokunmamıştır. Aydınlar ve işçilerden, sınıf bakış açısı ve kitle hareketinden söz etti, ama asıl önemli soruna hiç değinmedi: Parti üyesi kavramı benim formülasyonumla daraltılıyor mu, yoksa genişletiliyor mu? Kendisine bu soruyu sormuş olsaydı, benim formülasyonumun bu kavramı daralttığını, (bizzat Martov'un doğru biçimde ifade ettiği gibi) "esneklikle" öne çıkan Martov'un formülasyonunun ise onu genişlettiğini kolayca görecekti. Tam da bu "esneklik" ama, içinden geçtiğimiz Parti yaşamının bugün-

* *"2. Parti Kongresi Üzerine Rapor"daki iki formülasyon, elinizdeki cilt, s. 347-348.* —***Red.***

kü döneminde bütün dağınıklık, yalpalama ve oportünizm unsurlarına kapıları açar. Bu basit ve açık sonucu çürütmek için, bu tür unsurların bulunmadığını kanıtlamak gerekir; oysa Troçki yoldaş bunu yapmayı aklından bile geçirmemiştir. Evet, zaten bu kanıtlanamaz da, çünkü herkes bu tür az unsur bulunmadığını, bunların işçi sınıfı içinde de mevcut olduğunu biliyor. Çizginin sağlamlığının ve Parti ilkelerinin temizliğinin korunması, tam da şimdi bir o kadar daha acil bir mesele haline gelmektedir, çünkü birliği yeniden tesis edilmiş olan Parti, sayıları Partinin büyümesiyle birlikte artacak olan pek çok sallantılı unsuru saflarına alacaktır. Troçki yoldaş, Partinin bir komplocular örgütü olmadığını söylerken (pekçok başkaları da bana karşı bu itirazda bulunmuştur), "Ne Yapmalı?" adlı kitabının temel düşüncesini çok yanlış anlamıştır. Troçki, kitabımda en konspiratif ve gizli olandan, nispeten geniş ve "lose" olanına kadar bir dizi değişik örgüt tipi önerdiğimi unutmuştur.* Partinin, tamamen (ya da neredeyse tamamen) parti örgütlerinin "denetimi ve önderliği altında" çalışan, fakat bütün olarak "parti"ye dahil olmayan ve zaten dahil olmaması gereken işçi sınıfının muazzam kitlesinin sadece öncü müfrezesi, önderi olduğunu unutmuştur. Bu temel hatası nedeniyle Troçki yoldaşın hangi sonuçlara vardığına bir bakın. Burada bize, işçi saflarından durmadan işçiler tutuklandığında, tutuklanan bütün işçilerin Parti üyesi olmadıklarını açıklamaları halinde, Partimizin tuhaf bir şey olacağını söyledi! Durum tam tersi değil mi? Asıl tuhaf olan, Troçki yoldaşın kanıtlaması değil mi? Bir ölçüde deneyim sahibi her devrimciyi sevindirecek bir şeyi üzücü bir olgu olarak görüyor. Grevler ve gösteriler nedeniyle tutuklanan yüzlerce, binlerce işçinin Parti örgütlerinin üyeleri olmadığı anlaşılsa, bu sadece, örgütlerimizin iyi olduğunu, görevlerimizi —az çok dar bir yönetici yoldaşlar çevresinin konspiratif şekilde çalışmasını sağlamak ve mümkün olduğunca geniş bir kitleyi harekete çekmek— yerine getirdiğimizi tanıtlardı.

---

* *Bkz. bölüm "c) İşçiler Örgütü ve Devrimciler Örgütü", elinizdeki cilt, s. 132.* —***Red.***

Martov'un formülasyonunu benimseyen yoldaşların hatasının kökü, Parti yaşamımızdaki esas kötülüklerden birini sadece görmemekle kalmayıp, bilakis bu kötülüğü kutsamalarında yatmaktadır. Bu kötülük, nerdeyse genel politik hoşnutsuzluk atmosferi içinde, tam bir illegal çalışma koşullarında, faaliyetin en büyük bölümünün dar gizli çevrelerde, hatta özel toplantılarda yoğunlaştırılmasını gerektiren koşullarda, sırf laf üretenleri iş üretenlerden ayırmanın bizim için çok zor, evet, neredeyse imkansız olmasında yatmaktadır. Ve bu iki kategorinin birbirine karışmasının böylesine kök saldığı, harekete böylesine büyük bir karışıklık, böylesine büyük zararlar taşıdığı Rusya'dan başka ikinci bir ülke daha yoktur. Sadece aydınlar arasında değil, işçi sınıfı içinde de bu kötülüğün acısını şiddetle çekiyoruz, Martov'un formülasyonu ise bu kötülüğü yasa derekesine yükseltiyor. Bu formülasyon, kaçınılmaz olarak, **önüne çıkan herkesi** Parti üyesi yapma çabasını içerir; Martov yoldaş bunu bizzat koşullu olarak kabul etmek zorunda kaldı — "eğer isterseniz, evet" dedi. Tam da bunu istemiyoruz biz! Tam da bunun için Martov'un formülasyonuna kararlılıkla karşı çıkıyoruz. Çalışma içinde bulunan on yoldaşın kendilerini Parti üyesi olarak adlandırmamaları (gerçekten çalışanlar ünvan peşinde değillerdir!), sadece laf yapan tek bir kişinin bile parti üyesi olma hak ve olanağına sahip olmasından iyidir. Bana çürütülemez görünen ve Martov'a karşı mücadele etmeme yol açan temel ilke budur. Bana, Parti üyelerine haklar tanımadığımız, o nedenle de kimsenin bunu suiistimal edemeyeceği yolunda yanıt verildi. Böyle bir itiraz tamamen çürüktür: Parti üyesinin hangi özel haklara sahip olduğuna işaret etmiyorsak, dikkat edilsin, Parti üyelerinin haklarının kısıtlanmasına dair herhangi bir işarette de bulunmuyoruz. Bu birincisi. İkinci olarak, ki asıl mesele budur, haklar bir yana, her Parti üyesinin Partiden sorumlu olduğu ve **Partinin her Parti üyesi için sorumluluk taşıdığı** unutulmamalıdır. İçinde bulunduğumuz politik faaliyet koşullarında, gerçek bir politik örgütlülüğün tohum halinin yaşandığı koşullarda, üye olmayanlara üyelik hakkı vermek ve örgüte dahil olmayan (ve belki de kasten dahil olmayan) insanların sorumluluğunu Partiye yüklemek doğrudan

tehlikeli ve zararlıdır. Martov yoldaş, bir Parti örgütüne üye olmayan birinin, enerjik çalışmasına rağmen mahkeme önünde kendisini Parti üyesi olarak adlandırmaya hakkı olmamasından dolayı dehşet içinde kalmıştır. Bu beni hiç korkutmuyor. Tam tersine, herhangi bir Parti örgütüne üye olmadığı halde kendisini Parti üyesi olarak adlandıran birinin, mahkeme önünde arzulanmayan bir tavır sergilemesiyle ciddi bir zarar ortaya çıkacaktır. Böyle birinin örgütün denetim ve yönetimi altında çalışmış olduğunu yalanlamak imkansız olurdu, tam da bu tabirin muğlaklığı nedeniyle imkansız olurdu. Gerçekten de —bundan kuşku duyulamaz— "denetim ve yönetimi altında" sözleri, **ne denetimin ne de yönetimin olmamasına** yol açacaktır. Merkez Komitesi hiçbir zaman, çalışan ama örgüte üye olmayanların tümü üzerinde gerçek bir denetim yapabilecek durumda olmayacaktır. Bizim görevimiz Merkez Komitesi'nin eline **gerçek** bir denetim vermektir. Bizim görevimiz, Partimizin sağlamlığını, kararlılığını, saflığını korumaktır. Parti üyesi sıfatını ve önemini yükseğe, daha yükseğe çıkarmaya çabalamalıyız, ve ben bu nedenle Martov'un formülasyonuna karşıyım.

15 (2) Ağustos 1903.

C) "ISKRA" YAZI KURULU SEÇİMİ ÜZERİNE KONUŞMA[83]

Kongreden, Martov'u yanıtlamama izin vermesini rica ediyorum.* Martov yoldaş, politik ününün bu oylamayla lekelendiğini söyledi. Seçimlerin politik ünün lekelenmesiyle ilgisi yok. *(Sesler: "Bu*

* *Orijinal kayıtta konuşmanın başlangıcı şöyleydi: "Martov'un konuşması öyle tuhaftı ki, kendimi, onun sorunu koyuş biçimine şiddetle itiraz etmek zorunda görüyorum. Herşeyden önce, Martov'un yazı kurulunun seçilmesine karşı itirazının, kendisinin ve arkadaşlarının seçilecek yazı kurulunda çalışmayı reddetmeleri olgusunun, "Iskra" Parti organı olarak ilan edildiğinde, (Martov da dahil) hepimizin söyledikleriyle taban tabana zıt olduğu düşüncesindeyim. O zaman bize böyle bir açıklamanın hiçbir anlamı olmadığı, çünkü gazetenin aynı zamanda yazı kurulunu da onaylamadan sadece*

doğru değil! Gerçek değil!" Plehanov ve Lenin, konuşmanın kesilmesine itiraz ediyorlar. Lenin sekreterlerden, Zasuliç, Martov ve Troçki yoldaşların kendisinin sözünü kestiklerini tutanağa geçirmelerini rica ediyor, kendisinin kaç kez sözünün kesildiğinin de tutanağa geçirilmesini rica ediyor.) Bu bakış açısında durmak, Kongrenin yeniden seçim yapma, fonksiyonerler kurmayının bileşimini herhangi bir biçimde değiştirme, kendisi tarafından yetki verilen kurullarda değişiklik yapma hakkını reddetmek demektir. Sorunun bu biçimde konmasının nasıl bir karışıklık yaratacağı, Örgütleme Komitesi örneğinden anlaşılmaktadır. Örgütleme Komitesi'ne Kongrenin tam güvenini ve teşekkürlerini ifade ettik, fakat aynı zamanda Kongrenin Örgütleme Komitesi'nin iç ilişkileri hakkında bilgilenemeyeceği yönündeki düşünce de bizi çok eğlendirdi. Aynı zamanda Örgütleme Komitesi'nin eski bileşiminin, bizim bu bileşimde "dostça olmayan" bir değişiklik yapma ve lalettayin yoldaşların görevlendirildiği **yeni** bir Örgütleme Komisyonu kurmamızı engelleyebileceği yolundaki her türlü kuşkuyu reddettik. Bir kez daha yineliyorum: Martov yoldaşın eski kurulun bir **bölümünün** seçilmesinin uygunluğu üzerine görüşlerinde büyük bir politik kavram karışıklığı ifade edilmektedir. — Şimdi "iki üçlü kurul" sorununa geçmek istiyorum. Martov yoldaş tüm bu "iki üçlü kurul" plânının sadece bir kişinin, bir yazı kurulu üyesinin (yani benim) işi olduğu ve onun dışında kimsenin bu plânın sorumluluğunu taşımadığını söyledi. Bu iddiaya **şiddetle itiraz ediyor** ve bunun **tamamen gerçek dışı** olduğunu açıklıyorum. Martov yoldaşa anımsatırım ki, ben Kongreden haftalarca önce, ona ve bir yazı kurulu üyesine daha, Kongrede yazı

*adını kabul etmenin mümkün olmayacağı söylenerek karşı çıkılmıştı ve bizzat Martov yoldaş hasımlarımıza yanıt vererek, **bunun yanlış olduğunu**, belli bir politik eğilimin onaylanacağını, yazı kurulunun bileşiminin hiçbir şeyle önceden saptanmayacağını, redaktörlerin seçiminin gündemimizin 18. maddesi olarak daha önümüzde durduğunu söylemişti. O nedenle Martov yoldaşın şimdi, "Iskra"nın merkez yayın organı olarak tanınmasının sınırlandırılmasından söz etmeye **hiç hakkı yoktur**." —Alm. Red.*

kurulunun **serbestçe seçilmesini talep edeceğimi** açıkça belirttim. Bu niyetten vazgeçmemin tek nedeni, **bizzat Martov yoldaşın**, bunun yerine daha amaca uygun olan **iki üçlü kurul** seçilmesi plânını önermesidir. O zaman plânı kağıda döküp **herkesten önce** de Martov yoldaşa yollamıştım, o da bana üzerinde bazı düzeltmeler yaparak geri göndermişti; işte Martov'un kırmızı kalemle üzerinde düzeltmeler yaptığı nüsha burada. Daha sonra bu taslağı tam bir dizi yoldaş düzinelerce kez okudu, yazı kurulunun bütün üyeleri de bu taslağı gördü ve **hiçbir kimse asla** ona karşı resmen bir protestoda bulunmadı. "Resmen" diyorum, çünkü Akselrod yoldaş, eğer yanılmıyorsam, bir keresinde özel bir konuşmada bu taslağa sempati duymadığını açıkladı. Fakat böyle özel bir konuşma, elbette yazı kurulunun itirazı sayılamazdı. Yazı Kurulunun daha ta Kongreden önce, Kongrede herhangi bir kollektif açıklamayla ortaya çıkmak gerekecek olursa, altılı kurulda çoğu kez başarılamayan, sağlam bir karar alabilmek için belirli bir **yedinci** yoldaşı davet etme kararı alması boşuna değildi. Ve **yazı kurulunun bütün üyeleri**, altılı kurulu yedinci bir yazı kurulu asil üyesi yoldaşla tamamlamanın çoktan beri kaygılarımızın konusunu oluşturduğunu **biliyorlar.** Böylece, tekrar ediyorum, "iki üçlü kurul" seçilmesi, Martov yoldaşın **bilgisi ve rızasıyla** taslağıma eklediğim tamamen doğal bir çareydi. Ve Martov yoldaş Troçki yoldaşla birlikte "Iskracılar"ın tam bir dizi özel toplantısında bu "iki üçlü kurul" seçilmesi sistemini savundu. Fakat benim, Martov'un iki üçlü kurulun özel karakteri üzerine yaptığı açıklamaya getirdiğim bu düzeltme, aynı Martov'un eski yazı kurulunu onaylamayarak attığımız adımın "politik önemi"ne ilişkin tespitine dokunmamaktadır. Tam tersine, ben Martov yoldaşla, bu adımın büyük bir politik öneme sahip olduğu konusunda tamamen ve kesinlikle hemfikirim, ancak bu adımın anlamı Martov'un ona mal ettiği anlam değildir. O, bunun, Rusya'daki Merkez Komitesi üzerinde nüfuz edinme mücadelesi edimi olduğunu söylüyor. Ben Martov'dan daha ileri gidiyorum. Özel bir grup olarak bugüne kadar "Iskra"nın bütün

faaliyeti, nüfuz sağlama **mücadelesi** idi, fakat şimdi söz konusu olan daha fazla bir şeydir, sadece nüfuz mücadelesi değil, nüfuzun **örgütsel sağlamlaştırılmasıdır.** Bu hususta Martov yoldaşla benim burada **politik olarak** birbirimizden ne derece uzaklaştığımız, onun Merkez Komitesi üzerinde nüfuz sahibi olma isteğini benim haneme **suç** olarak yazması, benim ise her zaman bu nüfuzu örgütsel olarak sağlamlaştırmaya çaba göstermiş olmamı ve göstermemi bir **kazanım** olarak saymamdan anlaşılıyor. Hatta farklı diller konuştuğumuz anlaşılıyor. Tüm çalışmamız, bütün çabalarımız, eğer nüfuzun tamamen ele geçirilmesi ve sağlamlaştırılmasıyla değil de yine o eski nüfuz mücadelesiyle taçlansaydı, bunun ne anlamı olurdu. Evet, Martov yoldaş çok haklı: atılan adım, bugün ortaya çıkan eğilimlerden birinin Partimizin bundan sonraki çalışması için seçildiğini kanıtlayan hiç kuşkusuz **önemli bir politik adımdır.** "Partide sıkıyönetim", "tek tek kişilere ve gruplara karşı olağanüstü hal yasaları" vs. gibi korkunç sözler beni zerrece korkutmuyor. Kararsız ve sallantılı unsurlara karşı sadece "sıkıyönetim" ilan edebilmeyiz, etmekle yükümlüyüz, ve tüm Parti Tüzüğü'müz, şimdi Kongre tarafından onaylanmış olan tüm merkeziyetçiliğimiz, çok sayıda **politik muğlaklık** kaynağına karşı "sıkıyönetim"den başka birşey değildir. Muğlaklığa karşı da özel yasalara, hatta olağanüstü hal yasalarına gereksinimimiz var, ve Kongre tarafından atılan adım, **bu tür** yasalar ve **bu tür** önlemler için sağlam bir temel yaratmakla, politik yönü doğru çizmiştir.

20 (7) Ağustos 1903.

RUS DEVRİMCİ SOSYAL-DEMOKRASİSİ YURTDIŞI LİGASI 2. KONGRESİNDE RSDİP 2. KONGRESİ ÜZERİNE RAPOR[84]

Lenin rapora başlamadan önce, bir önceki oturumda yapılan, Iskracıların Kongre sırasında yaptıkları özel toplantılara ne kadar değinilebileceği sorununa ilişkin tartışma üzerinde durur. Dünkü Kongre kararını, tutanaklara geçirilmemiş olaylara raportörlerin ancak asgari ölçüde değinebileceği biçiminde yorumlar ve bu nedenle de "Iskra" örgütü üyelerinin oturumlarından sadece oylama sonuçlarına değinme niyetindedir.

Bu girişten sonra Lenin, Kongre'nin hemen öncesindeki dönemi anlatmaya geçer. Görevi Kongreyi hazırlamak olan Örgütleme Komitesi'nde Iskracılar çoğunluktaydı ve faaliyeti de Iskracı yönde oluyordu. Fakat daha Kongre hazırlıkları sırasında, Örgütleme Komitesi'nde tam bir birlik olmaktan uzak olduğu ortaya çıktı. Her şeyden önce, bu komitede, Iskracı yönde bir Kongrenin toplanmasını zorlaştırmak için her fırsatı kullanan bir Bundcu* bulunuyordu; Örgütleme Komitesi'nin bu üyesi hep kendi politikasını izlemekteydi. Ayrıca Komite'de iki "Yujni Raboçi" üyesi** vardı; gerçi bunlar kendilerini Iskracı olarak görüyor ve "Iskra"ya katıldıklarını bildiriyorlardı —bu hususta uzun görüşmeler yapılmıştı— ama bunları tam olarak Iskracı saymak olanaksızdı. Nihayet Örgütleme Komitesi'ne mensup Iskracılar arasında da tam bir birlik yoktu, onlar arasında da anlaşmazlıklar gündemdey-

* *K. Portnoi.* —**Alm. Red.**

** *V. N. Rozanov ve E. J. Levin.* —**Alm. Red.**

di. Örgütleme Komitesi'nin bağlayıcı vekâletler sorununda aldığı kararı kaydetmek de önemlidir. Bu sorun Kongreden çok önce ortaya çıktı ve bağlayıcı vekâletlerin kaldırılması gerektiği yönünde karara varıldı. Bu soruna ilişkin yazı kurulu da aynı şeyleri kararlılıkla ifade etmişti. Bu karar kendisini de kapsıyordu. Partinin en yüksek mercii olan Kongrede, hiçbir Parti üyesinin ve hiçbir yazı kurulu üyesinin de, kendisini oraya gönderen örgüte karşı herhangi bir yükümlülükle bağlı görmemesi gerektiği kararlaştırıldı. Bu karar çerçevesinde, Kongreye kendi adıma sunmak istediğim Kongre'nin gündem taslağı ve buna ilişkin açıklamayı kaleme aldım. Hazırladığım taslağın 23. maddesinin kenarında, Yazı Kurulu için ve Merkez Komitesi'ne üç yoldaşın seçilmesine ilişkin bir not vardı. Bir başka husus da bu noktayla bağlantılı. Yazı Kurulu altı üyeden oluştuğu için, herkesin muvafakatiyle, Kongre sırasında Yazı Kurulunun herhangi bir konuda görüşme yapması gerekirse ve bir pat durumu ortaya çıkarsa, Pavloviç yoldaşın karar oyuyla bu toplantıya katılması kararlaştırıldı.

Kongre başlamadan çok önce delegeler birer ikişer gelmeye başladılar. Örgütleme Komitesi onlara, Yazı Kurulunu önceden tanıma olanağı sağladı. Iskracıların Kongrede birlik ve beraberlik içinde davranmak istemeleri çok doğaldır, bu amaçla da gelen delegelerle kişisel sohbetler yapıldı, anlayışlarda birlik sağlamak amacıyla toplantılar da düzenlendi. Bu toplantılarda delegelerin politik çehresi yeterince açık su yüzüne çıktı. Örneğin ulusal soruna ilişkin bir rapor sunduğum bu toplantılardan birinde, görüşlerinde genel olarak büyük bir karışıklık olan Madencilik Bölgesinden bir delege,* PPS doğrultusunda görüşler ifade etti.

Kongre öncesinde durum buydu.

Şimdi, Liga iki delege seçmiş olmasına rağmen, benim Liga'nın tek delegesi olma durumunun nasıl ortaya çıktığını açıklamak istiyorum. İki delege yollayacak olan Rus "Iskra" örgütünden tek kişinin bile Kongreye gelmediği görüldü. Bu nedenle Kongre başlamadan önce Iskracıların bir toplantısında, Liga tarafından seçilen iki delegeden

* *I. N. Moşinski.* —***Alm. Red.***

birinin vekâletinden vazgeçip diğer delegeye devretmesi, kendisinin ise "Iskra" örgütünün delegesi olarak Kongreye katılması ve onun iki vekâletini de üstlenmesi kararlaştırıldı; eğer daha sonra Rusya'dan seçilmiş bir delege gelecek olursa, "Iskra" örgütünün iki vekâletinden biri ona bırakılacaktı. Hem Martov hem de ben, Liga tali bir rol oynadığı için elbette "Iskra" delegesi olmak istiyorduk. Tartışma kurayla halledildi.

Giriş niteliğindeki ilk sorun —Kongre Bürosu'nun seçimi— Martov'la aramızda önemsiz de olsa bir görüş ayrılığı yarattı. Martov içlerinde hatta bir de Bundcunun yer almasını istediği dokuz yoldaşın seçilmesinde ısrar etti. Ben ise sağlam, kararlı bir politika yürütebilecek, hatta gerektiğinde "demir yumruk" yöntemlerini kullanabilecek bir büronun seçilmesini gerekli görüyordum. Seçim şöyle sonuçlandı: Plehanov, Lenin ve Pavloviç.

Kongrede beş Bundcunun dışında, Rus Sosyal-Demokratları Yurtdışı Birliği'nden iki delege ve Petersburg "Mücadele Birliği"nden bir delege bulunuyordu; bu delege neredeyse daima onlarla birlikte oy kullandı. Bu kişiler baştan itibaren tartışmaları çok uzattılar. Sadece Kongrenin içtüzüğü bile olağanüstü fazla zaman aldı. Bund'un Parti içindeki konumu üzerine bitmez tükenmez tartışma yürütüldü; bu tartışma çok sayıda oturumu meşgul etti. Vekâlet Denetleme Komisyonu'na seçilen Bundcu da bu tür gecikmelere neden oldu. Adım başı engel çıkardı, tek sorunda dahi, içlerinde benim de bulunduğum Komisyon'un diğer üyeleriyle hemfikir değildi ve hep kendi "özel fikri"nde diretti. Böyle giderse Kongrenin uzayacağı uyarıları üzerine: "ne kadar uzarsa uzasın" deyip, kendisinin Komisyon oturumlarına ne kadar uzun olsa da katılacağını açıkladı. Nihayet gece yarısından çok sonra vekâletlerin denetlenmesi işi bitirilebildi.

Kongrenin daha ilk oturumlarında Örgütleme Komitesi ile olay çıktı. Örgütleme Komitesi tarafından hazırlanan tüzüğe göre Kongreye sadece "öne çıkmış Parti fonksiyonerleri" istişari oyla davet edilebilirlerdi: Vekâlet Denetleme Komisyonu, "Borba" grubunun kendisine vekâlet verilmesi yönündeki başvurusunu reddetti. Bu Komisyon'un çalışmalarına, "Borba" grubunun bir temsilcisinin Kongreye katılması-

na kategorik olarak karşı çıkan iki Örgütleme Komitesi de katılıyordu. Komisyon raportörü bu kararı Kongreye bildirince, katılma "lehinde" ve "aleyhinde" uzun tartışmalar başladı; bu arada Iskracılardan biri, "Borba" grubu temsilcisinin Kongreye katılmasına kesinlikle izin verilmemesini, çünkü bu grubun sırf entrika çevirdiğini, her türlü yarıktan sızmaya çalıştığını, her yere anlaşmazlık taşıdığım vs. ifade etti. *(Troçki: Neden konuşmacının adını söylemiyorsunuz — bunu söyleyen bendim. P. Akselrod: Belli ki raportör, bunun kendisi için uygun olmadığı görüşünde.)* Gerçekten de "Borba" grubunu böylesine sert sözlerle niteleyen Troçki yoldaştı. "Borba" grubunun bir temsilcisinin Kongreye katılıp katılmaması üzerine tartışma doruk noktasına ulaşmışken, geciken ve ancak şimdi Kongre'de ortaya çıkan bir "Yujni Raboçi" delegesi,* kendisine, tartışılan konuyla bağlantılı tüm hususları öğrenme imkanı verilmesi için oturuma beş dakika ara verilmesini rica etti. Ara izni verilince, Örgütleme Komitesi üyeleri aynı salonda pencere kenarında bir görüşme yaptılar. Tespit etmek gerekiyor ki, Örgütleme Komitesi'nin çeşitli üyeleri, daha Kongre öncesinde Yazı Kurulu'ndan tam hoşnut değillerdi. Örneğin Örgütleme Komitesi'ndeki Bund üyesi, Yazı Kurulu'nun Alman sosyal-demokratlarına seçimler için gönderdiği 500 Mark tutarındaki bağışı, daha önce Örgütleme Komitesi'nden bu yolda izin almadan Yazı Kurulu ve Örgütleme Komitesi'nin yardımı olarak adlandırdığı için Yazı Kurulu'na son derece öfkelenmişti. Rusya'daki yoldaşlarla hızlı bağlantı kurma olanaksızlığından kaynaklanan bu gayet doğal olan masum olaydan Bundcu, yurtdışında bulunan Yazı Kurulu'nun, Örgütleme Komitesi adına, ona sormadan, tasarruflarda bulunduğu sonucunu çıkardı. Hatta Örgütleme Komitesi'nde bu yüzden Yazı Kurulu'nun kınanması önergesi verilmiş ve Bundcuya, "Iskra" örgütü üyesi olan N. N. yoldaş** da katıldığı için, öneri gerçekleşmişti. Bunu Martov'a haber verdiğimde, çok içerledi ve bunun "alçaklık" olduğunu söyledi. *(Martov: Hayır, "alçaklık" sözünü kullanmadım.)* Kullandığı sözcük tam olarak hatırımda değil.

* *E. J. Levin.* —***Alm. Red.***

** *E. M. Aleksandrova.* —***Alm. Red.***

Martov "bu meseleyi böyle bırakmayacağını" da sözlerine ekledi. Bense, bunun pek önemli olmadığını, susmanın ve olayı önemsememenin daha doğru olacağını anlatmaya çalıştım. Örgütleme Komitesi'nin pencere önündeki görüşmesi sona erip, Komite üyesi Pavloviç yoldaş Büro'nun diğer iki üyesine, Kongreye geç gelen yine Örgütleme Komitesi üyesi "Yujni Raboçi" delegesinin önerisi üzerine, kendisine, yani Pavloviç'e rağmen oy çokluğuyla, "Borba" grubu temsilcisi Ryazanov'un istişari oyla Kongreye çağrılmasına karar verilmiş olduğunu bildirdi. Pavloviç yoldaş bu karara şiddetle itiraz etmişti, ve bağlayıcı vekâletler kaldırıldığı için de Kongrede bu karara karşı itirazda bulunma hakkına sahip olduğunu düşünüyordu. Biz Büro üyelerini, ayrıca Yazı Kurulu'nu ve diğer "Iskra" örgütü üyelerini Örgütleme Komitesi'nin bu kararı çok öfkelendirdi. Daha önce sözünü ettiğim Örgütleme Komitesi üyesi N. N. yoldaş, Vekâlet Denetleme Komisyonu'nun oturumunda "Borba" temsilcisinin Kongreye katılmasına bizzat şiddetle karşı çıkmıştı; şimdi, Örgütleme Komitesi'nin görüşmesinde ise, tam tersi bir tavır sergileyerek "Borba" temsilcisinin Kongreye çağrılmasına rıza vermişti. Şimdi kendisi Ryazanov'u yedeğine alarak Kongreye çekiyordu. Böylece bir tuzağa düştük. Bunun üzerine Örgütleme Komitesi'nin bu öfke verici kararına karşı şiddetle mücadele etme kararı aldık. Pekçok delege karar aleyhinde konuştu. Bu vesileyle yaptığım konuşmada şunları söyledim: "Avrupa'da yapılan kongrelerde komisyonda başka, kongrede başka türlü konuşan insanlar öyle bir öfke dalgası yaratır ki." Bunu söylerken, "Iskra" örgütü üyesi N. N. yoldaşı kastediyordum. Pavloviç yoldaş, Örgütleme Komitesi'nin bu kararına karşı itiraz ettiğini Kongreye bildirince, bir "Yujni Raboçi" üyesi bunda bir disiplin ihlali, bozguncu davranış vs. görüp, bu davranışından dolayı Pavloviç'in Kongre tarafından uygun bir şekilde cezalandırılmasını talep etti. Fakat bütün bu argümanları yerle bir ettik. Örgütleme Komitesi çoğunluğu mağlup oldu. Örgütleme Komitesi'nin Kongrenin bileşimini etkileme hakkını elinden alan bir karar alındı, çünkü Kongre bir Vekâlet Denetleme Komisyonu seçmişti. Ryazanov'u çağırma önerisi reddedildi. Fakat Kongre sonrasında da bazı Iskracılar bana, "Borba" grubu temsilcisinin aslında neden Kongreye çağ-

rılmadığını sordular. *(Deutsch: Ben Kongrede de bu yönde fikir belirttim.)* Çok doğru, fakat başka sorunlarda da —bunlardan söz edeceğiz— Deutsch yoldaş her zaman Iskracılarla birlikte oy kullanmadı; örneğin dillerin hak eşitliği sorununda. Bazı Iskracılar tarafından şimdi de, Merkez Komitesi'nin faaliyetlerinde Parti içindeki her türlü yalpalama ve ilkel düşünceyi ifade etmesi gerektiği gibi son derece tuhaf görüşler savunulmaktadır. Bazı sağlam olmayan, sallantılı Iskracılar Kongrede bu yönde görüş belirttiler. Böylece kendisini Iskracı sayan herkesin gerçekten de Iskracı olduğu görüşünün tamamen yanlış olduğu anlaşılıyor. Hatta, kendisini Iskracı olarak adlandırmaktan utanan Iskracılar var, bu olgudur. "Iskra"ya karşı mücadele eden, yolunun üzerine çeşitli engeller koyan, faaliyetlerine ayak bağı olan Iskracılar var. "Iskra" popüler hale geldi, kendine Iskracı demek moda haline geldi, fakat bu, birçok insanın, "Iskra" çok sayıda komite tarafından tanınmadan önce ne iseler öyle kalmalarını engellememektedir. Bu güvenilmez Iskracılar ona çok zarar vermişlerdir. Keşke mücadelelerini açıktan, doğrudan yürütseler... Fakat hayır, sessizce, arkadan, farkedilmeden, gizlice davranıyorlar.

Kongre gündeminin ikinci maddesi, Parti programına ayrılmıştı. Kongre'nin seyri içinde kendilerine "bataklık" lakabı yakıştırılan "Raboçeye Dyelo" taraftarları, Bundcular ve tek tek çeşitli delegeler, korkunç bir engelleme içine girdiler. Program tartışmaları *inanılmaz* biçimde uzatıldı. Tek başına Akimov, bir düzineden fazla değişiklik önergesi verdi. Kelimenin gerçek anlamında tek tek sözcükler üzerine, bağlaçlar üzerine tartışıldı. Program Taslağı İnceleme Komisyonu üyesi bir Bundcu *haklı olarak* şu soruyu sordu: kimin taslağını inceliyoruz, "Iskra" Yazı Kurulu'nun önerdiği taslağı mı, yoksa Akimov tarafından sunulan bir taslağı mı? — öylesine çok değişiklik önergesini tartışmak zorunda kalmıştık. Bu önergeler son derece önemsizdi ve program herhangi bir ciddi değişiklik yapılmaksızın kabul edildi; buna rağmen, program tartışmaları yaklaşık yirmi oturumu aldı. Çeşitli anti-Iskracı ve sözde Iskracı unsurların engellemeleri nedeniyle Kongrenin çalışmaları böylesine verimsizdi.

Kongrede Örgütleme Komitesi olayından sonra meydana gelen ikinci bir önemli olay da dillerin eşitliği —ya da Kongrede alayla söylendiği gibi— "dillerin özgürlüğü" üzerine çıktı *(Martov: Ya da "eşekler üzerine". Gülüşmeler).* Evet, "eşekler üzerine" de. Mesele şu. Program taslağında cinsiyet, milliyet, din vs.den bağımsız olarak bütün yurttaşların eşitliğinden söz edilmektedir. Bu Bundculara yeterli gelmedi, programa her kavmin kendi dilinde eğitim görme ve çeşitli kamusal ve resmi makamlara kendi dilinde başvurma hakkının konmasını istediler. Çok geveze bir Bundcunun devletin at yetiştirmesini örnek olarak vermesi üzerine Plehanov, burada at yetiştiriciliğinden söz edilemeyeceğini, çünkü atların konuşmadığını, sadece "eşeklerin konuştuğunu" söyleyerek yanıtladı. Bundcular incindiler, her halde bu şakayı üzerlerine aldılar.

Dillerin hak eşitliği sorununda ilk kez bölünme oldu. Bundcular, "Raboçeye Dyelo" taraftarları ve "bataklık" dışında çeşitli Iskracılar da "dillerin özgürlüğü"nden yana çıktılar. Deutsch yoldaş bu sorun üzerine oylamada bizde şaşkınlık, kızgınlık, öfke vs. yarattı; kâh çekimser kaldı, kâh bize karşı oy kullandı. Nihayet sorun iyilikle ve oybirliğiyle çözüldü.

Genel olarak Iskracılar Kongrenin ilk yarısında birlik halinde davrandılar. Bundcular kendilerine karşı bir komplonun gündemde olduğunu söylüyorlardı. Bir Bundcu, konuşmasında, Kongreyi "kompakt bir çoğunluk" olarak niteledi. Bu ifade üzerine ben, tüm Partimiz kompakt bir çoğunluğa dönüşsün, arzumu dile getirdim.

Kongrenin ikinci yarısı bambaşka bir görünüm sunmaktadır. Martov'un tarihsel dönemeci bu sırada başlar. Aramızda ortaya çıkan görüş ayrılıkları kesinlikle önemsiz değildi. Bunlar, Martov'un bugün içinde bulunduğumuz durumu yanlış değerlendirmesinden kaynaklanıyordu. Martov yoldaş eskiden savunduğu çizgiden sapmıştır.

Gündemin beşinci maddesi Tüzüğe ayrılmıştı. Tüzüğün ilk maddesi nedeniyle Martov'la aramda daha Komisyon'da bir tartışma çıkmıştı. Farklı formülasyonları savunuyorduk. Ben, Parti Programını kabul eden, Partiyi maddi olarak destekleyen ve Parti örgütlerinden birine üye olarak mensup olanları Parti üyesi olarak tanımayı önerirken,

Martov, ilk iki koşulun yanı sıra bir Parti örgütünün denetiminde çalışmanın yeterli olacağı fikrindeydi. Ben görüşümde ısrar ederek, eğer merkeziyetçilik ilkesinden sapmak istemiyorsak, Parti üyesini başka türlü tanımlayamayacağımızı söyledim. Hiçbir Parti örgütüne mensup olmayan birini Parti üyesi olarak kabul etmek, Partinin her türlü denetimine karşı olmak demektir. Burada Martov, "Iskra"nın temel ilkelerine tamamen ters düşen yeni bir ilke ortaya attı. Martov'un formülasyonu Parti çerçevesini genişletiyordu. Partimizin bir kitle partisi olması gerektiğini kanıt gösteriyordu. Partinin kapılarını her türlü oportüniste ağzına kadar açarak, Partinin çerçevesini tam bir muğlaklığa kadar genişletiyordu. Bizim koşullarımızda bu büyük bir tehlikedir, çünkü bir devrimciyle sadece laf üreten biri arasında sınır çizgisi çekmek çok zordur; o nedenle bizim için Parti kavramını daraltmak gerekliydi. Martov'un hatası, bizzat Kongrenin yaklaşık üçte birinin pusuya yatmış kişilerden oluştuğu görülmüş olmasına rağmen, yine de her türlü şamatacıya bütün kapıları ardına kadar açmasında yatmaktaydı. Martov burada oportünizm gösterdi. Onun formülasyonu Tüzüğe bir falso soktu: her Parti üyesi örgütün öyle denetimi altında olmalıdır ki, Merkez Komitesi en son Parti üyesine kadar ulaşma imkanına sahip olsun. Benim formülasyonum örgütlenmeyi teşvik ediciydi. Martov yoldaş Parti üyesi kavramını aşağıya çekiyordu, bana göre ise Parti üyesi kavramı yukarıda, çok yukarıda olmalıydı. "Raboçeye Dyelo", Bund ve "bataklık" Martov'un safına geçerek, o onların yardımıyla Tüzüğün birinci maddesini kabul ettirmeyi başardı.

Sonra Martov kendisi hakkında "karalayıcı söylentiler" yayıldığından söz etmeye başladı. Martov'un ittifak kurduğu insanlara dikkat çekmekte karalayıcı birşey yoktu. Bruker yoldaşla bir noktada buluştuğumda, benim hakkımda da bu tür suçlamalar yapıldı. O sırada Martov bana, üzerinde "Bak, kim seninle birlikte oy kullanıyor" yazılı bir pusula gönderdiğinde, ben kendimi hiç de hakarete uğramış hissetmedim. Fakat benim Bruker yoldaşla birliğim sadece geçici ve tesadüfi idi. Oysa Martov'un Bund'la ittifakının kalıcı olduğu görüldü. Bataklığa saplanmak anlamına geleceği için Martov'un formülasyonuna karşıydım. Martov'u buhususta uyarmıştım ve bize karşı olanların yek-

vücut halde Martov'u izlemeleri, bu yanlışı apaçık gösteriyordu. Fakat en tehlikeli olan, Martov'un bataklığa düşmesi değil, tesadüfen oraya düştükten sonra, oradan çıkmak için artık çaba sarfetmemesi, bilakis gittikçe daha çok saplanmasıydı. Bundcular duruma egemen hale geldiklerini hissettiler ve Parti Tüzüğü'ne kendi damgalarını bastılar.

Kongrenin ikinci yarısında da kompakt bir çoğunluk oluştu; fakat bu artık Martovcular + "bataklık" + "Raboçeye Dyelo"nun katı azınlığı ve Bundcuların bir koalisyonundan oluşuyordu. Ve bu katı çoğunluk Iskracılara karşı tavır alıyordu. Iskracıların kampındaki anlaşmazlığı gören bir Bundcu şöyle dedi: "Liderler kavgaya tutuştuğunda mücadele etmek hoş oluyor." Bu koşullar altında Bund'un Kongreyi neden terkettiği benim için anlaşılmazdır. Duruma egemendi ve bir sürü şeyi kabul ettirebilirdi. Büyük ihtimalle bağlayıcı vekâleti vardı.

Tüzüğün birinci maddesi böyle bozulduktan sonra, kırılan testiyi mümkün olduğunca sıkı bir şekilde, çift düğümle bir araya bağlamak zorundaydık. Bize tuzak kurulacağı, aldatılacağımız endişesinin ortaya çıkması gayet doğaldı. Bunun sonucunda, Partinin eylem birliğini güvence altına almak için merkezi organlara karşılıklı kooptasyonu uygulamaya sokmak gerekiyordu. Bu sorun etrafında da yeni bir mücadele koptu. Öyle davranmak gerekiyordu ki, Örgütleme Komitesi ile yaşananlar 3. Kongrede de yinelenmesin. Tutarlı, dürüst bir Iskracı kabine oluşturulmalıydı. Bu noktada yine yenilgiye uğradık. Merkezi organlara karşılıklı kooptasyon maddesi kabul edilmedi. "Bataklık"ın desteklediği Martov'un yanlışı daha da açık biçimde su yüzüne çıktı. Bu andan itibaren koalisyon sımsıkı kaynaştı ve biz bir yenilgi tehlikesini göz önüne alarak, tüfeklerimizi iki kat doldurmak zorunda kaldık. Bund ve "Raboçeye Dyelo" orada oturmuş, oylarıyla Partinin kaderini tayin ediyorlardı. Burada sert ve acımasız bir mücadele koptu.

Şimdi "Iskra" - örgütünün özel oturumlarına geçelim. Bu oturumlarda esas olarak Merkez Komitesi'nin bileşimi sorunuyla uğraştık. "Iskra" örgütünün dört oturumunun hepsinde tartışma, Iskracıların bir bölümünün kendisine duydukları politik güvensizliği ifade etmek istedikleri N. N. yoldaşın etrafında döndü, fakat bu politik güvensizlik

kelimenin gerçekte ifade ettiği anlamda değildi, çünkü hiç kimse N. N. yoldaşı şerefsizlikle suçlamıyordu, bilakis N. N. yoldaşın bir Iskra vekâleti için uygunluğu özel anlamında; bu vesileyle çok şiddetli tartışmalar oldu. Onaltıların son oturumunda dokuz yoldaş N. N. yoldaş aleyhinde, dört yoldaş onun lehinde fikir belirtti, diğerleri çekimser kaldı. Burada kabinemizi hangi bileşimde geçirmek istediğimiz sorunu da tartışıldı.

Martov ve ben farklı "üçlü kurul"lar önerdik, bunlar üzerinde anlaşmamız mümkün olmadı. Kongrede oylarımızın parçalanmasını istemediğimiz için, bir uzlaşma listesi sunmayı kararlaştırdık. Her türlü tavize hazırdık: İki Martovcunun yer aldığı bir listeyi kabul ettim. Azınlık buna yanaşmadı. Başkalarının yanı sıra "Yujni Raboçi" grubunun bir üyesi bizim listemizde bulunmayı reddetti, fakat kendisini Martovcuların listeye almasına razı oldu. "Yujni Raboçi" —dıştan bir unsur— Merkez Komitesi sorununu belirliyordu. Iskracılar bölündükten sonra, aynı düşüncede olduğumuz yoldaşları toplamak zorundaydık ve gayretli bir ajitasyon çalışması geliştirdik. Bund'un beklenmedik çekilmesi durumu aniden değiştirdi. Bund Kongreyi terkedince yine kompakt bir çoğunluk ve bir azınlık oluştu. Biz çoğunluktaydık ve istediğimiz yoldaşları Merkez Komitesi'ne soktuk.

Bölünmeye yol açan hususlar bunlardır. Martov'un, benim yazı kurulunun seçilmesinde ısrar edeceğimi bildiği halde, Kongrede Iskra Yazı Kurulu'nun altı üyesinin hepsinin onaylanması sorununu gündeme getirmesi büyük bir densizlikti. Bu, Yazı Kurulu'nun seçilmesi sorununu, Yazı Kurulu'nun diğer üyelerine güvensizlik ilan etmeyle aynı kapıya çıkartmak demekti.

Cumartesi günü saat beşte seçimler sona erdi. Kararları tartışmaya başladık. Bunun için sadece birkaç saatimiz kalmıştı. "Bataklık"ın frenleme çabaları ve sürüncemе politikası sonucunda birçok önemli maddeyi gündemden çıkarmak zorunda kaldık; böylece bütün taktik sorunların tartışılması için hiç zamanımız kalmadı.

Kongrenin kararlar konusundaki tavrı öylesine birlik içindeydi ki, bir uzlaşma atmosferinin yaratıldığı izlenimini edindik; Martov aramızdaki görüş ayrılıklarını çok önemli bulmadı gibi geldi bize. Hatta,

bir "Yujni Raboçi" üyesinin seçimlerin meşruluğu üzerine sorduğu bir soruyu yanıtlarken, azınlığın bütün Parti kararlarına tabi olduğunu belirtti. Bütün kararlar barışçıl biçimde ve dostça alındı; anlaşmazlık sadece Starover'in liberallere ilişkin kararı vesilesiyle ortaya çıktı. Bu karar tasarısı muğlaklıktan mustaripti ve yine oportünizm ifade edilmekteydi. Bu karara karşı çıktık ve aynı soruna ilişkin başka bir kararın daha alınmasını sağladık.

Kongreden edinilen genel izlenim, bir hilekârlık sistemine karşı mücadele ettiğimiz yönündedir! Çalışmamız olanaksız kılınmıştı. Çıkardığımız sonuç şuydu: Tanrı bizi böyle dostlardan, sahte İskracılardan korusun. Martov bu durumu kavramadı. Yanlış tavrını ilke düzeyine çıkardı. Martov'un çoğunluk tarafından ilan edilen "sıkıyönetim"e dair iddiaları, Partinin gerçek gereksinimleriyle tam bir karşıtlık içindedir. Çalışmayı daha başarılı kılmak için, engelleyici unsurları uzaklaştırmak ve onları Partiye zarar veremeyecekleri bir duruma getirmek gerekiyordu. Ancak bu durumda gelecek kongrede verimli çalışmalar yapmak olanaklı olabilecektir. O nedenle merkezi Parti organlarının tam birliği sağlanmalıydı.

Kongrenin ilk yarısı ikinci yarısıyla tam bir karşıtlık içindeydi. Bütün Kongrenin en önemli hususları şu dört ana momentti: 1- Örgütleme Komitesi'yle çıkan olay; 2- dillerin hak eşitliği üzerine tartışma; 3- Tüzüğün birinci maddesi üzerine tartışma ve 4- Partinin merkezi organlarına seçim nedeniyle mücadele.

Kongrenin ilk yarısında Martov'la birlikte Örgütleme Komitesi'ne, "Bund"a, "Raboçeye Dyelo"ya ve "bataklık"a karşı çıktık, ikinci yarıda ise Martov tesadüfen bataklığa kapıldı. Bataklığa tesadüfen düşmesinin ardından şimdi, Kongreden sonra gerçekten bataklığa saplanma yaşanıyor.

27 (14) Ekim 1903.

YENİ "ISKRA"NIN TAVRI ÜZERİNE NOT[85]

Bugün "Martovcu" Iskra'nın takındığı tavırda beni özellikle öfkelendiren şey, **içsel ikiyüzlülük ve yalancılıktır,** meselenin özünden kaçma, Partinin fikrini ve Parti kararlarını el çabukluğuyla ortadan kaldırma, kavramları ve olguları **kasten birbirine karıştırma** çabalarıdır. Ve bazı yoldaşların sergilediği körlüğü, kayıtsızlığı, bu yalancılık karşısında gösterilen duyarsızlığı, ancak meselenin bilinmiyor olmasıyla açıklayabiliyorum. Cahilliğe karşı aydınlatma yoluyla mücadele edilebilir ve ben meseleyi bütün ayrıntısıyla (gerektiğinde tüm belgeler temelinde) aydınlatma niyetimden kesinlikle vazgeçmiyorum; ve Parti Kongresinin ve Liga Kongresinin tutanakları yayınlanır yayınlanmaz, yani çok yakında, bu görevi bir broşür kaleme alarak yerine getireceğim.

Martov yandaşlarının, onunla Partiyi (belki de içinde bulundukları isteri nedeniyle ilk plânda kendi kendilerini) **aldattıkları** esas **çarpıtma,** herşeyden önce, Iskracılar arasındaki görüş ayrılıklarının gerçek kaynakları ve nedenlerinin **kasten birbirine karıştırılmasıdır.** İkincisi, çevrecilik ve dezorganizasyon, sekterlik ve Parti ilkesi kavramlarının kasten birbirine karıştırılmasıdır.

İlk kasıtlı karıştırma, Kongre sonrasında ve merkezi organların muhalefete karşı mücadelesi sırasında iki taraf arasındaki **çekişmenin** "ilkesel" görüş ayrılığı olarak gösterilmesidir. Çekişme, muhalefetin çoğunluğu müstebitler, formalistler, bürokratlar vs. olarak gösterirken, çoğunluğun muhalefeti **isterik sinsiler,**

Parti içinde kuruyup kalmış vekiller ya da isterik skandal çıkarıcılar (Liga Kongresine bakınız) olarak nitelemesinde yatıyordu.

Ve şimdi bu karşılıklı "komplimanlar"ın **bir** kısmı **ilkesel** görüş ayrılığı olarak merkez yayın organına taşınmaktadır! Bu alçaklık değil mi?

Gerçekte ayrılığın nedeni, tam da **Martov ve yandaşlarının bataklığa doğru dönmelerinde** yatıyordu. Bu dönüş, Kongrede Tüzüğün 1. maddesi üzerine görüşmelerde ve merkezi organlara seçimler sırasında meydana gelen gruplaşmada açıkça görüldü. Belli bir bölümü hiç kuşkusuz ilkesel olan bu görüş ayrılığı atlanmakta ve sessizlikle geçiştirilmektedir.

İkinci kasıtlı karıştırma, arka kapıcıktan Yazı Kurulu'na sızmış olan Martov taraftarlarının, şimdi **üç ay** içinde tüm Partiyi ve çalışmayı bir **çevre**nin çıkarı doğrultusunda ve merkezi organlara sızmak amacıyla **dezorganize** etmeleri (zira gerçekte tartışma ve düşünce açıklama özgürlüğü kısıtlanmamış, tam tersine Martov taraftarları yazı yazmaya davet edilmişlerdi) ve bu davranışlarım çoğunluğa karşı dezorganize edici formalizm, bürokratizm vs. gülünç suçlamaları savururken, kendi sergiledikleri boykot tavrını, sinsiliklerini vs. **sessizlikle geçiştirerek** gizlemelerinde yatmaktadır. Bu alçaklık değil mi? İkisinden biri: Ya tüm "çekişme" **unutulmaya terkedilir,** o zaman da ondan **hiç** söz edilmemeli ve **bu çekişmenin yankıları** da merkez yayın organına taşınmamalıdır; çünkü bürokratizm vs. yaygaraları en zavallı sinsiliğin bir **yankısı**dır. Ya da görüş ayrılığı sorunu ortaya atılır, o zaman da **bu** derhal **açığa çıkarılmalıdır.**

Kasım 1903.

"ISKRA" YAZI KURULUNDAN NEDEN AYRILDIM*

"Iskra" Yazı Kurulu'na Mektup

Burada söz konusu olan kesinlikle kişisel bir sorun değildir. Kongremizin çoğunluğu ve azınlığı arasındaki ilişkiler sorunudur. Bu soruna derhal ve açık bir yanıt vermekle yükümlüyüm; sadece çoğunluk delegelerinin beni soru yağmuruna tutmalarından değil, aynı zamanda "Iskra"nın 53. sayısında yer alan "Parti Kongremiz" adlı makalede, Iskracıların saflarında Kongrenin yol açtığı, çok derin olmamasına rağmen dezorganize edici etki yapan bölünmenin **t a m a m e n y a n l ı ş** açıklanmasından dolayı da bunu yapmakla yükümlüyüm.[86]

Makalede mesele öyle ortaya konmuştur ki, hiç kimse, bir büyüteçle dahi, ayrılık için gerçekten ciddi **t e k b i r** neden, Merkez Yayın Organı Yazı Kurulu'nun bileşiminin değiştirilmesi gibi bir olaya ilişkin en küçük bir açıklamanın gölgesini, benim Yazı Kurulu'ndan ayrılışımın ağır nedenlerine ilişkin en hafif bir imayı bile bulamayacaktır. Makalenin yazarı, Partinin merkez organlarının bileşimi, Merkez Yayın Organı ile Merkez Komitesi arasındaki ilişkiler, merkeziyetçiliği uygulama yöntemi, olanaklı ve yararlı merkeziyetçiliğin sınırları ve niteliği, bürokratik formalizmin zararları üzerinde anlaşamadık demektedir.

---

* *Bu mektubu "Iskra"nın 53. sayısı çıktıktan hemen sonra "Iskra" Yazı Kurulu'na gönderdim. Yazı Kurulu bu mektubu 54. sayıda yayınlamayı reddetti, o nedenle özel bir bildiri çıkarmak zorunda kaldım.*

Gerçekten böyle mi? Ayrılık daha çok, merkezi organların kişisel bileşimi sorununda, bu organların Kongre tarafından kararlaştırılan bileşiminden hoşnut olunmadığı için boykot edilmesinin, pratik çalışmanın dağıtılmasının, Kongre kararlarının yurtdışında yaşayan herhangi bir sosyal-demokrat çevre uğruna, örneğin Liga'nın çoğunluğu uğruna reddedilmesinin uygun olup olmadığı sorununda çıkmamış mıydı?

Meselenin tam da böyle olduğunu çok iyi biliyorsunuz, yoldaşlar. Fakat en nüfuzlu ve en faal Parti işçileri henüz bunu bilmiyor, o nedenle temel olguları kısaca belirtmek istiyorum; kısaca, çünkü "Iskra"nın 53. sayısında ilan edildiği gibi, ayrılığımıza ilişkin tüm belgeler yakında yayınlanacak.

Gerek burada sözü edilen makale yazarının, gerek yeni yayınlanan raporunda Bund delegasyonunun doğru biçimde tespit ettiği gibi, Kongrede Iskracılar önemli ölçüde çoğunluktaydılar; hatta görüşüme göre, Bund ve "Raboçeye Dyelo" delegeleri daha Kongreyi terketmeden önce de oyların yaklaşık beşte üçüne sahiptiler. Kongrenin ilk yarısında bütün anti-Iskracılara ve tutarsız Iskracılara karşı, Iskracılar birlik halinde bulunuyorlardı. Bu durum, Kongrenin ilk yarısında, ayrılığımızın anlaşılması için önemli olan iki olayda özellikle belirgin biçimde ortaya çıktı: Örgütleme Komitesi'yle çıkan olay ve dillerin hak eşitliği üzerine tartışma sırasında meydana gelen olay (bu olayda Iskracıların kompakt çoğunluğu ilk kez beşte üçten yarıya indi). Kongrenin ikinci yarısı sırasında, Iskracılar görüşlerinde ayrı düşmeye **başladılar** ve Kongrenin sonuna doğru **katî olarak** ayrıldılar. Tüzüğün 1. maddesi ve merkezi organların seçimi üzerine çıkan anlaşmazlık, bu ayrılığın karakterini açıkça göstermektedir: Iskracı azınlık (başta Martov olmak üzere), gittikçe artan sayıda Iskracı olmayanları ve kararsızları çevresinde toplayarak Iskracı çoğunluğa (ben ve Plehanov bu çoğunluğun içinde bulunuyorduk) karşı tavır alır. Tüzüğün 1. maddesi tartışılırken henüz bu gruplaşma nihai bir biçim almamıştı, buna rağmen Bundcuların ve (üç) "Raboçeye Dyelo" taraftarından ikisinin oyları "Iskra" azınlığına üstünlüğü sağladı. Merkezi organların seçimi sırasında "Iskra çoğunluğu", (beş Bund-

cuyla iki "Raboçeye Dyelo" taraftarının Kongreyi terketmiş olması sayesinde) Kongrede çoğunluk haline geldi. **V e t a m d a b u r a d a** kelimenin tam anlamıyla **a y r ı l d ı k .**

Aramızda her şeyden önce Merkez Komitesi'nin bileşimi sorununda derin bir uçurum var. Daha Kongrenin ta başlangıcında Örgütleme Komitesi ile çıkan olaydan sonra Iskracılar, Örgütleme Komitesi'nin çeşitli üyelerinin **(v e ü y e o l m a y a n l a r ı n)** Merkez Komitesi için adaylıklarını büyük bir hararetle müzakere edip, "Iskra" örgütünün resmi olmayan toplantılarında yapılan uzun ve ateşli tartışmalardan sonra, Martov tarafından desteklenen bir üyenin adaylığını üç çekimser, dörde karşı dokuz oyla reddettiler; **b e n i m ö n e r i m ü z e r i n e ,** Iskracı olmayan bir yönetici yoldaşın ve "Iskra" azınlığından bir üyenin yer aldığı beş kişilik liste, dört çekimser, ikiye karşı on oyla kabul edildi. Ne var ki azınlık, beş Merkez Komitesi üyesinden üçünün kendi yandaşlarından olmasında diretti, o nedenle de Kongrede tam bir yenilgiye uğradı. Kongrede, Merkez Yayın Organı Yazı Kurulu için eski altılı kurul onaylansın mı, yoksa yeni bir üçlü kurul mu seçilsin hususunda patlak veren büyük mücadele de aynı şekilde sonuçlandı.*

A n c a k b u a n d a n i t i b a r e n ayrılık, bir bölünme düşüncesinin ortaya çıkmasına neden olacak kadar tamamlanmış olur; ancak bu andan itibaren, (gerçekten "kompakt" bir azınlığa dönüşen) azınlığın, oylamalarda o zamana kadar bir Kongrede hiç görülmedik çekimser kalması başlar. Bu kopma Kongreden sonra gittik-

---

* *Bu ünlenmiş "üçlü kurul"un yol açtığı sonsuz sayıdaki söylenti ve çarpıtmayı göz önüne alarak, Kongre gündem taslağına ilişkin yorumumun bir ölçüde yakın bütün yoldaşlar tarafından çoktan beri bilindiğini hemen belirtmek isterim. Kongrede elden ele dolaşan bu yorumda şöyle denmekteydi: "Kongre, Merkez Yayın Organı Yazı Kurulu için üç, Merkez Komitesi için üç yoldaş seçer. Bu altı yoldaş* ***b i r l i k t e ,*** *gerektiğinde, üçte iki çoğunluk kararıyla Merkez Yayın Organı Yazı Kurulu ve Merkez Komitesi'ni kooptasyon yoluyla ikmal ederler ve bu konuda Kongreye rapor sunarlar. Bu rapor Kongre tarafından onaylandığında, Merkez Yayın Organı Yazı Kurulu ve Merkez Komitesi'ne bundan sonra yapılacak kooptasyonlar birbirinden ayrı gerçekleşir."*

çe sertleşen biçimler alır. Hoşnutsuz azınlık, aylarca süren boykota başlar. Bu temel üzerinde yükselen, bizim formalist bürokratlar olduğumuz, kayıtsız şartsız mekanik bir tabiiyet talep ettiğimiz vs. gibi saçmalıkların sadece bir karşı taarruza geçme girişimi olduğu son derece açıktır ve örneğin şu tipik olayla da yeterince ispatlanmaktadır. Yeni Yazı Kurulu (yani Plehanov ve ben), bütün eski Yazı Kurulu üyelerini birlikte çalışmaya çağırır ve bunu ilkönce elbette her türlü "formalizm"den uzak, sözlü olarak yapar. Red cevabı alır. Bunun üzerine biz (bürokratlar!) "değerli yoldaşlar"a bir "pusula" yazıp, genelde birlikte çalışmamızı, özelde ise **tarafımızdan redakte edilen yayınların sütunlarında kendi farklı görüşlerini ortaya koymalarını** rica ederiz. **"Iskra"da herhangi bir biçimde birlikte çalışmak** niyetinde **olmadıkları** resmi açıklamasını alırız. Aylar boyu da "Iskra"da Yazı Kurulu dışında hiç kimse çalışmaz. İlişkiler son derece formal-bürokratik tarzdadır — peki kimin "inisiyatifi" üzerine?

Yurtdışını sele boğan, Komitelere gönderilen ve bugün kısmen Rusya'dan yurtdışına geri dönmeye başlayan illegal bir yazın oluşturmaya başlanır. Sibirya delegesinin raporu, —n'nin* "muhalefet"in şiarları üzerine mektubu, Martov'un "Bir Kez Daha Azınlıkta"sı, Lenin'in "otokratlığı", Robespiyerci bir idam rejimi (aynen böyle!) kurmuş olduğu, eski yoldaşlara cenaze törenleri düzenlediği (bu yoldaşların merkezi organlara seçilmemiş olması bunlar için cenaze törenleri düzenlenmesi anlamına geliyormuş!) vs. yolundaki eğlendirici suçlamalarla dolup taşar. Olayların gidişatıyla muhalefet, örgütsel sorunlarda, ortak çalışmaya izin vermeyen "ilkesel" görüş ayrılıkları keşfetmeye kapılır. Bu arada en şiddetli saldırı, Parti Konseyi'nin ünlü "beşinci üyesi"ne yöneltilir. Parti Konseyi, sözü edilen bütün bu yazılarda, Lenin'in diplomatik bir manevrası ya da hokkabazlığı olarak, Rusya'daki Merkez Komitesi'nin yurtdışındaki Merkez Yayın Organı

* *Theodor Dan.—**Alm. Red.***

tarafından baskı altında tutulmasının bir aracı olarak gösterilir — tıpkı Bund delegasyonunun Parti Kongresine ilişkin raporunda meseleyi böyle göstermesi gibi. Bu ilkesel görüş ayrılığının, şu ünlü bürokratik formalizm gibi saçma bir şey olduğunu söylemeye bile gerek yok: beşinci üye Kongre tarafından seçilmektedir; dolayısıyla söz konusu olan, çoğunluğun güvenini en fazla kazanmış **yoldaştır**; bir Parti Kongresi çoğunluğunun iradesi ise daima, merkezi organların her örgütlendirilmesinde belirli yoldaşların seçiminde dile gelir.

Bu literatürün yurtdışında ne kadar çok yaygınlaşmış olduğu, Parvus'un bile, bütün ipleri tek elde toplama ve işçilere Cenevre gibi bir yerden "kumanda etme" (aynen böyle!) arzusuna karşı kampanya açmasından anlaşılmaktadır ("Dünya Politikasından", 5. Yıl, No: 48, 30 Kasım 1903). Bir iki ay geçip "müstebit"liğin bu yeni karşıtları Parti ve Liga Kongresinin tutanaklarını okuma fırsatı bulduklarında, insanın her Parti dedikodusunu geçer akçe zannettiğinde ne kadar gülünç durumlara düşebileceğini göreceklerdir.

Muhalefetin merkezi organlara karşı savaşçı eylemleri "Liga" Kongresinde doruğuna ulaştı. Bu Kongrenin tutanaklarını okuyanlar, onu Parti Kongresi ile hesaplaşma yeri olarak adlandıranların haklı olup olmadığını, muhalefetin saldırısında Merkez Komitesi'ni çok özel önlemler almak zorunda *bırakan bir* şeyler olup olmadığını (Merkez Komitesi'nin kendi ifadesiyle, Yazı Kurulu bileşiminde yapılan değişikliğin, Partide barışın yeniden kurulması umudunu yarattığını) göreceklerdir.[87] Bu Kongrenin kararları, keyfi bürokratizm sorunundaki "ilkesel" görüş ayrılıklarının hangi nitelikte olduklarını göstermektedir.

Bölünme atmosferi Liga Kongresinden sonra öylesine tehdit edici hale geldi ki, Plehanov eski Yazı Kurulu'nu koopte etmeye karar verdi. Ben, muhalefetin bununla yetinmeyeceğini önceden görüyor ve bir **çevre** hatırına, Kongre'nin kararını devirmeyi mümkün görmüyordum. Parti içinde kurulacak olası bir barışa engel olmak daha da *caiz değildi*, o *nedenle* "Iskra"nın 51. sayısı çıktıktan sonra Yazı Kurulu'ndan ayrıldım; ayrılırken, işbirliğine hazır olduğumu, eğer Parti içinde iyi bir barış kurulursa, ayrılışımın açıklanması için bile ısrar et-

meyeceğimi bildirdim. Muhalefet (aslında hiç de var olmayan bürokratizm, formalizm, otokratizm, mekanizm vs. sistemini değiştirmeyi değil, bilakis) eski Yazı Kurulu'nun yeniden göreve getirilmesi, muhalefet temsilcilerinin Merkez Komitesi'ne kooptasyonu, Parti Konseyi'nde iki sandalye ve Liga Kongresinin meşruiyetinin tanınmasını talep etti. Merkez Komitesi'nin barışı güvence altına alma önerisi, iki muhalefet üyesini Merkez Komitesi'ne koopte etme, muhalefete Parti Konseyi'nde bir sandalye verme ve Liga'nın yavaş yavaş reorganize edilmesini kabul etmeye kadar vardı. Muhalefet bu koşulları da reddetti. Yazı Kurulu koopte edildi, fakat barış sorunu açık kaldı. "Iskra"nın 53. sayısı çıktığında durum böyleydi.

Partinin barış ve pozitif çalışma isteğinden sanırım kuşku duyulamaz. Ne var ki "Kongremiz" gibi makaleler barışın kurulmasını engelliyor; bunlar kopuşun bütün ayrıntılarının iyice gözler önüne serilmediği koşullarda anlaşılmaz olan, anlaşılmaz kalmaya mahkûm olan, sorunlara sadece imaları ve tek tek parçacıklarını gündeme getirdikleri için onu engelliyor; bunlar yurtdışındaki bir çevrenin suçunu, Partiyi gerçekten birleştirme gibi zor bir görevi yerine getirmekle uğraşan ve merkezileşmeyi sağlamak için gösterdiği uğraşta zaten bir sürü engelle karşılaşan Parti merkezimize yükledikleri için barışı engelliyor. Rus Komiteleri, azınlığın her türlü çalışmayı engelleyici ve dağıtıcı faaliyetine ve boykot tavrına karşı mücadele ediyor. Petersburg, Moskova, Nijni-Novgorod, Tver, Odesa, Tula ve "Kuzey Birliği" Komitelerinin bu doğrultudaki kararları şimdiden gelmiş bulunmaktadır.

Yeter artık yurtdışındaki yazar kavgaları! Rusya'da çalışan yoldaşlar bundan "**n e y i n y a p ı l m a m a s ı g e r e k t i ğ i**" ni öğrensinler! Merkez Yayın Organı Yazı Kurulu, herkesi, hangi taraftan gelirse gelsin her türlü boykotu durdurma ve Merkez Komitesi'nin yönetimi altında dostça birlikte çalışmaya çağırsın!

*

Ya Iskracılar arasındaki nüanslardaki farklar? diye soracaktır okur. Buna şu yanıtı veriyoruz: Fark, birincisi, çoğunluğun düşüncesine gö-

re, merkezi organların bileşimindeki değişiklikten bağımsız olarak, herkesin, Parti içinde düşüncelerini etkin kılabileceği, kılması gerektiğidir. Bir "Raboçeye Dyelo" çevresi de olsa her çevre, Parti içinde bulunuyorsa, düşüncelerini serbestçe ifade ve temsil etme olanağını talep etme hakkına sahiptir; fakat hiçbir çevrenin, generaller çevresinin bile, merkezi organlarda temsilcilik talep etme hakkı yoktur. İkinci olarak fark, çoğunluğun düşüncesine göre, formalizm ve bürokratizm suçunun, merkezi organların yönetimi altında çalışmayı reddederek formalist olmayan bir idareyi olanaksız kılanlarda olduğudur. Üçüncü olarak, ben, örgütsel sorunlarda bir ve **sadece bir** ilkesel görüş ayrılığı biliyorum; bu da Tüzüğün birinci maddesine ilişkin tartışmalarda dile gelen görüş ayrılığıdır. Kongre tutanaklarının yayınlanmasından sonra bu soruna yeniden döneceğiz. O zaman, Martov'un formülasyonunun, Iskracı olmayanlarla sahte Iskracıların desteği sayesinde tesadüfen değil, bunun oportünizme doğru atılmış bir adım olduğu için kabul edildiğini göstereceğiz, bu adımı, —n'in mektubunda ve "Bir Kez Daha Azınlıkta" adlı yazıda daha açık biçimde görüyoruz.* Tutanaklar, "Kongremiz" adlı makalenin yazarının, "Parti Tüzüğü tartışmalarında anlaşmazlığın neredeyse bütünüyle Partinin merkezi organlarının örgütlendirilmesi etrafında döndüğü" yolundaki görüşünün ne kadar yanlış olduğunu gösterecektir. Tam tersi söz konusuydu. İki "kamp"ı (yani Iskracıların çoğunluğuyla azınlığım) bir ölçüde net biçimde birbirinden ayıran tek gerçek ilkesel anlaşmazlık, Parti Tüzüğü'nün birinci maddesi üzerindeki anlaşmazlıktı. Parti Konseyi'nin bileşimine, merkezi organlara kooptasyona vs. ilişkin anlaşmazlık ise tek tek delegeler arasındaki, Martov'la benim aramdaki vs. bir anlaşmazlıktı. Bu anlaşmazlık nispeten son derece özel ayrıntılarla ilgiliydi ve Iskracıların belli bir gruplaşmasına yol açmadı; Iskracılar, kâh

* *Ve o zaman, "Kongremiz" adlı yazıda, Iskracı olmayanların haksız biçimde hiçe sayıldığı, Tüzüğün katı maddeleriyle Parti içindeki gerçek güçler dengesi arasındaki orantısızlık üzerine imaların ne anlama geldiğini de soracağız. Bu imalar neye dayanmaktadır?*

birimizin, kâh diğerimizin abartmalarını verdikleri oylarıyla düzeltmekle yetindiler. Merkeziyetçiliğin uygulanma yöntemleri, sınırları ve karakteri vs. üzerine görüş ayrılıklarının kaynağını bu anlaşmazlıklarda aramak, azınlığın tavrını ve merkezi organların bileşimi için yürüttüğü ve kelimenin tam anlamıyla bir kopuşun biricik ve tek nedeni olan mücadele yöntemlerini şirin göstermek demektir.

Aralık 1903.

MERKEZ KOMİTESİ ÜYESİ G. M. KRJİJANOVSKİ'YE MEKTUP[88]

Cenevre, 18 Aralık 1903

Sevgili Dostum! Şu an apaçık ayrı düştüğümüz sorunu temelli açıklığa kavuşturmak zorundayız ve senden bu mektubu Merkez Komitesi'nin (ya da Yürütme Komisyonu'nun) bütün üyelerinin değerlendirmesine sunmanı çok rica ediyorum. Görüş ayrılıklarımız şunlar: 1- Martov ve yandaşlarıyla bir barışın olanaklı olduğuna inanıyorsun (Boris* barış akdi vesilesiyle bizi şimdiden kutluyor! Bizim zararımıza bir de alay ederek!), 2- derhal Kongre çağrılmasının, acizliğin teyit edilmesi anlamına geleceğine inanıyorsun. İki hususta da büyük yanılgı içinde olduğundan eminim. 1- Martov ve yandaşları savaş yolundalar. Martov Cenevre toplantısında güçlü olduklarını adeta haykırdı. Gazetede** bize çamur atıyorlar ve kendi sinsiliklerini bürokratizm üzerine kopardıkları yaygarayla gizleyerek sorunu alçakça çarpıtıyorlar. Martov sağda solda MK'nın tamamen yeteneksiz olduğunu haykırmaya devam ediyor. Kısaca, Martov ve yandaşlarının bu aynı sinsilikle, bu aynı boykot tavrıyla, bu aynı skandalla MK'yı da gaspetmeyi kendilerine hedef edindiklerinden kuşku duymak saflıktır ve düpedüz gayri caizdir. Bu temelde onlara karşı bütün gücümüzle mücadele edemeyiz, çünkü Merkez Yayın Organı muazzam bir silahtır ve yenilgimiz, özellikle de başarısızlıklar göz önüne alındığında kaçınıl-

---

* *V. A. Noskov, Merkez Komitesi üyesi.* —***Alm. Red.***

** *Merkez yayın organı "Iskra" da.* —***Alm. Red.***

mazdır. Eğer zaman geçirirseniz, çoğunluğun emin ve tam yenilgisine doğru yol alırsınız; Yurtdışından (Liga'dan) MK'ya indirilen tokadı sessizce sineye çeker ve bizzat bir tokat daha istersiniz. 2- Kongre gücümüzü kanıtlayacaktır, yurtdışında skandal meraklısı bir kliğin tüm harekete kumanda etmesine sadece sözde değil, gerçekten de izin vermeyeceğimizi kanıtlayacaktır. Dezorganizasyona [örgüt yıkıcılığına —ÇN] karşı mücadele sloganının gündemde olduğu bugün, Kongre özellikle gereklidir. Sadece bu slogan Kongreyi haklı kılmaktadır ve bütün Rusya'nın gözünde tamamen haklı kılmaktadır. Eğer zaman geçirirseniz, bu sloganı kaçırırsınız, kendi aczinizi, Martov ve yandaşlarına edilgen biçimde tabi olduğunuzu gösterirsiniz. Merkez Yayın Organındaki iftiralar karşısında, Martov ve adamlarının boykot tavrı ve ajitasyonu karşısında, pozitif çalışmayla mevziyi güçlendirmek düşü görmek düpedüz gülünçtür. Bu, entrikacılarla ne olduğu belirsiz bir savaşta yavaş yavaş eriyip bitmek anlamına gelecektir; ve üstelik bu entrikacılar bir de şöyle diyecekler (ve daha şimdiden diyorlar): Bu MK'nın ne kadar beceriksiz olduğunu görüyorsunuz! Tekrar ediyorum, hayallere kapılmayın! Ya Martov ve yandaşlarına Kongrede barışı dayatırsınız, ya da onlar sizi kapı dışarı edecekler, ya da daha doğrusu daha ilk yenilginizde yerinize başkalarını getirecekler. Şimdi Kongrenin bir amacı var: Katlanılamaz örgüt yıkıcılığına bir son vermek, tüm Merkez Komitesi ile dalga geçen Liga'yı yol üstünden temizlemek, Parti Konseyi'ne sımsıkı egemen olmak ve Merkez Yayın Organını düzene sokmak. Nasıl mı düzene sokmak? **En kötü** durumda beşli kurulu yerinde bırakarak (ya da altılı kurulu* yeniden oluşturarak); fakat, büyük bir çoğunluğumuz olursa, bu en kötü durum ihtimal dışıdır. Bu durumda Martov ve yandaşlarını ya tam olarak yenilgiye uğratırız (Plehanov barış olmadığını gördüğü için **şimdiden** yeni bir Vademecum'dan** **söz ediyor** ve kavga

* *Beşli kurul, Martov ve yandaşlarının Plehanov tarafından çalışmaya çekilmesiyle oluşan "Iskra" Yazı Kurulu idi; Plehanov, Martov, Akselrod, Zasuliç, Potressov yer alıyordu. Altılı kurul ise 2. Parti Kongresinden önceki yazı kuruluydu; yukarıdaki beş kişiyle Lenin yer almaktaydı.* ***—Alm. Red.***

** *Bkz. Not 23.* ***—Alm. Red.***

eden iki tarafa da bindirmek tehdidinde bulunuyor; ihtiyacımız olan tam da buydu sanki!), ya da yönetici bir merkez yayın organına sahip olmadığımızı söyler ve gazeteyi azınlıkla çoğunluğun *imzalı makalelerinin* serbestçe yayınlandığı bir tartışma gazetesine dönüştürürüz (Martov ve yandaşlarıyla tartışmayı bir broşürde halletmek ve "Iskra"da sadece hükümete ve sosyal-demokrasi düşmanlarına karşı mücadele yürütmek daha iyi olur).

Yani böyle hiç olmayacak bir atmosferde barışçıl çalışmaya ilişkin naif umutlarınızı bir kenara bırakın! Bütün **esas** güçlerinizi örgütleri dolaşmaya yöneltin —Lan her tarafı dolaşsın—, aynı zamanda Parti Komitelerini kesin biçimde **güvenceleyin**, sonra saldırılarınızı diğerlerine yöneltin ve... Kongre, en gecinden Ocak içinde Kongre!

Not. Eğer Martov yayınlama ile ilgili olarak Lan'a sorarsa, Lan sözü muhakkak Kol'e versin,[89] muhakkak, yoksa muazzam skandal çıkar! Martov ve Dan Kol'le buluştuklarında ona olmayacak kabalıklar yapıyorlar.

Not. Bugün ayın on sekizinde Martov ve yandaşlarından yeni bir alçaklık daha: 54. sayıda Yazı Kurulu'ndan neden ayrıldığımı açıklayan mektubumu* basmayı reddediyorlar, hem de Hans'ın belgelerin açıklanmasına karşı olduğu bahanesiyle (*yalanla* işin içinden çıkıyorlar! Hans **barış** yapılması halinde buna karşıydı!). Redle birlikte bir yığın alçaklık geliyor: güya MK Merkez Yayın Organı'nı ele geçirmeye çalışmış, MK'ya yeniden güven duyulmasını sağlamak için görüşmeler yapılmış vs. Taktik açık: Dan'ların, Martin'lerin vs. MK'ya karşı muhalefeti ikiyüzlülükle gizlensin, Merkez Yayın Organı'nda MK'nın üzerine büyük bir *rahatlıkla kovalar dolusu pislik* dökülsün. 53. sayıdaki sahtekârlığı kesinlikle yanıtsız bırakmam. Hemen telgraf çekin: 1- Mektubumun "Iskra" dışında yayınlanmasını kabul ediyor musunuz? Hisse senedi 203; 2- bütün güçleri derhal bir Kongre toplamak için seferber etmeyi kabul ediyor musunuz? Hisse senedi 204. Eğer iki soruyu da evet olarak yanıtlıyorsanız, o zaman hisse

---

* *Bkz. elinizdeki cilt, s. 378.* —***Red.***

senedi 407. Eğer iki soruya da hayır yanıtı veriyorsanız, o zaman hisse senedi 45.

Yarından sonra Yazı Kurulu'ndan ayrılışımla ilgili mektubumu size gönderiyorum. Derhal bir Kongreyle hemfikir olmayıp, Martov ve yandaşlarının şamarlarını bundan böyle de sessizce sineye çekmek niyetindeyseniz, o zaman muhtemelen MK'dan da ayrılacağım.

RUSYA'DAKİ MERKEZ KOMİTESİ BÜROSUNA MEKTUP

Cenevre, 30. XII. 1903.

Eski takvimle 10. XII. tarihli mektubunuzu aldık. Mücadelenin sorunlarındaki suskunluğunuz ve yazışmadaki dakiksizliğiniz hakkında şaşkınlık ve öfke içindeyiz. Bu iş böyle yürümez! Medvyed* ve Lanişa** *her hafta* yazacak durumda değillerse, bir sekreter daha alın. Şimdiye kadar Lan'dan ayrıntılı hiçbir şey elimize geçmediğini aklınızdan çıkarmayın! Yeni takvimle 10. XII. tarihli mektubumuza şimdiye kadar (20 gün geçti) hâlâ bir yanıt alamadık. Bu kötü duruma ne pahasına olursa olsun bir son verilmelidir.

Devam. Martov ve yandaşlarına *karşı mücadelede* alınacak tavır konusunda tam bir açıklığa kavuşmanın, aramızda bu konuda netlik oluşturmanın ve gayet belirgin bir çizgi izlemenin kesinlikle gerekli olduğunda kategorik olarak diretiyoruz.

Hans'ın buradayken istediği gibi neden Boris buraya gönderilmedi? Boris burada olsaydı, bize barış üzerine gülünç mektuplar yazmazdı. Hans, İhtiyar'a*** verdiği, Boris'in ruh hali hakkında yazma sözünü neden yerine getirmedi? Eğer Boris'i gönderemiyorsanız, meseleyi halletmek için Mitrofan'ı**** ya da Svyer'i***** gönderin.

---

* *M. Y. Ulyanova, Lenin'in kız kardeşi.* —**Alm. Red.**

** *S. P. Krjijanovskaya.* —**Alm. Red.**

*** *Lenin.* —**Alm. Red.**

**** *F. V. Guzakova.* —**Alm. Red.**

***** *M. M. Essen.* —**Alm. Red.**

Yeniden yeniden tekrar ediyorum: Hans'ın başlıca hatası, son izlenime yenilmesidir. 53. sayı aklım başına getirir. Martov ve yandaşları savaşı sürdürmek için Merkez Yayın Organı'na el koydular ve şimdi savaş tüm cephe boyunca alevlendi: "Iskra"da tahrikler, kamuya açık konferanslarda yumruklaşmalar (bu günlerde Martov Paris'te yüz kişi önünde bölünme üzerine bir konferans verdi ve orada Lebedyev'le yumruklaştı), MK'ya karşı en arsız ajitasyon. Bunun Rusya'ya sıçramayacağına inanmak affedilmez bir miyopluk olacaktır. Burada iş Merkez Yayın Organı ile MK arasında ilişkilerin koparılmasına kadar vardı (size gönderilen Merkez Yayın Organı'nın 22. XII. tarihli kararı[90]), Merkez Yayın Organı'nda ("Iskra" No: 55) yayınlanan, görüşmelerin yayınlanmayacağına dair sanki bir **a n l a ş m a** yapılmış olduğu **y a l a n ı n a** kadar vardı.

Tüm politik mevzilenme üzerine artık iyice düşünün, para ve pasaportla ilgili küçük günlük meşakkatten başınızı kaldırıp çevrenize iyice bakın, kafanızı kuma gömeceğinize, nereye doğru yol aldığınız, meseleyi **k i m i n   y a r a r ı n a** sürüncemede bıraktığınız konusunda kafalarınızı açın.

Bizde, Merkez Komitesi içinde, eğer yanılmıyorsam, iki akım (ya da üç? hangileri?) var. Bana göre bu iki akım şunlar: 1- Meseleyi Kongreyi toplamayarak sürüncemede bırakmak ve saldırıya ve küstahça yüzümüze tükürülmesine, Rusya'daki mevziyi sağlamlaştırmak için sessiz kalmak; 2- Merkez Yayın Organı'na karşı büyük bir kararlar seli başlatmak, bütün güçleri, sallantıda olan Parti Komitelerini kazanmak için seferber etmek ve Kongreyi iki, en çok üç ay içinde hazırlamak. Ve şimdi size sorarım, mevzileri sağlamlaştırmanız nedir? Hasım burada güç toplarken (ve yurtdışı çok çok önemlidir!) sizin sadece zaman yitirmeniz ve kararı kesin yenilginize kadar sürüncemede bırakmanızdır. Yenilgi kaçınılmazdır ve çabucak gelecektir; bunu görmezden gelmek düpedüz çocukluktur.

Yenilginizden sonra ortalıkta ne olacak? Martov ve yandaşlarında taze ve gittikçe genişleyen güçler. Sizde ise paramparça olmuş saflar. Onlarda sağlamlaşmış bir Merkez Yayın Organı. Bizde ise, kendilerine küfreden bu Merkez Yayın Organı'nı zar zor Rusya'ya sevkeden ve

orada dağıtan bir insan topluluğu. Bu kesin yenilgi yoludur, **kaçınılmaz** yenilgiyi utanılacak bir biçimde ve aptalca geciktirmektir. Bu duruma yurtdışındaki savaşın size ancak yavaşça sıçramasından yararlanarak gözlerinizi kapatıyorsunuz. İzlediğiniz taktik kelimenin tam anlamıyla şuraya çıkıyor: Bizden (MK'nın şimdiki bileşiminden) sonra tufan (çoğunluk için)!

Eğer yenilgi kaçınılmazsa, öyle sanıyorum ki, doğrudan, açıkça ve dürüstçe görevden çekilmek gerekir, ve bu da ancak Parti Kongresinde mümkündür. Fakat yenilgi hiç de kaçınılmaz değil, çünkü beşli kurul içte birleşik **değil,** Plehanov onlarla birlikte değil, bilakis **barıştan yana** ve Parti Kongresiyle hem Plehanov'u, hem de sözümona görüş ayrılıklarıyla onları **gafil avlayabiliriz.** Parti Kongresine karşı biricik ciddi itiraz, onun kaçınılmaz olarak bölünmeyi resmen onaylayacağı itirazıdır. Ve buna şu yanıtı veriyorum: 1- Bu bile mevcut durumdan iyidir, çünkü o zaman insan şerefli bir biçimde görevden çekilebilir ve yüzüne tükürülen birinin rezil durumunda kalmasına gerek olmaz; 2- Martov ve yandaşları bölünme için uygun anı kaçırdılar, ve 3. Parti Kongresinden ayrılmaları pek olası değil, çünkü şimdiki mücadele ve her şeyin yayınlanması* bölünme olanağını ortadan kaldırıyor; 3- onlarla —eğer mümkün olursa— en iyi tam da Kongrede görüşülebilir.

Meseleyi akıllı uslu değerlendirin ve sonra MK üyelerinin her birinin (mutlaka her birinin) görüşünü bildirin.

Bildirilerle üzerime varıp durmayın! Ben makine değilim, bugünkü iğrenç durumda çalışmam imkansız.

Cenevre, 2. I. 1904

Not. Akselrod'un "Iskra"nın 55. sayısındaki makalesinin tashih provası az önce elime geçti (55. sayı yaklaşık iki gün sonra çıkacak). Martov'un 53. sayıdaki makalesinden ("Kongremiz") çok daha alçakça

---

* *MK'nın Kasım 1903'te yurtdışında muhalefetle yürüttüğü görüşmelerin yayınlanması.* ***—Alm. Red.***

bir makale. Burada "Schweitzer[91] diktatörlüğünün geleneklerinden ilhamlanmış" "hırslı fanteziler"e rastlanıyor. Yine burada, "her şeyi yöneten merkez"in, "vidacık ve çarkçıklara dönüştürülen(!!) Parti üyeleri üzerinde" "şahsi (aynen böyle!) fikrine göre tasarrufta bulunduğu" suçlamalarına rastlanıyor. "Sayısız miktarda her türlü daire, şube, bölüm, büro ve atölye kurulması". Devrimcilerin "daire müdürleri, büro memurları, başçavuşlar, astsubaylar, erler, nöbetçiler ve zanaatçılara (aynen böyle!)" dönüştürülmesi (vallahi böyle yazıyor!). MK (çoğunluğun niyetine göre) "sadece bu gücün" ("Iskra" Yazı Kurulu'nun gücünün) "kollektif temsilcisi olmalı ve onun sıkı vesayeti ve uyanık denetimi altında bulunmalıdır". Bu "teokratik nitelikte bir örgütsel ütopya" imiş (aynen böyle!). "Parti örgütünde bürokratik merkeziyetçiliğin zaferi — işte sonuç bu..." (vallahi aynen böyle deniyor!). Bu makale vesilesiyle tekrar tekrar tüm MK üyelerine sesleniyorum: protesto etmeden, mücadele etmeden bunu öylece sineye çekmek mümkün mü? Eğer bunu sessizce sineye çekerseniz, (Schweitzer ve piyonları hakkında) dedikodu taşıyanlar, (bürokratlar hakkında, yani bizzat kendiniz ve bütün çoğunluk hakkında) iftiralar yayanlardan başka bir şey olmayacağınızı hissetmiyor musunuz? Ve böyle bir "ideolojik önderlik" altında "pozitif bir çalışma"yı mümkün mü görüyorsunuz? Yoksa dürüst bir mücadeleden, Parti Kongresi'nden başka bir çare mi biliyorsunuz?

(Kiev, Harkov, Madencilik Bölgesi, Rostov ve Kırım apaçık Martov ve yandaşlarının safındadır. Bu 10 oy eder + Liga + Merkez Yayın Organı + Parti Konseyi'ndeki iki oy = 49 oydan 16'sı. Bütün güçler derhal Nikolayev, Sibirya ve Kafkasya'ya sevkedilirse, onları üçte bir oranında tutmamız t a m a m e n mümkündür.)[92]

PARTİ ÜYELERİNE[93]

Çevre mi, Parti mi? Merkez Yayın Organı'mızın tartışmaya açtığı sorun budur.

Bu sorunun ortaya atılmasını son derece zamana uygun buluyoruz. Merkez Yayın Organı Yazı Kurulu'nu her şeyden önce kendine bir kez aynada bakmaya davet ediyoruz. Bu Yazı Kurulu ne mana ifade etmektedir? Şu kadar yıldır bir arada oturan ve şimdi boykot, örgüt yıkıcılığı ve bölünme tehdidiyle Merkez Yayın Organı'na sızmış kişilerden oluşan bir çevre mi, yoksa Partimizin bir fonksiyonerler kurumu mu?

Meşru ve Parti Tüzüğü'ne uygun bir biçimde koopte edildiğinize atıfta bulunarak bu soruyu geçiştirmeye kalkışmayın. Bunun meşruluğundan kuşku duymuyoruz, ama sizi biçimsel bakış açısıyla yetinmemeye, sorumuzu gerçekten yanıtlamaya çağırıyoruz. Salt hukuki değil, bilakis politik bir yanıt istiyoruz. Biz bu yanıtı tam da sizlerden, Kongre tarafından seçilmemiş ve Parti tarafından "redaktör" olarak atanmamış olan sizlerden almak istiyoruz beyler, bölünmeden kaçınmak için belki de sizi koopte etmekten başka seçeneği olmayan Plehanov yoldaştan değil.

Bir çevre mi, yoksa resmi bir parti kurumu mu?

Bir çevreyse, o zaman bu ikiyüzlülük ve herhangi bir Parti üzerine tumturaklı sözlerle bu yalan niye? Aslında haftalarca ve aylarca onun kurumları ve Tüzüğü ile dalga geçerek bu Partiyi siz parçalamadınız mı sanki? Aslında bu Partinin 2. Kongresi'nin kararlarını siz ihlal etmediniz mi sanki, olayları bir bölünmeye kadar vardırmadınız mı, MK ve Parti Konseyi'ne tabi olmayı reddetmediniz mi ve Parti Kongrelerinin sizin için tanrısal birşey olmadığını, yani bağlayıcı olmadığını söy-

lediğinizde, kendinizi Partinin dışına çıkarmış olmuyor musunuz sanki? Kurumları ve yasaları ayaklar altında çiğniyorsunuz ve aynı zamanda "Parti Merkez Yayın Organı" unvanından hoşlanıyorsunuz!

Eğer Partinin resmi fonksiyonerleriyseniz, o zaman merkezi Parti kurumlarında Kongre tarafından atanmayan kişilerin neden ve kim adına sandalye elde ettiği hakkında Partiyi aydınlatmak istemiyor musunuz? Eski redaktörler aile çevresi içindeki "veraset silsilesi" adına mı acaba? Ve Liga Kongresinde bu küçük-burjuva "veraset silsilesi" hakkında kararlar alan insanlar şimdi bize Parti üzerine gevezelikle birşeyler yutturmak istiyorlar! Şimdi Parti üzerine konuşmaya hakkınız mı var sanki?

İkinci Parti Kongresinin formel kararlarına dayananlara formalist diyorsunuz, çünkü Kongre kararlarına bağlı kalacakları yönünde istisnasız hepsi birbirine defalarca karşılıklı söz vermiş yoldaşların **güvenini kötüye kullandığınız** gerçeğini yok etmek ve gizlemek zorundasınız. Size karşı olan formel kararlara boyun eğmiyorsunuz, ama aynı zamanda, işinize yaradığında, en ufak bir vicdan azabı duymadan, Liga'nın formel haklarına yaslanıyorsunuz, Parti Konseyi'nin formel kararlarına —Partinin iradesine rağmen bu yüksek Parti kurumuna sızınayı başardıktan sonra— yaslanınayı biliyorsunuz!

Yurtdışındaki bir yazarlar çevresinin keyfi temelinde değil, Parti Kongresinin iradesi doğrultusunda Parti fonksiyonlarını deruhte edenlere bürokrat diyorsunuz. Bu yolla, tam da merkezi Parti kurumları dışında Partide katiyetle çalışmayacak durumda olan kişilerin bürokratizm, küçük-burjuvalık ve mevki peşinde koşma ruhuyla dolu olduklarını gizlemek zorundasınız. Evet, tavrınız bize, Partimizin, mevkii çalışmadan üstün tutan, mevki kapmak için boykottan ve örgüt yıkıcılığından çekinmeyen bir bürokratizm hastalığına yakalandığını gerçekten apaçık göstermiştir.

Bir Parti Kongresinde oy çokluğuyla karar almayı kaba mekanik olarak niteliyorsunuz, fakat yurtdışındaki kolonilerdeki ve size Parti Yazı Kurulu'muz üzerindeki o utanç dolu zaferi kazandıran Liga Kongresindeki mücadele yöntemleri size kaba mekanik ve rezilce gel-

miyor! Parti Kongresinde **a z ı n l ı k t a** kalanların Merkez Yayın Organı'nı yönetmesi doğrultusunda çaba gösteren ve de bunu kabul ettiren kişilerin Partiyi tanıdıklarına dair teminatlarında herhangi bir riyakârlık görmüyorsunuz!

Ve bu kendi iffetsiz, Parti düşmanı tavrını ikiyüzlüce gizleme çabalarına, bu anarşi vaazına, Kongrenin alaya alınmasına, küçük-burjuvalığın ve çevreciliğin bu oportünistçe mazur gösterilmesine, yeni örgütsel bakış açınız diyorsunuz!

Yoldaşlar! Kendisini ciddiyetle Parti üyesi olarak gören herkes bunu kararlılıkla protesto etmeli ve bu kötü gidişe bir son vermelidir!

"Iskra"nın üç yıllık çalışmasını ve onun tarafından hazırlanan, gerçekten ilkelere bağlı ve gerçekten faaliyet içindeki Rus sosyal-demokratlarının iradesini ifade eden Parti Kongresini kapsamıyla görenler, bu Kongre tarafından gerçekleştirilenlerin yurtdışındaki bir çevre anlayışıyla ayaklar *altına alınmasına razı olmayacaktır.*

İkisinden biri.

Ya bir Partimiz yoktur ve karşımızda yurtdışında herşeye kadir bir yazarlar ve editörler çevresi, Parti Kongremizin reddettiği bir çevre vardır — o zaman Parti üzerine bu ikiyüzlü sözler, "Parti" yazını, Parti organları ve kurumları gibi dolandırıcı unvanlar defolsun. Biz Sosyal-Devrimciler değiliz, bizim süslü püslü dekorasyonlara ihtiyacımız yok. Proletarya partisi hakikati gerektirir. Proletarya partisi eskimiş çevre düşüncesinin acımasızca, açıkça rezil edilmesini talep eder. Biz bir Parti olmadığını kabul etme cesaretini göstereceğiz ve gerçek bir partinin kurulması ve sağlamlaştırılması çalışmasına baştan, ta baştan başlayacağız. Çevreciliğin geçici bir zaferi aklımızı perişan etmeyecektir, sınıf bilinçli Rus proletaryasının sadece lafta bir parti değil, gerçek bir parti kurabileceğini, sadece aldatıcı unvanlar biçiminde değil, gerçek Parti organları biçiminde bir parti kurabileceğini biliyor ve buna inanıyoruz.

Ya da bir Partimiz vardır — ve o zaman da bütün çevre çıkarları defolsun, yurtdışında skandal meraklılarıyla toplantılar defolsun! O zaman da **P a r t i** Yazı Kurulu'ndan, bu göreve Kongre tarafından getirilmemiş olan kişiler derhal uzaklaştırılsın. O zaman Merkez Ya-

yın Organı Yazı Kurulu, Kongre tarafından seçilen yoldaşlardan oluşturulsun. O zaman **b i z i m** Parti yayın organımızda Parti çoğunluğunun görüşleri temsil edilsin, **b i z i m** Parti organımız Parti örgütünü ve Parti kurumlarını karalamak yerine korusun.

Kahrolsun çevrecilik ve herşeyden önce de o Parti Yazı Kurulu'ndan defolsun!

Kahrolsun örgüt yıkıcıları!

Yaşasın Parti Kongresi'nin kararlarını gözetme ve Parti disiplini ve Parti örgütlülüğünü öğretme durumunda olan proletarya partisi!

Kahrolsun ikiyüzlü nutuklar ve aldatıcı unvanlar!

Ocak 1904.

MERKEZ KOMİTESİ'NE MEKTUP[94]

M K i ç i n (N . N . ' e* t e s l i m e d i l d i)

Cenevre, 31.1.1904

Dün Parti Konseyi toplantısının oturumları (üç oturum) son buldu. Bu oturumlar nihayet Partinin tüm durumuna bir ışık tuttu. Plehanov, Martov ve yandaşlarıyla hareket ediyor ve bir veçhile önemli her sorunda bizi azınlıkta bırakıyor. Boykotu (**i k i t a r a f l ı** boykotu) vs. mahkûm eden karar tasarımız oylanamadı; sadece prensip olarak, caiz olan ve olmayan mücadele yöntemlerini birbirinden ayırt etme kabul edildi. Buna karşılık Plehanov'un bir karar tasarısı kabul edildi: MK'nın, azınlıktan **u y g u n** (aynen böyle!) sayıda üyeyi koopte etmesi temenni edilir. Bunun üzerine karar tasarılarımızı geri çektik ve protesto ederek, Parti Konseyi'nin sayısal orana göre göreve tayin etme politikasına karşı olduğumuzu ifade ettik. Konseyin üç üyesi (Martov, Plehanov, Akselrod) bu protestoyu görüşmeyi "haysiyetlerine yediremeyeceklerini" söylediler. Tek **d ü r ü s t** çarenin Kongre olduğunu bildirdik. Parti Konseyi bu görüşü reddetti. Üç üye, MK'dan ayrı olarak Yazı Kurulu temsilcilerinin gönderilmesini meşru(!) ilan eden ve MK'ya, dağıtım için (!!) gerekli miktarda literatürü Yazı Kurulu'na verme tavsiyesinde bulunan bir karar aldı. Bu, Rusya'ya götürülmesi ve gönderilmesi için kendilerine literatür verilmesi anlamına gelmektedir, çünkü onlardan şimdi birbiri ardına "ajanlar"

---

* *L. E. Galperin, bu dönemde Merkez Komitesi'nin Rusya'da faaliyet gösteren Büro'sunun örgütlenme çalışmalarını yönetiyordu.* ***—Alm. Red.***

gidiyor ve bunlar MK'nın verdiği görevleri yerine getirmeyi **r e d-d e d i y o r l a r .** Ayrıca nakliyat işini de hallettiler (nakliyatı yarı yarıya yapmayı önerdiler).

"Iskra"da (No: 57) Plehanov'un bir makalesi yayınlanıyor, bu makalede MK'mıza **e k s a n t r i k** * deniyor (içinde azınlık bulunmuyor) ve MK'ya kooptasyon öneriliyor. Kaç tane, bilmiyoruz; özel malumata göre, önerilen çok küçük bir sayı (büyük ihtimalle beş ila altı) içinden en az üç, hatta, herhangi bir üyenin MK'dan ayrılması bile talep edilebilir.

Meselenin ne olduğunu şimdi ancak körler göremezler. Parti Konseyi **h e r k o n u d a v e h e r b i ç i m d e** MK'ya şantaj yapmaktadır, çünkü Martov ve yandaşları karşısında tam ricat talep etmektedir. Ya derhal Kongre, Kongre için 11 ila 12 Parti Komitesi'nin derhal karar tasarıları sunması, bütün güçlerin derhal Kongre için ajitasyona yoğunlaştırılması. Ya da tüm MK'nın istifası, çünkü MK'da hiç kimse, herşeyi ele geçirmedikçe hoşnut olmayan, istediklerini kabul ettirmek için her küçük meseleyi Parti Konseyi'ne getirecek olan **s ı r n a ş ı k** insanları MK'ya almak gibi alçaltıcı ve gülünç bir rol oynamaya yanaşmaz.

Ben ve Kısa,** MK'nın **n e p a h a s ı n a o l u r s a o l s u n d e r h a l t o p l a n m a s ı n d a** ve elbette bizi de dinledikten sonra meseleyi bir çözüme kavuşturmasında ısrar ediyoruz. Israrla ve yüzüncü kez yineliyoruz: Ya derhal Kongre ya da istifa; bizimle hemfikir olmayanları, buraya kadar gelip meseleyi yerinde değerlendirmeye davet ediyoruz. Bunlar Martov ve yandaşlarıyla geçinmek için **p r a t i k** girişimde bulunsunlar, bize barışın yararları konusunda içi boş tumturaklı sözler yazmasınlar!

Paramız yok. Merkez Yayın Organı bize büyük masraflar çıkararak bizi açıkça iflasa sürüklüyor, böylece MK'yı önemsiz kılacak ola-

---

* *Yani bu bağlamda: Tüm Partiyi değil, sadece bir bölümünü temsil ettiği anlamında. —**Alm. Red.***

** *F. V. Lengnik, MK üyesi ve onun yurtdışı temsilcisi. —**Alm. Red.***

ğanüstü önlemler alabilmek için açıkça mali çöküş üzerine spekülasyon yapıyor.

2000—3000 ruble mutlaka derhal ve ne pahasına olursa olsun gerekli. Her halükârda ve derhal, yoksa bir ay içinde çöküş **tamamdır!**

Yineliyoruz: meseleyi iyice düşünün, **buraya temsilciler gönderip** meseleye doğrudan kendiniz bakın. Aynı zamanda oylarınızı bize devredip devretmediğinize cevap verin.[95] Eğer devretmiyorsanız, **ben ve Kısa fonksiyonlarımızı bıraktığımızda ne olacağını** bildirin, bunu derhal bildirin.

RUSYA'DAKİ MERKEZ KOMİTESİ ÜYELERİNE MEKTUP

Bu satırları İhtiyar* yazıyor. Semlyaçka ve Konyagin'in** mektuplarını okudum. Benim şimdi Kongrenin yararsızlığını kabul ettiğimi nereden çıkardığını allah bilir. Tam tersine ben, bunun biricik dürüst çıkar yol olduğunda, ancak dargörüşlülüğün ve korkaklığın bu çıkar yoldan çekinebileceğinde ısrar etmeye devam ediyorum. Mutlaka Boris, Mitrofan ve Loşad'ın buraya gönderilmesinde ısrar etmeye devam ediyorum, mutlaka, çünkü insanlar durumu (özellikle de Parti Konseyi toplantısından sonra şekillenen durumu) kendi gözleriyle görsünler ki, kafalarını kuma gömüp MK'nın buradan çok uzaklarda olmasından yararlanarak, meselelere uzaktan üstünkörü yaklaşmasınlar.

Kongre toplama çalışmasının, Parti Komitelerindeki ajitasyonun, iyi düşünülmüş ve kati (ama şımarıkça değil) kararların Komitelerden geçirilmesinin "verimli" çalışmayı **d ı ş l a d ı ğ ı** ya da onunla çeliştiği düşüncesinden daha saçma bir şey olamaz. Bu düşüncede sadece, bugün Parti içinde yaratılan durumu anlama yeteneksizliği dile gelmektedir.

Parti gerçekte parçalanmıştır, Parti Tüzüğü paçavra haline gelmiştir, örgüte tükürüp geçiliyor — ancak saf kıt zekâlılar bunu henüz gö-

---

* *Lenin.* —***Alm. Red.***

** *L. E. Galperin.* —***Alm. Red.***

remiyorlar. Ve bunu anlayana, Martov ve yandaşlarının baskısına karşı-baskıyla (barış üzerine tadı kaçmış safsatalarla vs. değil) yanıt verilmek zorunda olduğu açık olmalıdır. Böyle bir baskı için bütün güçler harekete geçirilmelidir. Teknik-örgütsel çalışmayla, yazın ve posta nakliyatıyla ve buluşma yerlerinin örgütlenmesiyle bundan sonra **sadece** ikincil güçler, yardımcı güçler, ajanlar uğraşmalıdır. Bunun için MK üyelerini kullanmak son derece akılsızcadır. MK üyeleri bütün Parti Komitelerini **kazanmalı**, çoğunluğu seferber etmeli, Rusya'yı dolaşmalı, kendi insanlarının saflarını sımsıkı sıklaştırmalı, (Martov ve yandaşlarının taşkınlıklarına karşı) Merkez Yayın Organı üzerinde kararlar yoluyla baskı uygulamalıdır. Bu kararlarda 1- Kongre talep edilmeli; 2- Merkez Yayın Organı Yazı Kurulu'na, Yazı Kurulu'nun bileşimi sorununda boyun eğip eğmediği **sorulmalı**; 3- "küçük-burjuva yumuşaklığına" kapılmaksızın yeni "Iskra", son günlerde Astrahan, Tver ve Ural'da olduğu gibi mahkûm edilmelidir. Bu kararlar Rusya'da yayınlanmalıdır, bunu yüz kez söyledik.

Sanıyorum ki MK'da gerçekte devrimciler değil, bürokratlar ve formalistler var. Martov ve yandaşları ağızlarına tükürüyor, onlar ise tükürükleri silip beni aydınlatıyorlar: "Savaşmak yararsız"... MK'nın MK olmadığını ve böyle olmak isteme yönündeki tüm çabaların gülünç olduğunu şimdi sadece bürokratlar göremezler. Ya MK **Merkez Yayın Organı'na karşı mücadelenin** örgütü olur, Parti örgütlerinde sadece lafla mücadelenin değil, gerçek bir mücadelenin örgütü olur, ya da MK, kapı dışarı edilme kaderi nasip olacak yararsız bir paçavra haline gelir.

Merkeziyetçiliğin Martov ve yandaşları tarafından onarılmaz biçimde yok edildiğini anlayın artık. Aptalca formalitelerin içine tükürün, Komiteleri ele geçirin, **onlara** Parti için ve yurtdışındaki çevreciliğe karşı savaşmayı öğretin, onlar için bildiriler kaleme alın (bu Kongre için ajitasyon çalışmasını engellemeyecek, tersine yararlı olacaktır!), teknik-örgütsel çalışmalara yardımcı güçleri çekin. Merkez

Yayın Organı'na karşı mücadeleyi yürütün, ya da tükürük silmekten ibaret olan gülünç "önderlik" iddialarından vazgeçin.

Kler'in davranışı rezilce, ve Konyaga'nın onu cesaretlendirmesi daha da kötü. Şu an beni "sözümona" MK'mız kadar hiçbir şey öfkelendirmiyor. Addio.

İ h t i y a r .

Şubat 1904

BİR ADIM İLERİ İKİ ADIM GERİ[96]

Partimizde Kriz

ÖNSÖZ

Uzun süren, inatçı ve hararetlı bır mücadele başladığında bir süre sonra, mücadelenin nihai çözümünün bunların çözümüne bağlı olduğu, merkezdeki temel sorunlar, giderek daha fazla arka plâna düşen mücadelinin küçük ve önemsiz halkalarına kıyasla daha fazla kristalize olmaya başlarlar.

Altı aydır bütün parti üyelerimizin dikkatini bağlayan parti içi mücadelede de böyle olmuştur. Ve ben bütün mücadeleyi anlatan bu elinizdeki yazıda son derece önemsiz bir sürü müçük meseleye, aslında hiç ilgi çekmeyen bir sürü tartışmaya değinmek zorunda olduğum için, okuyucunun dikkatini baştan, son derece önemli, kuşkusuz tarihi önemi olan ve partimizin gündemindeki acil politik sorunları ifade eden iki merkezi ve temel soruna çekmek istiyorum.

Bu sorunlardan birincisi, partimizin 2. Kongre'de gerçekleşen Rus Sosyal-demokratlarının o zamana kadarki bölünmelerini arka plâna iten "azınlık" ve "çoğunluk" kanadı olarak bölünmesinin politik anlamı sorunudur.

İkinci sorun, yeni "Iskra"nın örgütsel sorunlarda aldığı tavrın (bu tavır gerçekten ilkeselse tabii) ilkesel anlamıdır.

Birinci sorun, parti içi mücadelenin çıkış noktası, kaynağı, nedenleri ve belirleyici politik karakteriyle ilgilidir. İkinci sorun ise bu mücadelenin sonucu, vardığı yer, ilkeler alanına giren her şeyi topladığın-

da ve dalaşma alanına giren her şeyi bir kenarda bıraktığında elde edilen ilkesel sonuç sorunudur. Birinci sorun, Kongrede yürütülen mücadelenin analiz edilmesiyle, ikinci sorun ise yeni "Iskra"nın yeni ilkesel içeriğinin analiz edilmesiyle çözümlenmiştir. Broşürümün ondadokuzunu oluşturan gerek birinci, gerekse ikinci analiz "çoğunluk"un partimizin devrimci kanadını, "azınlık"ın ise oportünist kanadını oluşturduğunu ortaya çıkarmaktadır. Şu an bu iki kanadı birbirinden ayıran görüş ayrılıkları esas olarak programatik ve taktik sorunlara değil, örgütsel sorunlara dayanmaktadır. Yeni "Iskra"da pozisyonunu derinleştirmek çabasına girdikçe ve bu pozisyon, göreve çağırma nedeniyle çıkan kavgadan kurtuldukça, örgütsel sorunlarda izlenen oportünizm daha çok su yüzüne çıkmaktadır.

Partimizdeki krizle ilgli mevcut yazının başlıca eksikliği, gerçeklerin araştırılması ve aydınlatılması hususunda Kongre tutanaklarının hiç bir şekilde analiz edilmemesidir; bir başka eksiklik de örgütsel sorunda belirleyici ilkelerin açıklanması hususunda Martov ve Akselrod yoldaşın tüzüğün 1. maddesini formüle ederken ve bunu savunurken yaptıkları temel yanlışla, örgütsel sorunlarda "Iskra"nın bugünkü ilkesel anlayış sistemi (sitemden söz edilebilirse tabii) arasında hiç kuşkusuz varolan ilişkinin analiz edilmemesidir. "Iskra"nın şimdiki Yazı Kurulu, birinci maddeye ilişkin tartışmaların önemi "çoğunluk" yazınında defalarca belirtilmiş olmasına rağmen, belli ki böyle bir ilişkinin varlığını bile farketmiyor. Aslında şimdi, tüzüğün birinci maddesiyle ilgili eski yanlışlarını sadece Akselrod ve Martov yoldaş derinleştirmekte, geliştirmekte ve genişletmektedir. Aslında oportünistlerin örgütsel sorundaki pozisyonu daha tüzüğün birinci maddesi üzerine tartışmalarda ortaya çıkmaya başlamıştı: Belirsiz, sıkıca birleşmemiş bir parti örgütünü savunmaları; partiyi, Parti Kongresi ve onun oluşturduğu organlardan başlayarak yukarıdan aşağıya yapılandırma düşüncesine (bu "bürokratik" düşünceye) karşı çıkmaları; aşağıdan yukarıya gitme ve her profesöre, her lise öğrencisine, "bir greve katılmış herkese", kendisini parti üyesi olarak adlandırma hakkı verme çabaları; parti üyesinden, partinin tanıdığı örgütlerden birinde çalışmasını isteyen "şekilselliğe" karşı düşmanca tavırları; "örgütsel ilişkileri sadece pla-

tonik olarak kabul etmeye" hazır burjuva entelektüellerinin psikolojisine eğilim duymaları; oportünist sofizm ve anarşist safsatacılık karşısında hemen teslim olmaları; merkeziyetçiliğe karşı özerkliğe eğilim göstermeleri, tek sözcükle, şimdi yeni "Iskra"da parlak biçimde gelişen ve başlangıçta yapılan yanlışın tamamen ve canlı biçimde açıklığa kavuşturulmasını her geçen gün daha fazla gerekli kılan herşey.

Parti tutanaklarına gelince, hiç heketmedikleri biçimde ihmal edilmeleri, sadece tartışmalarımızın kavgayla çok fazla dolu olması ve belki de bu tutanaklarda çok acı gerçeklerin yer almasıyla açıklanabilir. Parti tutanakları kendi türünde tektir ve doğruluk, tamlık, çok yönlülük, zenginlik, gerçeklik açısından, partimizin içinde bulunduğu gerçek durumun yeri doldurulamaz bir tablosunu, harekete katılanların kendileri tarafından hazırlanan görüşlerin, düşüncelerin ve plânların tablosunu, parti içindeki mevcut politik farklılıkların tablosunu, bunlar arasındaki güçler dengesini, karşılıklı ilişkilerini ve mücadelelerini gözler önüne seren bir tablosunu vermektedir bize. Eski, tamamen çevresel ilişkileri ne ölçüde aştığını ve yerine güçlü birleşik bir parti bağı koymayı ne ölçüde başardığımızı bize sadece ve sadece bu tutanaklar gösterecektir. Partisinin çalışmalarına bilinçli olarak katılmak isteyen her parti üyesi, Kongreyi ttizlikle incelemek, gerçekten incelemek zorundadır; çünkü tutanakları oluşturan bir yığın ham materyali sadece okumak, Kongreye ilişkin bir tablo sunmaz. Sadece titiz ve bağımsız bir incelemeyle, konuşmaların kısa özetleri, tartışmalardan çıkarılmış kuru özetler, tali (görünürde tali) sorunların yol açtığı küçük çatışmalar bütünleştirileblir ve bütünleştirilmelidir; böylece her parti üyesinin gözü önünde, her önemli konuşmacının portresi, parti delegelerinin oluşturduğu her grubun bütün politik çehresi canlanabilir. Bu satırların yazarı, eğer parti tutanaklarının kapsamlı ve bağımsız bir incelemeye tabi tutulması için, en azından bu yönde ilk hareketi sağlayabilirse çalışmasını boşa gitmiş saymayacaktır.

Sosyal-demokrasinin düşmanları üzerine sadece birkaç söz. Anlaşmazlıklarımız üzerine sevinç çığlıkları atıyor ve oh çekiyorlar; partimizin eksiklik ve hatalarına ayrılmış bazı bölümleri, kendi amaçları doğrultusunda bütünlüğünden koparmaya çalışacaklar. Rus sosyal-de-

mokratları şimdiye kadar öylesine büyük savaş alevleri içinde bulunmuşlardır ki bu iğnelemeler onları yolundan çevirmeyecek ve, işçi haraketinin gelişmesiyle mutlaka aşılacak olan eksikliklerini acımasızca açığa çıkarma ve özeleştiri çalışmasını sürdürecektir. Fakat bu baylar bize, kendi "partilerinin" 2. Kongre tutanaklarının sunduğu tabloyla kesinlikle kıyaslanmayacak olan **g e r ç e k** tablolarını göstersinler bakalım!

Mayıs 1904

N. Lenin

A) PARTİ KONGRESİNİN HAZIRLANMASI

Herkesin yargısına 24 saat lanet okuma hakkı olduğunu söyleyen bir söz vardır. Bizim Parti Kongremiz, her parti kongresi gibi, yönetim görevleri isteyen ve tamamen şapa oturan bazı kişilerin yargıcı durumuna geldi. Ve şimdi bu "azınlık" temsilcileri, neredeyse dokunaklı bir *naiflikle "yargıçlarına"* "*lanet okuyar*", Kongrenin itibarını sarsmak, önemini ve otoritesini düşürmek için her türlü biçimde uğraş veriyorlar. Bu uğraş en açık biçimde, Parti Kongresinin egemen "tanrısallığı"üzerine öfke duyan bir "pratisyenin", "Iskra"nın 57. sayısında yayınlanan makalesinde ifade edilmektedir. Bu, yeni "Iskra"nın öylesine belirleyici bir çizgisidir ki, *susarak* geçiştirmemek gerekiyor. Çoğunluğu Parti Kongresi tarafından **r e d d e d i l e n** kişilerden oluşan yazı kurulu, kendisini, bir yanda eskisi gibi "parti yazı kurulu" olarak adlandırıyor, ama öte yandan Parti Kongresinin tanrısal olmadığını iddia eden insanlara kucağını açıyor. Açık değil mi? Elbette baylar Parti Kongresi *tanrısal* bir şey değildir, ama Kongrede *aldıkları* yenilgilerinden **s o n r a** ,Kongreye "küfreden" insanlara ne demeli?

Kongrenin hazırlanması sürecinde meydana gelen önemli olaylar anımsansın.

"Iskra" ta en başından, yayına başladığını ilân ettiği 1900'den beri, birleşmeden önce ayrım çizgilerinin kalın hatlarla çizilmesi gerektiğini açıklamıştı. "Iskra" 1902 yılında yapılan Konferansı Kongreye değil, özel bir toplantıya dönüştürmeye çalışılmıştı.*[97] Bu toplantıda se-

çilen Örgütleme Komitesi'ni yenilerken "Iskra", 1902 yılının yaz ve sonbaharında olağanüstü dikkatli hareket etmişti. Hepimizin kabul etmek zorunda kaldığı gibi temiz bir ayrılık nihayet gerçekleşti. Örgütleme Komitesi 1902 yılının sonunda tam olarak kurulmuştu. "Iskra" Komite'nin sağlamlaşmasını olumlu buldu ve 32. sayının **yazı kurulu makalesinde**, Parti Kongresinin toplantıya çağrılmasının **çok acil** ve geciktirilemez bir zorunluluk** olduğunu açıkladı. Böylece 2. Kongreyi toplamakta aceleci davranmakla suçlanmamız yapılacak son şey olurdu. Şu kurala göre davranmıştık: Kumaşı kesmeden önce yedi kez ölçün. Yoldaşlarımızın kumaş kesildikten sonra, şikayete başlamayacaklarına, kumaşı tekrar ölçmeye kalkışmayacaklarına güven duyma hususunda, tam bir moral hakka sahiptik.

Örgütlenme Komitesi 2. Parti Kongresi'nin tüzüğünü son derece büyük bir titizlikle hazırlamıştı (şimdi politik karaktersizlerini örtmek için bazıları bunun formalist ve bürokratik olduğunu söyleyeceklerdir); bütün Komitelere sunularak onaylanan bu tüzük başka hususların yanısıra 18. madde de şu saptamayı yapıyordu:

> "Kongrenin bütün kararları ve Kongrenin yaptığı bütün seçimler, bütün parti organları için bağlayıcı olan parti kararlarıdır. Bu kararlara hiç kimse, hiç bir koşul altında karşı koyamaz. Bu kararlar ancak daha sonraki Parti Kongresi tarafından kaldırılabilir, ya da değiştirilebilir."***

O zaman doğal bir şey olarak sessizce kabul edilen bu sözler, aslında ne kadar masumlar değil mi? Fakat aynı zamanda, "azınlık"a karşı verilmiş bir hüküm olarak ne kadar tuhaf duyuluyorlar! Bu maddeye neden yer verildi? Sadece bir formalite olarak mı? Elbette bunun için değil. Böyle bir karar gerçekten gerekliydi, çünkü Parti, Kongreyi tanımamaları olasılığı olan bir dizi dağınık ve bağımsız gruptan oluşuyordu. Bu karar bütün devrimcilerin **özgür iradesini**

---

* *Bkz. 2. Kongre Tutanakları, s. 20.*

** *Bkz. "Bütün Eserler" V. Cilt, s. 323.*

*** *Bkz. 2. Parti Kongresi Tutanakları, s. 22, 23 ve 380.*

ifade ediyordu (bugün özgür irade üzerine çok fazla ve yersiz söz edilmekte ve bu arada daha çok "kaprisli" sözünü kullanmak gerekirken özgür sözü maske olarak kullanılmaktadır). Bu karar bütün Rus sosyal-demokratları tarafından verilmiş bir **şeref sözüydü**. Parti Kongresiyle ilgili muazzam çabaların, tehlikelerin ve masrafların boşa gitmemesi, Kongrenin komediye dönüşmemesini sağlayacaktı. Bu karar, daha baştan Kongre kararları ve **seçimlerinin** tanınmamasını **emniyeti suistimal** olarak tanımlamıştı.

Bu durumda, Parti Kongresinin tanrısal bir şey, kararlarının ise kutsal olmadığını aniden keşfeden yeni "Iskra" kiminle alay etmiş oluyor? Bu yeni keşif "yeni örgütsel anlayışları"mı içeriyor, yoksa bu eski izleri silme girişimi mi?

B) KONGREDEKİ GRUPLAŞMLARIN ÖNEMİ

Kongre çok titiz bir hazırlıktan sonra ve tam temsil temelinde toplantıya çağrılmıştı. Kongre bileşiminin yasallığının ve kararlarının **mutlak** bağlayıcılığının genel olarak kabul edilmesi, Kongre toplandıktan sonra, Başkanın konuşmasında ifadesini bulmuştu[98] (Tutanaklar, s. 54).

Kongrenin başlıca görevi neydi? Kongrenin başlıca görevi, "Iskra" tarafından geliştirilen ve hazırlanan ilkeler ve örgüt fikri temelinde **gerçek** bir partinin yaratılmasıydı. Kongrenin tam da bu yönde çalışmak zorunda olduğu, "Iskra"nın üç yıllık faaliyeti ve onun Parti Komitelerinin çoğunluğu tarafından tanınmasıyla belirlenmişti. "Iskra"nın programı ve eğilimi, partinin programı ve eğilimi olacak, "Iskra"nın örgütlenme plânı, Parti Örgütlenme Tüzüğü'nde sağlama alınacaktı. Elbette böyle bir sonuca mücadele etmeksizin ulaşmak olanaksızdı. Kongrede temsil olgusunun tam olarak sağlanmış olması, "Iskra"ya karşı kararlılıkla mücadele eden örgütlerin (Bund ve "Raboçeye Dyelo", ayrıca "Iskra"yı önder organ olarak sözde tanımalarına rağmen, gerçekte kendi özel plânlarını izleyen ve ilkesel sorunlarda tutarsızlıkla tanımlanan örgütlerin ("Yujni Raboçi" ve ona katılan bazı Ko-

mitelerin delegeleri) katılımını da güvence altına alıyordu. Bu koşullar altında Kongre, zorunlu olarak, **"Iskra" eğiliminin zaferi için mücadele arenasına dönüşecekti.** Parti Kongresinin gerçekten de böyle bir mücadeleye sahne olduğu, tutanakları bir ölçüde dikkatli okuyan herkes tarafından anlaşılacaktır. Şimdi görevimiz, Kongrede değişik sorunlarda ortaya çıkan başlıca gruplaşmaları ayrıntılarına kadar inerek göstermek ve tutanaklardaki kesin verilere dayanarak, belli başlı gruplardan her birinin politik çehresini yeniden kurmaktır. "Iskra"nın yönetimi altında bir parti içinde kaynaşacak olan başlıca gruplar, eğilimler ve farklılaşmalar neyi ifade etmekteydi? Bunu, tartışmaları ve oylamları analiz ederek göstermek zorundayız. Bu durumun açıklanması, hem sosyal-demokratlarımızın gerçekte ne olduklarının incelenmesi, hem de görüş ayrılıklarının nedenlerinin anlaşılması için mutlak bir öneme sahiptir. O nedenle ben, Birlik Kongresi'nde yaptığım konuşmada* ve Yeni "Iskra" yazı kuruluna gönderdiğim mektupta** çeşitli gruplaşmaların analizine birinci plânda yer verdim. "Azınlık" grubu içindeki muhaliflerim (başlarında Martov olmak üzere) meselenin özünü anlamamışlardır. Birlik Kongresi'nde kısmî düzeltlerle yetindiler, oportünizme doğru kaydıkları yönündeki suçlamaya karşı, Kongredeki gruplaşmaların **başka bir tablosunu** çizme girişiminde bulunmaksızın, kendilerini "savundular". Şimdi Martov "Iskra"nın 56. sayısında Kongredeki politik gruplaşmaları tam olarak birbirinden ayırma girişimini basit bir "çevre politikası yapmak" olarak göstermeye çalışıyor. Sert bir söz Martov yoldaş! Ne var ki yeni "Iskra"nın sert sözleri bir tuhaf: Kongreden bu yana görüş ayrılıklarına eşlik eden bütün olayları anımsamak, bütün bu sert sözlerin, **tam olarak ve öncelikle**, bugünkü yazı kuruluna dönmesine yetecektir. Çevre politikası yapıldığından söz eden siz sözde parti yazı kurulu üyeleri beyler, hele bir kendinize bakın!

Martov şimdi, Kongrede verdiğimiz mücadelenin dayandığı gerçekleri öylesine tatsız buluyor ki bunları gizlemek için büyük bir çaba içine girmiş durumda.

---

* *Bkz. Elinizdeki cilt, s. 365. —**Alm. Red.***

** *Bkz. Elinizdeki cilt, s. 378. —**Alm. Red.***

> Şöyle diyor: "Parti Kongresinde ve kongre öncesinde 'Iskra'yı tam olarak kabul ettiğini söyleyen, programını, örgüt anlayışını ve onun örgütlenme politikasını savunan kişi Iskracıdır. Kongrede kırktan fazla Iskracı vardı; 'Iskra'nın programı ve 'Iskra'yı parti merkezi yayın organı olarak kabul eden karar tasarısı için, bu kadar oy verilmişti."

Kongre tutanaklarına bakıldığında Programın **herkes tarafından** kabul edildiği (s. 233), sadece Akimov'un çekimser kaldığı görülecektir. Martov yoldaş bize, gerek Bundçuların, gerekse de Bruker ve Martinov'un "Iskra"yla tam bir dayanışma içinde olduklarını **kanıtladıklarına** ve "Iskra"nın örgütsel anlayışını **savunduklarına** inandırmak istiyor! Bu çok gülünç. Kongreye katılanların **hepsinin** (aslında hepsi değil, Bundçular Kongreyi terketmişlerdi), Kongreden **sonra** eşit haklara sahip parti üyelerine dönüşmesi, **Kongrede** mücadeleye yol açan gruplaşma meselesiyle karıştırılmaktadır. Kongreden sonra "çoğunluk" ve "azınlık" kanatlarını oluşturan **unsurların** incelenmesi yerine şu resmi safsata konmuştur: Bu unsurlar programı kabul etmişlerdir.

"Iskra"nın merkez yayın organı olarak kabul edildiği oylamayı ele alalım. Martov yoldaşın şimdi büyük bir soğukkanlılıkla, "Iskra"nın örgütlenme anlayışını ve örgütlenme politikasını savunduğunu söylediği Martinov'un, kararın iki bölümünün birbirinden ayrılmasında ısrar ettiği görülecektir: "Iskra"nın merkez organ olarak kabul edildiği bölüm ve "Iskra"nın hizmetlerinin kabul edildiği bölüm. Kararın ilk bölümünün oylamasında ("Iskra"nın hizmetlerinin tanıması ve onunla **dayanışmanın** ifade edildiği bölüm) lehte **sadece 35 oy** aleyhte ise 2 oy (Akimov ve Bruker) verilmiştir, 11 delege ise çekimser kalmıştır (Martinov, 5 Bundçu ve yazı kurulundan 5 kişi —benim ve Martov'un ikişer oyuyla Plehanov'un bir oyu—) "Iskra" karşıtı grup (5 Bundçu ve 3 "Raboçeye Dyelo"cu) Martov'un şimdiki anlayışı için son derece yararlı olan ve bizzat onun tarafından seçilen bu örnekte de açık bir biçimde kendilerini göstermektedir. Kararın ikinci bölümünü —"Iskra"nın herhangi bir gerekçe sunmadan ve dayanışma açıklaması yapmadan merkezi organ olarak kabul edilmesi—

(Tutanaklar, s. 147) değerlendirildiğinde bugünkü Martov'u Iskracı sayan 44 lehte oy verildiği görülür. Oyların toplam sayısı 51'di; çekimser kalan yazı kurulu üyelerinin beş oyu çıkarıldığında, geriye 46 oy kalır; **a l e y h t e** verilen iki oy (Akimov ve Bruker) düşüldüğünde geriye 44 oy kalır; bu 44 oyun içinde **b e ş B u n d ç u n u n** oyları da vardır. Yani Kongrede Bundçular "'Iskra'yla tam dayanışma içinde olduklarını ifade etmişlerdir" — resmi "Iskra"nın resmi tarihi böyle yazacak! Daha önce davranıp bu resmi gerçeğin gerçek nedenlerini okura açıklamak istiyoruz: **E ğ e r B u n d ç u l a r v e " R a b o ç e y e D y e l o " c u l a r K o n g r e y i t e r k e t m e s e l e r d i** "Iskra"nın şimdiki yazı kurulu (bugün olduğu gibi sözde değil) gerçek bir parti yazı kurulu olabilirdi, olacaktı; o nedenle de Iskracılar bugünkü sözümona parti yazı kurulunun en sadık koruyucuları olarak ilân edilmelidirler. Bu husus üzerinde daha sonra daha ayrıntılı olarak duracağım.

İkinci bir sorun da şudur: Eğer Kongre anti-Iskracılarla Iskracılar arasında bir mücadeleden ibaretse, bu iki kampın arasında gidip gelen istikrarsız unsurlar yok muydu? Partimizi ve genel olarak Parti Kongrelerinin sunduğu manzarayı bir ölçüde tanıyan herkes, bu soruya a priori* olarak olumlu yanıt verme eğilimindedir. Bugün Martov yoldaş istikrarsız unsurları anımsamak istemiyor, o nedenle de "Yujni Raboçi" grubunu ve bu gruba eğilim gösteren delegeleri tipik Iskracılar olarak gösteriyor ve onlarla arasındaki görüş ayrılıklarının, küçük ve önemsiz olduğunu ileri sürüyor. Neyse ki önümüzde tutanakların tam metni var ve bu soruna ilişkin —elbette gerçek bir soruna ilişkin— belgeler temelinde karar verebiliriz. Kongrede genel gruplaşmalara ilişkin yukarıda söylediklerimiz elbette bir yanıt olma iddiasında değildir, sadece sorunu doğru biçimde ortaya koymaktadır.

Politik gruplaşmaların analizini yapmadan, Kongre'nin belli gruplaşmaların mücadelesi olduğunu görmeden, anlaşmazlığımızı anlamak olanaksızdır. Martov'un eğilimler arasındaki farkları gizlemeye çalışması, hatta Bundçuları bile Iskracı sayması, sadece sorundan kaçmak-

* *İlk baştan.*

tır. Rus Sosyal-demokrasisinin Kongre öncesindeki tarihi temelinde a priori olarak (daha ayrıntılı bir gözden geçirme inceleme için) üç ana grup saptanabilir: Iskracılar, anti-Iskracılar ve, güvenilmez, istikrarsız, güvensiz unsurlar.*

N) KONGREDEKİ MÜCADELENİN GENEL GÖRÜNÜMÜ PARTİNİN DEVRİMCİ VE OPORTÜNİST KANATLARI

Kongredeki tartışmaların ve oylamaların analizini bitirdik, şimdi **b ü t ü n** Kongre belgeleri temelinde soruyu yanıtlamak için bir bilanço çıkarmalıyız: Seçimlerde gördüğümüz ve belli bir süre Partimizin içinde temel bir bölünme olarak varlığını koruyacak olan çoğunluk ve azınlık kanadı, hangi unsurlar, gruplar ve eğilimlerden oluşmuştur. Kongre tutanaklarında son derece zengin biçimde var olan, teorik ve taktik ilkeler hususundaki farklılaşmaya ilişkin bütün belgeler temelinde bilanço çıkarmak zorunludur. Genel bir bilanço çıkarılmaksızın, Kongrede ve oylamalarda meydana gelen farklılaşmaların genel bir tablosu çizilmeksizin bu belgeler son derece dağınık, bölük pörçük kalacaktır; öyle ki, şu ya da bu gruplaşma ilk bakışta rastlantıymış gibi görünecektir, özellikle de Kongre tutanaklarını bağımsız ve çok yönlü **i n c e l e m e** çabasına girmeyenler için böyle olacaktır (ama böyle bir çaba içine giren okur sayısı ne kadardır acaba?)

İngiliz parlamentosu raporlarında sık sık karakteristik division= bölünme sözcüğüne rastlanır. Herhangi bir soruna ilişkin oylama yapıldığında, meclisin şu ya da bu çoğunluğa ve azınlığa "bölündüğü" söylenir. Bizim sosyal-demokratik meclisimizin Kongrede tartışılan çeşitli sorunlar hususunda "bölünüşü" ise, parti içi mücadelenin, parti içinde eğilim ve gruplaşmaların **k e n d i t ü r ü n d e t e k, t a m l ı k v e d o ğ r u l u k t a b e n z e r i o l m a y a n** bir tablosunu sunmaktadır. Bu tabloyu daha canlı kılmak,

* *Buraya alınmayan c'den m'ye kadarki bölüm "Bütün Eserler" VI. Ciltte yer almaktadır. s. 208-347.*

dağınık, bölük pörçük, birbirinden ayrı büyük küçük bir sürü olay yerine gerçek bir tablo edinmek, tek tek oylamalara ilişkin (kim kime oy verdi, kim kimi destekledi) anlamsız ve bitmez tükenmez tartışmalara son vermek için, Kongredeki "bölünmeler"in **temel** tiplerini bir **çizelgede** gösterme kararı verdim. Büyük olasılıkla böyle bir yöntem, bir çoklarına tuhaf gelecektir, ama sonuçları en doğru ve tam biçimde genelleştiren ve özetleyen bir başka yöntemin bulunabileceği konusunda kuşkuluyum. Şu ya da bu delegenin, belli bir önerinin lehinde mi, yoksa aleyhinde mi oy kullandığı adla yapılan oylamalarda kesin biçimde saptanmaktadır; ad okunarak yapılmayan bazı önemli oylamalarda ise, tutanaklar temelinde, bu durum büyük bir olasılıkla, gerçeğe en yakın biçimde saptanır. Ad okunarak yapılan **bütün** oylamalarla, ad okunarak yapılmayan (tartışmaların ne kadar ayrıntılı ve tutkulu biçimde yapıldığına göre yargıya varılabilir) daha az önemli bütün sorunlarla ilgili oylamalarda, partimizin içindeki mücadelenin mevcut malzemeler temelinde büyük bir nesnellikle anlatıldığı ortaya çıkar. Bu arada fotografik bir anlatım yerine, yani her oylamayı ayrı ayrı vermek yerine, meseleyi sadece karıştıracak olan nispeten önemsiz sapmaları bir yana bırakarak oylamalardaki **temel** tipleri çizeceğiz. Herkes tutanaklar temelinde sunduğumuz tablonun her çizgisini denetlemek, bunu herhengi bir oylamayla tamamlamak, kısaca sadece düşüncelerle değil, tek tek durumlara ilişkin kuşku belirterek, dikkat çekerek değil, aynı belgeler temelinde **başka bir tablo** sunabilecektir.

Oylamalara katılmış her delegeyi çizelgeye alıyoruz ve Kongre tartışmaları sürerken oluşumunu dikkatle izlediğimiz dört ana grubun altını çizmek istiyoruz: 1- Iskracı çoğunluk; 2- Iskracı azınlık; 3- "Merkezciler" ve 4- Iskra karşıtları. Bu gruplar arasında ilkesel farklılıkları **bir sürü örnekte** gördük. Zikzag rotası izleme sevdalılarına "Iskra" örgütü ve "Iskra" eğilimini fazlaca anımsatan bu grup adları bazı kimselerin hoşuna gitmemişse, bu kimselere adların önemli olmadığını belirtmek isteriz. **Bütün** Kongre tartışmalarındaki eğilimleri incelediğimizden artık yerleşmiş olan ve alışılmış (birilerinin kulağını rahatsız eden) parti adlarını, **grupları bir-**

birinden ayıran grupların özünün karakterize edilmesiyle değiştirmek zor olmayacaktır. Bunu yaptığımızda yukarıda sözünü ettiğimiz dört grup için şu tanımlamaları kullanabiliriz: 1- Kararlı devrimci sosyal-demokratlar; 2- küçük oportünistler; 3- orta oportünistler; ve 4,- (bizim Rus ölçülerimize göre) büyük oportünistler. Bu tanımlamaların, bir süredir, "Iskra"nın bir **eğilimin** değil bir "çevre"nin adı olduğuna kendilerini ve başkalarını inandırmaya çalışanları daha az sarsacağını umalım.

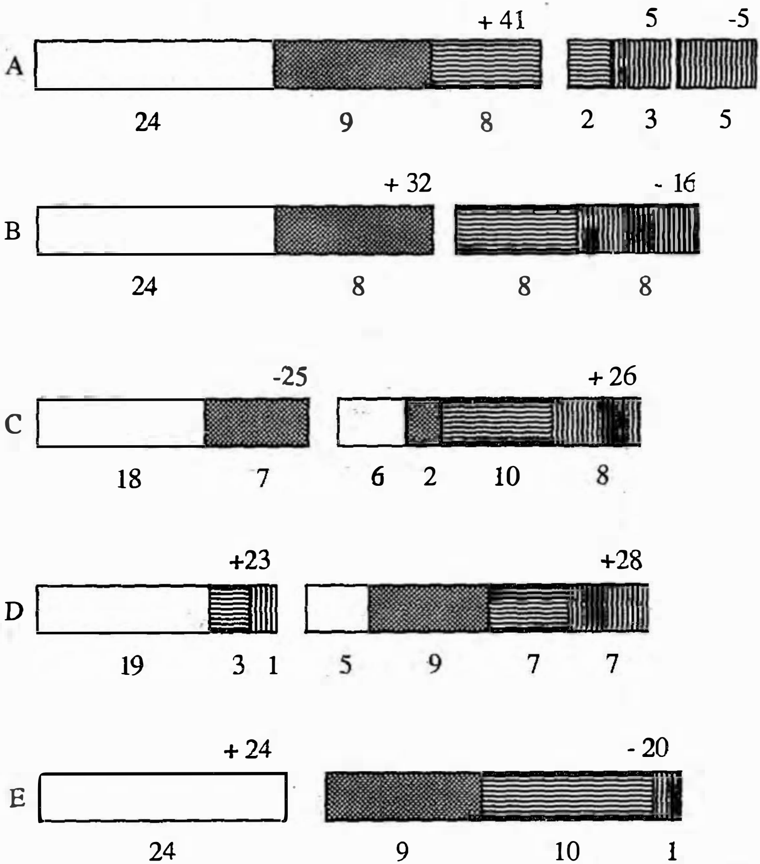
Şimdi de çizelgede hangi tür oylamaların "çizildiğini" ayrıntılı olarak açıklamaya geçelim. (Bkz. Kongredeki Mücadelenin Genel Tablosu" çizelgesi).

Birinci oy tipi (A), "Merkez"in, anti-Iskracılara, ya da onların bir kısmına karşı Iskracılarla birlikte oy kullandığı durumları kapsamaktadır. Bütün olarak program oylaması (sadece Akimov yoldaş çekimser kalmış, diğerleri tümüyle lehte oy kullanmışlardır), Federasyona karşı karar tasarısının oylanması (beş Bundçunun dışında herkes leyhte oy kullanmıştır), Bund'un tüzüğünün 2. maddesi üzerine oylama (bize karşı beş Bundçu oy kullanmış, Martinov, Akimov, Bruker ve iki oya sahip Mahov olmak üzere beş delege çekimser kalmış, diğerleri ise bizimle beraber olmuşlardır) bu kapsamdadır; **bu oylama çizelgede (A) gösterilmektedir.** Bundan başka, "Iskra"nın Parti Merkez Organı olarak onaylanması konusunda aynı tip **üç** oylama daha olmuştur; yazı kurulu (beş oy) çekimser kalmıştır, üç oylamada da iki delege (Akimov ve Bruker) karşı oy kullanmıştır, bunun dışında "Iskra"nın onaylanmasının motivasyonuna ilişkin önergeler oya sunulduğunda beş Bundçu ve Martinov yoldaş çekimser kalmışlardır.*

---

* *Çizelgeye neden özellikle Bund tüzüğünün ikinci maddesine ilişkin oylama alınmıştır? Çünkü "Iskra"nın onaylanmasına ilişkin oylama tam değildi, program ve federasyon hususlarındaki oylamalar ise somut-politik kararlarla pek az ilgiliydi. Genel olarak* ***aynı tip*** *oylamalarda şu ya da bu oylamanın seçilmesi tablonun esasında hiçbir şey değiştirmez; gerekli değişiklikleri yapcak olan herkes bunu kolaylıkla görecektir.*

KONGREDEKİ MÜCADELENİN GENEL TABLOSU



Artı (+) ya da eksiler (-) belli sorunlar üzerine **leyhte** ya da **aleyhte** verilen toplam oyları göstermektedir. Alttaki sayılar ise her dört grubun oy sayısını gösteriyor. A— D arasında hangi oylamaların yer aldığı metinde açıklanmıştır.



Burada incelediğimiz oylama tipi şu olağanüstü ilginç ve önemli soruya yanıt vermektedir: Kongredeki "merkez" eğilim ne zaman Iskracılarla birlikte tavır almıştır? Ya —birkaç istisna dışında— **Iskra karşıtlarının da bizimle birlikte oldukları zaman** (programın kabul edilmesi, ya da "Iskra"nın motivasyonundan ayrı onaylanması), henüz doğrudan politik bir tavırla yükümlendirmeyen açıklamalar yapıldığında ("Iskra"nın örgütlenme çalışmasının kabul edilmesi, özel gruplara karşı onun örgütsel politikasını gerçekten uygulama yükümlülüğünü getirmiyordu; federasyonun reddedilmesi, somut bir federasyon plânı sorununda çekimser kalmaya engel olmamıştır; bunun örneğini Mahov yoldaş da gördük). Daha yukarıda Kongredeki gruplaşmaların öneminden genel olarak söz ederken, bu sorunun resmi "Iskra"nın resmi anlatımlarında ne büyük oranda çarpıtıldığını gördük; burada (Martov'un ağzıyla) Iskracılarla "Merkez" arasındaki fark, kararlı devrimci sosyal-demokratlarla oportünistler arasındaki fark, **anti-Iskracıların da bizimle beraber tavır aldıkları böyle durumlara** dayandırılarak ortadan kaldırılıyor, gizleniyordu! Sosyal-demokrat partiler içinde en "sağ"da bulunan Alman ve Fransız oportünistleri bile, **programın bütününün kabul edilmesi** gibi hususlarda karşı oy kullanmamışlardır.

İkinci tip oylamalar (B), kararlı Iskracılarla kararsız Iskracıların beraberce, bütün anti-Iskracılara ve "Merkez"e karşı oy kulandıkları *oylamaları kapsamaktadır.* Bunlar Iskracı politikanın belli ve somut plânlarının uygulanmasının söz konusu olduğu, "Iskra"nın **sadece sözde değil**, fiilen onaylanmasının söz konusu olduğu durumlarla ilgilidir. **Örgütleme Komitesi'yle çatışma** *, Bund'un parti içindeki konumunun gün-

* *B çizelgesinde bu oylama gösterilmiştir: Iskracılar 32 oy, Bundçular ise 16 oy almışlardır. Bu tip oylamalardan* ***birinde bile ad okunarak oylanmadığını*** *belirtmek zorundayız. Tektek delegelerin nasıl oy kullandığını büyük ihtimalle şu iki tür veriyle saptamak olanaklı: 1- Tartışma sırasında her iki kanada mensup Isracıların konuşmacıları Iskracı bakış açısının lehinde, ahti-Iskracı konuşmacılar ise aleyhinde*

demin ilk maddesi olup olmaması sorunu, "Yujni Raboçi" grubunun dağılışı, tarım programı üzerine iki oylama ve nihayet altıncı olarak Rus Sosyal-demokratları Yurtdışı Birliği'ne ("Raboçeje Djelo) **karşı** oylama, yani Partinin yurtdışındaki tek örgütü olarak Birlik'in kabul edilmesi ikinci tip oylamalardır. Partinin birleşmesinden önce, eski çevre anlayışı, oportünist örgütlerin, ya da grupçukların çıkarları, Marksizmin dar kavranışı burada devrimci sosyal-demokratların ilkeli ve düzgün politikalarına karşı mücadele etmekteydi. Iskracı azınlık daha bir sürü durumda, (Örgütleme Komitesi, "Yujni Raboçi", "Raboçeye Dyelo" açısından) önemli daha bir sürü oylamada, bizimle birlikte tavır almıştır... **kendi** çevre anlayışı ve kararsızlığıyla ilgili olmadığı durumlarda böyle yapmıştır. Burada incelediğimiz oylamalar tipinde "bölünme", **"Merkez"** in, ilkelerimizin gerçekleştirilmesi hususundaki bir dizi drumda **anti-Iskracılarla birlikte** tavır aldığını, onlara bizden daha yakın durduğunu, aslmda Sosyal-demokrasinin **devrimci** kanadından çok, oportünist kanadına eğilim duyduğunu açıkça göstermektedir. Sadece **adları** Iskracı olan, aslında Iskracı **olmaktan** utanan kişiler gerçek niteliklerini gösterdiler ve bu kaçınılmaz mücadele, en az düşünen ve en fazla etkilenen yoldaşların gözünde, bu mücadelenin açığa çıkardığı ilkesel farkların önemini gizleyen gergin bir ortam yarattı. Ne var ki savaş gayretinin biraz azaldığı ve bir dizi hararetli çatışmanın nesnel özeti olarak tutanakların ortada olduğu bugün, Mahov ve Yegorov'un Akimov ve Liber'le ittifakının tesadüf olmadığını, olamayacağını sadece görmek istemeyenler göremezler. Martov'la Akselrod'un yapabilecekleri tek şey, tutanakların çok yönlü ve tam bir değerlendirmesini yapmaktan kaçınmak, ya da Kongredeki davranışlarını büyük bir **hayıflanmayla değiş-**

---

tavır almışlardır; 2- lehte kullanılan oyların sayısı her zaman 33'e yakın olmuştur. Ayrıca Kongre görüşmelerini tahlil ederken oylamalar dışında ***bir sürü meselede*** *"Merkez"in bize karşı anti-Iskracılarla (oportünistlerle) birlikte tavır aldığının saptandığı unutulmamalıdır. Örneğin: demokratik taleplerin mutlak değeri, muhalif unsurların desteklenmesi, merkeziyetçiliğin sınırlandırılması vs.*

tirmeye çalışmaktır. Sanki hayıflanmayla görüş ya da politika farklarının ortadan kaldırılması olanaklıymış gibi! Sanki Martov ile Akselrod'un Akimov, Bruker ve Martinov'la şimdiki ittifakı, İkinci Kongre'de yeniden kurulan partimizi, hemen hemen bütün Kongre boyunca, Iskracıların, anti-Iskracılara karşı yürüttükleri mücadeleyi unutmaya zorlayabilirmiş gibi!

Çizelgenin beş kısmından son üçünü kapsayan (C, D ve E) oylamaların üçüncü tipinin ayırıcı özelliği, **Iskracıların küçük bir kesiminin ayrılarak anti-Iskracıların safına geçmesi** ve böylece bunların zafere ulaşmasıdır (Kongrede kaldıkları sürece).

Adının anılmasının bile Martov'un Kongreye isterik mektuplar yazmasına yol açan Iskracı azınlıkla, anti-Iskracıların ünlü koalisyonunun gelişimini tam olarak inceleyebilmek için, **ad okunarak** yapılan oylamanın her üç ana türü de sunulmuştur. C dillerin eşitliği sorunu üzerine oylamadır (bu konudaki üç oylamadan en eksiksiz o olduğu için sonuncusu alınmıştır). Bütün anti-Iskracılar ve "Merkez"in tamamı bir siper oluşturmuştur, Iskracıların ise bir bölümü azınlık kanadına, bir bölümü ise çoğunluk kanadına katılmışlardır. **Henüz hangi Iskracıların Kongrenin oportünist "sağ kanadı"yla kesin ve sürekli koalisyon yapabileceği açığa çıkmamıştır.** Daha sonra tüzüğün 1. maddesi üzerine D tipi oylama gelir (bu hususun yapılan iki oylamadan, daha açık bir tablo sunan, yani bir çekimser oyun verilmediği oylama alınmıştır). Koalisyon daha keskin çizgiler almakta ve sağlamlaşmaktadır*: Iskracı azınlığın tümü artık tamamen Akimov ve

** **Görülebildiği kadarıyla tüzük üzerine** aynı tip **dört oylama** yapılmıştır, s. 278 — Fomin lehinde verilen 27 oya karşılık 21 Iskracı oy; 279 — Martov'a verilen 26 oya karşılık, bize verilen 24 oy; s. 280 — bana karşı 27, Martov lehinde 22 oy ve yine aynı sayfada Martov lehinde 24, bizim lehimizde 23 oy. Bunlar daha önce sözünü ettiğim merkez organlara üye çağırma oylamalarıdır. Oylamalar ad okunarak yapılmamıştır (bir tane böyle oylama vardı, ama veriler kaybedilmiştir) Bundçuların (hepsi ya da bir kısmının) Martov'u **kurtardıkları** apaçık görülür. Martov'un (Birlik Kongresinde) bu tip oylamalara ilişkin yanlış iddiaları daha yukarıda düzeltilmişti.*

Liber'in yanında yer almaktadır. Iskracı çoğunluktan ise "Merkez"in üç delegesi ve bizim tarafımıza geçmiş olan iki anti-Iskracıdan biri olmak üzere çok az kişi o tarafta yer almıştır. Çizelgeye bir göz atmak, hangi unsurların bazen bu tarafa, bazen o tarafa rastlantısal ve geçici olarak kaydığını ve hangi unsurların **A k i m o v i l e s a ğ l a m b i r k o a l i s y o n k u r m a i ş i n e k a r ş ı k o n m a z b i r g ü ç l e k o y u l d u ğ u n u** anlamak için, yeterli olacaktır. **Ç o ğ u n l u k v e A z ı n l ı k k a n a d ı o l m a k ü z e r e n i h a i b i r b ö l ü n m e y i** gösteren son oylamada (E — Merkezi organ, MK ve Parti Konseyi seçimleri), Iskracı azınlığın **b ü t ü n** "Merkez" ve anti-Iskracı artıklarla tam bir kaynaşması gözler önüne serilmektedir. O sırada Kongrede sekiz anti-Iskracıdan **s a d e c e** Bruker yoldaş (Akimov yoldaş ona hatasını anlatmış ve onun **M a r t o v v e y a n d a ş l a r ı n ı n** safında gerçek yerini almasını sağlamıştı) bulunuyordu. **E n " s a ğ " d a k i** yedi **o p o n t ü n i s t i n** Kongreyi terketmesi seçimlerin Martov aleyhine sonuçlanmasına yol açmıştır*.

Şimdi, **b ü t ü n o y t i p l e r i n i n** objektif verilerine dayanarak Kongrenin bir bilançosunu çıkarmak istiyoruz.

Kongredeki çoğunluğun **"r a s t l a n t ı s a l "** karakterine ilişkin çok konuşuldu. Çizelgeden çoğunluğun sadece bir anlamda, ama **s a d e c e t e k b i r a n l a m d a**, yani **"s a ğ ı n"** en oportünist yedi unsurunun Kongreyi **r a s t l a n t ı s a l** olarak terketmeleri anlamında, rastlantısal bir çoğunluk olduğu görülmektedir. Bu terketme tavrı ne kadar rastlantısalsa, bizim çoğunluğumuz da o kadar rastlantısaldır (daha fazla değil). Çizelgeye şöyle bir bakmak, bu yedi yoldaşın hangi tarafta olacaklarını, **h a n g i**

---

* 2. *Kongreyi terkeden yedi oportünistten beşi Bundçu (Bund 2. Kongrede federasyon ilkesi reddedildikten sonra Partiden ayrılmıştı) ikisi "Raboçeye Dyelo" taraftarı olan Martinov yoldaşla Akimov yoldaştı. Bu iki yoldaş Kongreyi, Partinin yurtdışı örgütü olarak sadece Iskracı Birlik kabul edildikten, yani "Raboçeye Dyelo" Grubuna dahil Rus Sosyal-demokratları Yurtdışı Birliği feshedildikten sonra terketti.*

t a r a f t a o l m a l a r ı g e r e k t i ğ i n i uzun tartışmalardan daha iyi göstermektedir*. Fakat sorun, Kongreyi terkeden yedi yoldaşın bu tavrının ne kadar rastlantısal olduğudur. Bu, çoğunluğun "rastlantısal" olduğundan söz edenlerin sormaktan hoşlanmadıkları bir sorudur. Bu soru onların hiç hoşuna gitmez. S o l kanadın değil de s a ğ kanadın en öfkeli temsilcilerinin Kongremizi terketmeleri bir rastlantı mıdır. Kongreyi kararlı d e v r i m c i s o s y a l - d e m o k r a t l a r değil de o p o r t ü n i s t l e r i n terketmesi bir rastlantı mıdır? Bu "rastlantısal" terketme tavrı, oportünist kanada karşı bütün Kongre süresince yürütülen ve çizelgemizde apaçık görülen mücadeleyle belli bir ilişki içinde değil midir?

Çoğunluğun rastlantısal niteliği üzerine edilen laflarla hangi gerçeğin g i z l e n m e y e çalışıldığını anlamak için, azınlığın hiç hoşuna gitmeyen bu soruyu sormak yeter. Gizlenmeye çalışılan bu itiraz kabul etmez ve kuşku götürmez gerçek, azınlığın, P a r t i m i z i n o p o r t ü n i z m e e n f a z l a e ğ i l i m d u y a n ü y e l e r i t a r a f ı n d a n o l u ş t u r u l d u ğ u gerçeğidir. Azınlığı oluşturanlar, t e o r i d e e n a z i s t i k r a r l ı o l a n l a r , i l k e s e l h u s u s l a r d a e n a z k a r a r l ı l ı k g ö s t e r e n l e r d i r . Azınlık Partinin s a ğ k a n a d ı n d a n çıkmıştır. Çoğunluk ve azınlık olarak bölünme, sosyal-demokratların, devrimciler ve oportünistler olarak, Montanyarlar [Jakobenler —ÇN] ve Jirondenler olarak bölünmesinin kaçınılmaz ve doğrudan devamıdır ve bu bölünme sadece dün, sadece Rus İşçi Partisi'nde ortaya çıkmamıştır, ve elbette yarın ortadan kalkmayacaktır.

Bu gerçek, görüş ayrılıklarının nedenlerinin ve aşamalarının açıklığa kavuşturulması için çok önemlidir. Bu gerçeği, Kongrede yürütülen mücadeleyi ve bu mücadelede ifadesini bulan ilkesel farklılıkları inkâr ederek, ya da gizleyerek g e ç i ş t i r m e y e çalışmak kendi kendine entelektüel ve politik yoksulluk belgesi çıkartmak demektir.

---

* *Kongreden sonra gerek Akimov yoldaşın, gerekse de Akimov yoldaşa* ***ç o k y a k ı n*** *olan Voronej Komitesi'nin "****a z ı n l ı k****"a duydukları yakınlığı açıkça ifade ettiklerini daha sonra göreceğiz.*

Bu gerçeği **ç ü r ü t m e k** için, **b i r i n c i s i** Kongredeki oylamaların ve "bölünme"nin genel tablosunun benim anlattığım gibi olmadığını kanıtlamak; **i k i n c i s i** Rusya'da Iskracılar adını alan kararlı devrimci sosyal-demokratların, Kongrede "bölünme"ye yol açan bütün sorunlarda, **e s a s i t i b a r i y l e h a k s ı z o l d u k l a r ı n ı** kanıtlamak gerekir. Bunu kanıtlamaya çalışın baylar!

Azınlığın Partinin en az istikrarlı, en fazla oportünist unsurlarından oluştuğu gerçeği, meseleyle yeterince haşır neşir olmamış, ya da meseleyi yeterince düşünmemiş kişilerin çoğunluğa yönelttikleri bir çok kuşku ve itiraza da yanıt vermektedir. **B ö l ü n m e y i** Martov ve Akselrod yoldaşın küçük bir hatasına bağlayarak açıklamak istemek dar kafalılık değil mi, diye soruyorlar bize. Evet baylar Martov yoldaşın hatası büyük değildi (buna Kongrede çatışma sürerken işaret etmiştim) fakat bu küçük yanlış büyük zararlara yol **a ç a b i l i r d i (v e a ç t ı)**, çünkü **b i r d i z i h a t a y a p a n**, bir sürü sorunda oportünizme eğilim gösteren ve ilkesel hususlarda kararsızlık içinde olan delegeler, Martov yoldaşı kendi yanlarına çekmişlerdir. Martov ve Akselrod yoldaşın sergiledikleri istikrarsızlık, kişisel ve önemsiz bir şeydi, ne var ki en kararsız unsurların, ya Iskra eğilimini hiç bir biçimde kabul etmeyen ve bu eğilime karşı doğrudan mücadele eden, ya da lafta bu eğilimi kabul etmelerine rağmen gerçekte neredeyse her zaman anti-Iskracılarla birlikte tavır alan **b ü t ü n u n s u r l a r ı n** oluşturduğu önemli bir azınlık ise kişisel ve **ö n e m s i z b i r m e s e l e d e ğ i l** önemli bir parti meselesidir.

Bölünmeyi eski çevre anlayışının eemenliği ve eski "Iskra" yazı kurulunun küçük çevresi içindeki devrimci dar kafalılıkla **a ç ı k l a m a k** gülünç değil mi? Hayır gülünç değil, çünkü **K o n g r e m i z d e ç e v r e a n l a y ı ş ı n ı s a v u n a n**, devrimci dar kafalılığı **a ş m a k o n u s u n d a y e t e r s i z k a l a n**, bu olumsuzluğu korumak ve haklı göstermek için dar kafalılığın ve çevre anlayışının olumsuzluğunun "tarihsel" niteliğine dayanan herkes bu bireysel çevre anlayışını desteklemek için ayağa

kalkmışlardır. "Iskra" yazı kurulu çevresi içinde dar çevre çıkarlarının parti çıkarlarından üstün tutulması belki bir rastlantı olarak değerlendirilebilir. Fakat bu çevre anlayışının savunulması hususunda, ünlü Voronej Komitesi'nin[99] ve ünlü Petersburg "İşçi" örgütü'nün* "tarihsel devamlılığı"na (fazla değilse bile) daha az değer vermeyen Akimov ve Bruker yoldaşın ayağa kalkması rastlantı değildir, "Raboçeye Dyelo"nun "katline" (fazla değilse bile) eski yazı kurulunun "katli" için tuttuğu kadar yas tutan Yegorov yoldaş; Mahov yoldaş ve diğerlerinin ayağa kalkması rastlantı değildir. Bir atasözünü, bana arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim der. Bana politik müttefiklerini, seninle birlikte tavır alanları söyle, sana **politik niteliğini** söyleyeyim.

Martov ve Akselrod yoldaşın küçük hatası, onlarla partimizin bütün oportünist kanadının **sürekli bir ittifakına** yol açmadığı sürece, bu ittifak sonucunda oportünizmin yeni bir **canlanmasına**, "Iskra"ya karşı mücadele etmiş ve **şimdi** devrimci sosyal-demokrasinin kararlı taraftarlarına karşı **öfkelerini boşaltmaya** büyük bir sevinçle hazır olan insanların **intikam almasına** yol açmadığı sürece **küçüktü** ve **küçük** kalabilirdi. Kongre sonrasında meydana gelen olaylar, yeni "Iskra" içinde oportünizmin yeniden canlanmasını, Akimov ve Bruker'in intikam duygularını (Voronej Komitesi'nin broşürüne** ve nefret edilen "Iskra"da, nefret ettiği "düşmana", geçmişte yaşadığı bütün incinmeler için darbe vurma olanağını nihayet (nihayet!) bulabilen Martinov'in coşkusuna bakınız) görmemize yol açmıştır. Bu durum bize, "eski 'Iskra' yazı kurulunun yeniden oluşturulması"nın (Starover'in 3 Kasım 1903 tarihli ültimatomundan) "Iskra"nın sürekliliğini korumak için ne kadar gerekli olduğunu göstermiştir...

Aslında Parti Kongresi'nin (ve Partinin) sol ve sağ kanada, devrimci kanatla oportünist kanada bölünmesinin korkunç olan ve eleştirile-

---

* *Bkz. 70 No'lu not.*

** *Bkz. "Bütün Eserler" VI. Cilt, s. 430-432.*

cek bir yanı yoktur, hatta bu durum anormal bile değildir. Tersine Rus sosyal-demokrasisi (sadece Rus sosyal-demokrasisi değil) tarihin son on yılı, kaçınılmaz olarak ve amansız biçimde böyle bir bölünmeye yol açmıştır. Bölünmenin temelini, sağ kanadın son derece **küçük** yanlışlarının, (nispeten) son derece önemsiz görüş ayrılıklarının oluşturulması gerçeği (yüzeysel gözlemciler ve dar düşüncelilerde zülfüyare dokunan bu gerçek) **bir bütün olarak Partimiz için ileriye doğru atılmış büyük bir adım demekti.** Eskiden önemli sorunlarda, hatta bazen bölünmeyi haklı gösterecek sorunlarda görüş ayrılıklarına düştük; şimdi artık büyük ve önemli meselelerde anlaşmış bulunuyoruz; şimdi artık aramızda tartışılabilir ve tartışılması **gereken**, ama bunlardan ötürü bölünmenin (Plehanov yoldaşın daha sonra değineceğimiz ilginç yazısı "Ne Yapmalı"[100]da haklı olarak söylediği gibi) çocukca ve anlamsız olacağı **farklılıklar** var. Azınlığın, **Kongreden sonra girdiği anarşist tavırların** Partiyi neredeyse bölünmenin eşiğine getirdiği **bugün,** şöyle diyen çok bilmişlere rastlamak olanaklı: Kongrede Örgütleme Komitesi olayı gibi, "Yujni Raboçi" ya da "Raboçeye Dyelo" grubunun dağılması gibi tüzüğün 1. maddesi gibi, eski yazı kurulunun feshedilmesi vs. gibi önemsiz konular üzerinde mücadele etmenin yararı olmuş mudur? Böyle düşünenler parti meselelerine çevresel bakış açısını taşıyorlar: Parti içinde **farklılıkların** mücadelesi, bu mücadele anarşi ve bölünmeye yol açmadığı sürece, mücadele bütün yoldaşlar ve bütün parti üyelerinin ortak rızası **çerçevesinde** yürütüldüğü sürece **kaçınılmazdır ve gereklidir. Kongrede** sağ kanada karşı, Akimov ve Akselrod'a karşı, Martov ve Martinov'a karşı yürüttüğümüz mücadele **hiçbir şekilde bu çerçevenin dışına çıkmamıştır.** Bunu açıkça kanıtlayan iki olayı anımsamak yeterlidir: 1- Martinov ve Akimov yoldaş Kongreyi terkettiklerinde, **hepimiz** onlara "hakaret etme" düşüncesinden çok uzakta olduğumuzu belitmeye **hazırdık**; bu yoldaşlar açıklamaları yeterli

bularak kendi açıklamalarını geri çekmeye çağıran Troçki yoldaşın önergesini h e p i m i z (32 oyla) k a b u l e t t i k; 2- Merkez organlara seçim gündeme geldiğinde Kongrenin azınlık kanadının (oportünist kanadın) i k i m e r k e z i o r g a n d a a z ı n l ı ğ ı temsil etmelerini kabule hazırdık: Martov'un merkezi yayın organına, Popov'un Merkez Komiteye alınmasına hazırdık. Kongreden önce, iki üçlü kurul seçme kararı aldığımız için parti açısından başka türlü davranamazdık. **E ğ e r P a r t i K o n g r e s i n d e o r t a y a ç ı k a n f a r k l ı l ı k l a r b ü y ü k d e ğ i l s e**, bu farklılıkların mücadelesinden çıkardığımız **p r a t i k** sonuç da büyük değildir: Çıkardığımız bu sonuç **s a d e c e** her iki üçlü kurulda **p a r t i ç o ğ u n l u ğ u n u n** oylarının **ü ç t e i k i s i n e** sahip olmasını içermektedir.

Kongre azınlığının **m e r k e z i o r g a n l a r d a a z ı n l ı k t a o l m a y ı k a b u l e t m e m e s i**, sadece bu durum, önce yenilgiye uğramış olan aydınların "aciz sızlanmalarına", daha sonra da **a n a r ş i s t ç e s a f s a t a l a r a** ve davranışlara yol açmıştır.

Son olarak çizelgeye bir de merkezi organların bileşimi açısından bakmak istiyoruz. Seçimlerde farklı görüşler meselesinin **d ı ş ı n d a**, delegeler tarafından, şu ya da bu **k i ş i n i n u y g u n o l u p o l m a d ı ğ ı n ı n**, yeterli olup olmadığının dikkate alınması doğaldır. Azınlık bugün bu sorunları aynı kefeye koymayı pek seviyor. Ne var ki bu sorunların farklı sorunlar olduğu çok açıktır ve merkezi organa **i l k** üçlü kurulun seçilmesinin Martov ve Akselrod'un Martinov'la ittifakının hiç kimse tarafından öngörülemeyeceği bir zamanda, yani **K o n g r e d e n ö n c e** planlandığı gerçeğinden anlaşılmaktadır. Farklı sorular farklı biçimde yanıtlanmalıdır: Farklı görüşler sorununun yanıtı Kongre tutanaklarında, bütün hususlar üzerine **a ç ı k** tartışma ve oylamalarda aranmalıdır. **K i ş i l e r i n** yeterliliği sorunun **g i z l i o y l a m a y l a** halledilebileceği Kongrede herkes tarafından kararlaştırılmıştı. Neden bütün **K o n g r e o y b i r l i ğ i y l e** böyle bir karar almıştır? —

Bu öylesine esas bir mesele ki üzerinde durmak bile gereksiz. Ne var ki azınlık (seçimlerde uğradığı yenilgiden sonra) en esas meseleleri bile unutmaya başladı. Eski yazı kurulunu savunmak için yapılan hararetli, tutkulu, neredeyse sorumsuzluğa varan bir sürü konuşma duyduk, fakat altılı ve üçlü kurul uğruna yapılan mücadeleyle bağıntılı **Kongrede** beliren görüş farklılıklarına ilişkin **neredeyse hiç bir şey** duymadık. Her tarafta Merkez Komite'ye seçilen yoldaşların, yeteneksizlikleri, uygunsuzlukları, kötülükleri vs. Üzerine bir sürü söylenti duyuyoruz, fakat **Kongrede** farklı görüşlerin MK'da üstünlük sağlamak için yaptıkları mücadeleye ilişkin **neredeyse hiçbir şey** duymadık. Yoldaşların yetenekleri ve davranışları hakkında **Kongrenin** dışında söylentiler yaymanın yakışıksız ve uygunsuz olduğunu düşünüyorum (çünkü bu gibi durumların yüzde doksandokuzu sadece en yüksek parti organlarına açıklanabilecek örgütsel sırlardır). Mücadeleyi **Kongre dışında bu tür söylentiler** yardımıyla yürütmek bana göre **dedikoduculuk** yapmaktır. Bu söylentiler hakkında kamuoyuna verebileceğim tek yanıt Kongredeki mücadeleye işaret etmektir: Merkez Komite'nin küçük bir çoğunlukla seçildiğini söylüyorsunuz. Doğrudur. Ama bu küçük çoğunluk, Iskracı plânların uygulanması için kararlı bir biçimde, sadece sözde değil, eylemde mücadele edenlerden meydana gelmiştir. O nedenle bu çoğunluğun **moral** otoritesi, **şeklî** otoritesinden kıyaslanmayacak kadar yüksektir; "Iskra" **eğiliminin** sürekliliğini, şu ya da bu "Iskra" **çevresinin** sürekliliğinden daha üstün tutan bütün yoldaşlar için bu böyledir. "Iskra" politikasını uygulamak için şu ya da bu yoldaşın uygun olup olmadığı konusunda **karar verme yetkisine kim daha çok sahiptir:** Kongrede bu politikayı yürütenler mi, yoksa bir çok durumda bu politikaya karşı mücadele etmiş, her türlü geriliği, her türlü eski zırvalığı, her türlü kulüpçülüğü savunanlar mı?*

---

* *Buraya alınmamış olan o ve p bölümleri "Bütün Eserler" VI. Ciltte bulunmaktadır. s. 364-398.*

Q) YENİ "ISKRA". ÖRGÜTSEL SORUNLARDA OPORTÜNİZM

Yeni "Iskra"nın ilkesel tavrını incelemek için, Akselrod yoldaşın iki tefrikası hiç kuşkusuz temel alınmalıdır.* Onun özellikle hoşlandığı bazı sözcüklerin somut anlamını yukarıda ayrıntılı biçimde gösterdik,** ve şimdi bu somut anlamdan soyutlama yapmaya, "azınlığı" (şu ya da bu küçük ve dar kafalı her vesileyle) başka sloganlara değil de ille de bu slogana varmak zorunda bırakan düşünce silsilesinin içine girmeye gayret gösterip, bu sloganların ilkesel anlamını, kaynağından bağımsız, "kooptasyon"dan bağımsız olarak incelemek zorundayız. Bugünlerde uysallık içinde yaşıyoruz: Akselrod yoldaşa bir taviz verip, teorisini "ciddiye" alalım.

Akselrod yoldaşın temel tezi şudur ("Iskra" No: 57): "Hareketimiz baştan beri, bünyesinde iki karşıt eğilimi barındırmaktaydı, bunların antagonizması, bunların kendi öz gelişmesiyle daha da gelişecek ve orada yansımasını bulacaktı". Zira: "İlke olarak (Rusya'da) hareketin proleter hedefi, Batının sosyal-demokrasisininkiyle aynıdır". Fakat bizim ülkemizde işçi kitleleri üzerindeki etki, "onlara yabancı bir sosyal unsurdan", radikal aydınlardan kaynaklanmaktadır. Yani Akselrod yoldaş Partimiz içindeki proleter eğilimle radikal-aydın eğilim arasındaki antagonizmayı saptıyor.

Akselrod yoldaş bunda kesinlikle haklıdır. Böyle bir antagonizmanın varlığına (hem de sadece Rus Sosyal-Demokrat Partisinde değil) hiç kuşku yoktur. Dahası: Rusya'da da hareketimizin son on yılı içinde tamamen açığa çıkan bugünkü sosyal-demokrasinin bir devrimci (yani ortodoks) ve bir oportünist (revizyonist, bakanlıkçı, reformist) sosyal-demokrasiye bölünmesinin büyük ölçüde tam da bu antagonizmadan ileri geldiğini herkes bilmektedir. Ortodoks sosyal-demokrasinin

* *Bu tefrikalar "İki Yıl 'Iskra'" derlemesinde yayınlanmıştır, II. Bölüm, s. 122 ve sonrası (St. Petersburg 1906).—**Alm. Red.***

** *Bu "somut anlam", anlatımı bu baskıya alınmamış olan merkezi kurumların kişisel bileşimi üzerine Kongre sırasında ve sonrasında yürütülen mücadele ile ilgilidir.—**Alm. Red.***

tam da proleter eğilimleri, oportünist sosyal-demokrasinin ise demokrat aydınların eğilimlerini ifade ettiğini de herkes bilmektedir.

Fakat herkesçe bilinen bu olgunun eşiğine kadar gelince, Akselrod yoldaş korkuyla geri çekilmeye başlıyor. Bu bölünmenin genelde Rus sosyal-demokrasisinin tarihinde, özelde ise Kongremizde nasıl dile geldiğini tahlil etme yönünde en **u f a k b i r ç a b a g ö s t e r m i y o r** Akselrod yoldaş, tam da Kongre vesilesiyle yazıyor olmasına rağmen! Yeni "Iskra"nın tüm Yazı Kurulu gibi, Akselrod yoldaş da Kongre tutanaklarından **ö l ü m c ü l** bir korku duyduğunu gösteriyor. Yukarıda söylediklerimizden sonra bu bizi hiç şaşırtmamalıdır, fakat hareketimizdeki çeşitli eğilimleri güya araştırma iddiasında olan bir "teorisyen" için bu, **g e r ç e k l e r d e n k o r k m a n ı n** ilginç bir örneğidir. Akselrod yoldaş bu özelliği sayesinde hareketimizdeki eğilimler üzerine en yeni ve eksiksiz belgeleri bir kenara itip, kurtuluşu hoş düşler alanında aramaktadır.

> "Legal ya da yarı Marksizm, liberallerimize yazınsal bir kılavuz verdi" diyor. "Tarihin azizliği neden devrimci burjuva-demokrasisine ortodoks devrimci Marksizm okulundan bir kılavuz vermesin?"

Akselrod yoldaşın çok hoşuna giden bu düşe ilişkin sadece, zaman zaman görülen tarihin azizliğinin, bu tarihi tahlil etmeye girişen bir insanın **d ü ş ü n c e s i n d e k i b i r a z i z l i ğ i** mazur göstermediğini söyleyebiliriz. Yarı Marksizmin liderinin şahsındaki liberal görüldüğünde, onun "eğilimlerini" izlemek isteyen (**v e b u n u b e c e r e b i l e n**) kişiler, tarihin olası bir azizliğine değil, bu liderin psikoloji ve mantığındaki onlarca, yüzlerce örneğe, burjuva yazınında Marksizmin yansımasını açığa vuran edebi yapısının bütün özelliklerine dayandılar. Fakat "hareketimiz içindeki genel devrimci ve proleter eğilimleri" tahlil etmeye girişen Akselrod yoldaş, Partinin nefret ettiği ortodoks kanadından belirli temsilcilerde belli eğilimleri **b i r ş e y l e , h e r h a n g i b i r ş e y l e** gösterecek ve kanıtlayacak durumda olmadıysa, bununla kendisine sadece **r e s m i b i r z a v a l l ı l ı k b e l g e s i** çıkartmıştır. Eğer yapabileceği tek şey tarihin olası azizliklerine dayanmaksa, Akselrod yoldaşın davası son derece kötü durumda olsa gerek!

Akselrod yoldaşın —"Jakobenlerle" ilgili— öteki iması daha da öğreticidir. Akselrod yoldaş bugünkü sosyal-demokrasinin devrimci ve oportünist kamplara ayrılışının, uzun süreden bu yana —ve sadece Rusya'da değil— "Büyük Fransız Devrimi dönemiyle tarihsel analoji" yapılmasına vesile olduğunu bilmiyor olamaz. **Bugünkü sosyal-demokrasinin Jirondenlerinin** her zaman ve her yerde muhaliflerini karakterize etmek için "Jakobencilik", "Blanquizm" vs. gibi sözcüklere sığındığını Akselrod yoldaş bilmiyor olamaz. Biz Akselrod yoldaşın bu gerçek korkusunu taklit etmeyip, Kongre tutanaklarına bakmak istiyoruz: Belki de bu tutanaklarda, burada ele aldığımız eğilim ve analojilerin tahlili ve gözden geçirilmesi için malzeme vardır.

Birinci örnek. Kongrede program tartışması. (Martinov yoldaşla tamamen "hemfikir" olan) Akimov yoldaş şöyle diyor:

> "Politik iktidarın ele geçirilmesi üzerine (proletarya diktatörlüğü üzerine) paragraf, bütün öteki sosyal-demokrat programlarla karşılaştırıldığında, öyle formüle edilmiştir ki, Plehanov yoldaş tarafından sanki örgüt liderlerinin rolü, önderlik ettiği sınıfı geri plâna itmek ve örgütü sınıftan ayırmak gerektiği şeklinde yorumlanabilirdi ve gerçekten de böyle yorumlandı. O nedenle politik görevlerimizin formülasyonu, 'Halkın İradesi' Partisininkiyle tıpı tıpına aynıdır" (Tutanaklar, s. 124).

Akimov yoldaşı Plehanov yoldaş ve başka Iskracılar yanıtlar ve onu oportünizmle suçlarlar. Akselrod yoldaş, bu tartışmanın (tarihin fiktif azizliği olarak değil, gerçekte) sosyal-demokrasi içindeki **bugünkü Jakobenlerle** bugünkü **Jirondenler** arasındaki antagonizmayı gösterdiğini düşünmüyor mu? Akselrod yoldaş (işlediği hatalar sonucu) kendisini sosyal-demokrasinin **Jirondenleri** arasında bulduğu için Jakobenlerden söz etmeye başlamamış mıdır?

İkinci örnek. Posadovski yoldaş, "demokratik ilkelerin mutlak değeri" ile ilgili "temel sorunda" "ciddi görüş ayrılıkları"nın varlığı sorununu ortaya atar (s. 169). Plehanov'la birlikte Posadovski, demokratik ilkelerin mutlak değerini reddeder. "Merkez" ya da "bataklık" temsilcileri (Yegorov) ile anti-Iskracılar (Goldblatt) buna şiddetle itiraz

edip, Plehanov'u "burjuva *taktiklerini taklit etmek*"le suçlarlar (s. 170). **İşte Akselrod yoldaşın, ortodokslukla burjuva eğilimi arasındaki bağ düşüncesi budur**, şu farkla ki, Akselrod'un bu düşüncesi havada kalırken, Goldblatt'ta belli tartışmalarla bağlıdır. Bir kez daha soruyoruz: Akselrod yoldaş Kongremizdeki bu tartışmanın bugünkü sosyal-demokrasi içindeki Jakobenler ile Jirondenler arasındaki antagonizmayı **canlı biçimde** gösterdiğini düşünmüyor mu? Akselrod yoldaş kendini Jirondenler arasında bulduğu için Jakobenlere karşı feryat etmiyor mu?

Üçüncü örnek. Tüzüğün 1. maddesi üzerine tartışma. **"Hareketimiz içindeki proleter eğilimleri"** kim savunuyor, işçinin örgütten korkmadığını, proleterin anarşiye itibar etmediğini, "Örgütlenin!" çağrısını takdir ettiğini kim vurguluyor? Tamamen oportünizme batmış burjuva aydınlarına karşı kim uyarıda bulunuyor? **Sosyal-demokrasinin Jakobenleri!** Ya radikal aydınları Partiye sızdıranlar kim, profesörleri, öğrencileri, tek tek kişileri, radikal gençliği kim el üstünde tutuyor? **Jironden Liber'le birlikte Jironden Akselrod.**

Akselrod yoldaş, Kongremizde "Emeğin Kurtuluşu" grubunun çoğunluğuna karşı açıkça yaygınlaştırılan "sahte oportünizm suçlaması"na karşı kendisini son derece beceriksizce savunmaktadır! Jakobenlik, Blanquizm vs. üzerine eskimiş Bernsteincı melodiyi tekrar ederek kendisini savunurken suçlamaları teyit etmektedir! Parti Kongresinde yaptığı, tamamen onları savunan konuşmasını bastırabilmek için, radikal aydınlar tehlikesi üzerine bağırıp çağırmaktadır.

Jakobenlik vs. gibi "korkunç" sözcükler **oportünizmden** başka bir şey içermemektedir. Sınıf çıkarlarının **bilincine** varmış proletaryanın **örgütüne** kopmaz biçimde bağlı olan Jakoben — işte **devrimci sosyal-demokrat** budur. Profesörlerle öğrencilerin hasretini çeken, proletarya diktatörlüğünden korkan, demokratik taleplerin mutlak değerini el üstünde tutan — işte **oportünist** de budur. Bugün

politik mücadelenin komploculuğa kadar daraltılması düşüncesinin basında binlerce kez çürütüldüğü ve hayat tarafından reddedilerek bir kenara atıldığı, politik kitle ajitasyonunun büyük öneminin bıkkınlık verecek kadar çok ağızlara sakız edildiği bugün, ancak oportünistler gizli örgütlerde daha hâlâ bir tehlike görebilirler. Gizli örgütlerden, Blanquizmden korkunun gerçek temeli, pratik hareketin öne çıkan şu ya da bu özelliği değil (Bernstein ve yandaşları uzun zamandan beri böyle olduğunu boşuna kanıtlamaya çalışıyorlar), psikolojileri bugünkü sosyal-demokratlarda sık sık su yüzüne çıkan burjuva aydınların Jirondist korkaklığıdır. Hiçbir şey, yeni "Iskra"nın bizi, 40'lı ve 60'lı yılların gizli Fransız devrimcilerinin taktiklerine karşı uyarmak için giriştiği (yüzlerce kez söylenmiş) yeni bir söz söyleme çabasından daha gülünç değildir (No: 62, başmakale). "Iskra"nın gelecek sayısında, bugünkü sosyal-demokrasinin Jirondenleri bize büyük ihtimalle, işçi kitleleri arasında politik ajitasyonun önemini, Partinin sınıfı etkilemesinin temeli olarak bir işçi gazetesinin önemini çoktan bu yana ezbere bilen, kırklı yıllardan bir grup Fransız komplocuyu gösterecektir.

Yeni "Iskra"nın bilinen şeyleri yeni sözcüklerle tekrarlama ve herkesin bildiği gerçekleri sakız gibi çiğneme çabası bir tesadüf değil, Partimizin oportünist kanadına kapıldıktan sonra Akselrod ve Martov'un içinde bulundukları durumun kaçınılmaz sonucudur. İçinde bulunulan durum belli yükümlülükler getirir. Oportünist safsataları tekrar etmek zorunlu olur. Kongredeki mücadele açısından, Kongrede ortaya çıkan nüanslar ve gruplaşmalar açısından savunulamaz olan kendi pozisyonuna **uzak geçmişte** herhangi bir mazeret bulmak için **geriye bakmak** zorunlu olur. Jakobenlik ve Blanquizm üzerine Akimovcu derin düşüncelere Akselrod yoldaş, sadece "Ekonomistler"in değil, aynı zamanda "Politikacılar"ın da "tekyanlı" oldukları ve "duygularına kapıldıkları" vs. vs. gibi yine Akimovcu yakınmaları eklemiştir. İnsan, bütün bu tekyanlılık ve coşkunluğun üstünde olduğunu büyük bir kibirle iddia eden yeni "Iskra"da bu konu üzerine tumturaklı açıklamaları okuduğunda, şu soruyu soruyor şaşkınlıkla: Kimin portresini çiziyorlar, böyle konuşmaları nerede duydular? Rus sosyal-demokratlarının "Ekonomistler"le "Politikacı-

lar"a bölünmesinin çoktan geride kaldığını kim bilmiyor ki? Kongreden önceki son bir iki yılın "Iskra"larının sayfaları karıştırılsın, "Ekonomizm"e karşı mücadelenin giderek yavaşladığı ve nihayet 1902 yılında tamamen son bulduğu görülecektir; örneğin Temmuz 1903'te (No: 43) "Ekonomizm dönemi"nden "nihai olarak aşılmış" bir dönem olarak söz edildiği görülecektir: Ekonomizm "kesin olarak gömülmüş" ve politikacıların coşkunluğu açık bir atavizm olarak görülür. Peki, "Iskra"nın yeni Yazı Kurulu bu kesin olarak geride bırakılmış gruplaşmaya neden geri dönüyor? Kongrede Akimovlara karşı, iki yıl önce "Raboçeye Dyelo"da işledikleri hatalar nedeniyle mi mücadele ettik? Eğer böyle yapsaydık, tamamen budalalık etmiş olurduk. Fakat herkes böyle yapmadığımızı, Kongrede Akimovlara karşı eski hatalarından, "Raboçeye Dyelo"daki çoktan geride kalmış hatalarından dolayı değil, Kongredeki beyanatlarında ve oylamalarda yaptıkları **y e n i h a t a l a r d a n** dolayı mücadele ettiğimizi biliyor. Hangi hataların gerçekten aşıldığına, hangilerinin henüz yaşadığına ve tartışmayı gerektirdiğine "Raboçeye Dyelo"daki pozisyonlarına dayanarak değil, Kongredeki pozisyonlarına bakarak karar verdik. Kongre döneminde eski Ekonomistler ve Politikacılar bölünmesi artık yoktu, ama bir dizi sorun üzerine tartışmalarda ve oylamalarda ifadesini bulan ve sonunda Partinin "çoğunluk" ve "azınlık" olarak yeni bir bölünmesine yol açan çeşitli oportünist eğilimler hâlâ mevcuttu. Mesele, işte, yeni "Iskra" Yazı Kurulu'nun, kolayca anlaşılabilir nedenlerle, bu yeni bölünmenin Partimiz içindeki **b u g ü n k ü** oportünizmle bağıntısını gizlemeye çabalaması ve o nedenle de bu yeni bölünmeden eski bölünmeye geri dönmek zorunda olmasıdır. Yeni bölünmenin politik kaynağını açıklayabilecek durumda olmadıkları için (ya da uysallıklarından bu kaynağın üstünü örtmek* istedikleri için), çoktan aşılmış eski bölünme hakkında ağızlara sakız edilmiş şeyleri yeniden

---

* *Bkz. Plehanov'un Ekonomizm üzerine "Iskra" No: 53'teki makalesi. Bu makalenin alt başlığında besbelli küçük bir baskı hatası olmuştur. "İkinci Kongre Üzerine Düşünceler" yerine "**L i g a** Kongresi Üzerine" ya da "**K o o p t a s y o n** Üzerine" denmeliydi. Belirli koşullar altında kişisel hak iddialarında uysallık çok yerinde olabilirse de, Partiyi uğraştıran so-*

sakız gibi çiğnemek zorunda kalmışlardır. Yeni bölünmenin temelinde, örgütlenme ilkeleri (Tüzüğün 1. maddesi) etrafında bir tartışmayla başlayan ve anarşistlere yakışır bir "pratik"le son bulan **örgütsel** sorunlarda bir görüş ayrılığının yattığını herkes biliyor. Eski Ekonomistler ve Politikacılar bölünmesinin temelinde esas olarak **taktik** sorunlarda bir görüş ayrılığı yatıyordu.

Parti yaşamının karmaşık, gerçekten bugünün meselesi olan bu acil sorunlarından, yapay olarak ortaya çıkarılan çoktan çözülmüş sorunlara bu geri dönüşü yeni "Iskra", sadece kuyrukçuluk olarak adlandırılabilecek gülünç bir zekâ derinliğiyle haklı çıkarmaya çalışıyor. Akselrod yoldaşın hafif kalemi sayesinde yeni "Iskra"nın bütün makalelerinde, içeriğin biçimden önemli olduğu, program ve taktiğin örgütten önemli olduğu, "örgütün hayatiyetinin, hareketin içine taşıyacağı içeriğin kapsam ve önemine doğru orantılı" olduğu, merkeziyetçiliğin "kendi kendine yeten bir şey", "her şeyin kurtarıcısı bir tılsım" olmadığı derin "düşünce"si kırmızı bir şerit gibi geçmektedir. Büyük ve derin gerçekler! Gerçekten de program taktikten, taktik örgütten daha önemlidir. Alfabe etimolojiden, etimoloji sentakstan daha önemlidir — fakat sentaks sınavında sınıfta kalmış ve şimdi hava atıp, alt sınıfta kaldıklarıyla övünen insanlara ne demeli? Akselrod yoldaş ilkesel örgüt sorunlarını bir oportünist gibi değerlendirmiş (Tüzüğün 1. maddesi) ve örgüt içinde bir anarşist gibi davranmıştır (Liga Kongresi) — şimdi de sosyal-demokrasiyi derinleştiriyor: Kedi erişemediği ciğere mundar der! Örgüt nedir ki? — sadece bir biçim; merkeziyetçilik nedir? — bir tılsım değil herhalde; sentaks nedir? — etimolojiden daha az önemli birşeydir, sadece etimolojinin unsurlarının bağlantı biçimidir...

"Parti programını hazırlayarak", diye soruyor yeni "Iskra" Yazı Kurulu, muzaffer bir edayla, "Kongre'nin, Parti çalışmasının merkezileşmesi-

runların birbirine karıştırılması, ortodoksluktan oportünizme çark etmeye başlayan Martov ve Akselrod'un yeni hatası sorunu yerine, program ve taktiğin birçok sorununda oportünizmden ortodoksluğa çark etmeye bugün belki de hazır olan Martinov ve Akimov'un (şimdi yeni "Iskra" dışında hiç kimsenin anımsamadığı) eski hatası sorununun geçirilmesi (darkafalı bakış açısından değil, Parti bakış açısından) o kadar çok gayri caizdir.

ni, ne kadar mükemmel olursa olsun Tüzüğün kabul edilmesinden çok daha fazla ilerlettiğini söylediğimizde, Aleksandrov yoldaş bize katılmaz mı?" (No: 56, Ek.)

Bu klasik ifadenin, Kriçevski yoldaşın, tıpkı insanlık gibi sosyal-demokrasinin de önüne daima, sadece gerçekleştirebileceği görevler koyduğu yolundaki ünlü lafzı kadar geniş ve sağlam bir tarihsel üne ulaşması umulur. Yeni "Iskra"nın bu derin zekâsı kesinlikle aynı harçtandır. Kriçevski yoldaşın bu tumturaklı sözü neden alay konusu olmuştu? Çünkü o, bir kısım sosyal-demokratın taktik sorunlarındaki hatasını, politik görevleri doğru koymadaki yeteneksizliğini, felsefe diye yutturmaya çalıştığı basmakalıp bir ifadeyle haklı göstermeye çalışmıştı. Yeni "Iskra" da örgütsel sorunlarda bir kısım sosyal-demokratın hatasını ve belli yoldaşların kendilerini anarşist lafazanlığa sürükleyen aydın tutarsızlığını aynı biçimde, programın tüzükten daha önemli olduğu, program sorunlarının örgüt sorunlarından daha önemli olduğu basmakalıp sözleriyle haklı çıkarmıştır! Bu kuyrukçuluk değil mi? Bu, sınıfta kalmakla övünmek demek değil mi?

Programın kabul edilmesi, Parti çalışmasının merkezileşmesini Tüzüğün kabul edilmesinden daha çok ilerletmiştir. Felsefe diye yutturulmak istenen bu eskimiş iddia nasıl da sosyal-demokrasiden çok burjuva dekadanlığına çok daha yakın olan radikal entelektüelizm kokuyor! Bu ünlü safsatada merkeziyetçilik sözü tamamen **s e m b o l i k** bir anlamda kullanılmaktadır. Bu tumturaklı sözlerin yazarları düşünemiyorlarsa ya da düşünmek istemiyorlarsa, o zaman hiç olmazsa programın Bundcularla birlikte kabul edilmesinin, sadece ortak çalışmanın merkezileşmesine yol açmamakla kalmadığı, aynı zamanda bizi bir bölünmeden bile korumadığı basit gerçeğini anımsasınlar. Program sorunlarında ve taktik sorunlarında birlik, Partinin birleşmesi için, Parti çalışmasının merkezileşmesi için gerekli fakat henüz yeterli bir koşul değildir (aman tanrım! bütün kavramların birbirine karıştığı bugün, herkesin bildiği hangi gerçekleri yeniden tekrar etmek zorunda kalıyoruz!). Bu birleşme için bir de örgütün birliğine gerek vardır; bu birlik, bir aile çevresi çerçevesinden az çok çıkmış bir Partide, saptanmış bir tüzük olmadan, azınlık çoğunluğa tabi

olmadan, parça bütüne bağlı olmadan düşünülemez. Program ve taktiğin temel sorunlarında birliğimiz olmadığı sürece, bir dağınıklık ve çevrecilik döneminde yaşadığımızı da açıkça söylüyorduk; birleşmeden önce, aramızdaki ayrılıkları belirlememiz gerektiğini açıkça ifade ediyorduk; ortak bir örgüt biçiminden değil, bilakis sadece program ve taktik alanında oportünizme karşı mücadelenin yeni (o zamanlar gerçekten yeni) sorunlarından söz ediyorduk. Şimdi bu mücadele artık herkesin kabul ettiği gibi, Parti programı ve taktik sorunlar üzerine Parti kararlarında ifadesini bulan yeterli bir birlik sağladı; artık ikinci adımı atmak zorundaydık ve herkesin rızasıyla bu adımı attık: **y e k p a r e,** bütün çevreleri bir bütün halinde bir araya getiren bir örgüt biçimi hazırladık. Şimdi bu biçimler yarı yarıya yıkıldı ve geriye, anarşistçe davranışa, anarşist lafazanlıklara, Parti Yazı Kurulu oluşturmak yerine bir çevreyi yeniden kurmaya geri çekildik ve şimdi bu geri adım, alfabenin, edebi konuşmayı sentakstan daha çok ilerlettiğiyle haklı çıkarılmaktadır.

Üç yıl önce taktik sorunlarda serpilip gelişen kuyrukçuluk felsefesi, bugün örgütsel sorunlara uygulanması içinde yeniden canlanmaktadır. Yeni Yazı Kurulu'nun şu düşüncesine bir bakın.

> "Sosyal-demokrat mücadele çizgisi", diyor Akselrod yoldaş, "Parti içinde sadece ideolojik mücadeleyle değil, aynı zamanda belirli örgüt biçimleriyle de yürütülmelidir".

Yazı Kurulu bize şu dersi veriyor:

> "İdeolojik mücadele ile örgüt biçimlerinin bu karşı karşıya konması hiç fena değil. İdeolojik mücadele bir süreçtir, örgüt biçimleri ise sadece... hareket halinde bulunan, gelişen içeriği, gelişen Parti çalışmasını kaplayacak olan biçimlerdir (vallahi, kelimesi kelimesine böyle deniyor No. 56, Ek, s. 4, birinci sütun, altta!)".

Bu tam da, kurşun kurşundur, bomba da bomba fıkrasına benziyor. İdeolojik mücadele bir süreçtir, örgüt biçimleri ise sadece içeriği kaplayan biçimlerdir! Mesele şudur: İdeolojik mücadelemiz **d a h a ü s t** biçimlere, herkes için bağlayıcı olan Parti örgütü biçimlerine mi, yoksa eski dağınıklık ve çevrecilik biçimlerine mi bürünecektir? Üst biçimlerden daha ilkel biçimlere geri çekildik ve bu da ideolojik

mücadelenin bir süreç, biçimlerin ise sadece biçim olmasıyla haklı çıkarılmaktadır. Bir zamanlar Kriçevski yoldaş da bizi "plân olarak taktik"ten "süreç olarak taktik"e geri çekmişti.

Yeni "Iskra"nın, güya biçimden hareketle içeriği unutmayı becerenlere karşı çıkardığı "proletaryanın kendi kendini eğitmesi"ne ilişkin iddialı safsataları değerlendirilsin (No. 58, başyazı). Bu Akimovculuğun ikinci baskısı değil mi? Birinci baskı, sosyal-demokrat aydınların belli bir kesiminin taktik görevlerin koyulmasındaki geriliğini, "proleter mücadelenin" "derin" içeriğine, proletaryanın kendi kendisini eğitmesine işaret ederek haklı çıkarmaya çalışmaktaydı. Akimovculuğun ikinci baskısı, sosyal-demokrat aydınların belli bir kesiminin örgüt teorisi ve pratiği sorunlarındaki geriliğini, örgütün sadece bir biçim olduğu ve asıl önemli olanın proletaryanın kendi kendini eğitmesi olduğu yönündeki aynı derecede derin düşüncelerle haklı çıkarıyor. Proletarya ne örgütten, ne de disiplinden korkar, küçük kardeş için kaygılanan beyler! Proletarya, örgüte girmek istemeyen profesör bayların ve öğrencilerin, örgüt denetimi altında yaptıkları çalışma nedeniyle Parti üyesi olarak tanınmasını savunmayacaktır. Proletarya tüm hayatı tarafından, bir örgüt için birçok aydından çok daha radikal eğitilmektedir. Program ve taktiğimizi birazcık da olsa benimsemiş proletarya, örgüt sorunlarında geriliği, biçimin içerikten daha az önemli olduğunu söyleyerek haklı çıkarmak istemeyecektir. Partimizde, örgüt ve disiplin ruhuyla, anarşist safsataları küçümseme ve düşmanlık besleme ruhuyla **kendi kendini eğitmeye** proletaryanın değil, **bazı aydınların** gereksinimi vardır. İkinci baskı Akimovlar, örgüt için yeterince hazır olmadığını söyleyerek proletaryaya iftira ediyorlar, birinci baskı Akimovlar da politik mücadele için yeterince hazır olmadığını söyleyerek proletaryaya iftira ediyorlardı. Bilinçli bir sosyal-demokrat olmuş ve kendisini Parti üyesi olarak hisseden bir proleter, örgüt sorunlarında kuyrukçuluğu, taktik sorunlarda kuyrukçuluğu reddettiği o aynı horgörüyle reddedecektir.

Son olarak, yeni "Iskra"nın "pratikçi"sinin derin zekâsına bakalım.

> "Devrimcilerin **faaliyetini** (meseleye derinlik kazandıran bir vurgu) birleştiren ve merkezileştiren doğru anlaşılmış bir merkeziyetçi

'mücadele örgütü' fikri", diyor o, "elbette ancak böyle bir faaliyet varsa hayata geçirilebilir" (ne kadar yeni, ne kadar zekice); "örgütün kendisi ise bir biçim olarak" (bak hele!) "ancak içeriği olan devrimci çalışmanın büyümesiyle **e ş z a m a n l ı** (bütün italikler yazara aittir) olarak büyüyebilir" (No: 57).

Yine, cenaze alayı geçerken, taşıyamayacak kadar çok taşıyacak şeyiniz olsun! diyen halk masalının kahramanını anımsatmıyor mu?* Eminim, Partimizde, faaliyetimizin tam da biçiminin (yani örgütün), çok uzun zamandan bu yana içeriğin gerisinde kaldığını, hem de korkunç biçimde gerisinde kaldığını, geride kalmış insanlara uygun adım yürüyün, acele etmeyin yaygarasının sadece Parti ahmaklarına yakışır olduğunu anlamayacak tek gerçek (tırnak içine alınmayan) pratikçi yoktur. Örneğin Partimiz, Bund'la karşılaştırılmaya çalışılsın. Partimizin çalışmasının **i ç e r i ğ i n i n**** Bund'un çalışmasının içeriğinden çok daha zengin, daha çok yönlü, kapsamlı ve derin olduğuna en ufak kuşku yoktur. Teorik canlılığımız daha büyük, programımız daha gelişkin, işçi kitleleri üzerindeki (ve sadece örgütlü zanaatkârlar üzerindeki değil) etkimiz daha kapsamlı ve derin, ajitasyon ve propagandamız daha çok yönlü, ileri ve orta işçiler arasındaki politik çalışmamızın nabzı daha canlı, gösterilerde ve genel grevlerdeki **h a l k** hareketleri daha güçlü, proleter olmayan katmanlar arasındaki faaliyet daha enerjiktir. Peki ya "biçim"? Çalışmamızın "biçim"i, Bund'unkiyle karşılaştırıldığında, göze batacak kadar, Partisinin meseleleri karşısında kayıtsız kalmayan herkesin yüzünü kızartacak kadar, affedilmez bi-

* *Lenin burada "Ahmak Hans" adlı halk hikâyesini kastetmektedir (İvan Duraçok). Annesi Hans'a nazik olmayı, örneğin mahsulünü kaldırıp ambara taşıyan köylüye, taşıyamayacak kadar çok taşıyacak şeyiniz olsun dileğinde bulunmayı öğretir. Fakat Hans bu öğrendiğini bir cenaze alayına söyler.* ***—Alm. Red.***

** *Kongre'de Parti çalışmamızın* ***i ç e r i ğ i n i n*** *(programda vs.) ancak* ***b i r m ü c a d e l e*** *pahasına devrimci sosyal-demokrasi anlayışı doğrultusunda saptanabildiğini, "azınlık"ımız içindeki temsilcileri sayısal olarak üstün olan aynı anti-Iskracılara ve aynı "bataklık"a karşı bir mücadele pahasına saptanabildiğini bir yana bırakıyorum.*

çimde geri kalmıştır. Çalışmanın içeriğine kıyasla çalışmanın örgütlenmesindeki gerilik — işte bamtelimiz budur, ve bu, Kongreden çok önce, Örgütleme Komitesinin oluşturulmasından önce de bamtelimizdi. Biçimin az gelişmişliği ve dayanıksızlığı, içeriğin gelişmesi doğrultusunda ciddi adımlar atmayı da olanaksız kılıyor, utanılacak bir durgunluğa yol açıyor, güçlerin israfına, söz ile eylem arasında uyumsuzluğa neden oluyor. Bu uyumsuzluktan herkes korkunç dert çekiyor — ve Akselrod'la yeni "Iskra"nın "pratikçi"leri ise kalkıp derin fikirli vaazlar veriyorlar: biçim doğal bir şekilde ancak içerikle eşzamanlı büyümelidir!

İşte örgüt sorununda (Tüzüğün 1. maddesi) küçük bir hata, saçmalık **derinleştirilmek** ve oportünist safsatalar felsefi olarak gerekçelendirilmek istendiğinde buraya varmaktadır. Ağır adımlarla, ürkek zikzaklar çizerek* — biz bu tarzı taktik sorunlara uygulanması içinde çok dinledik; bugün de örgüt sorunlarına uygulanması içinde dinliyoruz. **Örgüt sorunlarında kuyrukçuluk, anarşist bireyci** (ilk başta belki de tesadüfi) anarşist sapmalarını bir **düşünceler sistemi** katına, özel **ilkesel bir görüş ayrılığı** katına yükselttiğinde, onun psikolojisinin doğal ve kaçınılmaz ürünüdür. Liga Kongresi'nde bu anarşizmin başlangıcını gördük, yeni "Iskra"da ise bunu bir görüşler sistemi katına çıkarma çabalarını görüyoruz. Bu çabalar, daha Kongrede ifade edilen, sosyal-demokrasiye katılan burjuva aydınıyla, sınıf çıkarlarının bilincine varmış proleterin bakış açılarının değişikliği argümanını tuhaf bir şekilde doğrulamaktadır. Örneğin, yeni "Iskra"nın ne kadar derin fikirli olduğunu gördüğümüz "pratikçi"si, beni, Partiyi bir direktör, yani Merkez Komitesi tarafından yönetilen "devasa bir fabrika olarak" düşündüğüm için suçluyor (No. 57, Ek). "Pratikçi", kullandığı korkunç sözcüğün, proleter örgütün ne pratiğini ne de teorisini bilen burjuva aydının psikolojisini derhal ele verdiğinin farkında değil. Tam da, bazılarına umacı gibi

---

* *Haydi Barikatlara! adlı devrimci marş üstüne parodi. Bu parodi Ekonomistlerin temkinli politikalarını alaya almaktaydı.* ***—Alm. Red.***

gelen fabrika, proletaryayı birleştiren ve disipline eden, ona örgütlenmeyi öğreten, onu emekçi ve sömürülen halkın tüm diğer katmanlarının başına yerleştiren kapitalist işbirliğinin en yüksek biçimidir. Tam da kapitalizm tarafından eğitilen proletaryanın ideolojisi olarak Marksizm, istikrarsız aydınlara, fabrikanın sömürücü yanı (açlıktan ölme korkusu üzerine kurulu disiplin) ile örgütleyici yanı (ortak, teknik olarak gelişmiş üretim koşulları tarafından birleştirilen emek üzerine kurulmuş disiplin) arasındaki farkı görmelerini öğretmiştir, öğretmektedir. Burjuva aydının zor kavradığı disiplin ve örgütü, proletarya, kendisi için "okul" olan tam da bu fabrika sayesinde özellikle kolay benimser. Bu okuldan duyulan ölümcül korku, onun örgütleyici öneminin hiçbir şekilde kavranmaması, işte küçük-burjuva varlık koşullarını yansıtan ve Alman sosyal-demokratlarının soylu anarşizmi, yani "soylu" bey anarşizmi olarak adlandırdıkları, benim aristokratik anarşizm diyebileceğim her türlü anarşizmi yaratan düşünme yöntemleri için karakteristiktir. Bu soylu anarşizmi, özellikle Rus nihilistine özgüdür. O, Parti örgütünü devasa bir "fabrika" olarak görür, parçanın bütüne, azınlığın çoğunluğa tabi olması ise onun için "kölelik"tir (bkz. Akselrod'un tefrikaları), merkezi bir organın yönetimi altında işbölümü, insanların "çark ve vidacıklara" dönüştürülmesi üzerine trajikomik bir yaygaraya yol açar (bu arada editörlerin çalışma arkadaşlarına dönüşmesi ise bu dönüşümün özellikle ölümcül bir türü olarak görülür), Partinin örgüt tüzüğünden söz etmek, küçümseyici bir yüz ifadesine ve ("formalistler"e karşı yönelen) küçümseyici bir tavırla, hiç tüzüksüz de edilebileceğini söylemesine neden olur.

İnanılmaz ama gerçek: "Iskra" No. 58'de Martov yoldaş bana, tam da böyle yüksek duygular uyandıran bir biçimde hitap etmekte, bu arada daha inandırıcı olabilmek için benim kaleme aldığım "Bir Yoldaşa Mektup"tan[101] alıntılar yapmaktadır. Artık bir Partinin var olduğu bir dönemde, dağınıklık döneminden, çevre döneminden örnekler vererek çevreciliğin ve anarşinin korunması ve övülmesini **haklı göstermek**, "soylu anarşizmi" değil midir, kuyrukçuluk değil midir?

Daha önce neden tüzüğe gereksinim duymuyorduk? Çünkü Parti, örgütsel bir bağla birbirine bağlı olmayan tek tek çevrelerden oluşu-

yordu. Bir çevreden ötekine geçiş, bütünün belirli bir biçim içinde ifade edilmiş olan iradesiyle hiçbir ortak yanı olmayan şu ya da bu bireyin "iyi niyeti"nin meselesiydi. Çevre içindeki ihtilaflı sorunlar tüzüğe göre değil, **"mücadeleyle ya da ayrılma tehdidiyle"** çözülürdü: "Bir Yoldaşa Mektup"umda* bunları söylemiş ve genelde bir dizi çevrenin, özelde ise kendi altılı Yazı Kurulu'muzun deneyimlerine dayanmıştım. Çevreler döneminde böyle bir olay doğaldı ve kaçınılmazdı, ama bunu övmek, bunu bir ideal olarak görmek kimsenin aklından geçmemişti, herkes bu dağınıklıktan şikayet ediyor, zorluk çekiyor ve dağınık çevrelerin sağlam bir biçime sahip Parti örgütü içinde bir bütün halinde kaynaşmasını özlüyordu. Ve bu kaynaşmanın gerçekleştiği bugün, bizi yeniden geri çekiyorlar, önümüze —en yüksek örgüt anlayışı olarak— anarşist bir safsatayı koyuyorlar! Oblomovcu aile çevresinin rahat pijamasına ve terliklerine alışmış insanlara, resmi tüzük dar, sınırlı, eziyetli, kaba, bürokratik, köleleştirici, özgür ideolojik mücadele "süreci"ni daraltıcı gelmektedir. Soylu anarşizmi, resmi tüzüğün tam da bu dar çevre bağlarının yerine geniş Parti bağlarını koymak amacıyla gerekli olduğunu anlamıyor. Çevre içindeki ya da çevreler arasındaki bağı sıkı bir biçime sokmak olanaksızdı, zaten buna gerek de yoktu, çünkü bu bağ dostluk ilişkileriyle ya da kimsenin hesap vermek zorunda olmadığı ve motivasyonu bulunmayan bir "güven"le korunmaktaydı. Bir Parti içindeki bağ, ne birine, ne de ötekine dayanamaz ve dayanmamalıdır; bunun temelinde **resmi**, (disiplinsiz aydının bakış açısından) "bürokratik" tarzda kaleme alınmış bir tüzük bulunmalıdır. Ancak Tüzüğe sıkı sıkıya bağlı kalmak, bizi çevre kibrinden, çevre kaprislerinden, "özgür ideolojik mücadele süreci" denen boğuşmanın çevre yöntemlerinden koruyabilir.

Yeni "Iskra"nın Yazı Kurulu, öğretici bir edayla "güvenin çetin bir şey olduğu"nu, "ne yüreklere ne de beyinlere zorla sokulamayacağı"nı söyleyerek Aleksandrov'a karşı koz kullanıyorlar (No. 56, Ek). Yazı Kurulu tam da bu güven kategorisinin, **çıplak** güvenin bu kadar

* *Bkz. "Bütün Eserler", Cilt V, s. 271.—**Alm. Red.***

çok vurgulanmasının, soylu anarşizmini ve örgütsel kuyrukçuluğu ele verdiğini anlamıyor. Ben sadece bir çevrenin, Yazı Kurulu'nun ya da "Iskra" örgütünün üyesiyken, eğer X ile çalışmak istemiyorsam, kendimi haklı çıkarmak için sadece güvensizliğimi ifade etmekle yetiniyordum ve bu güvensizliği gerekçelendirme ya da bunun hesabını verme yükümlülüğüm yoktu. Fakat şimdi, Parti üyesi olduktan sonra, sadece belirsiz güvensizliğime dayanmaya **hakkım yok**, çünkü böyle bir hak, her türlü ahmaklığa, eski çevreciliğin kendini beğenmişliğine bütün kapıları açacaktır; "güvenimi" ya da "güvensizliğimi" resmi argümanlarla gerekçelendirmek, yani programımızın, taktiğimizin, tüzüğümüzün resmen saptanmış maddelerine işaret etmekle yükümlüyüm; keyfi bir "güven" ya da "güvensizlik"le yetinmemekle **yükümlüyüm**, bilakis bütün kararlarım hakkında, genel olarak bir parçada alınan bütün kararlar hakkında, bütün Parti önünde **hesap verilmesi gerektiğini** tanımak zorundayım; "güvensizliğimi" ifade etmek, bu güvensizlikten kaynaklanan görüşlerimi ve isteklerimi kabul ettirmek için, **resmen emredilen** yolu tutmakla yükümlüyüm. Artık keyfi "güven" **çevreci** bakış açısından, bu yöntemler sayesinde güvenin ifade edilebileceği ve **sınanabileceği** resmen emredilen yöntemlere uymayı talep eden **Parti** bakış açısına yükseldik, ama Yazı Kurulu bizi yine geri çekiyor ve kuyrukçuluğunu yeni örgütsel anlayışlar olarak adlandırıyor!

Sözümona Parti Yazı Kurulu'muzun, Yazı Kurulu'nda temsilcilik talep edebilecek yazar gruplarını nasıl değerlendirdiğine bakalım. "Öfkeye kapılmayacağız, disiplin üzerine yaygara koparmayacağız" diye ders veriyor bize, her zaman her türlü disipline tepeden bakmış olan soylu anarşistler. Eğer yararlı bir grupsa "anlaşırız" (aynen böyle!) ya da taleplerine gülüp geçeriz.

Tanrım, kaba "fabrika" formalizmine karşı çıkarılan ne yüce bir âlicenaplık bu! Gerçekte ise karşımızda, kendisinin bir Parti organı değil de, eski bir çevrenin kırık dökük parçaları olduğunu hisseden Yazı Kurulu tarafından Partinin önüne koyulan çevre anlayışının yeni cila vurulmuş bir ifade tarzı durmaktadır. Bu tutumun özündeki yanlışlık,

kaçınılmaz olarak, ikiyüzlüce eskimiş ilân edilen dağınıklığı sosyal-demokrat örgütlenme **ilkesi** katına çıkaran **anarşist** fikir derinliğine götürmektedir. En alt ve en üst Parti kurulları ve mercileri arasında her türlü hiyerarşi gereksizdir — soylu anarşistlerin gözünde bu, bürokratikçe makamlar, daireler vs. uydurmaktır (bkz. Akselrod'un tefrikası); parçanın bütüne tabi olması, "anlaşma" ya da sınırlamalar için "resmi-bürokratik" **Parti** yöntemleri saptanması gereksizdir — bırakalım eski çevre dalaşı, "gerçek sosyal-demokrat" örgütlenme yöntemleri üzerine tumturaklı sözlerle kutsansın.

"Fabrika" okulundan geçmiş proleter, burada anarşist bireyciliğe bir ders verebilir, vermelidir. Sınıf bilinçli işçi, aydınlardan çekindiği bebeklik dönemini çoktan geride bırakmıştır. Sınıf bilinçli işçi, sosyal-demokrat aydınlarda bulduğu zengin bilgi hazinesini, politik bakış açısının genişliğini takdir etmektedir. Fakat ülkemizde **gerçek** bir Parti oluştuğu ölçüde, sınıf bilinçli işçi, proleter ordunun bir neferinin psikolojisini, anarşist safsatalarla bilgiçlik taslayan burjuva aydınının psikolojisinden ayırt etmeyi öğrenmek zorundadır; sınıf bilinçli işçi, bir Parti üyesinin yükümlülüklerinin yerine getirilmesini sadece sade üyelerden değil, aynı zamanda "tepedekiler"den de **talep etmeyi** öğrenmek zorundadır; örgütsel sorunlardaki kuyrukçuluğu, geçmiş yıllarda taktik sorunlarında karşılaştığı kuyrukçuluğa karşı sergilediği aynı küçümsemeyle karşılamayı öğrenmek zorundadır.

Yeni "Iskra"nın örgütsel sorunlardaki tutumunun son karakteristik özelliği, Jirondizm ve soylu anarşizmiyle kopmaz bir bağ içindedir: merkeziyetçiliğe karşı **özerkliğin** savunulması. İşte bürokratizm ve otokratizm üzerine bunca feryadın, "Iskracı olmayanların" (bunlar Kongrede özerkliği savunmuşlardır) "haketmedikleri biçimde hiçe sayılması" üzerine bunca hayıflanmanın, "mutlak itaat" talep edilmesi üzerine bunca gülünç yaygaranın, "pompadorluk" üzerine bunca yakınmanın vs. ilkesel anlamı* (eğer varsa tabii) budur. Her partinin oportünist kanadı, her zaman her türlü geriliği, programatik, taktik ve

* *Bütün paragrafta olduğu gibi, burada da bu feryatların "kooptasyon" için olduğunu bir yana bırakıyorum.*

örgütsel her türlü geriliği savunur ve mazur gösterir. Yeni "Iskra"nın örgütsel geriliği (kuyrukçuluğu) savunması, **ö z e r k l i ğ i n** savunulmasıyla sıkı bir ilişki içindedir. Ne var ki özerklik, eski "Iskra"nın üç yıl boyunca yürüttüğü propagandayla genelde öylesine büyük bir itibar kaybına uğramıştır ki, yeni "Iskra" özerkliği açıkça savunmaktan **h â l â** utanıyor. Merkeziyetçiliğe sempati duyduğuna bizi hâlâ temin ediyor, fakat bunun ispatı, sadece, merkeziyetçilik sözcüğünün siyah harflerle yazılması. Gerçekte yeni "Iskra"nın sahte merkeziyetçiliğinin "gerçek sosyal-demokrat" (anarşist değil mi?) "ilkeleri"nin en hafif eleştirisi, her adımda özerklik bakış açısını açığa çıkarmaktadır. Akselrod ve Martov'un örgütsel sorunlarda Akimov'a yöneldikleri şimdi herkesçe açık değil mi? "Iskracı olmayanların haketmedikleri biçimde hiçe sayıldıkları" yönündeki manidar sözleriyle bunu bizzat kendileri resmen kabul etmiş olmadılar mı? Kongremizde Akimov ve yandaşlarının savundukları özerklik değil miydi?

Martov ve Akselrod'un Liga Kongresi'nde, parçanın bütüne tabi olması gerekmediğini, parçanın bütünle ilişkilerini tespit ve tayinde özerk olduğunu, bu ilişkileri formüle eden Yurtdışı Ligası tüzüğünün, Parti çoğunluğunun iradesine karşı, Parti yönetiminin iradesine karşı yürürlüğe girebileceğini kanıtlamak için gülünç bir gayret sarfederken savundukları (eğer anarşizm değilse) tam da özerklikti. Şimdi Martov yoldaşın yeni "Iskra" (No. 60) sayfalarında, yerel komite üyelerinin Merkez Komitesi tarafından atanması sorununda açıkça savunduğu şey de özerkliktir. Martov yoldaşın Liga Kongresi'nde ve şimdi de yeni "Iskra"da özerkliği savunmak için başvurduğu çocukça safsatalardan söz etmek istemiyorum;* benim için önemli olan, örgütsel sorunlarda oportünizme özgü ilkesel bir özellik olarak **m e r k e z i y e t ç i l i ğ e k a r ş ı ö z e r k l i ğ i s a v u n m a** kuşku götürmez eğilimini saptamaktır.

* *Martov yoldaş Tüzüğün çeşitli maddelerini incelerken, tam da parçayla bütünün ilişkilerini ele alan maddeyi* ***a t l a m ı ş t ı r:*** *Merkez Komitesi "Parti güçlerini dağıtır" (madde 6). Yoldaşları bir komiteden ötekine atamadan güçleri dağıtmak olanaklı mı? Böylesine basit gerçekler üzerinde durmak gerçekten can sıkıcı.*

Bürokrasi kavramını **t a h l i l e t m e k** için yapılan tek girişim, yeni "Iskra"da (No. 53) "resmi-**d e m o k r a t i k** ilke" (italikler yazarın) ile "resmi-**b ü r o k r a t i k** ilke"nin karşılaştırılmasıdır. Bu karşılaştırma (ne yazık ki Iskracı olmayanlara ilişkin söylenenler gibi geliştirilmemiş ve tartışılmamıştır) bir nebze doğruluk payı içermektedir. Bürokratizme karşı* demokratizm, yani merkeziyetçiliğe karşı özerklik: işte bu, devrimci sosyal-demokratların örgütsel ilkesine karşı oportünist sosyal-demokratların örgütsel ilkesidir. Oportünistlerin ilkesi, aşağıdan yukarıya doğru örgütlenme çabasını içerir, o nedenle de mümkün olan her yerde ve mümkün olduğunca (akıllı olmaktan çok gayretkeş olan kişilerde) anarşizme kadar varan özerkliği, "demokratizm"i savunur. Devrimci sosyal-demokrasinin örgütsel ilkesi, yukarıdan aşağıya bir çizgi izler, o nedenle de parçaya karşı merkezi organların hak ve yetkilerinin genişletilmesini savunur. Dağınıklık ve çevrecilik döneminde, devrimci sosyal-demokrasinin kendisine örgütsel hareket noktası olarak almaya çalıştığı bu en yüksek organ, kaçınılmaz olarak bu çevrelerden biriydi, faaliyeti ve devrimci tutarlılığı sonucunda en büyük etkinliği kazanmış olan çevreydi (bizim örneğimizde "Iskra" örgütüydü). Gerçek Parti birliğinin yeniden kurulduğu ve eski çevrelerin bu birlik içinde çözülüp gittiği dönemde, en yüksek organ mutlaka **P a r t i K o n g r e s i d i r ,** Partinin en yüksek organıdır. Parti Kongresi olanaklar ölçüsünde aktif örgütlerin bütün temsilcilerini birleştirir, merkezi organları atar (bu organların bileşimi Partinin geri unsurlarından çok ileri unsurlarını, Partinin oportünist kanadından çok devrimci kanadını hoşnut kılar) ve gelecek Kongreye kadar bu organları en yüksek Parti organları durumuna getirir. En azından Avrupa sosyal-demokrasilerinde bu böyledir, anarşistlerin prensip olarak nefret ettikleri bu alışkanlık, zorluk, mücadele ve gürültü patırtı içinde de olsa, yavaş yavaş Asya sosyal-demokrasileri arasında da yayılmaktadır.

İşaret ettiğim örgütsel sorunlardaki oportünizmin ilkesel çizgilerinin (özerklik, soylu ya da aydın anarşizmi, kuyrukçuluk ve Jiron-

---

* *Versus = gegenüber* —***Red.***

dizm), uygun değişikliklerle, devrimci ve oportünist kanatlara bölünmüş dünyanın bütün sosyal-demokrat partilerinde (ve hangi partide bu bölünme yok ki?) görüldüğünü saptamak son derece ilginçtir. Son zamanlarda bu tam da Alman Sosyal-Demokrat Partisi'nin Saksonya'da 20. seçim bölgesinde yenilgiye uğraması (Göhre olayı* diye bilinir) Parti örgütü **i l k e l e r i n i** yeniden gündeme getirdiğinde, çok açık bir şekilde gün yüzüne çıkmıştır. Bu olay nedeniyle sorunun ilkesel düzeyde ortaya konmasına Alman oportünistlerinin büyük gayreti yol açmıştır. Göhre'nin (eski bir rahip, "Fabrika İşçiliğinde Üç Ay" adlı oldukça tanınmış kitabın yazarı, ve Dresden Kongresi'nin[102] "kahramanları"ndan biri) kendisi de koyu bir oportünisttir ve tutarlı Alman oportünistlerinin yayın organı "Aylık Sosyalist Dergi" derhal Göhre'yi savunmaya girişmiştir.

Programatik oportünizm taktikte ve örgütsel sorunlarda oportünizmle elbette ilişkilidir. "Yeni" bakış açısını ortaya koymak Wolfgang Heine yoldaşa düşmüştür. Sosyal-demokrat harekete katılan ve kendisiyle birlikte oportünist düşünce tarzını harekete taşıyan bu tipik aydının politik çehresini okura karakterize etmek için, Wolfgang Heine yoldaşın bir Alman Akimov yoldaştan biraz az, bir Alman Yegorov yoldaştan da biraz fazla birşey olduğunu söylemek yetecektir.

Wolfgang Heine yoldaş, Akselrod yoldaşın yeni "Iskra"da mücadeleye başladığı gibi bir debdebeyle "Aylık Sosyalist Dergi"de mücadeleye başlamıştır. Şu başlığın ne değeri olabilir: "Göhre Olayı Üzerine Demokratik Gözlemler" (No. 4, Nisan, "Aylık Sosyalist Dergi"). Bu yazının içeriği de daha az gürültülü değil. Wolfgang Heine yoldaş "seçim çevresinin özerkliğinin ihlâl edilmesi"ne karşı çıkmakta, "de-

* *16 Haziran 1903'te Göhre, Saksonya'daki seçim bölgesinden Reichstag'a seçilmişti, fakat Dresden Parti Kongresinden sonra vekaletini geri verdi; 20. seçim bölgesinin seçmenleri, milletvekili Rosenov'un ölümünden sonra Göhre'yi tekrar kendi adayları olarak önermek istediler. Parti Yönetim Kurulu ve Saksonya Eyalet Parti Yönetim Kurulu buna karşı çıktılar. Gerçi Göhre'nin adaylığını resmen yasaklama hakları yoktu, fakat Göhre'nin adaylıktan çekilmesini sağladılar. Seçimlerde sosyal-demokratlar yenilgiye uğradılar.*

mokratik ilke"yi savunmakta, milletvekillerinin halk tarafından serbestçe seçilmesine "üst makamların" (yani Parti Yönetim Kurulunun) müdahalesini protesto etmektedir. Burada söz konusu olanın tesadüf değil, "**Partinin bürokratikleşmesi ve merkezileşmesi**" genel "**eğilimi**" olduğu yönünde ders vermekte ve bu eğilimin daha önce de görüldüğünü, ama bugün özellikle tehlike oluşturduğunu söylemektedir. "Yerel kuruluşların Parti hayatının taşıyıcıları olduğu ilke olarak kabul edilmelidir". (Martov yoldaşın "Bir Kez Daha Azınlıkta" adlı broşüründen bir çalıntı). "Bütün önemli politik kararların bir merkez tarafından alınmasına alışılmamalıdır". Parti, "hayatla olan bağı yitiren doktriner politikalar"a karşı uyarılmalıdır (Martov yoldaşın Kongrede yaptığı, "hayat kendisini kabul ettirecektir" görüşünü savunduğu konuşmadan alınmış sözler).

> "... Eğer meselenin temeline inersek", diye derinleştiriyor argümantasyonunu W. Heine yoldaş, "ve her yerde olduğu gibi burada da meseleyi çokça etkilemiş olan kişisel çatışmaları bir yana bırakırsak, **revizyonistlere**" (italikler, revizyonizme karşı mücadele ile revizyonistlere karşı mücadele kavramları arasındaki farka imada bulunan yazarındır) "karşı duyulan öfkenin temelinde yine de **Outsidertum'a**" (W. Heine belli ki sıkıyönetime karşı mücadeleyle ilgili broşürü okumamıştır, o nedenle de bir anglisizme sığınıyor: Outsidertum*) "duyulan güvensizliğin, geleneğin alışılmamış olana, gayri-şahsi kurumların bireysele karşı duyduğu güvensizliğin" (bkz. Akselrod'un Liga Kongresi'nde bireysel inisiyatifin baskılanmasına ilişkin sunduğu karar tasarısı), "kısacası, daha önce Partinin bürokratikleşmesi ve merkezileştirilmesi temayülü olarak kanıtlanmış bulunan aynı eğilimin yattığı görülür".

"Disiplin" kavramı Wolfgang Heine yoldaşta, en az Akselrod yoldaşta olduğu kadar soylu bir öfkeye yol açıyor.

> "Revizyonistler", diyor o, "**Partinin denetiminde** bulunmadığı için, sosyal-demokrat niteliği bile inkâr edilmek istenen 'Sosyalist Aylık Dergi'lere yazdıkları için disiplinsizlikle suçlandılar. Kendi başına bu sosyal-demokrat kavramını daraltma girişimi, mutlak özgürlü-

---

* *Outsider: Olayın/grubun dışında bulunan. —Alm. Red.*

ğün egemen olması gereken düşünsel üretim alanında bu **d i s i p l i n** vurgusu" (şu sözler hatırlansın: ideolojik mücadele bir süreçtir, örgüt biçimleri ise sadece biçimdir) "bürokratikleşme ve bireyselliğin baskılanması eğilimini göstermektedir".

Ve Heine, "mümkün olduğunca merkezileşmiş, her şeyi kapsayan **b i r** büyük örgüt, **b i r** taktik, **b i r** teori" yaratmak doğrultusundaki nefret edilen eğilime karşı; "mutlak itaat", "körü körüne itaat"e karşı, "basitleştirilmiş merkeziyetçiliğe" vs. vs. karşı ateş püskürmeye uzun uzun devam ediyor, kelimenin tam anlamıyla "Akselrod'vari".

W. Heine tarafından başlatılan tartışma yayıldı ve Alman partisinde bir kooptasyon kavgası bu tartışmayı yıkıntı altına gömmediği için, Alman Akimovları tutumlarını sadece kongrelerde değil, özel bir yayın organında sürekli gözler önüne serdikleri için, tartışma çok geçmeden örgütsel sorunda ortodoks ve revizyonist eğilimlerin ilkelerinin tahlil edilmesi noktasına vardı. Devrimci eğilimin (elbette bizde olduğu gibi burada da "diktatörlük", "engizisyonculuk" ve benzeri korkunç suçlamalara maruz kalmıştır) temsilcisi olarak Karl Kautsky öne çıktı ("Neue Zeit", 1904, No. 28, "Seçim Çevresi ve Parti" makalesi). Kautsky, W. Heine'nin makalesinin "tüm revizyonist eğilimin düşüncesini" ifade ettiğini söylüyor. Sadece Almanya'da değil, Fransa ve İtalya'da da oportünistler bütün güçleriyle özerkliği, parti disiplininin zayıflatılmasını, tamamen kaldırılmasını savunmaktadırlar. Bu eğilim her yerde **ö r g ü t y ı k ı c ı l ı ğ ı n a**, "demokratik ilke"nin **a n a r ş i z m e** yozlaşmasına götürmektedir.

"Demokrasi", diye ders veriyor Karl Kautsky, oportünistlere, örgütsel sorun üzerine, "kesinlikle otoritesizlik değildir, demokrasi anarşi değildir, bilakis kitlenin, halkın güya hizmetçilerinin gerçekte onun efendileri olduğu diğer egemenlik biçimlerinin tersine, onun tarafından görevlendirilenler üzerindeki egemenliğidir".

Kautsky, oportünist özerkliğin çeşitli ülkelerdeki örgüt yıkıcısı rolünü ayrıntısıyla inceler; sosyal-demokrasiye **"b i r s ü r ü b u r j u v a u n s u r u n"*** katılmasının, oportünizmi, özerk-

* *Kautsky örnek olarak* ***J a u r é s*** *'i verir. Bu insanlar oportünizme ne kadar eğilim gösterirlerse, "Parti disiplini onlara o kadar çok özgür kişiliklerinin korkunç biçimde sınırlandırılması olarak" görünecekti.*

liği ve disiplini ihlal etme eğilimlerini güçlendirdiğini kanıtlar; sık sık "proletaryayı kurtaracak silahın" tam da "örgüt olduğu"nu, "örgütün, sınıf mücadelesinin proletaryaya özgü silahı olduğu"nu anımsatır.

Fransa ve İtalya'ya kıyasla oportünizmin daha güçsüz olduğu Almanya'da

> "özerklik eğilimleri... diktatörler ve büyük engizisyoncular, afarozlar* ve kâfir avcılığı üzerine az çok heyecanlı açıklamalar yapmanın, karşı taraftan yanıtlanması halinde bitmek tükenmek bilmeyen çekişmelere yol açacak olan sonsuz mızmızlanmaların henüz pek ötesine geçememişlerdir."

Parti içinde oportünizmin Almanya'dakinden daha güçsüz olduğu Rusya'da, özerklik eğilimlerinin, düşünce üretmekten çok "heyecanlı açıklamalar" ve kavga üretmesinde şaşılacak bir şey yoktur.

Kautsky'nin şu sonuca varmasına şaşmamak gerekir:

> "Evet, denebilir ki, bütün ülkelerin revizyonizmi, bütün çeşitliliğine ve alacalılığına rağmen, hiçbir sorunda, örgütlenme sorununda olduğu kadar birlik içinde değildir."

Ortodoksluğun ve revizyonizmin bu alandaki temel eğilimlerini K. Kautsky de şu "korkunç sözler"den yararlanarak formüle eder: Bürokratizme karşı demokratizm. Deniyor ki, diye yazıyor Kautsky, Parti Yönetimi yerel seçim bölgelerinin (Reichstag için) aday seçimlerini etkileme hakkını elde edecek olursa, bu, "bürokratik yollarla tepeden inme değil, aşağıdan yukarıya, kitlelerin bağımsızlığıyla diyen demokratik ilkenin en pervasızca ihlâlini içerir." "Fakat eğer temel bir demokratik ilke varsa, o da çoğunluğun azınlık üzerinde egemen olmasıdır, ve tersi değil." ... Herhangi bir seçim çevresinde Reichstag milletvekillerinin seçimi, tüm Parti için önemli bir sorundur ve o en azından güvendiği kişiler aracılığıyla adayların belirlenmesini etkilemek zorundadır.

> "Bu kime çok 'bürokratik' ya da 'merkeziyetçi' geliyorsa, adayların bütün Partili yoldaşların katıldığı doğrudan oylamayla saptanmasını öner-

* *Afaroz, Rus "sıkıyönetim" ve "olağanüstü önlemler"inin Alman eşdeğeridir. Alman oportünistlerinin "korkunç söz"ü budur.*

sin. Bunu caiz bulmayan, tüm Partiye düşen daha başkaları gibi bu faaliyet de bir ya da birkaç Parti mercii tarafından yerine getirildiğinde demokrasi eksikliğinden şikayet etmemelidir."

Tek tek seçim çevrelerinin, şu ya da bu adayın gösterilmesi konusunda Parti yönetimiyle "dostça anlaşmaya varmaları" "Partide eskiden beri âdetti".

"Ne var ki Parti, bu zımni teamül hukukunun yetmeyeceği kadar büyümüştür. Teamül hukuku, kendiliğinden anlaşılır bir şey olarak kabul edilmekten çıktığı, hükümleri, evet hatta varlığı **t a r t ı ş m a l ı** hale geldiği zaman, hukuk olmaktan çıkar. O zaman onun açıkça saptanması, yazılı hukuk haline getirilmesi gerekir" ... o zaman "tam bir tüzüksel saptamaya* ve böylelikle daha sıkı bir örgütlülüğe geçmek" gerekir.

Demek ki, başka koşullarda da örgütsel sorunlarda Partinin oportünist kanadıyla devrimci kanadı arasında aynı mücadele, özerklikle merkeziyetçilik arasındaki aynı mücadele, demokratizmle "bürokratizm", örgüt ve disiplinin sıkılığını gevşetme ile güçlendirme eğilimleri, istikrarsız aydınla kararlı proleterin psikolojisi, aydın bireyciliği ile proleter birlik-beraberlik arasındaki aynı çatışma görülmektedir. Acaba **b u r j u v a d e m o k r a s i s i** bu çatışmada hangi tavrı aldı? Elbette tarihin azizliğinin Akselrod yoldaşa zamanın birinde göstermeyi gizlice vaat ettiği değil, Almanya'da da bizim "Osvobojdeniye"deki baylarımızdan daha az bilgili ve dikkatli olmayan temsilcilere sahip gerçek burjuva demokrasisinin tutumu sorulmaktadır. Alman burjuva demokrasisi yeni tartışmaya derhal katılmış ve derhal olanca gücüyle —Rus burjuva demokrasisi ya da herhangi bir yerdeki burjuva demokrasisi gibi— Sosyal-Demokrat Partinin oportünist kanadından yana çıkmıştır. Alman borsa sermayesinin önde gelen organı **"F r a n k f u r t e r Z e i t u n g"**, Akselrod'dan gözü

* *Kautsky'nin zımnen kabul edilen teamül hukuku yerine tüzüksel olarak saptanmış hukukun geçirilmesine ilişkin ifadelerini, Kongreden bu yana genelde Partimizde, özelde de Yazı Kurulu'nda meydana gelen "yer değiştirmeler"le karşılaştırmak son derece öğreticidir. Cereyan etmekte olan bu değişikliğin önemini hiç kavramamış olan V. I. Zasuliç'in (Liga Kongresi'ndeki, s. 66 vd.) konuşmasıyla karşılaştırınız.*

dönmüşçe intihaller yapmanın Alman basınının yeni hastalığı haline gelmekte olduğunu gösteren gümbür gümbür bir başyazıyla ortaya çıkmıştır ("Frankfurter Zeitung, 7 Nisan 1904, No. 97, akşam gazetesi). Frankfurt borsasının sıkı demokratları, Sosyal-Demokrat Parti içindeki "mutlakiyetçiliği", "Parti diktatörlüğü"nü, "Parti mercilerinin otokratik egemenliği"ni, "aynı zamanda bütün revizyonizmi cezalandırmayı" hedefleyen bu "yasaklar"ı ("sahte oportünizm suçlamaları"nı anımsayınız), bu "körü körüne itaat" ve "kaskatı disiplin" talebini, Parti üyelerini politik "kadavralar"a dönüştüren (bu, çark ve vidacıklardan daha ağır!) bu bağlılık talebini şiddetle eleştirmektedirler. "Her türlü kişisel özellik", diye celalleniyorlar, sosyal-demokrasi içindeki anti-demokratik koşullar üzerine, "her türlü bireysellik ayıp sayılmaktadır, çünkü (Saksonya Sosyal-Demokratları Kongresinde) bu sorun konusundaki raportör Sindermann'ın açıkça söylediği gibi, bunun Fransız koşullarına, Jaurésizme ve Millerandizme yol açacağından korkulmaktadır."

Yani yeni "Iskra"nın örgütsel sorun üzerine yeni sözlerinde ilkesel bir anlam olduğu ölçüde, bu anlamın oportünist bir anlam olduğuna hiç kuşku yoktur. Bu sonuç, devrimci ve oportünist kanatlara bölünen Parti Kongremizin tüm tahliliyle ve örgütsel sorunlarda oportünizmin aynı eğilimlerle, aynı suçlamalarla ve neredeyse hep aynı sözlerle ifade edildiği **tüm** Avrupa sosyal-demokrat partileri örneğiyle doğrulanmaktadır. Elbette çeşitli partilerin ulusal özellikleri ve çeşitli ülkelerde politik koşulların heterojenliği buna damgasını vurmakta ve böylece Alman oportünizmi Fransız oportünizminden, Fransızlarınki İtalyanlarınkinden, İtalyanlarınki Ruslarınkinden tamamen farklı olmaktadır. Fakat bütün bu partilerin devrimci kanat ve oportünist kanat olarak temel bölünmesinin homojenliği, örgütsel sorunlarda oportünizmin düşünce sistemi ve eğilimlerinin homojenliği, sözünü ettiğimiz farklı koşullara rağmen, açıkça öne çıkmaktadır.* Marksistlerimizin

* *Bugün hiç kimse, taktik sorunlarda Rus sosyal-demokratlarının Ekonomistler ve Politikacılar olarak eski bölünmesinin, bir yanda Martinov ve Akimov yoldaşlarla, öte yanda Vollmar ve Elm, ya da Jaurés ve Millerand yoldaşlar arasındaki fark ne kadar büyük olursa olsun, bir bütün olarak*

ve sosyal-demokratlarımızın saflarındaki radikal aydın bolluğu, bunların psikolojileri tarafından çeşitli alanlarda ve çeşitli biçimlerde üretilen oportünizmin varlığını kaçınılmaz kılmıştır ve kılmaktadır. Dünya görüşümüzle ilgili temel sorunlarda, program sorunlarında, oportünizme karşı mücadele ettik. Hedeflerimizin tamamen ayrı oluşu, kaçınılmaz olarak, Legal Marksizmimizi felakete sürükleyen liberallerle sosyal-demokratlar arasında geri döndürülemez bir ayrılığa götürdü. Taktik sorunlarındaki oportünizme karşı mücadele ettik. Daha az önemli bu sorunlarda Kriçevski ve Akimov yoldaşla ayrılığımız elbette geçiciydi ve beraberinde çeşitli partilerin kurulmasını getirmedi. Bugün de, elbette program ve taktik sorunları kadar temel nitelikte olmayan, fakat şu anda Parti yaşamımızın ön plânına çıkmış bulunan Martov ve Akselrod yoldaşların örgüt sorunlarındaki oportünizmine karşı mücadele etmek zorundayız.

Oportünizme karşı mücadeleden söz edildiğinde, bugünkü oportünizmin bütün alanlardaki karakteristik özelliği asla unutulmamalıdır: onun belirsizliği, muğlaklığı, elle tutulamazlığı. Tüm doğası itibariyle oportünist, sorunun berrak ve kesin konuluşundan daima kaçar; bir bileşke arar, birbirini dışlayan görüşler arasında yılan gibi kıvrılır ve hem biriyle hem de diğeriyle "hemfikir olmaya" çalışır ve kendi farklı düşüncelerini küçük değişiklik önergeleri, kuşkular, iyi niyetli ve masum dileklerle vs. sınırlar. Program sorunlarında bir oportünist olan Eduard Bernstein yoldaş, Partinin devrimci programıyla "hemfikir"dir, ve onun hiç kuşkusuz temelden değiştirilmesini istemesine rağmen, yine de bunu zamansız, amaca uygunsuz bulur, "eleştiri"nin "genel ilkeleri"nin (esas itibariyle burjuva demokrasisinin ilke ve parolalarının

uluslararası sosyal-demokrasinin oportünistler ve devrimciler olarak bölünmesinden farklı olmadığından kuşku duymaz. Aynı şekilde, politik haklardan mahrum ülkelerle politik bakımdan özgür ülkeler arasında koşullardaki muazzam farka rağmen, örgütsel sorunda da temel bölünmede bir homojenlik olduğu kuşkusuzdur. Yeni "Iskra"nın ilkeli Yazı Kurulu'nun, Kautsky ile Heine arasındaki tartışmaya kısaca değinirken (No. 64), örgütlenme sorununda oportünizmin ve ortodoksluğun ***i l k e s e l*** *eğilimleri sorunundan korkakça* ***k a ç m a s ı*** *son derece* karakteristiktir.[109]

eleştirisiz devralınmasından ibarettir) açıklığa kavuşturulması kadar önemli bulmaz. Taktik sorunlarında bir oportünist olan Vollmar yoldaş da aynı şekilde, devrimci sosyal-demokrasinin eski taktiğiyle hemfikirdir ve herhangi bir belirli "ministerialist" taktikle ortaya çıkmaksızın, keza tumturaklı sözlerle, değişiklik önergeleriyle, küçük alaylarla yetinir. Örgütsel sorunlarda oportünist olan Martov ve Akselrod yoldaşlar da şimdiye kadar —açıkça talep edilmesine rağmen— "tüzükle saptanabilecek" belirli ilkesel tezler ileri sürmemişlerdir; bu yoldaşlar da örgüt tüzüğümüzün temelden değişmesini mutlaka arzu ederlerdi ("Iskra", No. 58, s. 2, 3. sütun), ama ilkönce "örgütlenmenin genel meseleleri" ile ilgilenmeyi tercih ediyorlar (çünkü —1. maddeye rağmen— yine de merkeziyetçi tüzüğümüzün gerçekten temelli bir değiştirilmesi, eğer bu değişiklik yeni "Iskra"nın anlayışı doğrultusunda yapılmak istenirse, kaçınılmaz olarak özerkliğe yol açacaktır. Fakat Martov yoldaş özerkliğe duyduğu **i l k e s e l** eğilimi kendi kendisine bile itiraf etmek istemiyor). O nedenle bu yoldaşların örgütsel sorunda "ilkesel" tutumu gökkuşağı gibi rengârenktir: büyük çoğunlukla otokratizm ve bürokratizm, körü körüne itaat, çark ve vidacıklar üzerine heyecan dolu masum konuşmalar — öylesine masum konuşmalar ki, bunların gerçek ilkesel anlamını gerçek kooptasyon anlamından ayırmak henüz oldukça zordur. Fakat ormanın içine ilerlendikçe ağaçlar sıklaşmaktadır: Nefret edilen "bürokratizm"i tahlil etme ve tam olarak tanımlama girişimleri, kaçınılmaz olarak özerkliğe, "derinleştirme" ve gerekçelendirme girişimleri mutlaka geriliğin mazur gösterilmesine, kuyrukçuluğa ve Jirondist lafıza götürmektedir. Son olarak da, gerçekten belirli ve o nedenle de pratikte özellikle berrak biçimde öne çıkan biricik ilke olarak **a n a r ş i z m** ilkesi sahneye çıkmaktadır (pratik her zaman teoriyi önceler). Disiplinin alaya alınması — özerklik — anarşizm; örgütsel oportünizmimizin bir basamaktan ötekine sıçrayarak ve ilkelerini açıkça formüle etmekten kaçınarak bir aşağı indiği, bir yukarı çıktığı merdiven budur işte.*

* *Tüzüğün 1. maddesi üzerine yapılan tartışmaları anımsayanlar, Martov ve Akselrod yoldaşların 1. madde sorunundaki hatasının gelişip derinleşmesinin,* ***k a ç ı n ı l m a z*** *olarak örgütsel oportünizme götürdüğünü açıkça*

Tam aynı durum, program ve taktikteki oportünizmde de görülebilir: "ortódoksluğun", öğretinin aslının alaya alınması, dargörüşlülük ve hareketsizlik — revizyonist "eleştiri" ve bakanlıkçılık — burjuva demokrasisi.

Disipline karşı duyulan nefret ile, genelde bütün bugünkü oportünistlerde, özelde de bizim azınlığımızın bütün yazılarında duyulan bitmek tükenmek bilmez tekdüze **i n c i n m i ş l i k** teranesi arasında sıkı bir psikolojik ilişki vardır. İzlenmişler, baskıya maruz kalmışlar, kovulmuşlar, kuşatılmışlar ve ezilmişlerdir. Bu sözcükler, ezenle ezilen hakkındaki hoş ve zekice fıkranın yazarının sezdiğinden çok daha fazla psikolojik ve politik gerçekler içermektedir. Gerçekten de Kongremizin tutanakları incelendiğinde, azınlığın baştan sona incitilmişler olduğu, devrimci sosyal-demokrasinin zamanın birinde herhangi bir biçimde incittiği insanlardan oluştuğu görülecektir. İşte, Kongreyi terkedecek kadar "incittiğimiz" insanlar, Bundcular ve "Raboçeye Dyelo"cular; işte, genelde örgütlerin, özelde kendi örgütlerinin

---

göreceklerdir. Martov yoldaşın temel düşüncesi —kendi kendisini Partili sayma—, sahte bir "demokratizm"dir, Partinin aşağıdan yukarıya inşası düşüncesidir. Buna karşılık benim düşüncem, Partinin yukarıdan aşağıya, Parti Kongresinden tek tek Parti örgütlerine doğru inşa edilmesi anlamında "bürokratik"tir. Burjuva aydınının psikolojisi, anarşist safsatalar, oportünist, kuyrukçu fikir derinliği — bütün bunlar daha 1. madde üzerine tartışmada ortaya çıkmıştır. Martov yoldaş yeni "Iskra"da "başlanan düşünce geliştirme çalışması"ndan söz ediyor. Hem onun hem de Akselrod'un, 1. maddeden başlayarak düşüncelerine yeni bir yön verdikleri anlamında, bu doğrudur. Kötü olan sadece, bu yönün oportünist olmasıdır. Bu yönde ne kadar çok "çalışırlarsa", bu çalışma kooptasyon ***k a v g a s ı n d a n*** *ne kadar çok arınırsa, bataklığa o kadar derin saplanıp kalacaklardır. Plehanov yoldaş bunu daha Kongrede açık biçimde görmüş ve "Ne Yapmalıyız?" makalesinde bu yoldaşları ikinci kez uyarmıştı: Sizi hatta koopte etmeye bile hazırım, yeter ki ancak oportünizme ve anarşizme götüren bu yolu tutmayın. — Martov ve Akselrod bu öğüde kulak asmadılar: nasıl? bu yola girmemek mi? kooptasyonun sadece bir ağız kavgası olduğu yolunda Lenin'le hemfikir olduğunu açıklamak mı? Asla! Ona bizim ilkeli insanlar olduğumuzu göstereceğiz! — Ve gösterdiler. Yeni ilkelerinin, böyle ilkeleri olduğu ölçüde, oportünizmin ilkeleri olduğunu herkese apaçık gösterdiler.*

boğazlanması nedeniyle ölümcül biçimde incinen "Yujni Raboçi"ciler; işte, ne zaman söz alsa incitilen (çünkü her defasında mutlaka çam deviriyordu) Mahov yoldaş; işte, son olarak da, 1. madde sorununda "sahte oportünizm suçlaması"yla ve seçim yenilgisiyle incitilen Martov ve Akselrod yoldaş — hepsi oradalar. Ve bütün bu acı incinmeler, pekçok darkafalının bugün de hâlâ inandığı gibi, uygunsuz şakaların, şiddetli çıkışların, çılgın polemiklerin, kapı çarpmanın ve yumrukla tehdit etmenin tesadüfi sonuçları değil, "Iskra"nın tam üç yıllık ideolojik çalışmasının kaçınılmaz politik sonucuydu. Bu üç yıl içinde sırf ağzımıza geleni söylemeyip, pratiğe geçirilmek zorunda olan inançlarımızı ifade ettiğimize göre, Kongrede anti-Iskracılara ve "bataklığa" karşı mücadele etmek zorundaydık. Ve en ön saflarda açık alınla mücadele eden Martov yoldaşla birlikte bu kadar çok miktarda insanı incittiğimizde, bardağın taşması için Martov ve Akselrod yoldaşları azıcık, birazcık incitmemiz yetti. Nicelik niteliğe dönüştü. Yadsıma başladı. Bütün incinmişler birbirlerini incittiklerini unutup, hıçkırarak birbirlerinin kollarına atıldılar ve "Leninizme karşı isyan"* bayrağını açtılar.

İsyan, eğer ilerici katmanlar gerici katmanlara karşı ayaklanıyorsa harika bir şeydir. Devrimci kanat oportünist kanada karşı ayaklanıyorsa, iyidir. Oportünist kanat devrimci kanada karşı ayaklanıyorsa, kötüdür.

Plehanov yoldaş bu kötü işe, deyim yerindeyse savaş tutsağı olarak katılmak zorundadır. Hiddetini almaya çalışarak, çoğunluk lehine şu ya da bu yazar tarafından kaleme alınan karar tasarılarındaki tek tek falsolu cümleleri alıp şöyle haykırıyor: "Zavallı Lenin yoldaş! Ortodoks yandaşları ne de iyi ya!" ("Iskra", No. 63, Ek).

Eğer ben zavallıysam, Plehanov yoldaş, yeni "Iskra" Yazı Kurulu zavallının zavallısıdır. Ne kadar zavallı olsam da, Parti Kongresini görmezden gelmek ve Komite üyelerinin karar tasarılarında, yapaca-

---

* *Bu tuhaf ifade Martov yoldaşın kaleminden çıkmadır. ("Sıkıyönetim", s. 68.) Martov yoldaş, tek başıma bana karşı bir "isyan" başlatmak için beş kişi olmalarını bekledi. Martov yoldaş beceriksizce polemik yürütüyor: Hasmını ona en büyük iltifatları yaparak yoketmek istiyor.*

ğım espri için malzeme aramak zorunda kalacak kadar zavallının zavallısı değilim. Ne kadar zavallı olsam da, taraftarları tesadüfen, şu ya da bu falsolu cümleyi kullanmayan, tersine bütün sorunlarda, örgüt, taktik ve program sorunlarında devrimci sosyal-demokrasinin ilkelerine aykırı ilkelere inatla ve ısrarla sarılanlardan bin kez zenginim. Ne kadar zavallı olsam da, bu tür taraftarların bana düzdükleri **övgüyü kamuoyundan gizlemek** zorunda kalacak kadar düşmedim henüz. Fakat yeni "Iskra"nın Yazı Kurulu bunu yapmak zorunda.

Okur, Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi Voronej Komitesi'nin ne olduğunu biliyor musun? Eğer bilmiyorsan, Kongre tutanaklarını oku. Bu tutanaklardan, bu Komite'nin çizgisinin, Kongre'de tüm çizgi boyunca Partinin devrimci kanadına karşı mücadele eden ve —Plehanov yoldaştan Popov yoldaşa kadar— herkes tarafından onlarca kez oportünist olarak nitelendirilen Akimov ve Bruker yoldaşlar tarafından temsil edildiğini göreceksin.

İşte bu Voronej Komitesi Ocak tarihli gazetesinde (No. 12, 1904) şunları açıklıyor:

> "Sürekli büyüyen Partimizde geçen yıl büyük ve Parti için önemli bir olay cereyan etti; Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nin, onun örgütlerinin temsilcilerinin Kongresi yapıldı. Bir Parti Kongresi toplamak çok karmaşık, monarşist rejim koşullarında çok rizikolu, zor bir iştir, o nedenle, Kongrenin toplanmasının **çok pürüzlü olmasına** ve bizzat Kongre herhangi bir zorlukla karşılaşmaksızın gerçekleşmesine rağmen, Partinin beklediği bütün hususları yerine getirmemesine şaşmamak gerekir. 1902 yılında yapılan Konferansın Kongre toplama görevini verdiği yoldaşlar tutuklandı, **ve böylece Kongreyi, Rus sosyal-demokrasisi içindeki tek bir eğilimin, Iskracı eğilimin memur ettiği insanlar düzenledi.** Iskracı olmayan **pekçok** sosyal-demokrat örgüt, Kongre çalışmalarına çekilmedi: Partinin **program ve tüzüğünü** hazırlama görevi, **kısmen bu nedenden dolayı son derece yetersiz** biçimde gerçekleşmiştir; tüzükte 'tehlikeli yanlış anlamalara yol açabilecek olan' büyük boşluklar bizzat Kongre delegeleri tara-

fından kabul edilmektedir. İskracıların kendileri Kongrede bölünmüş ve önceleri 'İskra'nın eylem programını tamamen kabul etmiş görünen Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nin birçok önemli önderi, **esas olarak Lenin ve Plehanov tarafından** temsil edilen görüşlerinin birçoğunun hayatiyet sahibi olmadığını bugün kabul etmişlerdir. Lenin ve Plehanov Kongrede üstünlüğü ele geçirmiş olmalarına rağmen, pratik hayatın gücü, saflarında İskracı olmayanların da bulunduğu gerçek çalışmanın talepleri, teorisyenlerin hatalarını hızla telafi etmektedir, ve Kongreden sonra halihazırda önemli iyileştirmeler meydana getirmiştir. **"İskra" çok değişti** ve genel olarak sosyal-demokrasinin önderlerinin taleplerini dikkate almayı **vaat ediyor**. Şimdi **Kongrenin çalışmaları** bundan sonraki Kongre tarafından **revize edilmek zorunda olmasına** rağmen ve Kongre delegelerinin bizzat kabul ettikleri gibi, tatmin edici olmamasına ve **bu nedenle Parti tarafından değiştirilemez kararlar olarak benimsenemeyecek** olmasına rağmen, Kongre yine de Partideki durumu açıklığa kavuşturmuş, Partinin bundan sonraki faaliyeti için zengin bir malzeme ve genel Parti çalışması için son derece öğretici bir deneyim sağlamıştır. Parti Kongresi kararları ve Kongre tarafından hazırlanan Tüzük bütün örgütler tarafından dikkate alınacaktır, fakat pekçokları, gözle görülür yetersizliklerinden d**olayı kendilerine sadece onları kılavuz almaktan sarfınazar edecektir.**

Genel Parti çalışmasının büyük önemini kavramış olan Voronej Komitesi'nde, Kongrenin örgütlenmesiyle bağıntılı bütün sorunlar canlı bir yankı bulmuştur. Komite Kongrede meydana gelen olayların büyük öneminin bilincindedir ve —Merkez Yayın Organı (baş organ) haline gelen— **"İskra"da gerçekleşen değişikliği selamlamaktadır.**

Partideki ve Merkez Komitesi'ndeki durum bizi henüz tatmin etmese de, Partinin örgütlenmesi gibi zor bir çalışmanın ortak çabalarla mükemmelleştirileceğine inanıyoruz. Voronej Komitesi, Partiden ayrıldığı yolundaki söylentiler karşısında yoldaşlara, böyle bir şeyin söz konusu olmadığını açıklar. Voronej Komitesi, kendisi gibi bir işçi örgütünün Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nden ayrılmasının ne

kadar tehlikeli bir emsal (örnek) teşkil edeceğini, **bunun Partinin omuzlarına ne büyük suçlamalar yükleyeceğini**, bunun böyle bir örneği izleyebilecek işçi örgütleri için ne kadar olumsuz olacağını bilmektedir. Yeni bölünmelere yol açmamalı, tersine bütün sınıf bilinçli işçilerin ve sosyalistlerin bir parti içinde birleşmesi için inatla çaba sarfetmeliyiz. Ayrıca 2. Kongre bir Kurucu Kongre değil, bir olağan kongreydi. Partiden ihraçlar ancak bir Parti Mahkemesi tarafından kararlaştırılabilir, bunun dışında hiçbir örgütün, Merkez Komitesi'nin dahi, herhangi bir sosyal-demokrat örgütü Partiden ihraç etme hakkı yoktur. Dahası: 2. Parti Kongresinde kabul edilen Tüzüğün 8. maddesine göre, her örgüt yerel meselelerde özerktir (bağımsızdır), o nedenle **Voronej Komitesi kendi örgütsel görüşlerini hayata geçirme ve Partiye kabul ettirme tam hakkına sahiptir**".

No. 61'de bu bildiriye atıfta bulunan yeni "Iskra"nın Yazı Kurulu, aktarılan tiradın büyük harflerle yazılmış bölümünü basmıştır; küçük harflerle yazılmış ilk bölümünü **atlamayı tercih etmiştir**.

Utanmıştır.

R) DİYALEKTİK ÜZERİNE BİRKAÇ SÖZ. İKİ DEVRİM

Parti krizimizin gelişmesine genel bir bakış, mücadele içinde bulunan kampların bileşiminin, birkaç istisna dışında, geçen zaman içinde esas olarak aynı kaldığını gösterir. Bu, Partimizin devrimci ve oportünist kanatlarının mücadelesiydi. Fakat bu mücadele çok çeşitli safhalardan geçti ve bugüne kadar biriken muazzam literatür içinde, parça bölük işaretler, bütünlüğünden koparılmış alıntılar, çeşitli suçlamalar vs. yığını içinde yolunu bulmak isteyenler, bu safhaların her birinin özelliklerini bilmek zorundadır.

Birbirinden açıkça ayrılan bellibaşlı safhaları sayalım: 1— Tüzüğün 1. maddesi üzerine tartışma. Örgütlenmenin temel ilkeleri üzerine tamamen ideolojik mücadele. Plehanov ve ben azınlıktayız. Martov ve Akselrod oportünist bir formülasyon öneriyorlar ve kendilerini oportünistlerin kucağında buluyorlar. 2— Merkez Komitesi için aday listeleri sorununda "Iskra" örgütünde bölünme: Fomin ya da Vasilyev beşli kurulda, Troçki ya da Travinski üçlü kurulda. Plehanov ve ben çoğunluğu ele geçiriyoruz (dokuza yedi) — kısmen tam da Tüzüğün 1. maddesi sorununda azınlıkta olduğumuz için. Martov'un oportünistlerle koalisyonu, Örgütleme Komitesi ile çatışmanın ortaya çıkardığı bütün kaygılarını gerçekte doğruladı. 3— Tüzüğün ayrıntıları üzerine tartışmanın devamı. Yine Martov'u oportünistler kurtarıyor. Yeniden azınlıktayız ve merkezi organlarda azınlığın haklarını savunuyoruz. 4— Aşırı oportünistlerden yedi delege Kongreyi terkediyor. Çoğunluk bizde ve seçimlerde (Iskracı azınlık, "bataklık" ve anti-Iskracılar) koalisyonunu yenilgiye uğratıyoruz. Martov ve Popov üçlü kurullarımızda yer almayı reddediyorlar. 5— Kongre sonrasında kooptasyon konusunda kavga. Anarşist davranış ve anarşist safsata cümbüşü. "Azınlık"ın en tutarsız ve en kararsız unsurları üstünlüğü ele geçiriyorlar. 6— Plehanov, bölünmelerden kaçınmak için "kill with kindness"* politikasına geçiyor. "Azınlık", Merkez Yayın Organı Yazı Kurulu'nu ve Konsey'i işgal edip, var gücüyle Merkez Komitesi'ne saldırıyor. Her yerde ve her şeyde hâlâ kavga egemen. 7— Merkez Komitesi'ne karşı girişilen ilk saldırı püskürtülüyor. Kavga biraz yatışmaya başlıyor gibi görünüyor. Partiyi derinden etkileyen tamamen ideolojik iki sorunu nispeten sakin bir ortamda tartışma olanağı doğuyor: a) 2. Kongrede meydana gelen ve daha önceki tüm bölünmelerin yerini alan Partimizin bir "çoğunluk" ve bir "azınlık"a bölünmesinin politik anlamı ve açıklaması nedir? b) Örgütsel sorunda yeni "Iskra"nın yeni tavrının ilkesel anlamı nedir?

* *Nezaketle öldürmek. Plehanov, Martov ve yandaşlarına, onları boğmak için kucak açtığını söylüyordu.* —***Alm. Red.***

Bu safhaların her biri önemli ölçüde farklı bir mücadele konjonktürü ve farklı bir dolaysız saldırı hedefiyle karakterizedir; her safha, deyim yerindeyse, tüm kampanyanın ayrı bir muharebesidir. Her muharebenin içinde cereyan ettiği somut koşullar incelenmeden mücadelemizden hiçbir şey anlaşılamaz. Fakat bunları incelediğimizde, gelişmenin gerçekten de diyalektik yolu izlediğini, çelişkiler yolunu izlediğini apaçık görürüz: Azınlık çoğunluğa, çoğunluk azınlığa dönüşür; her bir taraf savunmadan saldırıya, saldırıdan savunmaya geçer; ideolojik mücadelenin çıkış noktası (Tüzüğün 1. maddesi) "yadsınır" ve herşeye egemen olan kavgaya* yer açar, fakat daha sonra "yadsımanın yadsıması" başlar ve çeşitli Parti organlarında tanrının verdiği kadınla bir biçimde "huzur içinde" yaşayarak, tamamen ideolojik mücadelenin çıkış noktasına geri döneriz; fakat bu "tez" artık "antitez"in bütün sonuçlarıyla zenginleşmiştir ve Tüzüğün 1. maddesi sorununda tesadüfen yapılan kısmi bir hata, örgütsel sorunda adeta bir oportünist anlayışlar sistemi haline dönüştüğü, bu olguyla Partimizin devrimci ve oportünist kanatlara bölünmesi arasındaki ilişki giderek daha çarpıcı biçimde görüldüğü andan itibaren, en yüksek senteze dönüşür. Kısacası, sadece arpalar Hegel uyarınca büyümekle kalmaz, Rus sosyal-demokratları da birbirlerine karşı Hegel uyarınca mücadele ederler.

Fakat Marksizmin devralıp ayakları üzerine diktiği muazzam Hegelci diyalektik, devrimci kanattan oportünist kanada iltihak eden politik önderlerin zikzak rotasını bütünlüklü bir sürecin çeşitli safhalarının gelişimiyle ilgili ayrı açıklamaları, ayrı momentleri aynı kefeye atma vülger alışkanlığıyla haklı gösteren vülger yöntemle asla birbirine karıştırılmamalıdır. Gerçek diyalektik kişisel hataları haklı göstermez, gerçek diyalektik kaçınılmaz dönemeçleri inceler, bütün somutluğuyla gelişmesinin ayrıntılı bir incelemesini yaparak bu dönemeçlerin kaçınılmazlıklarını gösterir. Diyalektiğin temel ilkesi şudur: Soyut gerçek yoktur, gerçek her zaman somuttur... Bundan başka bu

* *Kavga ile ilkesel görüş ayrılıklarının birbirinden ayrılması arasındaki zor sınır şimdi kendiliğinden çözülür: Kooptasyonla ilgili her şey darkafalı kavgadır; Kongredeki mücadelenin tahliliyle, 1. Madde üzerine tartışmalarla, oportünizme ve anarşizme kayışla ilgili her şey ilkesel görüş ayrılığıdır.*

muazzam Hegelci diyalektik, İtalyanların şu atasözünde dile gelen yavan hayat felsefesiyle de karıştırılmamalıdır — mettere la coda dove non va il capo (Kafanı geçiremediğin yerden kuyruğunu geçir).

Parti mücadelemizin diyalektik gelişiminin sonucu iki devrime çıkmaktadır. Martov yoldaşın "Bir Kez Daha Azınlıkta" broşüründe doğru biçimde ifade ettiği gibi, Parti Kongresi gerçek bir devrimdi. Dünyayı ilerleten devrimlerdir, o nedenle biz de bir devrim yaptık! diyen azınlık kanadına mensup şakacılar da haklıdır. Gerçekten de Kongreden sonra bir devrim yaptılar; genel konuşulduğunda, dünyayı devrimlerin ilerlettiği de doğrudur. Fakat bu genel vecize, her somut devrimin somut anlamını belirlemez: Gericiliğe tekabül eden devrimler de vardır denebilir, unutulmaz Mahov yoldaşın unutulmaz vecizesinin serbest çevirisiyle. Devrimi gerçekleştiren reel gücün, Partinin oportünist kanadı mı, yoksa devrimci kanadı mı olduğunu bilmek gerekir; şu ya da bu somut devrimin "dünyayı" (Partimizi) ileriye mi, geriye mi götürdüğünü saptayabilmek için, savaşçıların devrimci ilkelerle mi yoksa oportünist ilkelerle mi hareket ettiklerini bilmek gerekir.

Kongremiz kendi türünde tek, Rus devrimci hareketi tarihi içinde şimdiye kadar görülmemiş bir olaydı. Devrimci konspiratif bir parti, ilk kez illegalitenin karanlığından gün ışığına çıkmayı ve Parti içi mücadelemizin seyrini ve sonucunu, Partimizin ve bu partinin az çok önemli bütün parçalarının program, taktik ve örgüt sorunlarındaki tüm çehresini kamuoyuna göstermeyi başarmıştır. Kendimizi çevreciliğe özgü disiplinsizlik ve devrimci darkafalılık geleneğinden kurtarmayı ve birbiriyle amansızca mücadele eden, yalnızca fikir gücüyle birbirine bağlı olan ve (ilke olarak) her türlü grupçuluğu ve grup bağımsızlığını, gerçekte ilk defa tarafımızdan yaratılan bütüne — **P a r t i y e** — feda etmeye hazır olan çok çeşitli düzinelerce grubu bir araya getirmeyi başardık. Fakat politikada fedakârlık kolayca elde edilmez, mücadeleyle elde edilir. Örgütlerin feshedilmesi mücadelesi kaçınılmaz olarak korkunç amansız bir mücadele olacaktı. Açık, özgür mücadelenin taze rüzgârı kasırgaya dönüştü. Bu kasırga istisnasız tüm çevre çıkarlarının, çevre duygularının ve geleneklerinin bütün kalıntılarını sildi süpürdü —ve böyle yapmakla çok iyi etti!— ve ilk kez gerçek Parti organları oluşturdu.

Fakat kendini bir şey olarak adlandırmak başkadır, gerçekten öyle olmak başkadır. Çevreciliği Parti uğruna prensipte feda etmek bir şeydir, kendi çevresinden vazgeçmek başka şeydir. Taze rüzgâr, küflü darkafalılığa alışmış insanlara fazla taze gelmişti. Martov yoldaşın "Bir Kez Daha Azınlıkta" broşüründe (gayri-ihtiyari olarak) çok doğru bir şekilde ifade ettiği gibi, "Parti ilk kongresine dayanamadı". Örgütlerin feshedilmesinin neden olduğu incinme çok boyutluydu. Vahşi kasırga, Parti deryasının dibindeki bütün çamuru karıştırdı ve bu çamur öç aldı. Eski kaşarlanmış çevre anlayışı, henüz genç olan Parti anlayışını yendi. Tamamen bozguna uğratılmış olan Partinin oportünist kanadı, Akimovcu tesadüfi ganimetle güçlenerek devrimci kanat karşısında —elbette geçici olarak— üstünlük sağladı.

Sonuç, Yazı Kurulu üyeleri tarafından Kongrede yapılan hatayı mecburen geliştirmek ve derinleştirmek zorunda olan yeni "Iskra"dır. Eski "Iskra" devrimci mücadelenin gerçeklerini öğretiyordu. Yeni "Iskra" şu hayat felsefesini öğretiyor: Baş eğ ve herkesle iyi geçin. Eski "Iskra" militan ortodoksluğun organıydı. Yeni "Iskra" bize oportünizmin yeni bir baskısını —esas olarak örgütsel sorunlarda— sunuyor. Eski "Iskra" gerek Rus, gerek Batı Avrupa oportünistlerinin onur verici düşmanlığını kazanmıştı. Yeni "Iskra" "akıllandı" ve pek yakında en aşırı oportünistlerin övgülerinden utanmayı bırakacaktır. Eski "Iskra" yolundan şaşmadan hedefine yürüyordu, sözü ile eylemi farklı değildi. Yeni "Iskra"da, özündeki yanlış tutum, —hatta herhangi bir irade ya da bilinçten bağımsız olarak— politik ikiyüzlülük üretecektir. Yeni "Iskra", çevreciliğin Particilik üzerindeki zaferini gizlemek için, çevreciliğe sövüp sayıyor. Sanki az çok örgütlü herhangi bir Partide, azınlığın çoğunluğa tabi olması dışında başka bir yöntem var olabilirmiş gibi, bölünmeyi ikiyüzlülükle mahkûm ediyor. Devrimci kamuoyuna hesap verme zorunluluğunu ilân ediyor ve Akimov'un kendisine düzdüğü methiyeleri gizleyerek Partinin devrimci kanadına mensup Komiteler üzerine yayılan söylentilerle uğraşıyor.* Ne rezalet! Eski "Iskra"mızı nasıl da lekelediler!

* *Bu hoş uğraş için hatta şimdiden basmakalıp bir biçim hazırlanmıştır; kendi muhabirimiz X, çoğunluğa bağlı Y Komitesinin, azınlık kanadına mensup Z yoldaşa kötü davrandığını bildirmektedir.*

Bir adım ileri, iki adım geri... Gerek bireylerin hayatında, gerekse de ulusların tarihinde ve partilerin gelişmesinde böyle durumlar olur. Fakat devrimci sosyal-demokrasinin, proleter örgütün ve Parti disiplininin ilkelerinin tam zaferinden bir an bile kuşku duymak büyük bir korkaklık olurdu. Şimdiden çok şey elde ettik, başarısızlıklar nedeniyle cesaretimizi yitirmeden mücadeleye devam etmek zorundayız. Kararlılıkla mücadele etmeli, çevre kavgacılığının darkafalı yöntemlerini küçümsemeli, büyük uğraşlarla oluşturduğumuz Rusya'nın tüm sosyal-demokratlarının ortak parti bağlarını sonuna kadar savunmalı, bütün üyelerin, özellikle de işçilerin Parti yükümlülüklerini, 2. Kongredeki mücadeleyi ve görüş ayrılıklarımızın bütün nedenlerini ve safhalarını tamamen ve bilinçlice öğrenmeleri için, inatla ve sistemli bir çalışma yürütmeliyiz. Ki bunlar, örgütsel alanda olduğu gibi programımız ve taktiğimiz alanında da burjuva zihniyeti karşısında derhal teslim olan, burjuva demokrasisi bakış açısını eleştirisiz devralan ve proleter sınıf mücadelesi silahını körelten oportünizmin uğursuzluğunu da öğrensinler.

Proletaryanın iktidar uğruna mücadelede örgütten başka hiçbir silahı yoktur. Burjuva dünyasında anarşik rekabetin egemenliği yüzünden parçalanmış olan, sermaye için çalışma mecburiyetiyle ezilen ve sürekli olarak sefaletin, vahşiliğin ve dejenerasyonun en derinliklerine itilen proletarya, ancak Marksizmin ilkeleriyle ideolojik birliğini, milyonlarca emekçiyi işçi sınıfı ordusu içinde birleştiren örgütün maddi birliğiyle sağlamlaştırması sayesinde yenilmez bir güç haline gelebilir. Bu orduya ne Rus otokrasisinin çürümüş gücü, ne de uluslararası sermayenin her geçen gün daha çok çürüyen gücü dayanabilir. Bu ordu, bütün zikzaklara ve bütün geri adımlara, bugünkü sosyal-demokrasinin Jirondenlerinin oportünist safsatalarına, geri çevreciliğin kendini beğenmiş övgülerine, **a y d ı n** anarşizminin aldatıcı parlaklığına rağmen, saflarını her geçen gün daha da sıklaştıracaktır.

V. A. NOSKOV'A MEKTUP
Merkez Komitesi üyesi[103]

11.IX. 1904

Değerli yoldaş!

Merkez Yayın Organı Yazı Kurulu'na katılmam doğrultusundaki isteğin "Merkez Komitesi" tarafından ifade edildiğini yineliyorsunuz. Ben de bunun en azından eksik olduğunu yinelemek zorundayım. Siz, Merkez Komitesi'nin bilinen deklarasyonunun,[104] Merkez Komitesi'nin bir istisnayla tam sayı hazır bulunduğu bir toplantıda oybirliğiyle kabul edildiğini resmen açıkladığınız zaman, derhal (18. VIII. 04 tarihinde) bunun doğru olmadığı yanıtını verdim. Deklarasyonu, daha kısa süre önce dokuz üyeye sahip olan Merkez Komitesi'nin üç üyesi imzalamıştı ve bu üç üye tamamen Tüzüğe aykırı olarak Ossipov yoldaşın Merkez Komitesi üyesi olmadığını açıklarken, Ossipov yoldaş kendisini eskisi gibi Merkez Komitesi üyesi olarak gördüğünü bana yazılı olarak bildirdi. Onunla bu meseleyi tartışmadan herhangi bir yoldaşın istifa ettiğini açıklamak Tüzüğe aykırıdır. Sizin ve iki arkadaşınızın Tüzüğe aykırı bu davranışı savunmak için kullandığınız iki argüman da besbelli çürüktür. Ossipov yoldaşın, Merkez Komitesi'nin bir önceki olağan toplantısında istifasını resmen açıkladığını belirtiyorsunuz. Bu doğru değil, çünkü Mayıs ayının sonunda (yani Şubat ya da Mart'ta yapılan o toplantıdan aylarca sonra) hâlâ dokuz Merkez Komitesi üyemiz vardı; bunu, Merkez Komitesi'nin üç üyesi tarafından imzalanan 26. V. 04 tarihli anlaşma ve anlaşmanın ekindeki mektup doğrulamaktadır.[105] Ossipov yoldaşın, Merkez Komitesi'nin

sözünü ettiğiniz toplantısından sonra bir yerel komiteye katıldığını, bir Merkez Komitesi üyesinin bu hakkı olmadığını söylüyorsunuz. Bu hususta Ossipov yoldaş bana daha önce verdiği yazılı yanıtta, tam da şimdi kendisinin istifa ettiğini açıklayan Merkez Komitesi üyelerinin önerisi üzerine o bölgeye yerel çalışmalara katılmak için gittiğini ve Komite'nin resmi üyesi olarak çalışmadığını bildirmiştir. Fakat bir Merkez Komitesi üyesi, haksız biçimde, Tüzüğe aykırı olarak bir yerel komiteye girmiş olsa bile, buradan hiç de bu yanlışlığın yerel komiteden çıkarak değil de Merkez Komitesi'nden çıkarak düzeltilmek zorunda olduğu sonucu çıkmaz. Nihayet bana yazdığınız mektupta da, üç Merkez Komitesi üyesinin toplantısına, Ossipov yoldaşın istifasının tartışmalı bir sorun olduğunun bildirildiğini bizzat kendiniz kabul etmek zorunda kaldınız. Bu tartışmalı sorunun üç Merkez Komitesi üyesi tarafından, Ossipov'un gıyabında ve hatta Ossipov'un görüşü bile alınmadan çözülmesi, apaçık ve öfke uyandırıcı bir Tüzük ihlâli idi. Elbette üç Merkez Komitesi üyesi, Yazı Kurulu'nun elinde bulunan Parti Konseyi'nin kendilerinden yana tavır takınacağına güvenebilirlerdi; elbette üç Merkez Komitesi üyesi, kendileri tarafından Parti Konseyi'ndeki azınlık taraftarlarıyla resmen yapılan ya da zımnen kabul edilen anlaşmaya güvenebilirlerdi. Fakat böyle bir durum bu keyfi davranışı ortadan kaldırmayacak, tam tersine politik ahlaksızlık unsurlarıyla daha da güçlendirecektir. Üç Merkez Komitesi üyesinin, toplantıdan önce bütün Merkez Komitesi üyelerine haber verilmeyen Travinski yoldaşın istifasını onaylamaları da aynı şekilde gayrimeşru idi. Şimdiye kadar da bana bu istifadan kime ne zaman haber verildiğini tam olarak söyleyemediniz. Meseleyi alay düzeyine varan bir yanıtla geçiştirdiniz: "Rusya'daki kuruldan bilgi alın", yani sizin daha yeni geldiğiniz ve benim sadece sizin aracılığınızla temas kurabileceğim "kurul"dan (aynı üçlü kuruldan) bilgi almamı öneriyorsunuz!!

Bundan dolayı, Merkez Komitesi'nin bileşiminin ve son toplantısının ("deklarasyon"un karara bağlandığı toplantının) meşruluğunu reddediyorum. O nedenle, Merkez Yayın Organı Yazı Kurulu'na girmem yolundaki çağrınızı yanıtsız bırakmakta tamamen haklı olurdum. Fakat bu öneriyi Merkez Komitesi'nden değil de, üç Parti üyesinden

gelmiş bir öneri olarak görüyor ve onu gerekçeli bir şekilde yanıtlamayı görev biliyorum; Merkez Yayın Organı Yazı Kurulu'nun, size yazılı olarak ifade edilmiş olduğunu söylediğiniz beni de redaktörler arasında görme isteğine atıfta bulunduğunuz için, bu daha da gereklidir.

Merkez Yayın Organı Yazı Kurulu'na girmemin, sizin "Partide çok arzu ettiği(niz) neredeyse tam bir barışı sağlayacağı" görüşündesiniz. Bu "neredeyse" sözcüğünüz çok karakteristik! Evet, ben Parti içinde barış istiyorum, "Iskra" Yazı Kurulu'na mektubumda ("'Iskra' Yazı Kurulu'ndan Neden Ayrıldım"*) kamuoyu önünde barış önerdim. Ocak 1904'te Parti Konseyi'nde bir kez daha resmen barış önerisinde bulundum: o zaman çoğunluk adına ileri sürdüğüm koşullar çerçevesinde barış kabul edilmedi. Belirtmeliyim ki ben, —barıştan azınlığa tamamen boyun eğmenin, çoğunluğu hiçbir şekilde dikkate almamanın ve Parti Kongresini tamamen unutmanın anlaşıldığı, bugünkü "barış" üzerine ikiyüzlü safsatalar döktürme modasının tersine— Parti Konseyi'nde, Partide barıştan ne anladığımı tüm berraklığıyla anlattım. O zamanki Merkez Komitesi üyesi arkadaşlarımla birlikte Parti Konseyi'nde, barıştan, ideolojik mücadelenin mevki kavgalarından, kavgadan ve dürüst olmayan mücadele yöntemlerinden arındırılmasını anladığımı açıkça belirttim. Varsın Merkez Yayın Organı azınlığın elinde, Merkez Komitesi çoğunluğun elinde kalsın —dedim o zamanlar—, gelin herkesi her türlü boykotu, her türlü mevki ve kooptasyon kavgasını durdurmaya çağıralım, gelin görüş ayrılıklarımız ve Kongrede gündeme gelen bölünmenin nedenleri üzerine dostça tartışalım, gelin Partiye içimizdeki tartışmalı sorunları dürüst ve onurlu biçimde incelemeyi öğretelim. Plehanov ve Martov önerime gülüp geçtiler. Onların Parti Konseyi toplantı tutanaklarını (Parti Konseyi'ndeki azınlığın, yani iki Merkez Komitesi üyesinin ısrarlarına rağmen) yayınlamama yönünde rezilce bir karar almaları ve bu karara şimdi üç Merkez Komitesi üyesinin (gizlice) katılması beni şaşırtmıyor. İkiyüzlü bir barış yapmak isteyen, bunu yaparken Rus devrimcilerinin hayatında kaçınılmaz olan tesadüfleri kullanan ve Merkez Komitesi'nden,

* *Bkz. elinizdeki cilt, s. 378* —***Alm. Red.***

farklı düşünenleri kovan* biri, ister istemez, zaman geçirmeksizin dürüst bir barış yapma girişimlerini Parti üyelerinden gizlemek için çaba sarfetmek zorundadır. Neyse ki, Partiyi dolandırmayı amaçlayan bu zavallı hilenin başarılı olmayacağı ve Parti Konseyi tutanaklarının sonunda gün ışığına çıkacağını düşünmem için neden var.[106]

Parti Konseyi'ni gaspeden Yazı Kurulu benim barış önerimi gülüp geçerek reddettikten sonra, derhal, tek dürüst çareyi bir Kongre toplamakta gördüğümü açıkladım. Azınlığın (Plehanov dahil) taktiği, Merkez Yayın Organı Yazı Kurulu ve Parti Konseyi'ni elinde tutmak, bu merkezi organlarda lafta bütün Partinin çıkarlarını savunmak, fakat aynı zamanda gerçekte Kongreye gitmeksizin Merkez Komitesi'ni azınlığın çıkarları doğrultusunda değiştirmekti; bu taktiği dürüst bir mücadele olarak değerlendirmem imkansız. Böyle bir taktiğin savunucularıyla hiçbir zaman anlaşma yapmadım ve yapmayı da mümkün görmüyorum. Ayrıca Ocak'tan bu yana yeni "Iskra"nın; —dedikodu ve kavganın, kafa karışıklığı ve oportünistlerle cilveleşmenin, kişisel öç alma ve görüş ayrılıkları icat etmenin bu merkez yayın organının— çehresi açıkça ortaya çıkmıştır. Yeni "Iskra"nın bir çevrenin organı, yeni bir "çizgi"nin organı olduğunu herkes, hatta önceleri "sürekliliği" savunmaya niyetlenen ve bugün eski "Iskra"yı sistemli olarak karalayan Yazı Kurulu bile görüyor. Bugün acaba barıştan hangi anlamda söz edilebilir? Eğer barıştan, ideolojik mücadelenin kooptasyon kavgasından arındırılması anlaşılıyorsa, bugün de barış yapmaya ve Parti Konseyi'nde ileriye sürdüğüm öneriyi yinelemeye tamamen hazırım. Fakat barış, ideolojik mücadelenin durdurulması, yeni "Iskra"nın çizgisiyle ya da her türlü çizgiden yoksun çehresiyle uzlaşmak anlamına geliyorsa, böyle bir "barış"ı ancak ilkesiz ve ikiyüzlü kişiler önerebilir — ya da Parti gazetelerini sadece basılı kâğıt olarak ("uzlaşmacılar"dan birinin yeni "Iskra"nın yazılarını adlandırdığı gibi, matbaa boyası olarak) gören kişiler önerebilir. "İlkesel" tavrı neredeyse sadece, bana karşı kişisel saldırılar geliştirmek, "Leninizm" diye adlandırdık-

* *Bu özellikle Ossipov yoldaşla ilgilidir. Bu husus elbette benimle de ilgilidir, çünkü Merkez Yayın Organı Yazı Kurulu'na girmem doğrultusundaki öneri doğrudan Merkez Komitesi'nden ayrılmamla bağıntılıdır.*

ları şeyi takibata uğratmak, benimle arasında ille de görüş ayrılığı icat etmekten ibaret olan yeni "Iskra"nın redaktörleri, şimdi beni yazı kurulunda görmek istediklerini ifade ediyorlarsa, bununla sadece, kendi yazdıklarını ciddiye almadıklarını, polemiklerini sadece "kooptasyon amacıyla" yaptıklarını, kooptasyon başarıyla uygulandığında bütün yeni "ilkeler"inden vazgeçmeye hazır olduklarını bizzat itiraf etmiş oluyorlar. Bana gelince, çoğunluğun kendi görüşleri için Parti mücadelesinden, tutarlı çizgi için mücadeleden, çevreciliğe karşı mücadeleden vazgeçmesi önerisini yakışıksız bir öneri olarak reddediyorum. Bu mücadeleyi yürütmeyi dokunulmaz hakkım ve görevim olarak görüyor, bu görüşümü, Rusya'da sayıları giderek artan çoğunluğun tüm ilkeli taraftarlarıyla paylaşıyorum. Bu mücadele görüşümce açık yürütülmelidir, çünkü çatışmanın öyküsünün onda dokuzundan kamuoyu haberdar olmuştur ve bu öykünün dünyanın gözünden gizlenmeye devam edilmesi, krizi akılsızca ve gereksiz yere sürüncemede bırakmak demektir.

"Iskra"nın şimdiki Yazı Kurulu'na girmemi "hiç kuşkusuz pekçok Komite'nin de istediği"ni söylüyorsunuz. Üzülerek saptamak zorundayım ki, bu kez de bilerek yalan söylüyorsunuz. Bugünkü mücadele koşulları altında bugüne kadar bir tek Komite dahi böyle bir isteği dile getirmemiştir. Sadece Merkez Yayın Organı redaktörleri çevresi, ayrıca, politik bilgeliğin zirvesini azınlıkla bir olup çoğunluğa, çoğunlukla bir olup azınlığa küfretmekte gören üç Merkez Komitesi üyesi bu isteği ifade etmişlerdir. İzin verirseniz ben, şu ya da bu kahvehane politikacısının isteğini değil, iradesini resmi olarak ifade etmenin yöntemini de saptamış bulunan bütün Partinin iradesini hesaba katmak zorunda olduğumu düşünüyorum: Kongre. İzin verirseniz ben, Kongrede belirli bir çizgi izlemiş ve Partinin bir kısmını bu çizgi doğrultusunda yönlendirmiş bir önderin, karşıtlarının safına iltihak ettiği zaman, her türlü itibar ve hatta sözünün ciddiye alınması hakkını dahi yitireceğini düşünüyorum.

"Pekçok Komite" sözünüz... doğruya tekabül etmiyor olsa da, son derece öğretici ve manidardır. Bu işaret, Parti bilincinden hâlâ bir kırıntı kaldığını, Parti tarafından atanan fonksiyoner kurullarının,

merkezi organların bileşiminde ve çizgisinde değişikliğe gittiklerinde, Partinin iradesini dikkate almak zorunda olduklarına dair belli bir bilinç kırıntısının varlığını göstermektedir. Bu bilinç, şimdi aldığınız karmakarışık tutumla karartılmasaydı, **g e r ç e k t e n** pekçok Komite'nin **g e r ç e k** isteğini **g e r ç e k t e n** öğrenmek için Kongreden başka bir yol olmadığını kolayca görürdünüz. Fakat "pekçok Komite"ye yaptığınız atıf Parti bilincinin bir kırıntısını gösteriyorsa, aynı zamanda vicdanınızın rahat olmadığını da açıkça gösteriyor. Tam da bu nedenle, maceracı politikanızla Partinin iradesi arasındaki çarpıcı çelişkiyi hissettiğiniz için, Kongreden ateşten korkarcasına korkuyorsunuz.

Tarafınızdan gündeme getirilen uzlaşmanın ikiyüzlülüğü üzerine genel düşüncelerim, bir dizi olayla tamamen pekiştirilmektedir. Üç Merkez Komitesi üyesi şimdi Merkez Yayın Organı'nın "yüksek seviyesi"ne hayranlık duyarken, Merkez Komitesi'nin **a y n ı** üç üyesi, Mart ayında, çeşitli Parti yazarlarının (Merkez Yayın Organı'nın şimdiki Yazı Kurulu'nun çoğunluğunun) oportünizme battıkları için teessüflerini bildirdikleri bir açıklama kaleme almışlardı. Üç Merkez Komitesi üyesi, bir yandan "barış" sözü ederken, öte yandan, Güney Bürosu'nu[107] (Merkez Komitesi'nin mutemetlerinden oluşan kurulu), içinde bir Parti Kongresi için ajitasyon yapma yürekliliğini gösteren çoğunluk taraftarları çalıştığı için feshediyorlar. Birbiriyle mücadele eden tarafların barışmasından söz ederken, üç Merkez Komitesi üyesi, bir tarafın temsilcileriyle bir Konferans yapıyor, diğer tarafı görmezden geliyor.[108] Tüm Partinin yaşamsal çıkarlarıyla ilgili olan ve konspiratif bir gizlilik için hiçbir gereklilik olmamasına rağmen Partiden titizlikle saklanan bu özel anlaşmalar, Parti içine nasıl bir parçalanma taşımaktadır! Partiden habersiz kotarılan bu entrikalar Parti yaşamı içine ne çok karşılıklı güvensizlik, ne çok kuşku taşımaktadır! Tam da bugün elime geçen bir mektupta, Rusya'dan bir yoldaş bu entrikalar üzerine ortalıkta hangi söylentilerin dolaştığını yazıyor: azınlık içinde üç parça oluşmuş, deniyor Parti çevrelerinde: bunlardan biri herşeyden önce Dan ve Troçki'nin Merkez Komitesi'ne kooptasyonunu talep ediyor, bunun dışında hiçbir şey duymak istemiyormuş; ikincisi bir

konferansla hemfikirmiş; üçüncüsü ise bir Merkez Komitesi açıklamasıyla yetiniyormuş, ve (halkçı bir gazete kurulmasında, tamamen haklı olarak, Kongrenin yayınını durdurduğu "Yujni Raboçi"nin üstü örtülü biçimde yeniden kurulmasından başka bir şey görmeyen) "Yujni Raboçi" taraftarları bu kanada mensupmuş. Bu Parti söylentilerinde neyin gerçeğe uygun olduğunu bilmiyorum. Fakat azınlığın heterojen gruplardan oluştuğu, örneğin Bruker yoldaşın, azınlığın "ültimatomları"na ve tüm kooptasyon kavgasına muhtemelen hiç katılmadığı, "Yujni Raboçi" grubunun tamamen ayrı bir nüansı temsil ettiği, Kongremizi incelemiş olan herkesin bildiği herkesçe bilinen olgulardır. Partinin arkasında cereyan eden bu kötü alışverişin ne kadar alçaltıcı olduğunu görmüyor musunuz! Üç Merkez Komitesi üyesinin ikiyüzlülüğünün, bütün bu entrikalardan uzak duran çoğunlukta, onlara karşı tam bir güvensizlik uyandırmasına şaşılabilir mi? Parti Kongresi için ajitasyon yapan herkesin görevden alınmasıyla başlayan "barış"ın, Parti kamuoyunun sistematikman yanıltılmasının başlangıcı olarak görülmesine şaşılabilir mi? Çoğunluğun, Merkez Komitesi ile Merkez Yayın Organı (dolayısıyla da Parti Konseyi) arasında, Komitelerin azınlık taraftarlarınca zorla işgal edilmesi üzerine, çoğunluk kararlarının yayınlanmaması üzerine (Petersburg ve Yekaterinoslav kararları **aylardan beri** bekletilmektedir) vs. anlaştıklarını düşünmesine şaşılabilir mi?

Umarım, Partideki bugünkü durum karşısında benim Merkez Yayın Organı Yazı Kurulu'na girmemin söz konusu olamayacağını şimdi anlıyorsunuzdur.

*

Üç üyenin Merkez Komitesi'ne kooptasyonu konusunda yapılan oylamada benim "çekimser" kaldığım yolundaki iddianız düpedüz **yalandır.** "Seçimin yapıldığı"nın tanınmasını şiddetle protesto ediyorum. Bu yeni bir Tüzük ihlâlidir. Merkez Komitesi'nin üç üyesinin **hepsi** itirazımı görüşmek ve ancak **ondan sonra** kooptasyon sorununu ortaya getirmekle **yükümlüdürler.**

Tüzüğe göre kooptasyon oybirliğiyle kararlaştırılmak zorundadır; ben onay vermedim. Dolayısıyla, mesele Parti Konseyi tarafından incelenmeden, gerçekleşmiş bir kooptasyondan söz edilemez. (Eğer Merkez Komitesi'nin bütün üyeleri Merkez Komitesi'nin bileşimini gözden geçirmeden önce kooptasyon sorununu Tüzüğe aykırı olarak Parti Konseyi'ne getirecek olursanız) Parti Konseyi'nin kararı bana Parti Konseyi'nin tutanaklarıyla birlikte iletilmek zorundadır.

*

Birbirimizi görme fırsatı olmadığına dair üzüntünüzü paylaşmam mümkün değil. Ossipov yoldaşa oynadığınız oyunlar ve verilmiş sözünüze (26. V. 04 tarihli anlaşma) karşı tavrınızdan sonra, sizinle salt resmi ve yalnızca yazılı ilişkiden başka hiçbir ilişki arzu etmiyorum.

N. Lenin
Merkez Komitesi üyesi

ZEMSTVO KAMPANYASI VE "ISKRA"NIN PLÂNI[109]

Sadece Parti üyeleri için

Biraz önce, "Iskra" Yazı Kurulu imzasıyla, Parti örgütlerine ("Sadece Parti üyeleri için") hitaben bir yazı yayınlandı. Rusya bugün, hiçbir zaman olmadığı kadar bir anayasaya yakındır, diyor Yazı Kurulu, ve bir anayasa bahşedilmesi için dilekçe toplayan liberal Zemstvocularımızı etkilemek için ayrıntılı tam bir plân, tam bir "politik kampanya" plânı geliştiriyor.

Yeni "Iskra"nın bu son derece öğretici plânını incelemeye geçmeden önce,. Rus sosyal-demokrasisi içinde bir proleter kitle hareketi oluştuğundan beri, liberal Zemstvocularımıza karşı tavır sorununun nasıl konduğunu anımsayalım. Proleter kitle hareketinin neredeyse ta başlangıcından beri bu sorun üzerine de "Ekonomistler"le devrimciler arasında tartışıldığını bütün dünya biliyor. Ekonomistler, Rusya'da burjuva demokrasisini doğrudan yadsıma, proletaryanın, toplumun muhalif kesimlerini etkileme görevini gözardı etme tavrına kadar vardırmışlardı işi, aynı zamanda proletaryanın politik mücadelesinin hareket alanını daraltarak, politik önderlik rolünü bilerek ya da bilmeyerek toplumun liberal unsurlarına bırakıyor ve işçilere "işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele"yi gösteriyorlardı. Eski "Iskra"daki devrimci sosyal-demokrasinin taraftarları bu çizgiyle mücadele ettiler. Bu mücadele iki büyük döneme ayrılır: Liberal yayın organı "Osvobojdeniye"nin yayınlanmasından önceki dönem ve sonraki dönem. İlk dönemde saldırımızı esas olarak "Ekonomistler"in dargörüş-

lülüğüne yöneltiyor, Rusya'da gözden kaçırdıkları bir burjuva demokrasisinin varlığını, proletaryanın çok yönlü politik faaliyet görevini, bütün toplumsal kesimleri etkileme görevini, özgürlük için mücadelenin öncü savaşçısı olma görevini "gözlerine sokuyorduk". Bugün bu dönemi ve temel özelliklerini anımsamak, yeni "Iskra" yandaşları bu dönemi son derece kabaca çarpıttıkları için (bkz. Troçki'nin "Politik Görevlerimiz"i, yeni "Iskra"nın redaksiyonu altında yayınlandı), bugünkü gençliğin hareketimizin yakın geçmişini bilmemesi üzerine spekülasyon yaptıkları için daha da gerekli ve zorunludur.

"Osvobojdeniye"nin yayınlanmaya başlamasıyla birlikte eski "Iskra"nın mücadelesinin ikinci dönemi başlar. Liberaller bağımsız bir yayın organı ve ayrı bir politik programla ortaya çıktıklarında, proletaryanın "toplumu" etkileme görevi doğal olarak bir değişime uğradı: İşçi demokrasisi artık liberal demokrasiyi "sarsıp uyandırmak"la, onun muhalif ruhunu uyandırmakla yetinemezdi, artık liberalizmin politik tutumunda açık biçimde beliren eksiklikleri devrimci eleştiriye tabi tutmayı ön plâna çıkarmak zorundaydı. Liberal kesimleri etkilememiz, sürekli olarak liberal bayların politik protestolarının tutarsızlığına ve yetersizliğine işaret etme biçimini aldı (Vitte'nin muhtırasına* Struve'nin yazdığı önsözü eleştiren "Zarya"ya ve "Iskra"nın yayınladığı birçok makaleye işaret etmek yeter).

İkinci Parti Kongresi döneminde sosyal-demokrasinin, açıkça ortaya çıkan liberalizme karşı bu yeni tavrı öylesine açıklık kazanmış ve sağlamlaşmıştı ki, Rusya'da bir burjuva demokrasisinin olup olmadığı, muhalif bir hareketin proletarya tarafından desteklenip desteklenmeyeceği (ve bu desteğin biçimi) sorusu dahi artık hiç kimsenin aklından bile geçmiyordu. Söz konusu olan, sadece, bu sorunda Partinin görüşlerinin formüle edilmesiydi ve eski "Iskra"nın görüşlerinin, bir yandan liberallerle bir "anlaşma" peşinde koşan (hem de son derece uygunsuz bir zamanda), öte yandan ise böylesi anlaşmalar için liberaller tarafından yerine getirilmesi peşinen olanaksız hayali koşullar koyan

---

* *Bkz. "Zemstvoya Karşı Kışkırtma vs." adlı makale, elinizdeki cilt, s. 206-224* ***—Alm. Red.***

Starover'in karışık karar tasarılarından* çok, Plehanov'un liberal "Osvobojdeniye"nin devrim karşıtı ve proleter düşmanı karakterinin vurgulandığı karar tasarılarında ifadesini bulduğunu belirtmem yeterli olacaktır.

II

Yukarıda Yazı Kurulu'muzun düşünde gördüğü umacıdan söz ederken, anlattıklarındaki bir başka karakteristik yanı henüz vurgulamadık. Yazı Kurulu, Zemstvocuları "taleplerimizi hükümete sunmayı resmen vaat etme"ye zorlamaya çıkan tehlikeli taktiğe karşı saldırıya geçmektedir. Daha önce işaret ettiğimiz tutarsızlıkları bir yana bırakırsak, liberal demokrasinin "bizim" taleplerimizi, işçi demokrasisinin taleplerini hükümete sunması yolundaki düşüncenin bizzat kendisi tuhaftır. Bir yandan, liberal demokrasi bir burjuva demokrasisi olduğu için, hiçbir zaman "bizim" taleplerimizi benimseyemez, bu talepleri içtenlikle, tutarlılıkla ve kararlılıkla temsil edemez. Liberaller taleplerimizi hükümete sunma yönünde resmi bir söz vermiş olsalar bile, bu sözü "gönüllü" olarak vermiş olsalar bile, bu sözü elbette tutmayacaklar, proletaryayı aldatacaklardır. Öte yandan, genelde burjuva demokrasisi, özelde de Zemstvocu baylar üzerinde ciddi bir etkide bulunabilecek kadar güçlü olsaydık, böyle bir güç, taleplerimizi hükümete bağımsız olarak ileri sürmemiz için kesinlikle yeterdi.

Yazı Kurulu'nun tuhaf düşüncesi bir dil sürçmesinin sonucu değil, bir bütün olarak bu sorunda takındığı muğlak tavrın kaçınılmaz sonucudur. Şunu dinleyin: "Merkezi odak noktası ve düstur... burjuva muhalefeti üzerinde örgütlü etkide bulunmak... pratik görevi" olmalıdır; "işçilerin, liberal muhalefetin ilgili organına açıklama taslağı", "işçilerin neden hükümete değil de tam da bu muhalefetin temsilciler meclisine başvurduklarının bir açıklaması"nı içermelidir. Görevi böyle koymak temelden yanlıştır. Proletarya partisi olarak biz, elbette "nüfusun bütün sınıfları içine girmek" zorundayız, ve bunu yaparken de bütün

* *Bkz. Not 96.* ***—Alm. Red.***

halkın önünde, programımızı ve acil taleplerimizi açıkça ve enerjik bir şekilde savunmalıyız. Bu talepleri Zemstvocu baylara karşı da ileri sürme çabasında olmalıyız, fakat bizim için merkezi odak noktası ve düstur, Zemstvocular üzerinde değil, hükümet üzerinde etkili olmaktır. "Iskra" Yazı Kurulu, merkezi odak noktası sorununu düpedüz tepetaklak koymuştur. Burjuva muhalefeti, kendisi savaşmadığı için, kayıtsız şartsız savunduğu kendi programı olmadığı için, savaşan iki taraf (hükümet ve az sayıda aydın taraftara sahip devrimci proletarya) arasında durduğu ve savaşın sonucunu kendisi için değerlendirdiği için burjuva bir muhalefettir. O nedenle mücadele kızıştıkça, tayin edici savaş anı yaklaştıkça, dikkatimizi ve etkimizi açık biçimde, şartlara bağlı, sorunlu, güvenilmez ve kararsız bir müttefik olduğu **b e s b e l l i** olan bu müttefik üzerinde değil, gerçek düşmanımız üzerinde yoğunlaştırmak zorundayız. Bu müttefiki görmezden gelmek akılsızlık, onu korkutmayı, yıldırmayı hedeflemek saçmalıktır. Bütün bunlar, üzerinde konuşulması bile tuhaf olan son derece açık şeylerdir. Bizim ajitasyonumuzun odak noktası ve düsturu, yineliyorum, bu müttefiki etkilemek değil, düşmana karşı tayin edici mücadeleye hazırlanmak olmalıdır. Hükümet Zemstvo'larla cilveleşmekle, onlara önemsiz tavizler vermekle, pratikte halka henüz en küçük bir tavizde dahi bulunmamıştır; hükümet Rusya'da şu ya da bu otokratın çabucak uçup giden liberal heveslerinden sonra onlarca ve yüzlerce kez olduğu gibi, kesinlikle ve her zaman gericiliğe dönebilir (daha doğrusu gericiliği sürdürebilir). Zemstvolarla cilveleşildiği, halkın dikkatinin başka yöne çekildiği, halkın boş sözlerle uyutulduğu tam da böyle bir anda, yaltakçılığa karşı özellikle dikkatli olmak, düşmanın henüz alaşağı edilmediğini inatla anımsamak, düşmana karşı mücadelenin sürdürülmesi ve on kat güçlendirilmesi çağrısı yapmak, ağırlık noktasını hükümete yapılan "çağrı"dan Zemstvo'ya yapılan çağrıya kaydırmamak gerekir. Tam da şu anda, toplumun ve halkın dikkatinin ağırlık noktasını Zemstvolara çekmek için, gerçekte gerçek demokrasinin güvenini hak etmeyen Zemstvoculara güven sağlamak için bütün güçlerini harekete geçirenler, herkesçe malum kaymak yiyiciler ve özgürlüğe ihanet edenlerdir.

"Novoye Vremya"yı alalım: Daha önce alıntı yapılan makaleden şunları okumak mümkün:

> "Bütün eksikliklerimizi, yetersizliklerimizi cesaretle ve gerçeğe bağlı kalarak tartışma olanağıyla, kamu hayatında duran herkes için kendi faaliyetini özgürce geliştirme olanağıyla birlikte, yetersizliklerin de son bulacağı ve Rusya'nın büyük gereksinim duyduğu ilerleme ve yetkinleşme yoluna korkusuzca gireceği herkesçe açıktır. Bu ilerlemenin örgütünü, aracını keşfetmeye bile gerek yok: Bu araç Zemstvo olarak zaten vardır, gerekli olan sadece, onun serbestçe gelişmesine izin verilmesidir(!!); taklit olmayan, gerçek bir kendine özgü yetkinleşmenin garantisi burada yatmaktadır."

Bu tür konuşmalar (Yazı Kurulu'nun yazının başka bir yerinde söylediği gibi) "sınırlı monarşi ve bir mal varlığına dayalı anayasa için uğraşları" "örtmekle" kalmamakta, monarşi herhangi bir biçimde sınırlandırılmadan, bütün meselenin Zemstvo'ya birkaç lütufta bulunulmasıyla sınırlanması için zemin yaratmaktadır!

Merkezi odak noktası, hükümete değil Zemstvo'ya etkide bulunmak olarak ilân edilirse, doğal olarak Starover'in karar tasarısının temelinde yatan düşünceye, liberallerle herhangi bir "anlaşma" yapmak için derhal bir zemin arama düşüncesine varılır.

> "Bugünkü Zemstvolar karşısında görevimiz —diye yazıyor Yazı Kurulu—, bunlara devrimci proletaryanın politik taleplerini sunmaya yöneliktir(!!), Zemstvolar, en azından, halk adına ortaya çıkma hakkını bir ölçüde kazanmak ve işçi kitlelerinin enerjik desteğine güvenebilmek için bu talepleri desteklemekle yükümlüdürler."

Bir işçi partisinin görevlerinin ne de güzel bir açıklaması! demek gerekiyor. Ilımlı Zemstvo temsilcileriyle hükümet arasında, devrimci proletaryaya karşı mücadele amacıyla olası ve hatta muhtemel bir ittifakın konturlarının gayet açık önümüze çıktığı bir zamanda (Yazı Kurulu yazısında böyle bir ittifak olasılığını kendisi de kabul etmektedir), görevimizi hükümete karşı mücadelede enerjimizi on katına çıkarmaya değil, liberallerle karşılıklı destek için yapılacak bir anlaşmanın vicdani koşullarını hazırlamaya "yöneltmemiz" gerekiyormuş. Herhangi bir kişiye karşı, desteğini alabilmesi için beni desteklemekle

yükümlü olduğu talepler ileri sürdüğümde, onunla bir anlaşma yapıyorum demektir. Herkese soruyoruz: Liberallerle anlaşma için Starover'in (Akselrod ve Martov tarafından da imzalanan) karar tasarısında* ileri sürdüğü ve yazınımızda uygulanamazlığı önceden söylenmiş olan "koşullar" nereye gitti? Yazı Kurulu, yazısında bu koşullardan tek sözcükle bahsetmiyor. Yazı Kurulu Kongrede, daha sonra çöp sepetine atmak üzere bir karar tasarısı kabul ettirmiştir. Meseleye pratik olarak yaklaşmanın daha ilk girişiminde, Starover'in "koşulları"nın liberal Zemstvo temsilcilerinde sadece homerik bir kahkaha yaratacağı hemen açığa çıktı.

Devam edelim. İşçi partisinin önüne, liberal demokrasiye, daha doğrusu Zemstvoculara "en azından, halk adına konuşma hakkını bir ölçüde kazanmak için desteklemekle yükümlü oldukları" politik talepler ileri sürme görevi koyması genelde **ilke olarak** doğru mudur? Hayır, görevi böyle koymak ilke olarak yanlıştır ve sadece proleter sınıf bilincinin karartılmasına, verimsiz bir vicdan hocalığına yol açar. Halk adına ortaya çıkmak, zaten demokrat olarak ortaya çıkmak demektir. Her demokrat (o halde burjuva demokratı da) halk adına ortaya çıkma hakkına sahiptir, ama bu hakka sadece demokrasiyi tutarlı biçimde, kararlılıkla ve sonuna kadar uyguladığı ölçüde sahiptir. Demek ki **her** burjuva demokratının "halk adına ortaya çıkmaya belli ölçüde hakkı" vardır (çünkü her burjuva demokratı, demokrat kaldığı sürece, şu ya da bu demokratik talebi savunur), fakat aynı zamanda **hiçbir** burjuva demokratı, bütün cephe boyunca halk adına ortaya çıkma hakkına sahip değildir (çünkü hiçbir burjuva demokratı bugün demokrasiyi tutarlılıkla sonuna kadar uygulayabile-

---

** Okura, (benim ve Plehanov'un düşüncesine rağmen) Kongre tarafından kabul edilen Starover'in kararında liberallerle geçici anlaşma için üç koşul ileri sürüldüğünü anımsatalım: 1- liberaller "otokrasiye karşı mücadelelerinde kesin olarak sosyal-demokrasinin yanında yer aldıklarını açık ve kuşkuya yer bırakmayacak şekilde açıklamalıdırlar"; 2- "programlarında işçi sınıfının ve genelde demokrasinin çıkarlarına aykırı olan ya da sınıf bilincini bulandıran taleplere yer vermemelidirler"; 3- "genel, eşit, gizli ve doğrudan oy hakkını kendi savaş şiarları yapmalıdırlar".*

cek durumda değildir). Bay Struve, "Osvobojdeniye" otokrasiye karşı mücadele ettiği ölçüde, halk adına konuşma hakkına sahiptir. "Osvobojdeniye" estek edip köstek ederek mal varlığına dayalı bir anayasayla yetindiği, Zemstvoların muhalefetini bir mücadele olarak gösterdiği, tutarlı ve berrak bir demokratik programdan kaçındığı ölçüde, Bay Struve bu hakkını yitirir. Alman milli liberalleri[110] seyahat özgürlüğü için mücadele ettikleri sürece, halk adına konuşma hakkına sahiplerdi, fakat Bismarck'ın gerici politikasını destekledikleri ölçüde, halk adına konuşma hakları yoktu.

İşçi partisinin önüne, liberal burjuva baylar bunları desteklediklerinde halk adına konuşma hakkını bir ölçüde kazanacakları talepler ileri sürme görevini koymak, abuk sabuk ve anlamsız bir görev yumurtlamak anlamına gelmektedir. Programımızda saptadıklarımızın dışında başka demokratik talepler keşfetmeye ihtiyacımız yok. Bu program temelinde, demokrasiyi uyguladığı ölçüde her demokratı (burjuva demokratını da) desteklemekle yükümlüyüz; demokrasiden saptığı ölçüde, her demokratı (Sosyal-Devrimcileri de) teşhir etmekle yükümlüyüz (örneğin ister köy topluluğundan özgürce ayrılma sorununda, isterse köylünün toprağını özgürce satma hakkı sorununda olsun). Fakat, deyim yerindeyse, caiz olan alçaklığın ölçüsünü peşinen saptama girişimi, bir demokratın hâlâ demokrat olma hakkına bir ölçüde sahip olmak için demokrasiden hangi sapmaları yapabileceğini peşinen saptama girişimi öylesine zekice bir görev ki, insanın aklına ister istemez, Yazı Kurulu'na Martov ya da Dan yoldaşın yardım etmiş olup olmadığı kuşkusu geliyor.

III

Yazı Kurulu, yazısında, politik temel düşüncelerini anlattıktan sonra, kendi geliştirdiği büyük plânı ayrıntılı biçimde açımlamaya girişiyor.

İl Zemstvo Meclisleri anayasa için dilekçeler veriyor. X., Y., Z. kentlerinde Komite üyeleri, artı aydınlanmış işçiler, kendi başlarına "Akselrod'vari" bir politik kampanya plânı ileri sürüyorlar. Ajitasyo-

nun odak noktasında, burjuva muhalefeti etkilemek yatıyor. Bir Örgütleme Grubu seçilir. Örgütleme Grubu bir Yürütme Komisyonu seçer. Yürütme Komisyonu özel bir konuşmacı görevlendirir.

> "Kitleler Zemstvo Meclisleriyle dolaysız temasa geçirilmeye", "miting, Zemstvo temsilcilerinin toplantı yaptığı binanın hemen önünde yoğunlaştırılmaya" çalışılır. "Göstericilerden bir bölümü uygun bir zamanda toplantı salonuna girer ve özellikle bu iş için görevlendirilen konuşmacının yardımıyla Meclisten" (Meclise başkanlık eden soylu mareşalden?), "işçilerin bir açıklamasını okumak için kendisine izin vermesini ister. Bu isteğinin reddedilmesi durumunda konuşmacı, halk adına konuşan meclisin, aynı halkın gerçek temsilcisini dinlemek istememesini yüksek sesle protesto eder."

İşte yeni "Iskra"nın yeni plânı böyledir. Birazdan bizzat Yazı Kurulu'nun kendi önemini ne kadar alçakgönüllülükle değerlendirdiğini göreceğiz, ama daha önce, Yazı Kurulu'nun, Yürütme Komisyonunun işlevleri üzerine son derece ilkesel açıklamalarını aktarmak istiyoruz:

> "... Yürütme Komisyonu, Zemstvo temsilcilerinin toplandığı binanın önünde binlerce işçinin toplanması ve onlarca ya da yüzlercesinin de bizzat binaya girmesinin **Zemstvo temsilcilerinde dehşetli bir korku(!!) yaratmaması** ve bu durumun etkisiyle polislerin ve Kazakların haysiyet kırıcı korumasına sığınarak barışçıl bir gösteriyi iğrenç bir kafa göz yarma hareketine ve barbar bir döğüşe dönüştürmemesi için peşinen önlemler almak zorunda olacaktır..."

Bizzat Yazı Kurulu'nun, düşünde gördüğü umacıya inandığı anlaşılıyor. Yazı Kurulu için mesele, kelimelerin harfi harfine gramatik anlamına göre, sanki Zemstvocular gösteriyi kavgaya dönüştürüp anlamını çarpıtacaklar şeklinde görülmektedir. Liberal Zemstvo temsilcileri hakkında hiç de iyi düşünmüyoruz, ama buna rağmen, Yazı Kurulu'nun, liberallerin Zemstvo toplantısında polisleri ve Kazakları alarma geçirebilecekleri yönündeki dehşetli korkusunu tamamen saçma buluyoruz. Zemstvo toplantısına sadece bir kez dahi katılmış herkes, düzenin bozulması durumunda, ya başkanlık yapan soylu mareşalin, ya da yan odada gayri-resmi bulunan polis memurunun polisi çağıracağını bilir. Yoksa Yürütme Komisyonu üyeleri bu vesileyle karakol

müdürüne, barışçıl bir gösterinin barbar bir kavgaya dönüşmesinin yeni "İskra" Yazı Kurulu'nun "plânı"nda bulunmadığını mı anlatacaklar?

"... Böyle bir sürprizle karşılaşmamak için Yürütme Komitesi daha önce liberal milletvekillerini" (Kazakları çağırmayacaklarına "resmen söz vermek" için olsa gerek), "yapılması plânlanan gösteri ve bu gösterinin gerçek anlamı hakkında bilgilendirecektir" (yani gerçek hedefimizin kesinlikle bize barbarca dayak atılması ve böylece Akselrodcu plânın anlamının çarpıtılması olmadığı konusunda bilgilendirileceklerdir...) "Ayrıca Yürütme Komisyonu, muhalif burjuvazinin sol kanadıyla belli bir anlaşma yapmak" (bak hele!) "ve politik eylemimiz için aktif destek vermeleri sağlanamasa bile, en azından sempati duymalarını garantilemek için çaba sarfedecektir. Onlarla görüşmeleri Yürütme Komisyonu elbette Parti adına, sadece bu politik kampanyanın genel plânı üzerine konuşmakla kalınmayan, aynı zamanda seyrine ilişkin de rapor verilecek olan işçi çevreleri ve işçi toplantıları adına yürütecektir; elbette bu görüşmeler konspirasyonun gerekleri titizlikle yerine getirilerek gerçekleşecektir."

Evet, evet, Starover'in tam olarak saptanmış koşullar temelinde liberallerle yapılacak anlaşmaya ilişkin büyük düşüncesinin her gün değil, her saat büyüyüp geliştiğini insan kendi gözleriyle görüyor. Ne var ki Starover'in bu tam olarak saptanmış koşulları "geçici olarak" bir kenara bırakılmıştır (biz formalist değiliz!), buna karşılık şu anlaşmaya pratikte varılmıştır, derhal varılmıştır: **dehşetli korkuya yol açmama anlaşması.**

Yazı Kurulu'nun yazısına nereden bakılırsa bakılsın, bu yazıda bizim saptadığımızın dışında liberallerle yapılacak meşhur "anlaşma"nın bir başka içeriği bulunamaz: bu, ya liberallere halk adına konuşma hakkı veren koşullar üzerine yapılmış bir anlaşmadır (bu durumda böyle bir anlaşma düşüncesi bile, bunu öneren sosyal-demokratları en ciddi biçimde lekeler), ya da paniğe yol açmama anlaşmasıdır, barışçıl bir gösteri için sempati yaratma anlaşmasıdır — ve o zaman da bu, ciddiyetle lafını etmenin bile güç olduğu basit bir saçmalıktır. Hükümet yerine burjuva muhalefeti etkilemenin merkezi önemine dair saçma düşünce de, bir saçmalıktan başka bir şeye yol açamazdı zaten.

Eğer Zemstvo Meclisi salonunda işçilerin etkili bir kitle gösterisini yapabilecek durumdaysak, elbette yapacağız (gerçi, eğer güçler bir kitle gösterisi için yeterliyse, gösteriyi Zemstvo "binaları önünde" değil, polis, jandarma ve sansürcülerin toplantıları önünde "yoğunlaştırmak" çok daha iyi olurdu). Fakat bu hususta Zemstvocuların kapılacağı dehşet üzerine geliştirilen düşüncelerle hareket etmek ve onlarla bu hususta görüşmeler yapmak — akılsızlığın doruğudur, gülünçlüğün doruğudur. Rus Zemstvo temsilcilerinin önemli bir bölümünün, hatta çoğunluğunun paniğe kapılmasına, tutarlı bir sosyal-demokratın yaptığı konuşmanın sadece **i ç e r i ğ i** bile daima ve kaçınılmaz olarak yetecektir. Zemstvocularla **b ö y l e** bir dehşete kapılmanın istenmeyen bir şey olduğu konusunda peşinen konuşmak, kendi kendini çok kötü ve yakışık almaz bir duruma sokmak demektir. Barbarca döğüş ya da böyle bir çatışmanın olabileceği düşüncesi de bir başka türde dehşetli korku yaratacaktır. Bu dehşetli korku üzerine Zemstvocularla görüşmeler yapmak son derece akılsızcadır, çünkü hiçbir liberal, en ılımlıları bile, hiçbir zaman ne böyle bir çatışmaya yol açacak, ne de buna sempati besleyecektir, fakat bu onun elinde değildir. Burada gereken şey "görüşmeler yapmak" değil, güçleri gerçekten hazırlamak ve Zemstvo temsilcilerini değil, hükümeti ve temsilcilerini etkilemektir. Güç yoksa, büyük plânlardan hiç söz etmemek daha iyidir; fakat güç varsa, bu gücü Kazakların ve polisin karşısına çıkarmak, bu gösteriyi Kazakların ve polisin saldırısını geri püskürtebilecekleri ya da en azından bu saldırıya direnebilecekleri bir sayıda ve yerde yapmak için çaba sarfetmek gerekir. "Burjuva muhalefet üzerinde" sözde değil gerçekte "etkin ve örgütlü bir etkide" bulunacak durumdaysak, bunu dehşetli korkuya yol açmamak üzerine aptalca "görüşmeler" yaparak değil, güçle, Kazaklara ve Çarlık polisine karşı kitle direnişinin gücüyle, bir halk ayaklanmasına gelişebilecek bir kitle saldırısının gücüyle gerçekleştirebiliriz.

Yeni "Iskra"nın Yazı Kurulu meseleleri farklı görüyor. Anlaşma ve görüşme plânlarından öyle hoşnut ki, seyrine doyamıyor, öve öve bitiremiyor... Aktif göstericiler

"polise ya da genelde hükümete **k a r ş ı** yapılan sıradan bir gösteriyle, doğrudan amacı şu an" (italikler Yazı Kurulu'na aittir) "liberal unsurların politik taktiğini" (bak hele!) "devrimci proletaryanın doğrudan etkilemesi yoluyla otokrasiye karşı doğrudan mücadele olan bir gösteri arasındaki temel farkın tamamen bilincinde olmalıdırlar... Sıradan, deyim yerindeyse genel demokratik" (!!) "gösteriler, yani doğrudan hedefi devrimci proletaryayla muhalif liberal burjuvaziyi bağımsız iki politik güç olarak somut biçimde karşı karşıya getirmek olmayan gösteriler düzenlemek için, halk kitleleri içinde güçlü bir politik kaynaşmanın varlığı yeter... Partimiz kitlelerin bu durumundan, deyim yerindeyse, bu, kitlelerin otokrasiye karşı seferberliğinin daha alt tipi de olsa" (bak hele!), "yararlanmakla yükümlüdür... Yeni politik faaliyet yolunda, doğrudan hedefi burjuva muhalefetin karşısına sınıf çıkarları itibariyle onunla karşıtlık içinde olan, aynı zamanda ona ortak düşmana karşı ortak ve enerjik bir mücadele için koşullar" (hangileri?) "öneren bağımsız bir güç olarak çıkması için işçi kitlelerinin" (dikkat!) "toplumsal yaşama böyle plânlı bir müdahalesinin örgütlenmesi yolunda, bu yeni" (!) "yolda ilk" (!) "adımlarımızı atıyoruz(!)".

Bu tuhaf düşüncelerin tüm derinliğini kavramak her babayiğidin harcı değildir. Binlerce ve on binlerce işçi önünde sosyalizmin hedeflerinin ve işçi demokrasisinin taleplerinin açıklandığı Rostov'daki gösteri,[111] "harekete geçirmenin daha alt bir tipi", alışılmış **g e n e l - d e m o k r a t i k** tipi oluyor, burada devrimci proletaryayla burjuva muhalefetin somut karşı karşıya gelişi yok. Fakat kendisi aktif işçilerden ve Komite üyelerinden oluşan Örgütleme Grubu tarafından seçilen bir Yürütme Komisyonunun görevlendirdiği bir konuşmacı, Zemstvo temsilcileriyle daha önceden yapılan görüşmelerden sonra, kendisini dinlemeyi reddettiklerini Zemstvo'da yüksek sesle protesto ettiğinde, bu, iki bağımsız gücün "somut" ve "doğrudan" karşı karşıya gelişi oluyor; bu, liberallerin taktiğini "doğrudan" etkileme oluyor; bu, "yeni yolda atılmış ilk adım" oluyor. Utanmalısınız baylar! "Raboçeye Dyelo"nun en kötü zamanlarında Martinov bile böylesi yavanlaşmamıştı!

Güney Rus kentlerinin sokaklarında kitlesel işçi gösterileri, onlarca işçi konuşmacı, çarlığın gerçek iktidarıyla doğrudan çatışmalar "hare-

kete geçirmenin daha alt tipleri" oluyor. Liberal baylarda dehşetli bir korku yaratmamakla yükümlü olan konuşmacımızın barışçıl çıkışı hakkında Zemstvo temsilcileriyle bir anlaşma yapmak ise "yeni yol" olarak görülüyor. İşte yeni "Iskra"nın, bütün dünyaya, Yazı Kurulu'nun Balalaykin'i[112] tarafından törenle açıklanan yeni taktik görevleri, yeni taktik görüşleri bunlardır. Fakat bu Balalaykin bir bakıma istemeden doğruyu söylemiştir: Eski "Iskra"ile yeni "Iskra" arasında gerçek bir uçurum vardır. Eski "Iskra", teatral bir şatafatla sunulan sınıflararası anlaşma konusunda coşkuya kapılan ve bunda bir "yeni yol" gören insanları sadece küçümser ve alaya alırdı. Bu yeni yolu, eski devrimci taktiği "daha alt bir tip" olarak gören ve "toplumsal yaşama" muhalif burjuvazinin sol kanadıyla daha önce yapılan görüşmelerin ardından bir işçi konuşmacının alçakgönüllü ve barışçıl sahneye çıkışına dair anlaşmalar biçimindeki "plânlı ve doğrudan müdahale"yi öve öve bitiremeyen Fransız ve Alman sosyalist "devlet adamları"nın deneyiminden biliyoruz.

Zemstvo temsilcilerinin dehşetli bir korkuya kapılmasından Yazı Kurulu da öylesine dehşetli bir korku duyuyor ki, keşfettiği "yeni" plâna katılacak olanlara "özel bir dikkat" öğütlüyor.

> "Zorunluluk halinde, bu edimin uygulanması sırasında dışa karşı dikkatli davranmak gerektiğinde —diye okuyoruz yazıda—, işçi deklarasyonunun temsilcilere postayla tebliğ edilebileceğini ve bildiri olarak Zemstvo meclisinin toplantı salonunda çok miktarda dağıtılabileceğini düşünüyoruz. Buna sadece, dış etkiyi çok önemseyen, ama proletaryanın sınıf bilincinin ve öz faaliyetinin plânlı biçimde gelişme sürecini hiç önemsemeyen burjuva devrimciliğinin" (aynen böyle!) "bakış açısında duranlar öfke duyabilir."

Bildiri dağıtılması ve gönderilmesine öfkelenmek âdetimiz değildir, ama şişirilmiş ve içi boş tumturaklı sözlere her zaman öfke duyacağız. Bildirilerin postayla gönderilmesi ya da dağıtılmasından çıkarak, ciddi bir yüz ifadesiyle proletaryanın sınıf bilinci ve öz faaliyetinin plânlı bir şekilde geliştirilmesi sürecinden bahsedebilmek için, insanın kendini beğenmiş bir yavanlık kahramanı olması gerekir. Bütün dünyanın önünde yeni taktikler yaygarası yapıp, sonra da bu yeni tak-

tiğin postayla bildiri göndermek ya da dağıtmak olduğunu açıklamak, gerçekten de görülmüş şey değildir ve bu, yeni örgütsel söylemleriyle şapa oturduktan sonra isterik biçimde yeni bir taktik söylem peşine düşen Partimizdeki aydıncı nüansın temsilcileri için son derece karakteristiktir. Onlara özgü bir ağırbaşlılıkla hâlâ dış etkinin önemsizliğinden söz ediyorlar. Sözde yeni plânınızın yüzde yüz başarılı olması halinde bile, en iyi halde bir işçi konuşmacının Zemstvo temsilcileri önünde yapacağı konuşmanın sadece bir dış etki yaratacağını ve böyle bir eylemin "liberal unsurların taktiğini" gerçekten "güçlü" bir şekilde etkilemesinden söz etmenin, sadece bir şaka olabileceğini görmüyor musunuz baylar? Tam tersine, size "alışılmış genel demokratik, daha alt bir tip" olarak gelen kitlesel işçi gösterilerinin, liberal unsurların taktiğini güçlü bir şekilde etkilemesi söz konusu değil mi? Ve Rus proletaryasının liberallerin taktiğini etkilemesi bir kez daha kısmet olursa, onun bu etkiyi Zemstvo temsilcileriyle anlaşmalar yoluyla değil, hükümete karşı kitlesel bir saldırı yoluyla gerçekleştireceğinden emin olabilirsiniz.

IV

Polisin lütufkâr izniyle açılan Zemstvo kampanyası, Svyatopolk-Mirski'nin ve yarı-resmi hükümet organlarının şefkatli konuşmaları, liberal basında çıkan daha gür sesler, kültürlü topluluk denilen kesimlerdeki canlanma — bütün bunlar İşçi Partisinin önüne en ciddi görevleri koyuyor. Fakat bu görevler, "Iskra" Yazı Kurulu'nun yazısında tamamen ters formüle edilmiştir. Proletaryanın politik eyleminin merkezi odak noktası tam da şu anda liberal muhalefet üzerinde değil, hükümet üzerinde güçlü bir etki örgütlemek olmalıdır. Tam da bugün, işçilerle Zemstvo temsilcileri arasında barışçıl gösteriler üzerine anlaşmalar —kaçınılmaz olarak soytarıca gösterişçiliğe dönüşecek anlaşmalar— yapmak her zamankinden daha yersiz, proletaryanın ileri devrimci unsurlarının özgürlük için tayin edici mücadeleye hazırlanmak üzere birleşmesi her zaman olduğundan daha gereklidir. Tam da şimdi, anayasacı hareketimizin bütün burjuva liberalizminin, özel olarak

da Rus burjuva liberalizminin eski günahlarını —safsatalar yayma, eylemle örtüşmeyen sözün suiistimal edilmesi, hükümete ve tilki gibi kurnaz bir politikanın bütün kahramanlarına tam bir darkafalılıkla güven duyma— açığa vurduğu bugün, Zemstvo temsilcileri baylara gözdağı vermenin ve onları panikletmenin istenmediğine ilişkin, gericiliğin kaldıracına vs. ilişkin sözler özellikle saçmadır. Tam da bugün, devrimci proletarya içinde, ayaklanma yeteneğinde olan işçi kitlelerinin gücü müdahale etmezse, şimdiki "toplumsal kurtuluş hareketi"nin tıpkı bundan öncekiler gibi kaçınılmaz ve zorunlu olarak sabun köpüğü gibi sönüp gideceği sarsılmaz inancını pekiştirmek çok önemlidir.

Ayaklanma olanağı için gerekli önkoşulu oluşturan ve onun başarısının güvencesi, proletaryanın inisiyatifinin desteklenmesinin güvencesi olan halkın en çeşitli katmanlarındaki politik öfke yayılmakta, gelişmekte ve gittikçe şiddetlenmektedir. O nedenle yine birinin çıkıp derhal saldırıya geçme, derhal saldırı kolları oluşturma çağrısı yapması son derece akılsızca olacaktır. Olayların bütün seyri, Çarlık Hükümetinin çok yakın gelecekte daha çok karışıklığa düşeceğinin, ona karşı öfkenin daha da şiddetleneceğinin güvencesidir. Hükümet kendisi tarafından başlatılan Zemstvo meşrutiyetçiliği oyununda da açmaza düşecektir. Gerek önemsiz tavizler vermesi halinde, gerekse de hiçbir taviz vermemesi halinde, hoşnutsuzluk ve öfke daha da geniş çevrelere yayılacaktır. Hükümet yüzkızartıcı ve caniyane Mançurya serüveniyle de, ardından politik bir kriz getirecek olan, gerek kesin askeri yenilgi durumunda, gerekse de Rusya için umutsuz bu savaşın sürüncemede kalması durumunda, kendisini açmazda bulacaktır.[113]

İşçi sınıfının işi, örgütlenmesini genişletip sağlamlaştırmak, kitleler arasındaki ajitasyonunu on katına çıkarmak, bunu yaparken hükümetin her türlü yalpalamasından yararlanmak, ayaklanma düşüncesinin propagandasını yapmak ve baştan itibaren, bugünlerde çok sözü edilen, peşinen başarısızlığa mahkûm yarım yamalak "adımlar"ı örnek olarak ele alıp ayaklanmanın zorunluluğunu açıklamaktır. İşçilerin; Zemstvo'nun dilekçelerine toplantılar düzenleyerek, bildiriler dağıtarak, güçlerinin yettiği yerde Bay Trubetskoy'lerdeki[114] "paniği" dikkate almadan, darkafalıların gericiliğin kaldıracı üzerine ettikleri söz-

leri göz önüne almadan, bütün sosyal-demokrat talepleri ileri sürmek için gösteriler yaparak tepki vermeleri gerektiğini söylemeye bile gerek yok. Ve madem ki peşinen ve üstelik de yurtdışından, olanaklı ve arzu edilen daha yüksek tipte **kitle** gösterilerinden söz ediliyor (zira kitlesel olmayan gösterilerin artık hiçbir önemi yok), madem ki göstericilerin şu ya da bu bina önünde toplanması sorununa değiniliyor, o halde biz de işçi hareketinin takibata uğratılması için polis eylemlerinin kotarıldığı binalara; polis, jandarma ve sansür makamlarının binalarına; politik "suçlular"ın atıldığı zindanlara işaret edeceğiz. Zemstvo dilekçelerinin işçiler tarafından ciddi biçimde desteklenmesi, Zemstvo temsilcilerinin halk adına konuşabilecekleri koşullar üzerine bir anlaşma yapmakta değil, halk düşmanlarına darbeler vurmakta yatmalıdır. Ve böyle bir gösteri düşüncesinin proletaryanın sempatisini kazanacağına herhalde hiç kuşku olamaz. İşçiler bugün dört bir yandan tumturaklı sözler ve büyük vaatler duyuyorlar, "toplum" için özgürlüklerde gerçek —son derece küçük ama gerçek— bir genişleme görüyorlar (Zemstvolara karşı dizginlerin gevşetilmesi, sürgündeki Zemstvo temsilcilerinin geri dönüşü, liberal basına karşı azgınlıkta yumuşama), fakat **kendi** politik mücadelelerini genişletebilecek herhangi bir şey gördükleri yok. **Proletaryanın** devrimci saldırısının baskısı altında hükümet, **liberallere** biraz özgürlükten laf etme izni verdi! Sermayenin kölelerinin aşağılandıkları ve hiçbir hakka sahip olmadıkları, şimdi artık daha kalın çizgilerle proleterlerin gözü önüne geliyor. Ne işçilerin her yerde politik meseleleri nispeten özgür (Rusya bakımından) biçimde tartışabilecekleri örgütleri var, ne de toplantı salonları; işçilerin kendi gazeteleri yok, hapishanelerdeki ve sürgündeki işçi arkadaşları geri dönmüyor. İşçiler şimdi, burjuva bayların, işçilerin henüz öldürmediği, ama onların, sadece proleterlerin, ciddi biçimde yaraladığı ayının postunu bölüşmeye başladıklarını görüyorlar. İşçiler, burjuva bayların henüz ele geçiremedikleri ayının postunu bölüşmeye koyulur koyulmaz, dişlerini göstermeye ve "aşırı partiler"e, "iç düşmanlar"a, burjuva egemenliği ve düzeninin amansız düşmanlarına bağırıp çağırmaya başladıklarını görüyorlar. Ve işçiler ayıyı öldürmek,

burjuva baylara sadece sadaka olarak verilmesi vaat edilenleri **k e n d i l e r i   i ç i n** zorla koparıp almak üzere daha büyük bir cesaretle, daha büyük kitleler halinde ayağa kalkacaktır: işçiler için toplantı ve basın özgürlüğü, sosyalizmin tam zaferi uğruna kapsamlı ve açık bir mücadele için tam politik özgürlük.

Kasım 1904'te yazılmıştır.

NOTLAR

[1] Politik bir gazete kurma gerekliliği düşüncesi, Lenin'de, Petersburg "İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği" içinde çalışırken belirmişti. Bu plânı Sibirya'da sürgündeyken yeniden ele aldı. Lenin 1. Kongre tarafından merkez yayın organı olarak tanınan Kiev'de yayınlanan "Raboçaya Gazeta"yı yeniden çıkarma yönündeki başarısız girişimlere de katıldı; gazetenin editörü de Lenin olacaktı. 1900 başında Lenin ve Petersburg Mücadele Birliği'nin eski fonksiyonerleri sürgünden döndükleri gibi, Lenin, Martov, Potressov, ve Radçenko, "Legal Marksizm"in önde gelen liderleri Peter Struve ve Tugan-Baronovski ile Pskov'da bir görüşme yaptılar. Bu görüşmede bir gazete çıkarılması plânı görüşüldü. Bu plânın gerçekleştirilmesi işine Cenevre'deki "Emeğin Kurtuluşu Grubu"nu da çekmek gerekiyordu. Ağustos 1900'de Lenin ve Potressov bu grupla İsviçre'de görüşmeler yaptılar. Bu görüşmeler neredeyse sonuçsuz kalacaktı; bunun da sorumlusu Plehanov'du, çünkü Plehanov, gazetenin Almanya'da çıkması durumunda, gazetenin gruptan ve onun asıl lideri olarak kendisinden bağımsızlaşabileceğinden korkuyordu. (Bkz. "Kıvılcım Nasıl Az Daha Sönecekti" adlı makale "Bütün Eserler", Cilt, VI, ilk yarı cilt, s. 16).

"Iskra" (Kıvılcım) Aralık 1900'de Münih'te yayınlanmaya başladı. Yazı kuruluna "Emeğin Kurtuluşu" grubundan Plehanov, Akselrod, Vera Zasuliç, Rus Parti fonksiyonerlerinden ise Lenin, Martov ve Potressov katılmıştı. Yazı kurulunda ana çalışmayı Lenin yürütüyordu. Plehanov ve Martov da yazı kurulunda yoğun bir çalışma içindeydi. Yazı kurulu sekreteri Krupskaya'ydı. "Iskra" ile aynı zamanda aynı yazı kurulu tarafından yönetilen teorik organ ***"Zarya"*** (Şafak) çıkmaya başladı. Nisan 1902'den sonra "Iskra" Londra'da yayınlandı.

"Iskra" Rusya'daki tüm sosyal-demokrat hareketin dikkatini derhal üzerine çekti. İllegal olarak Rusya'ya sokulan nüshalar, çeşitli

sosyal-demokrat çevrelerde profesyonel devrimciler ve işçiler tarafından büyük bir gayretle okunuyordu. "Iskra", "Ekonomizm"in (bkz. Not 5) devrimci, politik mücadeleyi olumsuzlayan, kuyrukçuluk politikası izleyen ve örgütsel amatörlük oportünist çizgisine karşı amansız bir mücadele yürüttü. Birbiri ardından ekonomistlerden uzaklaşan yerel parti örgütlerinin çoğunluğu, "Iskra"mn ve onun temsil ettiği düşüncelerin etrafında giderek daha yoğun biçimde biraraya geliyordu. "Iskracılar", "Iskra" çizgisinin aktif taraftarları, sosyal-demokrat hareket içinde önde gelen kişilikler durumuna geldiler: Gazeteyi dağıtıyor, işçilerle yeni ilişkiler kuruyor, yerel parti komitelerinin başına geçiyor ve bütün sosyal-demokrat örgütleri "Iskra" çizgisine çekmeye çalışıyor, yurtdışındaki yazı kuruluyla faal ilişki içinde bulunuyorlardı. Böylece "Iskra" sadece proleter sosyalizmin düşünsel bir mücadele merkezi olmakla kalmadı, aynı zamanda yerel parti örgütlerini çevresinde toplayan pratik ve örgütsel sosyal-demokratik faaliyetin merkezi durumuna geldi. Rusya'da bütün sosyal demokrat hareketin birleşmesinde "Iskra"nm ve örgütünün rolü olağanüstü büyük oldu. "Iskra" sadece sosyal-demokratlar arasında devrimci Marksist çizginin zaferi için mücadele etmekle kalmadı, aynı zamanda sosyal-de-mokratların bütün dikkatini Lenin tarafından geliştirilen örgüt ilkeleri temelinde, bütün Rusya'yı kapsayan merkezi bir örgütün kurulmasına yöneltti.

"Iskra" çizgisi sağlamlaştıktan ve yerel örgütlerin büyük bölümünü yanına çektikten sonra, "Iskra" 2. Parti Kongresini hazırlamaya girişti (bkz. Not 69). Kongre toplantıya çağrılmadan önce, Iskra" tarafından Sosyal-Demokrat Parti Program taslağı hazırlandı; yazı kurulu genel programın dışmda ayrıca özellikle ayrıntılı bir tarım programı hazırlamakla uğraşıyordu. Program sorunlarının görüşülmesi sırasında, "Iskra" yazı kurulu içinde Lenin'le Plehanov arasında ilk ciddi görüş ayrılıkları başladı (bkz. Not 46). "Iskra"nın etkin olduğu bu dönemde Lenin'in etkisi büyüktü. O nedenle "Iskra"yı meselenin özü itibariyle ilk Bolşevik gazete olarak adlandırmak doğrudur.

1903'te yapılan 2. Parti Kongresinde "Iskra", merkez yayın organı olarak kabul edildi. Merkez yayın organı yazı kurulunun bileşimi hususunda çıkan anlaşmazlık Parti Kongresi'nde sosyal-demokrasi içindeki ortodoks ve revizyonist çizginin ifadesini bulduğu azınlık ve çoğunluk olarak bölünmenin nedenlerinden biri oldu. İki eğlim için Rusça özel tabirler de buradan çıkmıştır. Lenin'in başını çektiği ortodoks, devrimci çizgi çoğunluktaydı; çoğunluk Rusçada "bolşinstvo"-dur, Bolşevik=çoğunlukçular buradan gelir. Oportünistler azınlıktaydı Rusça "menşinstvo", yani Menşevik = Azınlıkçılar buradan gelir. Le-

nin Kongre'de, gazetenin birleşik ve sağlam bir ideolojik önderlik altında bulunmasını sağlamak için, Lenin, Plehanov ve Martov'dan oluşan bir üçlü yazı kurulu önerdi. Martov ve diğerleri ise altı üyeli eski yazı kurulunun kalmasını talep ettiler. Kongre Lenin'in önerisini kabul etti, bunun üzerine Martov yazı kurulunda çalışmayı reddettiğini açıkladı. Plehanov Kongre'den sonra Menşeviklerin baskısıyla sallantılı bir tutum takındı ve Lenin'in, yazı kurulundan istifa etmesinden sonra, eski yazı kurulu üyelerini yeniden göreve çağırdı, böylece "Iskra" Menşeviklerin eline geçti ve dolayısıyla da Menşevik çizgiyi temsil etmeye başladı. Böylece, tutarlı devrimci Marksist bir gazetenin mükemmel bir örneği olan eski "Iskra"nın tarihi son buluyordu. "Iskra"nın 51 sayısını Lenin redakte etti; 52. sayı tek başına Plehanov tarafından redakte edildi. 53. sayıdan itibaren ise (son sayı olan 112. sayı 1905'te yayınlandı) "Iskra" resmen ve gerçekten Menşeviklerin yayın organı oldu.

Teorik dergi ***"Zarya"*** 1901 ilkbaharında çıkmaya başladı. "Zemstvoya Karşı Tahrikler ve Liberalizmin Aniballeri" ile "Rus Sosyal-Demokrasisinin Tarım Programı" da içinde olmak üzere, en önemli politik program makaleleri bu dergide yayınlandı. ***"Zarya"*** nın toplam 4 sayısı çıktı. (s. 15).

[2] ***"Credo"*** (İnanıyorum ki... Hıristiyan "iman yemini"nin başlangıç sözleri, genel olarak inanç beyanı), Rus sosyal-demokrasisi içinde 90'lı yılların sonunda ortaya çıkan oportünizmin ilk karakteristik belgesidir. Credo'yu birkaç yıl sonra burjuva liberalizmi saflarına geçen E. Kuskova kaleme almıştı. Bu dönemde Rus sosyal-demokrasisi içinde oportünizm teoride "Legal Marksizm" (bkz. Not 5a), pratik politikada Ekonomizm (bkz. Not 5) tarafından temsil edilmekteydi. Lenin sürgündeyken "Credo"ya karşı, "Rus Sosyal-Demokratlarının Protestosu"nu yazdı. (bu basının 1. Cildinde basılmıştır) ve bu protesto Lenin'in 16 yoldaşı tarafından imzalandı. (s. 16).

[3] ***"Raboçaya Mysl"*** (İşçi Düşüncesi) Ekim 1897'den Aralık 1902'ye kadar kısmen Berlin'de, kısmen de Petersburg'da yayınlandı. Ekonomizmin de en tutarlı organıydı. Burada sözü edilen gazetenin özel ekinde, Eylül 1899'da yayınlanan, "Gerçeğimiz" adlı makaleyi *Lenin* "Rus Sosyal-Demokrasisi İçinde Gerici Bir Akım" adlı makalesinde (Bütün Eserler, 1. Cilt) ve "Ne Yapmalı" (bkz. elinizdeki cilt) adlı broşüründe eleştirdi. Baş yazı olarak basılan bu makalede, mevcut

koşullarda olanaklı olan mücadeleyi yürütmenin gerekli olduğu, olanaklı olan mücadelenin ise işçilerin halihazırda yürüttükleri mücadele olduğu temel düşüncesi yer almaktaydı. Olanaklı mücadele olarak işçilerin tek tek fabrikalarda patronlarına karşı verdikleri mücadele gösteriliyordu. Makalede, politik mücadelenin, aynı ekonomik mücadele gibi, aşamalı iyileştirmeler için bir mücadele olması gerektiği söyleniyordu. Sosyalizmin ne olduğu sorununu da "Raboçaya Mysl" aynı şekilde oportünistçe ele alıyordu. Lenin eleştirisinde söz konusu makalede sosyalizmin hedefinin bulandırıldığını ve Bernstein'dan ödünç alınan bu tutumu bütün liberallerin de, burjuvaların da, yani sosyalizmin bütün düşmanlarının benimseyebileceğini gösterdi. "Raboçaya Mysl"cıların iktidarın devrimci ele geçirilişini reddetmelerinin, burjuvazi ve bütün mülk sahibi sınıflar karşısında alçakça bir geri çekiliş olduğunu söyledi.

İktidarın devrimci ele geçirilişini reddederek "Raboçaja Mysl"cılar burjuvaziye ve mülk sahibi sınıflara sadece alçakça bir taviz vermiş oluyorlardı. Lenin şöyle diyordu: "Burjuvazinin proletaryaya barışçıl tavizler vermeyeceği, tam tersine tayin edici an geldiğinde ayrıcalıklarını zor kullanarak savunacağı büyük ihtimal hatta tek ihtimaldir. O zaman proletaryanın, hedefine ulaşmak için, devrimden başka çaresi kalmayacaktır. Proletaryanın faaliyetini sadece barışçıl 'demokratikleşme'yle sınırlamak, bu bakış açısından bile, işçi sosyalizmi kavramını son derece keyfi biçimde daraltmak ve yavanlaştırmak anlamına gelir." (s. 16)

[4] ***"İşçi Sınıfının Öz Kartuluşu"*** grubu küçük, etkisi dar bir örgüttü. Ocak 1899'da Petersburg'ta kuruldu ve aynı yılın Nisan ayında polis tarafından yok edildi. Grup işçilere bir çağrı, bir tüzük, iki ya da üç açıklama daha yayınladı. İlk çağrıdan Lenin "Ne Yapmalı?"da söz etmektedir. (s. 16).

[5] ***"Raboçaya Dyelo"*** (İşçi Davası), "Rus Sosyal-Demokratları Yurtdışı Birliği"nin orgamydı ve bir önceki organ olan "Listok Rabotnika" (İşçinin Küçük Gazetesi) yerine çıkmaya başladı. 1898 yılında "Yurtdışı Birliği"nin toplantısında, "Emeğin Kurtluluşu" grubunun "Listok Rabotnika"nın yazılarını redakte etmeyeceğini açıklamasından sonra kuruldu. "R.D."nin en gayretli çalışanlarından biri A. Martinov'du (Piker), daha sonra da editörlüğünü üstlendi. 1899'dan 1902'ye kadar toplam 12 sayı yayınlandı. Başkalarınını yanısıra "R.D. Küçük Gaze-

tesi"de aynı yazı kurulunun yönetimide 1900-1901 arasında 8 sayı çıktı. ***Rus Sosyal-demokratları Yurtdışı Birliği*** 1894 yılında "Emeğin Kurtuluşu" grubu tarafından kuruldu. Yurtdışı Birliği'nin I. Kongresi'nde -1898- sözü edilen grupla çoğunluk arasında politik görüş ayrılıkları başgösterdi ve 1900 yılında yapılan II. Kongre'de bölünme oldu. Bunun üzerine "Emeğin Kurtuluşu" grubu "Sosyal-Demokrat" adlı devrimci örgütü kurdu. Yurtdışı Birliği'nin dışındaki bütün bu yurtdışı örgütleri 1901 yılında "Rus Devrimci Sosyal-Demokratları Yurtdışı Ligası"nı oluşturdular. Yurtdışı Birliği 1903 yılında 2. Kongre tarafından feshedildi. Alman sosyal-demokrasisi içindeki revizyonizmi ve genel olarak o zamanki II. Enternasyonal içindeki oportünist eğilimleri ifade eden Rus sosyal-demokrasisi içindeki oportünist eğilim, bu Birlik'e tamamen egemendi. Rusya'da ***"Ekonomizm"*** olarak adlandırılan bu eğilimin en önemli görüşü, Rusya'da işçilerin sadece ekonomik mücadele yürütmeleri, politik mücadeleyi ise şimdilik burjuvaziye bırakmaları gerektiğiydi. Lenin bu eğilimle özellikle "Ne Yapmalı?" adlı broşüründe tartıştı. Bu broşür elinizdeki ciltte yer almıştır. (Ayrıca bkz. not 12 ve 24). (s. 16).

[5a] ***"Legal Marksistler"*** Marksizmi tek taraflı olarak burjuvazinin sınıfsal konumunu gerekçelendirmek için kullanan burjuva ideologlarıydı. Legal Marksistler Rusya'nın nasıl kapitalist bir ülkeye dönüştüğünü görüyorlardı. Marksizm onlara Rusya'da meydana gelen ekonomik değişiklikleri açıklıyor ve Rusya'nın kapitalist bir yola gireceğini değil, şimdiden girmiş olduğunu gösteriyordu. Burjuvazi, gelişen kapitalist Rusya'da ekonomik hayatta önderlik rolünün kendisine düştüğünü politik hayatta da kendine düşmesi gerektiğini görüyordu. "Legal Marksistler" burjuvazinin bu hegemonya uğraşını ifade etmekteydiler. Marksizmden, kapitalizmin ekonomik açıdan açıklamasını ve muazzam bir ileri hareket olarak, feodal-derebeyi ilişkilerinin ve artıklarının karşısında muazzam bir ilerleme olarak karakterize edilmesini aldılar. Marksizmden kapitalist gelişme yasalarını aldılar, ama onun devrimci içeriğini reddettiler. Kapitalizmde çelişkilerin gelişmesini, kapitalizmin mezar kazıcısı olan ve onu sosyalist devrimle yıkacak olan proletaryanın ortaya çıkışını reddettiler. "Legal Marksizm"in en önemli çıkışı, Peter Struve'nin 1894 yılında yayınlanan "Rusya'nın Ekonomik Gelişimi Sorununa İlişkin Eleştirel Notlar" adlı kitabıydı. Bu kitapta Struve, Marksizmi çarpıtmakta ve bu çarpıtmayı Marksist formülasyonlarla örtmekteydi. Struve'nin kitabına o zaman sadece Lenin karşı çıkarak "Narodnizmin Ekonomik İçeriği ve Onun Bay Struve'nin Kitabındaki Eleştirisi" adlı makaleyi kaleme al-

dı. Daha sonra "Legal Marksistler", açık revizyonistlere ve nihayet burjuva liberallerine dönüştüler. (s. 17).

[6] ***Rus sosyal-demokrasisinin ilk parti kongresi*** Mart 1898'de Minsk'te yapıldı. Kongre'ye Petersburg, Moskova, Kiev ve Yekaterinoslav (bugünkü adı Dnyepropetrovsk) sosyal-demokrat örgütlerinin temsilcileriyle Yahudi "Bund" orgütünün temsilcileri katıldı (bkz. Not 67). Kongre bütün sosyal-demokrat örgütlerin tek bir "Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi" içinde birleşmesi kararını aldı ve Peter Struve tarafından kaleme alınan bir bildirge yayınladı. Bu bildirgede, Çarlığa karşı devrimci hareket içinde proletaryanın hegemonyası düşüncesi yer alıyor ve Çarlığa karşı mücadelenin, genel olarak politik mücadelenin, işçi hareketinin genel sosyalist görevleriyle birleştirilmesi gerekliliği vurgulanıyordu. Kongre bir Merkez Komitesi seçti ve Kiev'de çıkan "Raboçaya Gazeta"yı merkez yayın organı olarak saptadı. Kongre, Rus sosyal-demokratlarını birleşik bir örgüt içinde birleştirme hedefine, kısmen Kongre'den hemen sonra bütün Merkez Komitesinin ve Kongre'ye katılan neredeyse herkesin tutuklanması ve Kiev'deki gizli matbaanın imha edilmesi nedeniyle ulaşamadı. (s. 17).

[7] ***"Emeğin Kurtuluşu"*** grubu Marksizme dayanan ilk Rus sosyal-demokrat örgütüydü. Bu grup 1883 yılında İsviçre'de "Kara Paylaşım"ın (bkz. Not 8) bazı taraftarlarınca —Plehanov, Akselrod, Vera Zasuliç, Leo Deutsch ve V. İgnatov— kuruldu. Grup "Narodnizm"in (bkz. 8) teori ve pratiğini eleştirip o zamanlar oluşma aşamasında bulunan Rus işçi hareketinin teorik temellerini yarattı. Grubun Rusya'yla bağlantı kurma çabası fazla başarılı sonuç vermedi. 1884 ve 1887'de grup program taslakları hazırladı ve 1888'de ilk Rus sosyal-demokrat yurtdışı örgütünü kurdu. 1895 yılında Lenin, Petersburg İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği (bkz. Not 28) temsilcisi olarak bu grupla ilk kez bağlantı kurdu ve 1900 yılında "İskra"nın (bkz. Not 1) çıkarılması üzerine anlaştı. 1903 yılındaki Parti Kongresi'nden sonra grubun varlığı resmen son buldu. (s. 20).

[8] Köylülük içinde 1861 reformuyla (bkz. Not 40) yaratılan durum aydınların alt kesimlerinde, küçük memurların oğullarında, öğretmenlerde, din adamlarının alt kesimlerinde, köylüler arasında devrimci bir ruh hali ve otokrasiye karşı savaşma gayreti yarattı. Bu devrimci aydınlar bir köylü devrimi ve ütopik tarım sosyalizmi düşüncelerini

ilân ettiler; bu ikisi Rusya'yı kapitalist gelişme yolundan esirgeyecekti. 70'li yıllarda öğrenci gençliğin ve genç aydınların geniş kesimlerini bu düşünceler sardı. "Halkın içine gitmek" denilen süreç başladı. Yüzlerce aydın öğrenimlerini ve mesleki kariyerlerini bırakıp ailelerini ve evlerini terkederek, işçi ya da köylü giysileri içinde, halkla birlikte yaşamak, halk gibi basit olmak için köylere gittiler ve kültürel çalışma ve propaganda çalışmaları yaptılar. "Halk"a Rusçada "Narod" dendiği için bu hareketin taraftarlarına ***"Narodnikler"*** adı verildi.

Otokratik hükümet bu olguya geniş çaplı baskıyla yanıt verdi; bu hareket içinden kitlesel bir hareket çıkmadı; köylülük ayaklanmadı. Fakat halkın arasına giden gençlik bu sayede devrimci yolda daha da ilerledi, 1878-79 yılında ***"Toprak ve Özgürlük"*** adıyla Rusya'da ilk devrimci parti kuruldu. Köylü kitleler arasında ajitasyonun başarısız kalması ve hükümetin izlediği baskı çizgisi, bu devrimcileri, politik mücadele aracı olarak terör yoluna itti. 1879 yılında Voronej'de yapılan Kongre'de bölünme oldu. ***"Kara Paylaşım"*** grubu ayrıldı; bu grup narodniklerin eski geleneklerini temsil ediyordu ve toprağın genel yeniden dağıtımı, hem de devrimci yolla, yani halkın kendisi tarafından, yukarısının izni olmadan, köylülerin dediği gibi "kara" paylaşımını gerçekleştirme sloganını ortaya atıyordu. "Toprak ve Özgürlük"ün kalan bölümü, bu bölünmeden sonra tamamen Çarlığın yıkılması ve politik iktidarın ele geçirilmesi hedefiyle otokrasiye karşı terörist mücadele yoluna girdi. ***"Halkın İradesi"*** partisini kuran bu grup, işçiler arasında devrimci propaganda da yapıyor, fakat işçilere de köylülermiş gibi bakıyordu. "Halkın İradesi" grubu çalışma ve gücünün büyük bölümünü teröre, hem de "merkezi" teröre, yani Çara karşı teröre yöneltmişti. 1 Mart 1881'de grup II. Aleksander'i öldürmeyi başardı.

"Kara Paylaşım" grubu, birkaç yıl sonra, kırsal kesimde sosyalist propaganda başarısız olduğu ve işçiler arasında başarılı çalışma politik çıkışı gerektirdiği için parçalandı. 1883 yılında "Kara Paylaşım"ın liderlerinden bazıları Narodnizmin görüşlerinden kopuşu gerçekleştirip proleter sınıf mücadelesinin bağımsızlığı görüşünü benimseyerek "Emeğin Kurtuluşu" (bkz Not 7) grubunu kurdu. Kapitalizmin ve işçi hareketinin gelişmesi özellikle 90'lı yıllarda Narodnizmin hızla çözülmesine yol açtı. Devrimci Narodnik aydınların bir bölümü Marksizme yöneldi, bir kısmı ise burjuva reformizmi ve liberalizm kampına geçti. Bundan sonra artık ***Legal*** ve ***liberal*** bir ***"Narodnizm"*** vardı. (s. 22).

[9] "Raboçeye Dyelo" "Bir Tarihsel Dönüm Noktası" adlı makaleyle sahneye çıkmış ve Lenin bu makale temelinde bu çizginin ilkesizliğini göstermiştir. "Daha dün Ekonomist olarak geçiniyorlardı", yani "R.D." yazı kurulu daha kısa süre önce, politik mücadeleye karşı olanları ve otokrasiye karşı mücadeleyi aydınların meselesi olarak ilân edenleri savunuyordu. "R.D." daha kısa süre önce "bugün ve yakın gelecekte... otokrasinin devrilmesi işçi çevrelerinin ilk politik görevi olamaz" iddiasında bulunmuştu. "R.D."ye göre böyle bir politik mücadeleyi ancak kitlesel işçi hareketi yürütebilirdi, fakat böyle bir hareket henüz yoktu. Daha kısa süre önce bunları savunmuş olan "R.D.", gösterilerin, öğrenci ve işçi hareketinin yükselişinin baskısıyla "Tarihsel Bir Dönüm Noktası" adlı makalede görüşlerini şiddetli biçimde değişikliğe uğratmıştı ve ülkenin bir devrim arifesinde bulunduğunu vurguluyordu. Makalede şöyle deniyordu: "Eğer partimiz güçlü bir savaş örgütüne ve uygun güçlere sahip olsaydı, otokrasiye karşı doğrudan ve kitlesel saldırı için sağlam bir temel bulurdu". (s. 27).

[10] Bir önceki 9 numaralı notta sözü edilen "Raboçeye Dyelo küçük gazetesi"nin 6. sayısında yayınlanan "Tarihsel Bir Dönüm Noktası" adlı makelede, ***terör*** sorunu da, Ekonomistler tarafından, yeni bir taktik olarak ortaya atılıyor ve sosyal-demokrasinin ilk plânda bu taktiği benimsemesi öneriliyordu. 1901 başlarında terörist eylemler arttı: Sosyal-Devrimci Karpoviç, devrimci öğrencileri askere alan Eğitim Bakanı Bogolyepov'a, Lagovski ise "Kutsal Sinod" (Rus resmi kilisesinin en yüksek makamı) temsilcisi Pobyedonostsev'e suikast yaptılar. Bu durum terörist havayı daha da güçlendirdi. Rusya'da sadece liberaller değil, batıdaki bazı sosyal-demokrat liderler de bu eylemlere sempati duyuyorlardı. Bazı Rus sosyal-demokratları da terörist havanın etkisi altında kaldı. "Iskra" bir dizi makalede bireysel terör taktiğine ve Ekonomistlerin bu taktiğe karşı yanlış tutumlarına karşı çıktı. (s. 29).

[11] Lenin'in burada sözünü ettiği olaylar Şubat ve Mart 1901'de meydana geldi. Hükümete karşı devrimci bir çıkış biçimini alan kitle gösterileriydi bunlar. 4 Mart (eski Rus takvimine göre 19 Şubat) 1901'de Harkov'da gösteriler oldu. Öğrenciler tarafından hazırlanan ve işçilerin desteklediği bu gösteriler 13 Mart'ta (28 Şubat) yeniden yapıldı. Moskova'daki öğrenci huzursuzluklarının ardından gösteriler muazzam bir boyuta ulaştı. 17 Mart'ta (4 Mart) Petersburg'da, bütün Rusya'da sempati yaratan öğrenci gösterileri oldu. Gösteriler çoğunlukla kendiliğinden olmasına rağmen, İşçiler, politik sloganları olağanüstü bir canlı-

lıkla benimsediler. Bu dönemde birçok yerde Ekonomistlerin etkisi altında bulunan sosyal-demokrat örgütler, politik oldukları için gösterilere başlangıçta son derece güçsüz bir tepki verdiler. Ancak "Iskra"nın büyük bir kararlılıkla ortaya çıkınası durumu değiştirdi ve sosyal-demokrasinin hareketin başına geçmesini sağladı. (s. 29).

[12] ***"Ne Yapmalı?"*** broşürü Lenin'in, Leninizmin ve Bolşevik Parti tarihinin incelenmesi için vazgeçilmez olan çalışmalarından biridir. Bu broşür Leninist parti öğretisini olağanüstü tam ve sıhhatli biçimde içermektedir. Bu broşür "Iskra" yandaşlarıyla Ekonomistler arasındaki şiddetli mücadele döneminde, 2. Kongre öncesinde kaleme alınmıştır. Ama bugüne kadar güncelliğini yitirmemiştir; bunun nedeni, 1902 yılında Bolşevik Partinin önündeki görevlerin ve sorunların bugün kapitalist ülkelerdeki genç Komünist Partilerin önündeki görev ve sorunlarla aynı olmasıdır. Ayrıca 2. Kongre ve Bolşevik çizginin biçimlenmesinden önceki dönemde söz konusu olan "genelde ***her türlü*** sosyal-demokrat politikanın en genel temellerinin ve temel görevlerinin saptanmasıydı". ***(Lenin)***

"Ne Yapmalı?"da genel görevlerle birlikte bu dönemin ***özel*** görevleri de çözülmüştür. Lenin 1907'de bu eserin "belirli bir tarihsel durumla, partimizin gelişim sürecinde artık çoktan geride bıraktığımız belirli bir dönemiyle bağıntısından koparılmaması gerektiği"ni söylemiştir.

Broşürde kadrolar ve parti aygıtı sorunu "profesyonel devrimciler örgütü"nün yaratılınası düşüncesiyle çözülmektedir. Sorunun bu çözümünün tamamen doğru olduğu kanıtlanmıştır. Bu demir iskele olmadan, Bolşevik Parti, proleter devrimi zafere ulaştırmak ve sosyalizmi inşa eden ilk devleti yönetecek savaş yeteneğinden uzak olurdu. Bugün de Bolşevik Partinin en yoğun birliğini, sağlamlığını ve dayanıklılığını bu eski Leninist hassa alayı kendinde cisimleştirmektedir.

Düşünceleri "Ne Yapmalı" adlı broşürde en kısa özet halinde yansıtılan "Iskra" dönemi, Bolşevik Partinin yeni oluşmaya başladığı, birleşik, merkezi örgütün henüz aralarında gerekli bağlar olmaksızın amatörce çalışan sosyal-demokrat çevrelerle bir bütün haline gelemediği bir dönemdi. Bu amatörlük ekonomistler tarafından temsil ediliyordu. "Ne Yapmalı?" broşüründe Lenin, devrimci teoriyle silahlanmış işçi sınıfının öncüsü olarak parti düşüncesini savunuyordu.

"Ne Yapmalı?" da Lenin (1. ve 2. bölüm) devrimci teoriyi savunur ve Karl Marx'ın öğretisinin temellerini revize eden (gözden geçiren) oportünist Bernstein gibi onun Rus izleyicileri "Legal Marksistler"in

ve Ekonomistler"in görüşlerini eleştirir; oportünist teori, Ekonomistlere, Lenin'in şiddetle karşı çıktığı "pratik faaliyetin ilk biçimlerine takılıp kalmış olmaları"nı "kendiliğindenlik"e boyun eğmelerini gerekçelendirmelerine yarıyordu.

Ekonomistler Partinin bilinç seviyesini "kitleler arasında en geri kesimlerin bilinç seviyesine" indirgemek istiyorlardı, yani partiyi hareketin ***önderi,*** işçi sınıfının ***öncü müfrezesi*** konumundan, hareketin peşinden sürüklenen işçi sınıfının artçısı konumuna düşürmek istiyorlardı. O nedenle Lenin, Ekonomistleri kuyrukçular olarak adlandırdı (Rusça; kvostist; kuyruk = kvost). Kendiliğindenlik önünde, işçi hareketinin bilinçsizliği önünde secdeye yatmak, ***bağımsız*** bir proleter teori ve taktiğin gerekliliğinin yadsınmasına yol açmıştı. Proletaryayı burjuva ideolojisine ve politikasına tabi kılma çabasını ifade ediyordu. O nedenle Lenin, kendiliğinden işçi hareketinin bilinçli sosyalist bir harekete dönüşmesi için Marksist teorinin olağanüstü önemi sorununu özellikle sert biçimde koyuyordu. Devrimci teori olmadan devrimci pratik olmaz diyordu Lenin, ve "sosyal-demokrasinin teorik öğretisinin işçi hareketinin kendiliğinden büyümesinden tamamen bağımsız olarak oluştuğu"nu, "ve bunun ancak dışarıdan götürülebileceği"ni ekliyordu. Leninin bu son sözleri, oportünistlerin onu kendiliğinden işçi hareketinin önemini küçümsemek, devrimci teorinin kaynağına ilişkin yanlış, güya anti-Marksist bir anlayışa sahip olmakla suçlamalarına neden oldu. Bu saldırıları hiç dikkate almayan Lenin, teorinin elemanter işçi hareketinden değil, işçi sınıfının uzun ve inatçı mücadelenin son derece büyük ve çeşitli deneyiminin bilimsel bir işlenmesinden çıktığını şiddetle vurgulamıştır. Kapitalist toplumda bilim, işçi sınıfının, özellikle gelişiminin ilk aşamasında, edinemediği bir şey olduğu için, bilimsel sosyalizm düşüncesi, proleter sınıf mücadelesi bakış açısını benimseyen aydınlar tarafından "dışarıdan getirilmektedir." Aynı aydınlar işçi hareketinin ilk aşamalarında, proletarya içindeki mayalanmayı, proletaryanın kendi sınıf çıkarlarının ve sosyalizm savaşçısı olarak tarihsel görevinin bilincine varmasını hızlandıran "devrimci basil" rolünü, maya rolünü oynamışlardır. Bu, Lenin'in sosyalist teoriyi işçi sınıfından ayırdığı, birbirine karşı konumlandırdığı anlamına gelmez; tersine tam da o, işçi sınıfının bir öncü müfrezesini eğitme, ileri işçilerden oluşan demirden profesyonel devrimciler kadrosu kurma sorununu en geniş kapsamıyla ortaya koymuştur. Lenin sadece, işçi sınıfının, onun öncü müfrezesi olarak bir partisi olmaksızın, devrimci teori olmaksızın kendi başına bilimsel sosyalizme "ulaşamayacağı"nı, sosyalist ideolojinin işçi hareketi içinden kendiliğinden ortaya çıkamayacağını kanıtlama çabasındaydı.

"Kendiliğindenlik" ve "bilinç" üzerine de aynı şeyleri söylemek gerekir. 90'lı yılların örgütlü grev hareketi, 60'lı ve 70'li yıllarda makinelerin tahrip edilmesi vs. ile birlikte yürüyen işçi ayaklanmalarına kıyasla "bilinçli" olarak adlandırılabilir. Lenin şöyle yazıyordu: "Bu bize *kendiliğinden unsurun esas olarak* bilincin ***tohum halinden*** başka bir şey olmadığını kanıtlamaktadır. "Bilinç, genel sınıf çıkarlarının ve proletaryanın tarihsel görevlerinin bilinmesidir. Bu sınıf bilincinin ***başlangıcı*** kitle hareketinin çeşitli safhalarında çeşitli derecelerde vardır; fakat gelişmiş biçimiyle, sosyalist ideoloji olarak, "teorisyenler"in yardımı olmadan, "devrimci basil"in yardımı olmadan işçi hareketinin içinden gelişemez. İşçi sınıfı kendi ***partisini*** kuracak kadar olgunlaştığında bu parti, Marksist tahlil temelinde proletaryanın sınıf çıkarları açısından en doğru taktiği gösterecek ve bu taktik temelinde işçi kitlelerine ***yol gösterecektir.***

Daha sonraları, Lenin'in "Iskra"da birlikte çalışığı Plehanov, Martov, Potresov, Akselrod ve diğerleri oportünizm safına geçip eski "Iskra"-nın tutarlı devrimci görüşlerinden vaçgeçmelerinden sonra (o zamana kadar büyük övgülerle söz ettikleri) "Ne Yapmalı?" broşüründe de Leninist "Kâfirlikler" bulmaya başladılar. Broşürün kendiliğindenlik ve bilinç, üzerine ve profesyonel devrimciler örgütü üzerine tezlerini, Lenin'in işçilere, proletaryaya "vasilik eden", bağımsızlığını "boğan", demokrasiyi soluksuz bırakan ve bürokratizmi inşa eden bir "koruyucu melekler" kadrosu dayattığı biçiminde yorumlamaya çalıştılar. 2. Kongre'de "Ne Yapmalı?"nın temel tezlerini Ekonomistlere karşı savunmuş olan Plehanov, 2. Kongre'den sonra Ekonomistlerin daha önceki sözlerini tekrarlayacak kadar ileri gitti. (s. 35).

[13] Haziran 1901'de Cenevre'de birleşik bir partinin kurulmasının koşullarını hazırlamak için şu beş yurtdışı grubunun temsilcileri bir görüşmede biraraya geldiler: 1) Rus Sosyal-demokratları Yurtdışı Birliği ("Raboçeye Dyelo" taraftarları), 2) Plehanov ve Zasuliç'in de içinde bulunduğu bir yurtdışı örgütü olan devrimci örgüt "Sosyal-demokrat", 3) "Iskra" grubu, 4) Yahudi "Bund" Yurtdışı Komitesi ve 5) Ryazanov ve Steklov'un içinde bulunduğu "Borba" grubu (Mücadele). Ekonomizmi, Bernsteincılığı ve Millerandizmi, yani Rus ve uluslararası oportünizmin bütün türlerini mahkûm eden bir karar tasarısı kabul edildi. Bunun üzerine "Raboçeye Dyelo" taraftarları bu karara karşı çıktılar. (s. 35).

[14] Lenin'in burada sözünü ettiği uluslararası işçi hareketi içindeki iki eğilimin —devrimci ve oportünist eğilimlerin— mücadelesi, Komünist Enternasyonal'le sosyal-faşist II. Enternasyonal'in bugün süren mücadelesinin habercisiydi. Lenin daha 1908'de, bu düşünsel mücadelenin silahlı mücadeleye dönüşeceğini söylemişti. "Ne Yapmalı?" broşürünün kaleme alındığı dönemde 1902 yılında Lenin, oportünizmle devrimci Marksizm arasındaki mücadelenin "ulusal mücadeleden uluslararası mücadeleye dönüştüğü"nü belirtmişti. (Ulusal sözü burada Lenin'de çoğu kez olduğu gibi ve genelde Rusçada ve başka dillerde "bir ulus içinde", "bir devlet içinde" anlamında kullanılmıştır). 19. yüzyılın ikinci yarısında Almanya, Fransa, İngiltere ve Rusya'nın sosyalist hareketleri içinde bu iki çizgi arasında, devrimci çizgiyle reformist çizgi, proleter çizgiyle küçük-burjuva çizginin mücadelesi sürmekteydi. Yani bu mücadele daha o zaman uluslararası bir olguydu, ama elbette her ülkede özel çizgiler gösteriyordu. Lenin Almanya'dan ***Lasalleciler*** ve ***Eisenahçılar*** örneğini verir. Lassalle, 1863'te işçilerin burjuva liberalizmi tarafından etkilenmesine karşı mücadelede "Genel Alman İşçi Derneği"ni kurdu. Ölümünden sonra (1864) J.B.von Shcweitzer diktatör yetkileriyle derneğin başına geçti. Lasallecilerin yayın organı "Sosyal-Demokrat"ta ilk başlarda Marx, Engels, Liebknecht de çalışıyordu. Ne var ki çok kısa bir süre sonra Schweitzer, Prusyalı Junkerler ve Hohenzollerlerin egemenliği altında Almanya'nın ulusal birliğini gerçekleştirmeye başlayan Bismarck'ın büyük güç politikasını desteklediği için, bu ortak çalışma son buldu. Açıklanan en yeni belgeler, Lassalle ve Schweitzer'in Bismarck'la cilveleşmesinin, Bonapartist bir işçi politikasının başlangıcı olduğunu göstermektedir. 1869'da Eisenach'ta yapılan Kongrede, Bebel ve Lieblnect'in önderliğinde, küçük-burjuva "Alman Halk Partisi"ne dahil olan "Saksonya Halk Partisi"nden gelen ve Bismarkçı politikaya karşı çıkan Sosyal-Demokrat Parti oluştu. İki partinin "Almanya Sosyal-Demokrat Partisi" olarak birleşmeleri 1875 yılında Gotha'da yapılan Birlik Kongresi'nde gerçekleşti.

Fransa'da 1879 yılında Marsilya'da yapılan kongrede Sosyalist İşçi Partisi kuruldu. Marksistlerin etkisi altında bulunan bu partinin 1880'de karar altına alınan programını Marx ve Engels redakte etti. Parti 1882 yılında iki fraksiyona ayrıldı: Jules Guesde ve Lafargue önderliğinde Marksist ***Guesdistler*** fraksiyonu ve ***Posibilistler*** fraksiyonu (Posibilist sözcüğü Fransızca possible: olanaklı'dan türetilmiştir; olanaklı olana ulaşma çabası içinde olduklarını açıkladıkları için kendilerine böyle deniyordu). Bu fraksiyon birçok oportünist akımı bünyesinde barındırıyordu ve kısa süre sonra başka bölünmeler mey-

dana geldi. 1898'de çeşitli sosyalist akımları **bir** Parti içinde birleştirme girişimi oldu. Fakat "sosyalist" Millerand'ın burjuva bakanlar kuruluna girmesi yeni bir bölünmeye yol açtı: Jaurès liderliğindeki Ministerialistler ve Guesde liderliğindeki Marksistler. Ancak Ministerializmi mahkûm eden 1904 yılındaki uluslararası Kongreden sonradır ki Fransız sosyalistleriyle birleşme gerçekleşebildi.

İngiltere'de 1884 yılında ***"Fabiyan*** Derneği" kuruldu. (uyguladığı taktik nedeniyle "İkircimli" olarak adlandırılan Romalı general Fabius'a atfen bu adı almıştı). Aydınların temsilcilerinden oluşan bu topluluk kesin bir oportünist çizgi izliyordu. Topluluğun başında Bernard Shaw, Sidney ve Beatrice Webb ve H. Wells vardı. Aym yıl içinde Marx taraftarlarınca ***"Sosyal-Demokrat Federasyon"*** kuruldu. Bu federasyonun başında Hyndman ve Tom Man vardı. Federasyonun işçiler üzerindeki etkisi son derece azdı. 1900 yılında her iki örgüt "İşçi Partisine katıldı.

Doksan'lı yılların sonunda ve yüzyılın dönümünde Avrupa'nın ileri ülkelerinde finans kapitalin egemenliği başladı. Bu emperyalist çağın başlangıcıydı. Emperyalist ülkelerde ve özellikle de İngiltere'de, durumu daha iyi olan işçilerden bir üst katman, bir "işçi aristokrasisi" oluştu; bu katman işçi hareketi içinde oportünist çizginin gelişmesinin sosyal temelini oluşturuyordu. O nedenle 90'lı yıllarda oportünist akımlar güçlenip, işçi hareketi içinde genel uluslararası bir tezahür haline gelmişti. Uluslararası emperyalizm bu yolla uluslararası işçi hareketi içinde ajanlara sahip olmuş oluyordu. Böylece işçi hareketi içinde iki çizgi arasındaki mücadele yeni bir safhaya girdi. Lenin, bu yeni dönemle, kapitalizmin barışçıl gelişimine son veren dünya ekonomisindeki gelişme arasındaki ilişkiye dikkat çekti. 1871 yılında Paris Komünü'nün ezilmesiyle başlayan bu barışçıl dönemin sonu olarak 1905 Devrimi'nin arifesi olan 1904 yılını gösterdi.

Lenin'in sözü edilen bölümün sonunda "oportünizmle bu ilk ve gerçekten uluslararası çatışma"nın, Enternasyonal'in devrimci kanadını güçlendirmek ve "Avrupa'da çoktandır egemen olan politik gericiliğe" son vermek zorunda olduğu yolundaki açıklamaları son derece dikkate değerdir. Burada Lenin, bir yandan işçi hareketi içindeki iki akımın mücadelesinin yeni bir döneminin başlamasıyla, öte yandan ise, kapitalizmin barışçıl gelişme dönemine son veren dünya ekonomisindeki değişiklikler arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir. (s. 38).

[15] 1897 yılında Eduard Bernstein "Neue Zeit"da (Alman sosyal-demokrasisinin teorik organı, 1883'ten 1922'ye kadar yayınını sürdürdü; organ Kautsky tarafından kurulmuş ve 1916 yılına kadar editörlüğünü Kautsky yapmıştı), Marksizmin "gözden geçirildi"ği (revize edildiği, o nedenle bu harekete ***revizyonizm***, taraftarlarına da revizyonistler dendi) makaleleri yayınlamaya başladı. Bu makaleler hararetli tartışmalara ve Marksistlerin büyük direnişine yol açtı. Bunun üzerine "Neue Zeit" Bernstein'ın makalelerine yer vermedi, Bernstein da bundan sonra bir kitap yayınladı. "Sosyalizmin Ön Koşulları ve Sosyal-Demokrasinin Görevleri" adıyla 1899 yılında çıkan bu kitap, revizyonistlerin kutsal kitabı oldu. Bernstein'in, proletaryanın iktidarı ele geçirmeyi hedefleyen devrimci sınıf mücadelesini teorik olarak reddeden ve burjuvaziyle işbirliği için teorik propaganda yapan tezleri Fransız oportünisti Millerand tarafından Kabineye girmek suretiyle pratikte uygulandı. (s. 39).

[16] Rus masal yazarı Krilov'un "İki Fıçı" adlı masalı kastedilmektedir. Masalın hissesi şu son dizede özetlenmiştir: "Kim ki insanlara hep kendinden söz eder, o aklının kıt olduğunu açıkça belli eder." (s. 41).

[17] 1789 - 1794 Büyük Fransız Devrimi sürecinde birbirine karşı mücadele eden iki bellibaşlı parti oluştu. Taraflardan biri ılımlılar, ***Jirondistler*** (Gironde nehrinden almıştır adını), diğeri ise devrimciler, ***Jakobenlerdi*** (eski Jakoben Manastır'ı olan kulüp lokallerinin adını almışlardı); bunlara aynı zamanda, amfitiyatro tarzında inşa edilmiş Devrim Meclisi'nin oturum salonunda üst taraftaki koltuklarda oturdukları için "Dağ" da deniyordu. Jirondistler, özel mülkiyete özgürlük talepleriyle, feodal gericilikle şiddetli çatışmalardan kaçınma ve öteki ülkelerin egemen sınıflarıyla anlaşma çabalarıyla orta ve büyük burjuvaziye dayanıyorlardı. Jakobenler ise zanatçılara, küçük burjuva katmanlara ve bunlar tarafından yönlendirilen halk kitlelerine dayanıyorlardı. Avrupa gericiliği devrimci Fransa'ya karşı sefer açtığında, Jakobenler hain büyük burjuvaziye karşı bir diktatörlük ve terör rejimi kurdular. Jirondistlerle Jakobenler arasındaki mücadele iç savaşa kadar şiddetlendi. Plehanov "20. Yüzyılın Eşiğinde" adlı makalesinde sosyal-demokrasi içindeki oportünist ve devrimci akımlar arasındaki mücadelenin "Dağ"la Jirond arasındaki gibi bir mücadele olduğunu belirtti. (s. 42).

[18] ***"Bes Zaglavia"*** (Adsız), 1906 yılında, başını başkalarının yanısıra eski sosyal-demokrat ve "Credo"nun yazarı E. Kuskova"nm çektiği liberal bir grup tarafından çıkarılan dergi. (s. 42).

[19] ***"Kürsü Sosyalistleri"***, esas olarak Alman Üniversite profesörlerinin oluşturduğu, yani kürsüden gelen burjuva sosyal-reformcularıydı. Sınıf karşıtlıklarının sosyal reform yoluyla bertaraf edilmesini, kapitalist sömürünün ise sınıf mücadelesi olmaksızın devletin müdahalesiyle yumuşatılmasını öğütlüyorlardı. Kürsü sosyalizmi, burjuvazinin, Marksist sınıf mücadelesi teorisini "çürütmek" ve burjuva devletin emekçilerin çıkarlarını koruyan sınıflarüstü bir güç olarak idealize edilmesiyle emekçilerin burjuvazinin etkisi altına girmesini sağlamak için gündeme getirdiği girişimlerden biriydi. (s. 43).

[20] Millerand'm 1899 yılında Fransız hükümetine girmesi doğal olarak bütün uluslararası işçi hareketi içinde hararetli bir yankı buldu. Bütün ülkelerin Marksistleri Ministerializme karşı mücadele başlatırken, oportünistler her yerde Millerand'ın bu adımını onaylıyorlardı. "Raboçeye Dyelo" da Millerand'ın tavrını onayladı. Millerand'ın katıldığı hükümet içinde, Paris Komünü'nü onbinlerce işçinin kanıyla boğan General Gallifet'in de bulunmasında herhangi bir mahzur görmedi. "Raboçeye Dyelo" şöyle yazıyordu: "Millerand'm katılımı genel olarak bütün bakanlar kurulunun, özel olarak da General Gallifet'in faaliyeti için güvencedir." (s. 44).

[21] Ekim 1899'da yapılan ***Hannover*** Sosyal-Demokrat Kongresi, esas olarak revizyonizmi ve Bernstein'ı görüştü. Gündemin konuyla ilgili maddesi şöyleydi: "Temel Görüşlere Saldırılar ve Parti'nin Taktik Tutumu". Raporu sunan Bebel'di. İngilterede sürgünde bulunan (sosyalistlere karşı yasa sırasında ülkeden çıkarılmıştı) Bernstein'ın görüşlerini David temsil ediyordu. Kongre o zamana kadar yürütülen taktiği kabul etti ve Bernstein taraftarlarının da olumlu oy kullandığı ılımlı bir karar tasarısı kabul etti. Karar tasarısında, başka şeylerin yanı sıra şöyle deniyordu: "Burjuva toplumunun şimdiye kadarki gelişimi Partiye, bu konudaki şimdiye kadarki görüşlerinden vazgeçmek veya değiştirmek için bir gerekçe sunmuyor"; "Parti'nin, ne temel ilkelerini ve temel taleplerini, ne taktiğini, ne de adını değiştirmek, yani sosyal-demokrat bir parti olmak yerine demokratik sosyalist bir reform partisi olmak için hiç bir nedeni yoktur ve Parti mevcut devlet

ve toplum düzenine ve burjuva partilerine karşı şimdiye kadarki tutumunu gizlemek ya da değiştirmek yönündeki her türlü girişimi şiddetle reddeder." Başta Rosa Luxemburg ve Parvus olmak üzere sol sosyal-demokratlar bu karar tasarısından hoşnut değillerdi. ***Lübeck*** Parti Kogresi Eylül 1901'de yapıldı. Bu Kongre'de de Bernstein ve revizyonistler tartışıldı. Karar tasarısında Bernstein'm adı doğrudan anıldı, ve başka şeylerin yanı sıra şöyle dendi: "Kongre Partimizin düşünsel gelişimi için özeleştirinin zorunluluğunu kayıtsız şartısız kabul eder. Fakat son yıllarda Bernstein yoldaşın, burjuva toplumunun ve temsilcilerinin eleştirisini bırakıp sadece tek yanlı bir eleştiri sürdürmesi onu kuşkulu bir konuma itmiş ve partili yoldaşların büyük bölümünde güvensizlik yaratmıştır. Bernstein yoldaşın bu durumu gözardı etmemesi ve buna göre davranması umuduyla Kongre gündeme geçer." Bu karar tasarısı uzlaşmacı bir tutum alan Bebel ve Kautsky tarafından önerildi. Alman sosyal-demokrasisinin liderlerinin bu uzlaşmacı tavrı önce partinin pratiğinde revizyonizmin zafere ulaşmasına büyük katkıda bulunmuştur. (s. 44).

[22] Burada söz konusu edilen devrimci sosyal-demokratların "Legal Marksistler"le (Struve, Bulgakov, Tugan-Baronovski ve diğerleri) "ittifakı"dır. Bu, legal yazın alanında "Narodniklere" karşı mücadele amacıyla geçici bir ittifaktı. Lenin, Legal Marksistlerin, devrimci sosyal-demokrasinin bu geçici yol arkadaşlarının burjuva karakterini herkesten daha önce "Narodnizmin Ekonomik İçeriği ve onun Bay Struve'nin Kitabındaki Eleştirisi" adlı makalesinde (bkz. ***Lenin*** not 5a) açığa çıkarmıştı. K. Tulin imzasını attığı bu makaleye 1908 yılında broşüre bu pasajda eklenen dipnotta da değinmektedir. (s. 47).

[23] "Raboçeye Dyelo Yazı Kurulu İçin ***Vademecum***", "Emeğin Kurtuluşu" grubu tarafından 1900 yılında Cenevre'de yayınlanan Ekonomizm üzerine malzemelerden oluşan bir derlemenin adı ("Vademecum" Benimle gel. Kılavuz kitaplar için genel ad, yazın rehberi). Bu derleme şunları içeriyordu: "Rus Sosyal-Demokratlarımn Protestosu"; Akselrod'un "Rus Sosyal-Demokratlarının Bugünkü Görevleri ve Taktiği Sorunu Üzerine" adlı broşüre yanıtı; "Emeğin Kurtuluşu" Grubunun yayınlarının yeniden basılması üzerine açıklama. Ayrıca derlemeye iki mektup konmuştu. Bütün bu belgelerin önünde ise, Plehanov'un, derlemenin neden çıktığını açıklayan ve "Raboçeye Dyelo" taraftarlarının tek tek tezlerini eleştiren uzun bir önsözü yer alıyordu. Derleme Ekonomizm bakış açısının bütün yanlışlığını ve

Batı Avrupa oportünizmiyle tam bir düşünce akrabalığı içinde bulunduğunu açığa çıkardı. Lenin Plehanov'un "Vademecum"da aldığı tavrı onayladı. (s. 50).

[24] Rus Sosyal Demokratları Yurtdışı Birliği, "İki Kongre" adı altında. 1901 yılının Ekim ayında yapılan üçüncü Kongresi üzerine raporu sundu. Bu Kongre Rus Sosyal-Demokratlarının yurtdışı örgütlerini birleştirmeyi amaçlıyordu, fakat bu amaca ulaşılmadı. Ekonomistler. Cenevre'de yapılan ön toplantıda kabul edilen karar tasarısını reddetiler (bkz. Not 13). Bunun üzerine "Iskra"nın ve devrimci örgüt "Sosyal-Demokrat"ın temsilcileri Kongreyi terketti. Ekonomistlerin Kongre görüşmelerini yayınlamaları sonucunda karşı taraf da "Birlik Konferansının Belgeleri" adlı bir broşür yayınladı. (Cenevre 1901). Bu broşürün önsözünü Lenin yazdı (bkz. "Bütün Eserler, Cilt IV. 2. yarı cilt, s. 86). Lenin "Ne Yapmalı?" broşüründe de Ekonomistlerin broşürünü ele almıştır. (s. 51).

[25] 1875 yılında yapılan *Gotha* Birlik Kongresi (bkz. Not 14) bir de Sosyal-Demokrat Parti programı kabul etti. Bu programın taslağını Marx, Eisenachçıların liderlerine yazdığı bir mektupta şiddetle eleştirmişti, çünkü bu taslak her iki tarafın da birçok oportünist zaafını açığa çıkarmaktaydı. Programın oluşturulmasına son derece az etkide bulunan mektup ancak 1891 yılında. Alman sosyal-demokrasisinin yeni programını karar altına alan Erfurt Kongresi'nden kısa süre önce, Kautsky tarafından "Neue Zeit"ta yayınlandı. (s. 55).

[26] 1896 yılın Mayıs ayında Petersburg'ta yaklaşık 35.000 dokumacı ve iplikçi greve gitti. Bu hareketi Rusya'nın başka sanayi dallarındaki ve başka bölgelerindeki bir dizi grev izledi. Protesto hareketi büyüdü. Fabrikatörler işçilerin şu ya da bu talebini yerine getirmek zorunda kaldılar. İşçiler, bu hareketin sonucunda, yasal çerçevede de belli tavizler kopardılar. 14 (2) Haziran 1897'de Rusya'da işgününü onbirbuçuk saatle sınırlayan bir yasa çıkarıldı. Tüm önemsizliğine rağmen (fazla mesai ile ilgili düzenlemeler yasaya karşı hile yapılmasına olanak kılıyordu) bu yasal tavizler, salt ekonomik mücadele yoluyla ciddi başarılar elde edilebileceği yolunda çeşiti hayaller yayarak böylece oluşma halindeki Ekonomizm eğilimini geliştirınişti. (s. 59).

[27] ***"Ajitasyon Üzerine"*** adlı broşür doksanlı yılların ilk yarısında çıktı; bu broşür Riga Yahudi Sosyal-demokrat Örgütü fonksiyoneri A. Kremer tarafından kaleme alınmış. Martov tarafından redakte edilmişti. Oldukça geniş bir yaygınlık kazanan ve herkesçe tanınan borüşürde sosyal-demokrat örgütlerin, çevreciliğin dar çerçevesinin dışına çıkması proletarya kitlesi içine dalarak işçiler arasında ekonomik mücadele için somut ajitasyon çalışmasına katılması talep edilmekteydi. Broşürde aynı zamanda, gelişmenin ancak belli bir aşamasından sonra politik mücadeleye geçilebileceği yönünde yanlış bir düşünce savunulmaktaydı. Bu "aşamalar teorisi" broşürde şöyle formüle edilmişti: Proletarya politik mücadele yoluna ancak, ekonomik mücadele ona, "mevcut politik koşullar altında, kaderini iyileştirmenin olanaksızlığını apaçık gösterdiği zaman" girebilir. Bu aşamalar teorisinden (başlangıçta ***sadece*** ekonomik mücadele ve ancak ondan sonra politik mücadeleye geçilmesi) Ekonomistler kendi taktikleri için yararlandılar. (s. 61).

[28] Lenin 1893 yılında Petersburg'a geldiğinde, işçiler arasında propaganda faaliyeti yürüten bir grup sosyal-demokratla ilişki kurdu. Bu grup içinde kısa sürede önder bir konuma geldi. 1894-95 yıllarında bu gruptan güçlü bir örgüt oluştu ve ***"İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Petersburg Mücadele Birliği"*** adını aldı. Mücade Birliği fabrikalarda ve işletmelerde enerjik bir propaganda faaliyeti yürüttü ve "Legal Marksistler"den (bkz. Not 5a), devrimci aydınları Narodnizmin etkisinden koparmak için yararlanmayı bildi. Mücadele Birliği özellikle 1894-95 grevlerine önderlik etmesi sonucunda güç ve etkinliğini artırdı. Sosyal-demokrat örgüt ilk kez burada proleter kitle hareketiyle sıkı bir bağ içindeydi. Lenin bu dönemi "Ne Yapmalı?" broşürünün "Kendiliğinden Yükselişin Başlangıcı" adlı bölümde anımsatır. Lenin Birliğin faaliyetine gayretle ve yönetici bir şekilde katılır. Birlik adına bir dizi broşür, bildiri ve bir program taslağı kaleme alır. 24 (12) Aralık 1895'te tutuklanmasından sonra hapisteyken Birlik'in çalışmalarına önderlik etmeyi sürdürür. Petersburg Mücadele Birliği, küçük grupların dar işçi çevreleri arasında yürüttüğü propagandist faaliyetten, proleter kitleler arasında, ekonomik durumlarıyla, günlük dertleriyle ilgili ve kapitalistlere karşı ekonomik mücadeleyi otokrasiye karşı siyasi mücadeleyle ilişkilendiren geniş ajitasyona geçmeyi gerçekleştirdi. Mücadele Birliği'nin 1894-96 yılları arasında başta Lenin olmak üzere önderlerine "ihtiyarlar" deniyordu. "ihtiyarlar"ın tutuklanmasından sonra önderliğe gelen ve sonra da "Ekonomistler" safına geçenlere ise "gençler" denmekteydi. (s. 61).

[29] *"Listok Rabotnika"* (İşçinin Küçük Gazetesi) 1896'dan 1899'a kadar çıktı ve Rus Sosyal-Demokratları Yurtdışı Birliği tarafından çıkarılıyordu. İlk sekiz sayı "Emeğin Kurtuluşu" grubu tarafından yayına hazırlandı. 9. ve 10. sayılar bu iki örgütün ayrılığından sonra çıktı ve Ekonomizm ruhuyla yayına hazırlandı. Daha sonra bu gazetenin yerine "Raboçeye Dyelo" çıktı. "R.D."nin son sayısında Lenin'in sözünü ettiği işçi yardımlaşma sandıkları tüzüğü yayınlandı; bu tüzükte işçi kasasının görevleri şöyle formüle edilmekteydi: İşçi Kasası grevcileri destekler, okumak için kitaplar alır, çevrelere ev kiralanması için harcamaları karşılar, bir işçi gazetesi çıkarır ve polis tarafından arananlara yardım eder. Sonra da işyerlerinde işçi yardımlaşma kasalarının örgütlenmesi üzerine bir talimat yer alıyordu. (s. 64).

[30] Yeni Alman imparatorluğu, 1871 yılında Fransa'ya karşı savaşın başarıyla sonuçlanmasından sonra, Prusya'nın ve Prusyalı Junkerlerin egemenliği temelinde kuruldu. Bundan önce 1866 yılında Prusya-Avusturya savaşından sonra yine Prusya'nın egemenliğinde Kuzey Alman Birliği kurulmuştu. Kuzey Almanya Birliği kurulurken. Kuzey Alman Birliği Reichstag seçimlerinde genel eşit seçim hakkı getirildi. Bismarck o zamanlar, muhafazakarların kırsal kesimler üzerindeki egemenlikleri sayesinde burjuva liberalizmine karşı bir denge oluşturabilmek için genel eşit seçim hakkını uygulamaya sokmuştu. (s. 78).

[31] Polonya, Litvanya ve Rusya *"Genel Yahudi İşçi Birliği"* (kısaca "Bund" denir) Eylül 1897'de Yahudi sosyal-demokrat grupların Vilna'da yapılan kuruluş kongresinde kuruldu. Yahudi işçiler öncelikle küçük sanayide çalıştıkları ve "Bund" küçük-burjuva aydınların güçlü etkisi altında bulunduğu için her zaman oportünist tavra eğilim gösterdi ve "İskra"dan çok Ekonomistlere yakın oldu. 1898'de yapılan ilk kongrede, "özerk, sadece özel olarak Yahudi proletaryasıyla ilgili sorunlarda bağımsız bir örgüt" olarak Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'ne katıldı. Bund, 4. Kongresinde (1901), özerklik ilkesinin yerine fedarasyon ilkesinin geçirildiği bir karar kabul etti. Ulusal sorunda milliyetçiliğe tavizler veren başka bir karar gibi bu karar da derhal "İskra"nın karşılık vermesine ve Bund MK'sının da bunu yanıtlamasına yol açtı. "R.D." Bund kararlarına karşı hayırhalı bir tavır takındı. Bund'un ayrılıkçı eğilimleri gelişmeye devam etti ve RSDİP'in 2. Kongresinde 1903 yılında Bund'un, Kongrenin kendisini Yahudi proletaryasının tek temsilcisi olarak tanıması ve partiyi federatif temelde inşa etmesi talebini reddetmesi üzerine partiden ayrılmasına yol açtı.

Lenin "en iyi araç" üzerine düşüncelerini ifade ederken Bund'un 4. Kongresinde alınan kararın şu bölümünü göz önünde bulunduruyordu: "Geniş kitlelerin harekete çekilmesinin en iyi aracı ekonomik mücadeledir: politik ajitasyon bu temelde ekonomik mücadelenin sınırlarını aşacak biçimde geliştirilmelidir. Fakat politik ajitasyonu en başından sadece ekonomik mücadele temelinde yürütmek için hiçbir neden yoktur". (s. 88).

[32] ***"Svoboda"*** (Özgürlük) grubu "özel bir etkiye sahip olmayan devrimci-sosyalist bir gruptu" ve Mayıs 1901'de kurulmuştu. Grubun programı karışık ve tutarsızdı. Program, politik özgürlük ve otokrasinin yıkılınası için mücadelede işçi sınıfının olağanüstü önemli rolünü kabul ediyor, aynı zamanda proletaryanın devrimci hareketini ilerletecek olan "sarsıcı" terörü savunuyordu. Grubun program ve faaliyetinde sınıf mücadelesiyle bireysel terör, devrimci politikayla Ekonomizm arasında yalpalamalar vardı. Grup 1903'e kadar varlığını sürdürdü. (s. 102).

[33] Akselrod Lenin'in sözünü ettiği çalışmasında iki perspektif çizer. Birincisi şudur: "İşçi hareketi işçilerin işverenlere karşı salt ekonomik mücadelesinin dar dümen suyunu terketmez ve böylece kendiliğinden politik karakterden tamamen yoksun olur. Fakat politik özgürlük için mücadelede proletaryanın ileri kesimleri burjuva aydınlarını izler ve özgürlük için kendi bayrakları altında değil yabancı bir bayrak altında mücadele ederler." İkinci perspektif ise şudur: "Sosyal-demokrasi, Rus proletaryasını, kısmen burjuva devrimci fraksiyonlarla (gerçekten böyleleri olursa) yan yana ve onlarla ittifak içinde, kısmen aydınların en halk yanlısı ve devrimci unsurlarını saflarına doğrudan çekerek, ya da peşinden sürükleyerek özgürlük mücadelesini yürüten bir bağımsız politik partide örgütler. İkinci perspektif işçilerden, birinci perspektifin talep ettiğinden, yani devrimci hareketin önderliğini burjuva sınıfların temsilcilerinin yaptığı, proletaryanın ise sadece yönetilen, burjuva sınıflarını körü körüne izleyen bir kitle olduğu birinci perspektifin talep ettiğinden çok daha fazla politik bilinç ve özgüven talep eder." (s. 102).

[34] Lenin burada "Iskra"nın 3. sayısında yayınlanan, sınıf mücadelesini kırsal kesime taşımanın gerekliliğinden söz eden ve kendisi tarafından yazılan "İşçi Partisi ve Köylülük" adlı makaleyle 4. sayıda yer

alan özyönetimle otokrosinin bağdaşmazlığı konusunu işleyen "Otokrasi ve Zemstvo" adlı makaleyi kastediyor. Peter Struvenin, ayrılık tam olarak gerçekleşmeden önce yazdığı bu makale Çarlık bakanı Vitte'nin Zemstvo üzerine yazdığı gizli muhtıraya atfedilmişti. Lenin'in "Zemstvo'ya Karşı Kışkırtına ve Liberalizmin Aniballeri" adlı makalesi özel olarak bu muhtırayla ilgilidir. Sonra "Iskra"nın 8. sayısında yayınlanan Lenin'in 21 (8) Haziran 1901 tarihli Sibirya'da devlete ait toprakların özel kişilere satılması üzerine çıkarılan yasa vesilesiyle kaleme aldığı derebeylik düzeninin soylu büyük toprak mülkiyetine karşı makalesi dikkat çeker. Bu yasa öz olarak otokrasinin soylu toprak beylerine yeni bir arınağanıydı. Makale "Derebeyleri İş Başında" adını taşıyordu ("Bütün Eserler" Cilt IV. 1. yarı cilt, s. 207). "Iskra"nın aynı sayısında "Zemstvo Kongresi" başlığıyla Lenin'in bir haber-yorumu da yayınlandı. Haber-yoruın illegal Zemstvo Kongresi nedeniyle yazılmıştı; Zemstvocuları otokrasiye karşı kararlı mücadeleye çağırıyordu. 1901 yılının Şubat ve Mart aylarında öğrenci huzursuzlukları başgösterdi. Bunun üzerine "Iskra"nın 3. sayısında Vera Zasuliç'in "Yeni Olaylar Nedeniyle" adlı makalesi yayınlandı. Hükümet organı "Rossiya" (Rusya) gençliğe (öğrencilere, seslenerek aşırı partilerin etkisinden kurtulmaları öğüdünde bulundu ve hükümetin kendisine karşı mücadele verilmese de reformlar yapacağı ve devleti reorganize edeceği sözünü verdi. "Iskra"nın 5. sayısında bu vesileyle Potresov'un yazdığı "Anlamsız Düşler Üzerine" adlı bir makale yayınlandı. Aynı sayıda Lenin'in kaleme aldığı "Yazına Karşı Bir Polis Darbesi" başlığıyla bir haber-yorum yer aldı. "Iskra"nın 6. sayısında yukarıdan yapılan reformların değerlendirilmesine yer verilmişti; bu reformlar gerici Petersburg gazetesi "Novoye Vremya" (Yeni Zaman) gazetesi tarafından önerilmişti. Adı "Değerli Bir İtiraf" olan bu makaleyi Lenin yazmıştı ("Bütün Eserler", IV. Cilt, 1. yarı Cilt, s. 192). İstatikçilerin protestosunun teşvik edilmesi "Iskra"nın 7. sayısında "Yekaterinoslav (bugün Dnyepropetrovsk) Zemstvosunda Bir Olay" başlıklı haber-yorumda çıktı. İstatikçilerin grev kırıcılığı ise "Iskra"nın 9. sayısında "Vyatka'lı Grev Kırıcıları" adlı haber-yorumda mahkûm edildi. Bu Zemstvo'nun istatikçileri, Yekaterinoslav'da Zemstvo başkanı Rodzyanko'ya karşı piriştikleri boykotta meslektaşlarını desteklemedikleri için saldırıya uğramışlardır. (s. 118).

[35] "Öz Kurtuluş" grubu üzerine bkz. not 4. ***"Sermayeye Karşı Emeğin Mücadelesi"*** grubu bazı aydın ve işçilerden oluşuyordu ve 1899

ilkbaharında örgütlenmişti. Fakat kısa süre sonra siyasi polis tarafından dağıtıldı. (s. 125).

[36] ***"Raboçaya Gazeta"*** (İşçi Gazetesi) Kiev'li sosyal-demokratların organıydı. Birinci sayı Ağustos 1897'de, ikinci sayı ise 1897'nin sonlarına doğru çıktı. İki sayı da Kiev'de illegal basılmıştı. 1898 yılında yapılan RSDİP Kuruluş Kongresi "R.G."yi merkez yayın organı olarak ilan etti, fakat gazeteyi yeniden çıkarmak mümkün olmadı. Matbaa polis tarafından ortaya çıkarıldı. Lenin burada "Iskra" grubunun "R.G."nin çıkarılmasına devam etmeyip yeni bir organ yayınladığını özellikle belirtirken, bununla "Iskra" grubunun partiye komuta etmeyi kesinlikle istemediğini vurgulamak istemektedir. Bunun yanında "R.G."nin çıkarılması için Bund'la görüşmeler yapılmıştı ve Lenin "R.G." için bazı makaleler bile kaleme almıştı. (s. 176).

[37] ***Sosyal-Devrimciler*** Partisi 1901 yılının sonunda Rusya'nın çeşitli bölgelerinde ve yurtdışında çalışan bazı devrimci Narodnik grupların birleşmesiyle meydana geldi. Partinin resmi organı "Revolutsionaya Rossiya" (Devrimci Rusya), teorik organı ise "Vyestnik Ruskoi Revolutsii" idi (Rus Devriminin Habercisi). Yeni partinin teorik görüşleri eski Narodnizmle Marksizmin revizyonist çarpıtılmasının karışımıydı. Sosyal-devrimciler Marksizme karşı biraz olsun bütünlüklü bir öğreti çıkaracak durumda olmadıkları için, Batı Avrupa revizyonistleri gibi Marksist teoriyi bütün temel noktalarından kendilerine göre "düzeltme"ye çalıştılar. Sosyal-Devrimciler sınıf mücadelesinin yerine bütün sömürülenlerin (işçiler, köylüler ve emekçi aydınlar) sömürenlere (burjuvazi ve büyük toprak sahipleri) karşı mücadelesi teorisini koyuyorlar ve bu arada da proletaryayla küçük-burjuva köylülüğün farkını siliyor ve kırda sınıf mücadelesini yadsıyorlardı. Sosyal-Devrimcilerin programının özellikle karakteristik bir maddesi, toprak ve arazinin toplumsallaştırılması, "ortak toprak mülkiyetinin genişletilmesi temelinde köylülüğün toprağı dengeli kullanımının örgütlenmesi" talebiydi. Onlara göre programlarının gerçekleştirilmesi sosyalizmin zaferine götürecekti. Kapitalizm üzerinde tam zaferin en iyi yolunun kapitalizmin varlığı ve egemenliği sürerken kooperatiflerin ve "ortak" toprak mülkiyetinin örgütlenmesi olduğunu söylüyorlardı. Sosyal-Devrimciler kırda kapitalizmin gelişme sürecini örtbas ettikleri ve köylülük içindeki sınıfsal ayrışmayı görmezlikten geldikleri için, burjuva-demokratik karakterini anlayamadıkları yaklaşan devrimin köylülüğü bütün sömürüden, kapitalist sömürüden, de kurtara-

cağı hayalini ekliyorlardı. Sosyal-Devrimciler taktik alanında bireysel terörü merkeze koyuyorlardı. Terör bütün öteki devrimci mücadele biçimlerini gölgede bırakacaktı; pratik faaliyetlerinde dikkatlerinin ve güçlerinin büyük bölümünü teröre adıyorlardı. Sosyal-Devrimciler partisi ideolojik, taktik ve bileşim olarak tipik küçük-burjuva demokratik bir partiydi; küçük-burjuva özünü sosyalizm bayrağı arkasına gizlediği için ve sosyal-demokrasinin işçileri bağımsız bir politik işçi partisinde birleştirme çabalarına karşı çıktığı için özellikle zararlıydı.

"Sosyal-Demokrasi Neden Sosyal-Devrimcilere Karşı Kesin ve Amansız Bir Savaş Açmalıdır?" adlı makale taslağı ve "Sosyal-Devrimcilerin Yeniden Canlandırdığı Vülger Sosyalizm ve Narodnizm" adlı makaleler Lenin'in Sosyal-Devrimcilere karşı yönelmiş ilk çalışmalarıydı. Lenin sözde "sol" gerçekte ise son derece oportünist olan bu partiye karşı mücadeleye büyük önem veriyordu. 1920 yılında kaleme aldığı "Radikalizm Komünizmin Çocukluk Hastalığı" adlı yazısında Lenin, Bolşevik Partinin, işçi hareketi içindeki Bolşevizm düşmanlarına karşı mücadelesini gözden geçirmekte ve küçük burjuva, yarı anarşist devrimciliğe karşı amansız mücadelenin 1900-1903 yıllarına kadar gittiğini özellikle vurgulamaktadır. (s. 195).

[38] Narodnikler, Rusya'da kapitalizmin büyümesi ve gelişmesine karşı direnişin en sağlam dayanağını sözümona ücretli emeğin ve toprakta özel mülkiyetin bulunmadığı ataerkil aynî ekonomisiyle köylülerin ***köy topluluğu***nda görüyorlardı. Köylülerin bu köy topluluğu (Rusça: "Obşçina" ya da "Mir") önceleri, Alman tarihine ait bir tabirle, eski Mark ortaklığının bir kalıntısı olarak görülüyordu. Bu Mark ortaklığı, tarımın gelişiminde, toprak ve arazi üzerinde özel mülkiyetten önce gelen bir tür ilkel komünizmdi. Ancak yeni araştırmalar, tek tek üyelerin toprak paylarının tahsis edildiği ve böylece köy topluluğuna bağlandığı köy topluluğunda, o ilkel komünist biçimin korunmasının değil, bir zincirleme sorumluluk organının, köylülerden talep edilen hizmetlerin (zorunlu hizmet ve vergiler) zorla elde edilmesi ve toplanması için bir organın, çiftlik sahipleri ve daha sonra çarlık tarafından yaratılan daha sonraki bir kurumun sözkonusu olduğu sonucunu vermiştir. Böylece köy topluluğu bir baskı organı ve köylüler için bir pranga haline geldi. Köy topluluğunun parçalanması 19. yüzyılın 2. yarısında, Rus tarımında kapitalizmin gelişimiyle birlikte başladı. Lenin birçok yazısında bu köy topluluğunun gerçek rolünü, köylüleri toprak beyine ve toprak beylerinin otokratik devletine bağımlılık içinde tutan ve serfliğin tüm diğer kalıntıları gibi, kapitalizmin gelişi-

mini engelleyen ama durdurmayan, eski serfliğin en zararlı kalıntılarından biri olarak açığa çıkardı. (s. 197).

[39] ***Zemstvolar*** (vilayetler) yerel özyönetim organları, bir tür il diyet meclisleriydi. Zemstvolar Çarlık Rusyası'nın, Kırım yenilgisinden sonra (1853-1856) gerçekleştirmek zorunda kaldığı reformlar çerçevesi içinde hayata geçirilmişti; 1861 yılındaki köylü kurtuluşu denen süreç de bu çerçeve içindedir. Zemstvolar 1864 yılında 34'iç vilayette kuruldu (kenar bölgeler ve Sibirya reformun dışında bırakılmıştı). Zemstvo bir yürütme organı, yani Zemstvo dairesi seçen ilçe daha doğrusu vilayet Zemstvo meclisinden oluşuyordu. Başkanlığını soylu mereşaller yapıyordu. Seçimler üç sınıflı bir seçim sistemine göre yapılıyordu: Toprak beyleri kentliler ve köylüler. İlk iki grup yüksek bir vergi oranıyla son derece sınırlı tutuluyordu, köylüler sadece az sayıda milletvekilini, o da dolaylı olarak seçebiliyorlardı. 1890'da köylülerin seçim hakkı daha da kötüleştirildi: sadece, valinin aralarından milletvekillerini atadığı adayları seçebiliyorlardı. Vilayet Zemstvoları kaza Zemtvoları tarafından seçiliyordu. Zemstvolarda toprak sahibi soylular egemen olmalarına rağmen, bir süre sonra otokrasiye karşı muhalif bir konum aldılar. Özellikle daha sonraları, 1904 yılına doğru Zemstvolar burjuva-liberal meşruti akımın üsleri haline geldiler (bkz. Not 109).

1901 yılında Rusya'da, maliye bakanı Vitte'nin "Otokrasi ve Zemstvo" adlı gizli bir muhtırası yayınlandı. Bu muhtırada Vitte, Zemstvoyla otokrasi arasındaki çelişkiyi ve bu özyönetimin daha da gelişmesinin meşruti hareketin güçlenmesine yol açmak zorunda olduğu olgusunu saptıyordu. Vitte, Zemstvo yönetiminin genişletilmesine karşı çıkıyor, bunun yerine resmi yerel idari mekanizmaların iyileştirilmesini savunuyordu. Muhtıra Peter Struve'nin (R.N.S. takma adıyla) bir önsözüyle yayınlandı: bu önsöz liberal bir ruhla kaleme alınmıştı ve Struve'nin Marksizmden tamamen koparak, otokrasiye karşı devrimci mücadeleyi reddeden bir liberale dönüştüğünü gösteriyordu. 1901 yılında "Zarya" dergisinin 2. ve 3. sayılarında yayınlanan "Zemstvo'ya Karşı Tahrikler ve Liberalizmin Aniballeri" makalesinde Lenin, Vitte'nin muhtırasını ve Struve'nin önsözünü eleştirdi. İlk altı bölümde Lenin Zemstvo yönetiminin bütün karakteri, oluşumu, tarihini ve rolünü ele aldı. Zemstvolara izin verilmesinin amacı, devrimcilere karşı mücadeleyi daha şiddetli yürütebilmek amacıyla burjuva liberallerini küçük tavizlerle satın almaktı. Hükümet, devrimci hareket geri püskürtüldüğü gibi verdiği tavizleri adım adım geri aldı. Zemstvo-liberalleri gerçi bunu protesto ettiler ama bu protesto otok-

rasiden daha çok, devrimci hareketten korktukları için son derece cılızdı. Böylece Zemstvo yönetimi otokrasiyi zayıflatmamış, bilakis güçlendirmiştir. Bu cilde sadece, Struve'nin önsözü ve burjuva liberalizmiyle ilgili son iki bölüm alınabilmiştir. Daha o zaman, yani 1901 yılında "Zarya" yazı kurulu üyeleri arasında bu makale nedeniyle görüş ayrılıkları çıkmıştı. Makaleden hiç hoşnut olmayan Plehanov Lenin'e yazdığı bir mektupta şöyle diyordu: "Bugün liberalleri kesinlikle tahkir etmemeliyiz. Bu taktik değil, biz kötü liberallerden iyilere seslenmeliyiz... liberallere karşı olası müttefiklerimiz olarak davranmalıyız. Fakat sizin tavrınız, itiraf etmek gerekir ki, kesinlikle müttefikçe değil.... Siz bir düşman gibi konuşuyorsunuz, oysa bir müttefik gibi konuşmak gerekiyor... Bugün liberalizme karşı gitmemek gerekir bu büyük bir yanlıştır"

"Anibal" kavramı o zamanlar liberallerin otokrasiye karşı mücadele için "Anibal yemini" etmelerinden çıkmıştır. Anibal, Roma'ya karşı savaşan ve Roma'yı mağlup etmeden kılıcı bırakmayacağına yemin eden Kartacalıların komutanıdır. (s. 206).

[40] 1861 ***reformu*** Rusya'da "serfliğin kaldırılması" ve ***"Köylülerin kurtuluşu"*** olarak adlandırılır. Fakat bu reform gerek eski köy topluluğunu, gerekse toprak sahiplerinin mülkiyetini ve neredeyse bütün ayrıcalıklarını korudu. Çok önceden beri toprağı işliyor olmalarına rağmen topraklar köylülerin mülkiyetine verilmemişti. Toprak beyleri 19 Şubat 1861 tarihli yasayla sadece, köylülere, son derece ezici koşullarla toprak vermekle yükümlü kılınmışlardı. Köylüler kendilerine ayrılan toprağın bedelini ödemek zorundaydılar ve bedel tam olarak ödenesiye kadar, toprağı kullanma karşılığında, toprak beyine "geçici olarak yükümlü" bulunuyorlardı, yani serflik dönemindeki gibi toprak beyi için angaryla yükümlülerdi, daha doğrusu vergi vermek zorundalardı. Köylülere tahsis edilen toprağa öyle yüksek fiyat biçilmişti ki, bedeli böyle bir angaryayla ödeme de toprak beyleri için eski sistemden daha kazançlı oluyordu. Köylüye ayrılan toprağa konulan bedel fiyatı toprağın alım satım fiyatından daha yüksekti. Bütün Rusya'da köylülere dağıtılan toprakların gerçek değeri 544 milyon Ruble olmasına rağmen bedel tutarı toplam 867 milyon Ruble olmuştur. Bedel taksitleri ve faiz oranları öyle yüksekti ki, köylüler korkunç borçlu kaldılar. Bu ödemeler ancak 1905 yılında, devrimin baskısı altında, köylüler faizler dahil 1574 milyon ruble ödedikten sonra kaldırıldı. "Reform"un özellikle aşağılık bir bölümü, köylülerin elinden o zamana kadar işledikleri toprakların bir kısmının toprak sahip-

leri tarafından alırimasıydı. Bu tür kesinti toprakların kapsamı öyle genişti ki, Kara Toprak bölgesinde "köylülerin kurtuluşu"ndan sonra köylü toprakları daha öncesine kıyasla yüzde 23,6 azalmıştır. Bazı bölgelerde çiftlik sahipleri bu yolla köylülerden o zamana kadar daima işledikleri toprakların yüzde 30 ila 50 kadarını almışlardır. Köylülerin gördüğü zarar, bir de ellerinden daha iyi ve verimli toprak parçalarının alınmasıyla daha da artmıştır. Çoğu durumda bu toprak parçaları öyle ayrılmıştı ki, köylülerin otlaklara, çeşmelere, suvaklara giden yolları kesilmiş oluyordu, böylece bu yolları kullanmak için köylüler özel vergi ödemek zorunda bırakılıyorlardı. Reformun yarattığı düş kırıklığı isyanlara, ayaklanmalara, genel olarak köylülük içinde, "Narodnik" devrimci hareketin sosyal temelini oluşturan güçlü bir hareketin doğmasına yol açtı (bkz. Not 8).

Köylülük içindeki devrimci çıkışların sönmesinden sonra II. Aleksander Hükümeti "büyük reformlar" döneminde verilen tavizleri adım adım geri almaya başladı. II. Alekander 1881 yılında teröristler tarafından öldürüldü ve III. Alekander'in tahta çıkışından sonra gericilik daha da güçlendi. Artık III. Aleksander'in "Karşı reformları" dizisi başladı. Kırsal bölgelere köylülerin hiçbir denetim olmaksızın ellerine terkedildiği nahiye müdürleri atandı. Zemstvo yönetiminin hakları sınırlandırıldı ve belediye öz yönetimleri neredeyse tamamen kaldırıldı. Yargı alanında da gerileme söz konusuydu. Köylüler için dayak cezası kısmen yeniden yürürlüğe kondu. O zamanki hükümetin bu politikası, II. Alekander'in reformlarının, III. Alekander yönetimi altında "kara paylaşımı" olarak adlandırılıyordu. (s. 207).

[41] 3 (1) Mart 1881 tarihinde II. Aleksander "Halkın İradesi" Partisi tarafından öldürüldü. 22 (10) Mart'ta Parti Yürütme Komitesi III. Aleksander'e hitaben kaleme alınan açık mektupla, "Devrimci hareketin barışçıl faaliyete dönüşebilmesi" için şu koşulları ileri sürdü. Bütün politik suçlar için genel af, sınıf ve zümre farkı gözetmeksizin halkın bütün temsilcilerinin toplantıya çağrılması, basın özgürlüğü, konuşma ve toplantı özgürlüğü vs. Yürütme Komitesi bu koşullar yerine getirildiği takdirde faaliyetini durdurma ve örgütlü güçlerini devrimci mücadeleden barışçıl kültürel faaliyete yöneltme sözü veriyordu. (s. 209).

[42] 70'li yıllarda devrimci ortam, bu kez esas itibariyle kentli aydınlar ve fabrika işçileri arasında yeniden canlanmaya başladı. Bu durum ifadesini devrimci örgütlerin önemli ölçüde gelişmesinde ve faaliyetleri-

nin güçlenmesinde (özellikle "Halkın İradesi" Partisinin) buluyordu. Soyluluğun ve burjuvazinin liberal kesimlerinde de artan hoşnutsuzluk işaretleri mevcuttu. Zemstvo liberallerinde sadece meşruti çabalar değil, aynı zamanda illegal birlikler ve illegal bir basın kurma çabası da kendini göstermekteydi. Fakat bu çabalar aynı zamanda Zemstvo liberallerinin tüm politik aczini de gösteriyordu. Hükümet liberallere, en gerici bakanları değiştirerek ve başka belirsiz vaadlerde bulunmak suretiyle bazı tavizler verir vermez, liberaller kendi çabalarını güçlendirmek amacıyla ondan yararlanmayı beceremedikleri devrimci harekete karşı doğrudan düşmanca bir tavır aldılar. Hükümet bir kez daha vaadler ve yalanlarla liberalleri kendi safına çekmeyi başardı. II. Aleksander'in öldürülmesinden sonra hükümetle anlaşmak için, özellikle enerjik bir dönüş yaptılar. Hükümet başlangıçta liberalleri vaadlerle saflarına çekme politikası güdüyordu, fakat kısa sürede kitlesel bir devrimci hareketin patlak vermesinin beklenemeyeceği ortaya çıkar çıkmaz, hükümet gerici karşı saldırıya geçti. (s. 217).

[43] Lenin burada "Raboçaya Mysl"in politik mücadelenin görevleri üzerine görüşlerine atıf yapıyor. "R.M." proletaryanın politik mücadelesinin gerekliliğini yadsımıyordu, fakat bu politik mücadeleden Çarlığın yıkılması için devrimci mücadeleyi değil, Çarlık yönetimi altında adım adım reformlar için mücadeleyi anlıyordu. (s. 219).

[44] ***"Halkın Adaleti"*** Partisi (Narodnoye Pravo) Narodnizmden doğan küçük-burjuva aydınların partisiydi. N.K. Mihailovski başta olmak üzere "legal Narodnikler" bu partiye yakın duruyorlardı. Halkın Adaletçileri sosyalizm için mücadeleden vazgeçip, görevlerini "en acil sorun" olan otokrasiye karşı ve politik özgürlük için mücadele yolunda bütün muhalif ve devrimci güçlerin kayıtsız şartsız birliğini sağlamakta görüyorlardı. 1893 yılında kurulan parti, 1894'te polis tarafından dağıtıldı. Parti sadece bir bildiri ve A. Bogdanoviç'in "En Acil Sorun" adlı broşürünü yayınlayabildi. Halkın Adaletçilerinin büyük kısmı daha sonra Sosyal-Devrimciler Partisine katıldı. Lenin "Halkın Adaleti"cilerini "Halkın Dostları Kimlerdir...." ve "Rus Sosyal-Demokratlarının Görevleri" çalışmalarında ele almaktadır (bkz. elinizdeki baskının 1. cildi). (s. 223).

[45] Lenin burada Marx'ın "Fransa'da Sınıf Mücadelesi" adlı broşürünün başına koyduğu sözleri kastetmektedir. Marx burada 1848-49 Fransız

Devrimi'nin yenilgisinden söz eder ve şöyle yazar: "Bu yenilgiler devrimin değil, devrim öncesi geleneksel uzantıların yenilgisidir... Devrimci Partinin Şubat Devrimi'nden önce henüz kurtulamamış olduğu bunlardan kurtulmaya Şubat zaferinin değil bir dizi yenilginin yol açabileceği kişiler, hayaller, tasavvurlar, projelerin yenilgisidir. "Marx bu devrimin öneminin, sağlayabildiği doğrudan önemsiz kazanımlarda değil, devrim öncesi hayalleri ve önyargıları yıkarak gerçekten devrimci bir partinin kurulmasına yardımcı olmasında yattığını vurguladı. (s. 223).

[46] "Iskra"nın taktik ve örgütsel başarıları görülür görülmez yazı kurulu hemen ***program*** hazırlığına girişti. Bu sorunun tartışılması sırasında yazı kurulu üyeleri arasında ciddi görüş ayrılıkları su yüzüne çıktı. Bir yanda Plehanov'un taslağı, öte yanda Lenin'in taslağı vardı. Lenin Plehanov'u, Rus kapitalizmine karşı savaş açan bir savaş partisi için değil de, "öğrenciler için bir program" kaleme almış olmakla suçluyordu. Onu Rus kapitalizminden değil genel olarak kapitalizmden söz etmekle suçluyor ve Plehanov'un başka ciddi yanlışlarına da dikkat çekiyordu. Özelde de Lenin, Plehanov'un sosyal devrimin hazırlanması sürecinde proletaryayla köylülük arasındaki ilişkiyi doğru ortaya koymadığını, tek tutarlı devrimci sınıf olarak proletaryanın rolünün altını çizmediğini ve proletaryayı emekçi ve sömürülenler kitlesi içinden "öne çıkartmadığı"nı söyleyerek eleştiriyordu. Yazı Kurulu Lenin'in taslağını yayınlarken şu notu düştü: "Bu taslağın ilkesel bölümü, Plehanov'un orijinal taslağı temelinde hazırlanmış olan, yazı kurulu üyesi Frei'in (Lenin'in takma adı *—Alm. Red.*) önerisidir. Pratik bölüm bütün Komisyon tarafından, yani yazı kurulunun beş üyesi tarafından önerilmektedir." C maddesi de bütün Komisyon tarafından kabul edilmiştir. (s. 225).

[47] ***"İşçi Partisi ve Köylülük"*** makalesi 1901 yılında, yani 1902 yılında özellikle Rusya'nın güneyinde büyük boyutlara ulaşan köylü hareketinin yükselişinin arifesinde yazılmıştır. 1900 yılında 48 ve 1901 yılında 50 köylü ayaklanması olmuşken, 1902 yılında bu sayı 340'a ulaşmıştır. Hareket en çok Harkov, Poltava, ve Saratov illerinde güçlüydü; buralarda genel nedenlerin —toprak sahipleri tarafından köleleştirilme ve sömürülme (borçların ve diğer yükümlülüklerin çalışarak ödenmesi, kapitalist sömürünün artması, kırda sınıf mücadelesinin şiddetlenmesi, kentlerdeki işçi hareketinin etkisi vs. — üstüne bu vilayetlerde köylülerin zaten kötü olan durumlarını daha da kötüleşti-

ren verimsiz ürün yılı eklenmişti. Fakat köylülerin hareketi daha sonraki yıllarda amansız biçimde bastırılması nedeniyle gerileyen tek tek ayaklanmalarla sınırlı kaldı: 1903 yılında 141, 1904 yılında 191 adet bu tür ayaklanma oldu. Bu ayaklanmalar en azından köylülük içinde oldukça geniş bir devrimci öfkenin varlığını vurguluyor ve ülkenin bir devrimin arifesinde bulunduğunu, bu devrimin merkezi sorununun tarım sorunu olduğunu ve bu devrimde köylülüğün devrimci bir güç rolünü oynayacağını gösteriyordu. Proletarya partisinin önünde şimdi tarım ve köylü sorunu ve proletaryanın genelde köylülükle, özelde de köylülüğün çeşitli kesimleriyle ilişkisi sorununda tavrını saptama sorunu duruyordu. Lenin'in "İşçi Partisi ve Köylülük" makalesi "İskra" da proletarya partisinin tarım programının ve köylülüğe karşı taktiği esas sorunlarını ayrıntılı ve berrak bir şekilde tartışan ilk makaleydi. Bizzat Lenin daha sonra bu çalışmanın programatik nitelikte olduğunu vurgulamıştır. Lenin tarım sorununa ilişkin tavrını bir dizi çalışmada ifade etmiştir; bu çalışmaların hepsinin temelinde şu esas düşünce yatmaktadır: "Rus tarım ilişkileri alanında da sınıf mücadelesini temel olgu olarak değerlendiriyoruz. Bütün tarım politikamızı (dolayısıyla da tarım programımızı) bu olgunun ve buradan çıkan sonuçların kesin biçimde kabul edilmesi üzerine inşa ediyoruz. Önümüzdeki en önemli hedef, kırda, sınıf mücadelesinin; uluslararası sosyal-demokrasinin nihai hedefinin gerçekleştirilmesi, politik iktidarın proletarya tarafından ele geçirilmesi, sosyalist toplumun temellerinin yaratılmasına yönelmiş proletaryanın sınıf mücadelesinin gelişmesi için yolu açmaktır" (Bütün Eserler Cilt V, s. 167-168). Kırdaki ilişkilerin incelenmesinin Marksist yöntemi, Lenin'e iki tür sınıfsal çelişkinin varlığını saptama olanağı verdi: Bir yandan, kırdaki kapitalist gelişimden kaynaklanan çelişkiler, yani tarım işçileriyle işverenler arasındaki çelişki; ve öte yandan, tüm köylülükle büyük toprak sahipleri sınıfı arasındaki çelişki. Lenin'e göre ilk görev serflik kalıntılarına karşı mücadeleydi ve tüm köylülük sınıf olarak bu mücadeleye katılmak zorundaydı. Lenin için kırda serflik ilişkilerinin yok edilmesi burjuva demokrat devrimin, yani otokrasinin ve büyük toprak sahipleri sınıfının egemenliğini yoketmenin bir parçasıydı. Bu devrim özünde bir burjuva demokratik devrimdi, çünkü kapitalizmi, kapitalist sömürüyü değil, sadece, kapitalizmin gelişmesini ve böylece de proletaryanın sınıf mücadelesinin gelişmesini engelleyen her şeyi yokediyordu. (s. 235).

[48] Burada söz konusu olan 1853 - 1856 *Kırım Savaşı* yenilgisidir. Savaşın nedeni I. Nikola Hükümeti'nin, büyük toprak sahipleri ve aynı

zamanda burjuvazinin, esas olarak da ticaret burjuvazisinin çıkarları doğrultusunda, Karadeniz'den Akdeniz'e açılan boğazlara egemen olma ve böylece Rusya'nın dış ticaretini özellikle de tahıl ihracatını güvence altına alma çabasıydı. Bu amaçla Rus ordusu ve donanması 1843 yılında Türkiye'ye saldırdı. Fakat Rusya'nın savaşı kazanması İngiltere, Fransa ve Avusturya burjuvazilerinin çıkarına değildi, o nedenle de Çarlık Rusyası sadece Türkiye'ye karşı savaşmıyordu. İngiltere ve Fransa Kırım'a asker çıkardılar ve Sivastopol onbir aylık bir kuşatmadan sonra teslim olmak zorunda kaldı. Karadeniz filosu batırıldı. 1855 Paris Barış Antlaşması'ndan sonra Rusya Karadeniz'de donanma bulundurma hakkını yitirdi. Çarlık diplomasisi bu yasağın kaldırılmasını ancak 1871 yılında sağlayabildi. (s. 236).

[49] Köylülerin öfkesi 1861 reformundan kısa süre önce hızla yayıldı. 1826'dan 1834'e kadar 148 ayaklanma, 1835'ten 1844'e kadar 216 ayaklanma, 1845'ten 1854'e kadar 348 ayaklanma oldu. 1835 ten 1855'e kadar 144 büyük toprak sahibi öldürüldü. Reformdan önceki son beş yılda, 1855'ten 1861'e kadar, 474 ayaklanma oldu. Bu ayaklanmalar bazı bölgelerde çok şiddetli biçimlere büründü ve ancak ordunun yardımıyla bastırılabildi. (s. 236).

[50] 3 Mart (19 Şubat) 1861 tarihli Manifestonun uygulanması için çıkarılan tapu sicil kanunu temelinde toprak sahibiyle "onun" köylülerinin ilişkisini düzenleyen belgeye ***"Tapu Sicil Senedi"*** deniyordu. Toprak sahibinin tapu sicil senedini bir yıl içinde düzenlemesi gerekirdi. Eğer bunu yapmazsa bu belge sulh hakimi tarafından düzenleniyordu. Tapu sicil senedinde şu hususlar yer almalıydı: Köylünün kullanımına verilen toprağın büyüklüğü, toprağın köylüler tarafından kullanılmasında yapılan değişiklikler, yıllık vergi miktarı köylülerin yükümlülükleri vs. Tapu sicil senetleri gerçekte, köylülerin soyulmasını saptayan belgelerdi, o nedenle "Köylülerin Kurtuluşu" üzerine Manifestonun yayınlanmasından sonraki ilk dört ayda 647 köylü husursuzluğu olduğuna şaşmamak gerekir; bu sayı önceki 10 yıl içinde meydana gelen olayların sayısından daha fazladır. Reformun uygulandığı iki yıl 1861'den 1863'e kadar içinde 2115 köye köylülerin belgeleri imzalamalarını sağlamak için silahlı güç yollanmak zorunda kalındı. Kazan ilinin köylerinden birinde 51 kişinin öldüğü, 40 kişinin ağır yaralandığı basbayağı bir muharebe oldu; ayaklanmanın önderi kurşuna dizildi. Köylüler o günlerde şöyle diyorlardı: "Hiçbir zaman özgürlük ilân edildikten sonraki kadar dayak yemedik." (s. 236).

[51] Köylülerin Kurtuluşu üzerine 3 Mart (19 Şubat) 1861 tarihli manifesto Moskova Metropoliti Filaret tarafından kaleme alınmıştı. Son derece ikiyüzlü laflarla dolu olan manifesto, "tanrının rahmeti"nin köylülerin "özgür emeği" üzerine olması dileğiyle bitiyordu. Kurtuluş laflarıyla soyulan ve toprak beylerinin yeni köleleri haline gelen köylülerin "özgür emeği"nden sözetmek için insanın olağanüstü ikiyüzlü olması (Lenin'in dediği gibi bir cizvit olması) gerekirdi. (s. 236).

[52] Toprak ve arazi bedeli ödemenin dışında köylülere bir dizi de vergi konmuştu: Zemstvo harcı, kelle vergisi, sigorta harcı, aynî vergi vs. Bu şekilde, yükümlülükler toprak payından sağlanan gelirlere kıyasla şu orandaydı: Tver ilindende yüzde 252. Smolensk'te yüzde 220 Kostroma'da yüzde 240 Pskov'da yüzde 213 Vladimir'de yüzde 276 Vyatka'da yüzde 200 (80'li yıllar üzerine verilere göre). O nedenle son derece yoksul bir toprak payına sahip bir köylü için, giderlerin bu kadar yüksek olduğu koşullarda, toprağını bırakıp kaçmanın daha kazançlı olduğu açıktır. Hükümet köylüleri ne kadar iligine kemiğine kadar sömürüyorsa, büyük toprak sahiplerini de o kadar koruyordu. Örneğin bir ınıntıkıda 253 desiyatin toprağı olan bir büyük toprak sahibi, 9,4 desiyatin toprak payına sahip bir köylüyle aynı miktarda vergi ödemekteydi. (s. 237).

[53] ***Zemski Sobor*** (Ulusal Meclis) Moskova'daki Çar tarafından, önemli sorunlar üzerine öncelikle de savaş ve barış üzerine karar vermek için toplantıya çağrılan prenslerin, soyluların ve en zengin tüccarların oluşturduğu bir zümre temsilcileri meclisidir. 16. yüzyılın ortalarından 17. yüzyılın ortalarına kadar uzun aralıklarla toplandı. 19. yüzyılın ikinci yarısında bu tür bir zümreler meclisinin toplantıya çağrılması yeniden gündeme geldi. Eski Narodnikler Zemski Sobor'la kendileri tarafından talep edilen bir Kurucu Meclisi kastediyorlardı. Liberaller ise bundan "budanmış" bir parlamentoyu anlıyorlardı. (s. 240).

[54] ***"Kır Yoksullarına"*** adlı broşürü Lenin 1903 yılında yazdı. Plehanov'a yazdığı bir mektupta ifade ettiği gibi, Sosyal-demokrat tarım programını köylülere anlatmak için kaleme aldı. Martov Akselrod'a yazdığı bir mektupta broşürü "çok mükemmel" bulduğunu belirtti.

27 (14) Nisan 1903'te Martov Akselrod'a şöyle yazıyordu: "Vladimir İlyiç, programumızın köylüler arasında popülerleşmesi için 'Kır Yoksullarına', bizim görüşümüze göre çok mükemmel bir broşür yazmıştır. Bu broşür, 'Ne Yapmalı'dan daha az etkili değil". Gerçekten de Lenin'in çalışmasının devrimci anlamı çok büyüktü, çünkü Lenin bu çalışmada sadece kırda sınıf mücadelesinin ayrıntılı bir analizini yapmakla kalmamış, aynı zamanda partinin bir bütün olarak köylülük ve onun çeşitli toplumsal katmanları karşısında uygulayacağı taktiği açıklığa kavuşturmuştur. (s. 243).

[55] ***Devlet Konseyi,*** Çarın yüksek devlet memurları arasından atadığı, yasaların istişare edildiği bir kuruldu. Parlamento'nun, Devlet Duması'nın 1906'da kurulmasından sonra Devlet Konseyi, Duma'nın aldığı kararları denetleme ve onaylama yetkisine sahip bir tür Lordlar Kamarası'na dönüştü. Devlet Konseyi, Çarın atadığı 100 temsilciyle, toprak sahiplerinin, Eyalet Zemstvolarının, soyluların, devlet kilisesinin, büyük burjuvazinin ve burjuva aydınlarının üst kesiminin 100 temsilcisinden oluşuyordu. Devlet Konseyi'nin bu bileşimi, Duma'nın en ılımlı kararlarının bile, egemen kliğin hoşuna gitmediği durumlarda gömülmesini güvence altına alıyordu. (s. 248).

[56] Lenin proleter mücadelenin başarılarının devamı için Avrupa ülkelerindeki politik özgürlüğü ve burjuva demokrasisini çok önemli buluyordu. Çarlık sistemiyle parlamenter sistemi karşılaştırırken, sürekli olarak, Çarlık Rusyası'nda işçi sınıfının burjuvaziye karşı mücadelesinde hiçbir hakka sahip olmamasının, politik özgürlüklerin yokluğunun ve doğru dürüst bir örgütlenmenin olanaksızlığının altını çizmekteydi. *Bu* sistemle karşılaştırıldığında burjuva demokrasisi, parlamentarizm, bundan sonraki mücadele için olağanüstü bir avantaj demekti. Bu nedenden dolayı otokrasiyi, burjuva-demokratik devrimin bu olgunlaşması döneminde başdüşman olarak görüyordu. Fakat aynı zamanda Lenin işçilere ve köylülere "politik özgürlüğün çalışan halkı sefaletten kurtarmadığını, ama işçilerin eline, sefalete karşı mücadelelerinde, yani sosyalist devrim mücadelelerinde silahlar verdiğini" söylüyordu. Lenin elbette daha o zaman da "en özgür (burjuva —***Alm. Red.***) devlet"in sınıf karakteri konusunda da berraktı. "En demokratik burjuva cumhuriyeti bile, burjuvazinin işçi sınıfını ezmesi için, bir avuç kapitalistin emekçi kitleleri ezmesi için bir makineden başka bir şey değildir" (bkz. Bütün Eserler Cilt XXIV "Burjuva Demokrasisi ve Proletarya Diktatörlüğü Üzerine Tezler"). (s. 248).

[57] ***Köylü Bankası*** 1882 yılında kuruldu. Başlangıçta topraksız köylülerin banka yardımıyla toprak almasına olanak sağlamak için kurulmuştu. Köylü Bankası parayla kurtulma operasyonlarıyla (bkz. Not 40) birleştirilecekti, yani 1861 reformuyla soyulmuş köylülerin durumunu kolaylaştıracaktı. Fakat Köylü Bankası'nın bu alçakgönüllü görevleri bile egemen sınıfa tehlikeli göründü. Devlet Konseyi'nde yapılan görüşmelerde bunun yoksul köylülerde "gerçekleşemez umutlar" yaratabileceği ve Büyük toprak sahibinin toprağının köylülere devredilmesi için bir adım olarak değerlendirilebileceği ifade edildi. O nedenle toprağın sadece eğer toprak sahibi istiyorsa satılabileceği tespit edilmişti. Gerçekte Köylü Bankası tam anlamıyla toprak beylerinin ve Çarlığın politikasının bir silahına dönüştü. Köylü Bankası'nın toprak fiyatları özel alım satım fiyatlarından çok daha yüksekti. Bir tarım krizi patlak verip toprak fiyatları düştüğünde, Köylü Bankası toprak sahiplerinden yüksek fiyatlarla toprak satın almıştı; bu topraklar daha sonra, oldukça yüksek fiyatlarla taksitle ödeme koşullarıyla köylülere satılacaktı. Ne Pahasına olursa olsun ellerinden alınmış toprakları (bkz. Not 40) satın almak isteyen köylülük, Köylü Bankası'na borç köleliğine düştü. Borç faizleri başka bankalarda olduğundan daha yüsekti; örneğin faiz oranı Soylu Bankasında yüzde 4,5, Köylü Bankası'nda ise yüzde 6,5 idi. Sonunda sadece zengin köylüler bankadan bir ölçüde yararlanabildiler. 1883 yılında satın alınan toprakların fiyatının yüzde doksanı borç olarak verilirken, 1895 yılında alınacak toprak fiyatının yüzde otuzdördü artık peşin ödenmek zorundaydı. Bunun sonucunda sadece zengin köylüler toprak satın alabiliyorlardı. Yoksul köylüler kısa süre sonra bankaya borçlandıkları için köşeye sıkıştırılınışlardı. Böylece köy toplulukları, yani daha yoksul olan köylüler, faizleri ödeyemediklerinden dolayı satın aldıkları toprakların yüzde 12,9'unu yitirmiştiler, bağımsız köylülerde, yani zengin köylülerde bu oran sadece yüzde 1,4'tü. Müzayede ile satılan topraklar köy burjuvazisi tarafından alındı. Köylü Bankası, hükümetin, ekonomik olarak güçlü bir zengin köylüler, yani Kulaklar (Kulak: Yumruk, kırsal alanda zengiler, tefeciler vs. için kullanılan tabir) katmanı yaratmaya yöneldiği 1905-1907 Devrimi'nden sonra daha büyük bir önem kazandı (bkz. "Bugünkü Hükümetin Tarım Politikası Sorunu Üzerine" adlı makale, elinizdeki baskının IV. cildi). (s. 262).

[58] 1902-1903 olayları, ülkenin devrimin arifesinde bulunduğunu gösterdi. Sanayinin bütün temel dallarını kapsayan ekonomik kriz, işçilerin zaten zor olan durumlarını daha da kötüleştirdi, kitleler halinde işten çıkarmalara baş vuruldu ve ücretler düşürüldü. Bunun sonucunda

grev hareketi yükseldi. Güney Rusya'da bir dizi grev, genel greve dönüştü. Aynı zamanda güneyde ve Saratov ilinde toprak beylerine karşı yönelen devrimci köylü ayaklanmaları dalgası oldu. 1902 yılında köylülerin 340 devrimci çıkışı oldu. Aynı zamanda öğrenci hareketi güçlenip liberal burjuvazi içinde muhalefet hareketi de arttı. Lenin'in burada sözünü ettiği 11 Mart (26 Şubat) 1903 tarihli Çarlık Manifestosu bu genel atmosfer içinde ilân edildi. Manifesto Çarın sözü edilen olaylardan duyduğu "üzüntüyü" dile getiriyor, tarımsal yasaların gözden geçirileceği üzerine belirsiz vaatlerde bulunuyor, kırsal bölgelerdeki din adamlarının durumlarının düzeleceğini daha kesin biçimde söylüyor ve nihayet anavatanın "sadık" evlatlarını "iman, yasa ve anavatan" temelinde birleşmeye çağırıyordu. (s. 289).

[59] ***"Rus Sosyal-Demokrasisinin Tarım Programı"*** adlı makale 1902 yılında "Zarya"da yayınlandı; bu makale program taslağının tarım sorunuyla ilgili bölümünü izah etmek için kaleme alınmıştı. Makalenin on Bölümünde Lenin Başkalarının yanı sıra şu düşünceleri geliştirdi: 1- Rus Sosyal-demokrasisi bir tarım programı hazırlamalıdır. Rusya gibi bir "köylü ülkesi"nde sosyalistlerin tarım programı, tamamen değilse bile esas olarak bir "köylü programı", köylü sorununa tavrın saptandığı bir program olmak zorundadır. 2- Köylülüğün büyük toprak sahiplerine karşı mücadelesinin desteklenmesinde Parti "şaşmaz biçimde sınıf bakış açısını korumak, hiç bir sorunda proletaryanın bakış açısından küçük-burjuvazinin lehine vazgeçmemek, tersine modern kapitalizm tarafından yerle bir edilen ve ezilen küçük-burjuvazinin ***kendi*** sınıf bakış açısını bırakıp poletaryanın bakış açısını benimsemesini talep etmelidir". 3- Proletaryanın kırda burjuvaziye karşı sosyalizm yolunda yürüttüğü mücadelenin serbestçe gelişmesi için koşulların yaratılması görevini önüne koyan tarım programı, "bizi sadece ***düşmanlarımızdan*** (yani serflik kalıntılarına karşı mücadelede zaman zaman müttefikimiz olan burjuvazinin doğrudan ya da dolaylı, bilinçli ya da bilinçsiz yandaşları) değil, tarım sorununa ilişkin kararsız tavırlarıyla proletaryanın devrimci hareketine büyük zararlar verebilecek (gerçekten de veren) ***güvenilmez dostlardan*** da ayırma olanağı verecektir." Yer darlığı nedeniyle bu makalenin sadece 7. bölümü buraya alınmıştır. Diğer bölümlerin içeriğinin büyük kısmı "İşçi partisi ve Köylülük" ve "Kır Yoksullarına" adlı iki çalışmada yer almaktadır. Söz konusu makale üzerine tartışmalar Plehanov ile Lenin arasındaki görüş ayrılıklarını önemli ölçüde şiddetlendirdi. Plehanov bu çalışmadaki bir dizi düsturu reddini öylesine kaba ve yakışıksız biçimlerde ifade ediyordu ki, Lenin'le aralarındaki gerek kişisel ilişkinin

gerekse de iş ilişkisinin kopması kaçınılmaz görünüyordu. Ne var ki daha sonra Plehanov Lenin'e yazdığı bir mektupta "kızmaması" gerektiğini, çünkü Lenin'le Plehanov'un "kurulun öteki üyelerinden" ('Iskra' yazı kurulu üyelerinden) yüzde yetmişbeş daha "yakın oldukları"nı söyledi. Lenin makalede bazı değişiklikler yaptı ve büyük görüş ayrılıklarına neden olan ulusallaştırma üzerine bölümü makaleden çıkardı. "Bütün Eserler"in V. Cildinde bu makale 117-170. sayfalar arasında el yazmaları temelinde tam olarak basılmıştır. (s. 310).

[60] Programın tarım sorunuyla ilgili kısmı 2. Parti Kongresi tarafından şöyle karara bağlanmıştır:

"Köylülüğü doğrudan ağır biçimde ezen derebeylik kalıntılarını ortadan kaldırmak ve kırda sınıf mücadelesinin serbestçe gelişimini teşvik etmek için parti her şeyden önce şunları talep eder:

1) Vergi yükümlüsü zümre olarak bugün köylülüğün omuzlarına binen tazminat bedelleri, yıllık vergiler ve diğer bütün borçların kaldırılması.

2) Köylülerin topraklarını tasarruf hakkını sınırlayan bütün yasaların kaldırılması.

3) Köylülerden tazminat bedeli ve yıllık vergiler biçiminde alınan bütün paraların geri ödenmesi. Bu amaçla manastır ve kilise mülklerine olduğu gibi Çarlık ailesinin topraklarına, hazine topraklarına ve Çarlık topraklarına el konulmalı, ayrıca köylülerin ödedikleri tazminat bedellerini kredi olarak kullanmış soylu toprak sahiplerine özel vergiler getirilmelidir; bu yolla toplanacak paraların Köy Birliğinin kültürel ve sosyal gereksinmelerini karşılamak üzere özel bir fonda toplanmalıdır.

4) a — Serfliğin kaldırılması sırasında köylülerden alınmış ve şimdi toprak sahiplerine köylülerin köleleştirilmesi için hizmet eden toprak parçaları Köy Birliklerine (kamulaştırma, ya da topraklar elden ele geçmişlerse, soylu toprak sahiplerinin hesabına devlet tarafından tazmin edilerek) geri verilmelidir; b — Kafkasya'da, geçici mükellef olarak, kiracı vs. olarak kullandıkları topraklar köylülerin mülkiyetine verilmelidir; c— Ural'da, Altay Bölgesi'nde, Batı Rusya'da ve ülkenin çeşitli bölgelerinde halen varlığını sürdüren serflik kalıntılarını ortadan kaldırmak için Köylü Komiteleri kurulmalıdır.

5) Mahkemelere aşırı yüksek kira faizlerini düşürme ve köleleştirici nitelikte olan anlaşmaları geçersiz sayma hakkı verilmelidir."

Programın hazırlanması üzerine Lenin Enstitüsü tarafından yayınlanan belgelerden, Lenin'in, köylülerden alınmış toprak parçalarına herhangi bir ***bedel*** ödenmesine kararlılıkla karşı çıktığı görülmektedir. "Leninski Sbornik"in 2. sayısında programın tarımla ilgili kısmına kendi el yazısıyla şu düzeltme yapılmıştır: "Tarım programımızın 4. maddesine ilişkin şu değişiklikleri öneriyorum: a— Bu toprak parçalarının (kamulaştırma yoluyla ***ya da toprak başka ellere geçmişse bedel ödeyerek*** vb.) Köy Birliğine geri verilmesi vs. sözleri yerine, şöyle denmelidir:

a— Bu toprak parçalarının Köy Birliğine (kamulaştırma yoluyla) geri verilmesi için Köylü Komiteleri kurulmalıdır vs., yani ***altı çizilmiş sözcükler çıkarılmalıdır."***

Lenin önerisini şöyle gerekçelendirir: "1) Tarım programında biz 'azami' olarak 'sosyal devrimci talepler'imizi ileri sürüyoruz* (yorumuna bakınız). Bedelin kabul edilmesi ileri sürülen talebin bütün sosyal-devrimci karakteriyle çelişmektedir. 2) Bedel, gerek tarihsel gelenek olarak (1861 bedeli), gerekse de içerik olarak ("Bedel ödeme satın almakla aynıdır"** ünlü sözüne bakınız) eski hayırhah ve burjuva bir uygulamadır. Eğer bizim tarafımızdan bedel ödeme hususunun ***kabul edilmesine*** sarılmıyorsa, bu durumda talebimizin bütün özünün kirletilmesi olanağı tamamen dışlanmış değildir (ve bu tür kirleticiler böyle bir operasyon için gereğinden fazla var olacaktır)."

Bu noktada Lenin şunları ifade eder: "Bedel ödemeyi kabul etmekle, köylülerden alınmış toprakların geri verilmesi yönündeki devrimci uygulamayı sıradan bir 'reform'a ***indirgemiş*** oluruz."

Lenin'in önerisi "Iskra" yazı kurulunun tüm diğer üyeleri tarafından reddedildi.

Daha sonra, "Rus Sosyal-Demokratlarınm Tarım Programı" adlı makalenin görüşülmesi sırasında Plehanov bedel üzerine şunları söyledi: ***"Kamulaştırma bedel ödemeyi, bedel ödeme kamulaştırmayı*** dışlamaz." Bunun üzerine Lenin şu karşılığı vermiştir: "'Kamulaştırma' genelde mülkiyetin ***kaldırılmasını*** şart koşar, yani tazminatsız el koymadır."

---

* *Lenin burada "Rus Sosyal-Demokrasisinin Tarım Programı" adlı makalesini kastediyor. Bkz. Bütün Eserler Cilt V. s.117-170.* ***—Alm. Red.,***

** *Çernişevski'nin 1861 Reformu üzerine sözleri.* ***—Alm. Red.***

Bedel ödeme üzerine programda kabul edilen madde, Lenin'in değişiklik önerirken göz önünde tuttuğu program taslağının ilk haline göre önemli ölçüde düzeltilmişti. "Büyük toprak sahiplerinin hesabından" bedel ödeme sözleri taslağın ilk halinde yoktu, daha sonra eklendi. 3. Parti Kongresi'nde köylü hareketinin desteklenmesi sorunu üzerine Lenin şunları söylüyordu: "Herhangi bir bedel ödenmesine kesinlikle karşıyız." (s. 310).

[61] Lenin daha 1899 yılında yazdığı bir mektupta, Marksizm içinde Struve ve Bulgakov'un yakınlık duyduğu eleştirel eğilimden son derece kuşkulu olduğunu söylüyordu. Bu kuşku çok kısa süre sonra, "Legal Marksistler" Marksizme karşı, özellikle de tarımın gelişmesi ve kırda sınıf ilişkileri üzerine Marksist öğretiye karşı açıkça tavır aldıklarında doğrulandı. Marx ve Lenin bazı özelliklerine rağmen tarımın da sanayi gibi aynı yasalara göre geliştiğinden hareket ediyorlardı. Onlara göre, tarımda da büyük işletme küçük işletmeye ağır basmaktaydı, burada da sermayenin yoğunlaşması yasası egemendi. Lenin bu arada tarımda büyük ve küçük işletme kavramının sadece tek tek çiftliklerin toprak miktarlarıyla belirlenmediğine dikkat çeker. "Kapitalist tarımın gelişmesinin ana hattı, küçük işletmenin, toprak miktarı olarak küçük işletme olarak kalmasına rağmen, üretim hacmi, hayvancılığın gelişmesi, gübreleme ve makine kullanımı vs. açısından büyük işletmeye dönüşmesinde yatmaktadır."

"Küçük işletmenin geriletilmesi, toprak miktarı bakımından 'büyük', fakat daha az verimli, daha az yoğun ve daha az kapitalist çiftliklerin, toprak miktarı bakımından 'küçük', ama daha verimli daha yoğun ve daha kapitalist çiftlikler tarafından geriletilmesi yoluyla gerçekleşmektedir" (bkz. "Tarımda Kapitalizmin Gelişme Yasaları Üzerine Yeni Veriler", Bütün Eserler, Cilt XVII). Tarımda bu ekonomik fenomenlere kırda buna uygun sosyal fenomenler eşlik etmektedir: Köyde sınıfsal katmanlaşma, köylülüğün orta katmalarının zararına burjuvazinin ve proletaryanın büyümesi, bir kesim yoksullaşırken bir kesimin zenginleşmesi, ücretli emek kullanımının artması vs. Kırda kapitalist gelişim kapitalizme özgü çelişkilerin de gelişmesine yol açar: Tarım krizleri, sınıf mücadelesinin şiddetlenmesi, Marx ve Lenin buradan kırda da proleter devrimin kaçınılmazlığı sonucunu çıkarıyorlardı. O zamanlar moda olan "Marx eleştiricileri", Batıda David, Bernstein ve diğerleri, Rusya'da ise Bulgakov, Struve ve diğerleri, Marksizmin bu görüşlerini reddediyor ve tarımın sanayiden farklı bir kendine özgü gelişme yolu izlediğini iddia ediyorlardı. Tarımda yo-

ğunlaşma yasasını inkâr ediyorlar ve burada küçük işletmenin büyük işletmeye üstün olduğunu kanıtlamak istiyorlardı. Aynı zamanda bunlar ilerleyen sınıfsal katmanlaşmayı reddediyorlar ve bunun sonucunda kırda sınıf çelişkilerinin şiddetlendiğini de kabul etmiyorlardı. Böylece elbette proleter devrimin kaçınılmazlığının reddedildiği bir noktaya varıyorlar, tarımın kapitalizm koşulları altında çeşitli kooperatifsel örgütler yardımıyla "barışçıl biçimde sosyalizme intibak edeceği"ni iddia ediyorlardı. (s. 311).

[62] Makalenin burada başlayan ve şu ifadelerle biten bölümü "Iskra" yazı kurulunda en tartışmalı husustu: "Ne pahasına olursa olsun köylüler tarafından anlaşılma uğraşı, Nadyejdin'i gerici küçük-burjuvanın ütopya karanlık yoluna itmiştir." Metnin devamından görülebileceği gibi, Lenin, yazı kurulunun diğer üyelerinin aksine, burjuva gelişme bakış açısından köylülerin elinden alınmış toprakların geri verilmesi talebinden daha ileri bir talep olan toprağın ulusallaştırılması talebine ilke olarak katılıyordu. Fakat yine metnin devamından, Lenin'in, 1902 yılında Rusya'nın güneyinde köylü ayaklanmalarının patlak vermesinden önce toprağın ulusallaştırılması talebini ileri sürmeyi "verili anda politik olarak amaca uygunsuz" bulduğu anlaşılmaktadır. Daha sonra 1903 yılında Lenin "Kır Yoksullarına" adlı broşüründe, köylülerden alınmış toprakların geri verilmesi talebinin aşılması gereken bir safha olduğunu göstermiştir. 1905 yılında yapılan 3. Parti Kongresi'nde Lenin'in önerisi üzerine, programın köylülerden alınmış topraklarla ilgili bölümünü gerçekten de değiştiren bir karar kabul edildi; çünkü karar Partinin önüne, köylülüğün içinde bulunduğu durumu düzeltmeye yarayacak, büyük toprak sahiplerinin, devletin, kilisenin vs. topraklarına el konulması da dahil köylülüğün bütün devrimci önlemlerini destekleme görevini koyuyordu. Lenin 4. Parti Kongresi'ne sunduğu bir tarım programı taslağında toprağın ulusallaştırılmasını savundu (bkz. elinizdeki baskının III. cildi: "Birinci Rus Devrimi'nde Sosyal-Demokrasinin Tarım Programı"). (s. 317).

[63] ***Ulusal soruna*** ilişkin program maddesinin formülasyonunda, daha sonra 1913'ten 1916'ya kadar süren tartışmalarda bütün kapsamıyla ortaya serilen görüş ayrılıkları görülmeye başlanmıştı. Lenin daha o zamanlar, gerek sağa —Bund'un milliyetçi havasına ve yalpalamalarına—, gerekse de sola —"bazı Polonyalı sosyal-demokratların ulusların kendi kaderini tayin hakkının doğruluğundan şüphe duyma konusunda beceriksiz girişimlerine" ***(Lenin)*** — karşı mücadele etmek

zorunda kalmıştı. "Programımızda Ulusal Sorun" adlı makale ulusal sorunla ilgili program maddesinin Polonya Sosyalist Partisi (bkz. bundan sonraki not) tarafından eleştirilmesine Lenin'in yanıtıydı. Bu Parti Polonya'nın Rusya'dan, zaman ve koşullardan bağımsız olarak mutlaka ayrılmasını talep ediyordu ki bu, Polonya burjuvazisinin ulusal çabalarını açıkça desteklemekten başka bir şey değildi. Buna karşılık Polonyalı sosyal-demokratlar, Polonya'nın Rusya'dan ayrılmasına karşı çıkıyorlardı. Lenin ulusal sorunda tavrı, bu çözümün proletaryanın genel sınıf görevlerine tabi olması anlamında formüle etmişti. (1913-1916 yılları arasındaki tartışmalar üzerine bkz. elinizdeki baskının IV. Cildi). Burada sözü edilen "Ermeni Sosyal-Demokratlarının Manifestosu"nda (bkz. Bütün Eserler, Cilt V, s. 340) Lenin yeni kurulan ve manifestosunda ulusal soruna doğru yaklaşan "Ermeni Sosyal-Demokratları Birliği" "manifestosu"nu incelemektedir. Burada bu makalenin ana düşüncesi aktarılmaktadır. (s. 320).

[64] ***Polonya Sosyalist Partisi*** (PPS) 1892 yılında kuruldu. 1906 yılında iki kanada ayrıldı: 1919 yılında şimdiki PPS'yi kuran dar milliyetçi sağ kanat ve sosyalizme yakın duran sol kanat. Bu sol kanat ile Polonya ve Litvanya Sosyal-Demokrat Partileri 1918 yılında Polonya Komünist Partisi'ni kurdular. PPS programının ana talebi, proletaryanın Polonya'nın Rus, Alman ve Avusturya parçalarından bağımsız bir Polonya Cumhuriyeti kurmasıydı. Partinin mücadele yöntemi, çarlık otokrasisine karşı silahlı ayaklanma ve çarlık otokrasisinin Polonyadaki temsilcilerine karşı bireysel terördü. PPS'nin milliyetçi ve yurtsever şiarları Polonya küçük-burjuvazisi içinde, küçük-burjuva devrimci aydınlar arasında ve Polonya proletaryasının belli bir bölümünde zemin bulmuştu. PPS'nin tüm teorisi ve pratiği onu belli ölçülerde Rus Sosyal-Devrimcilerine yakınlaştırmıştı. Bugün PPS kesinlike sosyal-faşist bir partidir. (s. 320).

[65] 19. yüzyılın 40'lı ve 60'lı yılları Polonya için, Polonya'nın Rusya, Prusya ve Avusturya'nın egemenliğinden kurtuluşu için devrimci-demokrat hareket dönemiydi. 1846 yılında Krakov'da Batı Avrupa'da 1848 devrimci hareketinin ön belirtisi olan bir ayaklanma oldu. 1863 yılında Polonyalıların Çarlığa karşı kapsamlı bir ayaklanması gerçekleşti. Rusya o zamanlarda Avrupa gericiliğinin kalesi ve Avrupa devrimci hareketlerine karşı bir jandarmaydı. Rusya'da o dönemlerde devrimci hareket olmadığından Çarlık bu rolü daha fazla oynayabiliyordu. Marx ve Engels 40'lı ve 60'lı yıllarda, daha sonra Paris Ko-

münü döneminde de, Polonya özgürlük hareketini savunmuş ve şu üç nedenden dolayı Polonya devletinin yeniden kurulmasını desteklemişlerdir: a — Polonyalıların Rusya'ya karşı mücadelesi sadece Polonya'nın bir meselesi değil, bütün Avrupa demokrasisinin meselesidir, çünkü bu mücadele Avrupa'nın jandarmasına karşı bir mücadeledir; b— Demokratik bir Polonya'nın yeniden kurulması demokratik Avrupa'yla gerici Rusya arasında güçlü bir siper kurulması anlamına gelecektir, bu durumda Rus gericiliğinden koparılmış olan Batı Avrupa gericiliği Rus gericiliğiyle bağlantı içinde olduğundan daha güçsüz olacaktır; c— bir başka halkı ezdiği müddetçe hiçbir halk kurtulamaz. Marx ve Engels elbette Polonya sorununun çözümünün tek olanaklı yöntemini devrimde görüyorlardı. Rusya'da devrimci bir kitle hareketi olmadığı için Marx ve Engels Polonya'nın kurtuluşu için Almanya'nın Rusya'ya karşı devrimci savaşmı propaganda ediyorlardı. Bu propaganda, o zamanki devrimci programlarının önemli bir parçasını oluşturuyordu. Lenin'in sözünü ettiği Marx'ın Ruge'ye karşı polemiği de bu temelde gündeme gelmişti. Bu burjuva demokratı ve Alman yazarı 1848 Frankfurt Parlamentosu'nun sol üyelerindendi. Frankfurt Parlamentosunda Polonya sorunu üzerine yapılan tartışmalarda yaptığı tumturaklı konuşmada mevcut durumun ve devrimin çıkarlarının tarihsel bir analizinden değil, hakkaniyet ve bu sorun üzerine Fransa, İngiltere ve Almanya'nın çabalarının "birliği" üzerine soyut düşüncelerden hareket ediyordu. Köln'de çıkan "Neue Rheinische Zeitung"-daki bir makalede Marx, Ruge'nin bu tavrını ezici bir eleştiriye tabi tuttu. Lenin, "Marx Ruge'ye karşı ateş püskürmüştü" sözleriyle bunu anımsatmaktadır. (s. 326).

[66] Lenin burada ***Paris Komünü*** döneminden söz etmektedir. "Ulusal Savunma Hükümeti" Paris'te 16 Eylül 1870'te imparator III. Napoleon'un yenilgisi ve Almanlar tarafından esir alınışından sonra kuruldu. Parlamento Napoleon'u tahttan indirilmiş ilân etti. Bu hükümet Paris burjuvazisinin hükümetiydi. Napoleon tarafından başlatılan ve gerçekten de artık yitirilmiş olan Almanya'ya karşı savaşı sürdürecek ve Paris gibi bütün ülkeyi de ilerleyen Alman ordusuna karşı savunmalıydı. Ama aynı dönemde hükümete, 1870 Eylülünde Paris'i kuşatmaya başlayan Alman ordusundan daha tehlikeli görünen Paris proletaryasının hareketi yükseliyordu. İşçi hareketini yenilgiye uğratmak için "Ulusal Savunma Hükümeti", Paris'i Almanlara verme kararı aldı. O nedenle bütün savunma önlemleri göz boyamak için alındı. Böylece Ulusal Savunma Hükümeti, ulusal ihanet hükümetine dönüştü. Bu Paris "savunması"nın sonucu, nihayet 9 Şubat 1871'de, alçaltıcı

koşullar altında teslimiyetti. Almanlar bu koşullar temelinde Paris'in dış kalelerinden bir bölümünü işgal ettiler. Böylece Fransız burjuvazisinin Paris Komünü'nü yenilgiye uğratması olağanüstü kolaylaşmış oluyordu. (s. 328).

[67] Daha programın hazırlanmasında ortaya çıkan Bund'un milliyetçiliği, ayrılıkçılığa yani Rus sosyal-demokrasisinden örgütsel ayrılma çabasına kadar gelişmişti. O nedenle Lenin 2. Parti Kongresi öncesinde ve Kongre'de Bund'a karşı şiddetli bir mücadele yürütmek zorunda kaldı. Bu mücadelenin sonucunda Bund temsilcileri Kongre'yi terkettiler ve Bund RSDİP'den ayrıldı. Bu makalede Lenin Bund'un ayrılıkçılığını ve bu ayrılıkçılığın Rusya işçi sınıfının bütün mücadelesi için zararlı olduğunu açığa çıkarmaktadır. Burada Lenin tarafından geliştirilen parti içinde ulusal sorunun düzenlenmesi için örgütsel temel ilkeler, bugün bütün kapsamıyla çok milliyetli Sovyetler Birliği Komünist Partisi içinde gerçekleşmiştir. (s. 330).

[68] Bund'un 4. Kongresi Nisan 1901'de yapıldı. Bu Kongre'de Rusya Sosyal-Demokrat Partisi'nin federatif örgütlenmesinin talep edildiği bir karar kabul edildi. Lenin'in sözünü ettiği Bund'un Rus Sosyal-Demokratları Yurtdışı Birliği'nden çıkışı bu kararın mantıki bir sonucuydu. Bund'un 1903 yılında yapılan 5. Kongresi RSDİP için federatif temelde bir örgütlenme plânı hazırladı. Bu plân 2. Kongre tarafından reddedildi ve Bund'un temsilcileri bu oylamadan sonra Kongreyi terkettiler. (s. 330).

[69] ***RSDİP İkinci Kongresi***'nin parti tarihinde olağanüstü bir yeri vardır, çünkü Parti'nin sonraki gelişimi için bu Kongre büyük öneme sahipti. 2. Parti Kongresi'nin en önemli görevleri Rus Sosyal-demokrasisi saflarında hüküm süren ideolojik ve örgütsel karışıklığa son vermek, kitlelerden kopukluğa, çevreciliğe, yerel parti örgütleri ve grupların çalışmadaki amatörlüğüne son vermek, partinin bütün güçlerini bir araya getirmek ve tüm Rusya için birleşik bir partinin temellerini atmaktı. Çözümleri "İskra"nın Aralık 1900'den beri sürdürdüğü çalışmayla hazırlanmış olan bütün bu görevler, Lenin tarafından en açık biçimde "Ne Yapmalı?" adlı broşüründe açıklanmıştır. 1902 yılı başında "Iskra" ve "Zarya" yazı kurulları bir parti program taslağı hazırlama işine giriştiler. Nihai taslak 1902 yazında "Iskra"da yayınlandı. Aynı yılın Nisan ayında "Iskra" 2. Parti Kongresi'nin çağrılması için

bir Örgütleme Komitesi kurulması hazırlıklarına başladı. Aynı dönemde Rus Sosyal-Demokratları Yurtdışı Birliği (Ekonomistlerin örgütü) Bund'la birlikte bu Kongreyi çağırmak için ikinci bir girişimde (birinci girişim Mayıs 1901'de başarısızlığa uğramıştı) bulundu. "Iskra" yazı kurulu bu iki örgüt tarafından toplanan Kongreye, bu Kongreyi sadece bir hazırlık konferansına dönüştürmek için katıldı. Bunda tamamen başarılı oldu. Byalyitok'ta yapılan, katılımın fazla olmadığı, toplantı "Iskra" temsilcilerinin önerisi üzerine kendisini 2. Parti Kongresini toplantıya çağıracak bir örgütleme komitesi kurmak göreviyle sınırladı (bkz. Not 97). Bir Örgütleme Komitesi kurma yönündeki bu ilk deneyim başarısızlıkla sonuçlandı, çünkü Kongreden hemen sonra bütün Komite tutuklandı. Örgütleme Komitesi ancak 1902 yılının sonlarında, "Iskra" örgütü tarafından toplantıya çağrılan Pskov Konferansında (bkz. Not 72) başarılabildi. O günden sonra çalışma sadece 2. Parti Kongresinin toplanması için değil, aynı zamanda Örgütleme Komitesi yönetimi altında yerel örgütlerin birleştirilmesine yöneldi. Parti Kongresi hazırlığının bütün pratik işleri "Iskra" örgütünün ve tek tek yerlerdeki temsilcilerin omuzlarındaydı. Pratik ve düşünsel önderliğin bütün ipleri, gerçek lideri Lenin olan "Iskra" yazı kurulunda toplanıyordu. "Iskra"nın ikibuçuk yıllık düşünsel önderliği ve "Iskra" örgütünün ikibuçuk yıllık pratik çalışmasından sonra 2. Parti Kongresi, Örgütleme Komitesi tarafından 30 Temmuz 1903'te yurtdışında toplantıya çağrıldı. Bu Kongrede Rusya'daki aktif çalışan sosyal-demokrat örgütleri birkaç istisnayla temsil edilmeleri güvence altına alınmıştı. Kongrenin çoğunluğu "Iskracı" eğilimden, yani Rus sosyal-demokrasisinin devrimci eğiliminden oluşuyordu.

2. Parti Kongresi Parti tarihinin iki ayrı döneminin dönüm noktasında yapıldı ve Parti'nin gerçekten kurulması işini yerine getirdi: Kongre "Iskra"nın ideolojik-teorik ilkelerini genel geçerli ilkeler olarak kabul etti, parti programını karar altına aldı, tüzüğü hazırladı ve Partinin yönetici organlarını atadı. Ne var ki yeni döneme geçiş bir krizle, önce Kongre'nin, daha sonra da Partinin ikiye bölünmesiyle karakterize olur. Kongre'nin daha büyük kanadını başında Plehanov ve Lenin'in bulunduğu Partinin inşası için "Iskra"nın devrimci ilkelerine sadık "Iskra" örgütünün çoğunluğu; Kongre'nin daha küçük kanadını başında, Martov, Akselrod, Potressov ve Vera Zasuliç'in bulunduğu eski "Iskra" örgütünün azınlığı oluşturuyordu. Üyelerinin sıkı, sınıfsal seçimi, bir mücadele örgütünün merkeziyetçiliği, demirden proleter disiplini azınlık kanadının başını çekenlerin işine gelmiyordu. 2. Kongre'nin azınlık kanadı, yeni bir temelde ve yeni bir biçimde Rus sosyal-demokrasisi içindeki oportünist akımı cisimlendiriyordu.

"RSDİP 2. Kongresi Raporu", Lenin'in Kongre'nin çoğunluk kanadı taraftarlarının dar çevresi için kaleme aldığı Kongre sonuçlarının incelendiği yazılı bir rapordur. Rapor Lenin tarafından Kongre bittikten hemen sonra, parti içi mücadelenin ve Kongre'deki bölünmenin izlenimleri henüz tazeyken kaleme alınmıştı. Raporun sonsözünde Lenin, Kongre'den sonraki ilk iki-üç haftada azınlığın bölücü faaliyetinin sonuçlarının da bilançosunu çıkarmaktadır. (s. 339).

[70] (İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin, bkz. Not 28) ***Mücadele Birliği*** eski adı altında eskiden Ekonomistlerin elinde bulunan ve 2. Kongre öncesinde devrimcilerle Ekonomistler arasındaki süren mücadelenin henüz sonuçlanmadığı RSDİP Petersburg Komitesi kastedilmektedir. Kongre sırasında Komite "Iskra"dan yana tavır almıştı fakat bunun dışında Ekonomistlerin yönetiminde bir de "İşçi Örgütü" vardı. O nedenle Kongre'ye Petersburg Komitesi'nden temsilci olarak bir "Iskra" taraftarı, bir de Ekonomist katılmıştı. (s. 339).

[71] ***"Yujni Raboçi"*** gazetesi etrafında kümelenen sosyal-demokrat yazın grubu, Rusya'nın güneyinde önemli bir nüfuza sahipti ve birinci plânda Yekaterinoslav (Dnyepropetrovsk) ve Harkov Parti Komitelerine dayanıyordu. "Yujni Raboçi"nin (Güney İşçileri) ilk sayısı Ocak 1900'de çıktı. 2. Parti Kongresi'nde grubun temsilcileri V. P. Rozanov ve J.J. Levindi. Politik eğilim olarak Y. R. "Iskra"ya daha yakındı ve Ekonomistlerin aksine, işçi sınıfının devrimci politik görevlerini ve otokrasinin yıkılmasının zorunluluğunu öne çıkarıyordu. Y.R. grubu örgütsel alanda "Iskra"nm yöntemlerini (merkeziyetçilik) benimsemiyordu ve kendi bağımsızlığını korumak ve pekiştirmek çabasındaydı. Bu grup Kongre'de dağıtıldı. Kongre'den sonra grubun çoğunluğu Menşeviklere katıldı ve 2. Parti Kongre'sinin kararlarına karşı mücadele etti. (s. 339).

[72] RSDİP İkinci Kongresi'nin, Kongre'nin rolü ve önemini, bileşimini, yerel örgütlerin temsil edilmelerini, delegelerin hak ve yükümüllüklerini, istişari oya sahip temsilcilerin sayısını, Parti Kongresi'nin yeri ve zamanını vs. saptayan tüzüğü Örgütleme Komitesi tarafından zamanında hazırlanmış ve Parti Komitelerine değerlendirilmek üzere yollanmıştı. Tüzük Parti Komitelerinin çoğunluğu tarafından zamanında onaylanmıştır. (s. 340).

[73] 2. Parti Kongresini toplayacak ***Örgütleme Komitesi*** (bkz. Not 97) Byalistok'taki başarısız girişimden sonra 1902 yılının Kasım başlarında Pskov Konferansı'nda üçlü komite olarak göreve atandı. Daha sonraları başka üyeler de alındı ve Kongrenin toplandığı dönemde Örgütleme Komitesi şu üyelerden oluşmaktaydı: "Iskra" Rusya örgütünden G.M.Krjijanovski, F.V. Lengnik, P.A. Krassikov, E.M. Aleksandrova; "Yujni Raboçi" grubundan V.N. Rosanov ve J.J. Levin ve Bund'dan K. Portnoi. Kongreye Krjijanovski ve Lengnik dışında bütün üyeler katıldı. (s. 340).

[74] ***"Borba"*** (Mücadele) grubu yurtdışında kurulmuş bir sosyal-demokrat yazın grubuydu ve Paris'te 1901 başlarında oluştu. Üyeleri D.B. Ryazanov, J. M. Steklov ve E. L. Danyeviç-Guryeviç'ti. İlkönceleri grubun üyeleri "Iskra" ve "Zarya"da çalışıyorlardı. Fakat özel bir grup olarak, özel haklarla yazı kuruluna girmeyi başaramayınca ve Yurtdışı Birliği'ni "Iskra" ile birleştirme çabaları da sonuçsuz kalınca, grup kendi başına çıkış yaptı ve "Iskra" ile Yurtdışı Birliği'nin ortasında yer aldı. Teori ve program sorunlarında grup, Rus Sosyal-demokrasisinin bu iki kanadı arasında yalpalıyordu. "Iskra"nın örgütsel düşüncelerine ve demokratik devrimde proletaryanın önderliğine ilişkin taktik ve stratejik düşüncelerine karşı düşmanca tavır içindeydi. 2. Parti Kongresinde ötekiler gibi bu grup da dağıtıldı. (s. 342).

[75] "Dillerin hak eşitliği" olayı, programın politik kısmının 7. maddesi görüşülürken meydana geldi, Program Komisyonu'nun redaksiyonunda şöyle formüle edilmişti: "Zümrelerin kaldırılması ve cins, din, ırk, milliyet ve dil farkı gözetmeksizin bütün yurttaşların eşitliği". Bund delegelerinden oluşan muhalefet "milliyet ve din" sözcüklerinin öylesine eklenmesinden hoşnut değildi ve dillerin hak eşitliği konusunda ayrı bir madde eklenmesini talep ediyordu. İki gün süren tartışmalardan ve bizzat "Iskra"cılar arasında yalpalamaların görüldüğü ad okunarak yapılan üç oylamadan sonra nihayet Martinov'un şu önergesi 25'e karşı 26 oyla kabul edildi: "Redakte edilmesi ve tek tek bölümler üzerine anlaşmak için Komisyona havale edilmesi". (s. 346).

[76] Burada Martov'un Parti Kongresi tarafından "Parti içinde Bund'un konumu"na ilişkin tartışmalardan sonra kabul edilen kararı kastedilmektedir. Bund'un federalist çabalarının aksine Kongre kararında şunlar ifade edilmektedir: "Yahudi ve Rus proletaryası arasındaki ör-

gütsel ilişkilerin federasyon temelinde yeniden biçimlendirilmesi, çeşitli ırkların sınıf bilinçli proleterlerinin tam bir örgütsel yakınlaşmasına önemli bir engel teşkil edecek, o nedenle de genel olarak Rusya proletaryasının, özel olarak da onun Yahudi kesiminin çıkarlarına kaçınılmaz biçimde zarar verecektir. O nedenle Parti Kongresi, RSDİP ile onun bir parçası olan Bund arasında federatif bir ilişki olanağını ilkesel olarak kesinlikle kabul edilemez birşey olarak kararlılıkla reddeder" (ayrıca bkz. Not 67 ve 68). (s. 347).

[77] ***Parti Tüzüğünün 1. maddesinin*** Leninist formülasyonu, ad okunarak yapılan oylamada 23'e karşı 28 oyla reddedildi. 19 "Iskra"a, "Bataklık"tan (çoğunlukla azınlık arasında yalpalayan delegelere böyle deniyordu) 1 delege, "Yujni Raboçi" grubundan 2, "Raboçeye Dyelo" grubundan 1 delege Leninist formülasyon lehinde oy kullandı. Martov'un formülasyonu 22'ye karşı 28 oyla —1 oy çekimser— kabul edildi. 14 "Iskra"cı, "Bataklık"tan 5, "Yujni Raboçi" grubundan 2, "Raboçeye Dyelo"dan 2 delege ve Bund'un 5 temsilcisi Lenin'in formülasyonuna karşı Martov'un formülasyonu lehinde oy kullandılar. (s. 348).

[78] "Katı" çoğunluğa dahil Merkez Komite üyeleri için kesin aday listesinde Krjijanovski, Lengnik, Noskov vardı. Adaylar Kongre'nin çoğunluğu tarafından MK'ya seçildiler. Merkezi organın yazı kuruluna çoğunluk tarafından Plehanov, Lenin ve Martov seçildi. Martov yazı kuruluna girmeyi reddettikten sonra, kalan iki yazı kurulu üyesi Plehanov ve Lenin'in bizzat üçüncü üyesi seçebilecekleri kararı alındı. (s. 349).

[79] Partinin merkezi organlarına ***kooptasyon*** (yani bu organların kendi kararları doğrultusunda içlerine yeni üyeler alması) sorunu üzerine müzakere, Lenin'in MK ve merkezi organ yazı kuruluna kooptasyonun bu organların her birinin diğerinin rızasıyla yeni üyeler alabilmesi biçiminde yapılması (karşılıklı kooptasyon) yönündeki önerisi üzerine son buldu. Önerisini Lenin şöyle gerekçelendiriyordu: "MK ile yazı kurulu arasında kooptasyon üzerine karşılıklı denetim hakkı büyük önem taşır. İki merkezi makamın karşılıklı onayı anlaşma için zorunlu ön koşuldur. Burada söz konusu olan iki makamın ayrılığı sorunudur. Bölünme istemeyen, anlaşmanın sürmesi için çaba sarfetmek zorundadır. Parti yaşamından, her zaman bölünmeyi içimize taşıyan insanlar bulunduğunu biliyoruz. Bu sorun ilkesel ve önemli bir

sorundur. Partinin kaderi buna bağlı olabilir. "Bu noktayla ilgili Lenin'in merkezi organlara kooptasyonun ancak Parti Konseyi'nin iki üyesinin onayıyla gerçekleşebileceği yönündeki bir başka önergesi ise reddedildi ve çoğunluk, MK ile merkez yayın organının anlaşmazlığa düşmesi halinden kooptasyon sorununun Parti Konseyi'ne devredileceği ve MK'nın ya da merkezi organın bir kararının Parti Konseyi tarafından kaldırılması durumunda sorunun salt çoğunluk kararıyla sonuca bağlanacağını ifade eden Martov'un önerisini kabul etti. (s. 350).

[80] "Rus Devrimci Sosyal-demokrasisi ***Yurtdışı Ligası"*** Rus sosyal-demokratlarının devrimci kanadının yurtdışı örgütüydü ve Rus Sosyal-Demokratları Yurtdışı Birliği'nin, "Emeğin Kurtuluşu" grubu, devrimci örgüt "Sosyal-Demokrat", "İskra" ve "Zarya"nın (bkz. Not 13) Yurtdışı Bölümleriyle başarısız birleşme girişiminden sonra, Ekim 1901'de kuruldu. Tüzüğüne göre Yurtdışı Ligası "İskra" ve "Zarya"nın yurtdışı grubuydu. İkinci Kongre'den sonra Liga, azınlığın çoğunluğa karşı yürüttüğü mücadelenin üssü ve silahı haline geldi. (s. 351).

[81] Lenin'in burada basılmış olan 2. Kongre'de yaptığı konuşmalar, "İskra" taraftarlarının "katı" çoğunluğunun, Lenin tarafından temsil edilen görüşlerinin bir özetidir. Parti tüzüğü hakkındaki konuşmaya ilişkin olarak, Komisyonda ve Kongre plenumunda görüşülen taslağı Lenin'in kaleme aldığı belirtilmelidir. Burada basılmış olan konuşmayı Lenin 24 (11) Ağustos'ta Belçika polisinin tavrı nedeniyle Brüksel'den Londra'ya taşınmasından sonra, Kongrenin ilk oturumunda yaptı. (s. 357).

[82] Lenin'e göre Troçki'nin anlamadığı Plehanov'un konuşmasının temel düşüncesi, Plehanov'un konuşmasının son cümlelerinde şöyle ifade edilmekteydi: "Kabul edilmesi halinde Lenin'in tasarısının pekçok işçiye Partinin kapılarını kapayacağına neden inanıldığını da anlamıyorum. Partiye girmek isteyen işçiler, bir örgüte girmekten korkmazlar. Onlar için disiplin korkunç bir şey değildir. Partiye girmekten burjuva bireyciliğine batmış birçok aydın korkmaktadır. Fakat bu iyidir de. Bu burjuva bireycileri aynı zamanda genellikle her türlü oportünizmin temsilcileridir. Bunları uzakta tutmalıyız. Lenin'in taslağı bu tür unsurların partiye sızmasına karşı bir siper olabilir ve sadece bu nedenle bile oportünizme karşı olanlar bu taslaktan yana oy kullanmalıdırlar". (s. 358).

[83] Bu konuşmayı Lenin, Kongrenin 2 Eylül'deki (20 Ağustos) son oturumunda yaptı. Bir önceki oturumunda Kongre, "Iskra" yazı kurulu üyelerinin gıyabında, merkez yayın organı yazı kurulunun bileşimi sorununu görüşmüştü: bütün kapsamıyla eski yazı kurulu onaylanmalı mıydı, yoksa Kongre tarafından, daha sonra gerekli sayıda üyeyi kendisi seçecek olan bir "üçlü kurul" mu seçilmeliydi. Oylamada Troçki'nin eski yazı kurulunun bütününün onaylanması önerisi reddedildi. Bu oylamadan sonra yazı kurulu yeniden Kongre'ye çağrıldı ve Kongre'nin kararı bildirildi, bunun üzerine eski yazı kurulundan dört üye (Martov, Potresov, Akselrod ve zasuliç) yeni yazı kuruluna katılmayı kesinlikle reddettiklerini yazı kuruluna katılmasını Martov için bir hakaret olarak değerlendirdiklerini ve Kongre'nin bu kararıyla (eski yazı kurulunu onaylamayarak) Parti içinde "bazı gruplara karşı olağanüstü hal yasalarıyla bir sıkıyönetim" ilân ettiğini açıkladılar. Lenin'in buradaki konuşması bu açıklamaya bir yanıttır ve ilk kez azınlığın politik karakterini vermektedir. (s. 361).

[84] İkinci Parti Kongresinden sonraki ilk bir buçuk ay (Ağustos sonundan Ekim başına kadar) yeni yazı kurulu MK ile birlikte, Martov'un yazı kuruluna katılması, yakın taraftarlarının ise "Iskra"da çalışmaları ve bu yolla parti içinde başlayan bölünmeyi engellemek için birçok kez girişimde bulundu. Azınlığa verilen önemli tavizlere rağmen bu girişimler başarısız oldu. Bütün bu çabalar, Partinin merkezi organlarına egemen olmak isteyen ve bütün görüşmelerde fevkalâde talepler ileri süren Martov'un başını çektiği azınlığın yurtdışındaki yönetiminin inatçılığına çarpıp parçalandı. Bunun yanı sıra Azınlık güçlerini birleştirmek ve örgütlemek, parti içinde kendi fraksiyonunu kurmak ve parti yönetimini ele geçirmek için mücadele yönünde çalışmaktaydı. Eylül ayında Cenevre'de, Azınlık kanadın bütün ileri gelenlerinin katıldığı, Azınlık taraftarları için bağlayıcı bir eylem programının hazırlandığı bir Konferans yapıldı. Başlıca görev olarak parti yönetim organlarının ele geçirilmesi ortaya kondu. Mücadele araçları olarak her yerde merkez komitesine ve merkez yayın organına karşı ajitasyon, Kongre tarafından kurulan merkezi organların boykot edilmesi ve ayrı bir organın kurulması saptanmıştı. Liga'nın yakında yapılacak Kongresiyle bağlantılı olarak Yurtdışı Ligası'nın ele geçirilmesi de görev olarak tespit edildi. Bu Kongre 1903 yılında Cenevre'de yapıldı. Liga'nın Kongreye katılan temsilcisinin raporu da gündemdeydi. Bu temsilci Liga Kongresi'nde burada basılmış olan raporu sunan Lenin'di. (s. 365).

[85] 8 Aralık (25 Kasım) 1903'te ***"Iskra"*** nın 53. sayısı yayınlandı; bu aynı zamanda Plehanov ve onun tarafından yazı kuruluna sokulan dört eski yazı kurulu üyesinin (Martov, Potresov, Akselrod ve Zasuliç) oluşturduğu yeni ***yazı kurulunun*** yönetimi altında çıkan ilk sayıydı. Yeni "Iskra"nın bu ilk sayısı, Lenin'in Martov ve yandaşlarının "Iskra"yı sadece çoğunluğa karşı mücadele etmek amacıyla ele geçirdikleri yönündeki düşüncesini doğruluyordu. Lenin 53. sayıyı okuduğu gibi "Yeni 'Iskra'nın Tavrı Üzerine Not" adlı makaleyi kaleme aldı. Fakat bu makale baskıya verilmedi. (s. 376).

[86] "Iskra"nın 53. sayısında yer alan "Kongremiz" adlı makalede Martov, 2. Kongre kararlarını Azınlık bakış açısından eleştirdi. Aynı zamanda Martov, Çoğunluğu, merkeziyetçiliği formel bürokratik biçimde kavramakla suçladı. Makalede genel olarak Kongre'nin önemi küçümsenip, Azınlık'la Çoğunluk arasındaki görüş ayrılıkları, Kongre'den sonraki mücadele ve Lenin'in merkez yayın organı yazı kurulundan ayrılması tamamen çarpıtılarak anlatıldı. Burada basılmış olan mektubu Lenin "Iskra"nın 54. sayısında yayınlanması için yazdı. Mektubun yayınlanmasını Martov yazı kurulu adına reddetti; gerekçe olarak mektupta, parti yaşamına ilişkin gerçeklere değinilmesine ve parti içi anlaşmazlığı giderme umudu olduğu müddetçe bunların parti basınında yayınlanmaması gereğine ikiyüzlülükle dayanılıyordu. Mektubun yayınlanması reddedildikten sonra bu mektup "Iskra" matbaasında özel olarak basılmış ve gerek yurtdışında, gerekse de Rusya'da özel baskı olarak dağıtılmıştır. Bu mektupta Lenin 2. Kongre'den sonraki görüş ayrılıklarının önemini ilk kez geniş parti çevreleri önünde tartıştı. (s. 378).

[87] MK'nın Yurtdışı Ligası'na karşı aldığı özel önlemler şunlardı: 1—MK yurtdışı temsilcisi Lengnik, Liga Kongresi'nin son oturumunda Kongre'nin bundan sonra toplanmasını gayrimeşru ilân etmiş ve böylece Kongre'yi resmen dağıtmış ve Çoğunluk yanlısı Liga üyeleriyle birlikte Kongre'yi terketmiştir; 2 — Parti Konseyi bu olaydan bir gün sonra MK temsilcisinin tavrını onaylamış ve yeni üyelerin alınmasıyla Liga'nın reorganize edilmesi önerisini benimsemiştir; 3 — nihayet MK yurtdışı temsilcisinin şahsında, bir ay içinde Bolşeviklerin çekilmesinden sonra Liga Kongresi'nin Menşevik bölümü tarafından seçilen yönetimi tanımamış ve MK taraftarları Parti örgütü olarak Liga'yı boykot etmişlerdir. Bütün bu önlemlere Liga'nın Menşevik yönetiminin bölme faaliyetleri yol açmıştır. (s. 382).

[88] "Iskra" yazı kurulu Azınlık'ın eline geçtikten sonra Menşevikler yurtdışında ve Rusya'da bütün cephe boyunca Lenin'e karşı bir kışkırtma kampanyası ve Parti MK'sına karşı sistemli bir mücadele başlattılar. "Iskra"nın 53. sayısı çıkar çıkmaz Lenin 23 (10) Aralık'ta Rusya'daki MK üyelerine mektup yazarak, Azınlık'tan barış beklenmemesi gerektiğini ve merkez yayın organını MK'ya karşı mücadelede kullandığı gözönüne alınarak bir Olağanüstü Kongre'nin toplantıya çağrılmasının zorunlu olduğunu ifade etti. Kongrenin başlıca görevi Parti içinde azınlık tarafından yürütülen dezorganizasyona karşı mücadele olacaktı. Lenin bu mektubuna beklediği kadar çabuk yanıt alamadı ve aynı zamanda MK üyelerinin uzlaşıcı havasını bildiği için, onları tekrar tekrar kendi değerlendirmesinin ve kendisi tarafından önerilen çarenin doğruluğuna ikna etmeye çalışıyordu. (s. 386).

[89] Burada söz konusu olan MK'nın muhalefetle görüşmelerinin yayınlanmaması üzerine öneridir; bu, Martov'un söylediğine göre Krjijanovski Rusya'ya gitmeden önce özel bir görüşmede kendisine önerilmiştir. Lenin'in, Martov'un sorması halinde bu meseleden dolayı sözü Lengnik'e verme önerisi, Rusya'daki MK'nın, MK yurtdışı temsilcisini "Iskra" yazı kuruluna bu sorun üzerine resmi bir yanıt verme işiyle görevlendirmesi anlamına geliyordu. (s. 388).

[90] Lenin'in burada sözünü ettiği merkez yayın organının 22 (9) Aralık tarihli kararı MK yurtdışı üyeleri Lenin ve Lengnik'in faaliyetlerine karşı alınmış bir karardı. Bu karar 1 — Lenin'in "Yazı Kurulun'dan Neden İstifa Ettim" adlı makalesinde "partinin örgütsel iç yaşamı" üzerine yani MK'nın muhalefetle görüşmeler yapması" üzerine yazmasına ve bu görüşmelerle ilgili "belgelerin yayınlanmasını gerçekleştirmeye" çalışmasına karşı; 2 —Lengnik'in, Lenin'in "Iskra" yazı kurulu tarafından reddedilen makalesini Parti matbaasında özel baskı olarak bastırmasına karşıdır. (s. 391).

[91] Akselrod'un makalesinde geçen Lenin'in Schweitzer'e ve Lenin'in çizgisinin Schweitzer "diktatörlüğü"ne benzetilmesi (bkz. Not 14), Plehanov'un "Ne Yapmamalıyız?" adlı makalesi vesilesiyle Lenin'in Plehanov'a yazdığı mektubu Plehanov'un yazı kurulu adına verdiği yanıttaki benzetmenin tekrarıdır. (s. 393).

[92] Parti tüzüğünün 2. maddesine göre Parti Konseyi, Kongrede oyların yarısından çoğuna sahip parti örgütleri böyle bir talep getirdiklerinde Kongreyi toplantıya çağırmakla yükümlüydü. Lenin bir Olağanüstü Kongre toplama sorununu ortaya attığında bütün parti örgütlerinin oylarının üçte ikisinin (49 —16-33) kendisinden yana olacağını hesaplamıştı. Hesabı şöyleydi: Her biri 2 oya sahip 14 yerel örgüt (Petersburg, Moskova, Nijni-Novgorod, Saratov, Ufa, Odessa, Yekaterinoslav [Dnyepropetrovsk]. Batum, Bakû, Tiflis, Nikolayev, Tula, Kuzey Birliği, ve Sibirya) iki oya sahip MK ve üç oya sahip Parti Konseyi (Lenin o sıralarda henüz Plehanov'un Parti Konseyi'nde Kongre lehinde oy kullanacağını umuyordu). (s. 393).

[93] "Iskra"nm 14 (1) Ocak 1904 tarihli 56. sayısında Martov'un "Günün İçinden (Çevre mi, Parti mi?)" adlı makalesi yayınlandı. Martov bu makalede 2. Kongreden sonra şimdi "Iskra" eğilimi kavramının eski anlamının miadını doldurduğunu, artık Rus sosyal-demokrasisi içinde devrimci bir eğilimin adı olarak kullanılamayacağım ve çevreciliğin gerici uğraşlarının ifadesi haline geldiğini kanıtlamaya çalıştı. Lenin bu makaleye, "Parti Üyelerine" adlı bir açık mektupla karşı çıktı. Lenin mektubu yayınlanması için yazmıştı ama yayınlamadı. Lenin'i mektubu yayınlamaktan alıkoyan nedenlerden biri, Parti Konseyi'nin Plehanov tarafından 10 Şubat (28 Ocak) 1904 tarihinde toplantıya çağrılmasıydı. Merkez yayın organının yazı kuruluna karşı ilkesel mücadelede Parti Konseyi'nden yararlanma ve (Lenin'in o zamanki düşüncesine göre) Plehanov'u yazı kuruluyla ittifaktan vazgeçirme olanağı, Lenin'i açık mektubunu yayınlamamaya sevk etti. (s. 394).

[94] 10-12 Şubat (28-30 Ocak) 1904 tarihleri arasında yapılan Parti Konseyi toplantısında Lenin, öncelikle Azınlık tarafından kullanılan Parti içi mücadelede kabul edilemez biçimlerin mahkûm edilmesini talep etti. Bu talep Martov ve Akselrod tarafından Plehanov'un desteğiyle engellendi ve Plehanov'un, Azınlık temsilcilerini MK'ya koopte etme önergesi kabul edildi. Aynı çoğunluk (Plehanov'la ittifak içindeki muhalefet) Lenin'in bir Olağanüstü Kongre toplantıya çağırma önerisini de reddetti. Böylece Partinin durumu bütün açıklığıyla görüldü: Merkez Yayın Organının yazı kurulu dışında artık Parti Konseyi de Azınlık'ın MK'ya karşı fraksiyon mücadelesinde bir silah haline gelmişti; onun Azınlık yararına değişmesi için muhalefetin yazı kurulunu ele geçirmesiyle başlayan, Parti yönetiminin Azınlık çıkarma devrilmesinin taçlandırılması için mücadelenin silahı haline geldi. Bu

olaylar Lenin'in bir Parti Kongresi toplama yönündeki kararlı rotasının doğruluğunu onaylıyordu. Şimdi MK'mn, Partiyi politik olarak gerçekten ve sağlam biçimde yönettiğini göstermesi gereken tayin edici an gelmişti. Parti Konseyi toplantısının bitiminden sonraki gün Lenin, buraya alınmış olan mektupta MK'ya, şu ültimatomu verdi: Ya derhal Kongre, ya da bütün MK istifa eder. (s. 398).

[95] "Oylarınızı bize devrediyor musunuz?" sorusu şu anlama geliyordu: "Rusya'daki MK, yurtdışındaki iki MK üyesini, bütün MK adına, Parti Konseyine Kongre talebini sunma ve bu talebin reddedilmesi halinde bütün MK'nın istifasını açıklama yetkisi veriyor mu? MK Lenin'in bu sorusuna yanıt vermedi. Ancak birbuçuk ay sonra MK sorunun yeniden sorulması üzerine (bire karşı beş oy çoğunluğuyla) Lenin'in Kongre toplama önerisini reddeden bir karar aldı. (s. 400).

[96] ***"Bir Adım İleri İki Adım Geri"*** broşürü RSDİP içinde en şiddetli mücadelenin sürdüğü ve gerçek bir bölünmenin yaşandığı dönemde 1904 yazında Cenevre'de yayınlandı. 2. Kongreden sonra ayrı bir fraksiyon olarak örgütlenen Menşevikler (bkz. Not 84) başta Martov, Troçki, Akselrod ve diğerleri olmak üzere bir merkez kurmuşlardı. Menşevik "Iskra"yla Lenin'in "Iskra"dan ayrıldıktan sonra girdiği Bolşevik MK arasındaki mücadele yeni bir güçle alevlendi. Fakat Menşevikler kısa süre içinde MK'nın birliğini parçalamayı ve nihayet MK içinde ağırlıklı etkiyi ele geçirmeyi başardılar. Dezorganize edici faaliyetlerini "Leninist rejimin Bonapartizmi ve bürokratizmi" üzerine kopardıkları iftiracı yaygarayla gizliyorlardı. Parti rejimine karşı çıkışlarıyla Menşevikler, Ekonomistlerin eski "Iskra"yla giriştikleri eski mücadeleyi yineliyorlardı. Yeni "Iskra"nın sütunlarında Menşevikler, Partinin ve parti üyeliğinin özü ve anlamı üzerine, Parti ve sınıf ilişkisi üzerine tartışmayı tekrar tekrar yineliyorlardı. Gerekçeleri birçok durumda doğrudan Ekonomistlerden kopya çekilmişti. Menşevikler, eski "soylu anarşizm"lerini de —Lenin pozisyonlarını böyle adlandırıyordu— yeniden canlandırmaya çalışıyorlardı. Kitlelerin politik kendi başına hareketliliğiyle partinin örgütsel görevlerinin karşı karşıya konması menşeviklerin en sevdikleri konulardandı. Menşevikler tanıtlamalarında RSDİP'in proleter niteliğini ve burjuva-demokratik devrimde proletaryanın hegemonyasını reddetmeye kadar varıyorlardı. Akselrod Rusya'da henüz politik-proleter bir parti bulunmadığını yazıyordu. Proletaryanın "vekili" olarak işlev gören RSDİP'in sadece bir entelektüel partisi olduğunu söylüyordu.

Partinin proleter olmayan karakteri Jakobenci merkeziyetçiliğinde, katı disiplininde vs. ifadesini buluyordu. Proleter bir partinin yokluğu, Rusya'nın tarihsel gelişiminin özelliklerinden kaynaklanmaktaydı. Akselrod bugünkü tarihsel safhada proletaryayla burjuvazi arasında bir karşıtlık bulunmadığını söylüyordu. Sadece, proletaryanın sınıfsal görevi olmayan Çarlığa karşı mücadele, gelecekteki sınıf mücadelesi için bir hazırlık okulu olarak görülebilirdi. Böylece Akselrod Rusya'da burjuva-demokratik devrimin köylü karakterini örtbas ediyor, devrimde burjuvazinin hegemonyasını kabul ederken proletaryanın hegemonyasını reddediyordu.

Lenin'in ve bütün sağlam Bolşeviklerin önünde sadece Menşeviklerin iftiracı, Parti düşmanı, dezorganize edici çalışmalarını açığa çıkarma görevi değil, aynı zamanda kitlelere Menşevik teori ve pratiğin nereye vardığını gösterme gibi son derece zor bir görev duruyordu. Menşevizme karşı mücadele, yakınlaşan devrimin tayin edici savaşları için kitlelerin hazırlanması ve birleştirilmesi için kullanılmak zorundaydı. Bu görevin zorluğu, sadece Menşeviklerin Partinin merkezi organlarını ellerine geçirmeyi, Bolşeviklerin önemli miktarda maddi araçlarına el koymayı başarmalarıyla değil, aynı zamanda hâlâ Marksist ortodoksluğa dahil oldukları yolundaki eski ünlerinden yararlanan "Emeğin Kurtuluşu" grubunun liderlerini de yanlarına almalarıyla daha da ağırlaşmıştı. Lenin broşürünü ancak Mayıs 1904'te yayınlayabildi. Bu broşürün önemli yanlarından biri de, Lenin'in Menşeviklere karşı yürütülen mücadele örneği çerçevesinde, genel olarak bir proleter partinin özü ve anlamı, özel olarak da Rusya'daki özü ve anlamının ne olduğunu göstermesidir. Menşeviklerin bu broşürü bir savaş ilânı olarak algıladıklarından söz etmeye gerek bile yok. Özellikle de Troçki çok öfkelenmişti, Lenin'in aydınların bireyciliği üzerine sözlerini kendisi üzerine alınırken haksız değildi. Troçki başka şeylerin yanında şöyle yazıyordu: "İnsan bu iğrenç, sınırsız ölçüde demagojik satırları okuduğunda öyle büyük bir tiksintiyle doluyor ki." Lenin'in merkezi, disiplinli bir proleter parti kurma düşüncesi üzerine Troçki böyle yazıyordu. Menşeviklerin eski "Iskra"nın devrimci geleneğinden nihai olarak uzaklaştıkları aynı dönemde, Parti kadroları Leninist önderlik etrafında sımsıkı birleştiler. Parti Komitelerinin büyük çoğunluğu (28'den 21'i) 3. Parti Kongresinin toplanmasından yanaydı. Aralık 1904'te Bolşevikler kendi yayın organları "Vperyod"u (İleri) kurdular. Böylece Bolşevikler küçük-burjuva Abbas yolcuları kararlılıkla reddederek oportünizm üzerinde bir zafer kazandılar. (s. 405).

[97] ***Byalistok Konferansı*** (ayrıca bkz. Not 72) Mart 1902'de Rus Sosyal-Demokratları Yurtdışı Birliği'nin ve Ekonomistleri destekleyen Bund'un inisiyatifiyle toplantıya çağrıldı. Başlangıçta Ekonomistler, Byalistok'ta Rus örgütlerinin bir kongresini toplantıya çağırmayı, böylece burada duruma egemen olmayı ve "Iskra"nın büyüyen etkisini dengelemeyi amaçlamışlardı. Fakat delege sayısının az olması ve "Iskra" temsilcisinin (Theodor Dan) ısrarı üzerine toplantı kendisini sadece Konferans olarak adlandırdı. Bu Konferans'a şu örgütlerin temsilcileri katılmıştı: Yurtdışı Birliği, Bund Yurtdışı Komitesi, Bund MK, Petersburg Parti Komitesi, Yekaterinoslav Parti Komitesi, "Yujni Raboçi" grubu ve "Iskra" yazı kurulu. Konferans 1 Mayıs'a ilişkin bir bildirge kabul etti ve Konferans'tan hemen sonra tutuklanan bir Örgütleme Komitesi seçti; bu Komite Ocak 1903'te Pskov Konferansında yenilendi. Theodor Dan Konferansta, Lenin'den aldığı "Iskra" yazı kurulu talimatlarına uygun tavır almıştı. (s. 409).

[98] RSDİP 2. Kongresi Başkanı Plehanov'du. Örgütleme Komitesinin Kongrenin toplanmasına ilişkin sunduğu rapor üzerine tartışmalardan sonra yaptığı kapayış konuşmasında Plehanov şunları söyledi: "Böylece Parti Kongresi'nin hazırlık çalışmaları tamamlanmıştır. Kongre kesin olarak teşekkül etmiştir, kararları bütün Parti için kesinlikle bağlayıcıdır ve 1. Kongrenin bu kararlara aykırı bütün kararlarını ortadan kaldırmaktadır". Bütün Kongre tarafından alkışlarla karşılanan bu açıklama başta Martov olmak üzere Menşevikleri, Kongrenin çoğunluğu, Partinin merkezi organlarının atanmasında Lenin'in örgütsel önerilerine katıldığı görülür görülmez, derhal 2. Kongre'nin kararlarına karşı mücadeleye başlamaktan alıkoymadı; aynı şekilde bütün bunlar bizzat başkan Plehanov'un da Menşevik dezorganizatörlerin safında yer almasına engel olmadı. (s. 410).

[99] Ekonomistlerin etkisi altında bulunan Voronej Parti Komitesi "Iskra"ya karşı 2. Kongreden çok önce sert tavır almıştı. Kongrenin toplanması için Örgütleme Komitesi'nin oluşturulmasından sonra, Parti komiteleri içinde sadece Voronej Komitesi "Iskra"ya ve Örgütleme Komitesine karşı şiddetli saldırılarda bulundu. "Iskra" Voronejli Ekonomistlere kararlı biçimde karşı çıktı. Kongre toplanmasına karşı düşmanca tutum aldığı için Voronej Komitesi Kongre'ye çağrılmadı. (s. 424).

[100] Plehanov'un "Ne Yapmamalıyız?" adlı makalesi "Iskra"nın 20 (7) Kasım 1903 tarihli 52. sayısında yayınlandı. Bu makalede Plehanov Bolşeviklerle Menşevikler arasındaki mücadele karşısında, gerçekte artık Menşevikleri desteklemesine ve örtülü biçimde Lenin'e saldırmasına rağmen hâlâ "tarafsız" bir tavır almaya çalışıyordu. Eldeki broşürün bölümlerinden birinde ("Küçük Olumsuzluklar Büyük Keyfi bozmamalı" başlığıyla) Lenin şöyle yazar: "'Ne Yapmamalıyız?' adlı broşürün ana düşüncesi politikada düz bir çizgi izlenmemesi, gereksiz katılık, gereksiz dikbaşlılık içinde olunmaması gerektiği, bazen bir bölünmeyi engellemek için (bize yakın olan, ya da kararsız) revizyonistlere ve anarşist bireycilere tavizler vermenin zorunlu olduğudur" (bkz. Bütün Eserler Cilt V, s. 387). (s. 425).

[101] Lenin burada *"Örgütsel Görevlerimiz Üzerine Bir Yoldaşa Mektup"*u (bkz. Bütün Eserler, Cilt V, s. 251) kastetmektedir; Eylül 1902'de kaleme alınan bu mektup Petersburg'lu bir yoldaşın mektubuna, bu yoldaşın Petersburg'ta Sosyal-demokrat parti çalışmasının örgütlenmesi üzerine hazırladığı plâna bir yanıttır. Lenin'in mektubu broşür olarak çıkmış ve bütün Rusya'da geniş bir şekilde dağılmıştır. Mektupta "Ne Yapmalı" adlı broşürde açıklanan Leninist örgütlenme düşüncesi kısa biçimde verilmiştir. 1903 sonlarında Lenin bu broşüre, içinde Menşeviklere karşı polemik yaptığı bir önsöz yazmıştır. (s. 440)

[102] Alman sosyal-demokrasisinin ***Dresden Parti Kongresi*** Eylül 1903'te yapıldı. Bu Kongre revizyonistlerle Marksistler arasındaki en şiddetli tartışmaya sahne oldu. Başını Bernstein'in çektiği revizyonistler yenilgiye uğradılar, Kongre revizyonistlerin görüşlerini ve çabalarını şiddetle mahkûm etti (ayrıca bkz. Not 14). (s. 446).

[103] Olağanüstü Kongre'nin toplantıya çağrılması için mücadelenin daha başlangıcında Lenin bir dizi Merkez Komitesi üyesinin uzlaşmacı ruh haliyle karşılaştı. MK üyeleri arasındaki bu uzlaşmacı ruh halini iyi niyetli bir yanılgı olarak değerlendirdiğinden, yoldaşları ikna etmek için çok zaman ve çaba harcadı. Birçok mektup yazarak onları böyle bir tutumun zararları konusunda aydınlattı. Onlara Menşeviklerin Parti içine taşıdıkları dezorganizasyon ve bölünmeye karşı Partinin tek radikal aracının Kongre'yi toplantıya çağırmak olduğunu anlattı. Lenin'in tüm bu uğraşlarına rağmen, MK'nın Noskov'un başını çektiği uzlaşmacı kesimi, Kongre için Leninist ajitasyona karşı pasif dire-

nişten yavaş yavaş kararlı bir direnişe, Lenin'in çizgisine karşı doğrudan mücadeleye, Menşeviklerle ne pahasına olursa olsun ilkesiz bir uzlaşmaya geçti. Daha Şubat'ta MK'nın Rusya'daki kesimi bire karşı beş oyla Kongre toplanmasına karşı çıktı. Hatta MK daha sonra Lenin'e Kongre için ajitasyon yaptığı için bir ihtar verdi. Uzlaşmacılar nihayet Temmuz'da, bazı üyelerin tutuklanmış olmasından bazılarının ise istifa etmelerinden yararlanarak bir darbe yaptılar ve beş MK üyesinin (Lengnik, Semlyaçka, Krjijanovski, Gusarov ve Essen) istifa ettiğini açıklayarak MK'ya üç yeni uzlaşmacı üye aldılar. Lenin MK yurtdışı temsilcisi olarak görevden alındı, yerine Azınlıkla ne pahasına olursa olsun uzlaşma sağlamak göreviyle Noskov getirildi. Lenin MK'nın sadece üç üyesi tarafından alınmış bu kararları protesto etti. Bu hususta Noskov'la, Noskov yurtdışına geldikten sonra yazıştı. Buraya alınmış olan mektup bu yazışmanın son mektubudur. Bu mektup Lenin'in sadece kişisel olarak Noskov'la değil, MK'yla da kopuşunu göstermektedir. Lenin bu andan itibaren Bolşevik parti örgütlerinin başında 3. Parti Kongresi için, Menşeviklerin safına geçmiş ve 2. Kongre'nin berrak kararlarını inkâr eden bütün merkezi parti organlarına karşı açık bir mücadele başlattı. (s. 464).

[104] Burada "MK Temmuz Açıklaması" denen, MK'nın Rusya'daki kesiminin, Temmuz'da yaptıkları bir oturumda saptanan (bkz Not 103) kararlar "Iskra"nın kastedilmektedir. Bu kararların bir kısmı "MK Açıklaması" başlığıyla "Iskra"nın 7 Eylül (25 Ağustos) 1904 tarihli 72. sayısında basılmıştır (Bütün Eserler, Cilt VI, s. 529-531). (s. 464).

[105] MK'nın Yurtdışındaki üç üyesinin 8 Haziran (26 Mayıs) 1904 tarihli anlaşması, Lenin, MK yurtdışı temsilcisi ve MK'nın Parti Konseyindeki ikinci temsilcisi olarak yurtdışına gelmiş olan Noskov ve Rusya'ya dönen F.V. Lengnik arasında yapılmıştı. Anlaşma Noskov'la Lenin'in Kongre toplanması hususunda ayrı düşündüklerini saptamış, ve Lenin'le Noskov'u resmen ve MK adına giriştikleri bütün hareketlerinde karşılıklı anlaşma ve ortak imza temelinde davranmakla yükümlü kılmıştı. (s. 464).

[106] Parti Konseyi'nin 28-30 (10-12) Ocak 1904'te yaptığı toplantının tutanağı ancak 1929 yılında Lenin Enstitüsü tarafından, bu Enstitünün periyodik derlemesi "Leninski Sbornik"te yayınlandı. (s. 467).

[107] MK *Güney Bürosu* 1904 başlarında kuruldu ve içlerinde V. V. Vorovski, P.Ş. Lalayanz ve P.E. Kulyabko —hepsi de "katı" çoğunluk yanlısıydılar — gibi MK temsilcilerinden oluşmuştu. Güney Bürosu Güney'in üç parti komitesini birleştirdi: Odesa, Nikolayev, Yekaterinoslav; yeri Odesa'ydı. Güney Bürosu başta olmak üzere bu üç Komite, çoğunluğun Leninist pozisyonuna kararlılıkla sahip çıkıyor ve enerjik biçimde Kongre toplanması için ajitasyon yapıyordu. MK, daha doğrusu üç üyesi Temmuz Toplantısında Güney Bürosunun feshedilmesini kararlaştırdılar. (s. 469).

[108] MK temsilcileriyle Azınlık temsilcilerinin katılacağı bir Konferans toplantıya çağırma kararı da Temmuz toplantısında alındı. Konferans Ekim 1904'te Rusya'da yapıldı. ve MK'dan ve Azınlıktan ikişer temsilci katıldı. Uzlaşma "önlem"lerinden biri olarak MK üç Azınlık temsilcisinin MK'ya alınmasını önerdi ve bu öneri Azınlık temsilcileri tarafından kabul edildi. (s. 469).

[109] Ülkede güçlenen devrimci kaynaşmanın (1902 köylü huzursuzlukları, 1903 işçilerin kitlesel grevleri) baskısıyla ve aynı zamanda burjuvazi içinde ve liberal soylular arasında muhalif havanın artması sonucunda hükümet, toplumun ılımlı unsurlarına bazı önemsiz tavizler vermek zorunda kaldı. Eylül 1904'te, 28 (15) Temmuz'da Sosyal-Devrimciler tarafından öldürülen Bakan Plehve'nin yerine o zamana kadar jandarma kolordusunun şefi Prens Suyatopolk-Mirski İçişleri Bakanı olarak atandı. Topluma karşı hayırhah" bir tutum ve "güven" açıklaması yaptı. Sansür biraz gevşetildi, bazı liberal Zemstvocular sürgünden bırakıldı vs. Bu tavizler son derece küçüktü. Böylece örneğin Zemstvocuların (Zemstvo hakkında bkz. Not 39) Petersburg'ta yapılacak daha önce izin verilmiş Kongresi, Kongreye beş gün kala yasaklandı. Zemstvocuların ılımlı kesimi, hükümetin "liberal" rotasının bir işbirliği için gerekli koşulları yarattığını düşünürken, başta Peter Struve olmak üzere daha radikalce unsurlar bir anayasa talebinde, liberaller için, özellikle de serbest meslek erbabı için dernek kurma özgürlüğü talebinde vs. ısrar ediyorlardı. Zemstvo'nun olağan toplantıları libareller tarafından taleplerini ileri sürmek ve savunmak için kullanılıyordu. Elbette devrimden hiçbir şeyden korkmadıkları kadar çok korkan liberaller "haklar için sadece yasal mücadelenin barışçıl araçlarını" savunuyorlardı.

Liberaller bu arada örgütlenmeye başlamışlardı. Temmuz 1902'den beri başlangıçta Stuttgart'ta, daha sonra ise Paris'te, Peter Struve'nin yönetiminde "Osvobojdeniye" (Kurtuluş) adlı bir illegal liberal dergi çıkıyordu. Bu, muhalif Zemstvocuların ve muhalif aydınların organıydı. Daha ilk sayısında "devrimci bir organ" olmak istemediğini açıklamıştı. Ocak 1904'te liberaller "Soyuş Osvobojdeniya" (Kurtuluş Birliği) adıyla illegal bir örgüt kurdular ve "Osvobojdeniye" bu örgütün resmi yayın organı oldu. Bu illegal örgüt ılımlı Zemstvo muhalefetinden biraz daha ileri gitmiş ve otokrasiye karşı mücadele için, gösteriler yapılması, özellikle de Zemstvolarda anayasal talepleri içeren dilekçeler, adresler vs, sunarak bir kampanya düzenleyerek Rusya'da kamuoyunu örgütleme kararı aldı. 1904 yılının ilk yarısında Kurtuluş Birlikçileri bir dizi Rus kentinde çeşitli bahanelerle yüzlerce insanın toplandığı, bir anayasa ve genel seçim hakkını talep edildiği, konuşmaların yapıldığı ve kararların alındığı davetler yapmışlardı. Kurtuluş Birliği, yükselen devrimci dalganın baskısı altında, bir Kurucu Meclisin toplantıya çağrılması ve elbette "tazminat" karşılığında "toprakların zorunlu istimlâkı" talebini savunuyordu.

Ne var ki Liberal kampanya otokratik hükümet nezdinde hiç bir başarı kaydetmedi. Aralık 1904'te Çarın emriyle Zemstvoların politik sorunlarla ilgilenmeleri yasaklandı. Çarın bu terslemesi ve Japonya'ya karşı savaşla bağıntılı olarak yurtsever coşkunluk, herşeyden önce de işçi hareketi karşısında (22 (9) Ocak 1905'te Petersburg'taki kanlı pazardan sonra) duyulan korku Zemstvo muhalefetine son verdi. Liberallerin politik güçsüzlüğü bu ***"Zemstvo Kampanyası"*** sırasında tamamen açığa çıktı.

Kasım 1904'te "Iskra"nın Menşevik yazı kurulu, parti örgütlerine liberallerin kararlılığının ve anayasa için mücadeleyi sürdürme yeteneklerinin muazzam abartıldığı bir mektup gönderdi. Mektupta Kurtuluş Birlikçilerinin "Eyalet Zemstvolarında anayasa için gösteriler hazırlama yönünde gayretli bir çaba sarfettikleri" söyleniyordu. Zemstvo liberallerinin politik güçsüzlükleri ve korkaklıklarını açığa çıkarmak yerine Menşevikler, şunları yazıyorlardı: "Ne var ki otokrasiye resmen karşı çıktıkları ve ona karşı yok olmasını hedefleyen talepler ileri sürdükleri için, tavırlarında yeterince kararlı, çabalarında yeterince demokratik müttefikler olmasalarda, (elbette son derece nisbî anlamda) fiiliyatta bizim müttefiklerimizdirler". "Liberal burjuvaziye karşı tavrınız ona daha çok cesaret vermek, sosyal-demokrasi tarafından yönetilen proletaryanın öne süreceği taleplere katılmasını sağlamak göreviyle belirlenir. Fakat eğer biz şimdiden, enerjik gözdağı verme önlemleriyle Zemstvoları, ya da burjuva muhalefetin di-

ğer organlarını, panik etkisi altında taleplerimizi hükümete sunma yönünde resmi bir söz vermeye zorlarsak vahim bir hata yapmış oluruz. Böyle bir taktik, bütün politik kampanyamızı gericiliğin bir kaldıracı haline getireceği için sosyal-demokrasiyi tehlikeye atacaktır". Bu sadece liberallerin abartılması değil, düpedüz onlara teslim olmaktı: Menşevikler esas tehlikeyi libarellerin ürkütülmesinde, proletaryanın liberalleri kabul edebileceklerinden fazla ileri itmesinde görüyorlardı. Böylece proletarya ve partisi otokrasiye karşı elbette öncü olarak görülmüyorlardı. Böylece mektup Bolşeviklerle Menşevikler arasında derin ilkesel görüş ayrılıklarını ifade etmekteydi. Lenin'in Menşeviklerin ve "Iskra"nın, ayın zamanda "Iskra"nm Zemstvo kampanyası plânının ilkesel konumunu incelediği Zemstvo Kampanyası üzerine makalesi, Bolşevik taktiğin formüle edilmesinde ve Parti üyelerinin bu konuda aydınlatılmasında büyük bir rol oynadı. (s. 472).

[110] *Ulusal Liberal Parti* 1866 yılında Alman İlerleme Partisi içinden çıkmıştı ve Alman burjuvazi'sinin Prusya'nın Avusturya üzerindeki zaferinden sonra Bismarck'la barış yapan, liberal politik taleplerinden vazgeçerek bunların yerine ekonomik taleplerini koyan kesimini temsil etmekteydi. 1870 savaşından sonra Bismarck ulusal liberalleri, onların hükümet etmesine izin vermeksizin hükümet partisi haline getirdi. Ulusal liberaller, Bismarck'ın 1878 yılında Reichstag'da Sosyalistler Yasası'nı kabul ettirmesini sağlamışlardı. 1880'den sonra Reichstag'ta nüfuzları büyük ölçüde geriledi. İmparatorluğun son Reichstag'ında (1912'de seçilmişti) 44 milletvekilleri vardı. Her zaman her şeyden önce Alman sanayi burjuvazisinin partisi olan Ulusal liberallerden bugünkü Alman Halk Partisi ortaya çıkmıştır. (s. 478).

[111] 17 (4) Kasım 1902'de Don kenarındaki Rostov'da en önemli demiryolu fabrikalarında bir grev başladı. "Yeni Olaylar ve Eski Safsatalar" (Bütün Eserler, Cilt, V. s. 292) adlı özel bir makalede Lenin, başka şeylerin, yanı sıra, proleter mücadelenin yeni biçim ve yöntemlerine geçişi haber veren bu grevi şöyle değerlendiriyordu: "Binlerce işçiyi kapsayan ve salt ekonomik taleplerle başlayan bu grev hızla politik bir olaya dönüşmektedir... Bir çok katılımcının tanıklığına göre sayıları 20-30.000'e ulaşan halk kitleleri, ciddiyet ve düzenlilikleriyle şaşkınlık yaratan politik toplantılar düzenlemiş ve bu gösterilerde sosyal demokrat bildiriler okunmuş ve coşkuyla açıklanmış, politik konuşmalar yapılmış... sosyalizm ve politik mücadele gerçeğinin ABC'si tartışılmıştır... idari makamlar ve polis şaşkına dönmüş du-

rumdadır... ve günlerce açık havada Rus imparatorluğunun şimdiye kadar hiç görmediği politik kitle toplantıları yapılmasını engelleyememektedir. Nihayet kalabalıklar karşılarına çıkarılan askeri güce olanca gücüyle direnmekte ve bir yoldaşın öldürülmesi, ertesi gün onun tabudu başında politik bir gösteri yapılmasına yol açmaktadır... Don Bölgesi Parti Komitesi bildirilerinden birinde... Rostov grevinden, Rus işçilerinin, politik özgürlük talebi için, genel ayaklanmasının ilk adımı olarak söz ederken son derece haklıdır. Bu tür olaylarda gerçekten de kendi gözlerimizle otokratik hükümete karşı genel silahlı halk ayaklanmasının devrimcilerin kafalarında ve programlarında sadece bir düşünce olarak değil, ayıu zamanda hareketin bundan sonraki kaçınılmaz, pratik ve doğal adımı olarak, Rus gerçeği tarafından böylesine paha biçilmez, böylesine mükemmel biçimde eğitilen kitlelerin artan öfkesinin, artan deneyiminin, artan cesaretinin bir sonucu olarak da olgunlaşmaktadır". (s. 482).

[112] Balalaykin, Rus yazarı Saltikov Şçedrin'in küçük hiciv öykülerinden lafazan bir avukat tipi. Lenin yeni "Iskra"nm Yazı Kurulu'nun Balalaykin'i olarak, 1904 yılında, 2. Kongre'deki bölünmeden sonra Menşeviklerin görüşlerinin açıklandığı "Politik Görevlerimiz" adlı bir broşür yayınlayan Troçki'yi adlandırmaktadır. (s. 483).

[113] Burada söz konusu edilen ***Rus-Japon*** savaşıdır. Bu savaş Çarlık hükümetinin Uzak-Doğu'da uyguladığı saldırgan fetih politikası sonucunda patlak vermişti. Hükümet daha 90'lı yılların sonunda, büyük toprak sahipleri ve sanayi sermayesinin çıkarları uğruna Uzak-Doğuda yeni bölgelere açıkça el koymaya başlamıştı. 1896 yılında Liao-Tang yarımadasında Tchili Körfezindeki Port-Arthur adlı Mançurya limanı Ruslar tarafından işgal edildi. 1901 yılında Çin'deki Bokser isyaıu sırasında Mançurya Rus ordusu tarafından işgal edildi. Aynı zamanda hükümet açıkça Kore yarımadasının işgaline de hazırlanmaktaydı. Mançurya sorunu gibi bu sorunda da Rusya, Kore'yi kendi eline geçirmek isteyen Japonya'nın kararlı direnişiyle karşılaştı. Japonya Mançurya'da Rus nüfuzunun genişlemesine karşı çıkan İngiltere ve ABD tarafından desteklenmekteydi. Ayıu dönemde II. Nikola'nın en temkinli uşakları (örneğin Vitte) Rusya'da yaklaşan devrimci hareketin etkisi altında, Japonya'ya karşı yürütülecek "muzaffer bir küçük savaş"ı kitleleri devrimden uzaklaştıracak bir araç olarak görmeye başlamışlardı. Böylece iki taraf da savaşa hazırlanmaya başladı. 1904 Şubat ayı başlarında Japon Donaıunası Port-Arthur'a saldırıda bulunarak

savaşı başlattı. Ağustos 1904'de general Kuropatkin komutası altındaki Rus ordusu Laoyan'da ağır bir yenilgi aldı; 2 Ocak 1905'te Port-Arthur Japonya'ya teslim olmak zorunda kaldı. Mart'ta Ruslar neredeyse ordularının yarısını yitirdikleri Mukden'de yenildiler ve Tsuşima'da Rus donanınası Japonlar tarafından yok edildi. Ağustos 1905'te Rusya Port-Arthur'u, Dalni limanı ve Sahalin adasının güney yarısım Japonya'ya veren Portsmouth barışını imzalamak zorunda kaldı. Rus-Japon savaşındaki başarısızlıklar ve yenilgiler 1905 devrimci olaylarının gelişimine çok önemli bir etkide bulundu, zira bu başarısızlık ve yenilgiler Çarlık monarşisinin güçsüzlüğünü, uşaklarının yetersizliğini ve memurlarının satılmışlığını apaçık göstermişti. Her yeni yenilgi ülkede yeni bir hoşnutsuzluk dalgasına neden oluyordu ve ılımlı liberallerin bile Çarlığın yenilmesini istemelerine yol açıyordu. (s. 485).

[114] ***"Pravo"*** (Hak) ılımlı liberal eğilimli bir haftalık hukuk dergisiydi ve Petersburg'ta 1899'dan 1918'e kadar yayınlandı. 1904 yılında bu derginin 39. sayısında Eugen Trubezkoy'un "Savaş ve Bürokrasi" adlı bir makalesi yayınlandı. Bu makalede yazar, kendi sözlerine göre, uyguladığı politikayla "aşırı" partilerin faaliyetlerini güçlendiren Rus bürokrasisinin gerici rotasından yakınmaktaydı. "Ilımlıların legal basın organlarında görüşlerini ifade etme imkânı bulamadıkları için susmak zorunda kaldıkları bu dönemde, illegal gazeteler sokakları dolduruyor ve bunların nüfuzu her gün değil, her saat güçleniyor. "Trubezkoy hükümeti aşırı devrimci partilerin yarattığı "iç tehlike" ile korkutmaya çalışırken, bürokrasiyi toplumun ılımlı unsurlarına "güvenme"ye ve ortak amaçlar için hizmette toplumla birleşmeye çağırıyordu. "Bürokrasi beyinsiz bir sürünün egemeni değil, sırtım topluma dayayan tahtın bir aracı olmalıdır... O zaman ne dış, ne de iç düşmandan korkmamıza gerek kalmaz. Trubezkoy işte bunları yazıyor ve aynı zamanda polise, alçakgönüllü talepleri yerine getirildiğinde "tahtın" "toplum", yani liberaller tarafından desteklenmesi güvencesini veriyordu. (s. 485).

EN ÖNEMLİ ÖZEL TERİMLER DİZİNİ

Anlamlarına ya da nerede bulunacaklarına ilişkin açıklamalar

YAYINEVİMİZDE ÇIKAN KİTAPLAR

Leninizm Dizisi :

- **LENİNİZM NEDİR?** 1. Defter.
- **PROLETER DEVRİMİN TEORİSİ** 2. Defter.
- **PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ** 3. Defter.
- **SOSYALİST İNŞANIN ZAFERİ UĞRUNA MÜCADELE** 4. Defter.
- **TARIM VE KÖYLÜ SORUNU** 5. Defter.
- **ULUSAL SORUN VE SÖMÜRGE SORUNU** 6. Defter
- **PROLETER DEVRİMİN STRATEJİSİ VE TAKTİĞİ** 7. Defter.

- **SEÇME ESERLER** Lenin Cilt: 1
- **SEÇME ESERLER** Lenin Cilt: 2

- **MATERYALİZM VE AMPRİOKRİTİSİZM I** Lenin
- **MATERYALİZM VE AMPRİOKRİTİSİZM II** Lenin

- **ESERLER** Stalin Cilt: 1 1901 - 1907
- **ESERLER** Stalin Cilt: 2 1907 - 1913
- **ESERLER** Stalin Cilt: 3 1917
- **ESERLER** Stalin Cilt: 4 1917 - 1920
- **ESERLER** Stalin Cilt: 5 1920 - 1923
- **ESERLER** Stalin Cilt: 6 1924
- **ESERLER** Stalin Cilt: 7 1925
- **ESERLER** Stalin Cilt: 8 Ocak - Kasım 1926
- **ESERLER** Stalin Cilt: 9 Aralık 1926 - Temmuz 1927
- **ESERLER** Stalin Cilt: 10 Ağustos - Aralık 1927
- **ESERLER** Stalin Cilt: 11 1928 - Mart 1929
- **ESERLER** Stalin Cilt: 12 Nisan 1929 - Haziran
- **ESERLER** Stalin Cilt: 13 Temmuz 1930 - Ocak 1934
- **ESERLER** Stalin Cilt: 14 1934 - 1938
- **ESERLER** Stalin Cilt: 15 **SBKP(B) TARİHİ** 1938

- **MUHALEFET ÜZERİNE** Stalin Cilt: 1
- **MUHALEFET ÜZERİNE** Stalin Cilt: 2
- **SBKP(B)'DEKİ SAĞ SAPMA ÜZERİNE** Stalin
- **RKP(B) XII. XIII. PARTİ KONGRE RAPORLARI** Stalin
- **RKP(B) XIV. XV. PARTİ KONGRE RAPORLARI** Stalin
- **PARTİ KONGRE RAPORLARI**
  SBKP(B) 19 ve SBKP 20. Parti Kongre Raporları Malenkov-Kruşçev
- **TARİH ÇARPITICILARI** SSCB Enf. Bürosu - Stalin

- **POLİTİK EKONOMİ Ders Kitabı** Cilt: 1 1955
- **POLİTİK EKONOMİ Ders Kitabı** Cilt: 2 1955
- **SENDİKALAR ÜZERİNE I** Muharebe Olarak Grev A.S. Losovsky
- **SENDİKALAR ÜZERİNE II** Marx Ve Sendikalar A.S. Losovsky
- **ÖRGÜTLENME ÜZERİNE** Lenin - Stalin 3. Baskı

- **KADIN VE SOSYALİZM** A. Bebel (Tam Metin)
- **KADIN SORUNU ÜZERİNE** M-E-L-S - Komintern ve Zetkin (3.Bas)
- **KADIN SORUNU ÜZERİNE SEÇME YAZILAR** C.Zetkin (2.Bas)

- **POLEMİK** (1963) (Dokuz Yorum)
- **PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜNÜN TARİHSEL DENEYİMLERİ**
- **FRANSIZ DEVRİMİNİN KISA TARİHİ** A. Soboul
- **ANTİ - SEMİTİZM VE YAHUDİ SORUNU** I. Rennap
- **YAHUDİLİĞİN ÇÖKÜŞÜ** Otto Heller
- **LENİN'DEN ANILAR** N. Krupskaya (Biyografi) (3. Kitap Birarada)
- **BİRÇOK HAYAT YAŞADIM** A. Kollontai (Otobiyografi)
- **SELAM YAŞAM ATEŞİ** Nikolai Ostrovski
- **ÇİN HALKININ JAPON ENPERYALİZMİNE KARŞI SAVAŞI**
  Agnes Smedley
- **TOPRAĞIN KIZI** Agnes Smedley
- **DEVRİM YILLARI -1905-** S. Mstislavski (Tarihi Roman)
- **ÖZGÜRLÜK** P. Wahlöö (Roman)
- **BRECHT'İN LAİ-TU'SU** R. Berlau (Derleyen H. Bunge) (Biyografi)
- **KILLARI YOLUNMUŞ MAYMUN** Güney Dal (Postmodern Roman)

ISBN 975-7349-05-4 (Tk. No)
ISBN 975-7349-11-9 (2. Cilt)

inter
yayınları